

Ellen G. White Estate

ВЕЛИКАТА БОРБА МЕЖДУ ХРИСТА И САТАНА

The background of the cover features a close-up of an open, antique book with yellowed pages and dense text. A silver sword with a black hilt is positioned diagonally across the foreground, its blade resting on the book's pages. The overall color palette is warm, dominated by browns and golds, with a subtle light flare on the left side.

ELLEN G. WHITE

**ВЕЛИКАТА БОРБА
МЕЖДУ ХРИСТА И
САТАНА**

Ellen G. White

1949

**Copyright © 2014
Ellen G. White Estate, Inc.**

Information about this Book

Overview

This eBook is provided by the [Ellen G. White Estate](#). It is included in the larger free [Online Books](#) collection on the Ellen G. White Estate Web site.

About the Author

Ellen G. White (1827-1915) is considered the most widely translated American author, her works having been published in more than 160 languages. She wrote more than 100,000 pages on a wide variety of spiritual and practical topics. Guided by the Holy Spirit, she exalted Jesus and pointed to the Scriptures as the basis of one's faith.

Further Links

[A Brief Biography of Ellen G. White](#)
[About the Ellen G. White Estate](#)

End User License Agreement

The viewing, printing or downloading of this book grants you only a limited, nonexclusive and nontransferable license for use solely by you for your own personal use. This license does not permit republication, distribution, assignment, sublicense, sale, preparation of derivative works, or other use. Any unauthorized use of this book terminates the license granted hereby.

Further Information

For more information about the author, publishers, or how you can support this service, please contact the Ellen G. White Estate at mail@whiteestate.org. We are thankful for your interest and feedback and wish you God's blessing as you read.

Предговоръ

Тази книга, драги читателю, не е написана за да ни укаже, какво въ сегашния свѣтъ е грѣхъ, печаль и нещастие. Намъ това е вече доста добре известно.

Тази книга не е написана затова, да ни разкаже за непримиримата борба между тъмнината и свѣтлината, грѣха и праведността, злото и доброто, смъртѣта и живота. Въ това ние сме твърдо убедени и знаемъ сжщо, че ние самитѣ вземаме живо участие въ тази борба. Но често въ нашето сърдце възниква желание да вникнемъ по-дълбоко въ сжщността ѝ. Какъ се е почнала тази борба ? Сжществувала ли е тя постоянно тукъ ? Кое се явява причина на тази извънредно интересна борба, и какво положение заемамъ азъ въ нея ? Каква е моята отговорност ? Въ този свѣтъ азъ се намирамъ не по мой изборъ. За какво служи всичко това на мене, дали за добро или за зло ?

Какви ли велики принципи има въ тази борба ? Дали тя ще сжществува дълго ? Какъвъ ще е нейниятъ край ? Дали нашата земя, споредъ твърдението на ученитѣ, ще потъне въ ледена дълбина, ще замръзне въ вѣчна нощъ ? Или пъкъ нея очаква занаяредъ нѣщо по-хубаво, лжчезаренъ, свѣтълъ животъ, съгряванъ отъ вѣчната любовъ на Твореца ?

Сега се явява въпросъ : ще се свърши ли въ моето собствено сърдце борбата между любовта и себелюбието съ победа за доброто и ще се закрепи ли тази победа завинаги ? Какво говори по това Библията ? Какво желае Богъ да ни каже по този въпросъ, толкова важенъ за всѣка душа ?

Подобни въпроси ни заобикалятъ отъ всѣка страна. Тѣ настойчиво се повдигатъ отъ глѣбинитѣ на

нашето собствено сърдце. Тъ изискватъ определенъ отговоръ.

Наистина, Богъ, Който е създалъ въ насъ желанието да се стремимъ къмъ по-хубавото, къмъ познаване истината, нѣма да скрие отъ насъ отговора за постигане на не-обходимото познание : „Защото Господъ Богъ нищо не пра-ви, безъ да открие тайната Си на Своитъ раби — пророцитъ“.

Цельта на тази книга, драги читателю, е да помогне на всѣка скърбяща душа правилно и вѣрно да разбере всички тѣзи задачи. Тя е написана отъ авторъ, който е вку- силъ и видѣлъ, колко Господъ е благъ, и който е позналъ въ уединение съ Бога и въ изучаване Неговото слово, че „тайната Господня е за ония, които Му се боятъ ; тѣмъ от-крива Той Своя заветъ“.

[4]

За да разберемъ по-добре принципитъ, по които се води тази всеобхващаща борба, отъ изхода на която зависи сждбата на свѣта, авторътъ на настоящия трудъ ни пред-ставя по-важнитъ събития въ църковната и свѣтовната исто-рии презъ течение на изминалитъ двадесетъ вѣка.

Книгата започва съ описание на последнитъ печални събития отъ живота на Йерусалимъ, избрания отъ Бога градъ, следъ това, какъ неговитъ жители сж отхвърлили Голготския Богочовѣкъ, Който бѣ дошелъ за спасение. Затова тя, следвайки постепенно развитието на историята въ народитъ, ни показва преследването на Божиитъ деца въ първитъ столѣтия ; великото отстѣпление, последвало въ Неговата църква ; всемирното пробуждане на реформацията, въ която нѣкои принципи на великата борба се откриватъ ясно ; ужасниятъ урокъ отъ отхвърлянето принципитъ на истината въ Франция ; оживлението и въздигането на Свещеното Писание и неговото полезно, животоспасително влияние ; религиозното пробуждане въ последнитъ дни ; разпечатването лжчезарния изворъ на словото Божие съ не-

говитъ чудни откровения на свѣтлина и знание, за противодействия на всѣка измама отъ тъмнината.

Острата борба въ наши дни по спорнитъ жизненни въ-проси, въ които никой не може да остане безучастенъ, е изложена въ този трудъ ясно, просто и убедително . Най-последно, тукъ се говори и за вѣчната и преславна победа на доброто върху злото, на правдата надъ неправдата, на свѣт-лината надъ тъмнината, на радостта надъ скръбта, на надеждата надъ отчаянието, на славата надъ позора, на живота надъ смъртта, и на вѣчната дълготърпелива любовъ надъ отмъстителната ненависть.

Предшестващите издания на тази книга въ други страни сж обърнали и привели много души къмъ Истинския Пастирь; искрената молитва на издателитъ е, щото това издание да послужи като върно сръдство за вѣчното благо.

Издателитъ.

Въведение

Преди появяването на грѣха въ свѣта, Адамъ имаше свободенъ достъпъ до своя Творецъ, но отъ времето, когато човѣкътъ се отдѣли отъ Бога чрезъ престѣпленieto, човѣшката раса се лишена отъ тази велика привилегия. Чрезъ спасителния планъ, обаче, се откри новъ пътъ, по който жителитѣ на земята могатъ все още да иматъ свръзка съ Бога. Богъ се е съобщавалъ съ хората посредствомъ Своя Духъ, и чрезъ откровенията, дадени на неговитѣ избрани раби, свѣтътъ е получавалъ божествена свѣтлина. „Отъ Духъ Свети просвѣтявани сж говорили светитѣ Божии човѣци“. (2 Петрово 1:21.)

Въ продължение на първитѣ две хиляди и петстотинѣ години на човѣшката история не е имало никакво написано Божие слово. Тѣзи, които Богъ е обучавалъ, сж съобщавали своитѣ познания на другитѣ, и така тѣ преминавали отъ баща къмъ синъ, презъ всички последующи поколѣния. Първитѣ ръкописи започватъ едва въ времето на Мойсея. Тогава всичкитѣ божествени откровения били събрани въ една вдъхновена книга. И тази книга въ продължение на дълъгъ периодъ време — шестнадесетъ столѣтия — се е постепенно попълвала, почвайки отъ Мойсея, историкътъ на създанието и закона, до Йоана, докладчикътъ на най-величественитѣ евангелски истини.

Библията показва Бога като такъвъ, на когото тя дължи своето произхождение; но тя е написана отъ човѣшки ръце, и въ различния стилъ на многочисленитѣ ѝ книги може да се забележатъ особенитѣ характерни черти на нейнитѣ писатели. Всичкитѣ откровения на божествената истина сж „боговдѣх-

новени“ (2 Тимотею 3:16); но при все това, тъ сж изразени съ човъшки думи. Безконечниятъ Богъ е осветилъ чрезъ Светия Си Духъ разума и сърдцето на своитъ раби. Той е давалъ сънища и видения, символи и образи, и тъзи, на които е била открита истината по този начинъ, сами сж облекли тъзи мисли въ човъшка речъ.

[6] Десеттъ заповѣди бѣха изговорени отъ Самия Господъ и бѣха написани съ Неговата собствена ржка. Тъ сж отъ божествено, а не отъ човъшко произхождение. Но Библията, съ нейнитъ дадени отъ Бога истини, изразена въ човъшки езикъ, представлява едно съчетание на божественото и човъшкото. Подобно съединение сжществуваше въ естеството на Христа, Който бѣше Синъ Божий и Синъ човъшки. Ето защо за Библията може да се каже, както и за Христа, че „Словото стана плътъ и живѣ между насъ“. (Йоана 1:14).

Написана въ различни вѣкове и отъ хора, които рѣзко сж се отличавали по своето положение, своитъ занятия, способности и дарби, Библията представлява единъ обширенъ контрастъ въ стилъ, и едно различие въ самото естество на развититъ въ нея предмети. Различнитъ писатели си служатъ съ различни изрази, и често една и сжща истина за едни е по-ясна, отколкото за други. Между това, тѣй като нѣкои отъ тѣхъ разглеждатъ сжщия предметъ или сжщото учение отъ различни страни и отношения, на повърхностния, небрежния или съ предразсѣдъци читателъ може да се стори, че има несъгласие или противоречие между авторитъ, когато пъкъ за разсѣдителния и почтителенъ изследвачъ тѣ само се допълнятъ до съвършена хармония.

Представена чрезъ различни автори, истината се явява подъ различни видове. Единъ писателъ се намира подъ впечатленията на една страна отъ предмета; той има въ съображение тѣзи въпроси, които се съвпадатъ или съ неговия животъ или съ не-

говата способност на възприятие и оценка; други обсъжда предмета от друга страна, и по такъв начинъ всъки, ръководенъ отъ Светия Духъ, изразява това, което е произвело най-силно впечатление на неговата душа; писателитъ на Библията сж представили истината отъ различни страни, но всички тѣ заедно даватъ нейната завършена хармония. Открититѣ по този начинъ истини образуватъ едно завършено цѣло, приспособено да задоволи всички нужди на хората, при всички обстоятелства и опитности на живота.

На Бога е било угодно да предаде своята истина на свѣта чрезъ човѣшки инструменти, и Той Самъ, чрезъ Своя Светъ Духъ е удостоилъ хора и ги е направилъ годни да извършатъ тази работа. Той ги е направлявалъ както въ избора на темитѣ, така и въ начина на излагането имъ. Съкровището бѣше повѣрено на земни съсѣди, но при все това то произхождаше отъ небето. Свидетелството се е предавало чрезъ несвършения изразъ на човѣшки езикъ, но все пакъ, то е Божие свидетелство, и смирениятъ и послушенъ вѣрующъ вижда въ него славата на една божествена сила, пълна съ милостъ и истина.

Чрезъ словото Си Богъ ни предава необходимото за спасение познание. Ний трѣбва да приемаме Свещеното Пи-сание като авторитетно и непогрѣшимо откровение на Не-говата воля. То е образецътъ на характера, изявительтъ на учението и пробенъ камъкъ на опитността. „Всичкото Пи-сание е боговдъхновено и полезно за поука, изобличаване, изправяне и назидаване въ правдата, за да бжде Божиятъ човѣкъ свършенъ и годенъ за всѣко добро дѣло“. (2 Ти-мотею 3 : 16. 17.)

Но фактътъ, че волята на Бога е била открита на човѣка чрезъ Словото Му, не прави ненужно постоянното присѣтствие и ръководство на Светия Духъ. Напротивъ, Исусъ обеща Светия Духъ на ученицитѣ Си, за да имъ по-мага да разбиратъ Словото и за да

запечатва неговигъ по-учения въ тѣхнитѣ сърдца. А тѣй като Светиятъ Духъ е вдѣхновителъ на Библията, невъзможно е да има проти-воречие между Него и написаното слово. Духътъ не бѣ да-денъ, нито ще бѣде нѣкога подаренъ, за да замѣсти Библията. Писанията опредѣлятъ ясно, че словото Божие е пробниятъ камъкъ за всѣко учение и за всѣки мораленъ животъ. Апостолъ Йоанъ казва : „Не на всѣки духъ вѣрвайте, а изпитвайте духоветъ, дали сж отъ Бога, защото много лъжепророци се явиха на свѣта“ (1 Йоаново 4:1). И пророкъ Исаия заявява: „Допитвайте се до закона и откровението. Ако тѣ не казватъ като това слово, нѣма въ тѣхъ свѣтлина“. (Исаия 8 : 20)

Светиятъ Духъ е бивалъ опозоряванъ чрезъ хора, които, считайки се осветени чрезъ Него, заявяватъ, че нѣматъ нужда по-нататкъ за ръководство отъ словото Божие. Тѣ сж управлявани отъ впечатления, които тѣ считатъ за гласъ Божий въ душата. Но духътъ, който ги въодушавлява, не е този на Бога. Това следване на впечатления, като се изо-ставятъ Писанията, довежда само до смущение, забъркване, до измама и гибелъ. То подпомага само целитѣ на лукавия. Докато службата на Светия Духъ е отъ жизнено значение за Христовата църква, едно отъ срѣдствата на сатана е, чрезъ грѣшкитѣ на сигналитѣ до крайностъ и фанатизирани човѣци да позори дѣлото на Духа и да накара Божия народъ да пренебрегне източника на сила, който самиятъ нашъ Богъ е приготвилъ.

Въ съгласие съ Словото на Бога, Неговиятъ Духъ трѣбваше да продѣлжи дѣлото си презъ всичкото време на разпространяването евангелието. Презъ вѣковетъ, когато се даваха Писанията, било отъ Стария, било отъ Новия заветъ, Светиятъ Духъ не преставаше да дава свѣтлина на отдѣлни личности, на отдѣлни умове, независимо отъ откритията, които трѣбваше да се въплотятъ въ Словото. Самата Биб-

лия разказва, какъ чрезъ Светия Духъ хора съ получавали предупреждения. упрѣци, съвети и назидания за нѣща, които никакъ не сж се отнасяли до даването на Писанието. Споменава се за пророци въ различнитѣ вѣкове, за чиито слова не се докладва нищо. По сѣщия начинъ, следъ за-вършване канона на Писанието, Светиятъ Духъ все още трѣбваше да продължава своето дѣло, за да освѣтлява, предупреждава и утешава Божиитѣ чада. [8]

Исусъ обеща на своитѣ ученици : „Утешителтъ Духъ Светий, Когото Отецъ ще изпрати въ Мое име, Той ще ви научи на всичко и ще ви напомни всичко, що съмъ ви го-ворилъ“. „А кога дойде Оня, Духътъ на истината, ще ви упѣти на всѣка истина ; . . . и ще ви възвести бждещето“. (Йоанъ 14:26; 16:13.) Писанието учи ясно, че тѣзи обещания съвсемъ не се ограничиха само въ апостолски дни, но се простиратъ до Христовата църква презъ всички вѣкове. Спасителтъ увѣрява своитѣ последователи : . . . „Азъ съмъ съ васъ презъ всички дни до свѣршека на свѣта“. (Матей 28 : 20) Отъ друга страна, апостолъ Павелъ обявява, че дарбитѣ и проявяването на Духа бѣха дадени въ църквата „за усъвършенствуване на светитѣ въ дѣлото на служението, въ съзиждане на тѣлото Христово, докле всинца достигнемъ до единство на вѣрата и на познаването Сина Божий, до състояние на мжжъ съвършенъ, до пълната възраст на Христовото съвършенство“. (Ефес. 4 :12. 13.)

Молитвата на апостола за вѣрващитѣ въ Ефесъ бѣше: „Щото Богъ на Господа нашего Исуса Христа, Отецъ на славата, да ви даде *духъ на премдростъ и откровение*, за да Го познаете, и да просвѣти *очитѣ на сърдцето* ви, та да познаете, въ що състои надеждата на тия, които сж приз-вани отъ Него... и колко е *безмърно величието* на Неговата мощъ въ насъ, които вѣрваме“. (Ефес. 1 : 17 — 19.) Това, което Павелъ искаше отъ Бога за ефесянитѣ, бѣше службата на Светия Духъ да освѣтли умоветѣ и сърдцата, и да ги

постави въ положение да разбиратъ дълбокитъ нѣща у Бога.

Следъ чудесното откриване на Светия Духъ въ деня на петдесетницата, Петъръ увеща народа къмъ покаяние и кръщение въ името Христово, за опрощение на грѣховетъ имъ ; и той каза : „И ще приемете дара на Светаго Духа. Защото за васъ е обещанието, за вашитъ деца и за всички далечни, които би призовалъ Господъ, Богъ нашъ“. (Деян. 2 : 38. 39.)

Въ непосредствена връзка съ сценитъ на великия день Господенъ, Господъ бѣше обещалъ чрезъ пророкъ Йоилъ специално проявление на Светия Духъ. (Йоилъ 2 : 28.) Това пророчество бѣше и отчасти изпълнено въ изливането на Духа въ деня на петдесетницата ; но то ще достигне пълното си изпълнение въ изявлението на божествената милость, която ще съпровожда приключителното дѣло на евангелието.

[9] Голѣмата борба между доброто и злото ще се увеличава до самия край на времето. Въ всички вѣкове гнѣвътъ на сатана се е откривалъ противъ Христовата църква. Но и Богъ е подарявалъ Своята милость и Духъ на народа си, за да го подкрепя въ устояване срещу силата на лукавия. Когато Христовитъ апостоли трѣбваше да занесатъ Неговото евангелие на свѣта и да го предаватъ презъ всички бѣдещи вѣкове, тѣ бѣха специално дарени съ просвѣщението на Духа. Колкото повече църквата приближава своето крайно избавление, толкова сатана ще действува съ по-голѣма мощъ. Той слиза долу „съ голѣмъ гнѣвъ. като знае, че му остава малко време“. (Откр. 12 : 12.) Той ще действува „съ всѣка сила и съ поличби и лъжливи чудеса“. (2 Солун. 2 : 9.) Отъ шесть хиляди години този висшъ умъ, който нѣкога е билъ прѣвъ между Божиитъ ангели е билъ напълно предаденъ въ дѣлото на измама и разрушение. И всички дълбини на сатанинското изкуство и хитрость, и всичката жестокость, придобита и развита въ тѣзи бор-

би презъ вѣковетъ, ще въздействуватъ срещу Божия народъ въ крайния конфликтъ. Именно въ това време на опасностъ Христовитѣ последователи трѣбва да предупредятъ свѣта за второто идване на Господа, и трѣбва да се приготви единъ народъ, „неоскверненъ и непороченъ“ (2 Петрово 3 : 14.), който да заста не предъ Него въ пришествието Му. Въ това време специалното дарение на божествената благодать и сила ще е не по-малко нужно за църквата, отколкото въ апостолски дни.

Сценитѣ на нескончаемия конфликтъ между доброто и злото сж били открити на автора на тѣзи страници, благода-рение освѣтлението на Светия Духъ. Отъ време на време ми е било позволявано да видя действието въ различни вѣкове, на голѣмата борба между Христа, Князътъ на живота, Авторътъ на нашето спасение, и сатана, князътъ на злото, създателътъ на грѣха, първиятъ нарушителъ на Божия светъ законъ. Враждата, която сатана храни спрямо Христа, е била проявявана къмъ Неговитѣ ученици. Презъ течение на цѣлата човѣшка история е съществувала винаги сжщата ненависть къмъ принципитѣ на Божия законъ; винаги сжщата политика на измама, чрезъ която измамата се представя подъ краскитѣ на истина, чрезъ която човѣшкитѣ закони сж представени подъ видъ на Божий законъ, и хората сж бивали докарвани до поклонение по-скоро на творението, отколкото на Твореца. Усилията на сатана да изопачи Божия характеръ, да направи хората да иматъ крива представа за Създателя и да гледатъ на Него съ страхъ и умраза, вмѣсто съ любовь; неговитѣ старания да отстрани божествения законъ като кара народа да счита себе си свободенъ отъ неговитѣ изисквания, и неговото преследване на онѣзи, които се осмѣляваха да се противопоставятъ на измамитѣ му, сж били неотклонно поддържани въ всички вѣкове. Тѣ могатъ да се прос-

[10] ледятъ въ историята на патриарси, пророци, апостоли, мъченици и реформатори.

Въ голѣмия последенъ конфликтъ сатана ще употреби сжщата политика, ще открие сжщия духъ и ще работи за сжщата целъ, както въ предшествуващитъ вѣкове. Онова, което е било, ще бжде пакъ, съ тази разлика, че пред-стоящата борба ще се отличи съ ужасна сила, каквато свѣ-тътъ никога по-рано не е видѣлъ. Сатанинскитъ измами ще бждатъ много по-изкусни, неговитъ нападения — много по-решителни. Той ще иска да отклони, по възможность, и избранитъ. (Марко 13:22.)

Въ сжщото време, когато Божиятъ Духъ ми откри великитъ истини на Своего слово и ми показа сценитъ на миналото и на бждещето, Той ми заповѣда да съобщя и на другитъ това, което ми бѣ открито, — да разкажа историята на великата борба въ миналитъ вѣкове, и всичко това по специаленъ начинъ, за да се хвърли свѣтлина на бързоприближаващата се предстояща борба. Съ това намѣ-рение азъ се постаряхъ да събера и групирамъ епизодитъ отъ историята на църквата по такъвъ начинъ, че да проследя развитието на великитъ изпитващи истини, които сж били давани на свѣта въ различни периоди, и да покажа, какъ тѣ сж възбуждали гнѣва на сатана и враждебността на една обичаща свѣта църква, и какъ тѣзи истини сж били подържани чрезъ свидетелството на тѣзи, които „не милѣеха за душата си дори до смъртъ“.

Въ тѣзи доклади ние можемъ да видимъ като на картина борбата, която е предъ насъ. Преценявайки ги въ свѣтлината на божието слово, чрезъ освѣтлението на Светия Духъ, ние можемъ да видимъ разкрити примкитъ на сатана и можемъ да различимъ опасноститъ, които трѣбва да се минатъ, за да се намѣримъ „безъ порокъ“ при идването на Спасителя.

Великитъ събития, които отбелязаха прогреса на реформата въ миналитъ столѣтия, сж дѣла на исто-

рията, добре познати и навсякъде признати отъ свѣта. Тѣ сж факти, на които автентичността никои не може да оспори. Азъ съмъ представила тази история накратко, въ зависимостъ отъ краткия размѣръ на книгата, който по необходимостъ трѣбва да се съблюдава, като фактитѣ сж сгжстени до толкова, колкото е необходимо за разбирането имъ. Въ нѣкои случаи, когато историкътъ е групиралъ събитията тѣй, че тѣ изразяватъ накратко сжщността на въпроса, или пъкъ когато е резюмиралъ подробноститѣ по начинъ, който хармонира съ плана на този трудъ, азъ съмъ цитирала неговитѣ думи, указвайки отъ де сж взети. Въ други случаи не имъ е дадено специално довѣрие, тѣй като цитатитѣ не сж дадени за да представятъ автора имъ като авторитетъ, но сж взети само хубавитѣ имъ описания, които даватъ готово и изразително представяне на разглеждания предметъ. По сжщия начинъ сж употребени тия трудове при изнасяне ре-формата за наше време. [11]

Задачата на тази книга не се състои въ това, да представя нови истини относно борбитѣ въ миналитѣ времена, а въ това, да извади наяве факти и принципи, които могатъ да иматъ значение за бждещитѣ събития. Разглеждани като частъ отъ борбата между силитѣ на свѣтлината и тъмнината, тѣзи доклади на миналото добиватъ ново значение; отъ тѣхъ се отразява свѣтлина, която просвѣтлява бждещето и освѣтлява пътя на Божиитѣ чада, призвани, подобно на реформаторитѣ отъ миналитѣ вѣкове, да свидетелствуватъ „за Словото Божие и заради свидетелството Исусово“, даже съ рискъ да се лишатъ отъ всичкитѣ си земни блага.

Да разкрие сценитѣ на голѣмата борба между истината и заблудението; да открие измамитѣ на сатана и срѣд-ствата, чрезъ които ние можемъ успѣшно да му противо-стоимъ; да представи задоволителна разврѣзка на голѣмата проблема за злото, хвърляйки жива свѣтлина върху произ-хода и края на

грѣха, та да се открие ясно справедливостта и благостта на Бога въ всичкитѣ Му постѣпки спрямо Неговитѣ създания; най-сетне да отрази ясно свѣтостта и непромѣнимостта на божествения законъ,—ето задачата на тази книга. Да бждатъ спасени чрезъ нейното влияние души отъ силата на тъмнината, и да „участвуватъ въ наследството на свѣтиите въ свѣтлината“, за прослава на Този, Който ни възлюби, и отдаде Себе си за насъ — е пѣкъ искрената молба на автора.

Е. Г. В.

Съдържание

Information about this Book	i
Предговоръ	iv
Въведение	vii
Епизод 1—Разрушението на Йерусалимъ	19
Епизод 2—Гонение въ първитъ столѣтия.	43
Епизод 3—Въроотстъпничеството.	55
Епизод 4—Валдензитъ	69
Епизод 5—Джонъ Виклифъ.....	89
Епизод 6—Хусъ и Йеронимъ.	109
Епизод 7—Лютеровото отдѣляне отъ Римъ	136
Епизод 8—Лютеръ предъ Народното събрание въ Вормсъ.	165
Епизод 9—Швейцарскиятъ реформаторъ	195
Епизод 10—Напредъкътъ на реформацията въ Германия.	211
Епизод 11—Протестътъ на принцоветъ.....	225
Епизод 12—Реформацията въ Франция.	242
Епизод 13—Въ Холандия и Скандинавия.	274
Епизод 14—По-късни английски ре-форматори.	284
Епизод 15—Библията и французката революция.	308
Епизод 16—Първитъ американски колонисти. .	335
Епизод 17—Предвестници на утрото.	348
Епизод 18—Единъ мъжъ на вѣрата отъ последното време.	368
Епизод 19—Свѣтлина всрѣдъ тъмнината.	399
Епизод 20—Религиозно пробуждане.....	413
Епизод 21—Едно отхвърлено предупреждение.	437
Епизод 22—Изпълнени пророчества.	457
Епизод 23—Що е светилището?	479
Епизод 24—Въ Светая светихъ.....	496
Епизод 25—Божиятъ законъ е непромѣнимъ. ...	507
Епизод 26—Едно реформаторско дѣло.	527
Епизод 27—Пробуждания на новото време.	539

Епизод 28—Иследвателниятъ сждъ.	561
Епизод 29—Произходътъ на злото.	576
Епизод 30—Вражда между човъка и сатана.	592
Епизод 31—Дейността на злитъ духове.	600
Епизод 32—Примкитъ на сатана.	608
Епизод 33—Първата голъма измама.	624
Епизод 34—Спиритизмътъ.	647
Епизод 35—Стремления на папството.	661
Епизод 36—Предстоящата борба.	684
Епизод 37—Библията като защитно сръдство.	698
Епизод 38—Последното предупреждение.	710
Епизод 39—Времето на скръбъта.	722
Епизод 40—Божиятъ народъ бива освободенъ.	747
Епизод 41—Запустяването на земята.	767
Епизод 42—Краятъ на борбата.	777

Епизод 1—Разрушението на Йерусалимъ

„Да бѣше и ти узналъ поне въ този твой день, какво служи за твой миръ! Но сега това е скрито отъ очитъ ти, понеже ще настѣпятъ за тебе дни, и враговетъ ще тѣ обиколятъ съ окопи, ще тѣ окръжатъ, ще те стѣснятъ от-вредъ ще съсипятъ тебе и децата ти въ тебе, и нѣма да останатъ въ тебе камъкъ на камъкъ, понеже ти не узна времето, когато бѣше посетенъ“. (Лука 19 : 42—44.)

Отъ върха на Елеонския хълмъ Исусъ гледаше къмъ Йерусалимъ. Хубава и мирна бѣше сцената, която се раз-стилаше предъ Него. Бѣше време на пасхата, и отъ всички страни чадата на Якова се бѣха събрали да празнуватъ голѣмия националенъ празникъ. Всрѣдъ градини, лозя и зелени, усѣяни съ палатки на богомолци склонове, се изди-гаха терасовиднитъ хълмове, градскитъ палати и масивнитъ укрепления на израилската столица. Дъщерята Сионова из-глеждаше да казва въ гордостъта си: „Седя като царица и скръбъ нѣма да видя“; тя бѣ толкова хубава и тѣй сигурна въ благоволенieto на Небето, както, когато вѣкове по-рано, царскиятъ пѣвецъ пѣеше: „Прекрасна възвишеностъ, радость на цѣла земя е планината Сионъ. . . градътъ на великия Царь“. (Пс. 47 : 3.) Откриваше се пѣленъ изгледъ на великолепнитъ храмове здания. Лжчитъ на захождащето слънце освѣтляваха снѣжно-бѣлитъ, мраморни стени и блестѣха отъ златната порта, кула и покривъ. Въ съвършена хубостъ стоеше тамъ той, гордостъта на юдейския народъ. Кое израилево чадо можеше да гледа сцената безъ чувство на радость и възхищение!

Но съвсемъ други мисли занимаваха Исуса. „Когато се приближи и видъ града, заплака за него“. (Лука 19:41.) Всрѣдъ общата радостъ за триумфалното влизане, когато палмови вѣйки се развѣваха, когато отгласа на радостно „осанна“ се повтаряше отъ хълмоветъ и хиляди гласове обявяваха Исуса за царь, свѣтовниятъ Спасителъ бѣ завладѣнъ отъ внезапна и тайнствена скръбъ. Той, Синътъ Божий, Обещаниятъ Израилевъ, Чиято сила бѣ победила смъртѣта и пленила пленъ отъ гроба, плачеше — не отъ обикновена скръбъ, но отъ голѣма, неизказана душевна мъка. Сълзитъ Му се лѣха не за Него Самия, [14] макаръ Той добре да знаеше, накѣде води Неговиятъ пътъ. Предъ Него лежеше Гетси-мания, сцената на приближаващата агония. Виждаше се и овчата порта, презъ която отъ вѣкове се прекарваха жертвитъ за колене, която трѣбваше да се отвори и за Него, когато Той трѣбваше да бѣде „като агне, заведено на клане“. (Исая 53 : 7). Не далечъ бѣ Голгота, мѣстото на разпятието. Ужасенъ, дълбокъ мракъ се спущаше върху пътя, който Христосъ, отдавайки душата си въ жертва за грѣха, трѣбваше скоро да поеме. Но не размишлението за тѣзи сцени го помрачаваше въ този часъ на радостъ. Не предчувствията за свърховѣшката. мъка опечалиха този несебелюбивъ духъ. Той плачеше за сѣдбата на йерусалимскитъ хиляди, за слѣпотата и ожесточението на тѣзи, които Той дойде да благослови и спаси.

Историята на повече отъ хилядогодишна Божия специална милостъ и покровителствена грижа къмъ избрания народъ бѣ открита предъ Исуса. Тука бѣше планината Мория, кѣдето Синътъ на обещанието, доброволната жертва, бѣ свързана на олтара — символъ за жертвата на Божия Синъ. (Бит. 22 : 9.) Тукъ, заветътъ на благословието, славното обещание за Месия, бѣше потвърденъ на бащата на върващитъ. (Бит. 22:16—18.) Тукъ, издигащитъ се къмъ небето пламъци отъ жертвата на хармана въ Орна

бъха отвърнали меча на погубващия ангелъ. (1 Лът. 21) — подходящъ символъ на Христовата жертва и ходатайство за виновнитъ човъци. Йерусалимъ бѣше почетенъ отъ Бога повече отъ цѣлата земя. Господь бѣ „избралъ Сиона“, Той „благоволи да живѣе въ него“. (Пс. 131 : 13.) Свети пророци, въ продължение на вѣкове, известяваха тукъ своитъ предупредителни вести. Тукъ, свещеници бѣха размахвали кадилницитъ си, и облакътъ на тамяна, съ молитвитъ на богомолцитъ, се бѣше издигалъ предъ Бога. Тукъ, ежедневно се жертвуваше кръвта на закланитъ агнета, която сочеше на Божию Агнець. Тукъ Йеова бѣше открилъ Своето присъствие на слава надъ престола на благодатта. Тукъ почиваше основата на тайнствената стълба, по която ангели Божии слизаха и се възкачваха (Бит. 28: 12 ; Йоан. 1 :51), и която откри на свѣта пътя за Светая светихъ, Ако израилъ като народъ бѣ запазилъ своята вѣрность спрямо небето, Йерусалимъ щѣше вѣчно да стои като избранъ отъ Бога. (Йер. 17 :21—25.) За съжаление, историята на този предпочетенъ народъ бѣше само отстъпничество и бунтъ. Тъ бѣха отблъснали небесната благодатъ, злоупотребили съ привилегиитъ и небрежили благоприятнитъ си случаи.

Макаръ израилтянитъ да „се подиграваха съ пратеницитъ отъ Бога и нехаеха за думитъ Му, гаврѣха се съ про-роцитъ Му“, (2 Лът. 36: 16), Богъ пакъ имъ се откриваше, като Господь Богъ човѣколюбивъ, милосърденъ, дълготърпеливъ, многомилостивъ и истиненъ“ (Иzx. 34 : 6). Въпрѣки повтарянитъ откази, Богъ, поради милостта си, продължава-ваше да ги умолява. Съ по-голъма отъ бащина състрадателна любовъ къмъ любимо чадо Господь имъ „пращаше Свои посланници още отъ ранно утро, защото съжалеяваше Своя народъ и Своето жилище“ (2 Лът. 36 : 15). Когато предупреждение, молба и мъррене не помогнаха, Той имъ из-прати най-скѣпния небесе-

[15]

нъ подаръкъ, какво казвамъ! Той имъ даде цѣлото небе въ този едничъкъ подаръкъ!

Самъ Божиятъ Синъ бѣ изпратенъ да преговаря съ непокаяния градъ. Христосъ бѣше Онзи, Който пренесе израиля, като добра лоза, отъ Египетъ въ Хаанаанъ. (Пс. 79:9). Неговата ржка бѣше изгонила народитъ предъ него. Той бѣ посадилъ лозето си „на връхъ торна рътлина“. Въ свършената си грижа за него Той го бѣ обградилъ и из-пратилъ слугитъ Си да го наглеждатъ. „Какво трѣбваше да направя още на лозето Си, — извика Той, — и не Му направихъ?“ Но когато очакваше да принесе добро грозде, то даде диво грозде“ (Ис. 5:1—4). Хранейки все още пламенна надежда за плодородие, Той лично дойде въ лозето Си, за да го спаси отъ опустошение. Неуморно Той го бѣше прекопавалъ, обрѣзвалъ и наглеждалъ. Той бѣ неуморимъ въ старанието си да спаси собственонасаденото Си лозе.

Три години Господарьтъ на свѣтлината и славата вли-заше и излизаше всрѣдъ Своя народъ. Той „обхождаше, правѣше благодеяния и изцѣляваше всичкитъ насилвани отъ дявола“, лѣкуваше онези, които бѣха съ съкрушени сърдца, освобождаваше пленниците, даваше зрение на слѣпитъ, правѣше хромия да върви и глухия да чува, очистваше прокаженитъ, възкресяваше мъртвитъ и проповѣдваше евангелието на беднитъ. (Деян. 10:38; Лук. 4: 18; Мат. 11:5.) На всички класи безъ разлика се отправяше милостивата покана : «Дойдете при Мене всички отрудени и обременени, и Азъ ще ви успокоя“ (Мат. 11:28).

Макаръ възнаграждаванъ съ зло за доброто, съ умраза за любовта си (Пс. 108:5) Той непоколебимо продължаваше милостивата Си мисия. Никога не биваха отблѣсвани онѣзи, които търсѣха Неговата милостъ Самъ бездоменъ пѣтникъ, чиято ежедневна сждба бѣ позоръ и лишение, Исусъ живееше, за да служи на нуждающитъ се, да облекчава скръ-

бъта на човѣчеството, да го склонява да приеме дара на живота. Вълнитѣ на милость, отблѣсвани отъ тѣзи упорити сърдца, се връщаха въ единъ по-силенъ потокъ на състра-дателна, неизразима любовь. Но израиль се бѣ отвърналъ отъ своя най-добъръ Приятель и единственъ Помощникъ. Напомнанията на Неговата любовь бѣха презирани, съветитѣ Му небрежени, предупрежденията Му осмивани.

[16]

Часътъ на надежда и прощение скоро изтичаше: чашата на Божия дълговъздържанъ гнѣвъ се почти изпълваше. Облакътъ, събиралъ се презъ вѣкове на упадъкъ и бунтъ, сега заплашващъ съ беда, се готвѣше да се излѣе надъ единъ виновенъ народъ ; и Единствениятъ, Който можеше да ги избави отъ предстоящата имъ сѣдба, бѣ презиранъ, изтезаванъ, отхвърлянъ, и скоро трѣбваше да бѣде разпнатъ. Когато Христосъ щѣше да увисне на Голготския кръстъ, днитѣ на единъ покровителствуванъ отъ Бога народъ щѣха да бѣдатъ свършени. Загубата дори само на една душа е нещастие, което надминава печалбитѣ и съкровищата на цѣлъ единъ свѣтъ. А когато Исусъ гледаше Йерусалимъ, сѣдбата на цѣлъ единъ градъ, на цѣлъ народъ бѣше предъ Него. този градъ, този народъ, които нѣкога бѣха избрани Божии, Божие особено съкровище.

Пророци сѣ плакали за упадъка на израиля и за ужас-нитѣ опустошения, които поради грѣховете имъ сѣ ги по-сещавали. Йеремиа желаше очитѣ му да бѣдѣха изворъ на сълзи, та да може да плаче денъ и ноцъ за убититѣ отъ дѣщерята на неговия народъ, за откараното въ пленъ Божие стадо. (Йер. 9:1; 13:17.) Каква, тогава, бѣше скръбъта на Онзи, Чийто пророчески погледъ обхващаше не години, а вѣкове ! Той видѣ ангела на смъртъта съ издигнатъ мечъ противъ града, който тѣй дълго е билъ жилище на Йеова. Отъ върха на Елеонския хълмъ, самото мѣсто, което по-късно бѣ завладено отъ Титъ и неговата армия, Той гледаше презъ равнината светитѣ дворо-

ве и зали съ колони, и съ премрежени отъ сълзи очи Той видъ ужасна перспектива: стенитъ заобиколен отъ чужди войски. Той чу тропота на армиитъ, събиращи се за война; чу гласовете на майкитъ и пищящитъ за хлѣбъ деца въ обсадения градъ. Той видъ въ пламъци светия храмъ, неговитъ палати, неговитъ кули, скоро следъ това преобърнати въ димящи развалини.

Гледайки презъ вѣковетъ, Той видъ народа на завета разпрѣснатъ изъ разнитъ страни, като развалини отъ корабъ на пустъ брѣгъ. Въ временното отмъщение, което на-ближаваше да се излѣе надъ израилевитъ чада, Той видъ първата капка отъ тази чаша на гнѣвъ, която при последния сждъ трѣбваше да се излѣе до дъно. Божествено съжаление, състрадателна любовъ, намѣриха изразъ въ пълнитъ съ печаль думи : „Йерусалиме, Йерусалиме, които избивашъ пророцитъ и съ камъни убивашъ пратенитъ при тебе ! Колко пѣти съмъ искалъ да събера чадата ти, както кокошка събира пилцитъ подъ крилетъ си, и не рачихте!“ (Мат. 23 : 37.) О, ти, народе предпочетенъ предъ всѣки другъ, да бѣше позналъ времето на посещението си и нѣщата, които сж за мира ти ! Азъ задържахъ ангела на наказание- то. Азъ те приканвахъ къмъ покаяние, но напраздно ! Не само слуги, пратеници и пророци отблъсна и отхвърли ти, но и Светия Израилевъ, твоя Спасителъ. Яко бждешъ разрушенъ, ти самъ си виновенъ. „Не искате да дойдете при Мене, за да имате животъ!“ (Йоан. 5:40.)

[17]

Въ Иерусалимъ Христосъ видъ символъ на ожесточения въ невѣрие и бунтъ, бързащъ къмъ отмъстителнитъ Божии сждби свѣтъ. Скърбитъ на единъ падналъ родъ подтискаха душата Му и изтрѣгнаха отъ устата Му чрезмѣрно горчивъ викъ. Той видъ историята на грѣха и на човѣшкото страдание, написана съ сълзи и кръвъ. Сърдцето му се по-кърти отъ жалъ за злочестинитъ и страданията на земята ; Той желаше да облекчи всичкитъ. Но какъ да се

спре вълната на човъшката беда ? Малцина биха потърсили единствения източникъ на помощъ. Той бѣ готовъ да отдаде душата си на смъртъ, за да имъ даде спасение ; но малцина биха дошли при Него, за да иматъ животъ вѣченъ.

Величието на небето плаче! Синътъ на безкрайния Богъ смутенъ духомъ, изнемогващъ отъ мъка ! Тази сцена, която изпълни цѣлото небе съ очудване, ни открива чрезмърно голъмата грѣховность на грѣха ; тя ни показва, каква трудна задача е дори за Божественото Всемогъщество, да спаси виновния отъ следствието на престѣпването Божия законъ. Прекарвайки предъ очи миналитъ вѣкове дори до последната генерация, Исусъ виждаше свѣта забърканъ въ измама, подобна на онази, която причини разрушението на Йерусалимъ. Голъмиятъ грѣхъ на юдеитъ бѣше отхвърлянето на Христа; голъмиятъ грѣхъ на християнския свѣтъ ще бѣде отхвърлянето на Божия законъ, основата на Неговото управление въ небето и на земята. Заповѣдитъ на Йеова щеха да бждатъ презирани и отхвърлени ; милиони роби на грѣха и на сатана, обречени да претърпятъ втората смъртъ, ще отказватъ да слушатъ думитъ на истината въ деня на своето посещение. Ужасно заслѣпение ! Ужасно безумие !

Два дена преди пасхата, следъ като бѣше порицалъ лицемърието на фарисеитъ, Исусъ, излизайки отъ храма за последенъ пжтъ, се оттегли наново съ Своитъ ученици върху Елеонската планина. Седналъ съ тѣхъ на тревистия склонъ, който се издигаше надъ града, Той още единъ пжтъ се отдаде на съзерцание неговитъ стени, кули и палати. Още единъ пжтъ виждаше Той храма въ ослѣпителния му блѣсъкъ, диадема на красота, коронясваща светата планина.

Преди хиляда години псалмистътъ възхваляваше Божието благоволение къмъ израиля, правейки Неговия светъ домъ свое жилище: „Въ Салимъ бѣше

[18] Неговото жилище, и Неговото пребивание — на Сионъ“. (Пс. 75 : 3.) Той избра колъното Юдино, Сионъ планина, която възлюби. И уреди като небето Свое-то светилище“. (Пс. 77:68.69). Първият храмъ е бил построенъ презъ най-цвѣтущия периодъ отъ израилевата история. Давидъ бѣше събралъ грамадни съкро-вища за тази целъ. Богъ бѣше далъ плановетъ (1 Лѣт. 28 : 12—19.); Соломонъ, най-мѣдриятъ отъ царетъ на израиля, доизкара дѣлото. Този храмъ бѣше най-великолепното здание, което свѣтътъ нѣкога е видѣлъ. Но, говорейки за втория храмъ, Богъ чрезъ пророкъ Агей бѣ направилъ следната декларация : „Славата на тоя последенъ храмъ ще бѣде погольма, отколкото на предишния; ще потресе всичкитъ народи, — и ще дойде Желаниятъ отъ всички народи ; ще изпълня тоя домъ съ слава, казва Господъ Саваотъ“ .(Агей 2 : 9. 7.)

Разрушенъ отъ Навуходносора, Соломоновиятъ храмъ бѣше възстановенъ около 500 години преди Исуса Христа. Това бѣше следъ едно робство, което трая около единъ чо-вѣшки животъ. Народътъ бѣше влѣзълъ въ ограбена и почти опустошена страна. Старцитъ, които бѣха видѣли славата на Соломоновия храмъ, като гледаха поставянето основитъ на втория храмъ, плачеха, задето той трѣбваше да бѣде много по-доленъ отъ първия. Чувството, което сега владѣеше, е изразително описано отъ пророка: „Кой остана между васъ, който е видѣлъ тоя домъ въ предишната му слава и какъвъ го вие виждате сега ? Не е ли той въ вашитъ очи като да е нищо?“ (Агей 2:3, Езра 3:12) Тогава бѣ дадено обещанието, че славата на втория храмъ ще бѣде по-гольма отъ тая на първия.

Но вториятъ храмъ не се равняваше съ първия по великолепие ; нито бѣше осветенъ чрезъ сжщитъ видими знаци на Божествено присѣствие, които бѣха свойствени на първия храмъ; не се проявяваше свръхествена сила, за да отбележи освещението

му. Никакъвъ облакъ на слава не се виждаше да изпълва новосъградената скини. Никакъвъ огънь отъ небето не падаше, за да изгори жертвата на олтаря. Славата Божия не почиваше вече между херувима и Светая светихъ: ковчегътъ, престолътъ на благодатъта и плочитъ на свидетелството не се намираха вътре. Никакъвъ гласъ не отговаряше отъ небето, за да извести на запитващия свещеникъ волята на Йеова. Презъ течение на въковетъ юдеитъ напраздно се стараеха да разбератъ, доколко се бѣше изпълнило обещанието на Бога, дадено чрезъ пророкъ Агей. Гордостъ и невѣрие заслѣпиха умоветъ имъ за върното значение на пророческитъ думи. Вториятъ храмъ бѣ почетенъ не съ облакъ на Господнята слава, но съ живото присѣтствие на Онзи, въ Когото тѣлесно пребиваваше пълнотата на Божеството — Който Самъ бѣше Богъ, откритъ въ плътъ. „Желаниятъ отъ всички народи“ наистина бѣше дошелъ въ Своя храмъ, когато мъжътъ отъ Назаретъ учеше и лѣкуваше въ светитъ дворове. Съ присѣтствието на Христа и само съ това присѣтствие вториятъ храмъ превъзхождаше първия по слава. Но израилъ бѣ отблъсналъ предложения му отъ небето даръ. И когато смирениятъ Учитель прекрачи, излизайки си, прага на златната му порта, славата завинаги се оттегли отъ храма. Изпълниха се вече думитъ на Спасителя: „Ето, оставя се вамъ домътъ ви пустъ.“ (Мат. 23 : 38). Ученицитъ бѣха очудени и удивени отъ Христовото предсказание. Тъ ожи-даха да разбератъ по-добре значението на Неговитъ думи, отнасящи се за разрушението на храма. Богатство, трудъ и архитектурно изкуство, презъ повече отъ 40 години, щедро се изразходваха за увеличение неговото великопие. Иродъ Велики бѣше пропилялъ по него римски богатства и юдейски съкровища, а и свѣтовниятъ императоръ го бѣше обогатилъ съ своитъ подаръци. Масивни блокове отъ бѣлъ мряморъ, съ почти баснословни размѣри, изпратени отъ Римъ за тази це-

[19]

лъ, образуваха частъ отъ неговата направа. Къмъ тѣхъ обърнаха ученицитѣ вниманието на Исуса, казвайки: „Учителю, погледни, какви камъни и какви здания!“ (Марко 13 : 1).

На тѣзи думи Исусъ даде тържествения и поразителенъ отговоръ: „Истина ви казвамъ: нѣма да остане тукъ камъкъ на камъкъ, който да не бѣде сринатъ“. (Мат. 24 : 2).

Съ разрушението на Йерусалимъ ученицитѣ свързваха събитията на личното Христово идване въ временна слава, за да завземе трона на всесвѣтското царство, да накаже коравосърдечнитѣ юдеи и да освободи народа отъ римското иго. Господъ имъ бѣше казалъ, че ще дойде втори пѣтъ. Сега, при споменаване сѣдбитѣ на Йерусалимъ, тѣхнитѣ умове се обърнаха къмъ това идване; и когато се събраха около Спасителя на Елеонския хълмъ, тѣ попитаха: „Когато ще бѣде това, и какъвъ ще е белегътъ за Твоето пришествие и за свършека на свѣта?“ (Мат. 24:3.)

Бъдещето милостиво бѣ закрито за ученицитѣ. Ако тѣ въ това време напълно разбираха двата ужасни факта,—страданията и смъртъта на Изкупителя и разрушението на тѣхния градъ и храмъ, тѣ щѣха да обезумѣятъ отъ ужасъ. Христосъ имъ представи единъ очеркъ на важнитѣ събития, които ще се случатъ преди края. Думитѣ Му тогава не бѣха напълно разбрани; но тѣхното значение трѣбваше да се разкрие, когато Неговиятъ народъ щѣше да се нуждае отъ наставленията, дадени въ тѣхъ. Пророчеството, което Той изрече, имаше двойно значение : като предвещаваше разрушението на Йерусалимъ, то предричаше и ужаситѣ на последния великъ день.

[20] Исусъ обяви на слушащитѣ ученици сѣдбитѣ, които щѣха да постигнатъ вероотстъпническия израилъ, и специално наказанията, които ще ги връхлетятъ поради отхвърлянето и разпятието на Месия. Непогръшними знамения ще предшествуватъ страшния край. Всѣващиятъ ужасъ часъ щѣше да дойде

внезапно и бързо. И Спасителятъ предупреди последователите си: „И тъй, кога видите да стои на светомъсто мерзостъта на запусцението, за която е казано чрезъ пророкъ Даниила (който чете, нека разбира), тогава ония, които се намиратъ въ Юдея, да бѣгатъ въ планинитъ“. (Мат. 24:15—16 ; Лука 21:20.) Когато идолопоклонническитъ знамена на римлянитъ бждѣха издигнати на светата земя, която се простираше нѣколко стотинъ метра извънъ стенитъ на Йерусалимъ, тогава Христовитъ последователи трѣбваше да се спасяватъ съ бѣгство. Когато видеха предупредителния знакъ, тѣзи, които искаха да се спасятъ, не трѣбваше да се бавятъ. По цѣла Юдея, както и въ Йерусалимъ, сигналътъ за бѣгство трѣбваше незабавно да бжде последванъ. Този, който се случеше на покрива, не трѣбваше да слиза долу въ къщата си, дори за да спаси най-ценнитъ си съкровища. Тѣзи, които работѣха на полето или лозята, не трѣбваше да се бавятъ, да се връщатъ и взематъ горната си дреха, която сж сложили настрана, докато сж работѣли въ горещината на деня. Тѣзи, които искаха да избѣгнатъ общото унищожение, не трѣбваше да губятъ нито една минута.

При царуването на Ирода, Йерусалимъ не само бѣше много разхубавенъ, но съ съграждането на кули, стени и укрепления, прибавени къмъ естествената сигурностъ на мѣстоположението му, той бѣ превърнатъ на видимо недостъпенъ. Онзи, който по онова време би публично предрекълъ неговото разрушение, щѣше да бжде нареченъ умопобърканъ алармистъ, както Ной на времето си. Но Христось бѣше казалъ: „Небе и земя ще премине, ала думитъ Ми нѣма да преминатъ“. (Мат. 24:35.)

Присждата бѣше произнесена противъ Йерусалимъ по-ради неговитъ грѣхове, и неговото упорито невѣрие осигури сждбата му.

Господъ бѣше обявилъ чрезъ пророкъ Михей: „Слушайте, прочее, главатарии на дома Якововъ и

князе на дома Израилевъ, вие, които се гнусите отъ правосъдие и които изкривявате всичко право, които градите Сионъ съ кръвъ, и Йерусалимъ — съ неправда ! Главатаритъ му сждятъ за подаръци, свещеницитъ му учатъ за плата, пророцитъ му предсказватъ за пари, а пъкъ се осланятъ на Господа, думайки: Нали Господъ е помежду ни? Беда не ще ни постигне!“ (Мих. 3:911.)

[21] Тъзи думи върно описватъ покваренитъ и самодоволни жители на Йерусалимъ. Докато претендираха, че пазятъ строго предписанията на Божия законъ, тъ престъпваха всичкитъ Му принципи. Тъ мразъха Христа, чиято чистота и светостъ откриваше тѣхната неправда, и Го обвиняваха, че Той е причина на всички нещастия, които бѣха ги сполетѣли вследствие тѣхнитъ грѣхове. Макаръ да знаеха, че Той е безгрѣшенъ, тѣ заявиха, че Неговата смъртъ е необходима за сигурността на народа. „Ако Го оставимъ тѣй, — казваха юдейскитъ водители, — всички ще повѣрватъ въ Него. — и ще дойдатъ римляни, та ще ни разорятъ и страната, и народа“. Ако Христосъ бѣде пожертвуванъ, тѣ още еднажъ ще могатъ да станатъ силенъ, обединенъ народъ. Тѣй разсѣждаваха тѣ и се съгласиха съ решението на първосвещеника, че е по-добре да умре единъ човѣкъ, от-колкото да загине цѣлъ народъ. (Йоан. 11 : 48. 50.)

Така юдейскитъ водители съграждаха „Сионъ съ кръвъ, и Йерусалимъ — съ неправда.“ И сега, такава бѣше тѣхната собствена справедливостъ, че въ момента, когато под-хвърлиха на смъртъ Спасителя, защото Той сочеше грѣхо-ветѣ имъ, тѣ преценяваха своята собствена правда като по-кровителствуванa отъ небето и разчитаха, че Богъ ще ги освободи отъ тѣхнитъ неприятели. „Затова. — продължава пророкътъ, — Сионъ ще бѣде разоранъ като нива, и Йерусалимъ ще стане купище развалини, и планината на тоя домъ ще бѣде гориста могила“. (Мих. 3: 12.)

Приблизително още 40 години, следъ като Христосъ обяви сѣдбата на Йерусалимъ, Господь отлагаше Своята присѣда надъ града и народа. Чудно бѣше дълготърпението на Господа спрямо небрежителитѣ на Неговото евангелие и убийцитѣ на Неговия Синь. Притчата за неплодното дърво представаше Божиитѣ постѣпки съ юдейския народъ. Из-дадена бѣше заповѣдта : „Отсѣчи я, защо само да изтощава земята ?“ (Лука 13 : 7.) Но божественото състрадание още я щадѣше. Много бѣха между юдеитѣ ония, които нѣмаха понятие за характера и дълото на Спасителя. Децата нѣмаха случай да приематъ свѣтлината, която тѣхнитѣ родители презрѣха, и Спасителтъ желаше да даде и на тѣхъ свѣтлината си. Той желаше да имъ даде случай да видятъ изпълненията на пророчествата не само въ раждането и живота на Христа, но сѣщо и въ Неговата смъртъ и въ възкресението Му. Децата не бѣха осѣдени поради грѣха на тѣхнитѣ родители, но когато, въпрѣки познанието на свѣтлината, която бѣ дадена на тѣхнитѣ родители, тѣ отхвърлиха и допълнителната такава, дадена специално за тѣхъ, тѣ станаха съучастници на сѣщитѣ грѣхове и допълниха мѣрката на тѣхнитѣ беззакония.

Дълготърпението на Господа спрямо Йерусалимъ само затвърди юдеитѣ въ тѣхната упорита неразкаянностъ. Въ своята умраза и жестокостъ спрямо Исусовитѣ ученици тѣ отхвърлиха последното предложение на милостъ. Богъ вдигна своята защита ; Той престана да ограничава мощта на сатана и на неговитѣ ангели и народтъ бѣ оставенъ въ рѣцетѣ на водителя, когото си бѣше избралъ. Тѣхнитѣ деца презрѣха Христовата благодать, която би ги направила въ състояние да побеждаватъ лошитѣ си инстинкти, а сега тѣзи последнитѣ ги победиха. Сатана възбуди най-свирепитѣ и низки страсти на душата. Човѣцитѣ не разсѣждаваха повече; тѣ бѣха обезумели, бѣха управлявани отъ алчностъ и слѣпа

[22]

яроостъ. Станаха сатанински въ своята жестокоостъ. Въ семейството, както и въ народа, въ висшитъ класи, както и въ простолюдието — навсѣкжде владѣеше подозрение, злоба, ненавистъ, несъгласие, убийства. Нѣмаше сигурностъ никжде. Приятели и близки се измамваха едни други. Родители убиваха децата си, и деца убиваха родителитъ си. Управницитъ на народа нѣмаха сила да владеятъ себе си. Тѣхнитъ страсти ги правѣха тирани. Евреитъ бѣха приели фалшиво свидетелство, за да обвинятъ невинния Божий Синъ. Фалшиви обвинения сега направиха несигуренъ тѣхния собственъ животъ. Чрезъ дѣлата си тѣ отдавна казваха: „Отстранете отъ очитъ ни Светия Израилевъ!“ (Ис. 30: 11.) Тѣхното желание бѣше изпълнено. Страхътъ отъ Бога не ги безпокоеше вече, и сатана, господаръ на политически и религиозни сили, бѣше начело на народа.

Водителитъ на противнитъ страни понѣкога се съеди-няваха, за да ограбватъ и измжчватъ своитъ нещастни жер-тви, после се нахвѣрляха едни върху други и безмилостно сеизбивиха. Дори светостъта на храма не можеше да удѣржи ужасната имъ свирепостъ. Богомолцитъ бѣха убивани предъ олтара и светилището биваше осквернявано съ тѣлата на убититъ. Въ слѣпотата си и въ богохулствената надмѣнностъ подстрекателитъ на това пѣклено дѣло публично обявяваха, че тѣ не се боятъ, че Йерусалимъ ще бжде разрушенъ, защото той е Божий собственъ градъ. За да утвѣрдятъ силата си повече, тѣ подкупваха фалшиви пророци, които да известяватъ въ сжщото време, когато римскитъ легиони вече обсаждаха храма, че хората трѣбва да чакатъ избавление отъ Господа. До последния моментъ множествата твѣрдо вѣрваха, че Всевишниятъ ще се застѣпи, за да срази противницитъ. Но израилъ бѣ отблъсналъ божественото покровителство и сега нѣмаше никаква защита. Нещастенъ Йерусалимъ! Разпокъсанъ отъ вжтрешни раздори, улицитъ

му обагрени отъ кръвта на децата му, избиващи се едни други, докато чужди войски съсипваха укрепленията и уни-щожаваха войниците му.

Всички предсказания на Христа за разрушението на Йерусалимъ се изпълваха буквално. Юдеитъ изпитаха исти-ността на предупредителнитъ Му думи : „Съ каквато мърка мърите, съ такава ще ви се отмъри“. (Мат. 7:2.)

[23]

Ставаха знамения и чудеса, предричащи бедствие и гибелъ. Въ полунощъ неестествена свѣтлина просвѣтна надъ храма и олтара. При залъзъ слънце въ облацитъ се изобразиха военни колесници и войници, готвеци се за бой. Служащитъ нощемъ въ храма свещеници бѣха ужасени отъ тайнствени знаци. Земята треперъше и множество тайнствени гласове се чуваха да казватъ: „Да се махнемъ отъ тукъ!“ Голѣмата източна врата, която бѣ тѣй тежка, че съ мжка можеха да я затворятъ 20 мъже, и която бѣ защитена съ огромни железни прътове, закрепени дълбоко въ солидния камененъ прагъ, въ полунощъ се отвори сама. (Milman, „History of the Jews“, book 13.)

Въ продължение на седемъ години единъ мъжъ из-вестяваше по улицитъ на Йерусалимъ нещастията, които ще постигнатъ града. День и нощъ той пѣше: „Гласъ отъ изтокъ ! Гласъ отъ западъ! Гласъ отъ четиритъ краища! Гласъ противъ Йерусалимъ и противъ храма ! Гласъ противъ младоженецъ и невѣста! Гласъ противъ цѣлия народъ!“ Това странно сжщество бѣ хвърлено въ затворъ и бито съ камъни, но никакъвъ стонъ не се изтръгна отъ неговитъ устни. На оскърбленията и мъченията, той отговаряше само: „Горко, горко на Йерусалимъ! Горко, горко на неговитъ жители!“ Той не престана съ своитъ предупреждения, освенъ когато бѣше убитъ въ обсадата, която бѣше предрекълъ.

Никой християнинъ не загина подъ развалинитъ на Йерусалимъ. Ученицитъ бѣха предупредени и всички, които върваха, очакваха обещания знакъ.

„Кога видите Йерусалимъ обсаденъ отъ войски,—бъше казалъ Исусъ,—тогава знайте, че е наближило запусъването му; тогава ония, които се намиратъ въ Юдея, да бѣгатъ въ планинитъ, и които сж въ града, да излъзатъ изъ него, а които сж въ околностите, да не влизатъ въ него“. (Лука 21: 20,21.) Римлянитъ подъ води-телството на Цестий, бѣха обсадили града. Неочаквано, когато всичко изглеждаше благоприятно за една бърза атака, тѣ дигнаха обсадата. Обсаденитъ, изгубили надежда за успѣшна отбрана, бѣха вече готови да се предадатъ, когато римскиятъ генералъ оттегли своитъ войски, безъ видимо ни най-малко основание за това. Богъ. въ своята милость, на-правляваше събитията за доброто на Своя народъ. Обещаниятъ знакъ се яви, и на чакащитъ християни бѣше даденъ случай. Сега се представяше благоприятенъ моментъ за всички, които искаха да последватъ предупреждението на Спасителя. Събитията бѣха ржководени така, че нито юдеитъ, нито римлянитъ не препятствуваха на бѣгството на християнитъ. При отстѣпленieto на Цестий юдеитъ, спущащи се отъ Йерусалимъ, гонѣха отстѣпаващата войска; и докато дветъ войски бѣха заети, християнитъ имаха случай да напуснатъ града. Въ това време страната бѣ очистена и отъ врагове, които можеха да се опитатъ да ги спратъ. Въ времето на обсадата евреитъ бѣха събрани въ Йерусалимъ, за да празнуватъ празника на шатритъ и така християнитъ по цѣлата страна имаха възможность да се избавятъ спокойно. Безъ да се бавятъ тѣ избягаха до едно сигурно мѣсто — града Пелла, въ страната Перея, оттаткъ Йорданъ

[24]

Юдейскитъ войски, гонейки Цестия и неговата армия, се нахвърлиха върху тѣхния ариергардъ съ такава свирепость, като да ги заплашваха съ пълно унищожение. Съ голѣма мъжа римлянитъ успѣха да се оттеглятъ. Юдеитъ се избавиха почти безъ щета и се върнаха триумфално въ Йерусалимъ, натована-

рени съ плячка. Но този видимъ успѣхъ имъ донесе само зло. Той ги окуражи въ духъ на упорита съпротива спрямо римлянитъ и скоро донесе неизразимо нещастие надъ обречения на гибель градъ.

Ужасни бѣха бедствията, които връхлетѣха Йерусалимъ, когато Титъ поднови обсадата. Градътъ бѣ обсаденъ по времето на пасхата, когато милиони юдеи се бѣха събрали отвътре стѣнитъ му. Тѣхнитъ запаси отъ провизии, които, ако бѣха грижливо запазени, биха продоволствували жителитъ съ години, бѣха вече унищожени отъ ревността и отмъщението на борящитъ се страни, и наскоро жителитъ се намъриха предъ голѣмъ гладъ. Една мърка жито се продаваше за единъ талантъ. Толкова голѣми бѣха мъжитъ на глада, че хората гризѣха кожата на пояситъ, сандалитъ и покривкитъ на щитоветъ си. Мнозина излизаха нощемъ да събиратъ диви растения, които растѣха извънъ градскитъ стени, макаръ много отъ тѣхъ да биваха залавяни и убивани при жестоки мъжи ; а често пѣти на тѣзи пѣкъ, които се връщаха безопасно, се ограбваше онова, което тѣ бѣха събрали при такава голѣма опасностъ. Силнитъ налагаха най-безчовѣчни мъжи, за да отнематъ последнитъ запаси на изнемогващитъ, които тѣ едва сж могли да укрятъ. Тѣзи жестокости не рѣдко се извършваха отъ добре охранени хора, които желяеха просто да си струпатъ резерви за въ бждеще.

Хиляди загинаха отъ гладъ и чума. Естественитъ връзки изглеждаха да сж разрушени. Мъже ограбваша женитъ си и жени мъжетъ си. Виждаха се деца, които грабѣха храната отъ устата на остарѣлитъ си родители. Въпросътъ на пророка : „Ще забрави ли жена кърмачето си ?“ (Ис. 49 : 15) получи отговоръ отвътре стенитъ на този обреченъ на гибель градъ : „Дори жени мекосърдни варѣха съ рѣце децата си, за да имъ бждатъ храна, когато гинѣше дѣщерята на Моя народъ“. (Пл. Йер. 4 : 10.) Отново се изпълни предупредителното пророчество, дадено преди че-

тиринадесетъ столѣтия : „Жена изтънчена и изнѣжена между васъ, която отъ разкошъ и изнѣженостъ никога съ нога не е стѣпала на земята, съ безжалостно око ще гледа на обичния си мжжъ, на сина си, дъщеря си . . . и децата, които би родила ; защото, при оскъждата на всичко, тя ще ги яде тайно, въ обсадата и стѣснението, въ което ще те стѣсни врагътъ ти въ твоите градове“. (Втор. 28 : 56. 57.)

Римскитъ водители искаха да всѣятъ паника между юдеитъ и така да ги принудятъ да се предадатъ. Пленниците, които се противопоставяха, когато ги пленяваха, биваха бичувани, мжчени и разпѣвани предъ градската стена. Ежедневно биваха убивани по този начинъ стотици, и ужасното дѣло продължаваше, докато по протежение на Йоса-фатовия долъ и Голгота се издигнаха толкова много кръстовете, че човѣкъ едва можеше да се движи между тяхъ. Тѣй ужасно се изпълни страшната клетва, изговорена предъ сѣдебния престолъ на Пилата : „Крѣвта Му нека бѣде върху насъ и върху чадата ни !“ (Мат. 27: 25.)

Титъ бѣше готовъ да тури край на страшната сцена и така щѣше да запази Йерусалимъ отъ пълната мърка на неговата присѣда. Той бѣ изпълненъ съ ужасъ, когато видѣ тѣлата на умрѣлитъ, лежащи на купища въ равнинитъ. Очарованъ при вида на храма, който той гледаше отъ върха на Елеонския хълмъ, той издаде заповѣдь, да не бѣде докоснатъ нито камѣкъ отъ него. Преди да предприеме завладяването на тази крепостъ, той отправи сериозна молба къмъ юдейскитъ водители, да не го принуждаватъ да оскверни съ крѣвъ светото мѣсто и обеща, че никой римски войникъ не ще оскверни светостта на храма, ако тѣ биха се съгласили сами да пренесатъ борбата другаде. Самъ Флавий Иосифъ, тѣхенъ съотечественикъ, ги моли съ най-красноречивъ апелъ да се предадатъ, за да спасятъ себе си, града и мѣстото на богослужението си. Но, на тѣзи думи се отго-

вори съ горчиви проклетия. Съ стрели обсипаха тѣ последния си човѣшки ходатай, който стоеше предъ тѣхъ, за да ги моли. Юдеитѣ бѣха отхвърлили умоленията на Сина Божий ; и сега разискванията и молбитѣ само ги правѣха по-упорити, за да се съпротивляватъ до край. Напразно бѣха усилията на Титъ да спаси храма. Единъ повеликъ отъ него бѣше обявилъ, че тамъ не щѣше да остане камѣкъ върху камѣкъ.

Слѣпото упорство на юдейскитѣ водители и отврати-телнитѣ злодеяния, които се извършваха въ обсадения градъ, предизвикаха у римлянитѣ ужасъ и възмущение. Най-сетне Титъ реши да превземе храма чрезъ щурмъ. Той заповѣда, обаче, ако е възможно, храмътъ да не се разрушава. Но не-говитѣ заповѣди не бѣха зачетени. Една вечеръ, току що той се бѣ оттеглилъ въ своята палатка, евреитѣ излъзоха отъ храма, за да атакуватъ римлянитѣ. Въ разгара на боя, единъ войникъ хвърли презъ единъ отворъ пламтящъ факелъ въ предверието. и веднага кедровитѣ зали, които заобикаляха храма, пламнаха. Пристигайки на мѣстото заедно съ легионеритѣ, Титъ даде заповѣдь да угасятъ огъня. На думитѣ му, обаче, не бѣ обърнато внимание. Въ яростта си войницитѣ хвърляха пламтящи факли въ стаитѣ, присъединени къмъ храма, а съ мечоветѣ си убиваха множества-та, които бѣха намѣрили убѣжище тамъ. Крѣвь като рѣка течеше надолу по стълбитѣ на храма. Хиляди отъ юдеитѣ загинаха. Шумътъ на битката се заглушаваше отъ гласове, които викаха: „Ишабодъ!“, което ще рече: славата се отдрѣпна.

„Титъ видѣ, че е невъзможно да спре яростта на войницитѣ ; той влѣзе съ офицеритѣ си въ вътрешността на свещената сграда, великолепие-то на която ги смая ; докато пламъцитѣ не бѣха стигнали до светилището, той направи последното усилие да я спаси. Излизайки вънъ, той отново увещаваше войницитѣ да спратъ растежа на пожара. Стот-

[26]

никътъ Либералий искаше да наложи покорностъ чрезъ своя щабъ. Но дори респектътъ предъ императора отстъпи предъ яростната вражда къмъ юдеитъ, предъ свирепата възбуда за борба и предъ ненаситната алчностъ за плячка. Войниците виждаха всъко нѣщо около себе си да сияе отъ злато и си въобразяваха, че въ светилището трѣбваше да се намиратъ скрити неизброими съкровища. Безъ да бжде виденъ, единъ войникъ хвърли пламтящъ факелъ въ вътрешността; и следъ една минута всичко бѣ въ огънь. Заслепни отъ димъ и пламъци, офицеритъ бѣха принудени да се оттеглятъ и да напуснатъ славното здание, предоставяйки го на съдбата му. Това бѣше ужасно зрелище за римлянитъ, а колко повече пъкъ за юдеитъ! Цѣлиятъ връхъ на хълма, който стърчеше надъ града, блестѣше като вулканъ. Едно следъ друго зданията се срутваха и изчезваха въ огнената бездна. Кедровитъ покриви приличаха на море отъ пламъци ; позлатенитъ кули свѣтъха като блестящи огнени езици ; кулитъ надъ вратитъ издигаха високи стълбове отъ пламъци и пушекъ. Съседнитъ хълмове бѣха освѣтлени; тъмни групи хора се виждаха да наблюдаватъ съ ужасенъ страхъ растежа на разрушението. Върху стенитъ и височинитъ на по-горния градъ се притискаха лице до лице, нѣкои поблѣднѣли отъ страшно отчаяние, други намръщени отъ безсилно отмъщение. Виковетъ на римскитъ войници, бѣгащи насамъ-нататъкъ и стоноветъ на бунтовнитъ, които умираха въ пламъцитъ, се смѣсваха съ шума на пожара и гърмежа на падащитъ греди. Ехото въ планината повтаряше писъцитъ на народа, струпанъ по височинитъ. Цѣлото продължение по стенитъ ехтѣше отъ писъци и ридания; мъже, изнемощѣли отъ гладъ, умираха, и, събирайки всичкитъ си останали сили, издаваха викъ на страхъ и безутешностъ.

[27]

„Клането вътре бѣше много по-ужасно, отколкото зрелището отвънъ. Мъже и жени, старци и мла-

ди, бунтовници и свещеници, съпротивляващи се и молящи се за милостъ, бѣха съсичани въ безразборна съчъ. Числото на убититѣ надминаваше това на убийцитѣ. Легионеритѣ трѣбваше да се катерятъ надъ купища трупове, за да продължатъ изтрѣ-бителното дѣло“. (Milman, „History of the Jews“, book 16.)

Скоро следъ разрушението на храма цѣлиятъ градъ пад-на въ рѣцете на римлянитѣ. Водителитѣ на юдеитѣ напус-наха непревземаемитѣ кули, и Титъ ги намѣри пусти. Той гледаше на тѣхъ съ очудване и си обясняваше, че Господъ ги е предалъ въ рѣцете му, защото никакви машини, колкото и силни да сж, не можеха да преодѣлятъ огромните укрепления. Както градътъ, така и храмътъ бѣха сринати до основи, и земята, на която стоеше светиятъ домъ, бѣ „ра-зорана като нива“ (Иер. 26:18). Въ обсадата и съчъта, която последва, умрѣха повече отъ единъ милионъ хора; оста-налитѣ живи бѣха откарани въ пленъ, продадени като роби, завлѣчени въ Римъ, за да украсятъ триумфа на победителя, хвърляни на диви звѣрове въ амфитеатритѣ, или пѣкъ разпрѣснати като бездомни скитници по цѣлата земя.

Юдеитѣ сами бѣха изковали оковитѣ си; сами бѣха напълнили чашата на отмъщението си. Въ съвършеното уни-щожение, което ги сполетѣ като народъ, и въ всички бед-ствия, които ги следваха въ тѣхното разпрѣскване, тѣ женѣха само онова, което бѣха посѣли съ собствени рѣце, Пророкътъ казва: „Ти погуби себе си, Израилю,“ ; „защото ти падна поради нечестието си“. (Осія 13:9; 14:2.) Тѣхнитѣ страдания често пѣти се представятъ като наказание, което ги е постигнало чрезъ заповѣдь направо отъ Бога. По та-къвъначинъ великиятъ измамникъ се опитва да прикрие дѣ-лото си. Чрезъ упорито отхвърляне божествената любовъ и милостъ, юдеитѣ направиха, щото Божието покровителство да бжде отдрѣпнато отъ тѣхъ, и на сатана бѣ позволено да ги владѣе съобразно волята си. Ужаснитѣ жестокос-

ти, изпълнили се въ разрушението на Йерусалимъ, сж едно до-казателство за отмъстителната сила на сатана върху тъзи, които се подчиняватъ на неговото ржководство.

[28] Ние не можемъ да оценимъ, колко много дължимъ на Христа за мира и покровителството, на които се радваме. Обуздателната сила на Господа е, която не допуска човъ-чеството да мине напълно подъ владичеството на сатана. Непокорнитъ и неблагодарнитъ иматъ голъма причина да благодарятъ за Божията милостъ и дълготърпение, които за-държатъ жестоката, зложелателна сила на лукавия. Но когато хората минатъ границитъ на божественото търпение, това ограничение се премахва. Господъ не стои срещу гръшника като изпълнителъ на присждиза престжпление; но Той остава сами онъзи, които отхвърлятъ милостъта Му, за да поженатъ това, каквото сж съли. Всъки отхвърленъ лжчъ свѣтлина, всъко презръно или пренебрегнато предупреждение, всъка задоволена страсть, всъко престжпване на закона Божий сж семе, посъто, което ще даде сигурната си жетва. Духътъ Божий, постоянно отблъскванъ, най-последно се отегля отъ гръшника, и тогава този остава безъ сила, съ която да владѣе злитъ страсти на душата си и безъ защита отъ злбата и враждата на сатана. Разрушението на Йерусалимъ е едно тържествено предупреждение къмъ всички онъзи, които небрежатъ предложенията на божествената благодать и се противопоставятъ на молбитъ на божествената милостъ. Никога не е било давано по-катогорично свидетелство за Божията умраза къмъ гръха и за сигурното наказание, което ще постигне виновния.

Пророчеството на Спасителя, съдържащо сждбитъ, които трѣбваше да се излъятъ надъ Йерусалимъ, ще има едно друго изпълнение, за което страшното опустошение бѣше само една слаба сѣнка. Въ участъта на избрания градъ ние можемъ

да видимъ сѣдбата на единъ свѣтъ, който е отхвърлилъ Божията милостъ и е тѣпкалъ Неговия законъ. Мрачни сѣ докладитѣ на човѣшката беда, на която земята е била зритель презъ дългитѣ столѣтия на престѣпление. Сърдцето се свива, духътъ отпада при размишление за тѣзи нѣща. Ужасни сѣ били резултатите отъ отхвърляне авторитета на небето. Но една по-мрачна сцена е скрита въ бѣдещето. Докладитѣ на миналото — дългата редица отъ смутове, конфликти и революции, всѣка война, „обагрена съ кръвъ“ (Исая 9 : 5), сѣ нищо въ сравнение съ ужаситѣ на онзи день, когато обуздаващиятъ Духъ Божий ще бѣде напълно оттегленъ отъ нечестивитѣ и нѣма вече да спира избухването на човѣшкитѣ страсти и сатанинската яростъ! Тогава свѣтътъ ще види, както никога по-рано, резултатитѣ отъ сатанинското господство.

Но въ този день, както въ времето на разрушението на Йерусалимъ, Божиятъ народъ ще бѣде избавенъ, „всички, записани като живѣещи.“ (Исая 4 : 3). Христосъ е обещалъ, че ще дойде втори пѣтъ, за да събере своитѣ върни при себе си. „Тогава ще се разплачатъ всички земни племена и ще видятъ Сина Човечѣски да иде на небеснитѣ облаци съ сила и слава голѣма ; и ще изпрати ангелитѣ Си съ грѣмогласна трѣба и ще събератъ избраницитѣ Му отъ четиритѣхъ вѣтра, отъ единия до другия край на небесата“. (Мат. 24 : 30.31.) Тогава, всички, които не сѣ били послушни на евангелието, ще бѣдатъ убити съ духа на устата Му и ще бѣдатъ изтрѣбени чрезъ блѣсъка на Неговото пришествие. (2 Сол. 2 : 8.) Подобно на стария израиль нечестивитѣ сами се унищожаватъ; тѣ сѣ жертва на собствената си неправда. Тѣхниятѣ грѣховенъ животъ ги е така отдалечилъ отъ Бога, тѣхното естество се е тѣй покварило, че откриването на Неговата слава е за тѣхъ пояждащъ огънь.

О, да биха се пазили хората отъ небрежене урока, даденъ въ думитѣ на Христа! Както предупреди

учениците си за разрушението на Йерусалимъ, давайки имъ знакъ за приближаващата гибелъ, за да могатъ да се избавятъ, така Той е предупредилъ свѣта и за деня на крайното опустошение и имъ е далъ знамение за неговото приближаване, така че всички, които искатъ, могатъ да избѣгнатъ бѣдещия гнѣвъ. Исусъ увѣрва: „Ще бѣдатъ поличби по слънцето и месечината и по звездитъ, а по земята тѣга у народитъ“. (Лука 21 : 25 ; Мат. 24 : 29 ; Марко 13 : 24—26; Откр. 6:12—17.) Хората, които видятъ тѣзи предвестници на Неговото идване трѣбва „да знаятъ, че е близо при вратата“. (Мат. 24:33). „И тѣй, бѣдете будни“ (Марко 13:35), сж Неговитъ думи на предупреждение. Тѣзи, които чуютъ предупреждението, нѣма да бѣдатъ оставени въ тъмнина, та денятъ да ги постигне непригответни; но за всички, които не бдятъ, „денятъ Господенъ ще дойде тѣй, както крадецъ ноше“. (1 Сол. 5:2).

Свѣтътъ сега не е по-готовъ да повѣрва въ вестята за нашето време, отколкото юдеитъ тогава бѣха готови да приематъ предупреждението на Спасителя относно Йерусалимъ. Когато и да дойде, за безбожнитъ денятъ Господенъ ще дойде неочаквано. Когато животътъ си върви по неизмѣнния си кръгъ, когато хората сж погълнати отъ удоволствия, работа, търговия и парични сдѣлки; когато религиозни водители величаятъ свѣтовния прогресъ и просвѣта и народътъ се залъгва въ фалшива сигурностъ — тогава, както срѣднощенъ крадецъ се вмѣква въ незащитена къща, така внезапна гибелъ ще врѣхлети безгрижнитъ и безбожните, „и нѣма да избѣгнатъ“.

[30] (1. Сол. 5:2 — 5).

Епизод 2—Гонение въ първифь столѣтия.

Когато Исусъ откри на ученицитѣ си сѣдбата на Йеруса-лимъ и сценитѣ на второто пришествие, Той предсказа и опитността на Своя народъ отъ времето, когато Той щѣше да бѣде взетъ отъ тѣхъ, до Неговото завръщане въ сила и слава за тѣхното избавление. Отъ височината на Елеонския хълмъ Спасителътъ гледаше настѣпващитѣ бури за апостолската църква. Проникващъ по-напредъ въ бѣдещето Той различи свирепите, опустошителни бури, които скоро щѣха да избухнатъ надъ Неговитѣ последователи презъ настѣпващитѣ векове на мракъ и гонение. Съ нѣколко кратки изрази отъ ужасно значение Той предсказа мърката, която владѣтелитѣ на този свѣтъ ще отмърятъ на Божията църква. (Мат. 24:9.21.22.) Последователитѣ на Христа трѣбваше да поематъ сѣщия пѣтъ на смирение, позоръ и страдание, който тѣхниятъ Учитель измина. Умразата, която избухна противъ свѣтовния Спасителъ, ще се открие противъ всички, които вѣрватъ въ Неговото име.

Историята на първата църква свидетелствува за изпълнението на Исусовитѣ думи и показва могъществото на земнитѣ и адови сили, които се опълчиха противъ Христа въ лицето на Неговитѣ последователи. Езичеството предвидѣ, че ако евангелието победи, храмоветѣ и олтаритѣ му ще бѣдатъ пометени, затова то събра всичкитѣ си сили, за да унищожи християнството. Огънятъ на гонението биде запаленъ. Християнитѣ бѣха лишени отъ своитѣ владения, изгонени отъ своитѣ домове. Тѣ претѣпѣха „голяма борба на страдания“. (Евр. 10 : 32) Тѣ „изпитаха подигравки и бичове, а сѣщо окови и зат-

воръ“ (Евр. 11 : 36). Голѣмо число отъ тѣхъ запечата своето свидетелство съ кръвѣта си. Бла-городни и роби, богати и бедни, учени и прости бѣха без-милостно избивани.

[31] Тѣзи гонения, започвайки при Нерона, приблизително по времето на Павловото мъченичество, продължиха съ по-голѣма или по-малка сила презъ вѣковетъ. Християнитъ биваха фалшиво обвинявани въ най-ужасни престѣпления и обвинявани като причина на голѣми бедствия, като гладъ чума и земетресения. Понеже тѣ станаха предметъ на обща умраза и подозрения лесно се намираха и обвинители, които заради печалба предаваха невиннитъ. Тѣ бѣха обвинявани като бунтовници противъ империята, като врагове на религията, като чума за обществото. Много бѣха хвърляни на диви звѣрове или изгаряни живи въ амфитеатритъ. Нѣкои биваха разпѣвани; други биваха зашивани въ кожи на диви животни и хвърляни въ арената, за да бждатъ разкъсани отъ кучета. Тѣхното наказание често пѣти съставляваше главната забава въ народнитъ праздненства. Голѣми мно-жества се събираха да се наслаждаватъ на гледката и по-здравяваха тѣхнитъ смъртни агонии съ смѣхъ и ржко-плѣскания.

Кждето и да потърсѣха убѣжище, последователитъ на Христа бѣха преследвани като хищни звѣрове. Тѣ бѣха при-нудени да търсятъ скривалище въ пуси и самотни мѣста. Тѣ бѣха „лишавани, оскърбявани и измѣчвани — тѣ, за които свѣтътъ не бѣше достоенъ, — скитаха се по пустини и планини, по пещери и земни пропасти“. (Евр. 11:37.38). Катакомбитъ даваха прибѣжище на хиляди отъ тѣхъ. Подъ хълмоветъ на града Римъ презъ земя и скали бѣха прокопани дълги галерии. Тѣзи тунели, които се кръстосваха по всевъзможенъ начинъ, се простираха на нѣколко мили из-вънъ градскитъ стени. Въ тѣзи подземни скривалища последователитъ на Христа погребваха своитъ мъртви; и тукъ намираха

убѣжище тѣ, когато биваха подозирани и осжждани на смъртъ. Когато Дарительтъ на живота ще събуди тѣзи, които сж умирали въ добрата борба, много мъченици за Христа ще излъзатъ отъ тѣзи мрачни подземия.

При най-страшни гонения тѣзи свидетели за Исуса упазиха неопетнена вѣрата си. Лишени отъ всѣко удобство, далечъ отъ слънчевата свѣтлина, търсейки прибѣжище въ тъмнитѣ и приятелски обятия на земята, тѣ не изрекоха никакво оплакване. Съ думи на вѣра, търпение и надежда се окуражаваха тѣ единъ други, да понасятъ осжждность и страдания. Загубата на всѣко земно благо не можеше да ги принуди да се откажатъ отъ вѣрата си въ Христа. Изпити и гонения бѣха само стѣпки, които ги приближаваха поблизо до тѣхния покой и награда.

Подобно на древнитѣ Божии служители, мнозина бѣха „измжчени, като не приеха да бждатъ освобождени, за да получатъ по-добро възкресение“ (Евр. 11:35). Тѣ си спом-няхъ думитѣ на Исуса, да се радватъ, когато бждатъ преследвани заради Христа, защото голѣма щѣше да бжде на-градата имъ на небето; защото и пророцитѣ преди тѣхъ бѣха сжщо така преследвани. Тѣ дотолкова се радваха че бѣха удостоени да страдатъ за истината, че триумфални пѣсни се издигаха посрѣдъ пращящитѣ пламъци. Гледайки нагоре чрезъ вѣра, тѣ виждаха Христа и ангелитѣ да се навеждатъ къмъ тѣхъ, да ги гледатъ съ най-искрено съчувствие и да одобряватъ вѣрността имъ. Единъ гласъ отъ трона Божий имъ казваше: „Бжди вѣренъ до смъртъ, и ще ти дамъ вѣнеца на живота“. (Откр. 2:10.)

Напусто бѣха усилията на сатана да унищожи Христо-вата църква чрезъ насилие. Голѣмата борба, въ която Исусовитѣ ученици отдадоха живота си, не се прекрати, когато тѣзи вѣрни знаменосци паднаха на поста си. Чрезъ поражението си тѣ побеждаваха. Божиитѣ работници биваха избивани,

но Неговото дѣло решително напредваше. Евангелието продължаваше да се разпространява и числото на последователитѣ му се увеличаваше. То проникна въ области, които бѣха недостѣпни дори за римскитѣ орли. Единъ християнинъ казваше на единъ езически императоръ: „Осѣждайте ни, убивайте ни, мѣчете ни. Вашата несправедливостъ е доказателство за нашата невинностъ. . . Вашата жестокостъ не помага. Тя е само силна покана, да се при-сѣдинятъ и други къмъ нашата религия. Ние се умножаваме споредъ както вие ни покосявате: кръвта на християнитѣ е семе“. (Tertullian's „Apology“, par. 50.) Хиляди биваха хвърляни въ затворъ и убивани; други, обаче, се явяваха да запълнятъ мѣстата имъ. И при това тѣзи, които умираха мъченическа смъртъ за вѣрата си, бѣха спасени за Христа и счтени отъ Него като победители. Тѣ бѣха извоювали добрата борба и при Христовото идване ще получатъ короната на славата. Страданията, които християнитѣ претърпѣха, ги сблизиха повече единъ съ другъ и съ тѣхния Спасителъ. Примѣрътъ на тѣхния животъ и свидетелството на тѣхната смъртъ защищаваха така добре истината, че и тамъ, където най-малко се очакваше, послушнитѣ орѣдия на сатана напущаха службата си и заставаха подъ знамето на Христа.

Затова сатана реши да воюва по-успѣшно противъ Божието управление, като забие знамето си въ християнс-ката църква. Ако последователитѣ на Христа можеха да бж-датъ измамени и подведени да разсърдятъ Бога, тогава тѣхната сила, твърдостъ и непоколебимостъ биха изчезнали и тѣ лесно биха му паднали въ плячка.

Голѣмиятъ противникъ сега се старееше да спечели съ хитростъ онова, което не можа да си осигури съ сила. Гонението престана и на негово мѣсто се явиха опаснитѣ съблазни на временно благополучие и свѣтска честъ. Идо-лопоклонци бѣха подведени да приематъ частъ отъ християнската вѣра, като

отхвърляха други важни истини. Тъ изповѣдаха, че приематъ Сина Божий и вѣрватъ въ Неговата смъртъ и възкресение; но тѣ не съзнаваха грѣховѣте си и не чувствуваха нужда отъ покаяние и промѣна на сърд-цето. Готови да направятъ нѣколко отстъпки отъ своя страна, тѣ предлагаха и на християнитѣ да направятъ такива, тѣй че всички да се съединятъ въ вѣрата въ Христа.

[33]

Тогава църквата дойде въ страшна опасностъ. Затворъ, мжки, огънь и мечъ бѣха благословение въ сравнение съ тази опасностъ. Нѣкои християни останаха твърди и заявиха, че какъвто и да е компромисъ е невъзможенъ. Други се указаха готови да отстъпятъ или да измѣнятъ нѣкои точки отъ тѣхната вѣра, за да се съединятъ съ тѣзи нови християни, хранейки надежда, по такъвъ начинъ да ги доведатъ до пълно покаяние. Това бѣ часъ на голѣма мжка за вѣрнитѣ Христови последователи. Подъ булото на християнство самиятъ сатана се вмѣкваше въ църквата, за да разврати вѣрата въ нея и за да отвърне умоветъ отъ Словото на истината.

Най-после повечето отъ християнитѣ се съгласиха да свалятъ знамето си, и между християнство и езичество се образува едно съединение. Макарь идолослужителитѣ да претендираха, че били покаяни и се присъединяваха къмъ църквата, тѣ все още се държаха за идолослужението, като само промѣняха предмета на тѣхното поклонение чрезъ картини на Исуса, на Мария и на светиитѣ. Опасниятъ квасъ на идолопоклонство, така внесенъ въ църквата, про-дължаваше своето пакостно дѣло. Нездрави учения, суе-вѣрни обряди и идолопоклонски церемонии бѣха здраво вплетени въ тѣхната вѣра и богослужение. Когато последователитѣ на Христа се съединиха съ идолопоклонцитѣ християнската религия се поквари и църквата изгуби своята чистота и сила. Разбира се, имаше нѣкои християни, които не бѣха се заблудили отъ тѣзи измами. Тѣ все още

стояха вѣрни на Княза на истината и се покланяха само на Господа.

Между последователитѣ на Христа винаги е имало две класи: еднитѣ изучаватъ грижливо живота на Спасителя и полагатъ сериозни старания да поправятъ своитѣ недостатѣци и да съответствуватъ на истинския образецъ; а другитѣ избѣгватъ яснитѣ, проститѣ истини, които откриватъ грѣшкитѣ имъ. Даже въ най-доброто си състояние църквата не се състоеше само отъ вѣрни, чисти и искрени членове. Спасителътъ учеше, че тѣзи, които нарочно се отдаватъ на грѣха, не трѣба да се приематъ въ църквата; но пакъ Той свърза съ себе си хора, които бѣха съ несвършенъ характеръ, и имъ представи предимствата на Своитѣ учения и примѣръ, за да могатъ да иматъ случай да видятъ грѣшкитѣ си и ги поправятъ. Между 12-тѣ апостоли имаше единъ предателъ, Юда, който бѣ приетъ не поради своитѣ недостатѣци, но въпреки тѣхъ. Той бѣ причисленъ къмъ ученицитѣ, за да научи отъ поученията и примѣра на Христа, въ какво се състои християнскитѣ характеръ, и по такъвъ начинъ да види грѣшкитѣ си, да се покае и съ помощта на божествената благодатъ да изчисти душата си, подчинявайки се на истината. Но Юда не трѣгна въ свѣтлината, която свѣтъше милосърдно по неговия пѣтъ. Играейки си съ грѣха, Той даде мѣсто за изкушенията на сатана. Неговитѣ зли характерни черти преодолѣха. Оставайки духа си да бѣде ръководенъ отъ силитѣ на тъмнината, ядосащъ се, когато изобличаваха грѣшкитѣ му, той дойде до тамъ, да изпълни страшното престѣпление, да предаде своя Учителъ. По сѣция начинъ всички, които, изповѣдвайки се за набожни, обичатъ злото, мразятъ тѣзи, които смущаватъ мира имъ чрезъ изобличения на тѣхнитѣ грѣхове. Щомъ като имъ се удаде благоприятенъ случай, като Юда, тѣ ще предадатъ тѣзи, които за тѣхно добро сж се старали да ги изобличаватъ.

[34]

Апостолитѣ срѣщаха членове въ църквата, които из-повѣдваха набожностъ, докато тайно хранѣха неправда. Ананий и Сапфира бѣха измамници, защото изповѣдваха, че правятъ цѣла жертва за Христа, когато алчно задържаха една частъ за себе си. Духътъ на истината откри на апостолитѣ истинския характеръ на тѣзи фалшиви християни, и Божиитѣ сждби освободиха църквата отъ това нечисто петно, което излагаше нейната чистота. Това бележито доказателство за проницателния духъ на Христа въ църквата бѣше ужасъ за лицемѣри и злодеи. Тѣ не можеха да останатъ за дълго въ свръзка съ тѣзи, които въ навикъ и по духъ бѣха върни представители на Христа; и когато надъ Неговитѣ последователи дойдоха изпити и гонения, само тѣзи, които бѣха готови да оставятъ всичко заради истината, пожелаваха да станатъ Негови ученици. Така, докато траеше гонението, църквата остана сравнително чиста. Но когато то престана, прибавиха се новообърнати, които бѣха по-малко искрени и преданни, и така бѣ отворенъ пѣтъ за сатана да навлѣзе въ църквата.

Никакво съгласие нѣма между Княза на свѣтлината и княза на тъмнината, не може да има съгласие и между последователитѣ имъ. Когато християнитѣ се съгласиха да се съединятъ съ тѣзи отъ езичеството, които бѣха наполовина покаяни, тѣ стѣпиха на пѣтъ, който ги отдалечаваше все повече и повече отъ истината. Сатана ликуваше, че е успѣлъ да измами такава голѣмо число отъ Христовитѣ последователи. Тогава той напрегна всичкитѣ си сили да въз-действува още по-пѣлно върху измаменитѣ и ги подстрекаваше да преследватъ онѣзи, които оставаха върни на Бога. Никой не разбираше тѣй добре, какъ да се противопоставя на истинската християнска религия, както тѣзи, които нѣкога сж били нейни защитници ; и тѣзи вѣроотстѣпнически християни, съединявайки се съ своитѣ полуезически друга-ри,

насочиха борбата си противъ най-важнитъ точки на Хри-стовото учение.

Тези, които искаха да останатъ вѣрни, трѣбваше да подържатъ отчаяна борба, за да устоятъ противъ измамнитъ и пороцитъ, които се бѣха прикрили въ свещенически дрехи и се бѣха вмъкнали въ църквата. Библията не бѣше приета като правило на вѣрата. Учението за религиозна свобода се наричаше ересь, а неговитъ защитници биваха мразени и заточавани.

Следъ дълга и жестока борба, нѣколкото вѣрни решиха да скжсатъвсѣка връзка съ взроотстѣпническата църква, ако тя продължаваше да отказва да се освободи отъ фалшивото идолопоклонство. Тѣ виждаха, че ако желяеха да следватъ волята на Бога, раздѣлата ставаше необходима. Тѣ не смѣеха нито да се примиряватъ по-дълго време съ грѣховетъ, които можеха да бждатъ пагубни за тѣхната душа, нито пъкъ да дадатъ примѣръ, който би могълъ да постави въ опасностъ вѣрата на тѣхнитъ деца и внучета. За да запазятъ мира и единството, тѣ бѣха разположени да направятъ всички отстѣпки, непротиворечиви съ вѣрността къмъ Бога ; но тѣ чувствуваха, че мирътъ ще бжде твѣрде скжпо изкупенъ, ако трѣбваше да се купи съ цената на принципитъ. Ако единството можеше да се осигури само, като се пожертвуватъ истината и справедливостта, тогава тѣ пред-почитаха несъгласия, а дори и война.

Добре щѣше да бжде за църквата и свѣта, ако принципитъ, които въодушевяваха онѣзи вѣрни души, биха се възобновили въ сърдцата на изповѣдващия се Божий народъ. Едно обезпокоително равнодушие сжществува по отношение ученията, които сж стълбоветъ на християнската вѣра. Господствува мнението, че тѣ, все пакъ, не сж отъ голѣмо значение. Това израждане засилва ржцетъ на агентитъ на сатана така, че фалшивитъ теории и сждбоносни измами, за чието оборване и отблѣсване вѣрнитъ въ

миналитъ столѣтия рискуваха живота си, сега се гледатъ съ уважение отъ хиляди, които изповѣдватъ, че сж последователи на Христа.

Първитъ християни бѣха, наистина, единъ особенъ на-родъ. Тѣхното безпорочно поведение и непобедима вѣра бѣха единъ постояненъ упрѣкъ, който смуцаваше мира на грѣшника. Макаръ малко на брой, безъ богатство, безъ обществено положение и безъ почетни титли, тѣ бѣха ужасъ за злодеитъ навсѣкжде, кждето тѣхния характеръ и тѣхната вѣра бѣха познати. Затова тѣ бѣха мразени отъ нечестивитъ, тѣй както Авелъ бѣ мразенъ отъ безбожния Каинъ. По сжщото съображение, по което Каинъ уби Авела, тѣзи, които търсѣха да сеосвободятъ отъ обуздаващето влияние на Светия Духъ, убиваха Божиитъ чада. По сжщата причина юдеитъ отхвърлиха и разпнаха Спасителя: понеже неговата чистота и светостъ бѣше единъ постояненъ упрѣкъ за тѣхното себелюбие и поквара. Отъ днитъ на Христа до сега Неговитъ вѣрни ученици винаги сж възбуждали умразата и съпротивата на тѣзи, които обичатъ и следватъ пжтищата на грѣха.

[36]

Какъ тогава евангелието може да се нарече вестъ на миръ ? Когато Исая предрече рождението на Месия, той му даде титлата „Князь на мира“. Когато ангелитъ съобщиха на овчаритъ за раждането на Исуса, тѣ пѣха надъ Вит-леемската равнина : «Слава въ висинитъ Богу, и на земята миръ, между човѣцитъ благоволение !“ (Лука 2:14.) Има видимо противоречие между тѣзи пророчески изрази и думитъ на Христа : „Не миръ дойдохъ да донеса, а мечъ“. (Мат. 10:34). Обаче, правилно разбрани, дветъ сж въ пълна хармония. Евангелието е вестъ на миръ, християнството е система, която, приета и прилагана, ще прѣска миръ, хармония и щастие по цѣлия свѣтъ, Христовата любовъ ще свѣрже въ тѣсно братство всички, които биха приели учението ѳ. Мисията на Исуса бѣше да примири човѣцитъ съ Бога и едни съ дру-

ги. Но свѣтътъ въ своето болшинство е подъ контрола на сатана, най-вѣрлятъ неприятель на Христа. Евангелието посочва на хората принципитѣ на живота, които сж въ противоречие съ тѣхнитѣ обичаи и желанія, затова тѣ се опълчватъ противъ тѣхъ. Тѣ мразятъ чистотата, която разкрива и осжжда грѣхове тѣ имъ и преследватъ и унищожаватъ всички, които имъ проповѣдватъ справедливостъ и светостъ. Въ такъвъ смисълъ — понеже поради възвишенитѣ истини, които носи, то предизвиква умраза и борба — евангелието е наречено мечъ.

Тайнственото провидение, което допуца праведнитѣ да търпятъ гонение отъ ржката на нечестивитѣ, е било причина за голѣмо недоумение за мнозина слаби въ вѣрата. Нѣкои даже сж готови да захвърлятъ довѣрието си въ Бога, защото Той позволява най-подлитѣ хора да преуспѣватъ, когато най-добритѣ и чиститѣ сж оскѣрбявани и мжчени отъ жестока сила. Какъ, пита нѣкой, Онзи, който е справедливъ, милостивъ и неограниченъ въ сила, може да търпи такава несправедливостъ и угнетение? Това е въпросъ, съ който ние нѣмаме нищо общо. Богъ ни е далъ достатъчно доказателства за Своята любовъ, и ако ние не разбираме Неговитѣ пжтища, това не е причина да се съмняваме въ Неговата доброта. Не каза ли Спасителтъ на ученицитѣ си, предвиждайки съмненията, които ще обезпокояватъ души тѣ имъ въ дни на изпити и тъмнина : „Помнете Словото, що ви казахъ Азъ : нѣма слуга по-голѣмъ отъ господаря си. Ако Мене гониха, и васъ ще гонятъ“ (Йоан. 15:20)? Исусъ страда за насъ повече, отколкото кой и да е отъ Неговитѣ последователи би ,могълъ да пострада отъ жестоко-костъта на нечестивитѣ човѣци. Тѣзи, които сж призвани да понесатъ мжки и мжченичество, следватъ само стжпкитѣ на Божия скжпъ Синъ.

[37]

„Господь не се бави да изпълни обещанието си“. (2 Петр. 3 : 9). Той не забравя, нито пренебрегва чада-

та си; но Той позволява на нечестивитѣ да откриятъ истинския си характеръ, така че никои, който желае да изпълнява Неговата воля, да не бжде измаменъ относно тѣхъ. Отново праведнитѣ биватъ поставени въ пещьта на скърбитѣ, за да бждатъ пречистени, за да убеди примърътъ имъ и другитѣ въ действителността на вѣрата и набожността; а тѣхното поведение да обвини безбожнитѣ и невѣрващитѣ.

Богъ позволява на нечестивитѣ да успѣватъ и да откриятъ враждата си спрямо Него, та когато изпълнятъ мърката на своята нечестивость, всички да могатъ да видятъ Неговата справедливость и милость въ крайното имъ по-губване. Наближава денътъ на Неговата мѣсть, когато всички, които сж нарушавали Неговия законъ и угнетявали на-рода Му, ще получатъ справедлива отплата за своитѣ дѣла; когато всѣко дѣло на жестокость или на несправедливость спрямо Божиитѣ вѣрни раби ще бжде наказано, като че ли е било извършено спрямо самия Исусъ Христосъ.

Но има единъ другъ въпросъ, още по-важенъ, който трѣбва да привлѣча днесъ вниманието на църквитѣ. Апостолъ Павелъ обяснява, че „всички, които искатъ да живѣятъ благочестиво въ Христа Исуса, ще бждатъ гонени“ (2 Тим. 3 : 12). Защо, тогава, гонението изглежда до известна степенъ да е задрѣмало ? Единствената причина е, че черквата, се е приспособила къмъ свѣта, и затова не предизвиква никаква опозиция. Религията, която преобладава въ наши дни, не е съ онзи чистъ и святъ характеръ, който отличаваше християнитѣ въ времето на Исуса и апостолитѣ. Само поради съюза съ грѣха, поради това, че великитѣ истини на Божието Слово се гледатъ тѣй безразлично, поради това, че има тѣй малко истинска набожность въ църквата, само поради това християнството е видимо толкова популярно въ свѣта. Нека да стане едно възобновяване на вѣрата и силата на първата църква, тогава духъ-

[38] тъ на гонението ще се възобнови и огненото гонение ще се разпали наново.

Епизод 3—Въроотстѣпничеството.

Въ второто си послание до Солунянитѣ апостолъ Павелъ предсказа голѣмото въроотстѣпничество, което щѣше да следва учредяването на папската властъ. Той обяви, че „Христовиятъ день не ще настѣпи, докле първомъ не дойде отстѣплението и се не открие човѣкътъ на грѣха, синътъ на погибельта, който се противи и се превъзнася надъ всичко, що се нарича Богъ, или светиња, за да седне като Богъ въ Божия храмъ, показвайки себе си, че е Богъ“. И по-нататъкъ апостолътъ предупреждава своитѣ братя, че „тайната на без законieto вече действува“. (2 Сол. 2:3.47). Дори въ това ранно време той видѣ промѣквациитѣ се въ църквата злини, които щѣха да приготвятъ пътя за развитието на папството. Малко по малко, отначало дебнешкомъ и мълкомъ, а после появно, нарастваща въ сила и спечелваща господство надъ човѣшкитѣ умове, тайната на беззаконieto извършваше своето измамливо и богохулно дѣло. Почти неусѣтно обичаитѣ на езичеството се вмѣкнаха въ църквата. Духътъ на компромисъ и съгласие бѣше възпиранъ за известно време поради жестокитѣ гонения, които църквата понесе отстрана на езичеството; но когато гонението престана и християнството проникна въ царскитѣ двореци и палати, то замѣни скромната простота на Христа и апостолитѣ за великолепието и гордостята на езическитѣ свещеници и владетели. Тогава вмѣсто Божиитѣ изисквания то нареди човѣшки теории и традиции. Привидното обръщане на Константина въ началото на четвъртото столѣтие причини голѣма радостъ и свѣтътъ, прикритъ подъ мантията на правдата, влѣзе въ църквата. Дѣлото на развала нап-

редваше бърже. Докато изглеждаше, че езичеството е победено, въ сжщностъ то стана победителъ. Неговиятъ духъ завладѣ църквата. Неговитѣ учения, церемонии и суевѣрие бѣха вмъкнати въ вѣрата на изповѣдващитѣ се за ужъ Христови последователи.

[39] Този комиромисъ между езичество и християнство има-ше за резултатъ развитието на „човѣка на грѣха“ , пред-сказанъ въ пророчеството като противящъ се и възвишаващъ се надъ Бога. Тази гигантска система на фалшива религия е единъ шедьовъръ на сатаниската сила — единъ паметникъ на старанията му да седне на трона и да управлява земята съобразно волята си.

Еднажъ сатана се опита да направи съюзъ съ Христа. Той пристѣпи при Божия Синъ въ пустинята на изкушението и, показвайки Му всички свѣтови царства съ тѣхната слава, предложи да Му ги отстѣпи, но при условие, Христосъ да признае върховната власть на княза на тъмнината. Исусъ смъмра дръзкия изкусителъ и го принуди да се отдалечи. По-голямъ успѣхъ, обаче, сатана имаше при представяне сжщите изкушения на човѣка. За да си осигури свѣтски изгоди и почести, църквата се увлѣче да търси благоволенieto и подкрепата на големците на тази земя ; отхвърлила така Христа, тя бѣ подведена да отдаде вѣрно-поданство на представителя на сатана — епископа въ Римъ.

Едно отъ главнитѣ учения на римокатоличеството е, че папата е видимиятъ глава на всесвѣтската Христова църква, облѣченъ съ върховенъ авторитетъ надъ епископи и пастори въ всички части на свѣта. Освенъ това, на папата сж били давани и много титли на Божеството. Така, той се именува „Господъ Богъ Папата“ и е обявенъ за непогрѣшимъ. (Вижъ приложението.) Той изисква почитъ отъ всички. Претенцията, изявена отъ сатана въ пустинята на изкушението, все още се изявява отъ сжщия чрезъ

църквата въ Римъ. и голъми множества сж готови да му се покланятъ.

Които, обаче, се боятъ и почитатъ истинския Богъ по-сръщатъ това дръзко предложение съ думитъ, съ които Христосъ посрещна старанията на коварния врагъ : „Господу, Богу Твоему, се покланяй, и Нему едному служи“ (Лука 4:8.) Никжде въ Словото Си Богъ не е загатналъ, че е опредѣлилъ нъкой човѣкъ за глава на църквата. Учението за папското върховенство е противно на учението на Писанията. Папата не може да има никаква власть надъ Христова-та църква, освенъ чрезъ узурпация.

Римокатолицитъ обявиха протестантитъ за еретици и за доброволно отдѣлили се отъ истинската църква. Но тѣзи обвинения се отнасятъ по-скоро за самитъ тѣхъ, понеже тѣ сж онези, които сж повалили знамето Христово и сж се отклонили отъ „върата, еднажъ за винаги предадена на светиитъ“ (Юда 3).

Сатана добре знаеше, че Светитъ Писания ще дадатъ възможность на хората да схванатъ измамнитъ и да се противопоставятъ на силата му, защото Спасителтъ именно чрезъ Словото отблъсна всичкитъ му атаки. При всѣко на-падение Христосъ представяше щита на вѣчната истина, казвайки: „Писано е“. При всѣки намекъ на противника Той противопоставяше мъдростъта и мощъта на Словото. За да затвърди мощъта си надъ човѣцитъ и да установи авторитета на папския узурпаторъ, сатана трѣбваше да държи хората въ незнание на Писанията. Библията би въз-величила Бога и би указала на смъртнитъ човѣци истинското имъ положение, затова нейнитъ свети истини трѣбваше да бждатъ скрити и унищожени. Тази именно логика бѣ усвоена отъ римокатолическата църква. Съ стотици години разпространението на Библията бѣше забранено. На хората бѣ забранено да я четатъ или да я държатъ въ домоветъ си, като бѣ предоставено на безнравствени свещеници и прелати да тълкуватъ нейнитъ учения и да под-

[40]

крепятъ своитъ претенции. Така папата бѣше почти навсѣкжде признатъ за замѣстникъ Божий на земята и снабденъ съ авторитетъ надъ църква и държава.

Следъ като бѣ отстранено единственото сръдство за откриване измамитъ, сатана действуваше вече по волята си. Пророчеството бѣше обявило, че папството ще „замисли да отмени у тѣхъ празничнитъ времена и закона“. (Дан. 7 : 25). И то не се забави да извърши това дѣло. За да се даде на обърнатитъ отъ езичеството случай за поклонение на идоли, и тѣй да се поощри тѣхното формално приемане на християнството, постепенно въ църквата бѣ въведено обожаването на образи и мощи. Решението на единъ общъ съборъ най-сетне утвърди тази система на идолопоклонство (Вижъ при-ложението). За да завърши светотатственото дѣло, Римъ реши да изличи отъ Божия законъ втората заповѣдь, която забранява поклонението предъ образите, а сѣщо да раздѣли десетата на две, за да запази общото число десеть.

Духътъ на отстъпки предъ езичеството откри пѣтя за понататъшното незначитане Небесния авторитъ. Сатана, ра-ботейки чрезъ неосветени църковни водители, засегна и че-твъртата заповѣдь, и се опита да отмени древната сѣбота - деньтъ, който Богъ бѣ благословилъ и осветилъ (Бит. 2 : 2. 3), и на нейно мѣсто да възвиши празника, пазенъ отъ езичниците като „почетенъ день на слънцето“. Отначало тази промѣна не се направи открито. Въ първото столѣтие истин-ската сѣбота е била пазена отъ всички християни. Тѣ сѣ били ревностни за честъта на Бога и сѣ вярвали, че Него-виятъ законъ е неизмѣнимъ, затова усърдно сѣ пазили светостъта на Неговитъ наставления. Обаче, чрезъ агентитъ си, сатана работѣше съ голѣма хитростъ, за да постигне цельта си. За да се обърне вниманието на народа върху недѣлята, тя бѣ направена празникъ въ честь на Хрис-

товото възкресение. Въ този денъ се държаха религиозни служби, обаче, той се почиташе само като денъ за развлъчение, а сѣботата все още се пазѣше свето.

За да приготви пътя за дѣлото, което искаше да извърши по-после, сатана, преди идването на Христа въ плътъ, бѣше увлѣкълъ юдеитѣ да натоварятъ сѣботата съ най-страшни изисквания, а почитанието ѝ да стане едно бреме. Използвайки сега фалшивата свѣтлина, въ която бѣ представилъ сѣботата, той хвърли презрение надъ нея като юдейска наредба. Докато християнитѣ въобще продължаваха да пазятъ недѣлята като веселъ празникъ, за да покажатъ умразата си къмъ всичко юдейско, сатана ги увлѣче да направятъ сѣботата денъ на постъ, скръбъ и печаль. [41]

Въ началото на четвъртото столѣтие императоръ Константинъ Велики издаде декретъ, съ който обявяваше недѣлята за официаленъ празникъ по цѣлата Римска империя. (Вижъ приложението). Денътъ на слънцето се почиташе отъ езическитѣ поданици и се спазваше отъ християнитѣ ; политиката на императора бѣше, да съедини по такъвъ начинъ противоречивитѣ интереси на езичество и християнство. Той бѣ подтикнатъ да стори това отъ епископитѣ на църквата, които, вдъхновени отъ амбиция и жажда за властъ, съзнаха, че ако християни и езичници почитаха единъ и сѣщъ денъ, това би насърдило езичниците въ формалното приемане на християнството. По такъвъ начинъ тѣ считаха, че силата и славата на църквата ще се увеличатъ. Но докато много богобоязливи християни бѣха постепенно увлечени да почитатъ недѣлята, като притежаващъ до известна степенъ светостъ денъ, тѣ все пакъ пазеха истинската сѣбота като света Господу и я освещаваха въ покорностъ на четвъртата заповѣдь.

Подлиятъ измамникъ не бѣше свършилъ далото си. Той бѣ решилъ да събере християнския свѣтъ подъ знамето си и да упражнява силата си чрезъ своя замѣстникъ, гордия понтифексъ, който претендираше да е представителъ на Христа. Чрезъ полупокаяни езичници, амбициозни прелати и обичащи свѣта черковници той изпълни намѣрението си. Отъ време на време се събираха голѣми събори, въ които се стичаха църковни сановници отъ цѣлия свѣтъ. Почти въ всѣки съборъ сѣботата, която Господъ бѣше наредилъ, се понижаваше все повече, докато недѣлята бѣ съответно възвишавана. Така езическиятъ празникъ най-сетне започна да се почита като божествено постановление, докато библейската сѣбота бѣ обявена за юдейска останка, а пазителитъ ѝ — за проклети.

Голѣмиятъ вѣроотстъпникъ успѣ да издигне себе си „надъ всичко, що се нарича Богъ, или светиня“ (2 Сол. 2:4). Той посмѣ да промѣни тъкмо оная заповѣдъ отъ божествения законъ, която безпогрѣшно обръща внимание на цѣлото човѣчество къмъ истинския и живъ Богъ. Въ четвъртата заповѣдъ Господъ е откритъ като Създателъ на небето и земята, и чрезъ това е отличенъ отъ всички фалшиви богове. За възпоменание на сътворението седмиятъ день бѣ осветенъ като день на почивка за човѣеството. Той бѣ отреденъ да напомня винаги на хората за Бога какъта източникъ на животъ и предметъ на почитание и молитва. Сатана се стреми да направи хората невѣрни къмъ Бога и непокорни къмъ Неговия законъ, затова той отправя своитѣ старания особено противъ заповѣдта, която напомня за Господа като Създателъ.

Протестантитѣ днесъ настояватъ, че възкресението на Христа въ недѣля прави този день християнска сѣбота, но доказателства отъ Писанията за това липсватъ. Нито Христосъ, нито апостолитѣ Му не сж отдавали такава почитъ на този день. Пазенето

недѣлята като християнска наредба води началото си отъ тази „тайна на беззаконието“ (2 Сол. 2:7), която бѣ почнала дѣлото си още презъ Павлови дни. Кжде и кога е усиновилъ Богъ това дете на папството? Какво валидно основание може да се даде за една промѣна, която Писанията не потвърдяватъ ?

Въ шестото столѣтие папството се бѣ здраво затвърдило. Престолътъ на неговата мощъ бѣ поставенъ въ императорския градъ и епископътъ въ Римъ бѣ провъзгласенъ за глава на цѣлата черква. Езичесвото отстъпи мѣсто на папството. Змеятъ бѣ далъ на звѣра „силата си, и престола си. и голѣма властъ“ (Откр. 13:2; вижъ приложението). И тогава започнаха 1260-тъ години на папското подтисничество, предсказани въ пророчеството на Даниила и въ Откровението. (Дан. 7 : 25; Откр. 13:5—7) Християнитъ бѣха принудени да избиратъ : или да пожертвуватъ своята безупрѣчностъ, като приематъ папскитъ церемонии и богослужения, или да рискуватъ живота си въ тъмници, или да бждатъ избити чрезъ машини за изтезания, клади или брадвата на палача. Сега се изпълниха думитъ на Исуса: „Ще бждете предадени, тѣй сжщо, и отъ родители, и отъ братя, и отъ роднини и приятели, и някои отъ васъ ще умъртвятъ; и ще бждете мразени отъ всички заради Моето име“. (Лука 21:16.17) Гонението на върните избухна съ по-голѣма яростъ отъ кога да е, и свѣтътъ се обърна на пусто бойно поле. Презъ стотици години Христовата църква намираше убъжище въ уединение и мракъ. Така казва пророкътъ: „Жената побѣгна въ пустинята, дето тя имаше приготвено мѣсто отъ Бога, за да я хранятъ тамъ хиляда двеста и шестдесетъ дена“. (Откр. 12:6.)

Засилването на римската църква отбелязва началото на тъмнитъ вѣкове. Колкото повече се увеличаваше мощта ѝ, толкова повече мракътъ се сгжстываше. Вѣрата бѣше пренесена отъ Христа, истинската основа, върху папата въ Римъ. Вместо да

[43] уповаватъ на Божия Синъ за прощение на грѣховетѣ и за вѣчно спасение, хората гледаха къмъ папата, къмъ свещеницитѣ и прелатитѣ, на които той бѣ далъ властъ. Хората бѣха поучавани, че папата билъ тѣх-ниятъ земенъ ходатай, и че никой не можелъ да достигне Бога, освенъ чрезъ него; за тѣхъ той стоялъ вмѣсто Бога, и затова тѣ трѣбва безусловно да му се подчиняватъ. Едно само отклонение отъ неговитѣ изисквания бѣше достатъчна причина за най-жестокото наказание. Така умоветъ на хората бѣха отклонени отъ Бога и отправени къмъ грѣшници, заблуждаващи се и жестоки хора, нѣщо повече, къмъ самия князь на тъмнината, упражняващъ властта си чрезъ тѣхъ. Грѣхътъ бѣме прикритъ подъ булото на светостъта. Когато Писанията се потъпкватъ и човѣкъ започва да се издига като най-върховно същество, ние трѣбва да очакваме само измама, притворство и покварваща неправда. Съ въздигането на човѣшки закони и традиции се откри покварата, която винаги е последица отъ отстраняването на Божия законъ.

Това бѣха опасни дни за Христовата църква. Върнитѣ знаменосци бѣха наистина малко. Макаръ че истината не бѣ оставена безъ свидетели, все пакъ понѣкога изглеждаше, че заблуждението и суевѣрието ще преодолеятъ напълно, а истинската религия ще изчезне отъ земята. Евангелието почти изчезваше, а формитѣ на религията бѣха умножени, и хората бѣха обременявани съ строги изнудвания. Хората бѣха поучавани не само да гледатъ на папата като на свой ходатай, но и да уповаватъ на собствени дѣла за изкупване отъ грѣха. Дълги пѣтешествия, дѣла на покаяние, поклонение предъ мощи, съграждане на църкви, храмове и олтари, плащане на голѣми суми за църквата — такива и много подобни дѣла се предписваха за усмиряване Божия гнѣвъ или за осигуряване Неговото благоволение; като че ли Бо-

гъ бѣше човѣкъ, който се разгнѣвява отъ дреболии и се усмирява съ дарове или дѣла на покаяние !

Макаръ грѣхътъ да преодоляваше дори между водителитѣ на римокатолическата черква, влиянието ѝ изглеж-даше постоянно да расте. Около края на осмото столѣтие папитѣ изявиха претенцията, че въ първитѣ вѣкове еписко-питѣ въ Римъ сж притежавали сжщата духовна сила, която тѣ сега сж си присвоили. За да затвърдятъ тази претенция, тѣ трѣбваше да употребятъ нѣкои сръдства, които да ѝ дадатъ видъ на авторитетъ; и това охотно бѣ внушено отъ бащата на лъжата. Древни ржкописи се подправяха отъ калугери. Открити бѣха непознати до тогава декрети на събори, които потвърждаваха всесвѣтското върховенство на папата отъ най-ранни времена. Църквата, която бѣ отхвър-лила истината, лакомо прие тѣзи измами. (Вижъ приложението).

Малкото вѣрни които градѣха на истинската основа (1 Кор. 3: 10.11), бѣха затруднявани и обърква-ни, понеже сметътъ на фалшивото учение спѣваше дѣлото. Подобно на строителитѣ на Йерусалимската стена презъ Неемиеви дни, нѣкои бѣха готови да кажатъ: „Отслабна силата на носачитѣ, а прѣстъта отъ срутеното е много; не можемъ да градимъ стената“. (Неем. 4:10.) Изтощени отъ постоянната борба срещу гонения, измама, неправда и всѣко друго пре-пятствие, което сатана можеше да измисли, за да спре на-предѣка имъ. нѣкои вѣрни строители се обезкуражиха; заради спокойствие и сигурность на имущество и животъ тѣ се отклониха отъ истинската основа. Други, неустрашими предъ съпротивата на враговетѣ, смѣло обявяваха: „Не бойте се отъ тѣхъ; помнете Господа велики и страшни“ (Неем. 4:14), и продължаваха дѣлото, всѣки единъ препа-санъ съ мечъ. (Ефес. 6: 17.)

Сжщиятъ духъ на умраза и съпротива спрямо истината е въдушавлявалъ Божиитѣ врагове въ всѣки вѣкъ, докато сжщитѣ бдителность и вѣрность сж

[44]

се изисквали отъ Не-говитъ служители. Христовитъ думи къмъ първитъ апостоли сж приложими за последователите му въ последното време : „Каквото вамъ говоря, говоря го на всички : бждете будни!“ (Марко 13:37.)

Мракътъ изглеждаше да става все по-гжстъ. Покло-нението предъ образи стана нъщо обикновено. Свѣщи се палѣха предъ образи, молитви се отправяха къмъ тѣхъ. Най-абсурдни и суевѣрни обичаи преодоляваха. Умоветъ на хората бѣха тѣй завладѣни отъ суеверие, че самиятъ разумъ изглеждаше да е загубилъ своята сила. Щомъ самитъ свещеници и епископи обичаха удоволствия, бѣха по-хотливи, покварени, можеше ли да се очаква друго, освенъ това, щото и народътъ, който се ржководеше отъ тѣхъ, да затъне дълбоко въ невежество и грѣхъ ?

Друга стѣпка на папска надмѣнностъ бѣ направена, когато въ единадесетото столѣтие папа Григорий VII обяви съвършенството на римо-католическата черква. Между дру-гото, то обявяваше, че съобразно Писанията, черквата ни-кога не е сбърква-ла, нито нѣкога ще сбѣрка ; но доказа-телство отъ Писанията не придружаваше твърдението. Гордиятъ понтифексъ претендираше, сжщо, че има силата да сваля царе и обявяваше, че никой не може да отмѣни произ-несената отъ него присжда, но че негова привилегия е да отмѣнява решенията на другитъ. (Вижъ приложението).

За тиранския характеръ на този застѣпникъ на непогрѣшимостъ внушително говори постѣпката му съ герман-ския императоръ Хенрихъ IV. Понеже дрѣзналъ да незачете папския авторитетъ, той билъ обявенъ за отлжченъ отъ черквата и детрониранъ. Уплашенъ отъ изоставянето и законитъ на собственитъ си князе, окуражени чрезъ папския указъ [45] за бунтъ противъ господаря си, Хенрихъ IV се видѣлъ принуденъ да се помири съ Римъ. Придруженъ отъ жена си и единъ вѣренъ слуга, всрѣдъ зима той

преминал Алпитъ, за да се смири предъ папата. Като достигналъ замъка, въ който Григорий се билъ оттеглилъ, той билъ въведенъ безъ своите стражи въ единъ външенъ дворъ и тамъ, въ суровия зименъ мразъ, съ непокрита глава, съ боси нозе, облъченъ въ сиромашка дреха, очаквалъ позволения на папата да се яви предъ него. Чакъ следъ тридневенъ постъ и изповѣдь понтифексътъ благоволилъ да го опрости. Дори и това той направилъ при условие, че императорътъ ще чака специално папско одобрение, преди да се украси съ знака на отличие и да упражни силата на царското си достойнство. А Григорий, възхитенъ отъ своя триумфъ, се хвалѣлъ, че неговата длъжностъ било. да смирява гордостъта на царетъ.

Каква поразителна разлика между надмънната гордостъ на този надутъ понтифексъ и кротостъта и благостъта на Христа, Който представляваше Себе си като стоящъ предъ вратата на сърдцето, молящъ се за входъ. за да влѣзе вътре и донесе прошка и миръ и Който учеше ученицитъ си : „Който иска между васъ да бжде пръвъ, нека ви бжде рабъ“ (Мат. 20:27.)

Следвацитъ столѣтия свидетелствуватъ за постоянно увеличаване на заблудитъ въ изхождащите отъ Римъ учения. Дори преди въздигането на папството ученията на езически философи се съблюдоваха и бѣха упражнили влияние въ църквата. Мнозина привидно покаяни все още се придържаха къмъ правилата на езическата си философия, и не само че сами продължаваха изучаването ѝ, но я налагаха и на други като срѣдство за разширение своето влияние между езичницитъ. Така. въ християнската въра се вмъкнаха сериозни заблуждения. Очибиющо между тѣзи заблуждения бѣше вѣрата въ естественото безсмъртие на човѣка и неговото съзнание следъ смъртъта. Това учение положи основата, върху която Римъ въздигна призоваването на светиитъ и обожаването на Дева Мария. Отъ тукъ произте-

че кривото учение за вѣчната мжка на непокаянитѣ, което рано се бѣ вмъкнало въ папската вѣра. Съ това бѣ отворенъ пжтѣтъ за приемането на още една езическа измислица, която Римъ нарече чистилице, и я употребяваше за да плаши довѣрчивитѣ и суевѣрни множества. Чрезъ това криво учение се приема сжществуването на едно мѣсто за мжки, въ което се наказватъ душитѣ на хора, които не сж заслужили вѣчна гибель, и отъ което тѣ, следъ като се освободятъ отъ нечистота, биватъ допуцани въ небето. (Вижъ приложението.)

[46] Още една измислица бѣше потрѣбна на Римъ, за да се възползва отъ страховетѣ и грѣховете на своитѣ последователи. Пълно опрощение на грѣхове, минали, настоящи и бждещи, и освобождение отъ всички навлѣчени чрезъ тѣхъ мжки се обещаваха на ония, които биха участвували въ войнитѣ на понтифекса за разширение неговата временна властъ, за наказание неговитѣ врагове или за изтрѣбване на всички ония, които сж посмѣли да отрекатъ неговото духовно върховенство. Хората бѣха поучавани, сжщо, че чрезъ плащане пари на църквата те могатъ да се освободятъ отъ грѣхъ, а сжщо да освободятъ и душитѣ на умрѣлитѣ си приятели, които сж задържани въ мжчителните пламъци на чистилицето. Чрезъ такива сръдства Римъ пълнѣше своитѣ каси, подържаше разкошъ, великолепие и пороцитѣ на претендиращия представителъ на Оня, Който нѣмаше кжде да сложи главата си. (Вижъ приложението.)

Библейската наредба за Господнята вечеря бѣше замѣнена съ идолопоклоническата жертва на литургията. Папскитѣ свещеници обявяваха чрезъ безчувственото си лице-мѣрие, че превръщатъ простия хлѣбъ и вино въ действително „тѣло и кръвъ Христови“. (Cardinal Wiseman's Lectures on „The Real Presence“, Lecture 8, sec. 3, par. 26.) Съ богохулсвената надмѣнностъ те открито си присвояваха творчес-

ката сила на Бога, Твореца на всички нъща. (Вижъ приложението.) Отъ християнитъ при смъртно наказание се изискваше да изповѣдатъ своята вѣра въ това ужасно, оскърбяваше Небето учение. Множествата, които отказваха, бѣха предавани на изгаряне. (Вижъ приложението.)

Въ тринадесетото столѣтие биде въведено най-ужасното отъ всички папски орждия — инквизицията. Князътъ на тъмнината работѣше заедно съ водителитъ на папската иерархия. Сатана и неговитъ ангели владѣха умоветъ на зли хора въ тайнитъ имъ съвети, докато посрѣдъ тѣхъ стоеше Божий ангелъ, който отбелязваше ужасния докладъ за тѣхнитъ нечестиви декрети и пишеше историята на дѣлата, които бѣха твърде ужасни, за да се явятъ предъ човѣшки очи. „Вавилонъ велики“ се „опиваше отъ кръвта на светиитъ“. Обезобразенитъ тѣла на милиони мъченици викаха къмъ Бога за отмъщение на тази вероостъжпническа сила. Папството бѣше станало свѣтовенъ деспотъ. Царе и императори се прекланяха предъ едиктитъ на римския пон-тифексъ. Временната, както и вѣчната участъ на хората из-глеждаха да сж въ негова властъ. Презъ стотици години учението на римокатолическата черква е бивало пространно и безусловно приемано, обрядите ѝ благовейно изпълнявани, празниците ѝ общо съблюдавани. Нейниятъ клиръ бѣ почитанъ и великодушно подкрепянъ. Никога по-сетне римокатолическата черква не е достигала по-гольма честъ, великолепие и сила.

Но най-блестящето време за папството, бѣ време на най-тъменъ мракъ за свѣта. (Wylie, „History of Protestantism“, book I, chap. 4.) Светите Писания бѣха почти непознати не само на народа, но и на свещеницитъ. Подобно на древнитъ фарисеи, папскитъ водители мразѣха свѣтлината, която би открила грѣховетъ имъ. Следъ премахване Божия законъ, обрезаца на правдата, тѣ упражняваха неограничена

властъ и се предаваха на необузданъ развратъ. Измама, алчностъ и пороци преобладаваха. Хората не се плашеха отъ никакво престъпление, стига да можеха да спечелятъ чрезъ него благосъстояние или чинъ. Палатитъ на папитъ и прелатитъ бѣха арени на най-низко безпѣтство. Нѣкои управляващи понтифекси се бѣха проявили въ такива възмутителни престъпления, че свѣтски владѣтели се стремѣха да свалятъ тѣзи църковни сановници като крайно нечисти изроди, които не могатъ да бѣдатъ търпени. Съ столетия Европа не направи никакъвъ прогресъ въ наука, изкуства и цивилизация. Мораленъ и интелектуаленъ парализъ бѣ обхваналъ християнството.

Положението на свѣта подъ римска властъ представляваше ужасно и поразително изпълнение на думитъ отъ пророкъ Осия : „Изтрѣбенъ ще бѣде Мойтъ народъ, защото му знание не достига, понеже ти отхвърли знанието и Азъ ще те отхвърля отъ священствие предъ Мене ; и понеже забрави ти закона на Твоя Богъ, и Азъ ще забравя децата ти“. „Нѣма нито истина, нито милосърдие, нито богопознание на земята. Клетва и измама, убийство, кражба и прелюбодейство твърде много се разпространиха и кръвнина върви следъ кръвнина“. (Осия 4.6 1. 2.) Такива бѣха резултатите отъ отстранението на Божието

[48] Слово.

Епизод 4—Валдензитъ

Всрѣдъ мрака, обгърналъ земята презъ дългия периодъ на папско господство, свѣтлината на истината не можеше напълно да бѣде изгасена. Въ всѣки вѣкъ е имало свидетели за Бога, хора, които сж хранили вѣра въ Христа, като единственъ ходатай между Бога и човѣка, които сж ценили Библията като единствено правило на живота и които сж освещавали истинската сжбота. Колко много дължи свѣтътъ на тѣхъ, човѣчеството никога не ще узнае. Тѣ сж били изгаряни като еретици, тѣхнитъ мотиви сж бивали упрекувани, характерите имъ злословени, писанията имъ унищожавани, изопачавани или обезобразявани. Но тѣ сж стояли твърдо и отъ вѣкъ на вѣкъ сж подържали своята вѣра въ нейната чистота, като свѣто съкровище за бѣдещитъ поколѣния.

Историята на Божиитъ чада презъ вѣковетъ на мрака, които следваха римското господство, е записана на небето, но въ човѣшкитъ доклади тя заема малко мѣсто. Освенъ обвиненията на тѣхнитъ гонители, могатъ да се намѣрятъ съвсемъ малко следи за тѣхното съществуване. Политиката на Римъ бѣше, да изличи всѣка следа на несъгласие съ нейнитъ учения или укази. Тя търсѣше да унищожитъ всичко еретическо, било то лица, или писания. Изрази на подозрение или съмнение въ авторитета на папскитъ догми бѣха достатъчна причина за отнемане живота на богати и бедни, знатни и прости. Римъ се стремѣше да унищожитъ всѣки докладъ за своята жестокостъ спрямо разколницитъ. Папски събори решиха, да се изгарятъ книгитъ и писанията, които съдържатъ такива доклади. Преди изнамирането на книго-печатането, книгитъ бѣха малко на брой

и въ форма небла-гоприятна за запазване, затова за римокатолиците не бѣ трудно да изпълнятъ намѣрението си. Никоя църква въ границите на римското владичество не бѣ оставяна задълго необезпокоявана въ използване свободата на съвѣстѣта. Едва бѣ спечелило сила, и папството прострѣ рѣцетѣ си, за да смаже всичко, което отказваше да признае неговата властъ; и една следъ друга църквите му се подчиниха.

[49]

Въ Великобритания примитивното християнство се бѣ вкоренило твърде рано. Приетото отъ бритите въ първото столѣтие евангелие тогава бѣше още непокуарено отъ римското вѣроотстъпничество. Гонението отъ страна на езически императори, което се прострѣ дори до тѣзи отдалечени брѣгове, бѣше единствената дарба, която първите църкви на Британия получиха отъ Римъ. Много християни, бѣгайки отъ гонение въ Англия, намѣриха прибежище въ Шотландия; отъ тамъ истината се занесе въ Ирландия. Въ всички тѣзи страни тя бѣ приета съ радостъ.

Когато саксите завзеха страната, езичеството спечели властѣта. Победителите отказваха да бждатъ обучавани отъ своите роби, и християните бѣха принудени да се оттеглятъ въ планините и дивите степи. Но скритата за известно време свѣтлина продължаваше да гори. Единъ вѣкъ покѣсно въ Шотландия тя просвѣтна съ блѣсъкъ, който достигна далечни страни. Отъ Ирландия произлъзоха набожниятъ Колумбъ и неговите съработници, които, събирайки около себе си разпрѣснатите вѣрующии на усамотения островъ Йона, направиха последния центъръ на своите мисионски трудове. Между тѣзи евангелисти имаше единъ пазител на сѣботата, и така тази истина бѣ въведена между народа. На Йона бѣ учредено едно училище, отъ което трѣгваха мисионери не само за Шотландия и Англия, но и за Германия, Швейцария, а даже и за Италия.

Римъ, обаче, бѣше впилъ очи въ Британія, и бѣ решилъ да я завладѣе. Въ шестото столѣтие негови-тѣ мисионери предприеха покрѣстването на езич-ниците-сакси. Тѣ бѣха приети благосклонно отъ гор-дигѣ варвари и накараха много хиляди да приема-тъ римската вѣра. Когато дѣлото напредна, папс-ките водители и тѣхните новообърнати се срещна-ха съ примитивните християни. Яви се очебиющъ контрастъ. Последните бѣха прости, смирени и съ библейски характеръ, учение и нрави, докато пѣр-вите откриваха суевѣрие, блѣсъкъ и надменность, присѣщи на папството. Римскиятъ пратеникъ изис-кваше тѣзи християнски църкви да признаятъ вѣр-ховната власть на папството. Бритигѣ кротко отвѣр-наха, че желаятъ да обичатъ всички хора, но че па-пата не е упълномощенъ за вѣрховенство въ цър-квата, и че тѣ ще му отдадатъ само такова подчи-нение, каквото следва да се отдава на всѣки Хрис-товъ последователъ. Направени бѣха повторни опи-ти, за да се осигури тѣхното вѣрноподанство къмъ Римъ; но тѣзи смирени християни, очудени отъ гор-достѣта на римските пратеници, твѣрдо отговаряха, че не познаватъ другъ господаръ, освенъ Христа. То-газъ се откри истинскиятъ характеръ на папството. Римскиятъ водителъ каза: „Ако не искате да прие-мете братя, които ви носятъ миръ, ще приемете вра-гове, които ви носятъ война. Ако не желаете да се [50] съедините съ насъ въ показване на саксите пѣтя на живота, ще получите отъ тѣхъ замаха на смѣртѣта“. (D'Aubigne, „History of the Reformation of the Sixteenth Century“, в. 17, ch. 2.) Това не бѣха празни заплашва-ния. Война, интрига и измама се употрѣбяха про-тивъ тѣзи свидетели на библейската вѣра, докато църквите на Британія бѣха унищожавани или при-нудени да се подчинятъ на папския авторитетъ.

Въ страни извѣнъ римското влияние презъ мно-го сто-лѣтия съществуваша християнски общества, които останаха почти напълно свободни отъ папс-

ката развала. Тъ бѣха обиколени отъ езичество и бѣха повлияни отъ неговитѣ грѣшки, но все пакъ продължаваха да зачитатъ Библията като единствено правило на вѣрата и подѣржаха твѣрде много отъ нейнитѣ истини. Тѣзи християни вѣрваха въ вѣчността на Божия законъ и пазѣха сѣботата споредъ четвѣртата заповѣдъ. Подобни цѣркви съ сѣщата вѣрати прак-тика имаше и въ Централна Африка, а сѣщо и между ар-менцитѣ въ Азия.

Но между тѣзи, които се противопоставяха на папското узурпаторство, на първо мѣсто стояха валдензитѣ. Тѣкмо въ страната, където папството бѣ разположило трона си, фал-шивостъта и развалата му срещнаха най-голяма съпротива. Съ столѣтия цѣрквитѣ въ Пиемонтъ подѣржаха независимостъта си, но най-сетне дойде време, когато Римъ решително настоя за тѣхното подчинение. Следъ несполучливи борби противъ тиранията му, водителитѣ на тѣзи цѣркви неохотно признаха върховенството на силата, предъ която изглеждаше, че цѣлиятъ свѣтъ се прекланяше. Но имаше нѣкои, които отказваха да се подчинятъ на авторитета на папа или прелатъ. Те бѣха решени да останатъ вѣрни на Бога, да запазятъ чистотата и простотата на вѣрата си. Настѣпи едно раздѣление. Тѣзи, които се подѣржаха къмъ старата вѣра, сега се оттеглиха; едни, напущайки роднитѣ си Алпи, издигнаха знамето на истината въ чужди страни; други се оттеглиха въ уединенитѣ долинки и скалиститѣ крепости на планинитѣ, за да запазятъ тамъ свободата си да служатъ на Бога.

Вѣрата, която презъ много столѣтия се пазѣше и учеше отъ валдензитѣ, бѣше въ забележителенъ контрастъ съ ученията, изхождащи отъ Римъ. Тѣхната вѣра се основаваше на написаното слово Божие, вѣрното ръководство на християнството. Но тѣзи смирени селяни, въ тѣхнитѣ затѣнтени убѣжища, изключени отъ свѣта, свързани съ ежедневна

работа между своите стада и лозя, не отъ само-себе си бѣха достигнали до истината, противоположна на догмите и разкола на вѣроотстъпническата църква. Тѣхната вѣра не бѣше новоприета. Тѣхното религиозно убѣждение бѣше наследство отъ тѣхните бащи. Тѣ се борѣха за вѣрата на апостолската църква, „вѣрата, еднажъ завинаги предадена на светиитѣ“ (Юда 3). Църквата въ пустинята, а не гордата иерархия на трона на голѣмата свѣтовна столица бѣше истинската Христова църква, пазачѣтъ на сѣкровищата на истината, които Богъ бѣ говорилъ на народа Си, за да ги даде на свѣта. [51]

Една отъ главните причини, които доведоха до отдѣлянето на истинската църква отъ Римъ, бѣше и това, че последната мразѣше библейската сѣбота. Както бѣ предсказало пророчеството, папската сила потѣпка истината. Божиятъ законъ се тѣпчеше въ праха, докато човшки традиции и обичаи се възвеличаваха. Църквите, които бѣха подъ властта на папството, бѣха отъ рано заставени да почитатъ недѣлята като свѣтъ день. Всредъ преобладаващите заблуди и суевѣрия мнозина, дори отъ вѣрния Божий народъ, се бѣха тѣй объркали, че докато пазѣха сѣботата, тѣ се въздържаха отъ работа и въ недѣля. Но това не задоволи папските водители. Те изискаха не само освещение на недѣлята, но и осквернението на сѣботата. Съ най-остъръ езикъ нападаха тѣ онѣзи, които се осмѣляваха да я почитатъ. Само онѣзи, които избѣгнѣше отъ силата на Римъ, можеше спокойно да се покорява на Божия законъ.

Валдензитъ първи между европейските народи получи преводъ на Светитѣ Писания. (Вижъ приложението.) Стотици години преди реформацията тѣ притежаваха Библията въ ръкописъ на тѣхенъ роденъ езикъ. Тѣ имаха неподправената истина и това ги правѣше специаленъ обектъ на умраза и гонение. Тѣ обявяваха римската църква за падналия Вавилонъ отъ Откровението, и при опасностъ

за живота си възставаха, за да отблъснатъ нейнитъ заблуждения. Докато подъ натиска на продължителнитъ гонения, нъкои се отказаха отъ върата си, малко-по-малко отстъпвайки отъ нейнитъ отличителни принципи, други здраво държаха истината. Презъ най-тъмнитъ вѣкове на вѣроотстъпничеството имаше валдензи, който отказваха римското върхо-венство, отблъсваха поклонението предъ образи, считайки го за идолопоклонство, и пазѣха истинската сѣбота. При най-свирепитъ бури на опозицията тѣ подържаха вѣрата си. Макаръ бити съ савойски копия и горени на римски кладѣ, тѣ стояха смѣло за Божието слово и Неговата честъ.

[52] Зацъ високитъ планински крепости, прибѣжища на преследванитъ и угнетяванитъ презъ всички вѣкове, валдензитъ намираха добри скривалища. Тукъ се подържаше свѣт-лината на истината всрѣдъ мрака на срѣднитъ вековѣ. Тукъ презъ хиляда години свидетели на истината подържаха старата вѣра.

Богъ бѣше приготвилъ за народа си едно светилице на тържествено величие, отговаряще на мощнитъ истини, които му бѣха поверени. За тѣзи вѣрни изгнаници планинитъ бѣха единъ символъ на непоколебимата правда на Йеова. Валдензитъ сочеха на децата си къмъ висинитъ, издигащи се надъ тѣхъ въ неизмѣнно величие, и имъ говорѣха за Онзи, у Когото нѣма нито сѣнка на промѣнение и Чието слово е твърдо основано като вѣчнитъ хълмове. Господъ бѣше затвърдилъ планинитъ и ги бѣ обкрѣжилъ съ сила ; никоя рѣка, освенъ тази на Безкрайната Сила, не можеше да ги помѣсти отъ местата имъ. По сѣщия на-чинъ бѣ утвърдилъ Той и Своя законъ, основата на Неговото управление на небе и земя. Човѣшката рѣка може да достигне съчовѣцитъ си и да унищожѣ живота имъ, но тя тѣй малко би могла да изкорени планинитъ отъ основанията имъ и да ги хвърли въ морето, както да промѣни една заповѣдь отъ закона на Йеова, или да изличи едно отъ обеща-

нията Му къмъ тѣзи, които вършатъ Неговата воля. Въ върността си спрямо Неговия законъ Божиитѣ служители трѣбва да бждатъ тѣй твърди, както непоклатимитѣ планини.

Планинитѣ, които окръжаваха тѣхнитѣ дълбоки долини, бѣха едно постоянно свидетелство за Божията творческа сила и винаги сигурно уверѣние за Неговата покровителствена грижа. Тѣзи странници се научиха да обичатъ мълчаливитѣ символи на Божиято присѣствие. Никога тѣ не се отдаваха на негодувание поради трудността на своята участъ, никога не се чувствуваха са ми всрѣдъ планинската самота. Тѣ благодарѣха на Господа, че имъ е приготвилъ убѣжище отъ гнѣва и жестокостта на хората. Тѣ се радваха на свободата, да могатъ свободно да Му се молятъ. Често, когато бѣха гонени отъ своитѣ врагове, крепостта на тѣзи хълмове имъ указваше сигурна защита. Отъ нѣкоя висока скала тѣ пѣеха хвала на Бога, и римскитѣ войски не можеха да смълчатъ тѣхнитѣ хвалебни пѣсни.

Чиста, проста и усърдна бѣше набожността на тѣзи Христови последователи. Принципитѣ на истината имъ бѣха по-ценни отъ кѣщи, земи, приятели, роднини, дори и отъ самия животъ. Тѣ сериозно се стремѣха да вкоренятъ тѣзи принципи въ сърдцата на младитѣ. Отъ най-ранно детство младежта бѣ поучавана въ Писанията и бѣ учена да пази свѣто изискванията на Божия законъ. Преписи отъ Библията бѣха рѣдки, затова нейнитѣ скъпоценни думи се учеха на изусть. Мнозина можеха да повторятъ дълги откъслечи отъ Стария и отъ Новия завети. Мислитѣ за Бога бѣха свързани съ величествениѣ пейзажи на природата и съ скромнитѣ благословения на ежедневиия животъ. Малки деца биваха учени съ благодарностъ да гледатъ къмъ Бога-дарителъ на всѣко благодеяние и утеха.

Родителитѣ, нѣжни и любвеобилни, бѣха твърде мѣдри, да не привикватъ децата си къмъ себеугод-

ничество. Предъ тяхъ стоеше животъ на изпитъ и угнетение, а може би и мъченическа смъртъ. Отъ детство тѣ бѣха възпитавани да понасятъ трудности, да се покоряватъ, но пакъ да мислятъ и действуватъ самостоятелно. Отъ рано тѣ бѣха научени да носятъ отговорности, да бждатъ предпазливи въ говора си и да разбиратъ мъдростта на мълчанието. Една неблагоприятна дума, достигнала до ушитѣ на враговетѣ имъ, можеше да застраши живота не само на говорителя, но и на всички негови братя; защото, както вълци преследватъ жертвата си, така враговетѣ на истината преследваха тѣзи, които се осмѣляваха да искатъ религиозна свобода.

Валдензигъ бѣха пожертвували свѣтското си благосъстояние заради истината и съ упорито търпение работѣха за своя хлѣбъ. Всѣко парче обработваема земя между планинитѣ се грижливо използваше; долинитѣ и по-малко плодороднитѣ склонове бѣха направени плодородни. Икономия и строго себеотрицание съставляваха частъ отъ възпитанието, което децата получаваха като единствено наследство. Тѣ бѣха обучавани, че Богъ е опредѣлилъ живота за едно училище, и че тѣхнитѣ нужди можеха да бждатъ удовлетворени само чрезъ личенъ трудъ, предвидливостъ, грижливостъ и вѣра. Този начинъ на възпитание бѣше труденъ и уморителенъ, но бѣше здравословенъ, тѣкмо това, отъ което човѣкъ се нуждае въ своето отпаднало състояние ; той бѣше училището, което Богъ бѣше приготвилъ за неговото обучение и развитие. Докато младежта така се приучваше на работа и трудъ, развитието на ума не се небрежеше. Тѣ бѣха поучавани, че всичкитѣ имъ сили принадлежатъ на Бога, и че всичкитѣ трѣбва да се подобрятъ и развиятъ за Негова служба. Църквитѣ на валдензитѣ по чистотата и простотата си приличаха на апостолската църква. Отблъсвайки върховенството на папа и прелатъ, тѣ държаха Библията като единственъ върховенъ и непогрѣши-

мъ авторитетъ. Тѣхнитѣ пастори, противно на лордскитѣ свещеници отъ Римъ, следваха примѣра на своя Учителъ, който дойде „не да Му послужатъ, но да послужи“. Тѣ пасѣха Божието стадо, водейки го на зелени пасища и при живитѣ източници на свѣтото Му Слово. Далечъ отъ паметницитѣ на човѣшкия блѣсъкъ и гордостъ, хората се събираха не въ огромни черкви или голѣми катедрали, но подъ сѣнката на планинигѣ, въ алпийскитѣ долини, а въ време на опасностъ и въ нѣкоя скалиста крепостъ, за да слушатъ думитѣ на Христовитѣ служители. Пастиритѣ не само проповѣдваха евангелието, но посещаваха болнитѣ, обучаваха децата, предупреждаваха заблудилитѣ се и работѣха, за да изглаждатъ спорове и да въдворяватъ хармония и братска любовъ. Въ време на миръ те се поддържаха отъ доброволнитѣ дарби на народа ; но както Павла, който правѣше шатри, всѣки изучаваше по нѣкой занаятъ или професия, чрезъ които, ако станѣше нужда, да се грижи за прехраната си.

[54]

Пасторитѣ наставляваха младежѣта. Докато различнитѣ клонове на общата наука не оставаха пренебрегнати, Библията бѣше главниятъ предметъ за изучаване. Евангелията отъ Матея и Йоана се учеха наизустъ, заедно съ много послания. Младитѣ сжщо се занимаваха съ преписване на Писанията. Нѣкои ржкописи съдържаха цѣлата Библия, други само кратки извадки, къмъ които се прибавяха нѣкои кратки обяснения на стиховетѣ отъ тѣзи, които бѣха способни да обясняватъ Писанията. Така бѣха извадени наяве съкровищата на истината, тѣй дълго укривани отъ онѣзи, които търсѣха да се възвѣшаватъ надъ Господа. Чрезъ търпеливъ, неуморенъ трудъ, понѣкога въ дълбоки, тъмни подземия, при свѣтлината на свѣци, Свещенитѣ Писания се преписваха стихъ по стихъ, глава по глава. Така дѣлото напредваше, откритата Божия воля свѣтѣше като чисто злато ; а колко по-свѣтла, по-ясна, по-мощна

бъ тя поради изпититъ, понесени заради нея, това можеха да съзнаятъ само онѣзи, които вземаха участие въ това дѣло. Небесни ангели обкръжаваха тѣзи върни работници.

Сатана бѣше накаралъ папскитъ свещеници и прелати да погребатъ словото на истината подъ сметъта на заблуждения, фалшиво учение и суевѣрие ; но по най-чудесенъ начинъ то бѣ запазено непокварено презъ всички вѣкове на мракъ. То не носѣше отпечатъка на човѣка, но печата на Бога. Хората сж били неуморими въ старанията си да помрачатъ ясното, просто значение на Писанията и да ги изложатъ тѣй, че сами да си противоречатъ ; но подобно на ковчега надъ бурната бездна, Божието слово се противопоставя на буритъ, които го заплашватъ съ унищожение. Подобно на скрита подъ повърхността мина, богатата съ сребърни и златни жилки, чиито богати съкровища се разкриватъ на онѣзи, които копаятъ, Свещенитъ Писания притежаватъ съкровища на истина, които се откриватъ само на сериозния, смиренъ и молящъ се търсачъ. Господъ желаше Библията да бжде учебникъ за цѣлото човѣчество, учебникъ въ детство, младостъ и мжжество, и да бжде винаги изучавана. Той даде словото Си на човѣцитъ като едно откровение на Себе Си. Всѣка различена нова свѣтлина е ново разкритие характера на нейния Авторъ. Изучаването на Писанията е отреденото отъ Бога сръдство, да доведе хората въ по-тѣсна свръзка съ тѣхния Създателъ и да имъ даде по-ясно познание на Неговата воля. То е сръдството за общение между Бога и човѣка.

[55] Докато валдензитъ считаха страха Господенъ като на- чало на мждростъ, тѣ не бѣха слѣпи за важността на свръзката съ свѣта, познанието хората и деятелния животъ за развитието на духа и изострянето на ума. Отъ училищата въ планинитъ нѣкои младежи биваха изпращани въ учебнитъ заведения въ градовете на Франция и Италия, където имаше

по-широко поле за учене, мислене и наблюдение, отколкото въ роднитъ имъ Алпи. Тъй изпратенитъ младежи бѣха изложени на изкушения, тѣ бѣха свидетели на развратъ и срѣщаха хитритъ агенти на сатана, искащи да ги впрегнатъ въ най-изкусни заблуди и опасни измами. Но тѣхното възпитание въ детинството имъ ги бѣше подготвило за всичко това.

Въ училищата, въ които отиваха, тѣ не трѣбваше да се довъряватъ никому. Дрехитъ имъ бѣха тѣй приготвени, за да укриватъ най-гольмото имъ съкровище — скъпи преписи отъ Светото Писание. Тѣхъ, плода на многомесеченъ и годишенъ трудъ, носѣха тѣ съ себе си, и кждето имъ бѣ възможно безъ да възбудятъ подозрение, тѣ внимателно поставяха нѣкоя часть отъ тѣзи преписи на пѣтя на онѣзи, чиито сърдца имъ изглеждаха отворени за приемане истината. Още отъ родното огнище валдензитъ бѣха възпитани за тази цель въ живота ; тѣ разбираха дѣлото си и вѣрно го извършваха. Мнозина въ тѣзи учебни заведения се покайваха въ истинската вѣра и често пѣти нейнитъ принципи проникваха въ цѣлото училище; въ такива случаи папскитъ водители, дори при най-усърдно изследване, не можеха да издирятъ източника на тѣй наречената ересь.

Христовиятъ духъ е мисионски духъ. Първиятъ подтикъ на обновеното сърдце е, да доведе и други до Спасителя. Такъвъ бѣше духътъ на валдензитъ. Тѣ чувствуваха, че Господъ изисква отъ тѣхъ повече, отколкото да запазятъ чистата истина въ собствени тѣ си църкви ; че на тѣхъ почиваше сериозната отговорность, да просвѣтне свѣтлината имъ между онѣзи, които сж въ тъмнина ; чрезъ мощната сила на Божието слово тѣ искаха да счупятъ веригитъ, които Римъ имъ бѣше наложилъ. Проповѣдницитъ валдензи бѣха обучавани като мисионери ; всѣки единъ, който смѣташе да встѣпи въ проповѣдничеството, най-напредъ трѣбваше да спечели опитность като евангелистъ. Всеки трѣбваше да служи три годи-

ни въ нѣкое мисионско поле, преди да поеме грижата за нѣкоя църква въ родината. Тази работа, изискваща въ начало себеотрицание и жертви, бѣше една подходяща подготовка за пасторския животъ въ тѣзи изпитни времена. Младежъта, която се посвещаваше на светата служба, виждаше предъ себе си не изгледъ за земни блага и почести, а единъ животъ на работа и опасности, а може би и мъченическа смъртъ. Мисионеритъ излизаха двама по двама, както Исусъ изпращаше ученицитъ Си. Съ всѣки младъ обикновено имаше и единъ по-старъ и поопитенъ мъжъ, който служеше като водителъ на младия, даваше му подходящи наставления, на които помладиятъ трѣбваше да се покорява, и бѣше отговоренъ за неговото обучение. Тѣзи сѣработници не бѣха винаги заедно, но тѣ се срѣщаха често за молитва и съветъ, укрепвайки се по този начинъ единъ-другъ въ вѣрата. Ако издадѣха целъта на своята мисия, би значило да осигурятъ нейното поражение, затова тѣ грижливо укриваха истинския ѣ характеръ. Всѣки проповѣдникъ имаше нѣкой занаятъ или професия, а мисионеритъ вършеха дѣлото си подъ булото на свѣтско призвание. Обикновено тѣ избираха това на търговецъ или амбулантенъ продавачъ. „Тѣ носѣха коприни, скъпоценности и други предмети, които по онова време мъчно се доставяха и можеха да се набавятъ само отъ далечнитъ пазари : подъ формата на такива търговци тѣ бѣха добре дошли тамъ, където биха били отблъснати, ако се явѣха открито като мисионери“. (Wylie в. 1, ch. 7.) Презъ всичкото време сѣрдцата имъ бѣха обѣрнати къмъ Бога за мъдростъ, да могатъ да представягъ по-ценното отъ злато и сребро сѣкровище. У себе си тѣ носѣха тайно преписи отъ Библията, било цѣлата или частъ отъ нея, и когато се представѣше удобенъ случай, обрѣщаха внимание на клиентитъ си върху тѣхъ. Често така се събуждаше интересъ за Божието Слово, а

частъ отъ преписа биваше радостно оставена на тѣзи, които пожелаваха да я иматъ.

Работата на тѣзи мисионери започна въ равнинитѣ и до-линитѣ, въ подножието на роднитѣ имъ планини, но се разпротрѣ далечъ задъ тѣзи граници. Боси, въ груби изцапани отъ пѣтъ дрехи, подобно тѣзи на Учителя, те преминаваха презъ голѣми градове и навлизаха въ отдалечени страни. Навсекъде разпрѣсваха тѣ скъпоценното семе. Църкви изникваха изъ пѣтя имъ, и кръвта на мъченицитѣ свидетелствуваше за истината. Божиятъ день ще открие една богата жетва на души, събрана чрезъ трудоветѣ на тѣзи вѣрни мъже. Тайно и мълчаливо словото Божие си пробиваше пѣтъ въ християнството и срѣщаше радостенъ приемъ въ домоветѣ и сърдцата на мнозина.

За валдензитѣ Свещеното Писание бѣше не само докладъ на Божиитѣ постѣпки съ хората въ миналото и изложение на отговорноститѣ и длѣжноститѣ въ настоящето, но и едно откриване на опасности-тѣ и славата на бѣдещето. Тѣ вѣрваха, че краятъ на всички нѣща не е далече ; и когато изучаваха Библията съ молитва и сълзи, тѣ все по-дълбоко биваха трогвани отъ скъпоценните ѣ изрази, и схващаха длѣжността си да занесатъ и на други спасителнитѣ нейни истини. Тѣ виждаха Спасителния планъ ясно откритъ въ светитѣ страници и намираха утеха, надежда и миръ чрезъ вѣрата въ Исуса. Когато свѣтлината просвѣтляваше разбирането имъ и оцѣстливяваше сърдцата имъ, тѣ копнѣеха да разпространятъ лжчитѣ ѣ върху онѣзи, които бѣха въ мрака на папската заблуда.

Тѣ виждаха, че подъ ржководството на папа и свещеници много хора напразно се стараеха да получатъ прощение чрезъ измжчване тѣлата си за грѣха на своята душа. Поучавани да заслужатъ спасение чрезъ добритѣ си дѣла, тѣ постоянно гледаха на себе си, умоветѣ имъ се занимаваха съ собственото

[57]

имъ грѣшно състояние, виждаха се изложени на Божия гнѣвъ и измѣчваха душа и тѣло, но пакъ не намираха никакво облекчение. Така добросъвѣстнитѣ души бѣха обвѣрзани чрезъ учението на Римъ. Хиляди изоставяха приятели и роднини, за да прекаратъ живота си въ монастирски килии. Хиляди души напразно търсѣха да успокоятъ съвѣстѣта си чрезъ често повтаряни пости и жестоки бичувания, чрезъ цѣлонощни бдения, чрезъ нѣколкочасово колѣничене върху студениятъ, влажни камъни на своитѣ мрачни жилища, чрезъ дълги пѣтешествия, чрезъ унижителни изповѣди и страшни мъки. Измѣчвани отъ чувството за грѣха и преследвани отъ страха за Божия от-мъстителенъ гнѣвъ, мнозина страдаха, докато изтощеното тѣло се съсипе, и изчезваха въ гроба безъ лѣчъ на свѣтлина или надежда.

Валдензитѣ копнѣеха да разчупятъ хлѣба на живота на тѣзи изгладнѣли души, да имъ откриятъ вестѣта на миръ въ Божиитѣ обещания и да имъ посочатъ Христа като единствена тѣхна надежда за спасение. Учението, че добри дѣла могатъ да изкупятъ престѣпването на Божия законъ, те считаха за измама. Упованието въ човѣшка заслуга препрѣчваше погледа за безкрайната Христова любовъ. Христосъ умрѣ като жертва за човѣка, понеже падналото човѣчество не може да стори нищо, съ което да се препорѣча на Бога. Заслугитѣ на единъ разпнатъ и възкрѣсналъ Спасителъ сѣ основата на християнската вѣра. Зависимостѣта на душата отъ Христа е тѣй действителна, и свръзката ѝ съ Него трѣбва да бѣде тѣй тѣсна, както тази на единъ членъ къмъ тѣлото, както на прѣчката къмъ лозата.

Ученията на папитѣ и свещеницитѣ бѣха накарали хората да гледатъ на Божия, дори и на Христовия характеръ като на строгъ, мраченъ и отвратителенъ. Спасителътъ биваше представенъ тѣй безъ съчувствие къмъ падналия човѣкъ, че трѣбваше да се призовава ходатайството на свещеници и свѣ-

тии. Тъзи, чиито умове бѣха просвѣтени отъ Божието слово, копнѣеха да посочатъ на такива души Исуса като тѣхенъ състрадателенъ, любящъ Спасителъ, съ разтворени обятия канящъ всички да дойдатъ при Него съ брем то на грѣха, грижитъ и безпокойствата си. Тѣ копнѣеха да премахнатъ прѣчкитъ, които сатана бѣше натрупалъ, за да не видятъ хората обещанията и да не отиватъ направо при Бога да изповѣдватъ грѣховетъ си и да получаватъ прощение и миръ.

[58]

Усърдно излагаше валдензкиятъ мисионеръ на изслед-ващитъ души скѣпнитъ истини на евангелието. Предпазливо изваждаше той внимателно написани части отъ Светото Писание. Негова най-голяма радостъ бѣше, да даде надежда на съвѣстната, съкрушена отъ грѣха душа, която можеше да види само единъ Богъ на отмъщение, жадуващъ да приложи справедливостъта Си. Съ треперящи устни и просълзени очи, често колѣничилъ, той откриваше на братята си скѣпнитъ обещания, които сж единствената надежда на грѣшника. Така свѣтлината на истината проникваше въ много мрачни умове, прогонваше тъмнитъ облаци, докато въ сърдцето изгрѣеше Слънцето на правдата съ своитъ цѣлебни лѣчи. Често пѣти се случваше нѣкоя часть отъ Свещеното Писание да бѣде четена по нѣколко пѣти, тѣй като слушательтъ желаше да му я повтарятъ, като да искаше да се увѣри, че е чулъ правилно. Особено усърдно се желаше повторението на тѣзи думи: „Крѣвта на Исуса Христа, Неговиятъ Синъ, ни очиства отъ всѣки грѣхъ“. (Йоан. 1 : 7.) „Както Мойсей издигна змията въ пустинята, тѣй трѣбва да се издигне Синъ Човѣчески, та всѣки, който повѣрва въ Него, да не погине, но да има животъ вѣченъ“. (Йоан. 3 : 14.15.)

Мнозина виждаха заблужденията въ изискванията на Римъ. Тѣ виждаха, колко напразно е ходатайството на хора или ангели въ полза на грѣшника. Когато истинската свѣтлина освѣтляваше умове-

тѣ имъ, тѣ извикваха съ радостъ: „Христосъ е моятъ свещеникъ, кръвта Му—моя жертва, олтарътъ Му — изповѣдня ! “ Тѣ уповаваха напълно на Христовитѣ заслуги, повтаряйки думитѣ : „Безъ вѣра не е възможно да се угоди Богу“. (Евр. 11:6.) „Подъ небето нѣма друго име, на човѣци дадено, чрезъ което трѣбва да се спасимъ“.

Увѣрението въ любовта на единъ спасителъ изглеждаше неразбираемо за много отъ тѣзи бедни, съкрушени души. Толкова голѣмо бѣ облекчението, което то имъ донасяше, такъвъ потокъ свѣтина се изливаше надъ тѣхъ, че тѣ се чувствуваха пренесени на небето. Тѣ довърчиво слагаха ржце въ ржката на Христа, и нозетѣ имъ биваха закрепени о Вѣчната Скала. Всеки страхъ отъ смъртта изчезваше. Сега тѣ пожелаваха затвора и кладата, ако съ това можеха да прославятъ името на своя Спасителъ.

[59] Въ тайни мѣста Словото Божие бѣ изваждано и четено понѣкога предъ една душа, другъ пжтъ предъ нѣкоя малка група, копнѣеща за свѣтлината на истината. Често по този начинъ се прекарваха цѣли ноци. Възхищението и удивлението на слушателитѣ бѣше тѣй голѣмо, че евангелскиятъ вестителъ често биваше принуденъ да продължава да чете, докато умътъ можеше да схване спасителнитѣ вестити. Често пжти се изричаха думи като тия: „Ще приеме ли наистина Богъ моята жертва? Ще се усмихнели надъ мене? Ще ме опрости ли Той?“ Тогава се прочиташе отговорътъ: „Дойдете при Мене всички отрудени и обременени, и Азъ ще ви успокоя“. (Мат. 11 : 28.)

Вѣрата сграбчваше обещанието и се чуваше радостниятъ отговоръ : „Нѣма вече дълги странствования, нѣма вече мъчителни пътешествия до свѣти ковчези и мощи ! Азъ мога да дойда при Исуса такъвъ, какъвто съмъ, грѣшенъ, несвѣтъ, и Той не ще отхвърли разкаятелната ми молитва! Простени сж

грѣховетъ ти! Моитъ, даже моитъ могатъ да бждатъ простени!“

Вълна на скрита радостъ изпълняше сърдцето, а името на Исуса биваше прославлено чрезъ хвала и благодарностъ. Тъзи щастливи души се завръщаха по домоветъ си, да раз-пространяватъ свѣтлината, да повтарятъ до колкото можеха новата си опитностъ на другитъ; да имъ кажатъ, че сж намършили истинския пѣтъ на живота. Странна и тържествена сила се криеше въ думитъ на Свещеното Писание, което говорѣше направо на сърдцата на тѣзи, които копнѣеха за истината. Това бѣше гласъ Божий, и той убеждаваше тѣзи, които слушаха.

Вестителтъ на истината продължаваше своя пѣтъ ; но неговото смирение, искреностъ, ревностъ и дълбокъ жаръ ставаха предметъ на многократни разговори. Въ много случаи слушателитъ дори не го питаха, отъ кжде идва и накжде отива. Тъ биваха тѣй изумени, най-първо отъ очудване, а после отъ благодарностъ и радостъ, че и мисълъ не имъ идваше да го разпитватъ. Когато го помолваха да ги посети по домоветъ имъ, той имъ отговаряше, че трѣбва да посети изгубенитъ овци на стадото. „Да не би да бѣше той ангелъ отъ небето?“ — питаха се тѣ.

Въ повечето случаи тѣ никога вече не виждаха вестителя на истината. Той бѣше преминалъ въ други страни, или прекарваше живота си въ нѣкой незнаенъ затворъ, или, може би, коститъ му се бѣлѣеха на мѣстото, кждето бѣха свидетелствували за истината. Но думитъ, които той бѣше оставилъ, не можеха да бждатъ унищожени. Тѣ извършваха дѣлото си въ човѣшкитъ сърдца ; благословенитъ резултати отъ тѣхъ ще се откриятъ само въ сжда.

Мисионеритъ-валдензи нападаха царството на сатана, но и силитъ на тъмнината се издигаха въ по-гольма бдителностъ. Князътъ на злото наблюдаваше всѣко старание за напредъка на истината, караше агентитъ си да се страхуватъ отъ това. Въ ра-

ботата на тѣзи смирени пѣтници папскитѣ водители виждаха едно предзнаменование на опасностъ за своето дѣло. Ако свѣтлината на истината бѣдеше оставена да свѣти безпрепятствено, тя би разпрѣснала тежкитѣ облаци на заблуждение, които обвиваха народа ; тя би отправила умоветѣ на хората къмъ самия Богъ и евентуално би унищожила върховенството на Римъ.

Самото сѣществуване на този народъ, който пазише вѣрата на първобитната църква, бѣше постоянно свидетелство за римското вѣроотстъпничество, и затова то възбуждаше най-горчива умраза и гонение. Отказътъ имъ, да се отрекатъ отъ Свещеното Писание, бѣше сѣщо една обида, която Римъ не можеше да търпи. Той реши да ги изличи отъ земята. Сега започнаха най-ужаснитѣ кръстосни походи срещу Божия народъ въ планинскитѣ му домове. Инквизитори трѣгваха по тѣхнитѣ дири, и често се повтаряше нѣкогашниятъ случай, когато невинниятъ Авелъ падна предъ убиеца Каинъ.

Отново и отново биваха опустошавани плодоноснитѣ имъ полета, помитани жилищата и църквитѣ имъ, така че мѣстото, кждето нѣкога бѣха плодороднитѣ полета на единъ невиненъ, трудолюбивъ народъ, сега се обръщаше въ пустиня. Както хищниятъ звѣръ се настѣрвява все повече и повече при вкусване на кръвъ, тѣй и яростта на папитѣ се разпалваше съ по-голяма сила отъ страданията на тѣхнитѣ жертви. Много отъ тѣзи свидетели на чистата вѣра бѣха преследвани изъ планинитѣ и търсени въ долинитѣ, кждето тѣ се бѣха скрили, заградени отъ мощни гори и скалисти върхове. Никакво обвинение противъ моралния характеръ на тази осждена на смъртъ класа не можеше да се произнесе. Дори тѣхнитѣ врагове свидетелствуваха, че тѣ сѣ единъ миролюбивъ, тихъ, набоженъ народъ. Голѣмата имъ вина бѣше, че не искаха да служатъ на Господа съобразно папската воля. За това престѣпление

тѣ бѣха подхвърляни на всѣкакъвъ позоръ, оскърбления и мъки, които хората и сатана можеха да измислятъ.

Когато Римъ реши да изкорени умразната секта, папата издаде едиктъ, съ който ги осъждаше като еретици и ги предаваше на клане. (Вижъ Приложението.) Тѣ не бѣха обвинявани като ленивци, нечестни и неморални; но бѣше обявявано, че тѣ имали видъ на благочестие и светостъ, която прелѣстявала „овцитѣ на истинското стадо“. Затова папата наредилъ, ако „тази зложелателна и гнусна секта на злонамѣреници отказва да се отрече, да бѣде смазвана, както бива съ отровни змии“. (Wylie, b. 16, ch. 1.) Дали този надутъ властелинъ очакваше нѣкога да срещне повторно тѣзи думи? Дали знаеше той, че тѣ бѣха записани въ небеснитѣ книги, за да го посрещнатъ въ сѣднияденъ? „До- колкото сте сторили това на едного отъ тия Мои най-малки братя, — казва Йисусъ,—Менѣ сте Го сторили“. (Мат. 25:40.)

[61]

Този едиктъ призоваваше всички членове на черквата да се присѣдинятъ въ кръстоноснитѣ походи срещу еретицитѣ. Като насърчение за участие въ това жестоко дѣло той „освобождаваше отъ всички мъки и наказания, общи и частни ; освобождаваше всички, които се присѣдиняваха къмъ кръстоноснитѣ походи, отъ всѣка клетва, която сж дали; признаваше за законно правото на собственостъ върху придобитъ незаконно имогъ и обещаваше прощение на всички грѣхове на тѣзи, които убиятъ нѣкой еретикъ. Той унищожаваше всички контракти, направени въ полза на валдензитѣ, заповѣдваше всички домашни да се откажатъ отъ тѣхъ, забраняваше на всички лица, да имъ даватъ каквато и да е подкрепа, и опълномощяваше всички лица да завзематъ тѣхнитѣ имущества“. (Wylie, b. 16, ch. 1.) Този документъ ясно открива, чий властенъ духъ бѣше задъ сцената. Чуваше се ревѣтъ на земя, а не гласѣтъ на Христа.

Папските водители не искаха да преобразят характера си споредъ образца на Божия законъ, но нагласиха единъ образецъ, споредъ както имъ бѣ угодно, и решиха да принуждаватъ всички да се съобразяватъ съ него, понеже така се нравѣше на Римъ. Разиграваха се най-ужаснитъ трагедии. Покварени и богохулствени свещеници и папи играеха роля, която сатана имъ бѣше опредѣлилъ. Немаше милостъ въ тѣхнитъ сърдца. Сжщиятъ духъ, който разпна Христа и уби апостолитъ, духътъ, който тласна Нерона противъ върнитъ християни въ неговото време, бѣше на работа, за да очисти земята отъ възлюбенитъ Божии чада.

Гоненията, които прекараха презъ много столѣтия тѣзи богобоязливи хора, бѣха понасяни съ търпение и постоянство, за прослава на тѣхния Избавителъ. Въпрѣки кръстоноснитъ походи противъ тѣхъ и безчовѣчната касапница, на която бѣха подхвърлени, тѣ продължаваха да разпространяватъ скжпата истина. Тѣ бѣха преследвани до смъртъ, но тѣхната кръвъ напояваше посѣтото семе, и то не закъснѣ да даде плодъ. Така валдензитъ свидетелствуваха за Бога, столѣтия преди раждането на Лютера. Разпрѣснати въ различни страни, тѣ съеха семената на реформацията, която започна въ времето на Виклифа, разпространи се надлъжъ и наширъ въ днитъ на Лютера и трѣбваше да бжде продължена въ последното време отъ тѣзи, които сж готови да претърпятъ всичко „заради словото Божие и заради свидетелството Исусъ Христово“ (Откр. 1 : 9).

[62]

Епизод 5—Джонъ Виклифъ.

По времето преди реформацията имаше само няколко екземпляри отъ Библията, но Господъ не допусна словото Му да бжде напълно унищожено. Неговитъ истини не трѣбваше да останатъ скрити завинаги. Той можеше тъй лесно да освободи думитъ на живота, както можеше да отвори тъмничнитъ врати и да отключи желъзнитъ порти, за да освободи Своитъ служители. Въ различни страни на Европа Светиятъ Духъ подбуди мъже да търсятъ истината като скрито съкровище. Доведени отъ Провидението до Свещенитъ Писания, тѣ изучаваха светитъ страници съ напрегнатъ интересъ. Тѣ бѣха готови да приематъ свѣтлината, каквото и да костваше тя. Макаръ да не можеха да видятъ ясно всички нѣща, тѣ все пакъ можаха да разбератъ много истини, отдавна погребени. Като изпратени отъ небето вестители излъзоха тѣ, строшаваха веригитъ на заблуда и суевѣрие и призоваваха тѣзи, които бѣха тъй дълго поробени, да станатъ и да настояватъ за свободата си. Освенъ у валдензитъ, словото Божие навсѣкжде бѣше съ вѣкове заключено въ езици, познати само на ученитъ ; обаче бѣше настѣпило времето, Свещенитъ Писания да бждатъ преведени и дадени на различнитъ народи на матерния имъ езикъ. Свѣтътъ бѣше преминалъ сръднощния мракъ. Въ много страни се появиха признацитъ на настѣпващето утро.

Презъ XIV-то столѣтие въ Англия се появи „утринната звезда на реформацията“. Джонъ Виклифъ бѣ вестителтъ на реформацията не само за Англия, но и за цѣлото християнство. Голѣмиятъ протестъ противъ Римъ, който той можа да направи, никога не

можеше да бжде смълчанъ. Този протестъ причини борбата, която имаше за резултатъ освобождението на личностъ, църква и народъ.

[63] Виклифъ притежаваше добро възпитание и за него страхътъ Господенъ бѣше началото на мъдростъта. Въ колежа той се отличаваеше съ своята пламенна набожностъ, а сѣщо съ забележителни таланти и голѣма ученостъ. Въ жаждата си за знание той се стремѣше да се запознае съ всѣки клонъ на науката. Той бѣ обучаванъ въ схоластична философия, въ канонитъ на черквата и въ гражданския законъ, и особено въ законитъ на родната му страна. Стойностъта на ранното му обучение се открива въ по-последнитъ му трудове. Основното му познаване на тогавашната философия му позволи да разкрие грѣшкитъ ѝ ; а чрезъ изучаване на държавния и църковния закони той бѣ пригоденъ да вземе участие въ голѣмата борба за гражданска и религиозна свобода. Докато умѣеше да си служи съ извлѣченитъ отъ словото Божие орждия, той бѣ придобилъ и интелектуална дисциплина отъ училището, тъй че познаваше добре тактиката въ борбата на ученицитъ. Моцъта на неговия гений и широкитъ обхватъ и основностъта на неговитъ познания му спечелваха почитанието на приятели и врагове. Привърженицитъ на Виклифа съ задоволство гледаха, че героятъ имъ стоеше на първо мѣсто между ръководящитъ нацията умове ; а враговетъ му не можеха да опозорятъ дѣлото на реформацията чрезъ изобличаване нейния подържникъ въ невежество или слабостъ.

Още въ колежа Виклифъ се бѣше отдалъ на изучаване Библията. Въ онѣзи ранни времена, когато Библията сѣществуваше само на древни езици, само ученитъ бѣха въ състояние да намърятъ пътя до източника на истината, който за необразованитъ класи бѣше недостъпенъ. Така бѣше подготвенъ пътятъ за бждещето реформаторско дѣло на Виклифа. Уче-

ни бѣха изучавали словото Божие и бѣха открили изявената тамъ свободна Божия благодать. Въ ученията си тѣ бѣха разпрѣснали познанието на онѣзи истини и бѣха довели други до живота Божие слово.

Когато вниманието на Виклифа бѣ обърнато къмъ Пи-санията, той започна изучаването имъ съ сжщата основность, съ която можа да придобие училищнитѣ знания. Досега той чувствуваше една голѣма липса, която нито схоластичнитѣ науки, нито учението на черквата можеха да удовлетворятъ. Въ словото Божие той намѣри това, което по-рано напразно бѣ търсилъ. Тукъ видѣ той открития планъ на спасението и Христа, като единственъ ходатай за човѣка. Той се отдаде въ служба на Христа и реши да възвестява открититѣ истини.

Подобно на по-къснитѣ реформатори, при започването дѣлото си Виклифъ не предвиждаше, кжде ще го заведе то. Той не се противопостави на Римъ предумишлено, но преданостъта му къмъ истината не можеше да не го доведе до конфликтъ съ заблудата. Колкото по-ясно различаваше той заблудитѣ на папството, толкова по-усърдно представяше учението на Библията. Той видѣ, че Римъ бѣ изоставилъ Божието слово за човѣшки традиции ; той безстрашно изобличаваше свещеницитѣ, задето сж заточили Светото Писание, и искаше Библията да бжде отново дадена на народа, нейниятъ авторитетъ да бжде отново възстановенъ въ църквата. Той бѣ способенъ и усърденъ учитель и красноречивъ проповѣдникъ ; неговиятъ ежедневенъ животъ бѣше едно доказателство за истинитѣ, които той проповѣдваше. Основното му познаване Писанията, силата на неговия разумъ, чистотата на живота му, неговиятъ непоколебимъ куражъ и справедливостъта му му спечелиха общото уважение и довѣрие. Много отъ народа бѣха недоволни отъ по-раншната си вѣра, виждайки преодоляващата въ римската черква неправда, и сега тѣ съ явна радость приемаха открититѣ

отъ Виклифа истини. Напротивъ. папскитъ водители треперѣха отъ гнѣвъ, когато забелязаха, че този реформаторъ спечели по-гольмо влияние, отколкото тѣ.

Виклифъ бѣше искусенъ откривачъ на заблудитѣ и безстрашно нападаше много отъ злоупотрѣбитѣ на Римъ. Като капеланъ на царя, той взе смѣло становище противъ плащане на данѣка, който папата изискваше отъ английския монархъ, и показа, че папското присвояване авторитетъ надъ свѣтскитѣ владѣтели е противно както на разума, така и на откровението. Папскитѣ изисквания бѣха възбудили голмо възмущение, и ученията на Виклифа упражниха известно влияние върху ржководнитѣ умове на нацията. Царъ и благородници се обединиха въ отричане свѣтското върховенство на папата и отказаха плащането на данѣка. Така въ Англия бѣ нанесенъ силенъ ударъ на папското владичество.

Друго зло, срещу което реформаторътъ води дълга и решителна борба, бѣ орденътъ на просяцитѣ калугери. Тѣзи калугери наводниха Англия, хвърляйки петно върху народото величие и благополучие. Индустрия, възпитание и нрави, всички чувствуваха убийственото му влияние. Калугерскиятъ животъ на леностъ и просия бѣ не само тежко бреме за срѣдствата на народа, но и предизвикаваше презрение къмъ полезния трудъ. Младежъта се деморализираше и покварваше. Чрезъ влиянието на калугеритѣ мнозина отиваха въ манастири и се отдаваха на монашески животъ, и това ставаше не само безъ желанието на родителитѣ, но даже и безъ тѣхно знание и противъ тѣхната воля. Единъ отъ раннитѣ отци на римската черква, поставяйки изискванията на монашеството надъ задълженията на детската любовъ и покорностъ, бѣ заявилъ : „Макаръ бацати, плачещъ и ридаещъ, да лежи предъ вратата ти, макаръ майка ти да показва тѣлото, което те е носило и гърдитъ, които сж те кърмили, постарай се да

ги стъпчешъ подъ нозетъ си и върви право напредъ къмъ Христа“. Чрезъ тази „чудовищна безчовѣчностъ“, както по-късно Лютеръ я назова, напомняйки по-вече за вълка и за тирана, отколкото за християнина и човѣка, сърдцата на децата се ожесточаваха противъ родителитъ имъ. (Sears, Barnas, „Life of Luther“, p. p. 70. 69.) Така папскитъ водители, подобно на древнитъ фарисеи, осуетяваха Божиата заповѣдь заради своитъ традиции. Така домове опустѣваха и родители биваха лишавани отъ своитъ синове и дъщери.

[65]

Дори студентитъ въ университетитъ биваха подмамвани посрѣдствомъ фалшивитъ увещания на калугеритъ и постѣпваха въ монашескитъ ордени. Мнозина, виждайки, че сж погубили собственото си щастие и сж създали скърбъ на родителитъ си, се каеха по-късно, но единъ път хванати въ мрежата, тѣмъ бѣше невъзможно наново да добиятъ своята свобода. Много родители, страхувайки се отъ влиянието на калугеритъ, не изпращаха синове си въ университетитъ. Следствието отъ това бѣ голѣмо понижение числото на студентитъ, които посещаваха великитъ центрове на науката. Училищата западаха и невежеството преодоляваше.

Папата бѣше далъ на калугеритъ право да изслушватъ изповѣди и да отдаватъ прощение. Това стана източникъ на голѣмо зло. Желаете да увеличатъ печалбитъ си, просещитъ калугери прощаваха тѣй лесно, че при тѣхъ се стичаха престѣпници отъ всѣкакъвъ видъ. Като последица отъ това, найужаснитъ пороци бърже се увеличиха. Болнитъ и беднитъ биваха оставени да умиратъ, а дарбитъ, които биха удовлетворили тѣхнитъ нужди, отиваха въ рѣцете на калугеритъ, които съ заплашване ги изискаха отъ народа, като обявяваха за безбожни онѣзи, които отказваха да дарятъ ордентъ имъ. Въпреки привидната имъ бедностъ, богатството на калугеритъ се увеличаваше постоянно. Великолепни-

тѣ имѣ здания и богати трапези правѣха по-очеби-
юща нарастващата бедность на народа. Докато пре-
карваха времето си въ разкошѣ и удоволствия, тѣ
изпращаха на свое мѣсто невежи мжже, които трѣб-
ваше да забавляватъ хората съ удивителни разка-
зи, легенди и шеги, и още по-пълно да ги хващатъ
въ примката на монаситѣ. При все туй, калугеритѣ
продължаваха да упражняватъ влияние върху суев-
ѣрнитѣ тълпи и ги правѣха да вѣрватъ, че всичката
имѣ религиозна длѣжностъ се състои въ признава-
не върховенството на папата, почитане на светиитѣ
и даряване калугерите, и че това е достатѣчно за
осигуряване мѣсто въ небето.

[66] Учени и набожни мжже напразно се трудѣха да
ре-формиратъ тѣзи монашески ордени. Обаче Вик-
лифѣ, бла-годарение на по-острата си проникател-
ность, проникна до коренитѣ на злото, заявявайки,
че самата система е фалшива и трѣбва да бѣде пре-
махната. Подигваха се спорове и въпроси. Мнозина,
виждайки калугеритѣ да обхождатъ страната и да
продаватъ папскитѣ индулгенции, започваха да се
съмняватъ въ откупването на грѣха съ пари и се за-
питваха, дали не трѣбва да търсятъ опрощение при
Бога, вместо при римския понтифексѣ. (Вижѣ При-
ложението.) Други биваха смайвани отъ грабителс-
кия духѣ на калугеритѣ, чиято алчность никога не
можеше да се удовлетвори. „Монаситѣ и свещени-
цитѣ на Римѣ, — казваха тѣ, — ни изпояждатъ като
живеница. Богѣ трѣбва да ни избави, или народѣтъ
ще загине“. (D'Audigne, b. 17, ch. 7.) За да прикриятъ
фалшивостѣта си, тѣзи просеци-калугери обявяваха,
че следватъ примѣра на Спасителя, понеже и Той и
ученицитѣ Му били живѣли отъ благодеянията на
народа. Това твърдение бѣше въ тѣхна вреда, защо-
то подбуди мнозина да изследватъ Библията и сами
да издирятъ истината — нѣщо което Римѣ никакѣ
не желаше. Умоветѣ на хората бѣха отпращени къ-

мъ източника на истината, който Римъ искаше да скрие.

Виклифъ започна да пише и да печата брошури противъ калугеритъ, съ желание не толкова да влиза въ препирни съ тѣхъ, колкото да обърне вниманието на хората къмъ учението на Библията и нейния Авторъ. Той обяви, че папата не притежава по-голяма власт да прощава и отлъчва, отколкото обикновенитъ свещеници, и че никой човѣкъ не може действително да бѣде отлъченъ, докато не си е навлъкълъ първомъ Божието осъждане. По никакъвъ другъ по-успѣшенъ начинъ Виклифъ не би могълъ да събори величествената структура на духовна и свѣтска власт, която папата бѣше съградилъ, и въ която бѣха пленени души и тѣлата на милиони.

Виклифъ отново бѣ призванъ да защитава правата на английската корона отъ домогванията на Римъ. Като царски посланикъ, той прекара две години въ Нидерландия въ преговори съ папскитъ пратеници. Тукъ той дойде въ съприкосновение съ свещеници отъ Франция, Италия и Испания, и има случай да види онова, което ставаше задъ кулиситъ. Виклифъ научи много Нѣща, които биха останали скрити за него въ Англия. Той научи работи, които трѣбваше да дадатъ насока на по-къснитъ му трудове. Въ тѣзи представители на папския дворъ той видѣ истинския характеръ и намѣрения на свещеничеството. Той се върна въ Англия, за да повтори предишнитъ си учения по-открито и съ поголяма ревностъ, заявявайки, че алчностъ, гордостъ и измама сж боговетъ на Римъ.

Въ единъ свой памфлетъ, говорейки за папата и неговитъ агенти, той казва следното: „Тѣ измѣкватъ отъ страната ни онова, което би послужило за препитанието на беднитъ и ограбватъ царската хазна всѣка година съ много хиляди марки за тайнства и духовни нѣща. Наистина, ако нашето царство би имало огромна планина злато, отъ която не би

вземалъ никой другъ, освенъ агентитъ на този гордъ свѣтски свещеникъ, съ течение на времето планината би изчезнала, защото той измъква всичкитъ пари на страната и въ замѣна на това ни оставя само Божието проклятие“. (Lewiz, John, History of the Life and Sufferings of. Wicliff p. 37.)

Наскоро следъ завръщането си въ Англия, Виклифъ бѣ назначенъ отъ царя за ректоръ въ Лютеруржтъ. Това бѣ едно доказателство, че монархътъ ни най-малко не бѣше доволенъ отъ ясната му речъ. Неговото влияние се чувствуваше както въ действието на двора, така и въ формирането върата на народа.

Папскитъ молнии скоро се разразиха надъ Виклифа. Три були бѣха изпратени въ Англия — едната до университета, другата до царя и третата до прелатитъ; всички запоеѣдваха незабавни и решителни мѣрки за смълчаването на ератическия учителъ. (Вижъ Приложението.) Но въ своята ревностъ епископитъ вече бѣха призовали Виклифа на сѣдъ преди пристигането на булата. Обаче двама отъ най-моцнитъ принцове на кралството го придружиха до сѣдилището, и народътъ, обкръжаващъ зданието и навлизащъ вжтре, тѣй изплаши сѣдиитъ, че процесътъ бѣ отложенъ за известно време, а на реформатора бѣ позволено да си отиде съ миръ. Малко покъсно, Едуардъ III, когото прелатитъ се опитваха да повлияятъ противъ реформатора, умрѣ, и по-раншиятъ покровителъ на Виклифа стана владѣтель на кралството.

Обаче пристигането на папскитъ були заповѣдваше безусловно на цѣла Англия да арестува еретика. Тѣзи мѣрки сочеха право къмъ кладата. Изглеждаше за сигурно, че Виклифъ скоро трѣбваше да стане жертва на римския гнѣвъ. Но Онзи, Който бѣ казалъ на раба Си още въ древни времена: „Небой се. . . Азъ съмъ твой щитъ“ (Бит. 15:1), отново прострѣ ржката Си, за да покровителствува Своя рабъ. Смъртъ дойде

не за реформатора, но за понтифекса, който бѣ заповѣдалъ неговото погубване. Григорий XI умрѣ, и духовниците, които се бѣха събрали за осжждането на Виклифа, сега се разпрѣснаха.

Божественото провидение продължаваше да закриля зараждащата се реформация. Смъртта на Григория биде последвана отъ изборъ на двама съперници папи. Дветѣ берящи се сили претендираха — всѣка за себе си — че сж безгрѣшни, и изискваха покорность. (Вижъ Приложението.) Всѣки призоваваше вѣрующитѣ да му помагатъ въ борбата съ другия, като подкрепваше изискванията си съ най-ужасни анатели къмъ противнициѣ си и съ обещания за небесна награда на помощниците си. Тази случка намали из- [68] вѣнредно много силата на папството. Двамата съперници вършеха всичко, каквото можеха, за да се нападатъ взаимно, и Виклифъ имаше покой до известно време. Анатели и обвинения хвърчаха отъ папа на папа и порои кръвъ се лѣеха за подкрепа на тѣхнитѣ противоречиви претенции. Престѣпления и скандали наводниха църквата. Между това реформаторътъ въ тихо уединение на своята енория, Лутеружртъ, работѣше прилежно, отклоняваше погледитѣ на хората отъ карацитѣ се папи и ги отправяше къмъ Исуса, Княза на мира.

Този разколъ съ всичката борба и развала, които той причини, приготви пѣтя за реформацията, понеже по този начинъ народътъ можа да види, какво бѣ папството въ действителность. Въ една книга, озаглавена „Разколътъ на папите“, Виклифъ призоваваше народа да се размисли, дали тѣзи двама папи не говорятъ истината, като се обвиняватъ единъ другъ за анархисти. „Богъ — казваше той — не би търпѣлъ повече демонътъ да владѣе само чрезъ едната личность, но . . . направи разцепление между двамата, така щото хората въ Христовото име да могатъ полесно да победятъ и двамата“. (Vaugkan, „Leife and Opinion of John Wycliff Vol. II, p. 6, 1831.)

Виклифъ, подобно на своя учителъ, проповѣдваше евангелието на беднитъ. Недоволенъ отъ разпространяването на свѣтлината само въ скромнитъ домове отъ енорията си Лутеружртъ, той реши да я разнесе навсѣкжде въ Англия. За да извърши това, той организира една група отъ скромни, богупреданни мъже, проповѣдници, които любѣха истината и не желяеха нищо друго, освенъ да я разпространяватъ. Тѣзи хора отиваха по всички мѣста, проповѣдваха по пазарищата, по улицитъ на големите градове и по селските пѣтеки. Тѣ търсѣха старци, болни и бедни, като имъ съобщаваха радостната вестъ за Божията благодатъ.

Като професоръ по теология въ Оксфордъ, Виклифъ проповѣдваше Божието слово въ университетскитъ зали. На студентитъ, които посещаваха лекциитъ му, той представяше истината съ такава вѣрностъ, че скоро си спечели титлата „евангелски докторъ“. Но най-великото дѣло на неговия животъ бѣ превеждането Библията на английски езикъ. Въ труда си „За истинността и значението на Свещенитъ Писания“ той изяви намѣрението си да преведе Библията, така че всѣки англичанинъ да чете чудеснитъ Божии дѣла на родния си езикъ.

Но внезапно трудоветъ му бѣха спрѣни. Макарь да нѣмаше още 60 години, непрекъснатата работа, многото учение и нападенията на враговетъ бѣха ослабили силата му и го бѣха застарили преждевременно. Той се разболъ отъ опасна болестъ. Вестъта за нея зарадва монаситъ. Тѣ мислѣха, че сега той ще се разкая горчиво на злото, което е направилъ на черквата, и побързаха къмъ стаята му, за да чуятъ неговата изповѣдь. Представители на четиритъ религиозни ордена, заедно съ четири свѣтски чиновници, обкржжиха предполагаемо умирация мъжъ, „Смъртъта се чете по лицето ви“, казваха тѣ, „покайте се за грѣшкитъ си въ наше присѣствие, и вземете си назадъ всичко, което сте казали противъ насъ“. Рефор-

маторътъ мълчаливо слушаше, после помоли слугата си да го изправи на кревата, и впиращъ решителенъ погледъ къмъ чакащитъ го, съ твърдъ, силенъ гласъ, който често пжти ги е каралъ да треперятъ, каза: „Азъ нѣма да умра, но ще живѣя, и отново ще изобличавамъ злитъ дѣла на монаситъ!“ (D'Aubigne, b. 17, ch. 7.) Изумени и сконфузени, монаситъ побързаха да напуснатъ стаята.

Думитъ на Виклифа се изпълниха. Той остана живъ, за да вржчи на своитъ съграждани най-моцното отъ всички срдства противъ Римъ — да имъ даде Библията, опредѣления отъ небето посрѣдникъ за освобождение, просвѣтление и евангелизиране на народа.

За извършване това дѣло трѣбваше да се преодолеятъ голѣми препятствия. Виклифъ бѣше много изнемощѣлъ; той знаеше, че му оставатъ още само нѣколко години на трудъ; той видѣ опозицията, която трѣбваше да срещне, но окураженъ отъ обещанията на Божието слово, вървѣше безстрашно напредъ. Въ пълния разцвѣтъ на своитъ умствени сили, богатъ съ опитности, той бѣше запазенъ и приготвенъ отъ Божието провидение специално за това си най-велико дѣло. Докато цѣлото християнство се вълнуваше, реформаторътъ въ епархията си въ Лутеружртъ, не обръщайки внимание на вилнѣщата вѣнъ буря, се отдаде на избраното дѣло.

Най-сетне работата бѣ привършена — първиятъ английски преводъ на Библията бѣ готовъ. Реформаторътъ сега не се страхуваше нито отъ затворъ, нито отъ влада. Той бѣ поставилъ въ ржцетъ на английския народъ Свѣтлина, която никога не трѣбваше да угасне. Съ даване Библията на сънародниците си, той извърши повече за счупване оковитъ на невежество и развратъ, повече за освобождение и въздигане страната си, отколкото е било постигано кога да е съ най-блестящитъ победи на бойното поле.

[70] Понеже книгопечатното изкуство тогава бѣше още неиз-вестно, ржкописитѣ на Библията можеха да се увеличатъ само посрѣдствомъ бавенъ и умерителенъ трудъ. Но тѣй голѣмъ бѣше интересътъ на хората да притежаватъ книгата, че мнозина доброволно се присъединяваха въ работата по преписването ѝ. Съ мжка преписвачитѣ можеха да задоволятъ търсенето. Нѣкои отъ най-богатитѣ купувачи искаха цѣлата Библия. Други купуваха само части. Въ много случаи нѣколко семейства се съединяваха, за да си купятъ едно копие. Така Библията на Виклифа си проби пжтъ въ домоветѣ на народа.

Виклифъ се обрѣщаше къмъ ясниа човѣшки разумъ и събуди народа отъ неговото пасивно подчинение на папскитѣ догми. Виклифъ проповѣдваше отличителнитѣ учения на протестантизма: спасение чрезъ вѣра въ Христа и единствена непогрѣшимостъ на Свещенитѣ Писания. Проповѣдницитѣ, които той изпращаше, разпространяваха Библията и реформаторскитѣ писания съ такъвъ успѣхъ, че новата вѣра биде приета отъ почти половината английски народъ.

Появяването на Библията внесе смущение между църковнитѣ управления. Сега тѣ трѣбваше да посрѣщатъ единъ по-моцненъ противникъ отъ Виклифа, противъ който тѣхнитѣ орждия не можеха да устоятъ. По това време въ Англия нѣмаше законъ, който да забранява Библията, понеже никога по-рано тя не бѣ публикувана на родния езикъ. Такива закони бѣха въведени по-късно и се прилагаха съ най-голема строгостъ. Между това, въпрѣки усилията на свещеницитѣ, за известно време имаше благоприятенъ случай въ разпространяването на Божието слово.

Наново папскитѣ водители крояха да смълчатъ гласа на реформатора. Три пжти той бѣ призоваванъ на сждъ, но напразно. Първомъ единъ синодъ отъ епископи обяви писанията му за еретически и, спечелили на страната си младия царъ Ричардъ II,

тѣ можаха да издействуватъ царски указъ, съгласно който да бждатъ затваряни всички, които биха се придържали о забраненитѣ учения. Отъ синода Виклифъ се отнесе къмъ парламента ; безстрашно представи той иерархията предъ националния съветъ, като искаше реформа въ крупнитѣ злоупотреби на черквата. Съ убедителна мощъ описа той узурпацията и развалата на папския престолъ. Враговетъ се объркаха. Приятелитѣ и подръжниците на Виклифа по-рано бѣха принудени да отстъпятъ, и всички бѣха сигурни, че и самиятъ реформаторъ въ напредналата си възраст, самъ, безъ приятели, щѣше да се преклони предъ съюзенитѣ авторитети на царска корона и митра. Но вмѣсто това, папиститѣ се видѣха победени. Парламентътъ, възбуденъ отъ мощнитѣ доводи на Виклифа, оттегли едикта за неговото преследване, и по този начинъ реформаторътъ бѣ отново освободенъ.

Трети пжтъ бѣ празованъ той на сждъ, и то вече предъ най-висшия такъвъ въ царството. Тукъ не би се оказала никаква милость на еретичеството. Найсетне изглеждаше, че Римъ триумфира и че дѣлото на реформатора ще бжде спрѣно. Така мислѣха папиститѣ. Ако тѣ само можеха да изпълнятъ намѣрението си, Виклифъ щѣше да бжда принуденъ да се отрече отъ учението си или щѣше да напусне сдебния дворъ, за да бжде предаденъ на пламъцитѣ.

[71]

Обаче Виклифъ не се отрече ; той не желаше да лицемѣри. Безстрашно защити той своитѣ учения и отхвърли обвиненията на своитѣ гонители. Забравяйки себе си, положението и обстоятелствата, той призоваваше своитѣ слушатели предъ божествения сждъ и мѣръше тѣхнитѣ софизми и измами съ теглилата на вѣчнитѣ истини. Силата на Светия Духъ се чувствуваше въ сдебната зала. Божественъ чаръ обхвана слушателитѣ. Изглеждаше, че тѣ нѣмаха сила да напуснатъ мѣстото. Думитѣ на реформато-

ра пронизваха сърдцата имъ като стрели отъ Божия лжкъ. Обвиненията въ еретичество, които тѣ бѣха отправили върху му, той върна съ убедителна мощь върху тѣхъ. „Защо—питаше той— се осмѣляватъ тѣ да разпространяватъ измамитѣ си ? —Зарадъ печалба, за да търгуватъ съ Божията благодать“.

„Съ кого миглите, че се борите ? — запита той къмъ края,—съ единъ старецъ ли, единиятъ кракъ на когото е вече въ гроба ? Не ! Съ истината, която е посилна отъ васъ и ще ви победи !“ (Wylie, b. 2. ch. 13.) Съ тѣзи думи той се оттегли отъ събранието, и никой отъ враговете му не се осмели да го задържи.

Дѣлото на Виклифа бѣ почти свършено ; знамето на истината, което той дълго държа, скоро трѣбваше да падне отъ ржката му ; но още еднажъ той трѣбваше да свидетелствува за евангелието. Истината трѣбваше да бѣде проповѣдвана въ самото укрепление на царството на заблудата. Виклифъ бѣ призванъ на папски съдъ въ Римъ, който тѣй често бѣ проливалъ кръвта на светиитѣ. Реформаторътъ не бѣ слѣпъ за опасността, която го застрашаваше, но въпрѣки това той би се покорилъ на изискванията, ако параличъ не направи невъзможно пътуването му. Макаръ гласътъ му да не можеше да се чуе въ Римъ, той можеше да говори посрѣдствомъ писмо, и той бѣ готовъ за това. Отъ своята ректорска кжща той написа на папата едно писмо, което, макаръ въ почтителенъ тонъ и християнски духъ, бѣше единъ остъръ упрѣкъ противъ разкоша и гордостта на папския престолъ.

„Наистина, азъ се радвамъ,—пишеше той — да открия и обявя на всѣки човѣкъ, а особено на римския епископъ, върата, която имамъ. Последниятъ, вървамъ, съ готовность ще потвърди изложената отъ менъ вѣра, която считамъ за здрава и върна, или пъкъ, ако е погрѣшна, ще я поправи.

„Първомъ, азъ предполагамъ, че евангелието на Христа е цѣлото тѣло на Божия законъ. .. Азъ смѣта-

мъ, че римскиятъ епископъ, доколкото е Христовъ замѣстникъ на земята, е свързанъ повече отъ всички други човѣци съ закона на евангелието. Защото величието у Христовитъ ученици не се състои въ свѣтско достойнство и почести, но въ близкото и точно следване Христовия животъ и Неговитъ дѣла. .. Презъ време на своето странствуване тукъ Христосъ бѣше крайно беденъ, отхвърлящъ и отблъсващъ всѣко свѣтско господство и почести. ..

„Никой върень не трѣбва да следва нито папата, нито кой да е свѣтецъ, освенъ въ точкитъ, въ които те следватъ Господа Исуса Христа, понеже Петъръ и Заведеевитъ синове сгрѣшиха въ желанието си за свѣтска почестъ, неследвайки Христовитъ стѣпки ; а тѣзи имъ грѣшки ние не трѣбва да следваме.

„Папата трѣбва да предостави всѣко временно господство и управа на свѣтската властъ и да поощри къмъ това цѣлия си клиръ ; защото тѣй направи Христосъ, и особено чрезъ Своитъ апостоли. Ако се заблуждавамъ въ нѣкои отъ тѣзи точки, азъ покорно бихъ приелъ поправка, дори и смъртъ, ако е нужно. Ако можехъ да постѣпвамъ споредъ собствената си воля и лично желание, азъ сигурно бихъ се представилъ лично предъ епископа въ Римъ ; но Господь ме е посетилъ по другъ начинъ и ме е научилъ да се покорявамъ повече на Него, отколкото на хора“. (D'Aubigne b. 17, ch. 8.)

Къмъ края той пишеше: „Нека се молимъ на Бога, да по-влияе нашия папа Урбанъ VI, щото той, заедно съ духовенството си, да следва Господа Исуса въ животъ и нрави ; да дадатъ на народа свѣто възпитание и всички заедно да вървятъ върно по Нѣговите стѣпки“.

Така Виклифъ представи на папата и неговитъ кардинали кротостъта и смирението на Христа, показвайки на цѣлия свѣтъ противоречието, което съществува между тѣхъ и Учителя, Когото тѣ претендираха да представляватъ.

Реформаторътъ бѣше сигуренъ, че ще заплати вѣрността си съ живота си. Царь, папа и епископи се бѣха съюзили, за да го унищожатъ, и изглеждаше сигурно, че най-много следъ нѣколко месеци той ще трѣбва да умре на кладата. Но куражътъ му бѣ непоколебимъ. „Нѣма нужда човѣкъ да отива много далечъ, за да търси короната на мжченикъ, — казваше той, — проповѣдвай Христовото евангелие на надмѣнни прелати, и мжченичеството не ще ти избѣгне. Да живѣя и да мълча? . . . Никога! Нека ударътъ дойде, азъ очаквамъ неговия замахъ“. (D'Aubigne, b. 17, ch. 8.)

[73]

Но Божието провидение все още покровителствуваше Своя рабъ. Мжжътъ, който презъ цѣлия си животъ бѣше стоялъ смѣло въ защита на истината, въ ежедневна опасностъ за живота си, не трѣбваше да падне жертва на умразата на своитѣ врагове. Виклифъ никога не се опитваше да се защищава, но Господъ бѣше неговиятъ покровителъ; сега пѣкъ, когато враговитѣ му се чувствуваха сигурни въ жертвата си, Божията сила го отстрани, преди тѣ да го достигнатъ. Когато Виклифъ се готвѣше да раздаде тайната вечеря на църквата въ Лутеруржтъ, той падна отъ парализиленъ ударъ и въ кратко време умрѣ.

Богъ бѣ опредѣлилъ дѣлото на Виклифа. Той бѣ вложилъ словото на истината въ устата му и бѣ поставилъ стража около него, за да може словото му да достигне народа. Животътъ му бѣ закрилянъ и трудоветъ му продължавани, докато бѣ положена основа за великото дѣло на реформацията.

Виклифъ се появи отъ мрака на срѣднитѣ вѣкове. Преди него нѣмаше никой, отъ чиято работа той би могълъ да заеме реформаторската си система. Пробуденъ, като Йоана Кръстителя, да извърши специална мисия, той бѣ вестителъ на новъ вѣкъ. Въ системата на истината, която той представляваше, имаше хармония и пълнота, които следващитѣ го реформатори не надминаваха, дори и явилитѣ се таки-

ва стотици години по-късно не можаха да ги достигнатъ. Тъй широко и дълбоко бѣ положена основата, тъй твърда и сигурна бѣ скелята, че нѣмаше нужда да бжде съграждана отново чрезъ онѣзи, които идваха следъ него.

Вѣлико дѣло, което Виклифъ започна за свобода на съвѣстѣта и разума и за освобождение тъй дълго впрегнатитѣ въ триумфалната кола на Римъ народи, водѣше началото си отъ Библията. Тукъ бѣ източникътъ на този потокъ отъ благословения, който, както водата на живота, е напоявалъ вѣковете отъ 14-тото столѣте насамъ. Виклифъ прие Свещенитѣ Писания съ безусловна вѣра като боговдъхновено откровение на Божията воля, като достатъчно сръдство за вѣра и животъ. Той бѣ възпитанъ да почита черквата въ Римъ като божественъ, непогрѣшимъ авторитетъ и да приема съществуващитѣ отъ хилядилѣтия учения и обичаи съ неуспоримо благоговѣние. Но Той се отвърна отъ всичко това, за да слуша Божието свѣто слово. То бѣ авторитетътъ, за който Виклифъ настояваше предъ народа да бжде приетъ. Той обяви, че не говорящата чрезъ папата черква, но говорящиятъ чрезъ Светото Писание Божий гласъ е единствениятъ истински авторитетъ. Затова той учеше не само, че Библията е съвършено откровение на Божията воля, но и че Светиятъ Духъ е нейниятъ единственъ тълкувателъ и че всѣки човѣкъ чрезъ изучаване нейнитѣ учения трѣбва самъ да научи длъжността си. Така той отклоняваше умоветѣ на хората отъ папата и римската черква къмъ Божието слово.

[74]

Виклифъ бѣше единъ отъ най-великитѣ реформатори. По величие на умъ, яснота на мислитѣ, непоколебимостъ въ подържане истината и смѣлость да я защитава малцина съ го достигнали. Чистота въ живота, неуморимо прилежание въ изучаване, трудъ, неподкупна честность и Христоподобна любовь и вѣрность въ службата му характеризираха този

първи реформаторъ, и то въпрѣки духовната тъмнина и нравствената поквара на вѣка, въ който той се появи.

Характерътъ на Виклифа е свидетелство за възпитателната, преобразяваща сила на Светитѣ Писания. Библията бѣше, която направи отъ него това, което той стана. Стремезътъ да се схванатъ великитѣ истини на откровението дава прѣснота и сила на всички способности. Той развива разума, изостря проницателността и дава зрѣлостъ на разсъдѣка. Изучаването на Библията облагородява всѣка мисль, чувство и всѣки стремезъ, както никоя друга наука. То дава твърдостъ на намѣренията, търпение, куражъ и духовна сила : то облагородява характера и освещава душата. Едно сериозно благоговѣйно изучаване на Писанията довежда ума на ученика въ непосредственъ контактъ съ Безкрайния Умъ. То би дало на свѣта мъже съ по-силенъ и деятеленъ интелектъ и по-благородни принципи отъ ония, които човѣшката философия е дала. „Откровението на Твоитѣ слова, — казва псалмистътъ, — просвѣщава, вразумява простиѣ“. (Пс. 118:130.)

Истинитѣ, които Виклифъ учеше, продължаваха да се разпространяватъ; неговитѣ последователи, познати подъ името виклифци или лоларди, пребродиха не само Англия, но се разпрѣснаха и изъ други страни, проповедвайки вестъта за евангелието. Следъ смъртъта на водителя си проповѣдницитѣ работѣха съ още по-голяма ревностъ отъ по-преди, и множества се трупаха да слушатъ тѣхнитѣ учения. Между обѣрнатитѣ имаше доста благородници, между които и самата съпруга на царя. На много мѣста се откриваше явна реформация въ народнитѣ обичаи, а идолопоклонскитѣ символи на романизма бѣха премахнати отъ църквитѣ. Скоро, обаче, безмилостната буря на гонението се разрази надъ тѣзи, които се осмеляваха да приематъ Библията за свой водителъ. Английскитѣ монарси, жадни да усилятъ

властта си чрезъ осигуряване подкрепата на Римъ, не се поколебаха да пожертвуватъ реформаторитъ. За пръвъ пътъ въ английската история бѣ издигната клада за ученицитъ на евангелието. Мжченикъ следъ мжченикъ загиваха. Защитницитъ на истината, осжждани на смъртъ и измжчвани, можеха да издигатъ гласоветъ си само къмъ Господа Саваота. Преследвани като врагове на църквата и предатели на царството, тѣ продължаваха да проповедватъ тайно, като, когато имъ бѣше възможно, се криеха въ скромнитъ домове на беднитъ, а често пжти и изъ дупки и пещери.

[75]

Въпрѣки яростъта на гонението, съ столѣтия продължаваше да се издига единъ тихъ, благочестивъ, сериозенъ, търпеливъ протестъ противъ преодоляващата развала въ религията. Християнитъ отъ онази ранна епоха нѣмаха пълно познание за истината, но тѣ бѣха се научили да обичатъ Божието слово и да му се покоряватъ, като търпеливо страдаха за него. Както ученицитъ въ апостолски дни, мнозина жертвуваха земнитъ си притежания за Христовото дѣло. Онѣзи, които не бѣха прокудени отъ домоветъ си, радостно даваха подслонъ на своитъ братя изгнаници ; а когато и тѣзи биваха като тѣхъ изгонвани, пакъ съ радостъ приемаха изгнаническата участъ. Наистина, хиляди, уплашени отъ яростъта на гонителитъ, жертвуваха вѣрата си за свобода и, облѣчени въ дрехи на кающи се, заявяваха по този начинъ, че се отричатъ, и напущаха затворитъ. Но не малко бѣ числото и на онѣзи, — между които бѣха мжже както отъ знатно, така и отъ скромно произхождение — които свидетелствуваха безстрашно за истината въ тъмничнитъ килии, въ „лолардскигъ кули“ и всрѣдъ мжчения и пламъци, радвайки се, че сж били удостоени да взематъ „участие въ Неговитъ страдания“.

На папиститъ не се удаде да изпълнятъ волята си съ Виклифа презъ живота му, и тѣхната умраза не можеше да се уталожи, докато тѣлото на Викли-

фа почиваше спокойно въ гроба. Съгласно декрета на Констанския съборъ, повече отъ 40 години следъ смъртъта му, неговитъ кости бѣха изгорени и прахътъ имъ бѣ хвърленъ въ близкия потокъ. „Този потокъ, — казва единъ старъ писателъ, — отнесе праха му въ Авонъ, Авонъ — въ Севернъ, Севернъ — въ морскитъ тѣснини, а тѣ — въ Великия океанъ, И така, прахътъ на Виклифа стана емблема на неговото учение, което сега се разпространява по цѣлия свѣтъ“. (Fuller, T., „Church History of Britain“, b. 4, sec. 2, par. 54.)

Благодарение писанията на Виклифа, Янъ Хусъ отъ Чехия можа да се отрече отъ многото грѣшки на романизма и да встѣпи въ дѣлото на реформацията. Така бѣ посѣто семето на истината въ тѣзи две толкова отдалечени страни. Отъ Чехия дѣлото се разпротрѣ въ други страни. Човѣшкитъ умове бѣха отправени къмъ дългозабравеното Божие слово. Една божествена рѣка проправяше пѣтя за великата реформация.

[76]

Епизод 6—Хусъ и Йеронимъ.

Въ Чехия евангелието бѣше занесено още презъ деветото столѣтие. Библията бѣ преведена и богослужението се държеше на роденъ езикъ Но съ нарастването на папската сила словото Божие биваше все повече помрачавано. Григорий VII, чиято целъ бѣше да смирява гордостъта на царетъ, показваше сжщо голѣма ревностъ да поробва народигъ. Той издаде единъ едиктъ, който забраняваше извършване богослужението на чешки езикъ. Па пата обяви, че „на Всемогщия е угодно богослужението да става на непознатъ езикъ, и че много злини и ереси сж възникнали отъ неспазването на това правило“. (Wylie, b. 3, ch. 1.) Така Римъ изгаси свѣтлината на Божието слово и народигъ трѣбваше да живѣятъ въ тъмнина. Обаче Небето бѣше приготвило други срѣдства за запазване Своята църква. Много валдензи и албигойци, изгонени отъ Франция и Италия чрезъ преследване, дойдоха въ Чехия. Като не смѣха да проповѣдватъ открито, тѣ работѣха усилено и тайно, и по този начинъ истината се запазваше отъ вѣкове на вѣкове.

Преди днитъ на Хуса въ Чехия се бѣха издигнали мжже, които открито порицаваха църковната развала и народнитъ пороци. Тѣхнитъ протести бѣха събудили общото внимание. Римското духовенство започна да се опасява и предприе преследвания надъ евангелскитъ ученици. Принудени поради това да извършватъ богослуженията си изъ гори и планини, тѣ и тамъ бѣха преследвани отъ солдати и мнозина бѣха избити. Наскоро излъзе указъ, съгласно който всички, които се отклонѣха отъ римската вѣра, трѣбваше да бждатъ изгаряни. Но жертву-

[77] вайки живота си, християните отправаха погледитъ си къмъ победата на дѣлото. Единъ отъ тѣзи, които учеха, че спасението може да се добие само чрезъ вѣра въ разпнатия Спасителъ, при умирането си заяви: „Яростъта на враговетъ на истината сега преодолява надъ насъ, но това нѣма да бжде за-винаги ; измежду обикновения народъ ще се яви единъ мъжъ, безъ сабя и безъ властъ, противъ когото тѣ нѣма да усто-ятъ“. (Wylie, b. 3, ch. 1.) Времето на Лютера бѣше още много далечъ; но вече се издигаше единъ гласъ, чието свидетелство противъ Римъ щѣше да раздвижи народитъ.

Янъ Хусъ бѣше отъ скромень производъ и умѣрени нрави; той бѣше загубилъ своя баща много рано. Неговата набожна майка, която считаше възпитанието и страха Господень за най-ценно притежание, полагаше усилия да ги предаде на своя синъ. Хусъ учеше въ провинциалното училище, после отиде въ университета въ Прага като степендиянтъ. Майка му го придружи до тамъ; вдовица и бедна, тя не можеше да го подкрепи нито съ пари, нито съ материални блага; но, като пристигнаха до голѣмия градъ, тя колѣнички до сирака и изпроси за него благословение отъ Небесния Баща. Тя малко е съзнавала, по каквъвъ начинъ щѣха да се изпълнятъ нейнитъ молитви.

Въ университета Хусъ скоро се отличи съ неуморимо прилежание и бързъ прогресъ, а безукоризнениятъ му животъ и неговата любезность му спечелиха уважението на всички. Преданъ синъ на римската църква, той търсеше съ ревность духовнитъ благословения, които тя претендираше да раздава. На единъ юбилей той отиде на изповѣдъ, плати последнитъ си и безъ туй малко пари и се присъедини къмъ процесията, за да участвува въ обещаното опрощение. Следъ свършването на университета Хусъ стана свещеникъ и бързо доби голѣма известность. Малко-по-малко той бѣ призванъ въ царския дворъ,

бѣ назначенъ професоръ, а после и ректоръ въ университетъ, където бѣше свършилъ своите науки. Въ нѣколко само години този, който се бѣше училъ съ университетски сръдства, стана славата на своята страна, а неговото име бѣ разнасяно по цѣла Европа съ голѣма почитъ.

Обаче въ друга областъ трѣбваше да почне Хусъ ре-форматорското си дѣло. Нѣколко години следъ получаване свещенически санъ, той бѣ назначенъ проповѣдникъ въ Витлеемската църква. Основателятъ на тази църква считаше като много важно проповѣждането на Свещенитѣ Писания на народенъ езикъ. Въпрѣки съпротивата на Римъ, тази практика не бѣше съвсемъ изоставена въ Чехия. Но пакъ незнанието на Божието слово бѣше голѣмо, и найзли пороци царуваха въ всички класи на обществото. Хусъ безтрашно възстана срещу тѣзи злини, обръщайки се къмъ Божието слово, за да разясни принципитѣ на чистотата и на истината, които то учеше.

Единъ гражданинъ на Прага, който трѣбваше покъсно да се свърже тѣсно съ Хуса, Йеронимъ, бѣше донесълъ, при връщането си отъ Англия трудоветѣ на Виклифа. Отъ друга страна кралицата на тази страна, бохемска принцеса, последователна на Виклифа, бѣше спомогнала за широкото разпространение на трудоветѣ му въ своята родна страна. Хусъ ги чете съ интересъ, и убеденъ, че тѣхниятъ авторъ бѣше единъ искренъ християнинъ, той достигна до тамъ, да приеме съ жаръ реформитѣ, които той предлагаше. Безъ да знае, Хусъ бѣше вече влѣзълъ въ единъ пжтъ, който трѣбваше да го изведе далечъ отъ Римъ.

Приблизително по онова време въ Прага дойдоха отъ Англия двама чужди учени, които бѣха получили свѣтлината, и които идѣха да я разпрѣснатъ въ тази далечна страна. Като нападаха открито върховното владичество на папата, тѣ наскоро бѣха заставени отъ властитѣ да замлъкнатъ; но не жалаейки

[78]

да напуснатъ своето дѣло, тѣ го подхванаха по другъ начинъ. Тѣй като бѣха не само проповѣдници, но и добри художници, тѣ се възползваха отъ своя талантъ, и изрисуваха върху една стена, достъпна за цѣлата публика, две картини. Едната представяше влизането на Исуса въ Йерусалимъ, „кротъкъ, възседналъ на ослица“ (Мат. 21:5) и придруженъ отъ Своитѣ ученици, полубоси и съ грубо облѣкло. Върху другата се виждаше папска процесия: папата, облѣченъ въ своитѣ най-богати одежди, съ триетажна корона на глава, възседналъ върху великолепно украсенъ конь, предшествуванъ отъ тръбачи и последванъ отъ облѣчени въ ослепителенъ разкошъ кардинали.

Това бѣ проповедъ, която привлѣче вниманието на всички класи на обществото. Тълпи се събираха предъ тѣзи картини, поучението на които всѣки разбираше. Мнозина бѣха дълбоко поразени отъ контраста, съществуващъ между смирението на Учителя и гордостъта на папата, тѣй наречения Неговъ служителъ. Поради голѣмото вълнение, което произлѣзе въ Прага, чужденцитѣ отсѣдиха за благоразумно за своя сигурностъ да се отдалечатъ. Но урокътъ, който тѣ бѣха дали, не бѣ забравенъ. Тѣхнитѣ картини поразиха Хуса и го заставиха да изучи погрижливо Светото Писание и писанията на Виклифа. Макаръ да не бѣше още подготвенъ да приеме всички застъпени отъ Виклифа реформи, Хусъ виждаше по-ясно истинския характеръ на папството, и съ по-голѣма ревностъ порицаваше гордостъта, амбицията и покварата на духовенството.

Отъ Чехия свѣтлината мина въ Германия. Поради неспокойствията въ Пражкия университетъ хиляди германски студенти го напуснаха. Много отъ тѣхъ бѣха получили чрезъ Хуса първото си запознаване съ евангелието и при завръщането си тѣ го разпространяваха въ своето отечество.

Известието за дѣлото въ Прага бѣ занесено въ Римъ. Скоро Хусъ бѣ повиканъ да се яви предъ папата. Да се покори, значеше да отиде на явна смъртъ. Царьтъ и царицата на Бохемия, университетътъ и благородниците се обединиха въ молба до понтифекса, да позволи Хусъ да остане въ Прага и да отговори на Римъ чрезъ пратеникъ. Въмѣсто да приеме молбата, папата самъ се зае съ разследването, осъди Хуса и обяви града Прага за анатемосанъ.

[79]

Въ онова време произнасянето на подобна присъда възбуждаше голъмъ смутъ въ всички сърдца. Церемониитъ, които го придружаваха, бѣха нагласени да предизвикатъ ужасъ въ народа, който считаше папата като представителъ на самия Богъ, държащъ ключоветъ на небе и адъ и притежаващъ власть да раздава временни и духовни присъди. Върваше се, че небеснитъ порти сж затворени за анатемосанитъ страни, и че докато папата благоволи да оттегли анатемата, мъртвитъ сж изключени отъ обиталищата на блаженството. Въ знакъ на това ужасно нещастие, всички религиозни служби бѣха преустановени. Църквитъ бѣха затворени. Сватбитъ ставаха въ църковния дворъ. Умрѣлитъ, чието погребение въ осветената земя бѣ забранено, се погребваха безъ религиозна церемония, било въ гробищата, било въ полетата. Поразявайки така въображението, Римъ се опитваше да завладѣе човѣшкитъ съвѣсти.

Възбуждението въ Прага бѣ голъмо. Много хора обвиняваха Хуса като причина за тѣхнитъ нещастия и настояваха да бжде предаденъ на папата. За да утиши бурята, реформаторътъ се оттегли за известно време въ родното си село. Тбй писа на своитъ приятели въ Прага: „Знайте, обични приятели, че азъ се оттеглихъ изсрѣдъ васъ, за да следвамъ Христовото предупреждение и примѣръ, та да не давамъ случай на злитъ да си навлѣкатъ вѣчна гибель, и да не ставамъ причина за скръбъ и гонение на добритъ. Азъ

се оттеглихъ, за да не амбицирамъ безбожнитъ свещеници и да не ми забранятъ съвсемъ проповѣдта на Божието слово, и не допускамъ, че вие ще се отречете отъ божествената истина, за която съ Божията подкрепа съмъ готовъ да умра“. (Bonnetchose, „The Reformers before the Reformation“, Vol. 1, p. 87. ed. 1844.) Хусъ не прекрати трудоветъ си, но обхождаше околноститъ и проповѣдваше на жаднитъ тълпи. Така мъркитъ, които папата вземаше, за да спре разпространението на евангелието, ставаха причина да бжде то по-популярно. „Защото ние сме силни не противъ истината, а за истината“. (2 Кор. 13:8.)

[80] „Въ този периодъ на своето поприще Хусъ изглежда да е прекаралъ мъчителна душевна борба. Макаръ черквата да искаше да го срази съ мълнии, той не бѣше отрекълъ авторитета ѝ. За него католическата черква бѣ все още Христовата невѣста и папата бѣше Божий представителъ и замѣстникъ. Хусъ се бореше противъ злоупотрѣбата на авторитета, а не противъ самия принципъ. Отъ тукъ произлизаше една ужасна борба между убежденията на разума и изискванията, на съвѣстѣта. Яко авторитетътъ бѣше праведенъ и непогрѣшимъ, както той върваше, защо тогава той се чувствуваше заставенъ да не му се покорява? Да се покори — той го виждаше — било грѣхъ; но защо покорността предъ една непогрѣшима църква да води до такъвъ край? Това бѣше проблемата, която той не можеше да разреши; това бѣше съмнението, което всѣки моментъ го тормозѣше. Единъ день той си спомни това, което се бѣше случило въ времето на Спасителя, когато свещеницитъ отъ черквата, станали невѣрни, използваша законния си авторитетъ за незаконни цели. Тази мисль го накара да приеме и да предложи на другитъ принципа, че само ученията на Свещенитъ Писания, приети чрезъ разума, трѣбва да служатъ за водачи на нашитъ съвѣсти; или, съ други думи, непогрѣшимиятъ водителъ е Богъ, говорещъ чрезъ словото Си,

а не църквата, говореща чрезъ своитъ свещеници“. (Wylie b. 3, ch. 2.)

Следъ известно време възбуждението въ Прага утихна и Хусъ се върна въ своята църква Витлеемъ, дето поднови своитъ проповѣди съ по-гольма ревностъ и куражъ. Неговитъ врагове, разбира се, не стояха мирно и бѣха силни, но царицата, много благородници и голъма частъ отъ народа бѣха на негова страна. Сравнявайки неговитъ чисти учения и неговия свѣтъ животъ съ унижителнитъ догми, които римокатолицитъ проповѣдваха, съ алчността и безпжтицата, които тѣ практикуваха, мнозина считаха за честь, да бждатъ на страната на реформатора.

До тогава Хусъ бѣше самъ; но отъ този моментъ Йеронимъ отъ Прага стана неговъ сътрудникъ. Съединени до сега въ живота, тѣ не трѣбваше да се раздѣлятъ и въ смъртта. Радвайки се на блестящъ гений, на рѣдко красноречие и обширна ученостъ, Йеронимъ имаше всичко онова, което бѣ потрѣбно, за да печели народното благоволение. Но, отъ гледна точка на силенъ характеръ, Хусъ бѣше повеликъ. Неговото спокойно сжждение обуздаваше буйния духъ на Йеронима, който съ истинско смирение съзнаваше достойнството му и се подчиняваше на съветитъ му. При задружнитъ трудове на двамата реформацията се разпространяваше още по-бързо.

Богъ просвѣтли умоветъ на тѣзи избрани мъже съ голъма свѣтлина, откриваше имъ много грѣшки на черквата, обаче тѣ не получиха всичката свѣтлина, която трѣбваше да бжде дадена на свѣта. Чрезъ тѣзи свои раби Богъ извеждаше народа отъ мрака, но внимателно, стжпка по стжпка, държайки смѣтка за многобройнитъ и сериозни препятствия, които имаше да се преминатъ. Непригответни да получатъ цѣлата свѣтлина нареднажъ, тѣ биха се отвърнали отъ нея, заслѣпени като хора, които преминаватъ отъ тъмнина въ пълна обѣдна свѣтлина. Ето защо

Богъ откри истината на тѣзи ръководители въ такава мърка, въ която народътъ можеше да я приеме. Въкъ следъ въкъ други върни работници трѣбваше да ги последватъ и да водятъ душитъ още по-далечъ въ пътя на реформата.

Разколътъ въ църквата продължаваше. Сега трима папи се борѣха за върховенство, и тѣхнитъ борби изпълваха християнството съ смущение и престѣпление. Недоволни отъ фучащи анатели, кандидатитъ за папския престолъ прибѣгнаха до свѣтски орѣжия. Всѣки отъ тѣхъ се стремѣше да си осигури армия, а тѣй като това изискваше голѣми суми, тѣ пузнаха въ продажба, съ тази целъ, длѣжности, благоволения и духовни дарби на църквата. (Вижъ приложението.) Свещеницитъ, следвайки примѣра на началството си, прѣбгнаха до симонѣя, било за да смиратъ своитъ съперници, било за да засилятъ собствената си властъ. Съ ежедневно нарастваща смѣлость Хусъ гърмѣше противъ пророцитъ, които се търпѣха въ името на религията, и народътъ открито обвиняваше римскитъ водители на църквата като причина за бедствията, които отрупваха християнството.

Отново градътъ Прага изглеждаше да се намира предъ кървава борба. Както въ предно време, Божиатъ служителъ бѣше обвиненъ като такъвъ, „който смущава израиля“ (III Царе 18:17). Отново градътъ, бѣ отлъченъ отъ църквата, а Хусъ се оттегли пакъ въ родното си село. Свидетелството, тѣй върно известявано въ любимата му Витлеемска църква, се прекрати. Сега той трѣбваше да говори отъ една по-голяма катедра, на цѣлото християнство, преди да изгуби живота си отъ любовъ къмъ истината.

За отстраняване злинитъ, които смущаваха Европа, бѣ свиканъ общъ съборъ въ Констанць. Съборътъ бѣ свиканъ по желанието на императора Сигизмундъ, чрезъ едина отъ тримата борящи се папи, Йоанъ XXIII. Свикването на събора съвсемъ не бѣше

приятно на този папа, чийто характеръ и политика не можеха да понасятъ критика. Неговиятъ личенъ животъ и неговата политика бѣха такива, че той се боеше отъ изнасянето имъ, даже отъ хора съ паднали нрави, каквито бѣха духовниците отъ онова време. Обаче той не се осмѣляваше да се противопостави на волята на императора. (Вижъ Приложението.)

Дветъ главни цели на събора бѣха: да се постави край на разкола въ църквата и да се изкоренятъ ереситъ. Затова въ него бѣха призвани двамата съперници папи, а сѣщо и главниятъ разпространителъ на новитъ идеи, Янъ Хусъ. Първитъ, вземайки въ съображение собствената си сигурностъ, не се яви лично тамъ, но посрѣдствомъ пратеници. Папа [82] Иоанъ XXIII, макаръ той да бѣ този, който свикваше събора, се яви въ Констанцъ съ голѣма загриженостъ, понеже подозираше тайното намѣрение на императора, да го свали отъ папския престолъ, а още се страхуваше и да не бѣде подведенъ подъ отговорностъ за пороцитъ, съ които той бѣше опозорилъ папската корона, както и за злодеянията, които бѣ извършилъ, докато я получи. При все това, той влѣзе въ Констанцъ много славно, придруженъ отъ духовници отъ най-висшъ санъ и следванъ отъ шествие отъ придворни. Надъ неговата глава имаше златенъ балдахинъ, подкрепянъ отъ четири главни магистрати. Предъ него носѣха просфора, а богатитъ костюми на кардиналитъ и благородницитъ увеличаваха още повече блѣсъка на кортежа. Духовенството и кардиналитъ на града излѣзоха да го посрещнатъ и да му кажатъ добре дошелъ.

Въ сѣщото време другъ единъ пѣтникъ се приближаваше къмъ Констанцъ. Хусъ, съзнаващъ опасноститъ, които го заплашваха, бѣше взелъ сбогомъ съ своитъ приятели, като човѣкъ, който не очаква да ги види вече; той следваше своя пѣтъ, чувствувайки, че отива на кладата. Макаръ да бѣше получилъ охранителна грамота отъ бохемския кралъ, и друга

такава презъ време на пътуването отъ императора Сигизмунда, той направи всичкитъ си разпореждания предъ видъ възможността за смъртта си.

Въ едно писмо къмъ неговитъ приятели въ Прага той пи-шеше: „Мои братя, азъ тръгвамъ съ единъ ескортъ отъ царя, за да срещна моитъ безбройни и смъртни врагове. . . Азъ уповавамъ напълно въ Всемогщия Богъ и въ моя Спасителъ; надъвамъ се, че Той ще чуе моитъ усърдни молби, че Той ще ми даде благоразумие и мъдростъ, за да мога да имъ се съпротивя, и че ще ме надари съ Своя Светъ Духъ, за да ме укрепи въ Своята истина, та да мога съ куражъ да посрещна изкушения, затворъ, а ако е нужно, и жестока смъртъ. Исусъ Христосъ страда за Своитъ възлюбени, тогава тръбва ли да се очудваме, че Той ни е оставилъ Своя примъръ, за да можемъ и ние сами да понесемъ съ търпение всички нѣща за нашето собствено спасение? Той е Богъ, ние сме Негови създания; Той е Господъ, а ние сме Негови слуги; Той е Учителтъ на свѣта, ние — нищожни смъртни; Той нѣма нужда отъ нищо, а ние се нуждаемъ отъ всичко; Той пострада — защо да не пострадаме и ние, особено пъкъ, когато страданието е за насъ пречистване? . . И така, обични приятели, ако моята смъртъ тръбва да послужи за Негова прослава, молете се, щото тя да дойде скоро и Той да ми помогне да понеса съ твърдостъ всички бедствия. Но ако е по-добре да се завърна между васъ, нека се молимъ Богу, щото да се върна безъ петно отъ този съборъ, т. е. да не потъпча нищо отъ истината на евангелието, но да оставя на моитъ братя добъръ примъръ за следване. Може би вие да не видите вече лицето ми въ Прага; но ако волята на всемогщия Богъ позволи да се върна при васъ, тогава нека да напредваме съ сърдца, по-затвърдени въ познанието и въ любовта на Неговия законъ“. (Vonnechose, Vol. 1, pp. 147. 148.)

[83]

Въ едно друго писмо, отправено къмъ единъ свещеникъ, който бѣше станалъ ученикъ на евангелието, Хусъ говори съ дълбоко смирение за своитѣ слабости, обвинявайки себе си, че съ задоволство е носилъ богати дрехи и е прахосвалъ часове въ безполезни занимания. После той прибавя покѣртителното предупреждение: „Дано Божията слава, спасението на души и работата те заематъ, а не притежанието на блага и на наследство! Внимавай, да не би да почиташъ кжщата си повече, отколкото душата си, употреби най-големи старания за духовната си постройка. Бжби благочестивъ и смиренъ съ беднитѣ, и не прахосвай срѣдствата си за угощения. Ако не подобришъ живота си и не се въздържашъ отъ излишество, страхувамъ се, че ще бждешъ тежко наказанъ като мене. който вършехъ тия нѣща, съблазенъ отъ обичая и смутенъ отъ единъ гордъ духъ. Ти знаешъ моитѣ проповѣди, понеже си получавалъ наставленията ми още отъ детинство: затова безполезно е да ти пиша повече. Но азъ те заклевамъ въ милостъта на нашия Спасителъ, да не ме следвашъ въ никоя суетностъ, въ която си ме виждалъ да съмъ изпадалъ“. Върху плика той бѣ прибавилъ: „Заклевамъ те, приятелю мой, да не счупвашъ този печатъ, докато не си сигуренъ, че азъ съмъ мъртъвъ“. (Bonneschose, Vol. 1, pp. 148.149.)

Презъ време на своето пътуване Хусъ навсѣкжде виждаше доказателства, че неговото учение бѣше познато надалечъ и можа да констатира благосклонността, на която се радваше неговото дѣло. Народътъ се тълпѣше предъ него, а въ нѣкои градове магистратитѣ го придружаваха презъ улицитѣ.

Пристигналъ въ Констанцъ, Хусъ се радваше отначало на пълна свобода. Папата прибави къмъ охранителната грамота на императора своята лична протекция. Но малко по-сетне, въпрѣки тѣзи многобройни и тържествени декларации, реформаторътъ бѣ арестуванъ по заповѣдь на папата и кардина-

литъ и хвърленъ въ единъ отвратителенъ затворъ. По-после той бѣ премѣстенъ въ една по-здрава крепостъ на другия бръгъ на Рейнъ и задържанъ тамъ като затворникъ. Тази вѣроломность на папата бѣше отъ малка полза за него, защото наскоро следъ това и той биде хвърленъ въ сщия затворъ. (Сжщо тамъ, стр. 247.) Обвиненъ предъ събора въ най-ниски престѣпления, между които убийство, симония, прелюбодейство и „грѣхове, неподходящи да се споменаватъ“ (такава е декларацията на събора), Йоанъ XXIII бѣ най-сетне лишенъ отъ короната и хвърленъ въ затворъ. Враждебнитъ папи бѣха сжщо свалени отъ престола и новъ понтифексъ бѣ избранъ на тѣхно мѣсто.

Макаръ самиятъ папа да бѣ обвиненъ въ много по-голъми злодеяния отъ ония, въ които Хусъ бѣ обвинявалъ свещеницитъ и за които искаше реформация, все пакъ сщиятъ съборъ, който свали понтифекса, реши унищожението на реформатора. Хвърлянето на Хуса въ затворъ възбуди голѣмо негодувание въ Чехия. Мощни благородници отправиха къмъ събора сериозни протести срещу това посегателство. Императорътъ, който не бѣ наклоненъ да допусне нарушение на охраната, се противопостави на действията противъ Хуса. Но враговетъ на реформатора бѣха злбни и решителни. Тъ използваша предразсъдъцитъ на императоръ Сигизмунда, неговитъ страхове и ревността му къмъ черквата. Тъ приведоха обширни доказателства, за да покажатъ, че не трѣбва да се пази дума, дадена на еретикъ или лице, заподозрѣно въ еретичество, макаръ то да е снабдено съ охрана на императори или царе“. (Lenfant, „History of the Council of Constance“, Vol. L, p. 516.) Така тѣ прокараха волята си.

Умаломощенъ отъ болестъ и затворничество, — защото влажниятъ и мръсенъ въздухъ на затвора му причини треска, която насмалко щѣше да отнеме живота му, — Хусъ, най-сетне, бѣ изправенъ предъ

събора. Вързанъ съ вериги, той се яви предъ императора, който му се бѣ заклелъ въ честъта и добрата си вѣра, че ще го покровителствува. Презъ време на дългия изпитъ реформаторътъ подържа твърдо истината, и въ присѣтствието на събранитѣ делегати отъ черква и държава той изрече тържественъ протестъ противъ покваритѣ на духовенството. Когато му се предложи да избере между отричането отъ учението си и смъртъта, той избра мъченическата участъ.

Хусъ бѣ явно подкрепенъ чрезъ благодатъта на Бога. Презъ нѣколкото седмици на страдания, които предшествуваха последната му присѣда, той се радваше на небесенъ миръ. „Азъ пиша това писмо въ затвора и въ вериги, — пишеше той на единъ приятель — очаквайки утрешната си смъртна присѣда, съ пълно довѣрие, че Богъ нѣма да ме напусне, че той нѣма да позволи, щото азъ да се откажа отъ Неговото Слово или да призная грѣшки, които ми бѣха злобно приписани отъ лоши свидетели. Когато ще се срещнемъ въ щастливата вѣчностъ, вие ще узнаете, съ каква милостъ ме е удостоилъ Богъ въ моитѣ жестоки изпити,» (Bonnehose, Vol. II, p. 67.)

Въ своя печаленъ затворъ Хусъ предвидѣ победата на истинската вѣра. Въ снѣ той билъ върнатъ въ своята Витлеемска черква, кждето бѣ проповѣдвалъ евангелието, и видѣлъ папата и неговитѣ епископи, заети да изтриватъ образитѣ на Христа, които той бѣше нарисувалъ на стенитъ. Този снѣ го наскърбилъ; но на другия день той вижда много художници, заети да подновятъ картинитѣ въ по-голѣмъ брой и съ по-хубави цвѣтове. Щомъ свършили работата си, художницитѣ, заобиколени отъ голѣма тѣлпа, извикали: Нека сега да дойдатъ папи и епископи! Тѣ нѣма да ги изтриятъ никога! Разправяйки снѣя си, реформаторътъ прибавя : „Азъ считамъ за истина, че образътъ на Христа никога вече нѣма да се заличи. Тѣ искаха да го разрушатъ ; но той ще бѣде

[85]

изобразенъ наново въ всички сърдца чрезъ много по-добри проповѣдници отъ мене“. (D', Aubigne, b. 1, ch. 6.)

За последенъ пжтъ бѣ изправенъ Хусъ предъ събора. На това многобройно и блестящо събрание присжтствуваха императорътъ, принцоветъ на империята, царскитъ пратеници, кардиналитъ, епископитъ, свещеници и едно огромно множество народъ, дошли да видятъ събитията на деня. Отъ всички части на християнството бѣха дошли свидетели на тази първа велика жертва въ дългата борба, която трѣбваше да издействува свободата на съвъстѣта.

Поканенъ още еднажъ да каже последната си дума, Хусъ не се отрече, и, като отпрати проницателенъ погледъ къмъ монарха, чиято дадена дума бѣ тѣй позорно нарушена, той обясни: „Азъ дойдохъ на този съборъ по мое желание, подъ общественото покровителство и честната дума на присжтствуващия тукъ императоръ“. Погледитъ на събранието се пренесоха върху Сигизмунда и всички видѣха какъ тъмна червенина покри императорското лице.

Смъртната присжда бѣ произнесена и церемонията на лишение отъ достойнството на духовния санъ започна. Епископитъ облъкоха своя затворникъ въ свещеническото облъкло. Обличайки дрехата, Хусъ каза: „Нашиятъ Господъ Исусъ Христосъ бѣше облѣченъ въ бѣла дреха, въ знакъ на унижение, когато Иродъ го представи предъ Пилата“. (Vonneshose, Vol. p. 86.) Отново поканенъ да се откаже, той отговори, обръщайки се къмъ народа: „Съ какво лице бихъ погледналъ Небето? Съ какво око бихъ могълъ да погледна множеството народъ, на които съмъ проповѣдвалъ чистото евангелие на Исуса Христа? .. Не, не! Азъ ценя тѣхното спасение повече, отколкото това бедно тѣло, сега обречено на смъртъ“. Почнаха да събличатъ една следъ друга дрехитъ му, и върху всѣка отъ тѣхъ епископитъ произнасяха по едно проклятие. Сложиха върху

главата му една пирамидообразна книжна корона, където бѣха изрисувани ужасни демони, съ надписъ „Архи-еретикъ“, а прелатитѣ пре-дадоха душата му на демонитѣ. Обаче Янъ Хусъ, пре-давайки духа си на Бога, каза високо : „Азъ нося съ радостъ тази корона заради Тебе, о Исусе, Който за мене си носилъ търненъ вѣнецъ !“

[86]

Тогава той бѣ предаденъ на свѣтскитѣ власти и заведенъ на мѣстото на езекуцията. Огромна процесия отъ военни, свещеници и блестящо облѣчени епископи, придружени отъ жителитѣ на Констанць, го следваше. Когато Хусъ бѣше завързанъ на кладата и всичко бѣ готово за подпалване огъня, мъченикътъ бѣ поканенъ още еднажъ да се отрече отъ заблудитѣ си. „Отъ какви заблуждения трѣбва да се отрече ? — каза Хусъ. — Азъ не се чувствувамъ въ нищо виновенъ. Призовавамъ Бога за свидетель, че всичко, каквото проповѣдвахъ и писахъ, имаше за целъ да изтрѣгне душитѣ отъ грѣха и погубление-то, затова съ голѣма радостъ ще потвърдя и чрезъ кръвта си истинитѣ, които проповѣдвахъ и писахъ“. (Wylie, b. 3, ch. 7.) Когато пламъцитѣ почнаха да го обгрѣщатъ, той започна да пѣе : „Исусе, Сине Давидовъ, имай милость надъ мене !“ — и продължи тока, докато гласътъ му заглѣхна завинаги.

Дори неговитѣ неприятели бѣха поразени отъ неговия героизъмъ. Единъ ревностенъ папски писателъ, описвайки, мъченичеството на Хуса и на Йеронима, който умрѣ малко по-сетне, казва : „И двамата посрещнаха решително насилствената смъртъ. Тѣ се приготвиха за огъня, като да отиваха на сватбено тържество. Не изпуснаха никакъвъ стонъ на скръбъ. Когато пламъцитѣ се издигаха, тѣ започваха да пѣятъ пѣсни, и силата на огъня едвамъ можеше да спре тѣхното пѣене“. (Wylie, b. 3, ch. 7.)

Когато тѣлото на Хуса бѣ напълно унищожено, събраха пепельта, заедно съ земята подъ нея, и я хвърлиха въ Рейнъ, който я отнесе въ океана. Но на-

пусто неговитѣ неприатели си въобразяваха, че сж изкоренили истинитѣ, които реформаторѣтъ проповѣдваше. Тѣ съвсемѣ не предугаждаха, че отнесената въ морето пепель щѣше да бжде като семе, разпрѣснато по всичкитѣ страни на земята, и че въ страни, въ които е било непознато, то щѣше да даде богатѣ плодѣ отѣ свидетели на истината. Гласѣтъ на куражѣ, който се бѣ чулѣ въ залитѣ на Констанцкия съборѣ, трѣбваше да се отекне въ всичкитѣ следващи вѣкове. Хусѣ не съществуваха вече, но истината, за която той умрѣ, не можа да загине. Неговиятѣ примѣрѣ на вѣра и на постоянство трѣбваше да окуражава множества, да стоятѣ твѣрдо за истината, въпрѣки мжки и смѣртѣ. Неговата езекуция откри на цѣлѣ свѣтѣ вѣроломната жестокостѣ на Римѣ. Враговетѣ на истината, безѣ да искатѣ, поощриха дѣлото, което напразно се опитваха да унищожатѣ.

[87] Още едни клада трѣбваше да се издигне въ Констанцѣ. Крѣвѣта и на другѣ единѣ свидетелѣ трѣбваше да се про- лѣе въ защита на истината. Сбогувайки се съ Хуса при за-минаването му за събора, Йеронимѣ го увещаваше за куражѣ и твѣрдостѣ, увѣривайки го, че ако попадне въ нѣкаква опасностѣ, той ще му се притече на помощѣ. Щомѣ чу за затварянето на реформатора, вѣрниятѣ ученикѣ веднага се приготви да изпълни обещанието си. Безѣ охрана, придруженѣ само отѣ единѣ другарѣ, той потегли на пѣтѣ за Констанцѣ. Но пристигайки тамѣ, той се убеди, че се бѣше изложилѣ на опасностѣ, безѣ най-малката възможностѣ да бжде полезенѣ на Хуса. Йеронимѣ побѣгна. Но по пѣтя за въ кѣщи той бѣ арестуванѣ и вѣрнатѣ, окованѣ въ вериги и охраняванѣ отѣ група войници. При пѣрвото му явяване въ събора, опититѣ му да отговори на представенитѣ обвинения противѣ него бѣха посрещнати съ виковете : „Въ пламѣцитѣ ! Въ пламѣцитѣ !“ (Bonnehose, Vol. I, p. 234.) Хвѣрленѣ въ затвора, окованѣ въ вери-

ги, въ едно положение, което му причиняваше голѣми болки, храненъ само съ хлѣбъ и вода, Йеронимъ следъ нѣколко месеца на такъвъ режимъ заболѣ отъ опасна болестъ ; неговитѣ неприятели, страхувайки се да не го изпуснатъ, смекчиха строгостъта на своитѣ заповѣди, макаръ да го оставиха цѣла година въ затвора.

Смъртъта на Хуса не допринесе резултатъ, който папиститѣ очакваха. Насилието надъ неговата безопасностъ възбуди буря отъ негодувание. За по-сигурно, съборътъ реши, вмѣсто да изгорятъ Йеронима, ако е възможно, да го принудятъ да се отрече. Той бѣ доведенъ предъ събранието, което му предложи да си избере едно отъ дветѣ : или да се отрече, или да умре на кладата. Смъртъта въ началото на неговото затворничество би била милостъ, въ сравнение съ ужаснитѣ преживѣни страдания, но сега, изтощенъ отъ болестъ, жестокостъ въ затвора, мъки на страхъ и неизвестностъ, отдѣленъ отъ своитѣ приятели и обезсърченъ отъ смъртъта на Хуса, мъжеството на Йеронима отпадна, и той се съгласи да се покори на събора. Той се обеща, че ще се придържа въ католическата вѣра, и се съгласи съ решението на събора въ осжждане учението на Виклифа и Хуса, съ изключение на „свѣтите истини“, които те учеха. (Bonneschose, Vol. II, p. 141.)

Чрезъ тази уговорка Йеронимъ се опитваше да заглуши гласа на съвѣстъта и да избѣгне сѣдбата си. Но въ усамотението на затвора той разбра по-добре онова, което бѣ направилъ. Куражътъ и вѣрността на Хуса се представиха предъ него въ противоречие съ неговия отказъ на истината. Той пренесе своитѣ мисли върху божествения Учитель, на Когото се бѣ обещалъ да служи, и Който отъ любовъ къмъ него бѣ претърпѣлъ кръстна смъртъ. Преди отричането си, всрѣдъ всичкитѣ си страдания, Йеронимъ бѣ подкрепянь чрезъ мисълъта за Божието благоволение ; но сега неговата съвѣстъ бѣ измжчвана отъ съмне-

ние и угризения. Той знаеше, че преди да бжде въ миръ съ Римъ, трѣбваше да направи нови отстъпки ; пътятъ, въ който той бѣше влѣзълъ, можеше да свърши само при пълно вѣроотстъпничество. Затова той взе своето решение : той нѣма да се отрече отъ своя Богъ, само за да се спаси отъ кратъкъ периодъ на страдание.

Скоро Йеронимъ бѣ отново изправенъ предъ събора. Неговитѣ съдии не бѣха още доволни отъ неговото смирение. Жаждата имъ за кръвъ, раздражена отъ смъртта на Хуса, изискваше нови жертви. Само чрезъ безусловно отричане на истината Йеронимъ можеше да запази живота си. Но той бѣше се решилъ да изповѣда вѣрата си и да следва своя братъ и приятель дори до пламъцитѣ на кладата.

Йеронимъ оттегли по-раншното си отричане, и, като всѣки човѣкъ, осъденъ на смъртъ, той поиска позволение да се защити. Страхувайки се отъ влиянието на думитѣ му, прелатитѣ настояваха той да се задоволи да каже само, дали отрича, или признава обвиненията, насочени срещу него. Йеронимъ протестира срещу такава жестокостъ и несправедливостъ : „Вие ме държахте затворенъ триста и четиредесетъ дена въ единъ ужасенъ затворъ, всрѣдъ нечистотия, смрадъ и крайни лишения отъ всичко; сега ме извеждате предъ очитѣ на моитѣ смъртни врагове, и отказвате да ме слушате... Ако вие сте наистина мѣдри хора и свѣтлина на свѣта, внимавайте, да не грѣшите срещу справедливостта. Колкото за мене, азъ съмъ единъ слабъ смъртенъ ; моятъ животъ е отъ малка стойностъ, и когато ви съветвамъ да не произнасяте несправедлива присѣда, азъ говоря това не толкова за мене, колкото за васъ“. (Bonneschose, Vol II, pp. 146. 147.)

Най-после молбата му бѣ приета. Йеронимъ колѣнничи въ присѣдствието на своитѣ съдии, искайки отъ Бога да направлява мислитѣ му и думитѣ му, да не позволи, той да каже нѣщо противно на истина-

та или недостойно за своя Учигель. Надъ него въ този день се изпълни обещанието, дадено на първитъ ученици : „Ще ви поведатъ предъ управници и царе заради Мене, и кога ви предаватъ, не се грижете, какъ или що да говорите ; защото въ оня часъ ще ви бжде внушено, какво да кажете, защото не сте вие, които ще говорите, а Духътъ на Отца ви, Който говори за васъ“. (Матей 10 : 18—20.)

Думитъ на Йеронима възбудиха удивление и възхищение дори въ враговетъ му. Цѣла година той бѣ затворенъ въ тъменъ затворъ, въ невъзможностъ да чете, страдайки отъ голѣми физически болки и душевни терзания. А сега той представяше своитъ доказателства съ такава яснота и сила, като да е ималъ най-благоприятна възможностъ за изучаване. Той обърна вниманието на своитъ сѣдии върху дългата редица свѣти мъже. несправедливо осъдени. Минавайки отъ една генерация на друга, той посочи мъжетъ, които бѣха се опитвали да въздигнатъ погинващия народъ, но съ били осъждани и отхвърляни, за да бѣдатъ въ покъсни години показвани като достойни за най-голѣми почести. Дори и Самъ Христосъ бѣше осъденъ на смъртъ като злодеецъ отъ единъ несправедливъ сѣдъ.

Въ отричането си Йеронимъ бѣше призналъ справедливостта на присѣдата, която осѣди Хуса. Засраменъ за своята слабостъ, той даде блестяще свидетелство за невинността и свѣтостта на мъченика. „Азъ го познавамъ отъ детинство — каза той — това бѣше превъзходенъ човѣкъ, справедливъ и свѣтъ ; той бѣ осъденъ, въпрѣки неговата невинность. . . Азъ също съмъ готовъ да умра ; азъ нѣма да отстъпя предъ мъжитъ, които ми приготвятъ моитъ неприятели и фалшиви свидетели, които ще трѣбва единъ день да дадатъ смѣтка за своитъ клевети предъ великия Богъ, Когото нищо не може да измами“. (Bonneshose, Vol. II, p. 151.)

[89]

Обвинявайки себе си за това, че се бѣше отрекълъ отъ истината, Йеронимъ продължи : „Отъ всичкитѣ грѣхове, които съмъ извършилъ отъ моето детинство, никой не ми тежи толкова и не ми причинява толкова душевни мъки, колкото този, който извършихъ на това фатално мѣсто, като одобрихъ нечестивата присѣда, произнесена противъ Виклифа и противъ свѣтия мъченикъ Янъ Хусъ, мой учител и мой приятел. Да, отъ сърдце изповѣдвамъ и обявявамъ съ ужасъ, че азъ позорно треперѣхъ, когато, уплашенъ отъ смъртѣта, порицахъ тѣхнитѣ учения. Затова азъ моля. . . Всемогѣщия Богъ да прости грѣховетѣ ми, а особено този, най-подълъ отъ всички други“. Посочвайки сѣдиитѣ, той прибави съ твърдъ гласъ : „Вие осѣдихте Виклифа и Хуса, не защото тѣ разклатиха учението на черквата, а защото порицаваха срамнитѣ дѣла на духовенството, тѣхния блѣсъкъ, тѣхната гордостъ и всички пороци на прелатитѣ и свещеницитѣ. Но тѣхнитѣ твърдения сж неопровержими и азъ ги подържамъ като тѣхъ“.

Треперящи отъ яростъ, прелатитѣ прекъснаха думитѣ му, викайки : „Какво друго доказателство е нужно ? Ние виждаме съ собственитѣ си очи въ него най-упорития отъ еретицитѣ !“

[90] Безъ да се остави да бѣде смутенъ отъ тази буря, Йеронимъ продължи : „Що, мислите ли, че азъ се боя отъ смъртѣта ? Вие цѣла година ме държахте въ окови, въ единъ отвратителенъ затворъ, по-страшенъ отъ сѣщинската смъртъ; вие се отнасяхте съ мене по-жестоко, отколкото би ме третиралъ нѣкой турчинъ, нѣкой евреинъ или нѣкой варваринъ, и моята собствена плътъ изгни приживе върху коститѣ ми. Обаче азъ не се оплаквамъ, защото вопълъ не добава на мъжъ съ сърдце и куражъ, а само се очудвамъ на това тѣй голѣмо варварство спрямо единъ християнинъ“. (Bonnehose, Vol. II, pp. 151. 153.)

Буря заглуши наново неговия гласъ, и Йеронимъ бѣ отведенъ въ затвора. Имаше, обаче, въ събрани-

ето личности, върху които тѣзи думи произведоха дълбоко впечатление, и които искаха да го спасятъ. Благородници отъ черквата го потърсиха въ затвора, за да го убедятъ да се подчини на събора. Представяха му най-блестящи перспективи, ако той подпише решението, взето срещу Янъ Хусъ, и се отрече отъ своето учение. Но, подобно на своя Учителъ, когато Му предложиха славата на този свѣтъ, той остана непоколебимъ :

„Ще се отрека, — каза той, — ако чрезъ Свещеното Писание ми докажете, че то е погрѣшно“.

„Свещенитѣ Писания ! — извика единъ отъ неговитѣ изкусители, — трѣбва ли всѣко нещо да се сѣди съгласно тѣхъ ? Кой може да ги разбере, ако черквата не ги разясни ?“

„Какво чувамъ ? — извика Йеронимъ... — Нима преданията на хората сж по-за върване, отколкото тѣзи на евангелието на нашия Спасителъ ? Павелъ не увещаваше проповѣдниците да слушатъ човѣшки предания, но казваше : Испитвайте Писанията !“

„Еретикъ !—каза кардиналтътъ, хвърляйки върху му гнѣвенъ погледъ, — азъ се разкайвамъ, задето тѣй дълго те защитавахъ тука ; виждамъ, че дяволътъ е въ твоето сърдце“. (Wylie, b. 3, ch. 10.)

Йеронимъ бѣ осѣденъ на смъртъ и отведенъ на сжщото мѣсто, кждето Хусъ отдаде живота си. Пѣйки и съ лице, сияещо отъ миръ и радостъ, отиде той до мѣстото на мжката. Той бѣше отправилъ очитѣ си къмъ Христа, и за него смъртъта бѣше изгубила своя ужасъ. Когато палачътъ пристѣпи задъ него, за да запали огъня на кладата му, мжченикътъ му извика : „Ела смѣло напредъ и подпали предъ мене ; ако се бояхъ, не бихъ билъ тукъ“.

Последнитѣ думи, които той произнесе изсрѣдъ пламъцитѣ, бѣха тѣзи: „Господи, Всемогъщи Баща, бѣди милостивъ къмъ мене и прости моитѣ грѣхове, защото Ти знаешъ, че азъ винаги обичахъ Твоята истина“. (Bonnehose, Vol. II, p. 168.) Гласътъ му

престана да се чува, но устнитъ му още шепнѣха молитва. Когато отънѣтъ довѣрши дѣлото си, събраха пепельта на мъченика съ земята подъ нея, и я хвърлиха въ Рейнъ, подобно на Хусовата.

[91] Така загинаха вѣрнитъ свидетели на живия Богъ. Но нито свѣтлината на истината, която тѣ бѣха известили, ни- то тѣхниятъ героиченъ примѣръ не пропаднаха. По-лесно би било да се спре слънцето въ своя пѣтъ, отколкото да се задържи зората, която изгрѣваше върху свѣта.

Екзекуцията на Хуса бѣше подигнала въ Чехия вълна на възмущение и ужасъ. Цѣлиятъ народъ чувствувахе, че реформаторътъ бѣше станалъ жертва на злобата на свещеницитъ и на коварството на императора. Тѣ обявиха Хуса за вѣренъ носителъ на истината, а събора, който реши смъртъта му — за виновенъ въ убийство. Сега Хусовитъ учения привличаха вниманието повече, отколкото когато и да е другъ пѣтъ. Папски едиктъ бѣше осѣдилъ на изгаряне Виклифовитъ писания. Оцѣлѣлитъ отъ тѣхъ, обаче, сега бѣха извадени отъ скривалищата имъ и изучавани въ връзка съ Библията или съ части отъ нея, които народътъ можеше да добие. По такъвъ начинъ мнозина бѣха доведени да приематъ реформирания вѣра.

Убийцитъ на Янъ Хуса не гледаха съ спокойствие победата на неговото дѣло. Папата и императорътъ съединиха силитъ си, за да унищожатъ движението, а армиитъ на Сигизмунда се опълчиха противъ Чехия.

Обаче яви се единъ освободителъ, Янъ Жишка, който, въпрѣки това, че наскоро следъ обявяването на войната напълно ослѣпъ, бѣше единъ отъ най-способнитъ военачалници въ своя вѣкъ, и поведе бохемцитъ. Разчитайки на присѣтствието Божие и на правдата на дѣлото, този народъ противостоя на най-мощнитъ войски, отправени срещу него. На много пѣти императорътъ напада Чехия съ нови си-

ли, но само, за да претърпи поражение. Хусиститѣ се бѣха издигнали надъ страха отъ смъртъта, и нищо не можеше да имъ противостои. Нѣколко години по-късно храбриятъ Жишка умрѣ и бѣ заместенъ отъ Прокопий — единъ сжщо храбъръ и искусенъ военоначалникъ, а въ нѣкои отношения дори и по-способенъ отъ първия.

Узнали за смъртъта на слѣпия генералъ, неприятелитѣ на Чехия счетоха момента за удобенъ, за да спечелятъ наново загубеното отъ по-рано. Папата обяви кръстоносенъ походъ противъ хусиститѣ, и наново голѣми армии се устремиха къмъ Чехия, но само, за да бждатъ още единъ пжтъ позорно сразени. Другъ кръстоносенъ походъ бѣ организиранъ. Въ всички католически страни на Европа се събираха пари, оржжия, мжже и муниции. Множества се наредиха подъ знамената на папата, сигурни, че най-сетне ще сразятъ този еретически народъ. Увѣрени въ победата, огромнитѣ множества проникнаха въ Чехия. Народътъ се събра, за да ги отблъсне. Дветѣ армии се приближаваха една къмъ друга, докато най-после само една рѣка ги дѣлъше. „Кръстоносцитѣ бѣха много повече на брой, но вмѣсто да преминатъ рѣката и започнатъ борбата съ хусиститѣ, за което бѣха дошли тѣй отъ далечъ, тѣ се задоволиха само да ги наблюдаватъ“. (Wylie, p. 3, ch. 17.) Неочаквано таинственъ ужасъ ги обзе. Безъ да бжде поразена нито отъ единъ ударъ, тази мощна войска се разпрѣсна, като че сразена отъ невидима сила. Голѣмо множество бѣ изклано отъ хусиститѣ, които преследваха бѣгълцитѣ, а огромна плячка падна въ ржцетѣ на победителитѣ, и стана така, че войната, вмѣсто да обедни, напротивъ, обогати бохемцитѣ. Нѣколко години по-късно единъ другъ папа заповѣда новъ кръстоносенъ походъ. Както и въ предшествуващия походъ, събраха се мжже и срѣдства отъ всички католически страни на Европа. Голѣми привилегии се даваха на тѣзи, които участву-

[92]

ваха въ това опасно предприятие. На всеки кръстосенецъ се даряваше пълно опрощение на най-отвратителни грѣхове. На всички загинали въ борбата бѣ обещана богата небесна награда, а останалитѣ живи щѣха да жънатъ почестъ и богатства на бойното поле. Наново голѣма войска премина границата и нахлу въ Чехия. Хусиститѣ се отеглиха предъ нея, увличайки така нападателитѣ въ вътрешността на страната и карайки ги да мислятъ, че тѣ иматъ вече победата. Най-после армията на Прокопия се спрѣ, обърна се къмъ врага и нападна неприятелскитѣ сили. Кръстоносцитѣ, виждайки грѣшката си, очакваха атаката. Когато прозвуча сигналътъ на приближаващата войска, преди още хусиститѣ да могатъ да се огледатъ, ноново паника облада кръстоносцитѣ. Принцове, генерали и войници хвърляха оржжието си, разбѣгвайки се въ всички направления. Напразно паскиятъ делегатъ, водителъ на експедицията, се опитваше да събере разстроениитѣ войски. Той самъ бѣ въвлѣченъ въ вълната на бѣгълцитѣ. Поражението бѣ пълно, и огромна плячка остана въ рѣцетѣ на победителитѣ.

Така за втори пѣтъ огромна армия, изпратена отъ най-моцнитѣ европейски народи, състояща се отъ храбри, воинствени мжже, обучени и добре въоржжени за битка, бѣгаше предъ защитницитѣ на единъ малкъ и слабъ народъ. Явна бѣше тука намѣсата на божествената сила. Нахлуващитѣ бѣха поразени отъ необикновенъ ужасъ. Онзи, Който бѣ унищожилъ войската на фараона въ Червеното море, Който обърна въ бѣгство мадиамцитѣ предъ Гидеона и неговитѣ триста мжже, Който въ една нощъ порази силитѣ на гордитѣ асирийци, Сжщиятъ пакъ бѣ прострѣлъ ржката Си, за да унищожитѣ силата на подтисницитѣ. „Тамъ ще се оплашатъ тѣ отъ страхъ, дето нѣма страхъ, защото Богъ ще разсипе коститѣ на ония, които се опълчватъ противъ тебе. Ти ще

ги посрамишъ, защото Богъ ги отхвърли“. (Псаломъ 52:6.)

Изгубили надежда да победятъ съ сила, черковнитъ водители прибъгнаха най-сетне до дипломация. Сключенъ бѣ договоръ, който привидно даваше свобода на съвѣстѣта, но въ действителность ги подчиняваше на папската мощъ. Бохемцитъ предложиха четири условия за миръ съ Римъ: свободно проповѣждане на Библията и употребението на родния езикъ въ богослужението; свободно право на цѣлата черква да участвува въ хлѣба и виното при причастие; изключване на духовенството отъ всѣкакви свѣтски длъжности и свѣтска власть, и въ случай на престѣпление, еднаква отговорность на клиръ и миряни предъ сѣдилищата. Духовенството най-сетне, се съгласи да приеме и подпише четирите условия на хусиститъ, но претендирайки, правото на тѣхното обяснение, т. е. опредѣлянето на точното имъ значение. да принадлежи на събора, съ други думи, на папата и на императора“. (Wylie, b, 3 ch. 18.) На тази база бѣ сключенъ договоръ, и по този начинъ Римъ чрезъ лицемѣрие и хитрость доби онова, което не можа да получи чрезъ сила ; понеже като имаше свобода да опредѣля смисъла на членовѣтъ въ договора, както и на Библията, очевидно е, че той можеше да извратява тѣхното значение и да ги тълкува по своитъ желанія.

Голѣма частъ отъ народа, виждайки, че свободата имъ бѣ въ опасность, не можеше да се съгласи съ подписването на договора. Повдигнаха се раздори и разцепления, които дойдоха до въоръжени конфликти. Въ тѣзи борби падна и благородниятъ Прокопий, а заедно съ него погина и свободата на Чехия.

Сигизмундъ, който бѣше измамилъ хуса и Йеронима, стана тогава кралъ на Чехия. Въпрѣки клетвата си да защитава правата на тази страна, той пожела да възстанови въ нея папството. Обаче неговата услужливостъ спрямо Римъ не му бѣ въ полза. Два-

десетъ години неговиятъ животъ бѣ изпълненъ съ трудове и опасности. Неговитѣ войски бѣха изнурени, финансиитѣ му изчерпани отъ дълги и безплодни борби, а сега, следъ едногодишно царуване, той умрѣ, оставяйки своето кралство предъ гражданска война и завещавайки на потомството едно опозорено име.

Възстания, борби и кръвопролития продължиха, чужди войски нахлуха отново въ Чехия, и нацията продължи да бѣде разкъсвана чрезъ вътрешни размирици. Тѣзи, които бѣха останали вѣрни на евангелието, бѣха подхвърлени на кърваво гонение.

Докато тѣхнитѣ нѣкогашни братя бѣха сключили съюзъ съ Римъ и приели неговитѣ заблуди, ония, които останаха вѣрни на старата вѣра, си образуваха една отдѣлна църква, която се нарече „църква на съединенитѣ братя“. Тази стѣпка имъ навлѣче проклятие отъ всички страни; но тѣхната твърдостъ остана непоколебима. Принудени да търсятъ убѣжище въ гори и пещери, тѣ все пакъ се събираха да се молятъ Богу и да четатъ Неговото слово.

[94]

Пратеници, които бѣха тайно прѣснати въ разни страни, имъ донасяха, че имаше тукъ-тамъ „единични вѣрващи въ истината, нѣколко въ този градъ, нѣколко въ други, изложени, като тѣхъ, на преследване, и че всрѣдъ Алпитѣ съществуваха стара църква, основана на Светитѣ Писания, протестираща противъ покварата на Римъ“. (Wylie, b, 3, ch, 19.) Тази новина бѣ приета съ голѣма радостъ, и тѣ влязоха въ кореспонденция съ християнитѣ-валдензи.

Вѣрни на евангелието, бохемцитѣ и презъ дългата нощъ на преследването продължаваха да гледатъ къмъ хоризонта, като хора, които чакатъ първитѣ лжчи на деня. „Тѣхното жребие бѣ паднало на лоши дни ... но тѣ си спомняха думитѣ на Хуса, повторени после и отъ Йоронима, че трѣбваше да мине едно столѣтие, преди да просвѣтне деньтъ. Тѣзи думи бѣха за таборититѣ (хусиститѣ) това, което бѣха

ония на Иосифа за дванадесеттѣ племена презъ тѣхното робство: „Язъ умирамъ; но Богъ ще ви споходи, и ще ви изведе отъ тая земя“. (Wylie, b. 3, ch. 19.) „Последниятъ периодъ отъ петнадесетия вѣкъ свидетелствува за бавенъ, но сигуренъ нарастъкъ на църквитѣ на братята. Макаръ да не бѣха свободни, тѣ все пакъ се радваха донѣкъде на покой. Въ началото на шестнадесетия вѣкъ тѣ имаха вече около двеста църкви въ Бохемия и Моравия“. (Gillet, „Life and Times of John Huss“, 3 ed., Vol. II, p. 570.) „Толкова го-лъмъ бѣ остатъкътъ, който, като се бѣ избавилъ отъ опустошителната яростъ на огънь и мечъ, можѣ да види зазоряването на деня, който Хусъ бѣше предсказалъ“. (Wylie, b. 3, ch. 19.)

[95]

Епизод 7—Лютеровото отделяне отъ Римъ

Човѣкътъ, който игра най-значителната роля въ голѣмото реформаторско движение на шестнадесетия вѣкъ, бѣ Мартинъ Лютеръ. Ревностенъ, ентузиазираниъ, благочестивъ, боящъ се само отъ Бога, признаващъ за база на вѣрата само Светитѣ Писания, Лютеръ, опредѣленъ отъ Бога, дойде на време, за да реформира черквата и да просвѣти свѣта.

Както първитѣ вестители на евангелието, и Лютеръ се роди въ бедностъ. Първитѣ му години преминаха въ скромната колиба на единъ нѣмски земеделецъ. Неговиятъ баща, който едвамъ припечелваше необходимитѣ сръдства за образованието му, желаеше да го направи адвокатъ. Но Богъ бѣ опредѣлилъ това дете да участвува въ издигането на великия храмъ, който се строеше бавно въ течение на вѣковетѣ. Строгъ животъ, лишение и сурова дисциплина бѣха училището, презъ което Безкрайната Мъдростъ приготви Лютера за важната мисия на неговия животъ.

Баща му бѣше човѣкъ съ солидна интелигентностъ и деятелностъ, съ голѣма сила въ характера ; той бѣше честенъ, решителенъ и опредѣленъ. Той следваше своитѣ убеждения, безъ да се бои отъ обстоятелствата. Неговото здравомислие го караше да гледа съ недовѣрие на монашеския животъ. Затова той бѣ много огорченъ, когато неговото дете отиде въ манастиръ безъ негово разрешение ; две години изтекоха, докато бащата се помири съ сина, а даже и тогазъ неговитѣ разбирания си останаха сжщитѣ.

Родителитѣ на Лютера бдѣха грижливо върху възпитанието на децата си, старайки се да ги наставляватъ въ познаването на Бога и въ упражняване на християнскитѣ добродетели. Младото момче чуваше често своя баща да проси въ молитвитѣ си, детето му да остане върно на Бога и да помага за напредъка на неговата истина. Родителитѣ ревностно използваха всѣка възможность за морална и интелектуална култура, която имъ позволяваше тѣхниятъ животъ на трудъ. Усърдни и постоянни бѣха усилията имъ да лодготвятъ децата си за благочестивъ и полезенъ животъ. Въ твърдостъта и силата на характера си понѣкога тѣ проявяваха твърде голѣма строгость, но и самиятъ реформаторъ, макаръ да съзнаваше, че въ нѣкои отношения тѣ грѣшаха, намираше въ дисциплината имъ много повече за одобрение, отколкото за осъждане.

[96]

Въ училището, кждето бѣ изпратенъ доста малкъ, Лютеръ бѣ третиранъ грубо, а дори и жестоко. Бедностьта на родителитѣ му бѣ тѣй голѣма, че понѣкога ставаше нужда, отивайки отъ кжци на училище въ другия градъ, чрезъ пѣние отъ врата на врата да припечелва нѣщо за хлѣба си, но доста често оставаше и гладенъ. Преодоляващитѣ тогава мрачни, суевѣрни възгледи за религията го изпълваха съ ужасъ. Вечеръ той си лѣгаше съ наскърбено сърдце, гледайки съ трепетъ на тъмното бъдеще и въ постояненъ ужасъ предъ мисълта за Бога, Когото знаеше като строгъ, неумолимъ сѣдия, жестокъ тиранъ, а съвсемъ не като любезенъ небесенъ Баща.

Но въпрѣки многото и голѣми обесърдчения, Лютеръ решително се стремѣше къмъ висота въ морално и интелектуално отношение — нѣщо, което много го привличаше. Той жадуваше за знание и неговиятъ сериозенъ и практиченъ умъ желаше повече солидното и полезното, отколкото блѣскавото и повърхностното.

На 18 годишна възраст той постъпи във Ерфуртския университетъ. Положението му ставаше по-добро, а изгледитъ по-свѣтли, отколкито въ по-раннитъ години. Родителитъ му, спечелили чрезъ пестеливостъ и трудъ срѣдства за преживѣване, можеха сега да му отдадатъ нужната подкрепа. Влиянието на умни приятели донѣкъде намали мрачното влияние на по-раншното му възпитание. Лютеръ ревностно се отдаде на изучаване добритъ автори, обогатяваше ума си съ най-ценнитъ мисли и си присвояваше мъдростъта на мъдрецитъ. Дори при жестоката дисциплина на по-раншнитъ си учители, той още отрано обещаваще, че нѣкога ще се отличи : сега, при благоприятните влияния, умътъ му бързо се развиваше. Силна паметъ, живо въображение, здравъ разсъдъкъ, неуморимо прилежание скоро го поставиха на първо мѣсто между другаритъ му. Духовното възпитание и училищната дисциплина оформиха неговия разумъ и събудиха у него умствена дейностъ и проница-телностъ, които го подготвиха за сетнешнитъ борби въ неговия животъ.

Страхътъ Господенъ пребъждаше въ сърдцето на Лютера, правѣше го способенъ да подържа твърдо своитъ намѣрения и го водѣше до дълбоко смирение предъ Бога. Той постоянно чувствуваше зависимостта си отъ божествената помощъ и всѣки день започваше съ молитва, като сърдцето му непрекъснато се молѣше за подкрепа. „Да се молишъ прилежно, — казваше той — често пѣти е подобро отъ наполовинъ учене“.

Преглеждайки еднажъ книгитъ на университетската библиотека, Лютеръ намѣри една латинска Библия. Подобна книга той не бѣ виждалъ никога по-рано. Той не знаеше даже, че такава съществува. Чувалъ бѣ често отъ евангелията и посланията, които се четѣха на народа при публично богослужение, и предполагаше, че тѣ сж цѣлата Библия. За пръвъ пѣтъ сега той виждаше цѣлото Божие слово. Съ смѣ-

сено чувство на страхопочитание и очудване пре-листваше той светитъ страници ; съ усиленъ пулсъ и туптяще сърдце той четеше думитъ на живота самъ, спирайки се отъ време на време и възклицавайки: „О, ако Богъ ми дадъше една такава книга въ моя собственостъ !“ (D'Aubigne, „History of the Reformation“ в. 2, ch. 2.) Небесни ангели бѣха около него, и лъчи свѣтлина отъ Божия тронъ откриваха на разума му съкровищата на истината. Той ви-наги се бѣ страхувалъ да оскърби Бога, но сега дълбокото убеждение за грѣшното му състояние го завладѣ, както никога по-рано.

Неговото искрено желание да се освободи отъ грѣха и да намери миръ съ Бога, го подбуди да постъпи въ единъ манастиръ и да се отдаде на монашески животъ. Тамъ той трѣбваше да извършва най-ниски и тежки работи, и да проси отъ къща въ къща. На възраст, когато човѣкъ изпитва най-голяма нужда да бѣде уважаванъ и цененъ, тѣзи долни служби жестоко унизяваха неговитъ естествени чувства ; но той търпеливо понасяше това унижение, вѣрвайки, че е нужно поради грѣховетъ му.

Всѣки моментъ, който можеше да отдѣли отъ ежедневната си служба, Лютеръ използваше за учение; той отдѣляше време отъ съня си, а работѣше даже и презъ времето, потрѣбно за оскѣдното му хранене. Повече отъ всичко го радваше изучаването на словото Божие. Той бѣше намѣрилъ една Библия, прикована съ вериги къмъ манастирската стена, и често прибѣгваше до нея. Понеже съзнанието за грѣховетъ му ставаше все по-дълбоко, Лютеръ се стремѣше да добие прошка и миръ чрезъ собствени дѣла. Водѣше крайно религиозенъ животъ, и чрезъ постъ, бдение и бичуване себе си той се опитваше да укроти злинитъ на своето естество, отъ които монашеството не можа да го освободи. Той не се плашеше отъ никаква жертва, чрезъ която би могълъ да получи сърдечната чистота, която би му помогнала да бѣде

[98]

одобренъ отъ Бога. „Наистина, азъ бѣхъ благочестивъ монахъ, — пишеше той по-късно — съблюдавахъ правилата на моя орденъ по-строга, отколкото мога да изразя. Ако нѣкой монахъ нѣкога можеше да спечели небето чрезъ монашескитѣ си дѣла, азъ сигурно щѣхъ да имамъ това право. . . Ако всичко това продължаваше малко по-дълго, азъ бихъ се малтретиралъ дори до смъртъ. (D'Aubigne, b. 2, ch. 3.) Въ резултатъ на дисциплината на изтезаване, Лютеръ изгуби силата си и заболѣ отъ припадъчни спазми, отъ чието влияние никога вече не оздравѣ. Въпрѣки всичкитѣ усилия, обременената му душа не намѣри облекчение. Най-после той изпадна въ отчаяние.

Когато на Лютера се струваше, че всичко е изгубено, Богъ му подари единъ приятелъ и помощникъ. Набожниятъ Щаупитцъ разкри словото Божие предъ Лютеровия умъ и го посъветва да отвърне погледъ отъ себе си, да прекрати размишленията за крайното наказание вследствие нарушението Божия законъ, и да гледа къмъ Исуса, Спасителя, Който прощава. „Вмѣсто да измъчвашъ себе си за грѣховетъ си, предай се въ ржцетъ на Избавителя, Уповавай въ Него, въ правдата на Неговия животъ, въ изкуплението на Неговата смъртъ. . . Слушай Божия Синъ. Той стана човѣкъ, за да ти даде увѣрение въ божественото благоволение. Обичай Този, Който те обикна пръвъ!“ (D'Aubigne, b. 2, ch. 4.) Така говорѣше този вестителъ на ми-лосърдието. Неговитѣ думи произведоха дълбоко впечатление върху Лютера. Следъ дълги борби противъ дългосъхраняванитѣ заблуждения, той най-после можа да разбере истината, и миръ завладѣ безпокойната му душа.

Лютеръ бѣ ржкоположенъ свещеникъ, и бѣ призованъ да напусне манастира и да отиде въ Витенбергския университетъ, за да заеме професорската катедра. Тука той се отдаде на изучаване Свещенитѣ Писания въ оригиналнитѣ езици. Той започна да държи речи отъ Библията и откриваше книгитѣ на

Псалмитъ, евангелията и посланията на маса възхитени слушатели. Щаупитцъ, неговиятъ приятель и игуменъ, го посъветва да заеме амвона и да проповѣдва Божието слово. Лютеръ се колебаеше, чувствувайки се недостоеенъ да проповѣдва словото Божие на мѣстото и отъ името на Христа, но следъ дълги борби той склонилъ предъ молбитъ на своитъ приятели. Той бѣ вече мощенъ въ Писанията и Божията благодать почиваше върху него. Той пленяваше слушателитъ си съ своето красноречие; яснотата и силата, съ които той представяше истината, убеждаваха разума имъ, а пламенността му докосваше сърдцата имъ. Лютеръ бѣше още преданъ синъ на папската черква и никога не мислѣше, че нѣкога това ще се измѣни. Божието провидение му даде случай да посети Римъ. Той пътуваше пешъ, като престояваше изъ монастиритъ по пътя. Пристигайки въ единъ италиански монастиръ, той бѣ очуденъ отъ богатството, великолепието и разкоша, които видѣ тамъ. Радвайки се на княжески приходи, монаситъ живѣеха въ великолепни апартаменти, бѣха облъчени въ най-скѣпи дрехи и пиршествуваха на разкошна трапеза. Лютеръ правѣше скръбно сравнение между тази сцена и своя себеотрицателенъ, трудолюбивъ и угнетителенъ животъ. Мислитъ му бѣха смутени.

Най-после той видѣ отъ далечъ седмохълмовия градъ. Обхванатъ отъ дълбоко чувство, той се просна на земята, викайки: „Свети Риме, поздравявамъ те!“ Той влѣзе въ града, посети черквитъ, изслуша чудесни истории, които разказваха свещеници и монаси, и изпълни всичкитъ церемонии, които се изискваха. Навсѣкжде неговитъ очи срѣщаха сцени, които го изпълваха съ очудване и ужасъ. Той съзрѣ нечестие въ всички класи на духовенството. Той чу неприлични шеги отъ прелати и се ужаси отъ страшната имъ скверность, която тѣ проявяваха дори презъ време на литургия. Срѣщайки се съ

[99]

монаси и граждани, Лютеръ се натъкваше на разточителност и падение. Кждето и да се обърнѣше, той навсѣкъде срѣщаше скверностъ вмѣсто свѣтостъ. „Никой не може си представи — пишеше той, — какви грѣхове и позорни дѣла се вършатъ въ Римъ; тѣ трѣбва да се видятъ и чуятъ, за да се повѣрватъ. Затова обикновено се казва: Ако има пѣкълъ, Римъ трѣбва да е съграденъ върху него — той е бездна, откъдето произтичатъ всички грѣхове“. (D'Aubigne, b. 2, ch. 6.)

Чрезъ единъ неотдавнашенъ декретъ папата обещавахе освобождаване отъ грѣхове на всички, които биха се изкачили на колѣне по „Пилатовата стълба“, за която се говорѣше, че по нея слѣзълъ нашиятъ Спасителъ, напущайки римската съдебна зала, и че по чудо тази стълба била пренесена отъ Йерусалимъ въ Римъ. Единъ день Лютеръ благовѣйно се възкачвалъ по тѣзи стѣпала, когато внезапно нѣкакъвъ гласъ, подобно на грѣмъ, го сразилъ, казвайки му: „Праведниятъ чрезъ вѣра ще живѣе!“ (Римл. 1 : 17.) Въ ужасъ и срамъ той скочилъ на краката си и избѣгалъ отъ мѣстото. И тѣзи думи никога не изгубиха мощта си върху неговата душа. Отъ онова време той виждаше по-ясно отъ кога да е измамата въ уповаването на човѣшки дѣла за спасение и необходимостта отъ постоянна вѣра въ заслугитѣ на Христа. Неговитѣ очи се отвориха, за да не се затворятъ никога вече предъ измамитѣ на папството. Когато той обърна гърбъ на Римъ, сърдцето му също се отвърна, и отъ тогава насетне раздѣлата ставаше все по-гольма, докато най-после той скжса всѣка свръзка съ папството.

Следъ завръщането си отъ Римъ Лютеръ бѣ назначенъ за докторъ по теология въ университета въ Витенбергъ. Сега той доби свобода, каквато нѣмаше по-рано, и се посвети на Писанията, които обичаше. Той направи тържественъ оброкъ, грижливо да изучава и вѣрно да проповѣдва презъ всичкитѣ дни на

живота си Божието слово, а не сказанията и нарежданията на папите. Лютеръ не бѣше вече простиятъ монахъ или професоръ, но опълномощениятъ вестителъ на Библията. Той бѣ призванъ да храни Божието стадо, което гладуваше и жадуваше за истината. Той непоколебимо обявяваше, че християнитъ не трѣбва да приематъ други учения, освенъ онѣзи, които почиватъ на авторитета на Свещенитъ Писания. Тѣзи думи сразиха изъ основа папското върховенство. Тѣ съдържаха главния принципъ на реформацията.

Лютеръ видѣ опасността отъ възвишаването на човѣшки теории надъ Божието слово. Той нападна безстрашно спекулативното невѣрие на ученицитъ и се противопостави на философията и теологията, които тѣй дълго властвуваха надъ народа. Той обяви тѣзи науки не само за безполезни, но и за пагубни, и се опитваше да отвърне умоветъ на слушателитъ си отъ софиститъ, философитъ и теолозитъ, къмъ вѣчнитъ истини, изявени отъ пророцитъ и апостолитъ.

Скъпоценна бѣше вестъта, която той изявяваше на жаднитъ тълпи слушатели. Никога по-рано такива учения не бѣха достигали до ушитъ имъ. Радостната новина за любовта на Спасителя, увѣрението за прошка и миръ чрезъ уми-лостивителната Христова кръвъ радваше сърдцата и имъ вдъхваше безсмъртна надежда. Въ Витенбергъ бѣ запалена свѣтлина, чиито лъчи щѣха да достигнатъ до най-далечнитъ краища на земята, и чийто блѣсъкъ щѣше да нараства все повече до края на времето.

Обаче свѣтлина и тъмнина не могатъ да сж въ хармония. Между истина и заблуда сжществува нестихващо противоречие. Да се подържа и защитава едната, значи, да се отхвърля и унищожаватъ другата. Самъ нашиятъ Спасителъ заяви: „Не дойдохъ да донеса миръ, но мечъ“. (Мат. 10 : 34.) Нѣколко години следъ откриване на реформацията Лютеръ каза: „Бо-

гъ ме подтиква и води, азъ не съмъ господарь на себе си ; искамъ да съмъ тихъ, но съмъ подхвърлянъ на вълнения и революции“. (D' Aubigne, b. 5, ch. 2.) Той навлизаше вече въ началото на борбата.

[101] Римската черква търгуваше съ Божията благодатъ. Маситъ на сарафитъ (Мат. 21 : 12) бѣха поставени до олтаритъ ѝ, а въздухътъ ѝ ехтѣше отъ шума на продавачи и купувачи. Подъ предлогъ за уголъмяване сумитъ по съграждането черквата Св. Петъръ въ Римъ, продаваха се публично, по заповѣдь на папата, индулгенции за опрощаване на грѣхове. Съ престѣпна цена се силѣха да съградятъ храмъ на Бога, храмъ, на който основниятъ камъкъ почиваше върху неправдата! Но тъкмо това сръдство, избрано за увеличение силата на Римъ, стана причина да се нанесе смъртенъ ударъ върху неговото могъщество и неговото величие. То събуди най-решителнигъ и успѣшни врагове на папството, и доведе до борба, която раздруса папския тронъ и разклати трикратната корона, която лежеше върху главата на понтифекса.

Тецель, чиновникътъ, който ръководѣше продажбата на индулгенции въ Германия, бѣше осъжданъ за най-подли престѣпления спрямо обществото и Божия законъ. Обаче, избавилъ се отъ наказанието за своитъ престѣпления, той бѣ назначенъ да поощрява користолюбивитъ и безсвѣстни папски планове. Съ голѣма наглостъ той повтаряше явни измами и разказваше чудновати приказки, съ които заблуждаваше невежия, довърчивия и суевѣренъ народъ. Ако този последниятъ би притежавалъ Божието слово, нѣмаше да бжде тѣй измаменъ. Но отъ него бѣ отнета Библията, та да бжде държанъ подъ папски контролъ и така да се увеличаватъ както силата, така и богатствата на амбициозните водители. (Gieseler, „Ecclesiastical History“, Period IV, Sec.1, par. 5.)

Когато Тецелъ влизаше въ нѣкой градъ, предъ него вървѣше глашатай, който казваше: „Благодатъта Божия и на светия отецъ е предъ вратитѣ ви!“ (D' Aubigne, b. 3, ch 1.) Народътъ извънредно радушно приветствуваше притворния богохулникъ, мислейки, че самъ Богъ слизаше отъ небето при тѣхъ. Въ черквата се подемахше безсрамна търговия, а Тецелъ, качвайки се на амвона, възхваляваше индулгенциитѣ като най-скъпъ Божий даръ. Той обявяваше, че възъ основа на тѣзи опрощателни свидетелства ще бждатъ отнети и опростени всички грахове на купувача, било такива, направени по-рано, било такива, които ще се извършатъ по-късно, и че дори „не е нужно и покаяние“. (D' Aubigne, b. 3, ch. 1.) Нѣщо повече, той уверяваше слушателитѣ си, че индулгенциитѣ имали сила да спасяватъ не само живитѣ, но и умрѣлите ; че въ момента, когато паритѣ иззвѣнтѣли на дъното на неговото ковчеже, душата, за която тѣ се давали, се избавяла отъ чистилицето и се отправяла къмъ небето. (Hagenbach, „History of the Reformation“, Vol. I, p. 96.)

Когато магьосникътъ Симонъ искаше да купи отъ апостолитѣ силата за извършване чудеса, Петъръ му отговори: „Среброто ти да погине заедно съ тебе, задето си помислилъ, че съ пари се добива дарътъ Божий!“ (Деян. 8:20.) Но Тецеловото предложение бѣ приемано съ ревностъ отъ хиляди хора. Сребро и злато течаха въ неговата каса. Спасение, което можеше да се купи съ пари, се добиваше много по-лесно, отколкото онова, което изисква покаяние, вѣра и системенъ трудъ за отблъсване и побеждаване грѣха. (Вижъ Приложението.)

Учението за индулгенциитѣ, обаче, срещна съпротива и отъ страна на нѣкои мъже отъ римската черква: това бѣха учени и набожни, които не върваха въ тѣй противоречивитѣ на разума и на откровението претенции. Никой прелатъ не посмѣваше да издигне гласъ противъ тази нечестна търго-

вия, но умоветъ на хората почваха да се тревожатъ и мнозина ревностно се питаха, дали чрезъ нѣкое сръдство Богъ нѣма да издействува очистването на Своята черква.

Макаръ да бѣше още твърде ревностенъ привърженикъ на папата, Лютеръ бѣ ужасенъ отъ богохулнитъ безобразия на търговцитъ съ индулгенции. Мнозина отъ собствената негова църква си бѣха купили писма за опрощаване грѣхове и скоро започнаха да идватъ при пастора си, изповѣдвайки разнитъ си грѣхове и очаквайки опрощение, не защото се разкайваха и желаеха да се поправятъ, а въз основа на индулгенцитъ. Лютеръ имъ отказваше опрощение и имъ заявяваше ясно, че докато не се покаятъ и поправятъ живота си, тѣ ще трѣбва да загинатъ въ грѣховетъ си. Въ голѣмо недоумение тѣ се отправиха при Тецелъ,, оплаквайки се, че тѣхнитъ изповѣдникъ е отхвърлилъ неговитъ свидетелства. Нѣкои даже се осмѣляваха да искатъ паритъ си назадъ. При тази новина Тецелъ побѣснѣ отъ гнѣвъ. Той произнесе най-ужасни проклятия и заповѣда да се запалятъ огньове на общественитъ площади, като казваше, че „е получилъ нареждане отъ папата, да изгори всички еретици, които се осмѣлятъ да се противопоставятъ на неговитъ тѣй свѣти индулгенции“. (D' Aubigne, b. 7, ch. 4.)

Тогавя Лютеръ смѣло започна дѣлото си като борецъ за истината. Гласътъ му се издигаше отъ амвона въ тържествено предупреждение. Той показваше на народа отвратителността на грѣха и ги учеше, че за човѣка е невъзможно чрезъ собствени дѣла да намали вината си или да избѣгне страданията си. Само покаяние и вѣра въ Христа можеха да спасятъ грѣшника. Христовата благодать не може да се купи, тя е даръ Божий. Лютеръ съветваше хората да не купуватъ индулгенции, но да гледатъ съ вѣра къмъ разпнатия Спасителъ. Той описваше собствената си опитностъ, какъ напразно се е опитвалъ да си осигу-

ри спасение чрезъ смирение и покаяние, и увѣряваше слушателитъ си, че е намѣрилъ миръ и радостъ само, когато отвърналъ погледъ отъ себе си и повървалъ въ Христа.

Когато, обаче, Тецелъ продължаваше търговията и безбожнитъ си претенции, Лютеръ реши да протестира найенергично срещу тѣзи крещящи злоупотрѣби. За това скоро му се удаде случай. Дворцовата черква въ Витенбергъ притежаваше много мощи, които въ опредѣлени свѣти дни се излагаха предъ народа. Въ тия дни се даряваше пълно опрощение на грѣховетъ на всички, които посещаваха тогава черквата и се изповѣдваха. Съгласно това въ онѣзи дни народътъ на голѣми тълпи посещаваше черквата. Наближаваше единъ отъ най-важнитъ праздници, този на „всички свети“. Въ предшествуващия день Лютеръ се присъедини къмъ тълпитъ, които си проправяха пътъ къмъ черквата, и залепи на вратитъ ѝ единъ листъ, съдържащъ деветдесетъ и петъ точки противъ учението за индулгенциитъ. Той заявяваше, че е готовъ да защити тѣзи изложения на следващия день въ университета, и то противъ всички лица, които биха се смѣтнали способни да ги атакуватъ.

[103]

Неговитъ изложения привлѣкоха всеобщото внимание. Тъ бѣха четени и препрочитани, бѣха повтаряни въ всички направления. Голѣма възбуда се яви както въ университета, така и въ цѣлия градъ. Изложенията явно показваха, че власть за опрощение на грѣхове и за освобождаване отъ наказание никога не бѣ давана нито на папа, нито на другъ човѣкъ. Продажбата на индулгенции бѣше само единъ фарсъ, сръдство да сеизмъкнатъ отъ народа пари, използване народната вѣра, една сатанинска измислица за погубване на душитъ. Лютеръ декларираше тамъ, че само евангелието на Христа е най-ценното съкровище на църквата, и че Божията благодать,

открита въ него, се щедро дарява на всички, които я търсятъ чрезъ покаяние и вѣра.

Лютеровитѣ тѣзи изискваха разглеждане ; обаче никой не се осмѣляваше да приеме поканата за разискване. Зададенитѣ отъ него въпроси само въ нѣколко дни обиколиха цѣла Германия, а въ нѣколко седмици — и цѣлото християнство. Много благочестиви католици, които виждаха ужасното нечестие въ черквата и съжالياха за него, но не знаеха, какъ да спратъ напредъка му, четеха тезитѣ съ такава голѣма радостъ, като че въ тѣхъ чуваха Божия гласъ. Тѣ чувствуваха, че Богъ милостиво бѣ прострѣлъ ржката Си, за да спре бързо разпространяващата се развала. Князе и магистрати (сѣдии) се радваха тайно, че ще се сложатъ юзди на надменната сила, която твърдѣше, че не може да се прави никакво възражение срещу нейнитѣ решения.

Но обичащитѣ грѣха и суевѣрията множества бѣха ужасени, когато софизмитѣ, които успокояваха страховетѣ имъ, бѣха пометени. Лукави духовници, обезпокоени въ дѣлото си на одобряване престѣпления и виждайки застрашени печалбитѣ си, се съединиха, за да запазятъ претенциитѣ си. Реформаторътъ имаше насрѣща си огорчени, жестоки обвинители. Нѣкои го обвиняваха, че действувалъ прибързано и отъ възбуда. Други го порицаваха въ самомнителностъ и самонадѣяностъ, заявявайки, че той не е ръководенъ отъ Бога, а действувалъ само отъ гордостъ и прибързаностъ. „Кой не знае, — отговаряше той, — че човѣкъ рѣдко представя нѣкоя нова идея, безъ да има видъ на гордостъ и безъ да бѣде обвиненъ, че създава спорове?... Защо Христосъ и всички мжченици бѣха умъртвени ? — Защото изглеждаше, че бѣха горделиви, че презираха тогавашната мѣдростъ и като че изричаха нови възгледи, безъ да се бѣха смирено допитали за съветъ до органитѣ на старитѣ мнения“.

Той прибавяше : „Всичко, каквото правя, желая да го върша не по човъшка мждростъ, а съгласно Божия съветъ. Ако дѣлото е Божие, кой ще го спре ? Ако ли не е Божие, кой пъкъ ще може да го въздигне ? Да бжде не моята, не тѣхната, не нашата, но Твоята воля, о свѣти Отче, Който си на небето !“ (D' Aubigne, b. 3. ch. 6.)

Макаръ Божиятъ Духъ да подбуди Лютера за дѣлото му, този, все пакъ, трѣбваше да го води не безъ жестоки борби. Укори на врагове, изопачаване намѣренията му, зложелателни упрѣци върху характера и мотивитѣ му се излѣха надъ него като стихийно наводнение и не останаха безъ влияние. Въ началото Лютеръ бѣ увѣренъ, че както църковнитѣ, така и училищнитѣ и народнитѣ водители радостно ще се присъединятъ къмъ него въ старанията му за реформа. Думи на куражъ отъ личности съ високо положение го бѣха въодушевили съ радостъ и надежда. Той предчувствуваше вече настѣпването на посвѣтлъль день за църквата. Но окуражението скоро се промени въ позоръ и обвинения. Много черковни и държавни сановници бѣха убедени въ истинността на тезиситѣ му, но тѣ скоро видѣха, че приемането имъ ще причини голѣми промѣни. Да просвѣтлятъ и реформиратъ народа, значеше въ действителностъ да подкопаятъ авторитета на Римъ, да спратъ хиляди потоци, които се вливаха въ неговата съкровищница, и по този начинъ твърде много да намалятъ разточителството и разкоша на папскитѣ водители. Освенъ това, да научатъ хората да мислятъ и чувствуватъ като отговорни същества, гледайки само на Исуса за спасение, би значило, да се прекатурне тронътъ на потифекса, следъ което, евентуално, би се унищожилъ и тѣхниятъ собственъ авторитетъ. По тази причина тѣ отрекоха предложеното имъ отъ Бога познание, и, съпротивлявайки се срещу човѣка, когото Богъ бѣше изпратилъ да ги просвѣтли, тѣ се повдигнаха срещу Христа и Неговата истина.

Гледайки на себе си, Лютеръ потреперваше, като се виждаше самичекъ срещу най-моцнитъ земни сили. Понъкога той се съмняваше, дали действително е билъ ржководенъ отъ Бога да се противопостави на авторитета на черквата. „Кой бѣхъ азъ, — пише той, — за да се противопоставя на папското величие, предъ което треперѣха земнитъ князе и цѣлиятъ свѣтъ? . . . Никой не знае, колко страда моето сърдце въ тѣзи две първи години, и въ какво смирение, дори въ, какво отчаяние изпадахъ азъ често. . (D'Aubigne, b. 3, ch. 9.).

[105] Но той не се обезкуражи съвсемъ. Когато човѣшката подкрепа липсваше, младиятъ реформаторъ поглеждаше къмъ Бога и се учеше да се осланя върху Леговата мощна дѣсница.

На единъ приятелъ на реформацията Лютеръ писа: .Известно е, че не можемъ да разберемъ Писанията нито чрезъ изучаване, нито чрезъ разумъ. Твой пръвъ дългъ е, прочее, да почнешъ чрезъ молитва. Моли Бога да ти даде, поради голѣмата Си милостъ, за Негова слава, а не за твоя, истинско разбиране на Неговото слово. Нѣма другъ тълкувателъ на Божието слово, освенъ Автора на сжщото, както Той Самъ е казалъ: .Всичкитъ ще бждатъ научени отъ Бога“. Не се надѣвай за нищо на твоитъ собствени дѣла, на твоеето собствено разбиране; довърявай се единствено на Бога и на влиянието на Неговия Духъ. Вървай моята опитностъ“. (D'Aubigne, b. 3, ch. 7.) Това е единъ урокъ отъ голѣма важностъ за всички ония, които чувствуватъ, че Богъ ги е призвалъ ца представятъ на другитъ тържественитъ истини за това време. Тѣзи истини ще възбудятъ враждата на сатана и на онѣзи, които обичатъ баснитъ, които той е измислилъ. За борбата съ силитъ на злото е нужно нѣщо повече отъ силата на ума и чисто човѣшката мъдростъ.

Когато враговетъ се позоваваха на обичаи и традиции или на твърденията и авторитета на папата, Лютеръ имъ отговаряше чрезъ Библията, и само

чрезъ нея. Той намираше тамъ необорими аргументи ; затова и робитѣ на формализма и суевѣрието изискваха кръвта му, както еврѣите бѣха викали за тази на Христа. „Той е еретикъ !“ —викаха римскитѣ фанатици. „Най-гольмо предателство срещу черквата е, да се позволи на единъ толкова страшенъ еретикъ да живѣе даже още единъ часъ. Веднага да се издигне клада за него !“ Но Лютеръ не падна жертва на тѣхния бесъ; Богъ, на Когото той бѣше служителъ, изпрати отъ небето Своитѣ ангели, за да го запазятъ. Но пѣкъ и много отъ тѣзи, които бѣха получили отъ него скжпоценната свѣтлина, станаха прицелъ на сатанинската яростъ и заради истината безстрашно понасяха мъжки и смъртъ.

Ученията на Лютера привлѣкоха вниманието на сериознитѣ умове отъ цѣла Германия. Неговитѣ проповѣди и писания разнасяха свѣтли лжчи, които събуждаха хиляди изследватели на истината. Жива вѣра замѣстваше формализма, въ който черквата бѣ тѣй дълго държана. Ежедневно народътъ губѣше довѣрие въ суевѣрнитѣ учения на Римъ. Границитѣ на предразсѣдка се премахнаха. Словото Божие, съ което Лютеръ сравняваше всѣко учение и всѣка претенция, бѣше като остъръ отъ дветѣ страни мечъ и си проправяше пжтъ до сърдцата на народа. Навсѣкжде се събуждаше копнежъ за духовенъ прогресъ. Навсѣкжде съществуваха гладъ и жажда за правда, незапомнени отъ вѣкове. Очитѣ на народа, тѣй дълго отправяни къмъ човѣшки обряди и земни ходатаи, сега се обръщаха съ покаяние и вѣра къмъ Христа, и то къмъ разпнатия Христосъ.

[106]

Тозъ общъ интересъ още повече възбуди страха на папскитѣ авторитети. Лютеръ бѣ повиканъ да се яви въ Римъ и да отговори на обвиненията въ еретичество. Тази заповѣдь ужаси неговитѣ приятели. Тѣ знаеха много добре“ каква опасностъ го грозѣше въ покварения, опиващъ се съ кръвта на Христовитѣ мъченици градъ. Тѣ протестираха срещу по-

викването на Лютера във Римъ и искаха, той да бжде сџденъ въ Германия.

Това предложение най-сетне биде прието, и единъ папски пратеникъ бѣ упълномощенъ да ржководи процеса. Въ инструкциитъ, дадени отъ папата на този представителъ, се съдържаше заповѣдъ, пълномощникътъ „да преследва и незабавно да арестува. . . казания Лютеръ, който вече бѣше обявенъ за еретикъ“. „Ако той постоянноува въ своята упоритостъ“, прибавяше папата, и ако вие не можете да му се наложите, ние ви даваме право да го преследвате навсѣкѣде изъ Германия, да го изгорите, да го прокълнете и да отлжчите отъ черквата всички негови привърженици, като заповядаде на всички християни да избѣгватъ неговото присѣствие“. (D'Aubigne, b. 4, ch. 2.) И по-нататкъ, за да изкорени напълно пагубната ересь, папата заповѣдваше на своя пълномощникъ да отлжчва отъ черквата всички, освенъ императора, отъ какъвто църковенъ или свѣтски чинъ и да сѣ, които небрежатъ за залавянето на Лютера и неговитъ привърженици, и да ги предадатъ на римското отмѣщение.

Тукъ се откриваше истинскиятъ характеръ на папството. Въ цѣлия документъ не се вижда нито следа отъ християнство, или даже отъ най-обикновена справедливостъ. Лютеръ бѣше далечъ отъ Римъ; той нѣмаше възможностъ да се обясни; а, безъ всѣка анкета, той бѣше обявенъ за еретикъ, и въ единъ день той бѣше предупреденъ, обвиненъ, сџденъ и осџденъ, и то отъ „пресвѣтия отецъ“, единствения „най-висшъ“, „непогрѣшимъ“ авторитетъ на черква и държава!

Въ това време, когато Лютеръ се нуждаеше тѣй много отъ любовта и съвета на вѣренъ приятелъ, Богъ изпрати Меланхтона въ Витенбергъ. Младъ, скроменъ и свѣнливъ въ маниери, съ здрави сѣждения, обширни познания и привлѣкательно

красноречие, примъсени съ чистота и честностъ на характера, Меланхтонъ спечели всобщото възхищение и почить. Блъскавитъ му дарби не бѣха по-забележителни отъ благородството на неговото сърдце. Скоро той стана усърденъ ученикъ на евангелието, най-довѣренъ приятелъ и цененъ подрѣжникъ на Лютера; неговата благостъ, предпазливостъ и точностъ бѣха като допълнение на Лютеровия куражъ и енергия. Тѣхната задружна работа даде нова сила на дѣлото и бѣ за Лютера единъ голѣмъ куражъ.

[107]

Аугсбургъ бѣше опредѣленъ като мѣсто за събора. Реформаторътъ трѣгна за тамъ пешъ. Мнозина съ основание се опасяваха за него. Открито го заплашваха, че по пѣтя ше го хванатъ и убиятъ, затова неговитъ приятели го молѣха. да не се излага на такава опасностъ. Тѣ го заставяха даже да напусне Витенбергъ за известно време и да се възползва отъ закрилата, която Тѣ съ готовностъ му предлагаха. Но той не пожела да напусне поста, който Богъ му бѣше повѣрилъ. Въпрѣки бурята, която се разразяваше върху му, той се чувствуваше задълженъ да продължи непоколебимо подържането на истината. „Азъ съмъ като Йеремиа“, казваше той, „мжжъ за борби и раздори; но колкото повече тѣ ме заплашватъ, толкова повече се увеличава моята радостъ ... Тѣ вече унищожиха моята честь и почить. Едно ми остава още — това е моето немошно тѣло: нека го взематъ: така тѣ ще съкратятъ живота ми съ нѣколко часа. Но колкото за моята душа, нея тѣ не могатъ да ми отнематъ. Онзи, който копнѣе да проповѣдва на свѣта Христовото слово, трѣбва да очаква смъртъта си всѣки моментъ“. (D'Aubigne, b. 4, ch. 4.)

Известието за пристигането на Лютера въ Аугсбургъ задоволи много папския пратеникъ. Еретицътъ, който причиняваше смущение, който бѣше привлѣкълъ вниманието на свѣта бѣше сега въ римска власть; пълномощникътъ бѣше решилъ, да не допусне той да му избѣгне. Реформаторътъ бѣше

пропусналъ да се снабди съ охранителна грамота. Неговите приятели го съветваха да не се явява предъ пратеника безъ покровителство, и сами се заеха да му доставятъ такъвъ дукоментъ отъ императора. Намърението на пълномощника бѣше, да изтрѣгне, ако е възможно, отричане отъ Лютера, а въ случай, че това не му се удадѣше, да го заведе въ Римъ, и тамъ и той да понесе участъта на Хуса и Йеронима отъ Прага. Затова той чрезъ агентитѣ си се постара да убеди Лютера да се яви безъ охрана, довѣрвайки се на неговата благосклонность. Реформаторътъ, обаче, категорично отказа да направи това, и докато не получи документа, осигуряващъ му покровителство, той не се яви въ присѣтствието на папския посланикъ.

[108] Планътъ на папиститѣ бѣше, да спечелятъ Лютера чрезъ привидна любезность. Въ срѣщата си съ него пълномощникътъ показваше голѣма любезность, но искаше, щото Лютеръ безусловно да се подчини на черковния авторитетъ и да се съгласи въ всѣка точка, безъ доказателства и въпроси. Той не познаваше още добре човѣка, съ когото имаше работа. Въ своя отговоръ Лютеръ изрази своето уважение къмъ черквата, копнежа си за истината, готовността си да отговори на всички възражения относно онова, което бѣ училъ, и да предложи ученията си на решението на нѣкои ръководни университети. Същевременно той протестираше противъ постѣпката на кардинала, който изискваше отъ него да се отрече, безъ да е доказалъ заблудата му.

Единствениятъ отговоръ бѣше: „Отречи се, отречи се!“ Реформаторътъ посочваше, че становището му се подкрепя отъ Писанията и заяви непоколебимо, че не може да се откаже отъ истината. Пратеникътъ, неспособенъ да отговори на Лютеровитѣ доказателства, го обсипа съ потокъ упръци, подигравки и ласкателства, примѣсени съ цитати отъ предания и думи на отцитѣ, не давайки на реформатора въз-

можност да говори. Виждайки, че бѣше безполезно да се продължаватъ преговоритъ така, Лютеръ най-сетне получи неохотното позволение да даде отговора си писмено.

„Азъ видѣхъ, че най-разумното сръдство,—пишеше той на единъ приятель, — бѣше да му отговоря писмено; защото написаниятъ отговоръ дава двойна полза: първомъ, писаното може да се представи на присяда отъ други, и второ, чрезъ него може по-добре да се въздействува върху страха, ако не върху съвѣстѣта на единъ надмененъ и празнословенъ тиранъ, който иначе би надделѣлъ съ своя заповѣднически гласъ“. (Martyn, „The Life Times“, pp. 271, 272.) При следващата среща Лютеръ представи едно ясно, кратко и изразително изложение на своитъ възгледи, напълно подкрепени съ много цитати отъ Писанието. Следъ като го прочете гласно, той го подаде на кардинала, който го захвърли презрително настрана, считайки, че това сж само празни думи и цитати, които не се отнасяха до въпроса. Лютеръ, на когото очитъ се отвориша, посрещна надутия прелатъ на неговата собствена почва — традицията и ученията на черквата, — като основно обори неговитъ твърдения.

Когато прелатътъ видѣ, че Лютеровитъ основания сж неопровержими, той изгуби всѣко себевладение и яростно извика : „Отречи се! или щете изпратя въ Римъ, да се явишъ предъ сждиитъ, на които е възложено да се запознаятъ съ твоего дѣло. Ще изхвърля изъ черквата както тебе, така и всички твои привърженици и всички, които биха ви покровителствували“. Най-сетне той заяви съ надмененъ, яростенъ тонъ: „Отречи се, или не се явявай вече предъ очитъ ми!“ (D' Aubigne, b. 4, ch. 8.)

Реформаторътъ се оттегли веднага съ своитъ приятели, показвайки така на своя противникъ, че той не трѣбваше да очаква отричане отъ негова страна. Точно това кардиналътъ не очакваше. Той се бѣ лас-

[109]

калъ отъ измамата, че чрезъ жестокостъ ще получи отричане отъ Лютера. Сега, оставенъ самъ съ своитъ подръжници, той гледаше ту еднитъ, ту другитъ въ краенъ гнѣвъ поради неочаквания неуспѣхъ на своитъ планове.

Лютеровитъ старания въ този случай не бѣха безъ добри резултати. Присѣтствуващата голѣма публика имаше случай да сравни двамата мъже, и сама да отсѣди за духа, който тѣ проявяваха, както и за силата и истинността на тѣхнитъ становища. Какъвъ забележителенъ контрастъ! Реформаторътъ, откровенъ, смиренъ, непоколебимъ, стоеше тамъ въ сила Божия, имащъ истината на страната си, а папскиятъ представителъ, самомнителенъ, надмененъ, високомъренъ и неразбранъ, безъ нито едно доказателство отъ Писанията, високо викащъ: Отречи се, или ще те пратя да те накажатъ въ Римъ!

Безъ да държатъ смѣтка за охраната на реформатора, неговитъ противници крояха планове, да го хванатъ и да го хвърлятъ въ затворъ. Отъ друга страна, понеже оставането му по-нататкъ въ Аугсбургъ бѣше безполезно, неговитъ приятели настояваха, той да се върне незабавно въ Витенбергъ, обаче съ най-голѣма предпазливостъ и въ най-голѣма тайна. Лютеръ напусна Аугсбургъ преди залъзъ слънце на конь и придруженъ само отъ единъ водачъ, който му бѣ даденъ отъ градоначалника. Изпълненъ отъ тѣжни предчувствия тръгна той презъ тъмнитъ и мълчаливи улици на града : будни и жестоки врагове планираха неговото погубване! Щѣше ли да се избави той отъ приготвенитъ му примки? Това бѣха моменти на загриженостъ и усърдна молитва. Той достигна една малка вратичка въ стената на града. Тя бѣ отворена за него и той безъ препятствие мина презъ нея. Излъзли еднажъ навънъ, бѣгълцитъ ускориша ходенето, и преди посланикътъ да научи за Лютеровото заминаване, последниятъ бѣше вече извънъ властта на гонителитъ си.

Проектитъ на сатана и на неговитъ агенти бѣха осуетени. Човѣкътъ, за когото мислѣха, че е въ ржцете имъ; имъ бѣше избѣгалъ: птицата бѣше изкочила отъ мрежата на ловцитъ.

При тази новина папскиятъ пълномощникъ бѣ слисанъ. Той очакваше да получи голѣми почести за своята мѣдра и решителна постѣпка съ смутителя на черквата; но неговитъ надежди бѣха напразно. Той изрази гнѣва си въ едно писмо до Фридриха, курфюрста на Саксония, въ което жестоко обвиняваше Лютера и настояваше, Фридрихъ да изпрати реформатора въ Римъ, или да го изгони отъ Саксония.

За свое оправдание Лютеръ изискваше, легатътъ или папата да му докажатъ неговитъ заблуждения отъ Светото Писание, и се задължаваше найтържествено да се отрече отъ ученията си, ако можеше да се докаже, че тѣ сж въ противоречие съ Божието слово. Той изразяваше и благодарността си на Бога, че е билъ намѣренъ за достоенъ да страда за едно тѣй свето дѣло. [110]

Курфюрстътъ до тогава притежаваше само повърхностно познание по учението за реформитъ; но той бѣше много засегнатъ отъ откровеността, силата и яснотата на Лютеровигъ думи, и забяви, че докато не се докаже, въ какво реформаторътъ е заблуденъ, той ще бѣде неговъ покровитель. Въ отговоръ на искането на легата той писа: „Понеже Д-ръ Мартинъ Лютеръ се яви предъ васъ въ Аугсбургъ, вие трѣбва да се задоволите съ това. Ние не очаквахме, че ще го принуждавате да се отрече, безъ да сте го увѣрили въ неговитъ заблуждения. Никой отъ ученитъ мжже въ нашитъ княжества не е потвърдилъ, че учението на Мартина е безбожно, нехристиянско или еретическо“. Тѣй принцътъ отказа да изпрати Лютера въ Римъ или да го изгони отъ страната си. (D' Aubigne, b. 4, ch. 10.)

Курфюрстътъ виждаше общото падение на обществото въ морално отношение. Необходимо бѣше

едно голѣмо ре-форматорско дѣло. Той разбираше, че цѣлиятъ сложенъ ме-ханизъмъ, съ всичкитѣ му забъркани и скжпо стуващи наредби за обуздаването и наказването на престжпленията, би билъ ненуженъ, ако човѣцитѣ познаваха Божиитѣ заповѣди и изискванията на една просвѣтена съвѣсть, и имъ се покоряваха. Той разбра, че Лютеръ работѣше за постигането на тази цель и тайно се радваше, виждайки, какъ въ черквата започна да се забелязва едно по-добро влияние.

Той видѣ сжщо, че като професоръ въ университета, Лютеръ имаше извънредно голѣмъ успѣхъ. Една само година бѣше изминала, откакъ реформаторътъ бѣше залепилъ своитѣ тѣзи на дворцовата черква, а вече имаше чувствително намаление въ числото на богомолцитѣ, които посещаваха черквата въ празника на „всички свѣтии“. На Римъ бѣха ограбени богомолцитѣ и жертвитѣ ; но тѣхното мѣсто бѣ заето отъ друга класа, която идваше сега въ Витенбергъ — не нѣкакви поклонници на мощи, но студенти, които изпълняха аудиторитѣ. Писанията на Лютера запалиха навсѣкжде новъ интересъ къмъ Светото Писание, и въ университета се стичаха студенти не само отъ всички части на Германия, но и отъ всички други страни. Младежи, виждайки за пръвъ пжтъ Витенбергъ, „издигаха ржце къмъ небето и хвалеха Бога, че както въ древни времена въ Сионъ, така и сега Той е просвѣтналъ съ свѣтлината си тукъ, отъ кждето тя се разпространи до най-отдалеченитѣ страни. (D' Aubigne, b. 4, ch. 10.)

[111] Досега Лютеръ бѣше само отчасти убеденъ въ заблудитѣ на Римъ. Но, сравнявайки Светитѣ Писания съ папскитѣ декрети и постановления, той бѣ поразенъ отъ очудване. „Азъ чета декретитѣ на понтифекса, — пишеше той на Спалатина, — и (това ти казвамъ на ухо) не зная, дали папата е самиятъ антихристъ или пѣкъ е неговъ апостолъ, дотолкова много е изопачаванъ и разпѣванъ Христосъ въ тѣ-

хъ (декретитъ му),„ (D'Aubigne, b. 6, ch. 1.) Но Лютеръ все още бѣше привърженикъ на римската черква, и нито мисълъ му минаваше, че нѣкога ще се отдѣли отъ нея.

Реформаторскитѣ писания и учения се разпространиха въ всички християнски народи. Дѣлото проникна и въ Швейцария и Холандия. Копия отъ Лютеровитѣ писания преминаваха въ Франция и Испания. Въ Англия ученията му се приеха като слово на живота. Истината бѣше проникнала сѣщо и въ Белгия и въ Италия. Хиляди хора бѣха пробудени отъ своя мъртвешки сънъ и вкусваха радостта отъ единъ животъ на надежда и вѣра.

Неговитѣ учения бѣха разпространени въ всички мѣста, въ колибитѣ и въ монастиритѣ, въ жилищата на гражданитѣ, въ замъцитѣ на благородницитѣ, въ академиитѣ и въ кралскитѣ палати ; и отъ всички страни храбри хора се повдигаха, за да подпомогнатъ неговитѣ усилия.

Все повече и повече раздразнени отъ атакитѣ на Витенбергския монахъ, нѣкои отъ неговитѣ фанатизирани про-тивници, дори доктори отъ католическитѣ университети, заявяваха, че този, който би го убилъ, ще бѣде невиненъ. Еднажъ единъ чужденецъ, съ скритъ подъ дрехата си пистолетъ, се доближилъ до реформатора и го запиталъ, защо ходи самичекъ. „Азъ съмъ въ Божиитѣ рѣще, — отговорилъ Лютеръ; — Той е моя сила и щитъ, какво може да ми стори смъртенъ човѣкъ?“ Като чулъ това, странникътъ побледнѣлъ и избѣгалъ, като че ли се намиралъ въ присѣтствието на ангели.

Около това сѣщото време Лютеръ, четейки творенията на Хуса, забележи, че голѣмата истина за оправдание чрезъ вѣра бѣше подържана и отъ реформатора на Чехия. „Ние всички, — извика Лютеръ, — Павелъ, Августинъ и азъ, сме били хусисти, безъ да знаемъ това“. „Богъ сигурно ще сѣди свѣта, — продължаваше той, — задето истината е била пропов-

бдвана преди едно столѣтие, но е била изгорена !“ (Wylie, b. 6, ch. 3.)

Въ единъ позивъ къмъ императора и германскитѣ бла-городници въ полза на реформацията въ християнството Лютеръ, говорейки за папата, писа : „Ужасно нѣщо е да виждашъ този, който се нарича замѣстникъ на Исуса Христа, да си служи съ великолепие, каквото даже никой императоръ не е ималъ. Прилича ли той на бедния Исусъ или на смирения Петъръ ? Той е, казватъ тѣ, господарь на свѣта ! Но Христосъ, Чийто замѣстникъ той претендира да е, бѣ казалъ: „Моето царство не е отъ този свѣтъ“. Може ли властта на единъ замѣстникъ да се простира надъ тази на неговия Господарь?“ (D'Aubigne, b. 6, ch. 3.)

[112]

За университетитѣ Лютеръ писа : .Много се страхувамъ, че ако не обясняватъ прилежно Светитѣ Писания и не ги запечататъ въ сърдцата на младежитѣ, университетитѣ ще бждатъ широки врата за пѣкъла. Азъ не съветвамъ никого да изпраща детето сй тамъ, кждето Свещените Писания не владеятъ. Всѣки институтъ, въ който не се занимаватъ непрекъснато съ словото Божие, ще се поквари“, (D'Aubigne, b. 6, ch. 3.)

Този апелъ се разнесе съ свѣткавична бързина изъ цѣла Германия и упражни мощно влияние надъ народа. Цѣлата нация се раздвижи и много хора бѣха побудени да се събератъ около знамето на реформацията. Горящи отъ желание да си отмѣстятъ, неприятелитѣ на Лютера настояваха, папата да вземе срещу него решителни мѣрки. Заповѣдано бѣ, неговитѣ учения да бждатъ веднага осждени. Шестдесетъ дни бѣха дадени на Лютера и на неговитѣ привърженици, да се откажатъ ; въ противенъ случай всички щеха да бждатъ отлжчени оъ черквата. Това бѣ страшенъ часъ за реформацията. Отъ столѣтия присждитѣ за отлжчване бѣха упражнявали ужасъ върху много мощни владѣтели ; тѣ потопяваха ве-

лики империи въ нещастие и отчаяние. На тъзи, които бѣха тѣхна жертва, се гледаше съ ужасъ ; тѣ бѣха третираны като парии, отхвърлени отъ общение съ тѣхнитъ подобни, преследвани до изтрѣбление. Лютеръ не бѣше слѣпъ за заплашващата го буря, но той стоеше твърдъ, уповавайки, че Христосъ ще бѣде неговъ помощникъ и защитникъ. Съ вѣра и куражъ на мъченикъ той писа : „Какво ще стане, не зная, нито желая да зная... Нека ударътъ падне кждето ще, азъ не се страхувамъ. Никой листъ отъ дървото не пада безъ волята на нашия Баща. Колко повече Той ще се загрижи за насъ ! Леко нѣщо е да умрешъ за Словото, тѣй като самото Слово се пожертвува за насъ и първомъ То умрѣ. Ако ние умремъ съ Него, ще и да живѣемъ съ Него; изминавайки онова, презъ което преди насъ То мина, ние ще бждемъ тамъ, кждето е То, и ще живѣемъ съ Него завинаги“. (D'Aubigne, b. 6, ch. 1, p. 113.)

Когато папската була достигна Лютера, той каза : „Азъ я презирамъ и отхвърлямъ като безбожна и фалшива... Тя осжда самия Христосъ. . . Радвамъ се, че трѣбва да понеса такива злини за доброто на дѣлото. Сега вече азъ съмъ по-спокоенъ ; защото найсетне зная, че папата е антихристъ и че стои на самия сатанински тронъ“. (Enders, II, S. 491.)

При все това папската присжда оказа своя ефектъ. Затворъ, мъжки и мечъ бѣха мощни орждия, които можеха да наложатъ покорство. Слабитъ и суевѣрнитъ треперѣха предъ папския декретъ : и макаръ че преобладаваше общо съчувствие къмъ Лютера, все пакъ мнозина ценѣха живота си твърде много, за да го рискуватъ въ дѣлото на реформацията. По всичко изглеждаше, че дѣлото на реформацията отива къмъ своя край.

Но Лютеръ оставаше безстрашенъ. Римъ бѣше нахвърлилъ своитъ анатели противъ него, и свѣтътъ бѣ увѣренъ, че той или щѣше да загине, или щѣше да бѣде принуденъ да отстъпи. Но не стана ни-

що подобно. Съ мощенъ и страшенъ жестъ реформаторътъ върна проклинателната присжда назадъ къмъ нейния авторъ и публично обяви решението си, да скжса съ него завинаги. Въ присжтствието на множество студенти, доктори и граждани отъ всъкакво положение Лютеръ изгори папската була съ каноническитъ закони, едиктитъ и нъкои писания, които подкрепяха папската властъ. „Моитъ неприятели, — каза той — чрезъ изгаряне моитъ книги можаха да нзвредятъ дълото на истината въ умоветъ на обикновения народъ и да погубятъ душите имъ ; затова и азъ на свой редъ изгарямъ тъхнитъ книги. Сериозната борба започна вече. Досега азъ само си играехъ съ папата. Азъ започнахъ това дъло въ Божие име; надъвамъ се, че е време вече то да се привърши и безъ мене, чрезъ Неговата мощъ“.

На упръцитъ отъ неговитъ врагове, които се подиграваха съ слабостъта на неговото дъло, Лютеръ отговаряше: „Кой знае, дали Богъ не ме е избралъ и призвалъ за това дъло, и дали тъ не тръбва да се страхуватъ, задето чрезъ презиране мене тъ презиратъ самия Господъ? Мойсей бъ самичекъ при излизането отъ Египетъ; Илия бъ самъ презъ царуването на царъ Ахава; Исая сжщо бъ самъ въ Йерусалимъ ; Йезекиилъ—въ Вавилонъ. .. Господъ никога не избираше за пророкъ нъкой първосвещеникъ или друга голъма личностъ ; обикновено Той избираше прости, презръни хора, а еднажъ бъ избралъ и говедаря Амосъ. Презъ всъки векъ свѣтиите е тръбвало да изобличаватъ първенци, царе, князе, свещеници и учени за опасностъта отъ техния животъ. . . Азъ не казвамъ, че съмъ пророкъ; но казвамъ, че тъ тръбва да се страхуватъ, защото азъ съмъ самъ, а те сж много. Азъ съмъ сигуренъ, че словото Божие е съ мене, а не съ тъхъ“ (Е. А. XXIV, S. 155. 164.)

Въпръки това, Лютеръ се реши да се отдъли отъ черквата не безъ борба съ себе си. Около онова време той писа: „Азъ всъки день чувствувамъ все пове-

че и повече, колко трудно е да изоставишъ принципъ, които си възприелъ отъ детинство. О ! колко болки ми причини, макаръ да имамъ Светитъ Писания на страната си, да заема становище срещу папата и да го обявя като антихристъ ! ... Колко голъми бѣха страданията на сърдцето ми ! Колко пѣти съ горестъ си задавахъ тѣй често повтаряния отъ устата на папиститъ въпросъ: „Само ти ли си мждъръ ? Може ли всичкиятъ останалъ свѣтъ да се заблуждава ? Какво ще бжде, ако въ края на краищата излъзе, че ти си онзи, който се заблуждава, и като вплиташъ въ своята заблуда толкова много души, ги погубишъ за вѣчността? “ Ето, така азъ се борихъ съ себе си и съ сатана, докато Христосъ чрезъ непогрѣшимото Си слово подкрепи сърдцето ми срещу тѣзи съмнения“. (Martyn, „Life and Times of Luther“, pp. 372. 373.)

[114]

Папата бѣше заплашилъ Лютера съ отлъчване отъ черквата, ако не се отрече, и това заплашване се изпълни сега. Яви се нова була, която обявяваше Лютера за окончателно отлъченъ отъ черквата и проклетъ отъ небето, като налагаше сжщата анатема и на всички онѣзи, които биха приели неговитъ учения. Голъмата борба бѣше вече започнала.

Съпротива е участъта на всички, които Богъ употребява да известятъ истини, отнасящи се специално за тѣхното време. Въ днитъ на Лютера имаше една настояща истина отъ голъмо значение, и въ нея се съдържаше даже настояща истина за нашата епоха. На Този, който действува споредъ съветитъ на Своята воля, е било угодно да постави хората при разни обстоятелства и да имъ възложи длѣжности, които отговарятъ на времената, въ които живѣятъ, на обстоятелствата, всрѣдъ които сж поставени. Ако тѣ оценѣха дадената имъ свѣтлина, предъ тѣхъ се откриваше истината въ по-голъми размѣри. Но болшинството хора днесъ жадуватъ сжщо тѣй малко за истината, както папскитъ при-върженици въ времето на Лютера. Както въ миналитъ вѣкове, така и дне-

съ съществува склонност да се приемат човъшки теории и традиции. Тъзи, които представят истината за настоящето време, не трѣбва да очакват подобъръ приемъ, отъ тоя на по-раншнитъ реформатори. Великата борба между истина и заблуда, между Христа и сатана ще нараства по размъръ и сила до края на свѣтовната история.

Исусъ каза на Своитъ ученици : „Да бѣхте отъ свѣта, свѣтътъ щѣше да люби своето; а понеже не сте отъ свѣта, но Азъ ви избрахъ отъ свѣта, затова свѣтътъ ви мрази. Помнете словото, що ви казахъ Азъ : Нѣма слуга, по-голѣмъ отъ господаря си. Ако Мене гониха, и васъ ще гонятъ ; ако Моето слово спазиха, и вашето ще спазятъ“. (Иоанъ 15:19.20.) Отъ друга страна нашиятъ Господъ обяви ясно: „Горко вамъ, кога всички човѣци заговорятъ добро за васъ. Защото тѣй постѣпваха тѣхнитъ бащи съ лъжепроцитъ“. (Лука 6 : 26.) Духътъ на свѣта днесъ не е повече въ съгласие съ Христовия духъ, отколкото въ по-раншнитъ времена, и онѣзи, които проповѣдватъ Божието слово въ неговата чистота, нѣма да бждатъ приети съ по-голѣмо благоволение сега, отколкото тогава. Съпротивата противъ истината може да измѣни формата си, може да бжде по-прикрита, по-хитра ; но сжщиятъ антагонизъмъ съществува и ще съществува до края.

[115]

Епизод 8—Лютеръ предъ Народното събрание въ Вормсъ.

Новъ императоръ, Карлъ V, се възкачи на германския тронъ. Римскитъ пратеници побързаха да му изпрагятъ своитъ благопожелания и да го подбудятъ да употреби силата си противъ реформацията. Отъ друга страна, курфюрстътъ на Саксония, на когото Карлъ дължеше до голъма степенъ короната си, настояваше предъ последния да не предприема нищо противъ Лютера, докато предварително не го е изслушалъ. По този начинъ императорътъ бѣ поставенъ въ много неловко положение. Папиститѣ биха се задоволили само, ако императорътъ издадѣше едиктъ, съ който да осъди Лютера на смъртъ. Курфюрстътъ бѣше твърдо обявилъ, че нито императорското величие, нито нѣкоя друга личностъ сж опровергали Лютеровитѣ писания, затова той изискваше за доктора отъ Витенбергъ охрана, съ която този да може да се яви предъ единъ съдъ отъ учени, نابожни и безпристрастни сждии.

Вниманието на всичкитѣ партии бѣ обърнато къмъ събранието на германскитѣ държави, свикано въ Вормсъ. Това бѣше наскоро следъ възкачването на Карла V на трона. Важни политически въпроси и интереси имаше да се разглеждатъ въ това време въ народното събрание. За пръвъ пѣтъ германскитѣ принцове щѣха да срещнатъ младия си монархъ въ съвещателно събрание. Църковни и държавни сановници бѣха дошли отъ всички срани на родината. Свѣтски лордове отъ високъ произходъ, мощни и ревниви въ своитѣ наследствени права; духовни князе, горди въ съзнанието за своето предимство по

чинъ и сила; придворни рицари, съ тѣхната въоръжена свита; представители на чужди и отдалечени страни — всички се събираха въ Вормсъ.

[116] Предметътъ, който възбуждаше най-голямъ интересъ въ това голѣмо събрание, бѣше дѣлото на саксонския реформаторъ. Карлъ V бѣше натоварилъ курфюрста на Саксония да доведе Лютера съ себе си въ Народното събрание, увѣрявайки го въ своето покровителство и обещавайки му свободно разискване съ компетентни личности по въпроса на диспута. Съ нетърпение очакваше Лютеръ явяването си предъ императора. Здравето му по онова време се бѣ много влошило, но той писа на курфюрста: „Ако не мога да отида въ Вормсъ здравъ, ще бѣда отнесенъ тамъ както съмъ боленъ, защото като ме вика императорътъ, азъ не се съмнявамъ, че това е зовъ отъ самия Богъ. Ако тѣ искатъ да употребятъ спрямо мене насилие, което е вѣроятно (защото тѣ не ме викатъ, за да ги наставлявамъ), азъ оставямъ тази работа въ Божиитѣ рѣце. Онзи, Който запази тримата младежи въ огнената пещъ, все още живѣе и царува. Ако Той не желае да ме спаси, моятъ животъ би ималъ малко значение. Нека само се стремимъ да не оставяме евангелието, което сме започнали, за гавра на безбожнитѣ . . . Подобре нека пролѣемъ кръвта си за него. Не е моя работа да реша, дали животътъ, или смъртъта ми ще допринесе повече за спасението на всички . . . Вие можете да очаквате отъ мене всичко ... съ изключение на бѣгство и отричане. Да бѣгамъ не мога, а още по-малко — да се отрека“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 1.)

Новината, че Лютеръ трѣбваше да се яви предъ Народното събрание, произведе въ Вормсъ голѣмо възбуждение. Алеандъръ, папскиятъ пратеникъ съ специална мисия за това дѣло, предвиждайки, че обстоятелствата на това свикване на сждъ ще бѣдатъ гибелни за папството, се смути и разяри. Да се урежда разследване на случай, за който папата бѣше ве-

че произнесълъ осждителна присжда, би било неуважаване авторитета на върховния понтифексъ. Освенъ това той се опасяваше, че красноречивитъ и мощни доказателства на този мжжъ могатъ да отвърнатъ много князе отъ папското дѣло. Затова той увещаваше Карла най-настоятелно, да не допусне явяването на Лютера въ Вормсъ. Въ сщщото време бѣ публикуванъ едиктътъ, който отлжчваше Лютера, и наличността на този фактъ, заедно съ увещанията на пратеника, принудиха императора да отстъпи. Той писа на курфюрста, че ако Лютеръ не е съгласенъ да се откаже, трѣбва да си остане въ Витенбергъ.

Недоволенъ отъ тази победа, Алеандъръ работѣше съ всичката си сила и хитростъ, за да осигури осждането на Лютера. Съ постоянство, достойно за едно по-добро дѣло, той представаше работата предъ вниманието на принцове, прелати и други членове на събранието, обвинявайки реформатора въ „измѣна, бунтъ, неблагочестие и богохулство“. Но разпаленостъта и сприхавостъта, които пратеникътъ проявяваше, показваха трѣрде ясно, кой духъ го ржководѣше. Всички чувствуваха, че той е ржководенъ повече отъ омраза и отмъщение, отколкото отъ ревностъ и благочестие“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 1.) Болшинството отъ Народното събрание бѣ наклонно да гледа съ благоволение на Лютеровото дѣло.

[117]

Съ удвоена ревностъ настояваше Алеандъръ предъ императора, да изпълни папския едиктъ. Но, съобразно законитъ на Германия, това не можеше да се извърши, безъ одобрението на принцоветъ. Победенъ най-сетне отъ настойчивостъта на пратеника, Карлъ V го помоли да представи искането си въ Народното събрание. „Това бѣ великъ день за папския пратеникъ. Събранието бѣ голѣмо, а дѣлото бѣше още по-голѣмо. Алеандъръ трѣбваше да защитава Римъ, майка и учителка на всички черкви“. Той

тръбваше да защитава княжеското достойнство на свети Петра предъ свѣтскитѣ принцове на християнството. „Той имаше дарба на красноречие, и превеличи значението на случая. Провидението бѣше наредило, щото преди да бѣде осъденъ, Римъ да се яви и да се защити чрезъ най-способния отъ своитѣ оратори, въ присѣтствието на най-великия съдъ“. Онѣзи, които симпатизираха на реформатора, гледаха съ особена загриженостъ на ефекта отъ Алеандровата речъ. Саксонскиятъ курфюрстъ, който не присѣтствуваше, бѣ далъ заповѣдь на нѣкои отъ своитѣ съветници, които бѣха въ заседанието, да си взематъ бележки отъ речъта на папския пратеникъ.

Съ всичката си сила на ученостъ и красноречие, Алеандъръ се стремѣше да стѣпчи истината. Обвинение следъ обвинение сипѣше той противъ Лютера, като врагъ на черква и държава, на живи и мъртви, на духовенство и миряни, на събори и отдѣлни християни. „Въ Лютеровитѣ писания има толкова заблуждения“, заяви той, „че поради тѣхъ могатъ да бѣдатъ изгорени и сто хиляди еретици“.

Приключвайки, той се помъчи да хвърли упрѣкъ върху привърженицитѣ на роформираната вѣра. „Какви сж всичкитѣ тѣзи лютерани ? Шѣпа безочливи, покварени свещеници, развалени монаси, невежи адвокати и унижени благородници, а сжщо и простъ народъ, когото тѣ сж заблудили и отвърнали отъ истината. Колко голѣмо е превъзходството на католическата партия спрямо тѣхъ по число, способностъ и сила ! Единъ единодушенъ декретъ на това знаменито събрание ще просвѣтли проститѣ, ще предупреди безразсѣднитѣ, ще затвърди колебливитѣ и ще засили слабитѣ“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 3.)

Съ такива оржжия сж били атакувани защитницитѣ на истината презъ всѣко време. Сжщитѣ доказателства се при-веждатъ противъ всички, които се осмѣляватъ да се противопоставятъ на установенитѣ заблуди, на яснитѣ и прями учения на Божието

слово. „Кои сж тѣзи проповѣдници на .нови учения ? “ — викатъ ония, които искатъ популярна религия. „Тѣ сж необразовани, малко по число и отъ найбеднитѣ класи. А твърдятъ, че иматъ истината и че сж избраниятъ народъ Божий. Тѣ сж невежи, тѣ сж заблудени. Колко много ги превъзхожда нашата черква по число и влияние ! Колко велики и учени мъже има между насъ ! Колко по-голяма властъ имаме ние !“ — Това сж доказателствата, които упражняватъ шеметно влияние върху свѣта ; обаче тѣ не сж победителни днесъ, отколкото въ дните на реформатора.

[118]

Реформацията не свършваше съ Лютера, както мнозина биха предполагали. Тя трѣбва да се продължи до приключването на свѣтовната история. Лютеръ имаше да извърши велико дѣло, да отрази върху другитѣ онази свѣтлина, която Богъ допусна да просвѣтне надъ него ; но той не получи всичката свѣтлина, която трѣбва да бѣде дадена на свѣта. Отъ тогава нова свѣтлина безспирно е освѣтлявала Писанията и постоянно нови истини сж били разкривани.

Речъта на папския пратеникъ направи дълбоко впечатление на събора. Никой не се намѣри тамъ, да оспори победата на папския борецъ съ ясното учение на словото Божие. Никой не направи опитъ да защити реформатора. Общото мнение бѣше разположено не само да го осѣди, него и ученията му, но ако е възможно, да изкорени и ересъта. Римъ имаше най-благоприятния случай да защити своята кауза. Всичко, каквото той можеше да каже за своя полза, бѣше казано. Обаче неговата видима победа бѣ сигналъ и за неговото поражение. Отъ този моментъ противоречието между истината и заблудата щѣше да става по-ясно, докато се разразѣше въ откритата борба. Никога вече следъ този день Римъ нѣмаше да стои тѣй сигурно, както до тогава.

Пратеникътъ бѣше представилъ папството отъ най-хубавата му страна. Членовѣтъ на Народното

събрание бѣха почти единодушни за предаването на Лютера въ рѣцете на неговитѣ противници. Въ този моментъ Божиятъ Духъ подбуди единъ членъ отъ събранието да представи истинската картина на папската тирания. Благороденъ и твърдъ, херцогътъ Георги Саксонски стана въ това княжеско събрание и съ поразителна точностъ описа измамитѣ и пороцитѣ на папството и тѣхнитѣ лоши следствия. Къмъ края той каза :

„Тѣзи сж нѣкои отъ злоупотрѣбленията, които протестиратъ срещу Римъ. Отъ тамъ сж пренебрегнали всѣки срамъ и единствената имъ целъ е... пари, пари, пари ! Така че проповѣдницитѣ, които трѣбва да поучаватъ въ истината, въ сжщностъ говорятъ само лъжи, и не само се тѣрпятъ, но се и възнаграждаватъ, защото колкото по-голъми сж лъжитѣ имъ, толкова по-голъма е и печалбата имъ. Отъ този скверенъ източникъ текатъ тѣзи замърсени води. Безпжтица простира ржка къмъ алчността... Ето, духовенството е причинило скандалъ, който хвърля толкова много бедни души въ вѣчно осжждение ! Обща реформа е належаща и трѣбва да се извърши“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 4.)

[119]

Самиятъ Лютеръ едва ли би могълъ да представи друго по-силно, по-изразително, порицание на папската поквара. Като се има предъ видъ, че говорителятъ бѣше решителенъ врагъ на реформатора, ясно става, че думитѣ му имаха още по-голъмо влияние.

Ако очитѣ на събранието биха могли да се отворятъ, тѣ щѣха да видятъ Божии ангели всрѣдъ тѣхъ, изпращайки свѣтли лъчи въ тъмнината на заблудата, отваряйки умове и сърдца за приемане Божията истина. Дори противницитѣ на реформацията бѣха повлияни отъ силата на Бога на истината и мъдростъта, и по този начинъ бѣше приготвенъ пжтътъ предъ великото дело, което щѣше да се извърши. Въ отсъствието на Мартинъ Лютера гласъ-

тъ на Единъ по-голямъ отъ него бѣше чутъ въ събранието.

Веднага Народното събрание опредѣли комитетъ, който да приготви списъкъ на папскитъ притѣснения, които много тежаха на германския народъ. Този листъ, съдържащъ 101 означения, се представи на императора съ молба, той да вземе незабавни мѣрки за премахване на тѣзи злоупотреби. „Каква загуба на християнски души, — каза депутацията — какви грабежи, какви изнудвания, и то само поради безчестията, съ които е обграденъ духовниятъ глава на християнството ! Наша длъжностъ е, да предотвратимъ пропадането на нашия народъ. За тази целъ ние ви молимъ найсмирено, да действувате неотложно за една обща конференция, като вие поемете ръководството ѝ“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 4.)

Тогава събранието поиска да бжде доведенъ реформаторътъ. Въпрѣки молбитъ, протеститъ и заплашванията на Алеандъръ — папския делегатъ, — най-сетне императорътъ се съгласи, и Лютеръ бѣ повиканъ предъ Народното събрание. Съ поканата бѣ изпратенъ единъ ескортъ, който да обезпечи сигурното му идване. Всичко това бѣ съобщено въ Витенбергъ чрезъ единъ пратеникъ, на когото бѣ възложено да придружи реформатора до Вормсъ.

Приятелитъ на Лютера се ужасиха. Познавайки пред-разсждѣцитъ и враждата противъ него, тѣ се страхуваха, да не би неговата охрана да не бжде зачетена, и настояваха да не излага живота си на опасностъ. На молбитъ имъ той отговори: „Папиститъ не желаятъ моето отиване въ Вормсъ, но моето осжждане и моята смъртъ. Нищо! Не се молете за мене, но за словото Божие. . . Христосъ ще ми даде Своя духъ, за да победя тѣзи проповѣдници на заблудата. Азъ ги презирахъ презъ живота си, и ще триумфирамъ надъ тѣхъ чрезъ смъртъта си. Те сж се заели въ Вормсъ, да ме принудятъ да отстъпя. Ето какво ще бжде моето отричане: По-рано азъ казвахъ, че па-

[120] пата е замѣстникъ Христовъ, сега пъкъ казвамъ, че той е противникъ на Господа и апостолъ на дявола“. (D' Aubigne, b. 7, ch. 6.)

Лютеръ не трѣбваше да извърши самъ това опасно пжтешествие. Освенъ императорския пратеникъ, трима отъ неговитѣ най-добри приятели решиха да го придружатъ. Меланхтонъ сърдечно желаше да се присъедини къмъ тѣхъ. Сърдцето му , бѣ свързано съ Лютеровото. и той копнѣеше да го последва, ако е нужно и въ затвора, и въ смъртта. На молбитѣ му, обаче, биде отказано. Ако Люгеръ би загиналъ, надеждитѣ на реформацията трѣбваше да преминатъ върху раменетѣ на неговия младъ съработникъ. Напущайки го, реформаторътъ му даде тази поржка: „Ако азъ не се върна и ако моитѣ неприятели ме предадатъ на смъртъ, о, братко мой, не преставай да поучавашъ и остани върненъ въ истината! Работи на мое мѣсто... ако ти жи-вѣешъ, малко важи, че азъ съмъ умрѣлъ“. (D' Aubigne, b. 7, ch. 7.) Студентитѣ и гражданитѣ, които се бѣха събрали, за да присѣдствуватъ при Лютеровото отпжтуване, бѣха трогнати. Множествата, на които сърдцата бѣха докоснати отъ евангелието, се сбогуваха съ него, плачейки. Така реформаторътъ и придружителитѣ му заминаха отъ Витенбергъ.

По пжтя реформаторътъ и неговитѣ другари видѣха, че хората бѣха обхванати отъ лоши предчувствия. Въ нѣкои градове не му бѣха оказани никакви почести. Въ единъ хотелъ, дето пренощуваха, единъ приятель свещеникъ изрази опасението си за Лютера, показвайки портрета на Савонарола, италиански реформаторъ, умъртвенъ заради вѣрата си. На следния день се узна, че Лютеровитѣ писания бѣха осждени въ Вормсъ. Императорски пратеници разнасяха императорския указъ и призоваваха народа, да предаде запретенитѣ книги на управление. Пратеникътъ, страхувайки се за сигурността на Лютера въ събранието, и мислейки, че неговото ре-

шение бѣ разколебано, го попита, дали още е съгласенъ да продължава пѣтя. Той отговори: „Макаръ да съмъ забраненъ въ всѣки градъ, азъ ще отида“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 7.)

Въ Ерфуртъ Лютеръ бѣ приетъ съ голѣми почести. Заобиколенъ отъ тѣлпи почитатели, той премина улицитѣ, които тѣй често бѣше кръстосвалъ съ своята просешка торба. Посети монашеската килия и си спомни борбитѣ, презъ които бѣше миналъ, за да получи въ сърдцето си свѣтлината, която сега наводняваше Германия. Поканиха го да проповѣдва. Това му бѣше забранено, обаче императорскиятъ пратеникъ му позволи, и монахътъ, който нѣкога бѣше слуга въ манастира, се качи сега на амвона.

Въ една препълнена отъ слушатели къща той говори върху Христовитѣ думи: „Миръ вамъ!“ — „Всички философи, каза той, — доктори, писатели сж се старали да научатъ хората, какъ могатъ да получатъ въченъ животъ, но не сж успѣли. Азъ желая сега да ви го кажа... Господъ е възкресилъ отъ мъртвитѣ единъ мжжъ, Господа Исуса Христа, за да унищожи Той смъртъта, да изкорени грѣха и да затвори вратитѣ на пѣкъла. Ето дѣлото на спасението... Христосъ победи! Ето радостната вестъ! И ние сме спасени чрезъ Неговото дѣло, а не чрезъ нашитѣ... Нашиятъ Господъ Исусъ Христосъ каза: „Миръ вамъ; вижте Ми рѣцетъ!“ — това ще рече: „Гледай, о човѣче! Азъ, само азъ съмъ, който отнехъ грѣховетъ ти и те изкупихъ; и сега имай миръ!“

Той продължи, показвайки, че истинската вѣра се открива чрезъ светъ животъ. „Понеже Богъ ни е спасилъ, нека наредимъ така работитѣ си, че тѣ да Му бждатъ угодни. Богатъ ли си? Нека твоео богатство да служи за полза на беднитѣ! Беденъ ли си? Нека твоята служба бжде полезна на богатитѣ! Ако твоятъ трудъ е полезенъ само за тебе, службата, за която претендирашъ, че я отдавашъ на Бога, е лъжа“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 7.)

Хората слушаха като омагьосани. Хлѣбътъ на живота се раздаваше на души, които умираха отъ глѣдъ. Христосъ бѣше издигнатъ въ тѣхнитѣ очи по-горе отъ папи, делегати, императори и крале. Лютеръ не спомена нищо за своето опасно положение. Той не искаше да привлѣча върху себе си внимание или симпатии. Въ съзерцание на Христа той бѣ забравилъ себе си. Той се криеше задъ Страдалеца на Голгота, стремящъ се единствено, да представи Исуса като изкупитель.

Продължавайки пѣтя си, реформаторътъ бѣ навсѣкжде предметъ на най-живъ интересъ. Любопитна тѣлпа се притискаше наоколо му. Приятелски гласове го предупреждаваха за плановѣтъ на римокатолицитѣ: „Ще Ви изгорятъ,— казваха едни, — ще обърнатъ тѣлото Ви въ прахъ, както направиха съ ЯнъХуса“. Неговиятъ отговоръ бѣ: „Даже и по цѣлия пѣтъ отъ Вормсъ до Витенбергъ да запалятъ огънь, пламъцитѣ на който да достигатъ до небето, азъ ще вървя по него въ името на Господа. Азъ ще се явя предъ тѣхъ, ще влѣза въ челюститѣ на този хипопотамъ, ще строша неговитѣ зѣби, и ще изповѣдвамъ Господа Исуса Христа“. (D' Aubigne, b. 7, ch. 7.)

[122] Новината за неговото приближаване къмъ Вормсъ пре-дизвика голѣмо вълнение. Приятелитѣ му трепѣреха за неговата безопасностъ; неприятелитѣ му се страхуваха за участъта на своето дѣло. Старателни усилия се положиха, за да го разубедятъ да не влиза въ града. По подбуда на свещеници, той бѣ поканенъ да се оттегли въ замъка на единъ приятелъ-рицарь, където, споредъ тѣхнитѣ обяснения, всички трудности можеха дружелюбно да бждатъ уредени. Приятелитѣ му пѣкъ се стремѣха да му опишатъ опасноститѣ, които го заплашваха. Но всичко бѣ напразно. Непоколебимъ, Лютеръ отговори: „Даже ако има въ Вормсъ толкова дяволи, колкото сж керемидитѣ на покривитѣ, азъ пакъ ще влѣза тамъ“. (D' Aubigne, b. 7, ch. 7.)

При пристигането му въ Вормсъ огромно множество се тълпеше при градските врати, за да го поздрави съ „добре дошелъ“. Такава голъма навалица не се бѣше събирала да поздрави даже императора. Възбуждението бѣ прѣкомърно големо; отсрѣдъ множеството единъ пронизителенъ и жалостенъ гласъ пѣше погребална пѣсенъ, за да предупреди Лютера за предстоящата му съдба. „Богъ ще бжде моя защита“, каза той, слизайки отъ колата.

Папиститѣ не вѣрваха, че Лютеръ наистина ще се осмѣли да се яви въ Вормсъ ; затова неговото пристигане ги изпълни съ ужасъ. Императорътъ веднага събра своитѣ съветници, за да решатъ, какво да правятъ. Единъ отъ епископитѣ, заклетъ папистъ, заяви: „Ние дълго време сме се съветвали по тази работа. Нека Ваше Императорско Величие се отърве отъ този човѣкъ незабавно. Сигизмундъ не предаде ли Хуса на изгаряне ? На единъ еретикъ ние не сме длъжни нито да даваме, нито да почитаме охраната“. — „Не, — каза Карлъ, — това, което е обещано, трѣбва да се сдържи“. (D' Aubigne, b. 7, ch. 8.) Решиха, че реформаторътъ трѣбваше да бжде изслушанъ.

Цѣлиятъ градъ желяеше да види този бележитъ мжжъ, и скоро жилището му се изпълни съ посетители. Лютеръ едва се бѣше съвзелъ отъ неотдавнашната си болестъ; той бѣ изморенъ отъ пжтешествието, което трая цѣли две седмици ; той трѣбваше да се приготви за посрѣщане важнитѣ събития на утрешния день, и се нуждаеше отъ спокойствие и отдихъ. Обаче желанието да го видятъ бѣше толкова голъмо, че благородници, рицари, свещеници и граждани се трупаха и притискаха около него. Между тѣхъ имаше много благородници, които смѣло искаха отъ императора реформа на свещеническитѣ поквари, и които, както по-късно Лютеръ каза, „бѣха всички освободени чрезъ негово евангелие“. (Martyn, „„ Life and Times of Luther“, p. 393.) Приятели и врагове идваха да видятъ неуст-

[123]

рашимия монахъ. Той ги посръщаше всички съ непоколебимо спокойствие и отговаряше на всъкиго съ мъдростъ и достойнство. Неговото държане бѣше твърдо и храбро. Лицето му, бледо и слабо отъ работа и болестъ, изразяваше особена любезностъ и радостъ. Тържественостъта и дълбоката сериозностъ на неговитѣ думи му придаваха сила, на която дори неговитѣ врагове не можеха напълно да противостоятъ. Както приятели, тъй и врагове бѣха изпълнени съ очудване. Нѣкои бѣха убедени, че божествено влияние го придружаваше; други повтаряха думитѣ на фарисеитѣ относно Христа: „Бѣсъ има!“

На другия день Лютеръ бѣ поканенъ да се яви предъ Народното събрание. Императорски офицеръ бѣ натоваренъ да го придружи до приемната зала. Но съ мъжа той достигна мѣстото, дотолкова улицитѣ бѣха препълнени съ зрители, любопитни да видятъ монаха, който се е осмѣлилъ да се противопостави на папския авторитетъ.

Въ момента, когато Лютеръ се готвѣше да се яви предъ своитѣ сѣдии, единъ старъ генералъ, герой въ много битки, му каза любезно: „Бедни монахо! бедни монахо! Предъ тебе предстои походъ и съпротива, каквито нито азъ, нито другъ нѣкой полководецъ е виждалъ въ най-крѣвопролитнитѣ битки! Но ако твоето дѣло е право и ако си сигуренъ въ него, върви напредъ въ името на Бога, и не се бой отъ нищо! Богъ нѣма да те напусне!“ (D', Aubigne, b. 7, ch. 8.)

Най-сетне Лютеръ застава предъ събора. Императорътъ седна на трона, заобиколенъ отъ най-знаменититѣ личности на империята. Никога човѣкъ не се бѣ явявалъ предъ повнушително събрание. „Самото явяване на Лютера бѣше блестяща победа надъ папството. Папата бѣше осѣдилъ този човѣкъ, и сега сѣщиятъ мъжъ се намираше предъ сѣдъ, който по такъвъ начинъ се поставяше надъ папата. Папата бѣше анатемосалъ реформатора, отлъчилъ го бѣ

отъ всѣко свѣтско общество, а ето, той бѣ поканенъ най-почтително и приетъ предъ най-величествено-то събрание на свѣта. Папата го бѣше осъдилъ на доживотно мълчание, а сега той трѣбваше да говори предъ хиляди внимателни слушатели, събрани отъ най-различнитъ страни на християнството. Така Лютеръ бѣ прокаралъ една голѣма реформация : Римъ слизаше вече отъ трона си, и причината за това бѣ гласътъ на единъ монахъ“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 8.)

Въ присѣтствието на това мощно и високо благородно събрание скромниятъ по рождение реформаторъ се почувствува смутенъ. Много принцове, наблюдавайки неговото вълнение, се приближиха при него съ благоволение, и единъ отъ тѣхъ му каза : „Не се бойте огъ тѣзи, които убиватъ тѣлото, а душата не могатъ да убиятъ“. Другъ единъ прибави : „Когато бждете изведени предъ управници и царе заради Моето име, ще ви бжде дадено отъ Отца, какво да речете“. По този начинъ Христовитъ думи бѣха употребени отъ силните на този свѣтъ, за да подкрепятъ Божия служителъ въ часа на изпитание.

Лютеръ бѣ поставенъ до трона на императора. Дълбоко мълчание настана въ препълнената зала. Тогава единъ императорски офицеръ, ставайки, посочи една колекция отъ писания на Лютера, и покани реформатора да отговори на два въпроса: Признава ли той посоченитъ книги за негови, или не ; и наклоненъ ли е да се отрече отъ мненията, които сж изложени въ тѣхъ. Следъ прочитането заглавията на книгитъ, Лютеръ отговори на първия въпросъ, като призна книгитъ за свои. „Колкото за втория въпросъ, — каза той, — понеже това е въпросъ на вѣра и спасение на душитъ и засѣга Божието слово, което е най-великото и ценно съкровище на небе и земя, азъ бихъ постѣпилъ неразумно, ако отговоря, безъ да размисля. Така азъ бихъ потвърдилъ, може би, по-малко, отколкото обстоятелствата «алага-

[124]

тъ, или повече, отколкото истината изисква, и по този начинъ бихъ съгрѣшилъ спрямо думитъ на Христа.; Който се отрече отъ Мене предъ човѣцитъ, и азъ ще се отрека отъ него предъ Моя Небесенъ Отецъ' (Мат. 10 : 33). Ето защо азъ моля Негово Императорско Величество най-почтително, да ми даде време да отговоря, безъ да съгрѣша спрямо Божието слово“.
(D'Aubigne, b. 7, ch. 8.)

Като отправи тази молба, Лютеръ постъпи разумно. Неговото държане увѣри събранието, че той не действува нито отъ страсть, нито по внушение. Това спокойствие и това себевладение, неочаквани отъ единъ мжжъ, който се бѣ показалъ смѣлъ и неотстъпчивъ, увеличиха неговата сила и по-късно му позволиха да отговори съ благоразумие, решителностъ, мъдростъ и благородство, които изненадаха и разочароваха неговитъ противници, като изобличиха тѣхната дързостъ и гордостъ.

На следния день той трѣбваше да се яви, за да даде своя окончателенъ отговоръ. За единъ моментъ реформаторътъ изгуби куражъ, виждайки силитъ, които се бѣха съединили противъ истината; вѣрата му се разколеба; страхъ и трепетъ го обхванаха и ужасъ го обзе. Опасноститъ се увеличаваха предъ него, изглеждаше, че враговете му ще възтържествуватъ и силитъ на тъмнината ще преодолѣятъ. Мрачни облаци се събираха около него и изглеждаше, че го отделятъ отъ Бога. Лютеръ копнѣеше за уверѣние, че всемогщиятъ Богъ ще бѣде съ него. Така, въ душевенъ страхъ, той се хвърли съ лице на земята и излъ тѣзи отривисти, сърдцераздирателни викове, които само Богъ може да разбере напълно.

„О, всемогщи и вѣчни Боже, — казваше той, — колко ужасенъ е този свѣтъ ! Ето, той е отворилъ устата си да ме погълне, а азъ имамъ тѣй малко упование въ Тебе!... Ако трѣбва да положа упованието си само въ силата на този свѣтъ, всичко е изгубено за мене ! . . . Моятъ последенъ часъ е дошълъ, моята

присжда е произнесена ! . . . О! Господи! о Ти, мой Господи! . . . Помогни ми противъ всичката мъдростъ на този свѣтъ! Стори това; Ти трѣб- ва да го направишъ. [125]
 . . Ти Самъ, защото това на е мое дѣло, а Твое. Лично за себе си азъ нѣмамъ никаква работа тукъ съ тѣзи велики свѣтовни господари. . . Но дѣлото е Твое. . . и то е право и вѣчно. О, Господи, помогни ми! Върни и непромѣними Боже ! азъ не уповавамъ въ никой човѣкъ. Това би било напразно ! Всичко човѣшко е несигурно ; всичко, което иде отъ човѣка, пропада. . . Ти ме избра за това дѣло. Азъ го зная ! . . . Е добре ! действуйвай, о, Боже ! . . . Стой до мене, за името на Твоя обиченъ Синъ Исуса Христа, Който е моя защита, мой щитъ и моя крепостъ“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 8.)

За да запази реформатора отъ чувство на увѣреностъ въ своята собствена сила, и за да не се втикне самонадѣяно въ опасностъ, Богъ, въ Своята мъдростъ, бѣше допусналъ Лютеръ да съзнае своята опасностъ. Не страхътъ отъ лични страдания, не ужасътъ отъ изпрѣчилитъ се предъ него мъжи и смъртъ го сломиха. Той бѣ достигналъ кризата, а се чувствуваше неспособенъ да я посрещне. Поради неговата слабостъ дѣлото на истината можеше да претърпи поражение. Не за собствена сигурностъ, но за победа на истината се борѣше тѣй съ Господа. Страхътъ и душевната му борба бѣха като тѣзи на Израиля въ ноцната борба край самотния потокъ. Подобно на Израиля, и той победи. Въ свършената си безпомощностъ той се хвана здраво чрезъ вѣра о Христа, могщия Освободителъ. Той бѣ подкрепенъ съ увѣрението, че нѣма да се яви самъ предъ събранието. Миръ завладѣ отново душата му, и той се радваше, дето му се дава случай да въздигне Божието слово предъ народнитъ владетѣли.

Съ твърдо упование въ Бога Лютеръ се приготви за предстоящата му борба. Той състави плана на отговора си, провѣри нѣкои мѣста отъ писанията си

и потърси въ Библията подходящи доказателства за подкрепа на твърденията си. Тогава, полагайки лъвата си ржка върху отворената предъ него свѣта книга и издигайки дѣсницата си къмъ небето, той обеща „да остане вѣренъ на евангелието и да изповѣда свободно вѣрата си, макаръ и да трѣбва да я запечата съ кръвѣта си“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 8.)

Доведенъ отново предъ събранието, лицето му не издаваше нито следа отъ страхъ или смущение. Спокоенъ и смиренъ, но при все това величествено храбъръ и благодаренъ, той стоеше като Божий свидетелъ всрѣдъ голѣмцитѣ на земята. Императорскиятъ чиновникъ пожела да чуе неговото решение, дали е съгласенъ да се отрече отъ учението си. Лютеръ даде отговора си кротко и съ смиренъ тонъ, безъ пламенностъ или възбуждение. Неговото държане бѣше учтиво, скромно, а освенъ това той откриваше довѣрие и радостъ, които изненадаха събранието.

[126]

„Височайши императоре, знаменити князе и уважаеми господа, — каза Лютеръ, — явявамъ се предъ Васъ днесъ, съгласно даденото ми отъ вчера нареждане, и чрезъ Божията милостъ Ви умолявамъ, Ваше Величество и Ваше Августейше Височество, да изслушате благосклонно защитата на едно дѣло, за което съмъ сигуренъ, че е справедливо и вѣрно. Ако отъ незнание наруша дворцовитѣ обичаи и благоприличия, азъ Ви моля да ме извините, защото не съмъ отрасълъ въ царски палати, но въ уединението на единъ манастиръ“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 8.)

Следъ това, преминавайки къмъ въпроса, той обясни, че всичкитѣ му книги не сж отъ единъ и сщцъ характеръ. Въ нѣкои отъ тѣхъ той разглежда вѣра и добри дѣла ; и тѣхъ, даже враговетъ му сж намирали, че сж не само безвредни, но и полезни. Да се отрече отъ тѣхъ, значи да отхвърли истини, които всички партии признаватъ. Вториятъ видъ книги се състоятъ отъ писания, които откриватъ покварата и злоупотрѣбитѣ на папството. Да отрече тѣзи тру-

дове, би значило да засили римската тирания и да отвори широко врата за много и по-голъми беззакония. Въ третия видъ книги той е нападалъ личности, които сж защищавали явни злини. Относно тѣзи си писания той открито заяви, че е билъ по-грубъ, отколкото подобава. Той не твърди, че е безгрѣшенъ ; но дори и тѣзи книги не би могълъ да унищожи, защото подобно дѣло би насърдило враговетъ на истината и тѣ биха се възползвали отъ това, за да притѣсняватъ Божия народъ съ по-голъма жестокостъ.

„И все пакъ, азъ съмъ само човѣкъ, а не Богъ, — продължи той, — затова ще се защитя като Христа : Ако съмъ говорилъ зло, покажете ми злото. . . Затова, чрезъ Божието милосърдие, умолявамъ Ваше Императорско Величество, и васъ, твърде знатни князе и всички хора отъ всѣко съсловие, да проверите отъ писанията на пророцитъ и апостолите, дали съмъ се заблуждавалъ. Ако бжда убеденъ въ това, азъ ще се отрека отъ всѣка заблуда и ще бжда първиятъ, който ще хвърля книгитъ си въ огъня.

„Онова, което току-що казахъ, ясно показва, че азъ грижливо съмъ обмислилъ и разсѣдилъ за опасностите, на които се излагамъ ; но съвсемъ не се смущавамъ ; за мене е голъма радостъ да видя, че, както въ по-раншнитъ времена, така и сега, евангелието е причина за безпокойство и несъгласие. Това е характерътъ, това е участъта на Божието слово. „Не дойдохъ да донеса миръ, но ножъ“, каза Исусъ Христосъ. Богъ е чудесенъ и ужасенъ въ Своитъ съвети ; внимавайте, да не би, предполагайки, че уталожвате несъгласие, да се явите гонители на светото Божие слово и да си навлѣчете ужасенъ потокъ отъ непреодолими опасности, настоящи бедствия и вѣчна гибель. .. Азъ бихъ могълъ да Ви говоря за фараони, за вавилонски царе, за такива въ израиля, които никога не сж работили тѣй добре за своето съсипване, както когато чрезъ съвещания въ

присъствието на голъми мъдреци сж мислели да затвърдятъ своитъ империи“.

Лютеръ бѣше говорилъ на нѣмски ; сега той бѣ по-моленъ да повтори същитъ думи на латински. Макаръ изморенъ отъ предишното усилие, той се съгласи, и отново произнесе речъта си, съ същата ясность и сила, както понапредъ. Божието провидение действуваше тукъ. Умоветъ на много принцове бѣха тѣй заслѣпени отъ заблуда и суевѣрие, че при първото произнасяне на речъта тѣ не разбраха силата на Лютеровото разсжждение; повторението имъ даде възможность да разбератъ ясно представенитъ точки.

Тѣзи, които твърдоглаво затваряха очитъ си за свѣтлината и умишлено не искаха да се оставятъ да бждатъ победени отъ истината, се разяриха отъ силата на Лютеровитъ думи. Когато той престана да говори, пълномощникътъ на папата каза ядосано: „Вие не отговорихте на зададения ви въпросъ... Отъ васъ се иска да дадете ясенъ и опредѣленъ отговоръ... Искате ли, или не искате да отречете?“

Реформаторътъ отговори : „Щомъ като Ваше Свѣтло Височество и Ваше Високо Могъщество изисквате отъ мене ясенъ, простъ и опредѣленъ отговоръ, азъ ще ви дамъ такъвъ, и той е : Азъ не мога да подчиня вѣрата си нито на папа, нито на събори, защото е ясно като день, че тѣ много пжти сж се заблуждавали и сж си противоречили единъ на другъ. Ако, прочее, не бжда оборенъ чрезъ текстове отъ Светото Писание или чрезъ очевидни истини, ако не ме увѣрятъ чрезъ пасажитъ даже, които съмъ цитиралъ, и поствятъ така моята съвѣсть въ съгласие съ словото Божие, азъ не мога и не искамъ да се отрека отъ нищо, защото не е добре за единъ християнинъ да говори противъ съвѣстьта си. Ето ме, не мога другоаче ; Богъ да ми помогне ! Аминъ“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 8.)

Така този праведникъ бѣше стжпилъ на сигурната основа на Божието слово. Небесна свѣтлина осия

лицето му; величието и чистотата на характера, сърдечниятъ му миръ и радостта му бѣха открити за всички, когато той свидетелствуваше за вѣрата, която е победила свѣта.

Цѣлото събрание бѣше онѣмъло за известно време отъ очудване. При първия си отговоръ Лютеръ бѣ говорилъ съ тихъ гласъ, съ почиттелно, почти покорно държане. Паписститъ бѣха схванали това като доказателство, че куражътъ му е почналъ да се колебае. Тъ считаха молбата за отлагане само като встъпление къмъ отричането. Самиятъ императоръ Карлъ, забелязвайки неговия страдалчески ликъ, обикновеното му облѣкло и простотата на словото му, бѣше казалъ съ презрителенъ видъ : „Този монахъ никога не би могълъ да ме направи еретикъ“. Но куражътъ и твърдостта, които Лютеръ прояви сега, а също мощта и яснотата на неговитъ сжждения, изпълниха всички групи съ изненада. Императорътъ, възхитенъ, извика: „Този монахъ говори съ неустрашимо сърдце и непоколебимъ куражъ!“ Много германски принцове гледаха съ гордостъ и радостъ на този представителъ на тѣхната нация.

[128]

Привърженицитъ на Римъ бѣха победени: тѣхното дѣло се яви въ най-неблагоприятна свѣтлина. За да запазятъ своитъ позиции, тѣ потърсиха помощъ не въ Свещенитъ Писания, но въ заплашвания, постоянното сръдство на Римъ. Ораторътъ на събраниято каза : „Ако не се отречете, императорътъ и държавитъ на империята ще се съветватъ, какъ да постѣпятъ съ единъ непоправимъ еретикъ. Приятелитъ на Лютера, които съ голѣма радостъ слушаха неговата благородна защита, потрепераха при тѣзи думи ; но реформаторътъ каза спокойно : „Богъ да ми бжде помощникъ, защото не мога да отрека нищо“. (D' Aubigne, b. 7, ch. 8.)

Лютеръ напусна Народното събрание, за да могатъ князетъ да се съвещаватъ помежду си. Чувствуваше се, че е настѣпилъ важенъ часъ. Решителния-

тъ отказъ на Лютера, да се подчини, можеше да повлияе черковната история съ вѣкове. Решено бѣ, да му представятъ още единъ случай да се отрече. За последенъ пжтъ той бѣ доведенъ въ събранието. Наново му зададоха въпроса, дали желае да се отрече отъ своето учение. „Азъ не мога да дамъ другъ отговоръ“, отвърна той, „освенъ онзи, който вече дадохъ“. Очевидно бѣ, че той нито чрезъ обещания, нито чрезъ за-плашвания можеше да бжде убеденъ да отстъпи на желанията на своитѣ противници.

Папскитѣ водители се разгнѣвиха, задето е презрѣна отъ единъ простъ монахъ властта имъ, предъ която царе и благородници сж треперали; тѣ копнѣха да го накаратъ да почувствува тѣхната яростъ, като го подложатъ на смъртни изтезания. Разбирайки опасността, Лютеръ говори на всички съ християнско благородство и спокойствие. Думитѣ му бѣха свободни отъ гордостъ, страхъ или изопачение. Той бѣше забравилъ себе си и голѣмцитѣ, които го заобикаляха, чувствуваше само, че бѣше въ присѣтствието на Единъ, безкрайно по-висшъ отъ папи, прелати, крале и императори.

[129] Чрезъ Лютеровото свидетелство Христосъ бѣ говорилъ съ такава сила и величие, че за известно време изпълни както приятели, тѣй и врагове съ страхопочитание и очудване. Божиятъ Духъ присѣтствуваше въ този съборъ и бѣше затрогналъ сърдцата на управителитѣ на цѣлата империя. Нѣкои отъ принцовете смѣло признаваха справедливостта на Лютеровото дѣло. Много се увѣриха въ истината, но направеното впечатление у нѣкои не трая дълго. Имаше и други, които по онова време не откриха своето убеждение, но попосле, следъ изучаване на Писанията, станаха безстрашни привърженици на реформацията.

Курфюрстътъ Фридрихъ очакваше съ голѣма загриженостъ явяването на Лютера предъ събора и съ голѣмо възхищение изслуша речта му. Съ гордос-

тъ и радостъ наблюдаваше той куража, самообладанието и непоколебимостта на доктора, и реши да стои непоколебимо въ негова защита. Той сравняваше състезаващитъ се страни и виде, че мъдростта на папи, крале и прелати пропадна предъ силата на истината. Папството претърпѣ едно таково поражение, което щѣше да се чувствува между всички нации и презъ всички вѣкове.

Когато папскиятъ пратеникъ съзна въздействието на Лютеровата речъ, той се изплаши, както никога по-рано, за могъществото на своята черква, и се реши да употреби всички възможни сръдства, но да издействува погубването на реформатора. Съ цѣлото красноречие и дипломатическо изкуство, съ които тѣй много се отличаваеше, той представи на младия императоръ лудостта, да пожертвува могъщото приятелство на папата заради единъ незначителенъ монахъ.

Неговитъ думи не останаха безъ влияние. Още на следния день следъ отговора на Лютера Карлъ съобщи на Народното събрание решението си да продължи политиката на своитъ предшественици, като поддържа и покровителствува католическата религия. Понеже Лютеръ се бѣ отказалъ да се отрече отъ своитъ заблуждения, срещу него и ересъта, която той учеше, трѣбваше да се взематъ най-енергични мѣрки. „Единъ едничъкъ монахъ, заблуденъ отъ собствена глупостъ, се е повдигналъ противъ вѣрата на християнството“, казваше той. „За да спра това нечестив, азъ ще пожертвувамъ царствата си, могъществото си и сѣкровищата си, тѣлото си, кръвта си, душата си и живота си. Азъ ще изпратя почитаемия Лютеръ, като му забраня да причинява и най-малкото смущение между народа ; после ще преследвамъ него и последователитъ му чрезъ отлъчване, възбрана и чрезъ всѣко възможно сръдство, за да ги унищожа. Азъ умолявамъ членоветъ отъ всички държави да се държатъ като върни християни“. (D'Aubigne, b.

7, ch. 9.) Въпреки това, императорътъ обяви, че Лютеровата охрана трѣбва да се уважи, и че преди да се предприематъ мърки противъ него, трѣбва да му се даде възможностъ безопасно да се завърне въ отечеството си.

[130]

Две противоположни мнения се оформиха между членовете на събранието. Пратеницитъ и представителитъ на папата наново поискаха да се пренебрегне Лютеровата охрана. „Рейнъ — казваха тѣ, — трѣбва да приеме и неговата пепелъ, както преди столѣтие прие и отнесе пепелъта на Янъ Хуса“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 9.) Но германскитъ принцове, макаръ сами да бѣха паписти, протестираха срещу такова посегателство на дадената дума, което би било петно за нацията. Тѣ посочиха бедствията, които последваха смъртъта на Хуса, и обявиха, че не смѣятъ да навлѣкатъ върху Германия и главата на младия си императоръ повтаряне на подобни ужасни събития.

Самиятъ Карлъ, въ отговоръ на това предложение, каза: „Макаръ честъ и вѣра да изчезнатъ отъ цѣлия свѣтъ, тѣ трѣбва да намѣрятъ прибѣжище въ сърдцата на князетъ“. Най-горчивитъ папски врагове на Лютера все още настояваха предъ императора, да постъпи съ реформатора тѣй, както Сигизмундъ постъпи съ Хуса : да го изостави на милостъта на черквата. Карлъ, спомнайки си Хуса, показващъ своитъ окови всрѣдъ събора и обвинявайки публично императора, че бѣ измѣнилъ на даданата си дума, отговори : „Азъ не бихъ желалъ да се червя като Сигизмунда !“ (Lenfant, „History of the Council of Constance“, Vol. I, p. 422.)

Карлъ съзнателно отблъсна представенитъ отъ Лютера истини. „Азъ твърдо съмъ решенъ да следвамъ примѣра на моитъ праотци“, казваше монархътъ. Той бѣ решилъ да не направи нито стѣпка навънъ отъ пѣтя на общеприетия обичай, дори и за да трѣгне въ пѣтя на истината и на правдата. Той же-

лаеше да подържа папството съ всичката му жестокостъ и поквара, понеже и бацитъ му сж вършили сжщото. Той остана на това си решение и отказа да приеме свѣтлината, която бацитъ му не сж приели, или да извърши длъжностъ, която тѣ не сж извършвали.

Мнозина сж и въ наши дни такива, които се привързватъ къмъ обичаитъ и преданията на своитъ бащи. Когато Господь имъ изпрати допълнителна свѣтлина, тѣ се отказватъ да я приематъ, понеже тѣхнитъ бащи не сж я имали. Но както ние не живѣемъ вече въ времената на нашитъ бащи, тѣй и нашитъ задължения и нашитъ отговорности не сж сжщитъ, като тѣхнитъ. Ние нѣма да бждемъ одобрени отъ Бога, ако гледаме примѣра на нашитъ отци, за да опредѣляме по него нашитъ задължения, Нашата отговорностъ е по-голяма, отколкото тази на нашитъ предшественици. Ние сме отговорни за свѣтлината, която тѣ сж получили и която ни е оставена като наследство, но сме отговорни и за добавъчната свѣтлина, която сега ни освѣтлява отъ Божието слово.

За невѣрвацитъ юдеи Христосъ каза : „Ако не бѣхъ дошълъ и не бѣхъ имъ говорилъ, грѣхъ не щѣха да иматъ; а сега нѣматъ извинение за грѣха си“. (Йоанъ 15:22.) Сжщата божествена сила бѣше говорила чрезъ Лутера на императора и на германскитъ князе. Когато свѣтлината проблесна отъ Божието слово, духътъ на Господа за последенъ пжтъ умоляваше мнозина отъ членоветъ на събора. Както Пилатъ, столѣтия по-рано, бѣ допусналъ гордостъ и амбиция да затвърдятъ сърдцето му за думитъ на свѣтовния Спасителъ ; както треперещиятъ Феликсъ молѣше Вестителя на истината : „За сега иди Си, а когато намѣря време, ще Те повикамъ“ ; както гордиятъ Агрипа, който бѣше казалъ: „Още малко, и ще ме убедишъ да стана християнинъ“ (Деян. 24 : 25 и 26: 28), все пакъ се отвърна отъ изпратената небесна вестъ,

[131]

така и Карлът V отхвърли свѣтлината на истината, за да последва съветитѣ на политиката и на свѣтската почестъ.

Слухове за кроежитѣ противъ Лютера се носѣха широко, причинявайки голѣмо възбуждение изъ града. Реформаторътъ бѣше спечелилъ много приятели, които, познавайки вѣроломната жестокостъ на Римъ спрямо всички, които се осмѣляваха да изобличатъ неговата поквара, решиха да го защитятъ. Стотици благородници се заеха да го запазятъ. Гласове се издигаха противъ императорската воля, която бѣше повлияна отъ Римъ. По вратитѣ на кѣщитѣ и на общественитѣ мѣста бѣха поставени плакарди, за и противъ Лютера. На една отъ тѣхъ бѣха написани тѣзи думи на мѣдреца: „Горко ти, земьо, когато царътъ ти е дете!“ (Екл. 10:16.) Общиятъ ентузиазъмъ за Лютера въ цѣла Германия убеди както императора, тѣй и Народното събрание, че несправедливостъ, показана къмъ Лютера, би застрашила мира на империята и даже сигурността на трона.

Фридрихъ Саксонски запазваше мѣдра сдържаностъ. Прикривайки грижливо своитѣ истински чувства по отношение на реформатора, той следѣше за него съ неуморимо бдение, наблюдавайки всички негови движения така добре, както и тѣзи на неговитѣ неприятели. Но имаше и много, които не криеха своитѣ симпатии къмъ Лютера. Принцове, графове, барони и други влиятелни свѣтски и духовни лица го посещаваха. „Малката стая на реформатора, — пишеше Спалатинъ, — не можеше да побере всички, които искаха да го видятъ“. (Martyn, Vol. I, p. 404.) Хората гледаха на него като на свръхъ човѣкъ. Даже тѣзи, които не вѣрваха неговитѣ учения, не можеха да се въздържатъ отъ възхищение предъ благородната правдивостъ, която го караше по-скоро да посрещне смѣло смъртта, отколкото да насили съвѣстѣта си.

Енергични усилия бѣха положени, за да склонятъ Лютера на отстъпки предъ Римъ. Благородници и князе представяха предъ него, че ако той упорито продължава да държи на своето мнение като по-високо отъ онова на черквата и съборитъ, скоро можеше да бжде изгоненъ отъ империята и оставенъ безъ защита. На това Лютеръ отговаряше: „Евангелието на Христа не може да бжде проповядвано безъ скърби . . . Защо, прочее, страхъ и боязнь да ме отдѣлятъ отъ Бога и отъ божественото слово, което единствено е истинно ? Не, по-скоро бихъ далъ тѣлото си, кръвта си и живота си!“ (D'Aubigne, b. 7, ch. 10.)

[132]

Отново го принуждаваха да предостави безъ страхъ книгитъ си на присждата на императора. „Съгласенъ съмъ отъ все сърдце, — каза той въ отговоръ, — императорътъ, принцоветъ и даже найнищожниятъ християнинъ да провѣрятъ и оценятъ моитъ книги, но при условие, да иматъ за мѣрка словото Божие. Хората трѣбва Нему да се подчинятъ. Не насилвайте моята съвѣсть, която е въ зависимостъ отъ Светитъ Писания“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 10.)

На другъ единъ опитъ да го склонятъ, той отвърна; „Съгласенъ съмъ да се откажа отъ моята охрана. Азъ предавамъ въ ржцетъ на императора моята личностъ и моя животъ, но словото на Бога . . . никога !“ (D'Aubigne, b. 7, ch, 10.) Той се съгласи да се предостави на решението на единъ общъ съборъ, но при условие, че отъ него ще се изисква да решава споредъсловото Божие. „Що се отнася до Божието слово и до вѣрата“, прибави той, „всѣки християнинъ би могълъ да сѣди толкова добре, колкото и папата, па макаръ и милони събори да го подкрепятъ“, (Martyn, Vol. 1, p. 410.) Приятели и неприятели най-сетне се убедиха, че сж безполезни всѣкакви по-нататъшни опити за помирение.

Ако реформаторътъ би отстъпилъ само въ една едничка точка, сатана и неговото войнство щѣха да спечелятъ победата. Но непоколебимата му твър-

достъ бѣше срѣдството за освобождението на църквата и за започването на една нова и по-добра епоха. Влиянието на този единственъ човѣкъ, който се осмѣляваше да мисли и действува самостоятелно въ религиозните нѣща, трѣбваше да подеждува на черквата и на свѣта не само отъ неговото време, но и въ всички бѣдещи генерации. Неговата твърдостъ и вѣрность трѣбваше да засилятъ въ последно време всички, които щѣха да минатъ презъ подобна опитность. Могъществото и величието Божие бѣха издигнати по-високо отъ човѣшки съвети и отъ огромната мощъ на сатана.

[133] Скоро следъ това на Лютера бѣ заповѣдано съ нареждане отъ императора да се завърне дома си. Реформаторътъ знаеше, че скоро ще бѣде оповестена и неговата присѣда. Застрашителни облаци се надвисваха по пѣтя му, но като напущаше Вормсъ, сърдцето му бѣ изпълнено съ радостъ и хвалекие. „Самиятъ дяволъ. — казваше той, — пазѣше папската крепость; но Христосъ направи въ нея про-цепъ, и сатана бѣ заставенъ да признае, че Богъ е по-могъщъ отъ него“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 11.)

Следъ заминаването си, желяейки искрено, да не бѣде схваната неговата твърдостъ за бунтъ, Лютеръ писа на императора: „Богъ, Който е сърдцеведецъ, ми е свидетель, че азъ съмъ готовъ да се подчиня съ почитъ на Ваше Величество, било чрезъ слава, било чрезъ позоръ, било чрезъ животъ, било чрезъ смъртъ — чрезъ всичко, съ изключение на Божието слово, чрезъ което живѣе човѣкъ. Въ всички дѣла на настоящия животъ моята преданость ще бѣде непоколебима, защото тукъ загуба или печалба сж безъ значение за спасението. Но когато се засѣгатъ вѣчни интереси, Богъ не желяе, човѣкъ да се подчинява на човѣка. Защото подчинение въ такива нѣща е истинско богослужение, а то подобава да се отдаде само на Създателя“. (D'Aubigne, b. 7, ch. 11.)

При завръщане отъ Вормсѣ, приемътъ на Лютера бѣ много по-блъскавъ, отколкото на отиване за тамъ. Високопоставени духовни лица приветствуваха отлжчения монахъ, и граждански владѣтели почетоха мжжа, когото императорътъ бѣ осъдилъ. Той бѣ принуденъ да проповѣдва, и въпрѣки императорската забрана, той наново се качи на амвона. Това той направи безъ угризения: „Азъ никога не съмъ се обещалъ да вържа Божието слово, — казваше той, — нито пъкъ нѣкога ще направя такъвъ оброкъ“. (Martyn, Vol. 1, p. 420.)

Наскоро следъ отпѣтуването му отъ Вормсѣ папскитѣ привърженици убедиха императора да издаде едиктъ противъ него. Въ този указъ Лютеръ бѣ обявенъ като „сжщъ сатана въ образъ на човѣкъ, облъченъ въ монашеска дреха“. (Martyn, Vol. I, p. 420.) Заповѣдано бѣше, щомъ изтече срокътъ за охраната му, да се взематъ мѣрки за спиране дѣлото му. На всички хора бѣ забранено да му даватъ подслонъ, храна или питие, или да го подкрепятъ и подпомагатъ било чрезъ думи, било чрезъ дѣла, публично или частно. Кждето и да се намираше, той трѣбваше да бжде уловенъ и предаденъ на властитѣ. Последователитѣ му сжщо трѣбваше да бждатъ затваряни, а имуществата имъ конфискувани. Писанията му трѣбваше да бждатъ унищожени, и най-сетне всички, които се осмѣляватъ да действуватъ противно на този указъ, трѣбваше да понесатъ неговата присжда. Саксонскитѣ курфюрстъ и принцове, найприятелски настроени спрямо Лютера, бѣха напуснали Вормсѣ наскоро следъ заминаването му, и императорскитѣ указъ получи одобрението на събранието. Съ това папискитѣ ликуваха. Тѣ считаха сждбата на реформатора за решена.

Но Богъ бѣше предвидѣлъ единъ пътъ за спасението на Своя служителъ въ това опасно време. Едно бдително око бѣше проследило Лютеровитѣ движения и едно върно, благородно сърдце бѣше реши-

ло неговото избавление. Явно беше, че Римъ ще се задоволи само тогазъ, когато види неговата смъртъ. Единственото сръдство, за да бжде запазенъ отъ челюститъ на лъва, беше да го скриятъ ; за това сръдство Богъ вдъхнови Фридрихъ Саксонски. Съ сръдействието на върни приятели намърението на курфюрста бѣ извършено, и Лютеръ бѣ успѣшно скритъ както отъ приятели, така и отъ врагове. Докато пътуваше по направление на Витенбергъ, той се видѣ неочаквано заловенъ, отдѣленъ отъ съпровождатцата го стража и отведенъ бързо презъ гората въ Вартбургската кула—самотна крепостъ, построена на върха на една планина. Както неговото залавяне, тѣй и скриването му станаха така тайнствено, че даже самиятъ Фридрихъ Саксонски дълго време не знаеше, къде е билъ отвлѣченъ той. Това незнание беше отъ значение. Тѣй като курфюрстътъ не знаеше скривалището на Лютера, естествено е, че той не можеше и да открие нищо за него. Той знаеше само, че реформаторътъ е въ сигурностъ, и това му стигаше.

Пролътъта, лътото и есенътa минаха ; зимата дойде, а Лютеръ беше все пленникъ. Алеандъръ и привърженицитъ му ликуваха, сигурни, че свѣтлината вече бѣ на угасване. Но вмѣсто това, реформаторътъ пълнѣше лампата си отъ склада на истината, за да я запали и да свѣтне съ още по-голѣмъ блѣсъкъ.

Въ приятелската безопасностъ на Вартбургъ Лютеръ се почувствува отначало щастливъ, виждайки се избавенъ отъ горещината и смутоветъ на борбата. Обаче той не можа да понесе за дълго спокойствието и почивката. Свикналъ на деятеленъ животъ и жестоки борби, той не можеше да понесе лесно бездействието. Въ тѣзи самотни дни предъ очитъ му се изпрѣчи положението на църквата, и той извика отчаяно : „Уви ! Нѣма ли никой въ тѣзи последни дни на Божия гнѣвъ, който да се повдигне на страната на Бога, и да застане като стена предъ Израилевия

домъ ?“ (D'Aubigne b. 9, ch. 2.) После мислитъ му се повърнаха къмъ него самия и той се уплаши, да не би съ оттеглянето си отъ борбата да бжде обвиненъ въ страхливостъ. Освенъ това, той се упрѣкваше за своята леностъ и себезадоволство. А въ сжщото време той извършваше всѣкидневнo повече, отколкото бѣ възможно за нѣкого да върши. Перото му не оставаше бездейно, и неговитъ противници, които се ласкаеха, че сж го накарали да замълчи, не закъснѣха да бждатъ очудени и смутени отъ доказателствата за неговата дейностъ. Множество брошури излизаха отъ перото му и обикаляха цѣла Германия. Той извърши за сънародниците си най-ценна служба, като преведе Новия заветъ на нѣмски езикъ. Отъ височината на своя скалистъ Патмосъ, презъ повече отъ една година, той продължаваше да проповѣдва евангелието и да порицава грѣховете и заблуденията на своето време.

[135]

Ако Богъ бѣше оттеглилъ Своя служителъ отъ обществения животъ, това не бѣ само, за да го избави отъ гнѣва на неговитъ противници и да му осигури спокойно време за важнитъ му трудове; всичко това бѣше за още по-ценни резултати. Въ усамотението и неизвестността на планинското си убѣжище Лютеръ бѣ отдалеченъ отъ всѣка подкрепа и лишень отъ човѣшка похвала. Така той бѣ спасенъ отъ гордостъта и самоувѣреностъта, които тѣй често биватъ причинявани отъ успѣхитъ. Чрезъ страдание и смирение той бѣ приготвенъ отново да пристѣпи съ сигурностъ по шеметнитъ висини, къмъ които той бѣ тѣй неочаквано въздигнатъ.

Когато хората се радватъ на свободата, която истината имъ носи, тѣ сж наклонни да превъзнасятъ тѣзи, които Богъ е употребилъ да счупятъ веригитъ на заблудата и суевѣрието. Сатана се опитва да отвърне човѣшкитъ мисли и любовь отъ Бога и да ги отпрати върху хора. По този начинъ той ги увлича да почитатъ инструмента, а да пренебрегнатъ

Ржката, която направлява всичките случки на провидението. Често пжти религиозни водачи, които сж така хвалени и почитани, изгубватъ изпредъ очи зависимостъта си отъ Бога и се увличатъ въ самонадѣяность. Като резултатъ отъ това тѣ се опитватъ да владѣятъ умоветъ и съвѣстъта на хората, които сж склонни да гледатъ за ржководство къмъ тѣхъ, вмѣсто къмъ Божието слово. Дѣлото на реформатора често е бивало препятствувано отъ този духъ на неговитѣ подрѣжници. И Богъ желяеше да запази дѣлото на реформацията именно отъ тази опасность. Той искаше това дѣло да получи не човѣшки, а Божий отпечатъкъ. Очитъ на хората бѣха обѣрнати къмъ Лютера, като тълкувателъ на истината, затова той бѣ отстраненъ, та да могатъ всички очи да се отправятъ въ надежда къмъ вѣчния Авторъ на истината.

[136]

Епизод 9—Швейцарският реформаторъ

Въ избора на инструменти за реформирането на черквата се вижда сжщиятъ божественъ планъ, както при основаването ѝ. Небесниятъ Учителъ остави настрана голѣмцитѣ на земята, знатнитѣ и богатитѣ, привикнали да получаватъ похвали и почить отъ народа. Изпълнени съ гордостъ и щеславно върховенство, тѣ не можаха нито да съчувствуватъ на своитѣ подобни, нито пъкъ да станатъ съработници на смирения Назарянинъ. Къмъ невежитѣ, обречени на тежъкъ трудъ рибари отъ Галилея бѣ отправена поканата : „Вървете следъ Мене, и Азъ ще ви направя ловци на човѣци“. (Матей 4 : 19.) Тѣзи ученици бѣха смирени и наклонни да се учатъ, бѣха малко повлияни отъ фалшивитѣ учения на времето си, и затова Спасичельтъ можеше да ги обучи и възпита за Своя служба. Така бѣ и въ днитѣ на великата реформация. Вождоветъ на реформацията бѣха мжже отъ скромень производъ, мжже, които бѣха най-свободни отъ гордостъ и религиозень фанатизъмъ между съвременитѣ си. Богъ Си служи съ скромни инструменти, за да постигне голѣми успѣхи. По този начинъ славата не се приписва на човѣци, но на Този, Който действува посрѣдствомъ тѣхъ, за да вършатъ волята Му и дѣлото Му, споредъ както Нему е угодно.

Нѣколко седмици следъ рождението на Лютера въ хижата на единъ рудокопачъ отъ Саксония, въ една овчарска колиба на Алпитѣ се роди Улрихъ Цвингли. Срѣдата и първото възпитание на Цвингли бѣха такива, че го подготвяха за бъдещата му мисия. Отгледванъ всрѣдъ сцени на природна грандиозность, красота и страхотно великолепиe, чувство-

то на Божието величие, могъщество и върховенство рано се отпечата във душата му. Историите за героите, подвизи, извършени из родните планини, възпламеняваха младежкия му ентузиазъм. Дондечто на набожната си баба той слушаше няколко скъпоценни библейски разкази, които тя бѣ подбрала из църковните легенди и предания. Съ голѣмъ интересъ слушаше той разказа за живота на патриарсите и пророците, за овчарите, които пазѣха стадата си по палестинските хълмове, където ангели имъ съобщиха за детето въ Витлеемъ и за човѣка на Голгота.

[137]

Както Хансъ Лютеръ, и бащата на Цвингли желаше синътъ му да получи добро образование, и момчето рано напусна родната си долина, където за прѣвъ пѣтъ бѣ видѣло бѣлъ свѣтъ. Умътъ му бързо се развиваше и скоро изпъкна въпросътъ, къде да се намѣрятъ добри учители за него. На тринадесетъ годишна възраст той отиде въ Бернъ, където тогава се намираще най-знаменитото швейцарско училище. Тамъ младежътъ се срещна съ опасностъ, която застрашаваше неговото бъдеще: калугерите полагаха решителни усилия, за да го подмаматъ да отиде въ манастиръ. Доминиканските и францисканските монаси си съперничеха за благоволенieto на народа. Тѣ се стараеха да си го осигурятъ чрезъ блѣскава украса на черквите, великолепни церемонии и примамки съ прочути мощи и чудотворни икони.

Доминиканците видѣха, че ако можеха да спечелятъ този младъ и талантливъ младежъ, тѣ биха имали за себе си източникъ за печалби и почести. Извънредната му младостъ, естественитъ му дарби като писателъ и ораторъ, гениятъ му за музика и поезия биха били по-успѣшни за привличане народа къмъ богослуженията и за увеличаване тѣхнитъ приходи, отколкото всичките тѣхни великолепия. Чрезъ имама и ласкателство тѣ се опитваха да примаматъ Цвингли да влѣзе въ тѣхния орденъ. Като

студентъ въ училище, Лютеръ се бѣ заровилъ въ монашеската килия и щѣше да бжде изгубенъ за свѣта, ако Провидението не го бѣ освободило. Цвингли не трѣбваше да изпадне въ тази опасностъ. Благодарение на Божието провидение, неговиятъ баща се научи за замислитъ на монаситъ. Не желаетъ никакъ да остави сина си да трѣгне по тѣхния безполезенъ и ленивъ животъ, и виждайки, че многообещаващото му бждеще бѣ изложено на рискъ, той му заповѣда да се върне веднага въ къщи.

Младежтъ послуша ; но той не можа да остане за дълго въ своята родна долина, и скоро следъ това отиде да следва своитъ науки въ Базелъ. Тамъ именно той чу за пръвъ пжтъ проповѣдването на евангелието за Божията милостъ. Виттенбахъ, учителъ по древнитъ езици, докато изучавалъ гръцки и еврейски, се запозналъ съ Светитъ Писания, и по този начинъ лжи отъ божестена свѣтлина се изливаха надъ умоветъ на намиращитъ се подъ негово ржководство студенти. Той учеше, че има една истина, много по-стара, съ безкрайно по-голяма стойностъ, отколкото теориитъ на ученитъ и философитъ, а именно, че Христовата смъртъ е единствениятъ откупъ за грѣшника. Тѣзи думи бѣха за Цвингли първитъ зари, които предшествуваха утрото.

[138]

Наскоро младиятъ студентъ бѣ повиканъ отъ Базелъ, за да встѣпи въ своето житейско призвание. Първото му работно поле бѣше една енория въ Алпите, много близка до родната му долина. Получилъ назначение като свещеникъ, той се отдаде съ всичката си душа на изучаване божествената истина. „Той добре съзнаваше“, казва единъ следващъ реформаторъ, „колко много трѣбва да знае онзи, на когото е повѣрено Христовото стадо“. (Wylie, b. 8, ch. 5.) Колкото повече изучаваше той Писанията, толкова по-ясно изпъкваше предъ него противоречието между истинитъ въ тѣхъ и лъжеученията на Римъ. Той възприе Библията като слово Божие,

като единствено, достатъчно, непогръшимо правило. Той разбра, че словото тръбваше да бжде и свой собственъ тълкувателъ. Затова не се осмѣляваше да тълкува Свещенитъ Писания, за да подържа нъкоя предначертана теория или учение, но считаше за свой дългъ да разучи тѣхното положително, прямо значение. Цвингли използваше всѣко сръдство, за да получи пълно и правилно разбиране значението имъ, и призоваваше помощта на Светия Духъ, който, споредъ него, обясняваше и откриваше тайнитъ на всички, които изпитватъ словото съ искреностъ и съ молитва.

„Писанията, — казваше Цвингли, — идатъ отъ Бога, а не отъ човѣка. Който е освѣтенъ отъ горе, разбира, че тѣхниятъ езикъ е езикъ на Бога. Словото Божие... не може да погрѣши ; то е ясно, само се обяснява, само се разкрива, просвѣтлява душата съ спасение и благодать, утешава я въ Господа, смирява я така, че тя забравя и се отказва отъ себе си и се свързва съ Бога“. (Wylie b. 8, ch. 6.) Цвингли изпита самъ върността на тѣзи думи. Говорейки за опитността си отъ това време, той писа по-после : „Когато.. започнахъ да се отдавамъ специално на Свещенитъ Писания, философията и схоластиката постоянно почнаха да ми причиняватъ недоумение. Най-сетне азъ дойдохъ на това решение: Азъ тръбва да оставя всичко досегашно и да търся свѣтлината отъ Бога единствено чрезъ Неговото слово. Тогава почнахъ да моля Бога за Неговата свѣтлина, и изучаването на Писанията започна да ми става много полесно“. (Vylie, b. 8, ch. 6.)

Цвингли не получи истината отъ Лютера. „Ако Лютеръ проповѣдва Христа, — казваше швейцарскиятъ реформаторъ, — тогава той върши това, което и азъ върша ; тѣзи, които сж доведени чрезъ него при Христа, надвишаватъ въ численостъ онѣзи, които сж отведени тамъ чрезъ мене. Но нищо ! Язъ не желая да нося друго име, освенъ онова на Хрис-

та, на Когото съмъ служителъ, и Който единственъ е мой началникъ. Никога нито азъ съмъ писалъ една буква на Лютера, нито Лютеръ на мене. И защо ? За да се по- каже на всички, доколко Духътъ Божий е съгласенъ съ себе си, понеже, безъ нѣкога да сме се чули, ние поучаваме съ такава еднаквостъ истината на Исуса Христа“. (D'Aubigne, b 8, ch. 9.)

[139]

Въ 1516 година Цвингли бѣ извиканъ за проповѣдникъ въ монастира при Айнсиделнъ. Тамъ той трѣбваше да намѣри случай и разбере по-добре покварата на Римъ, и като реформаторъ да упражни влияние, което трѣбваше да се разпростре далечъ задъ Алпитъ. Въ числото на многото измами въ Айнсиделнъ бѣше и образътъ на Дева Мария, за който се казваше, че ималъ силата да върши чудеса. Надъ входнитъ монастирски врата имаше надписъ : „Тукъ се получава пълно опрощение на грѣхове“. Презъ цѣлата година богомолци посещаваха олтара на Дева Мария, а въ голѣмия годишенъ празникъ на нейното осветение се стичаха множества отъ всички кѣтове на Швейцария, а дори и отъ Франция и Германия. Много огорченъ отъ това зрелище, Цвингли използва случая, за да проповѣдва на тѣзи поклонници — роби на суевѣрието — свобода чрезъ евангелието.

„Не си въображавайте, — имъ каза той отъ амвона, — че Богъ е повече въ този храмъ, отколкото на друго мѣсто въ Своего творение. Каквато и да е страната, която населявате, Богъ ви заобикаля и ви чува. . . и то така добре, както тука въ Айнсиделнъ. Могатъ ли безполезни дѣла, дълги пѣтешествия, жертви, образи, упованието въ Дева Мария или светиитъ да ви осигурятъ Божията благодать ? . . . Какво ползватъ дългитъ молитви ? Каква сила има лъскавата килимявка, гладко остриганата глава, дългата и развѣваща се мантия или обшититъ съ злато чехли ? ... Богъ гледа само сърдцето ; а нашитъ сърдца съ далечъ отъ Него. . . “ „Христосъ, — прибави той, — Който

се е пожертвувалъ еднажъ на кръста, е жертвата, която е достатъчна презъ всички вѣкове за грѣховетъ на всички вѣрни“. (D' Au-bigne, b. 8, ch. 5.)

За много слушатели тѣзи думи бѣха неприятни. Тѣ бѣха неприятно изненадани, когато узнаха, че тѣхното уморително пѣтешествие бѣше безполезно. Тѣ не можеха да разбератъ прощение, което да имъ бжде даромъ дадено чрезъ Христа. Пѣтътъ за небето, трасиранъ отъ Римъ, имъ се струваше достатъченъ. Тѣ не бѣха наклонни да търсятъ по-добъръ. За тѣхъ бѣ по-лесно да повѣрятъ спасението си на свещеници и папа, отколкото да се стремятъ къмъ сърдечна чистота.

[140]

Но други приемаха съ радостъ благата вестъ за изкуплението чрезъ Исуса Христа. Предписанитѣ имъ отъ Римъ обряди не имъ бѣха донесли миръ, и тѣ приемаха съ вѣра изкуплението чрезъ кръвта на Спасителя. Тѣзи послѣднитѣ се връщаха по своитѣ домове и занасяха тамъ скъпата свѣтлина, която бѣха получили. Така истината се разпрѣсваше отъ градъ въ градъ и отъ село на село, и числото на богомолцитѣ предъ олтара на Дева Мария значително намалѣ. Това причини като следствие намаление на волнитѣ пожертвувания, а следователно и на заплатата на Цвингли, която се отдѣляше отъ последнитѣ. Но всичко това му причини само радостъ, защото той видѣ, че силата на фанатизма и суеверието се пречупваше.

Първенцитѣ на черквата не затваряха очитѣ си за работата на Цвингли. Тѣ вѣреаха да го спечелятъ за своето дѣло чрезъ похвали, и за момента тѣ се въздържахъ да му се мѣсятъ. Въ този промежуткъ истината печелѣше сърдцата.

Работата на Цвингли въ Айнсиделнъ го подготвяше за действия върху едно по-обширно поле, кждето той не закъснѣ да се яви. Следъ три години той бѣ извиканъ за проповѣдникъ на катедралата въ Цюрихъ. Този градъ бѣше тогава най-гольмиятъ въ Швей-

царската конфедерация, и всичко, което ставаше тамъ, имаше голъмо влияние. Духовнитъ лица, на чиято покана се отзова Цвингли въ Цюрихъ, му дадоха да разбере, че тѣ не желаеха нововъведения.

„Полагайте всички усилия — казваха тѣ — да събирате приходи за черквата, безъ да пропуснете и най-малкия. Било отъ амвона, било при изповѣдната вие трѣбва да поощрявате върващитъ да плащатъ всички десѣтъци и приношения, като чрезъ волните си пожертвувания да показватъ любовта си къмъ черквата. Ще полагате грижи за увеличение приходитъ отъ болни, отъ литургии и изобщо отъ всѣка черковна наредба“. „Къмъ вашитъ длъжности спадатъ още и причастяването, проповѣдването и грижата за стадото“, прибавяха неговитъ наставници. „Обаче вие можете да си вземете помощникъ за тѣзи странични служби, а особено за проповѣдването. Вие ще причастявате само знатнитъ, и то когато сте повикани; забранява ви се да вършите това безъ различаване на личноститъ“. (D'Aubigne, b. 8, ch. 6.)

Цвингли слушаше мълчаливо, и следъ като изрази благодарността си за поканата на този важенъ постъ, въ отговоръ на думитъ имъ той започна да обяснява дѣлото, което възнамѣряваше да върши. „Животътъ на Исуса — каза той — е дълго време скриванъ отъ народа. Азъ ще проповѣдвамъ особено евангелието отъ Матей, глава следъ глава, следвайки влиянието на Светия Духъ, извличайки всичко отъ източниците на Писанието, изпитвайки неговитъ дълбочини, сравнявайки пасажъ съ пасажъ и търсейки тълкуванието му съ постоянна и усърдна молитва. За Божия слава, за слава на Неговия Единороденъ Синъ, на действителното спасение на души и тѣхното назидание въ истинската вѣра ще посвѣтя азъ службата си“. Макаръ нѣкои свещеници да не одобриха неговия планъ и да се опитваха да го разубедятъ, Цвингли остана непоколебимъ. Той

заяви, че не възнамърява нѣкакъвъ новъ методъ, а само стария, употрѣбяванъ отъ църквата въ по-раншни и по-чисти времена.

Събуденъ бѣ вече интересъ за истинитѣ, които той поучаваше, и народътъ многочислено се стичаше да слуша неговата проповѣдь. Мнозина, които бѣха отдавна престанали да посещаватъ службитѣ, станаха негови слушатели. Той започна своето проповѣдничество, четейки и разглеждайки предъ своитѣ слушатели вдѣхновения разказъ за живота, ученията и смъртъта на Исуса. Тамъ, както и въ Айнсиделнъ, той представи Божието слово като единственъ непогрѣшимъ авторитетъ, и смъртъта на Спасителя като единствена и достатъчна жертва. „При Христа искамъ да ви заведа“, казваше той ; „при Христа, истинския източникъ на спасението“. Хора отъ всички класи, съдии и студенти, занаятчии и селяни се трупаха около реформатора и го слушаха съ дълбокъ интересъ. Той не само възвѣстяваше спасението, но и смѣло изнасяше пороцитѣ на своето време. Много, връщайки се отъ катедралната черква, хвалѣха Бога, като казваха: „Тозъ човѣкъ е проповѣдникъ на истината! Той ще бѣде нашиятъ Мойсей, който ще ни изведе отъ Египетската тъмнина“. (D'Aubigne, b. 8, ch. 6.)!

Следъ ентузиазма отъ първитѣ моменти последва време на съпротивление. Калугеритѣ се заеха да прѣчатъ на дѣлото му и да осжждатъ ученията му. Мнозина го нападнаха съ присмѣхи и подигравки ; други прибѣгнаха до дързостъ и закани, но Цвингли понасяше всичко съ търпение, казвайки : „Ако нѣкой желае да спечели нечестивитѣ за Исуса Христа, той трѣбва да закрива очи предъ много нѣща“. (D'Aubigne, b. 8, ch. 6.)

Около онова време се яви ново сръдство за успѣха на реформацията. Известниятъ Луцианъ, изпратенъ отъ Базелъ чрезъ единъ приятель на реформираната вѣра, пристигна единъ день въ Цюрихъ съ Люте-

рови писания. Печатарьтъ Ренаний, който бѣ изпратилъ Луциана, мисльше, че продажбата на тѣзи трудове би могла да играе голѣма роля въ разпрѣсване на свѣтлината. „Гледайте. — пишеше той на Цвингли, — дали Луцианъ притежава достатъчно благоразумие и опитность ; ако е така, нека той разнася отъ градъ на градъ, отъ село на село, а даже отъ къща въ къща, между швейцарцитѣ, писанията на Лютера, а особено неговото изложение на молитвата на Спасителя, написано за миряни. Колкото повече познати сж тѣ, толкова повече купувачи за тѣхъ ще се явяватъ, но да се внимава, той да не разнася други книги; защото ако носи само Лютерови книги, тогава ще ги продаде по-добре“. (D'Aubigne, b. 6, ch. 8.) Така свѣтлината си пробиваше пѣтъ.

[142]

Винаги, когато Богъ се готви да разтроши оковитѣ на невежеството и суевѣрието, сатана действува съ най-голѣма сила, за да обвие човѣцитѣ въ мракъ и още поздраво да свѣржи тѣхнитѣ окови. Въ различни страни се издигаха мжже, които обясняваха на хората прощението и оправданието само чрезъ Христовата кръвъ ; Римъ, обаче, съ подновена енергия откриваше изъ цѣлото християнство своето пазарище на индулгенции, като предлагаше прощение срещу пари.

Всѣки грѣхъ имаше цената си, и на човѣцитѣ се даваше пълна свобода да правятъ престѣпления, та чрезъ прощението имъ отъ Римъ да могатъ да се осигурятъ достатъчно църковни съкровища. Дветѣ движения вървѣха паралелно : Римъ предлагаше опрощение срещу пари, реформаторитѣ — прощение чрезъ Исуса Христа ; Римъ позволяваше грѣха и чрезъ него си създаваше източникъ за доходи, реформаторитѣ осъждаха грѣха и сочеха Христа като единственъ умилюстителъ и избавителъ.

Въ Германия продажбата на индулгенции бѣ повѣрена на доминиканскитѣ монаси, и тѣ се предводителствуваха отъ безсрамния Тецелъ. Въ Швейца-

рия търговията бѣ предоставена въ ржцетѣ на францисканцитѣ, подѣ надзора на италианския калугеръ Самсонъ. Той бѣше извършилъ вече добра служба на черквата, като ѝ бѣ осигурилъ огромни суми отъ Германия и Швейцария, съ които пълнѣше папската съкровищница. Сжщиятъ пребродваше Швейцария, привличаше голѣми тълпи, обираше беднитѣ селяни въ оскѣднитѣ имъ доходи и изискваше богати дарове отъ богатитѣ класи. Но вече влиянието на реформата се чувствуваше. Макаръ да не можеше да спре съвсемъ търговията, то я много намаляваше. Цвингли бѣше още въ Айнсиделнъ, когато Самсонъ започна своята дейность въ една съседна областъ. Уведоменъ за неговата мисия, реформаторътъ веднага му се противопостави. Двамата лично не се срещнаха, обаче Цвингли изобличи изискванията на калугера толкова успѣшно, че последниятъ бѣ принуденъ да напусне областта.

Въ Цюрихъ Цвингли усърдно проповѣдваше противъ търговцитѣ на индулгенции ; стана така, че когато Самсонъ достигнѣше нѣкое мѣсто, той бѣ посрещанъ отъ пратеникъ на общинсквто управление, съ известие да продѣлжи другаде. Най-после монахътъ си осигури входъ чрезъ хитрость, но биваше отпратенъ, безъ да може да продаде нито едно опрощение, и наскоро следъ това той напусна Швейцария.

[143] Голѣмъ тласкъ на реформацията биде даденъ отъ появата на чумата, или както още я наричаха „черната смъртъ“, която посети Швейцария въ 1519 година. Изпрѣчени лице съ лице предъ гибельта, хората започнаха да съзнаватъ, колко безполезни и нищожни сж опрощенията, които си бѣха купили напоследкъ. Затова тѣ копнѣеха вече за по-солидна основа на своята вѣра. Цвингли се разболѣ въ Цюрихъ. Той бѣ тѣй зле, че всѣка надежда за оздравяването му изчезна, и навсѣкжде се носѣха слухове за неговата смъртъ. Въ този труденъ часъ неговата надежда и куражътъ му не го напуснаха. Гледайки съ

вѣра на Голготския кръстъ, той се увери напълно, че жертвата на Христа бѣше напълно достатъчна за спасение. Когато се възвърна отъ вратитѣ на смъртѣта, той започна да проповедва евангелието съ поголъмъ жаръ, отколкото по-преди, и думитѣ му проявяваха необикновена сила. Народътъ посрещна съ радостъ своя любимъ пастиръ, възвърнатъ имъ отъ прага на смъртѣта. Самитѣ тѣ бѣха заети съ грижата за болни и умиращи и чувствуваха, както никога по-рано, стойността на евангелието.

Цвингли бѣше дошелъ до по-ясно разбиране на истината и бѣше по-пълно опиталъ въ себе си неговата обновяваща сила. Грѣхопадането на човѣка и спасителниятъ планъ бѣха предметитѣ, съ които той се занимаваше. „Въ Адама — казваше той — всички сме мъртви, потънали въ развала и осъждение“. (Wylie, b. 8, ch. 9.) „Христосъ ... е изкупилъ за насъ едно безкрайно спасение .. . Неговото страдание е .. . една вѣчна жертва, винаги успѣшна за лѣкуване ; тя задоволява Божията справедливостъ за всички, които разчитатъ на нея съ твърда непоколебима вѣра“. Но все пакъ той ясно поучава, че поради Христовата благодать човѣцитѣ не сж свободни да продължаватъ да грѣшатъ. „Тамъ, кждето има истинска вѣра, тамъ е Богъ; а кждето пребжда Богъ, тамъ сжществува усърдие къмъ добри дѣла“. (D' Aubigne, b. 8, ch. 9.)

Проповѣдитѣ на Цвингли възбуждаха такъвъ интересъ, че катедралата едвамъ побираше тълпитѣ жадни слушатели. Малко по малко, колкото тѣ можеха да носятъ, той имъ откриваше евангелскитѣ истини. Той внимаваше, да не представи въ началото учения, които биха ги стреснали и биха възбудили предразсждѣци. Неговата цель бѣше, да спечели сърдцата имъ за Христовитѣ учения, да ги смекчи чрезъ Неговата любовь, и когато тѣ приематъ евангелскитѣ принципи, тѣхнитѣ суевѣрни вѣрвания и обичаи неминуемо щѣха да паднатъ.

[144]

Стъпка по стъпка напредваше реформацията въ Цюрихъ. Една година по-рано, монахътъ отъ Витенбергъ бѣше противопоставилъ въ Вормсъ своето енергично „не“ на папата и на императора, и сега и въ Цюрихъ всичко изглеждаше да означава сжщо такава съпротива спрямо папскитѣ изисквания. Многократни нападения се подемаха срещу Цвингли. Въ папскитѣ кантони отъ време на време бѣха изгаряни на клади евангелски ученици, но това не бѣ достатъчно: учителятъ на ересъта трѣбваше да замлъкне. Констанскиятъ епископъ изпрати трима делегати до Цюрихския съветъ съ обвинението, че Цвингли учелъ народа да руши черковнитѣ закони и по този начинъ застрашавалъ мира и добрия редъ на обществото. „Ако се небрежи авторитета на черквата, — казваше той, — това ще има за резултатъ всемирно безредие“. Цвингли отговори, че той проповѣдва отъ четири години евангелието въ Цюрихъ и че „този градъ е най-спокойниятъ и най-миролюбивиятъ въ цѣлата коефедерация“. Християнството — заключаваше той, — не е ли най-добрата защита на обществената сигурность?“ (Wylie, b. 8, ch. 11.)

Делегатитѣ на епископа предупредиха съветниците на града да си останатъ въ черквата, извънъ която нѣма спасение. Цвингли отговори : „Да не ви смущава, любезни съграждани, това предупреждение ! Основата на черквата е сжщата Канара, сжщиятъ Христосъ, Който даде на вѣрноизповѣдаицята Го ученикъ името Петъръ. Въ всѣки народъ, на всѣко мѣсто, всѣки, който вѣреа съ всичкото си сърдце въ Господа Исуса, е приетъ отъ Бога. Сигурно е, че извънъ тази черква никой не може да се спаси“. (D'Aubigne, b. 8, ch. 11.) Като резултатъ на тия преговори единъ отъ тримата пратеници при епископа прие евангелската вѣра.

Цюрихскиятъ съветъ отказа да направи постъпки срещу Цвингли, затова Римъ се приготви за нова атака. Уведоменъ за кроежа на своитѣ

неприятели, Цвингли извика : .Нека дойдатъ! Азъ се страхувамъ отъ тѣхъ толкова, колкото надвисналиятъ брѣгъ се страхува отъ шумящитъ подъ него вълни“. (Wylie, b. 8, ch. 11.) Старанията на свещеницитъ само поощряваха дѣлото, което тѣ желяеха да унищожатъ, и истината продължаваше да се разпространява. Въ Германия привърженицитъ ѝ, обезсърдени отъ изчезването на Лютера, наново добиваха куражъ, узнавайки за напредъка на евангелието въ Швейцария.

Щомъ като реформацията се затвърди въ Цюрихъ, плодоветъ ѝ се видѣха по това, че пороцитъ се ограничиха и се възстанови редъ и хармония. „Съвършенъ миръ сѣществува въ нашия градъ, — пишеше Цвингли, — никакви разпри, никакви лицемѣрия, никаква злоба, никаква борба. На какво можемъ да припишемъ това единство, ако не на Бога и на нашето учение, което ни изпълва съ плодоветъ на миръ и благочестие ?“ (Wylie, b. 8, ch. 15.)

Спечеленитъ чрезъ реформацията победи възбудиха привърженицитъ на Римъ къмъ още по-решителни усилия за нейното унищожение. Виждайки, колко малко бѣ постигнато съ потискането на Лютеровото дѣло посрѣдствомъ гонение, тѣ решиха да сразятъ реформата съ нейното собствено оржие. Нареденъ бѣ диспутъ съ Цвингли. За да бждатъ сигурни въ победата, те си запазваха правото да определятъ мѣстото му и сждиитъ, които трѣбваше да се произнесатъ за спорящитъ. И имайки еднажъ Цвингли въ своя властъ, тѣ щѣха да се погрижатъ да не го изпуснатъ вече. А щомъ водителтъ бжде смълчанъ завинаги, мислѣха си тѣ, движението на реформацията бърже ще бжде потушено. Този заговоръ се пазеше въ най-голяма тайна.

Религиозниятъ споръ трѣбваше да стане въ Баденъ, но Цвингли не присѣтствува тамъ. Цюрихскиятъ съветъ, като подозираше замислитъ на папиститъ и предупреденъ за тѣхъ отъ издигнатитъ кладѣ за

[145]

последователите на евангелието въ папските кантони, забрани на своя пасторъ да се излага на тази опасност. Цвингли бѣше готовъ да посрещне всичкитѣ партизани, които Римъ би изпратилъ въ Цюрихъ; но да отиде въ Баденъ, кждето току-що бѣ пролѣта кръвѣта на мъченици за истината, значеше да отиде на сигурна смъртъ. Йоколампадъ и Халлеръ бѣха избрани да представляватъ реформаторитѣ, докато Д-ръ Екъ, защитникътъ на Римъ, бѣше придруженъ отъ цѣла армия учени доктори и прелати.

Макаръ Цвингли да не присѣтствуваше на конференцията, влиянието му се чувствуваше не помалко. Секретаритѣ бѣха всички избрани измежду неприятелитѣ на реформацията ; и бѣше забранено на други да си взематъ бележки подъ страхъ на смъртъ. Въпрѣки това, Цвингли получаваше всѣки день вѣренъ докладъ за онова, което ставаше въ Баденъ. Единъ студентъ, който присѣтствуваше на диспута, правѣше всѣка вечеръ докладъ за аргументитѣ, представени презъ цѣлия день. Двама други студенти се бѣха заели да изпрацатъ всѣки день тѣзи резюмета на Цвингли съ всѣкидневнитѣ писма на Йоколампада. Реформаторътъ отговаряше, давайки съвети и наставления. Тѣзи писма, написани ноце, бѣха връщани въ Баденъ рано сутринѣта отъ студентитѣ. Тѣзи последнитѣ, за да избѣгнатъ подозрението на стражата при градскитѣ порти, носѣха на главитѣ си кошници съ домашни птици и така безпрепятствено влизаха въ града.

По такъвъ начинъ се борѣше Цвингли съ своитѣ коварни противници. „Той работи повече,— казва Миконий,— чрезъ размишления, чрезъ безсънни ноци, чрезъ съвети и препорѣжки, отколкото ако бѣше лично присѣтствувалъ на диспута“. (D'Aubigne b. 11, ch. 13.)

[146] Привърженицитѣ на папата, възхитени отъ предвиж- даната победа, се явиха въ Баденъ, облѣчени въ коприна и окичени съ скъпоценности. Тѣ живѣе-

ха разкошно, трапезитъ имъ бѣха отрупани съ най-скѣпи деликатеси и избрани вина. Бремето на тѣхнитъ свещенически длѣжности се облекчаваше чрезъ веселби и пиршества. Реформаторитъ представляваха пълна противоположность на тѣхъ. Тѣхнитъ простъ видъ би могълъ да ги представи за просяци, и икономичното имъ ядене за аскети. Хазаинтъ на Йоколампада, наблюдавайки го въ неговата стая, го намираше винаги или да се занимава съ изучаване, или на молитва, и очуденъ отъ това, свидетелствуваше, че този еретикъ, въ всѣки случай, „е твърде набоженъ“.

При откриване на заседанието, „Екъ зае една великолепно украсена катедра, а просто облѣчениятъ Йоколампадъ трѣбваше да заеме мѣсто срещу него на единъ грубо изработенъ столъ“. (D'Aubigne b. 11, ch. 13.) Докторъ Екъ имаше оглушителенъ гласъ и безгранична самоувѣреностъ. Ревността му бѣ разпалена отъ надеждата за злато и слава ; защото защитникътъ на вѣрата щѣше да бѣде възнаграденъ щедро. Когато му липсваха по-добри доказателства, той прибѣгваше до обиди, а дори и до клетви.

Йоколампадъ, по естество смиренъ и свѣнливъ, дълго се колеба, дали да участвува въ диспута, докато най-сетне се реши на това и почна съ този тържественъ протестъ : „Азъ не признавамъ друго правило за вѣрата, освенъ словото Божие“. Макаръ да бѣше благъ и вежливъ, той се показва много способенъ и смѣлъ. Докато привърженицитъ на папата, по обичая си, се отнасяха къмъ авторитета на черковнитъ обичаи, реформаторътъ се придържаше вѣрно въ Свещенитъ Писания. „Обичаятъ — казваше той — нѣма голѣма цена въ нашата Швейцария, освенъ когато е въ съгласие съ конституцията ; а пѣкъ въ областта на вѣрата нашата конституция е Библията“. (D'Aubigne, b. 11, ch. 13.)

Контрастътъ между двамата противници не остана безъ влияние. Спокойното, ясно изложение на

убежденията на реформатора, представено толкова кротко и скромно, печелеше симпатиите на народа, който се отвърщаше отъ тщеславните и буйни домогвания на Д-ръ Екъ.

Диспутътъ трая осемнадесетъ дни. Въ края му папиститъ настояваха съ голъма увъреностъ за победа. Тъй като повечето отъ делегатитъ бѣха привърженици на Римъ, заседанието реши, че реформаторитъ сж победени, и заяви, че тѣ, заедно съ Цвингли, водителятъ имъ, сж отлъчени отъ черквата. Но плодоветъ на заседанието показаха, на коя страна бѣ преимуществото. Резултатътъ отъ спора бѣше засиленъ напредъкъ на протестантското влияние. Не следъ дълго време важните градове Базелъ и Бернъ се обявиха съгласни съ реформацията.

[147]

Епизод 10—Напредъкът на реформацията в Германия.

Мистериозното изчезване на Лютера изуми цяла Германия. Отвсякъде се интересуваха за него. Всевъзможни слухове се разпространяваха и мнозина мислеха, че той е убитъ. Голяма скръбъ владеше не само между добритъ му приятели, но и между хиляди други, които не бѣха взели открито становище спрямо реформацията. Най-тържествени заклинания се чуваха за отмъщение поради смъртъта му.

Римскитъ водители съ ужасъ виждаха, до каква висота бѣ нарастнала умразата срещу тѣхъ. Макаръ отначало да тържествуваха за предполагаемата смъртъ на Лютера, тѣ скоро пожелаха да се скриятъ отъ народната мѣстъ. Враговѣте не бѣха тѣй много обезпокоявани и отъ най-смѣлитъ Лютерови книги, когато той бѣше между тѣхъ, както сега, при неговото изчезване. Онѣзи, които въ яростъта си бѣха поискали кръвъта на смѣлия реформаторъ, сега бѣха обхванати отъ страхъ, задето той е вече жертва. „Единственото срѣдство, което ни остава, за да се спасимъ, казваше единъ. това е да запалимъ факли и да търсимъ Лютера по цѣлия свѣтъ, за да го върнемъ на народа, който копнѣе за него“. (D'Aubigne, b. 9, ch. 1.) Императорскиятъ едиктъ изглеждаше безсиленъ. Папскитъ представители негодуваха, когато виждаха, че народътъ обръщаше много по-малко внимание на този едиктъ, отколкото на участъта на Лютера.

Новината, че Лютеръ, макаръ и затворникъ, бѣше на сигурность, успокои народнитъ страхове, а същевременно възпламени още по-голямъ ентузи-

[148]

азъмъ въ негова полза. Писанията му се четъха съ по-гольмо усърдие, отколкото когато и да е порано. Голми множества се присъединиха къмъ дѣлото на героичния мжжъ, който бѣше подържалъ пратата на словото Божие при толкова трагични обстоятелства. Реформацията печълеше отъ день въ день нови сили. Семето, което Лютеръ бѣ хвърлилъ, никнѣше навсѣкжде. Неговото отсъствие бѣ направило това, което присъствието му не би могло да извърши. Неговитѣ съработници чувству ваха една по-голма отговорностъ сега, когато тѣхниятъ води тель имъ бѣше отнетъ. Обхванати отъ вѣра и новъ жаръ, тѣ положиха всички усилия, щото дѣлото, така благородно започнато, да не бжде спъвано.

Обаче и сатана не стоеше въ бездействие. Сега той опита онова, което е правилъ при всѣко реформаторско дѣло — да измами и погуби народа, като на мѣстото на истинското дѣло постави едно фалшиво негово подобие. Сжщо както въ първия вѣкъ въ черквата имаше фалшиви християни, и въ шестнадесетия вѣкъ той издигна лъжливи пророци.

Нѣкои мжже, дълбоко обхванати отъ въздействието въ религиозния свѣтъ, си въобразяваха, че сж получили особени откровения отъ Небето, че сж избрани отъ Бога да доизкаратъ до край дѣлото на реформацията, започната чрезъ Лютера. Въ действителностъ тѣ рушаха това, което реформаторътъ бѣше съградилъ. Тѣ отхвърляха великия принципъ, който бѣ основата на реформацията, словото Божие, единственото правило за вѣра и животъ, и на мѣстото на този непогрѣшимъ водителъ поставиха промѣнливото, несигурно становище на собственитѣ си чувства и впечатления. Чрезъ това се отстраняваше голмиятъ пробенъ камъкъ на заблуждение и измама, и по този начинъ се отваряше пжтя на сатана, за да управлява духоветъ, както му е угодно.

Единъ отъ тѣзи пророци претендираше, че получавалъ наставленията си отъ ангелъ Гавраилъ. Еди-

нъ студентъ, който се присъедини къмъ него, напусна своите занятия, заявявайки, че самиятъ Богъ го е надарилъ съ мъдростъ да тълкува словото Му. И други, които по природа бѣха наклонни къмъ фанатизъмъ, се присъединиха къмъ тѣхъ. Действието на тѣзи ентузиазирани хора причини не малко възбуждение. Проповѣдта на Лютера бѣ направила навсѣкжде да се чувствува нуждата отъ реформа, и ето, сега нѣколко почтени души бѣха съблазнени отъ твърденията на новитѣ пророци.

Водителитѣ на това движение се отправиха за Витенбергъ, за да представятъ своето учение на Меланхтона и неговитѣ колеги. „Ние сме изпратени отъ Бога да учимъ народа“, казваха тѣ. „Ние имаме съ Спасителя интимни разговори ; ние знаемъ нѣщата, които ще дойдатъ; съ една дума, ние сме апостоли и пророци, и затова се отнасяме къмъ Д-ръ Лютера“. (D'Aubigne, b. 9, ch. 7.)

Реформаторитѣ бѣха очудени и забъркани. Въ всичко това имаше нѣщо, което тѣ никога не бѣха срѣщали, и не знаеха, какво да предприематъ. „Има, казваше Меланхтонъ, необикновени духове въ тѣзи хора ; но какви духове ? . . . Отъ една страна, нека се пазимъ, да не оскърбимъ Светия Духъ, но отъ друга, да не бждемъ пѣкъ отклонени отъ са-танинския духъ“. (D'Aubigne, b. 9, ch. 7.)

[149]

Плодоветѣ на новото учение много скоро се открияха. Започваха да небрежатъ Свещенитѣ Писания, а даже и напълно да ги отхвърлятъ. Въ училищата се яви смущение. Студентитѣ, презирайки всѣкакъвъ редъ, изоставяха своите занятия и напускаха университета. Хората, които се мислѣха за призвани да оживятъ и ръководятъ дѣлото на реформацията, въ сжщность я доведоха до прага на разорението. Римокатолицитѣ-паписти отново си възвърнаха предишната смѣлость и викаха тържествуващи : „Още едно усилие, и всичко ще бжде спечелено!“ (D'Aubigne, b. 9, ch. 7.)

Отъ своето скривалище въ Вартбургъ Лютеръ, на-учавайки това, което ставаше, каза съ безпокойство: „Винаги очаквахъ това, че сатана ще ни изпрати тази язва“. Той разбра истинския характеръ на тѣзи самозвани пророци и видѣ опасността, която застрашаваше дѣлото на истината. Опозицията на папа и императоръ не му бѣха причинили толкова грижи. Отъ сжщинскитѣ редове на реформацията излизаха тѣзи лоши неприятели. Истини, които бѣха донесли радостъ и утешение, бѣха сега употребени за създаване на препирни и за да предизвикатъ смуть въ църквата.

Въ дѣлото на реформацията Лютеръ бѣ тласнатъ отъ Божия Духъ по-далечъ, отколкото самъ той бѣ предвидѣлъ. Той не бѣ мислилъ да заема такава позиция, на каквата бѣше дошелъ, нито пъкъ да въвежда толкова крайни реформи. Той бѣше само инструментъ въ ржката на всемогщия Богъ, и често трепереше за резултатитѣ на своето дѣло. „Ако знаехъ, казваше той, че моето учение вреди даже на единъ единственъ човѣкъ, колкото и незначителенъ да е той (това, което не може да бжде, понеже то е сжщинското евангелие), бихъ билъ съгласенъ по-скоро да умра десетъ пжти, отколкото да не се откажа отъ него“. (D' Aubigne, b. 9, ch. 7.)

А сега самиятъ Витенбергъ, самиятъ центъръ на реформацията, падаше бързо подъ властта на фанатизма и безредието. Това ужасно състояние бѣ причинено не чрезъ Лютеровитѣ учения, обаче враговетъ му изъ цѣла Германия хвърлиха вината върху него. Въ своето огорчение той се питаше понякога: „Може ли такъвъ да бжде краятъ на великото реформационно дѣло?“ И пакъ, следъ като се молѣше усърдно на Бога, миръ обладаваше сърдцето му: „Дѣлото е Твое, а не мое, казваше той на Бога, и Ти нѣма да позволишъ фанатизъмъ и суевѣрие да го погубятъ“. Мисълта, да остане отдалеченъ отъ борбата въ

такава криза, му стана непоносима. Той се реши да се върне въ Витенбергъ.

Това бѣ опасно пѣтуване. Той бѣ подѣ проклятието на империята ; неприятелитѣ му имаха право да го убиятъ, неговитѣ приятели не трѣбваше нито да го придружаватъ, нито да го покровителствуватъ. Императорското управление вземаше най-строги мѣрки срещу неговитѣ привърженици. Но той видѣ, че дѣлото на евангелието бѣше въ опасностъ, и въ името на Бога трѣгна на пѣтъ, за да отиде и да защитава истината.

[150]

Въ едно писмо до курфюрста, следъ като съобщаваше за намѣрението си да напусне Вартбургъ, Лютеръ бѣ при бавиль : „Трѣбва Ваше Височество да знае, че азъ се връщамъ въ Витенбергъ подѣ едно покровителство, по-мощно отъ това на единъ курфюрстъ. Азъ не мисля никакъ да се възползвамъ отъ Вашата закрила ; по-скоро азъ самъ бихъ покровителствувалъ Васъ. Ако знаехъ, че Ваше Височество желае или може да ме запази, азъ не бихъ дошелъ въ Витенбергъ. Нѣма сабя, която може да помогне на това дѣло. Богъ самъ трѣбва да извърши всичко, безъ помощъ или човѣшко съдействие. Онзи, който има най-голема вѣра, той е най-способенъ да покровителствува“. (D' Aubigne b. 9, ch. 8.)

Въ едно второ писмо, написано по пѣтя, Лютеръ заявява : „Азъ съмъ готовъ да понеса неодобрението на Ваше Височество и гнѣва на цѣлия свѣтъ. Жителитѣ на Витенбергъ не сж ли мои овци? Нали Богъ ми ги повѣри? И не трѣбва ли азъ, ако е потрѣбно, да се изложи на смъртъ за тѣхъ? Освенъ това азъ се боя, да не би да избухне въ Германия голѣма революция, чрезъ която Богъ да накаже нашия народъ“.

Той започна дѣлото си съ голѣма внимателностъ и смирение, но твърдо и решително. „Съ словото Божие“, казваше той, „ние трѣбва да победимъ, чрезъ него да повалимъ и разрушимъ онова, което е било издигнато съ насилие. Азъ не желая да употребя си-

ла срещу суъвернитѣ и безверните. . . Никой не трѣбва да бѣде принуждаванъ насилствено. Свободата е есенцията на вѣрата“. (D' Aubigne, b. 9, ch. 8.) Скоро изъ Витенбергъ се разчу, че Лютеръ се е върналъ и че ще проповѣдва. Народътъ се тълпѣше отъ всички направления и черквата бѣ препълнена. Той се качи на амвона и поучаваше, предупреждаваше, изобличаваше съ голѣма мъдростъ и благостъ. Говорейки за тѣзи, които се бѣха отдали на насилнически действия, за да отмѣнятъ литургията, той каза:

[151] „Литургията е лошо нѣщо; Богъ е противъ нея; тя трѣбва да бѣде отмѣнена ; и азъ бихъ желалъ по цѣлия свѣтъ тя да бѣде замѣстена отъ евангелската тайна вечеря. Но нека никой не бѣде изтрѣгнатъ отъ нея насилствено. Ние трѣбва да оставимъ тази работа въ Божии рѣце. Неговото слово е, което трѣбва да действува, а не ние. — И защо? — ще кажете вие. — Защото азъ не държа човѣшкитѣ сърдца въ моя рѣка, както грѣнчарѣтъ държи глината въ своята. Ние имаме право да говоримъ; но ние нѣмаме право да действуваме. Нека проповѣдваме: останалото принадлежи на Бога. Ако азъ употребя насиллие, какво ще добия? — Лицѣмерие, формалности, подражание, човѣшки наредби ... Но тогазъ нѣма да има нито сърдечна искреностъ, нито вѣра, нито любовъ. А ако въ едно дѣло липсватъ тѣзи три нѣща, тогава въ него липсва всичко, и азъ не давамъ две пари за такъвъ резултатъ . . . Чрезъ словото Си Богъ извършва много повече, отколкото вие, азъ и цѣлиятъ свѣтъ съ общи усилия. Богъ завладява сърдцето, а превзето ли е еднажъ сърдцето, всичко е спечелено . . .

„Азъ искамъ да проповѣдвамъ, искамъ да говоря, да пиша ; но не искамъ да принуждавамъ никого, защото вѣрата е доброволно нѣщо. Гледайте моя примѣръ ! Азъ се противопоставихъ на папата, индулгенциитѣ и папиститѣ, но безъ насиллие, безъ шумъ. Азъ издигнахъ словото Божие. проповѣдвахъ, писа-

хъ ; но не извършихъ друго. И ето, докато азъ спъхъ,... това слово, което бѣхъ проповѣдвалъ, събори папизма, и то така, както никой принцъ или императоръ не би му навредилъ. Азъ не направихъ нищо : словото извърши всичко. Ако бихъ поискалъ да употребя насилие, може би цѣла Германия щѣше да бжде потопена въ кръвъ, но какъвъ щѣше да бжде тогава резултатътъ ? — Гибель и отчаяние за душа и за тѣло. Прочее, азъ стояхъ миренъ и оставихъ словото Божие само да обикаля свѣта“. (D'Aubigne, b. 9, ch. 8.)

День следъ день, въ продължение на цѣла седмица, Лютеръ проповѣдва на ревностнитъ тълпи. Словото Божие унищожи обаянието отъ фанатизма. Силата на евангелието отново повърна заблудилия се народъ въ пѣтя на истината.

Лютеръ не желаше да влиза въ борба съ фанатичитъ, автори на всичкото зло. Той ги знаеше, че сж хора съ слабо разсжждение, съ недисциплинирани страсти. Като се наричаха, че сж осветени свихе, тѣ не можеха да понесатъ и най-малкото противоречие или даже най-любезното изобличение или съветъ. Присвоявайки си върховенъ авторитетъ, тѣ изискаваха, тѣхнитъ претенции да бждатъ приемани безъ изпитъ. Но тѣй като тѣ изискаваха отъ Лютера среща, той се съгласи, и успѣ да открие тѣхнитъ сжщински претенции, вследствие на което измамницитъ веднаха напуснаха Витенбергъ.

Фанатизмътъ бѣ спрѣнъ за известно време; но нѣколко години по-късно той избухна съ по-голъмо буйство и съ по-ужасни резултати. Лютеръ, говорейки за водителите на това движение, се изразява така : „За тѣхъ Свещените Писания сж само мъртва буква, и всичкитъ викатъ: Духътъ ! Духътъ ! Но бждете увѣрени, азъ нѣма да ги по- следвамъ тамъ, кждето тѣхниятъ духъ ги води ! Дано Богъ, въ Своето милосърдие, ме предпази отъ такава църква, кждето всичкитъ сж само светии. Азъ искамъ да остана та-

мъ, където има смирени, слаби, болни, които познаватъ и чувствуватъ своя грѣхъ, които въздишатъ и молятъ непрестанно Бога, да имъ даде утешение и помощъ“. (D'Aubigne, b. 10, ch. 10.)

Томасъ Мюнцеръ, най-активниятъ фанатикъ, бѣ човѣкъ съ забележителни способности. Мждро употребени, тия последнитъ биха го приспособили да върши добро; но той не бѣ научилъ основнитъ принципи на религията. „Той бѣ завладѣнъ отъ копнежъ да реформира свѣта, а забравяше, като всички ентузиастисти, че реформирането трѣбва да почне отъ самия него“. (D'Aubigne, b. 10, ch. 10.) Той бѣше амбициозенъ да спечели авторитетъ и влияние, и въ този си стремежъ не искаше да отстъпи никому, па било то и на Лютера. Той заявяваше, че реформаторитъ, издигайки авторитета на словото Божие надъ този на папата, промѣняваха само формата на папството. Той претендираше, че билъ натоваренъ отъ Бога да въведе истинска реформа. „Този, който притежава този духъ, — казваше той, — има истинска вѣра, макаръ никога презъ живота си да не е видѣлъ Писанието.“ (D'Aubigne, b. 10, ch. 10.)

Тѣзи учители-фанатици се отдаваха на своитъ впечатления, считайки всички свои мисли като гласъ Божий. Така тѣ отидоха до голѣми крайности. Нѣкои даже изгаряха Библиитъ си, казвайки : „Буквата убива, а духътъ оживотворява“. Ученията на Мюнцера удовлетворяваха ония, които искаха чудеса, като въ сжщото време ласкаеха и гордостъта имъ, поставяйки действително човѣшки идеи и мнения надъ Божието слово. Хиляди лица приемаха неговитъ учения. Скоро той осжди всѣки редъ въ публичното богослужение и заяви, че да се покорява човѣкъ на принципи, би било сжщото, да се опитва да служи на Бога и на Ваала.

Умоветъ на хората, като бѣха почнали вече да се от-търсватъ отъ папското иго, започнаха да не търпятъ и контрола отъ гражданската власть. Револю-

ционните учения на Мюнцера, които се представяха като идващи отъ Бога, ги доведоха до пренебрегване на всъки видъ контролъ и отпущане юздитъ на предразсѣдъци и страсти. Въ резултатъ последваха ужасни сцени на метежи и насилия : германскитъ полета се потопиха въ кръвъ.

Душевната агония, която Лютеръ бѣ прекаралъ нѣкога въ Ерфуртъ, сега го обхвана съ двойна мощъ, поради тежкитъ резултати отъ фанатизма, които се приписваха на реформацията. Князетъ отъ римска страна заявяваха — и много хора бѣха няклонни да имъ вѣрватъ, — че тази революция бѣ като плодъ отъ ученията на Лютера. Макаръ това обвинение да не бѣше основателно, все пакъ то причини голѣми страдания на реформатора. Дѣлото на истината да се счита за най-доленъ фанатизъмъ — о, това изглеждаше повече, отколкото той би могълъ да понесе. Отъ друга страна и водителитъ на новото движение мразѣха Лютера, понеже той, освенъ дето се бѣ противопоставилъ на учението имъ и бѣ отрекълъ претенциитъ имъ за божествено внушение, но ги бѣ обявилъ и за бунтовници противъ гражданския авторитетъ. За отплата тѣ го обявиха като подълъ подстрекателъ. Изглеждаше, че реформаторътъ си бѣ навлъкълъ умразата както на князетъ, тѣй и на народа.

Папиститъ съ радостъ очакваха скорошното проваляне на реформацията и приписваха на Лютера дори такива грѣшки, които той най-усърдно се стараеше да поправи. Фанатичната партия, претендирайки, че била несправедливо третирана, успѣ да спечели симпатиитъ на голѣмо число хора ; и, както често пжти става съ тѣзи, които взематъ погрѣшната страна, започнаха да ги считатъ като мъченици. Така тѣзи, които бѣха застанали енергично противъ реформацията, се съжالياваха и възхваляваха като жертви на жестокость и подтисничество. Това бѣ сатанинско дѣло, поощрявано отъ сжщия духъ на бун-

[153]

товничество, който бѣ откритъ най-първо на небото.

Сатана винаги се опитва да измами човѣцитѣ и да ги доведе до тамъ, че да наричатъ грѣха правда, а правдата грѣхъ. Колко успѣшно е било неговото дѣло ! Колко често върху върни Божии раби сж били хвърляни упрѣци и укори, понеже тѣ безстрашно сж се застъпвали за защита на истината ! Агентитѣ на сатана отиватъ възхвалявани, ласкани и дори гледани като мъченици, когато онѣзи, които би требвало да бждатъ почитани и подкрепяни поради върността си къмъ Бога, сж оставяни сами, подъ подозрение и недовѣрие.

Фалшивата свѣтостъ и мнимото освещение продължаватъ и досега своето дѣло на измама. Подъ различни форми тѣ откриватъ сжщия духъ, както въ Лютерови дни. Тѣ отклоняватъ вниманието на човѣка отъ Свещенитѣ Писания и го тласкатъ да следва по-скоро собственитѣ си чувства и впечатления, отколкото да се покорява на Божия законъ. Това е едно отъ най-успѣшнитѣ сатанински сръдства, съ което той позори пътя на истината.

Безстрашно защищаваше Лютеръ евангелието срещу всички атаки, идващи отвсѣкжде. Въ всички тия борби Божието слово се показа като мощно оръжие. Съ това оръжие той воюваше противъ насилието на папата и схоластичната философия, пакъ благодарение на него той остана твърдъ като скала срещу фанатизма, който се опитваше да се свърже съ реформацията.

[154]

Всѣки отъ тѣзи противящи се елементи по свой особенъ начинъ отхвърляше Свещеното Писание настрана, а издигаше човѣшката мъдростъ за източникъ на религиозна истина и знание. Рационализмътъ се прекланя предъ разума и отъ него прави основа на религията. Римокатолицизмътъ признава за господарь понтифекса, който притежава вдъхновение, получено направо отъ апостолитѣ, и така

дава широка възможност за укриване на всяка разточителност и поквара подъ булото на свѣтостъ, доbita по наследство отъ апостолитъ. Вдѣхновенieto, което се препоръчваше отъ Мюнцера и неговитъ съработници, произхожда отъ каприза на въображението, и неговото влияние бѣше гибелно за ВС-БКИ авторитетъ, билъ той човѣшки или божественъ. Истинското християнство, напротивъ, вижда въ словото Божие голѣма съкровищница на вдѣхновителната истина и пробенъ камъкъ за всѣко вдѣхновение.

Следъ завръщането си отъ Вартбургъ Лютеръ завърши своя преводъ на Новия заветъ. Този преводъ, бѣ приетъ съ голѣма радостъ отъ всички, които обичаха истината; но той бѣ презрително отхвърленъ отъ онѣзи, които предпочитаха човѣшки традиции и заповѣди.

Свещеницитъ бѣха разтревожени при мисълта, че обикновениятъ народъ ще може отсега нататкъ да разисква съ тѣхъ за постановленията на Божието слово, и че по този начинъ щѣше да се открие собственото имъ невежество. Оржжията на тѣхния плътски разумъ бѣха безпомощни противъ меча на духа. Римъ употреби всичкия си авторитетъ, за да спре разпространението на Писанията. Но укази, анатемии и мжки се оказаха безрезултатни. Колкото повече Римъ осждаше и забраняваше Библията, толкова по-голѣмъ бѣше копнежътъ на народа да узнае, какво учи тя. Всички, които можеха да четатъ, станаха усърдни изследвачи на Божието слово. Тѣ го носѣха съ себе си, четѣха го, препрочитаха го и не го оставяха, докато не заучаваха голѣми части отъ него наизустъ. Виждайки, съ каква любовъ бѣ приетъ Новиятъ заветъ, Лютеръ веднага започна превеждането на Стария заветъ и го издаваше на части веднага, щомъ като привършваше нѣкоя такава.

Лютеровитъ трудове се посрещнаха като добре дошли и въ градове, и въ села. „Онова, което Лютеръ и приятелитъ му писаха, други го разпростра-

няваха. Калугери, убедени във незаконността на монашеските задължения, желаейки да замънят дългия и безполезен живот с деятелен такъв, обаче твърде невежи, за да проповядват сами Божието слово, пътуваха из провинциите, посещаваха селата и колибитъ, и продаваха книгите от Лютера и неговите приятели. Германия бързо бѣ наводнена от такива храбри пътуещи книжари“. (D'Aubigne, b. 9, ch. 11.)

[155]

Тъзи трудове бѣха изучавани с дълбок интерес от богати и от бедни, от учени и от прости. Нощем селските учители ги четѣха гласно на малките групи, събрани около огъня. При всѣко старание души се убеждаваха във истината, и приемайки Божието слово с радост, разнасяха от своя страна радостните истини на други.

Така се изпълниха вдъхновените думи : „Откровението на Твоите слова просвѣщава, вразумява простите“. (Псаломъ 118: 130.) Изучаването на Свещените Писания произвеждаше мощна промѣна във умовете и сърдцата на народа. Папското господство бѣше наложило надъ своите подчинени желѣзен яремъ, който ги държеше във невежество и унижение. Следваше се, наистина, едно суевѣрно спазване на формалности, но вън от него сърдцето и разумът оставаха празни. Проповѣдите на Лютера, като излагаха ясните истини на Божието слово, пѣкъ и самото слово, което сега бѣ дадено във рѣцетъ на обикновения народъ, пробуждаха заспалите сили, и като очистваха и облагородяваха духовната природа, придаваха нова жизнена сила на разума.

Можеше да се видят личности от разни положения, с Библии във рѣце да защищават ученията на реформацията. Папистите, които бѣха изоставили изучаването на Писанията на свещеници и калугери, сега караха тѣзи последните да излъзат напредъ и да оборят новите учения. Но бидейки невежи, както във Библията, така и във Божията сила,

свещениците и калугерите бяха победени от онзи, които се считаха от тях за прости еретици. „За нещастие, казва един католически писател, Лютер е убедил последователите си да не върват на нищо друго, освен на Свещените Писания“. (D'Aubigne, b. 9, ch. 11.) Тълпи народ се стичаше, за да чуе, как мъже с малко образование защитаваха истината, и дори споряха по нея с учени и красноречиви богослови. Позорното невежество на тези велики мъже се откри, когато аргументите им бяха оборени с простите учения на Божието слово. Работници, войници, жени, а даже и деца бяха по-добре запознати с библейските учения, отколкото свещениците и учените доктори.

Разликата между евангелските ученици и крепителите на папските суевърия стана ясна както на учените, така и на обикновенния народ. „Старите борци на иерархията бяха пренебрегнали изучаването на езици и наука, но на тях се противопостави една отдадена на изледване Свещените Писания и запознала се с шедьоврите на древността, развитата младеж. Тя притежаваше деятелен ум, възвишена душа и неустрашимо сърдце. Тази младеж скоро получи такова познание, че за дълго време никой не можеше да се сравнява с нея. . . Така, когато тези млади защитници на реформацията сръщаха в някое събрание докторите от Рим, те ги атакуваха с такава леснина и увъкреност, че невежите мъже се запъваха, засрамваха, и въ заслужено презрение падаха пред очите на всички“. (D' Aubigne, b. 9, ch. 11.)

[156]

Когато римското духовенство видя, че слушателите им намалеха, свещениците потърсиха помощ от управляващите, и чрез всяко възможно средство се опитваха да си възвърнат обратно последователите. Обаче народът бѣ намѣрилъ въ новите учения удовлетворение на своите духовни нужди ; затова тѣ се отвърщаха отъ тези, които тѣй

дълго време ги бяха хранили със суевърни обряди и човъшки традиции.

Когато избухна гонението срещу разпространителитъ на истината, тѣзи последнитъ следваха заповѣдта на Христа : „Кога ви пѣдятъ отъ единъ градъ, бѣгайте въ другъ“. (Матей 10:23.) Свѣтлината проникна навсѣкѣде, защото бѣгълцитъ намираха винаги нѣкоя отворена за тѣхъ врата. Докато пребиваваха тамъ, тѣ проповѣдваха Христа понѣкога въ църквата, или пѣкъ, ако имъ отричаха тази привилегия, въ частни къщи, а сѣщо и подъ открито небе. Навсѣкѣде, където можеха да се събератъ група слушатели, ставаше храмъ. Истината, проповѣдвана съ такава енергия и сигурностъ, се разпространяваше съ непреодолима сила.

Напразно биваха призовавани свещеници и граждански власти, да унищожатъ ересъта. Напразно прибѣгваха до затвори, мъки, огънь и мечъ. Хиляди върващи запечатваха своята вѣра съ кръвта си: дѣлото вървеше напредъ. Гонението послужи само за разширение на истината, а фанатизмътъ, който сатана се опита да вплете въ нея, направи само по-ясна разликата между дѣлото на сатана и дѣлото на Бога.

Епизод 11—Протестът на принцовете.

Едно отъ най-благороднитъ свидетелства, които бѣха дадени нѣкога за реформацията, бѣ протестътъ на християнскитъ германски князе къмъ Народното събрание въ Шпайеръ, въ 1529 год. Куражътъ, вѣрбата и твърдостта на тѣзи Божии мъже осигуриха свободата на съвѣстта за следващитъ вѣкове. Този прочутъ протестъ, чиито принципи съдържаха „есенцията на протестантизма“, даде своето име на обожателитъ на реформацията въ цѣлия свѣтъ.

Въпрѣки едикта отъ Вормсъ, обявяващъ Лютера вѣнъ отъ закона и забраняващъ неговитъ учения, религиозната търпимостъ постепенно преодолѣ въ империята. Божието провидение бѣ обуздадо силитъ, които се противопоставяха на истината. Карлъ V бѣше решилъ да задуши реформацията, но колкото пѣти простираше ржката си за това, толкова пѣти обстоятелствата го принуждаваха да я отдрѣпне. Много пѣти вече се явяваше опасностъ за унижение на всички ония, които се осмѣляваха да противоречатъ на Римъ; но въ критическия моментъ се явяваха различни други обстоятелства: или турски орди нападаха източната граница, или французкиятъ кралъ, а даже и самиятъ папа, ревнивъ поради нарастващото величие на императора, му отвряше война; и така борбитъ и международнитъ усложнения дадоха време на реформацията да се затвърди и разшири.

Най-после папскитъ крале подбудиха своитъ феодали за обща съпротива срещу реформацията. Съборътъ въ Шпайеръ презъ 1526 год бѣше далъ на всѣка държава пълна свобода въ религиознитъ нѣща до свикването на единъ общъ съборъ. Щомъ ка-

то опасността, които бяха осигурили това разрешение, преминаха, императорът свика през 1529 год. Втори съборъ въ Шпайеръ, съ цель да изкорени ересъта. Принцоветъ трѣбваше да бждатъ повлияни, ако е възможно, чрезъ приятелски срѣдства, за да се противопоставятъ на реформацията; но ако този планъ не успѣеше, Карлъ V бѣше готовъ да прибѣгне до мечъ.

[158] Голѣма бѣше радостъта въ римския лагеръ. Неговитѣ представители, които дойдоха въ Шпайеръ въ голѣмо число, изявиа открито своята умраза срещу реформитѣ и тѣхнитѣ защитници. Меланхтонъ писа: „Ние сме презрение и изметъ за свѣта; но Христосъ гледа на Своя беденъ народъ и ще го спаси“. (D'Aubigne, b. 13, ch. 5.) Отиде се до тамъ, щото забраниа на евангелскитѣ князе, които присѣтствуваха въ събранието, да говорятъ за евангелието въ частнитѣ си домове. Обаче народътъ отъ Шпайеръ жадуваше за словото Божие, и въпрѣки забраната, хиляди слушатели идваха на службитѣ, държани въ църквата на саксонския курфюрстъ.

Това ускори кризата. Едно императорско съобщение извести на събора, че решението, което осигуряваше рели-гиозната свобода, е било причина за голѣми безредици, затова императорътъ изисква то да се анулира. Този своеволенъ актъ възбуди възмущение и протестъ въ евангелския лагеръ. Единъ отъ тѣхъ каза: „Христосъ отнова падна въ ржцетъ на Каяфа и Пилата“. Езикътъ на папиститѣ удвои силата си. „Турцитѣ сж по-добри отъ лютеранитѣ, казваше Фаберъ; защото турцитѣ пазятъ поститѣ, а лютеранитѣ ги престѣпватъ. Ако трѣбва да се избира между Свещенитѣ Писания на Бога и старитѣ грѣшки на черквата, ние трѣбва да отхвърлимъ пѣрвитѣ“. А Меланхтонъ писа за Фабера, епископъ въ Виена: „Той всѣки день хвърля по една нова стрела срещу евангелиститѣ“. (D'Aubigne b. 13, ch. 5.)

Религиозната търпимостъ бѣше законно установена, и евангелскитѣ държави бѣха решени да се противопоставятъ на посѣгателството върху тѣхнитѣ права. Лютеръ, стоящъ все още подѣ проклятието, наложено му отъ Вормския едиктъ, не можеше да се яви въ Шпейеръ; но неговото мѣсто бѣ заето отъ неговитѣ съработници и отъ князетѣ, които Богъ бѣше подбудилъ да защищаватъ Неговото дѣло въ този случай. Благородниятъ Фридрихъ Саксонски, покровителъ на Лютера, бѣше умрѣлъ; но херцогъ Йоанъ, неговъ братъ и наследникъ, бѣше радостно приелъ реформацията; и макаръ да бѣше миролюбивъ, той прояви голѣма енергия и голѣмъ куражъ въ всички нѣща, които се отнасяха до интереса на вѣрата.

Свещеницитѣ изискваха, щото държавитѣ, които сж приели реформацията, да се подчинятъ на римската подсъждностъ. Реформаторитѣ, отъ друга страна, претендираха за свободата, която имъ бѣше дадена. Тѣ не можеха да се съгласятъ, щото държавитѣ, които бѣха толкова радостно пригърнали словото Божие, да бждатъ отново поставени подѣ римското иго.

Най-после бѣ предложенъ следниятъ компромисъ: Тамъ, кждето реформацията не бѣше приета, едиктътъ отъ Вормсъ трѣбваше строго да се приложи ; но тамъ, кждето народътъ се е отклонилъ отъ него и кждето тѣ не биха могли да му се подчинятъ безъ опасностъ отъ възстание, поне да не се извършва никаква нова реформа, да не се докосватъ спорни въпроси, да не се противопоставятъ на литургията, да не се позволява римокатолици да приематъ лютеранството. Тази мърка бѣ приета отъ събора за голѣмо удоволствие на свещеници и прелати.

Ако този едиктъ се турѣше въ действие, „реформацията не можеше да се разшири нито въ мѣстата, гдето бѣше още непозната, нито да стѣпи на здрави основи въ ония, кждето вече сжществуваше“. (D'Aubigne, b. 13, ch. 5.) Свободата на словото щѣше

да се ограничи. Никакви разговори за него не щяха да се позволят. Отъ приятелитъ на реформацията се изискваше да се подчинятъ веднага. Изглеждаше, като че надеждата на свѣта вече изгасваше. „Възстановяването на римската иерархия . . . неминуемо би възобновило старитъ злоупотрѣби“ и много лесно биха могли да се намърятъ претексти за „крайното унищожение на дѣлото, вече тѣй силно разклатено“ чрезъ фанатизъмъ и раздори. (D'Aubigne, b. 13, ch. 5.)

Когато евангелската партия се събра на съветъ, нейнитъ членове се гледаха въ крайна тревога. Тъ се питаха единъ другъ : „Какво да се прави ?“ Много важни обстоятелства за свѣта бѣха поставени въ опасностъ. „Трѣбва ли водителитъ на реформацията да се подчинятъ ? Да приематъ ли едикта? Много лесно би могло да се направи фалшива стѣпка въ този критиченъ моментъ. Колко много добри изгоди, колко приемливи претексти биха могли да се намърятъ, за да се подчинятъ ! Осигуряваше се на лютеранскитъ князе свободата да упражняватъ своята религия. Сжщото право бѣше признато и на всички ония отъ тѣхнитъ поданици, които бѣха приели реформата преди едикта. Не би ли било достатъчно това ? Колко много опасности би предотвратило подчинението ! А какви ли опасности, какви ли рискове биха произлѣзли, ако тѣ се противопоставѣха ? Кой знае, какви случаи би донесло бждещето ! Нека приемемъ мира ; нека вземемъ маслиненото клонче, което Римъ ни подава, и така да затворимъ ранитъ на Германия ! — Съ подобни аргументи реформаторитъ можеха да оправдаятъ приемането на едно становище, което не дълго следъ това щѣше да донесе сигурното проваляне на протестантското дѣло.

За щастие, тѣ видѣха принципа, който бѣше въ основата на предложеното съглашение. Какъвъ бѣше този принципъ ? — Той бѣше правото на Римъ, да насилва съвѣстьта и да забранява свободното из-

следване на истината. Но нима свободата на съвѣстѣта не бѣше осигурена за тѣхъ и за тѣхнитѣ поданици ? — Да, но като специално благоволение, а не като право. Внѣ отъ тѣзи, които бѣха включени въ тоза изключение, всички други оставаха подъ игото на властѣта ; съвѣстѣта бѣше внѣ отъ общото правило ; Римъ оставаше непогрѣшимиятъ сѣдия за вѣрата. Да се приеме предложеното примирие, значеше да се признае, че свободата на съвѣстѣта се позволяваше само въ реформирана Саксония, и че за цѣлото останало християнство свободното изпитване и изповѣждане на реформираната вѣра бѣше престѣпление, наказваемо съ затворъ и клади. Можеха ли тѣ да поставятъ географически граници за религиозната свобода ? Да се съобщи, че реформацията е спечелила последния си покаянъ, че е завладѣла последната стѣпка земя ? И трѣбваше ли тамъ, където сега Римъ владѣе, владичеството му да остане вѣчно ? Можеха ли реформаторитѣ да се считатъ невинни за кръвѣта на хиляди други, които при прилагането на тази наредба ще трѣбва да жертвуватъ живота си въ папскитѣ страни ? Това би било равносилно, да се отрекатъ въ този върховенъ часъ отъ дѣлото на евангелието и отъ свободитѣ на християнството“. (Wylie, b. 9, ch. 15.) По-скоро „тѣ биха пожертвували всичко, дори княжествата си, коронитѣ си, и живота си“. (D'Aubigne, b. 13, ch. 5.)

„Нека отхвърлимъ това решение“, казаха принцоветъ. „Въ работитѣ на съвѣстѣта болшинството нѣма сила“. Депутатитѣ обявиха : „Благодарение на решението отъ 1526 година ние се радваме на мира, който сега цари въ империята ; неговото отмѣнение ще изпълни Германия съ трудности и раздори. Народното събрание нѣма друго пълномощие, освенъ да запази религиозната свобода до свикването на новъ съборъ“. (D'Aubigne, b. 13, ch. 5.) Покровителството свободата на съвѣстѣта е длъжностъ на държавата, и то е границата на нейния авторитетъ въ ре-

[160]

лигиознитъ нѣща. Всѣко свѣтско управление, което се опитва да регулира или налага религиозни обичаи съ сила, ще жертвува оня принципъ, за който тъй благородно се борѣха евангелскитъ християни.

Папиститъ решиха да заглушатъ това, което тѣ наричаха „дрѣзко вироглавство“. Тѣ се опитаха да причинятъ разцепление между подрѣжниците на реформацията и да заплашатъ всички, които не сж се обявили открито въ нейна полза. Най-после представителитъ на свободнитъ градове бѣха поканени въ Народното събрание, и отъ тѣхъ бѣ поискано да заявятъ, дали ще се съгласятъ съ условията на предложението. Тѣ помолиха за срокъ, но напразно. Когато бѣха доведени до този изпитъ, почти половината отъ тѣхъ се обявиха къмъ страната на реформаторитъ. Тѣзи, които по такъвъ начинъ отказваха да жертвуватъ свободата на съвѣстѣта си и правото за лично мнение, добре знаеха, че така се излагаха на бждеща критика, осжждане и гонение. Единъ отъ делегатитъ каза : „Ние трѣбва или да се отречемъ отъ словото Божие, или да бждемъ изгорени“. (D'Aubigne, b. 13, ch. 5.)

[161]

Кралъ Фердинандъ, който бѣ представителъ на императора въ Народното събрание, прецени, че декретътъ неминуемо щѣше да причини сериозни разцепления и раздори, въ случай че принцоветъ не можеха да бждатъ накарани да го приематъ и подкрепятъ. Затова той опита да постигне това чрезъ увещания, знаейки добре, че ако употреби върху тѣхъ насилие, съ това само би ги направилъ по-решителни. Той „помоли князетъ да приематъ декрета, увѣрявайки ги, че затова императорътъ ще имъ бжде много благодаренъ“. Но тѣзи храбри мъже познаваха една по-висша властъ, тази надъ царетъ на земята, и затова отговориха спокойно: „Ние ще се подчинимъ на императора въ всичко, което би допринесло за подържането на мира и за прослава на Бога“. (D' Aubigne, b. 13, ch. 5.)

Императорската партия знаеше, че християнският князе бѣха решени да се придържатъ о Свещенитѣ Писания, като по-вѣрховни отъ човѣшкитѣ учения и закони; а знаеше се още, че кждето този принципъ се приеме, папството неминуемо ще бжде унищожено. Но, гледайки само на нѣщата, които се виждатъ, както хиляди преди тѣхъ го бѣха правили, и те си казваха, че дѣлото на императора и на папата бѣше сило, докато онова на реформаторитѣ — слабо. Ако тѣзи последнитѣ биха разчитали на човѣшка подкрепа, тѣ биха били наистина тѣй слаби, както папиститѣ ги считаха. Обаче, макаръ малобройни и несъгласни съ Римъ, тѣ все пакъ имаха сила. Тѣ се отнесоха „отъ декрета на Народното събрание къмъ Божието слово, и отъ императора Карлъ къмъ Исуса Христа, Царя на царетѣ и Господаря на госпо-даритѣ“. (D'Aubigne, b. 13, ch. 6.)

Фердинандъ, като отказа да зачете убежденията на съвѣстѣта имъ, стана причина, князетѣ да решатъ, безъ да държатъ смѣтка за отсъствието му, да представятъ незабавно своя протестъ предъ Народното събрание. Тѣ редактираха, прочее, и представиха предъ Народното събрание следната тържествена декларация:

„Ние *протестираме* чрезъ настоящата предъ Бога, нашия едѣичкъ Създателъ, Пазителъ, Изкупителъ и Спасителъ, Който единъ день ще бжде нашъ Сждия, и заявяваме предъ всички хора и всички създания, че ние нито одобряваме, нито поддържаме въ нѣщо, било за себе си, било за нашия народъ, предложения декретъ по отношение на ония нѣща, които сж противни на Бога и на Неговото свѣто слово, на нашата жива съвѣстъ, и на спасението на нашитѣ души ...“ Тѣ прибавяха:

„Какво! Да потвърдимъ този указъ! Да заявимъ, че когато Всемогщиятъ Богъ призовава единъ човѣкъ къмъ Неговото познание, този човѣкъ, при все туй, не може да приеме познаването на Бога! . . . Нѣ-

ма друго здраво учение, освенъ онова, което е съобразно Божието слово; . . . Господъ забранява проповѣдването на друго учение . . . Светото Писание търбва само да се изяснява съ други и поясни текстове отъ него . . . Тази света книга е нужна за християнина въ всички нѣща, тя е лесна за разбиране и определена да разсѣйва тъмнината. Ние сме решили, съ Божията благодать да защищаваме само чистото проповѣждане на Неговото слово, както то се съдържа въ библей-скитѣ книги отъ Стария и Новия заветъ, безъ да прибавяме нѣщо, което е противъ него. Това слово е единствената истина, то е сигурното правило на всѣко учение и животъ, то никога не може да погрѣши или да въведе въ измама. Онзи, който гради на неговата основа, ще устои противъ всички сили на ада, докато всичкитѣ човѣшки суети, каквито биха му се противопоставяли, ще се съкрушатъ предъ Божието лице“.

„Затова ние отхвърляме наложения ни яремъ“. „Въ сѣщото време ние очакваме, че Негово Императорско Величие ще се отнесе спрямо насъ както подобава на християнски князь, любещъ Бога надъ всичко; ние заявяваме за себе си, че ще отдадемъ както нему, така и на Васъ, благородни лордове, всѣка обичъ и покорностъ, които сж за насъ справедливи и законенъ дългъ“. (D' Aubigne, b. 12, ch. 6).

Това изложение произведе дълбоко впечатление върху Народното събрание. Смѣлостта на протестиращитѣ изпълни съ удивление и тревога болшинството. Бждещето имъ се видѣ тъмно и бурно. Раздори, борби и кръвопролития изглеждаха неминуеми. Но реформаторитѣ, сигурни въ справедливостта на своето дѣло, уповаващи въ дѣсницата на всемогущия Богъ, бѣха изпълнени съ куражъ и твърдостъ.

„Принципитѣ на този прочугъ протестъ.. . съставляваха ядката на протестантизма. Този протестъ се опълчва противъ две човѣшки злоупотрѣбления по въпроситѣ на вѣрата: намѣсата на гражданската

власть, и своеволията на черквата. Въмсто тѣзи злоупотреби, протестантизмътъ издига силата на съвѣстѣта надъ свѣтската власть, и авторитета на Божието слово надъ черковнитъ наредби. Преди всичко той отхвърля вмшателството на гражданската власть въ духовнитъ нѣща, и казва, както апостолиътъ и пророцитъ: *Трѣбва да се подчиняваме на Бога повече, отколкото на човѣка*. Въ присѣтствието на короната на Карлъ V той издигна короната на Исуса Христа. Не само това, той отиде по-далечъ : установи, ча всѣко човѣшко учение трѣбва да бѣде подчинено на Божиитъ нареждания“. (D'Aubigne, b. 13, ch. 6.) Протестиращитъ не претендираха само за право да върватъ и практикуватъ своята вѣра, но и свободно да из-разяватъ това, което тѣ считатъ за истина. Тѣ отричаха правото на свещеници и сѣдии да имъ прѣчатъ въ това. Протестътъ въ Шпайеръ се обявяваше тържествено срещу религиозната нетърпимостъ и заявяваше категорично правото на всѣки човѣкъ да служи Богу споредъ собствената си съвѣсть.

[163]

Декларацията бѣше направена. Тя бѣше връзана въ паметѣта на хиляди, бѣше записана и въ небеснитъ книги, оддето никое човѣшко усилие не би могло да я изличи. Цѣла евангелска Германия прие протеста като изразъ на своята вѣра. Всѣки виждаше въ този манифестъ залогъ за една нова и по-добра епоха. Единъ отъ князетъ каза на протестантитъ въ Шпайеръ: „Дано Всемогъщиятъ Богъ, който ви даде благодатъ да Го изповѣдате открито, свободно и безъ страхъ, да ви запази въ тази християнска твърдостъ до вѣчния день!“ (D'Aubigne, b. 13, ch. 6.)

Ако, следъ като бѣше добила известенъ успѣхъ, ре-формацията се съгласѣше на отстъпки, за да си осигури благоволенieto на свѣта, тя би била невѣрна Богу и на самата себе си, и по такъвъ начинъ би приготвила своята погибель. Историята на тѣзи благородни реформатори съдърѣа поучение за всички

следващи вѣкове. Тактиката на сетана противъ Бога и противъ Неговото слово не се е изменила ; той и днесъ, както и въ 16-тия вѣкъ, е все още противъ Божието слово, въ правилата за вѣра или за животъ. Въ наше време съществува тенденция, да се отдалечаваме отъ ученията и предписанията на неговитѣ принципи ; необходимо е да се върнемъ къмъ протестантскитѣ принципи : Свещеното Писание и само Свещеното Писание да ни служи за правило въ вѣрата и живота! Сатана действува съ всички сръдства, за да накърни религиозната свобода. Противохристиянската сила, която протестирацитѣ въ Шпайеръ отхвърлиха, работи съ подновена енергия, за да извоюва наново своето изгубено господство. Само пълно привързване къмъ Божието слово, подобно на онова, което извършиха реформаторитѣ, е единичката надежда въ този критически часъ, при всѣко дѣло на реформация въ наши дни.

За протестантитѣ се явиха белези на опасностъ; но имаше и други знаци, отъ които се виждаше, че божествената рѣка прострѣна, за да покровителствува върнитѣ. „Малко преди това Меланхтонъ изведе бързо презъ улицитѣ на Шпайеръ къмъ Рейнъ своя приятелъ Симонъ Гринеусъ, убеждавайки го да премине рѣката. Когато последниятъ се очудваше на тази бързина, Меланхтонъ му обясни : Единъ старецъ съ важенъ и тържественъ видъ, непознатъ менъ, се яви предъ мене и ми каза, че следъ една минута ще бждатъ изпратени отъ Фердинанда стражари, за да арестуватъ Симонъ Гринеусъ“.

[164]

Презъ деня Гринеусъ се бѣше възмутилъ отъ една проповѣдь на Фабера, единъ ржководящъ католически ученъ, и на края го бѣ упрѣкналъ, задето защитава „нѣкои отвратителни заблуждения“. Фаберъ бѣ прикрилъ гнѣва си, но веднага се отправи при царя, отъ когото получи заповѣдь противъ тягостния хайделбергски професоръ. Меланхтонъ не се съмняваше, че Богъ, за да избави приятеля му, бѣ-

ше изпратилъ единъ отъ Своитъ свѣти ангели да го предупреди.

„Стоящъ неподвижно на бръга на Рейнъ, той чака, докато водитъ на ръката избавиха Гринеуса отъ неговитъ гонители. ‚Най-сетне‘, извика Меланхтонъ, когато го видѣ на другия бръгъ, ‚най-после ти си изскубнатъ отъ жестокитъ зѣби на тѣзи, които жадуватъ за невинна кръвъ !‘ Когато се върна въ къщата си, Меланхтонъ узна, че стражари я бѣха претърсили отъ горе до долу, за да хванатъ Гринеуса“. (D'Aubigne. b. 13, ch. 6.)

Реформацията трѣбваше да се представи предъ голѣмцитъ на тази земя по единъ още по-внушителенъ начинъ. Кралъ Фердинандъ бѣ отказалъ да изслуша евангелскитъ князе ; затова тѣзи последнитъ трѣбваше да получатъ възможность, да представятъ случая си предъ императора и предъ събранитъ черковни и държавни голѣмци. За да усмири несъгласията, които смуцаваха империята, Карлъ V свика една година следъ протеста въ Шпайеръ Народно събрание въ Аугсбургъ, като съобщи, че той възнамѣрява да го председателствува лично. Тамъ бѣха поканени протестантскитъ водители.

Голѣми опасности заплашваха реформацията; но нейнитъ защитници поставиха дѣлото си въ Божи рѣще и се обещаха да защищаватъ твърдо евангелието. Съветницитъ на саксонския курфюрстъ го съветваха да не отива тамъ. „Императорътъ, му казваха тѣ, събира князетъ, за да ги хване въ примка ; не е ли рискъ, да отидешъ и да се затворишъ въ стени на града съ единъ мощенъ противникъ ?“

Други пъкъ му казваха съ благородство : „Нека князетъ бѣдатъ куражливи, и Божието дѣло ще бѣде спасено !“ — „Богъ е вѣренъ, той нѣма да ни напусне“, казваше Лютеръ. Придруженъ отъ свитата си, курфюрстътъ тръгна на пътъ за Аугсбургъ. Всички знаеха, на каква опасность се излагаше този князь, и мнозина дойдоха въ Народното събрание съ сму-

[165]

тено сърдце и съ мрачни предчувствия. Но Лютеръ, който ги придружи До Кобургъ, съживи вѣрата имъ, пѣйки прочутата пѣсенъ : „Могъща крепостъ е Богъ нашъ“, написана по време на пѣтешествието. Много страхливи предчувствия бѣха разпрѣснати и много отпаднали сърдца бѣха съживени при звука на тази безсмъртна пѣсенъ.

Реформаторитѣ-князе бѣха решили да представятъ въ събранието едно систематично изложение на вѣрата си, под крепено съ текстове отъ Свещеното Писание. Съставянето му бѣ възложено на Лютера, Меланхтона и тѣхнитѣ сътрудници. Това изложение бѣ прието отъ протестантитѣ като такова, което отговаря на тѣхната вѣра, и тѣ се събраха да сложатъ имената си върху този важенъ документъ. Това бѣ единъ тържественъ и критически моментъ. Реформаторитѣ желяеха особено, щото тѣхното дѣло да не бѣде смѣсено съ политиката ; тѣ чувствуваха, че реформацията не трѣбва да упражнява друго влияние, освенъ това, което произлиза отъ Божието слово. Когато християнскитѣ князе пристѣпваха, за да подпишатъ вѣроизложението, Меланхтонъ се намѣси и каза: „Теолозитѣ и проповѣдницитѣ трѣбва да предложатъ тѣзи нѣща; а авторитета на земнитѣ владѣтели нека запазимъ за други работи“. „Да пази Богъ, отвѣрна Йоанъ Саксонски, да ме не изключите! Азъ съмъ решилъ да върша онова, което е право, безъ да се безпокоя за короната си. Азъ желая да изповѣдвамъ моя Богъ. Моята княжеска корона и хермелинтѣ ми не сж скѣпи за мене тѣй много, както кръста на Исуса Христа! Азъ ще оставя тукъ на земята тѣзи отличия за моето величие, не кръстътъ на моя Господъ ще ме придружава до звездитѣ“. Като каза това, той подписа. Другъ единъ каза: „Ако честъта на Исуса Христа, моятъ Господъ, го изисква, азъ съмъ готовъ да напусна моитѣ блага и да отдамъ животъ си . . . Азъ по-скоро ще се отрека отъ поданицитѣ си и отъ княжествата си, по-скоро ще се скитамъ съ то-

яга въ ржка извънъ бащината си земя, по-скоро ще изкарвамъ прехраната си, чистейки праха отъ обукитъ на чужденецъ, отколкото да приема друго нѣкое учение, освенъ онова, което се съдържа въ това изложение на вѣрата“. (D' Aubigne, b. 14, ch. 6.) Такава бѣше вѣрата и смелостъта на тѣзи Божии мъже.

Най-сетне дойде време да се явятъ предъ императора. Карлъ V, седналъ на трона си и заобиколенъ отъ князе и курфурсти, даде думата на протестантскитъ реформатори. Прочете се изложението на тѣхната вѣра. Въ това величествено събрание се чу ясно-изложената евангелска истина и се посочиха смѣло заблужденията на папската черква. Съ право онзи день бѣ нареченъ „най-великиятъ день на реформацията, и единъ отъ най-славнитъ такива въ християнската и човѣшка история“. (D'Aubigne, b. 14, ch. 6.)

Неколко само години бѣха минали, откакъ Витенбергскитъ монахъ се бѣ явилъ самъ предъ Народното събрание въ Вормсъ. Сега на негово мѣсто се явяваха най-благороднитъ и най-силнитъ князе отъ империята. На Лютера бѣ отказано да се яви въ Аутсбургъ, но той се намираше тамъ чрезъ словата си и чрезъ молитвитъ си. „Азъ съмъ извънредно радостенъ“, казваше той, „че живѣя въ едно време, когато Христосъ е въздигнатъ публично чрезъ такива отлични изповѣдници и въ такова славно събрание“. (D'Aubigne, b. 14, ch. 6.) Така се изпълни казаното въ Писанията: „Азъ ще говоря за Твоитъ откровения предъ черетъ, и нѣма да се посрамя“. (Псаломъ 118:46.)

Благодарение на оковитъ на апостолъ Павла, въ негово време евангелието бѣше изнесено предъ князе и благородници отъ императорския градъ. По сжщия начинъ въ този бележитъ день въ Шпайеръ вѣрата, която императорътъ бѣ забранилъ да се проповѣдва отъ катедрата, бѣше провъзгласена въ двореца; онова, което мнозина считаха като негодно да

се слуша дори отъ слугите, бѣше слушано съ очудване отъ земнитѣ господари. Крале и велики мжже образуваха събранието ; короновани князе заемаха ролята на проповѣдници, а проповѣдъта бѣше посветена на царствената Божия истина. „Отъ апостолския вѣкъ насамъ“ казва съвременникътъ-писателъ Матѣзиусъ, „не е имало никога по-велико дѣло или по-грандиозна изповѣдь“. (D'Aubigne, b. 14, ch. 7.)

„Всичко, което лютеранитѣ казаха, е вѣрно“, извика Аугсбургскитѣ епископѣ; „ние не можемъ да го отречемъ“. — „Можете ли съ здрави основания да опровергавате изложеното отъ курфюрста и неговитѣ съюзници изповѣдѣние?“ — питаше другъ единъ Д-ръ Екъ. — „Съ Писанията на апостолитѣ и пророцитѣ, не .. ; но съ тѣзи на отцитѣ и съборитѣ, да!“ — „Разбирамъ“, подзе живо неговиятъ събесѣдникъ, „лютеранитѣ, споредъ васъ, сж по Писанието. . . а ние, ние сме вѣнъ отъ него“. (D'Aubigne, b. 14, ch. 8.)

Нѣкои отъ германскитѣ принцове бѣха спечелени за реформираната вѣра. Даже императорътъ заяви, че протестантскитѣ тѣзи сж чистата истина. Изложението бѣ преведено на много езици и разпрѣснато по цѣла Европа; то бѣ прието въ следващитѣ поколѣния отъ милиони, като изразъ на тѣхната вѣра.

Божитѣ вѣрни служители не работѣха сами. Докато „началствата, властитѣ и свѣтоуправницитѣ на тъмнината отъ тоя вѣкъ и поднебеснитѣ духове на злобата“ се бѣха съюзили срещу тѣхъ, Господъ не забрави народа Си. Ако тѣхнитѣ очи биха могли да се отворятъ, тѣ биха видѣли сжщо много ясно доказателство за божественото присѣтствие и помощъ, каквито бѣха дадени на единъ пророкъ отъ древността. Когато слугата на Елисея посочи на своя господарь неприятелската войска, която ги заобикаляше и имъ бѣ отнела всѣка възможность за избавление, тогава пророкътъ се помоли : „Господи, отвори му очитѣ, за да види!“ (4 Царе 6 : 17.) И ето, цѣлата планина бѣше „пълна съ коне и огнени колесници“. Не-

бесна армия бѣ поставена да покровителствува Божия мжжъ. Така и сега ангели пазѣха работниците въ дѣлото на реформацията.

Единъ отъ принципитѣ, най-ревностно подържанъ отъ Лютера, бѣше, че не трѣбва да се прибѣгва до свѣтска сила за подкрепа на реформацията и до орѣжие за нейна защита. Реформаторътъ се радваше, като виждаше, че евангелието се изповѣдаше отъ князетѣ на империята ; но когато тѣ възнамѣряваха да образуватъ съюзъ за защита, той имъ заяви, че „евангелското учение трѣбва да се защитава само отъ Бога. . . Колкото по-малко човѣкъ се мѣси въ дѣлото, толкова по-поразително ще бжде Божието застъпничество въ негова полза. Всички проектирани политически предпазителни мѣрки, споредъ него, бѣха само недостоенъ страхъ и грешно недоверие“. (D'Aubigne, b. 10, ch. 14.)

Когато мощни врагове се съюзавяха, за да унищожатъ реформираната вѣра, когато хиляди саби изглеждаше да се измѣкватъ срещу нея, Лютеръ писа : „Сатана проявява своята яростъ ; безбожни понтифекси се стоварватъ и ни заплашватъ съ война. Ободрете народа къмъ постоянна и доблестна връзка съ трона Божий чрезъ вѣра и молитва, така че нашитѣ врагове, сразени отъ Божия Духъ, да бждатъ принудени на миръ. Първата нужда, първата работа — това е молитвата ; нека народътъ знае, че сега той е изложенъ на острието на меча и на гнѣва на сатана, и затова нека се моли“. (D'Aubigne, b. 10. ch. 14.)

По-после, наново обръщайки се къмъ реформиранитѣ князе, които възнамерѣваха новъ съюзъ, Лютеръ каза, че едничкото орѣжие, което може да се употреби въ тази борба, трѣбва да бжде „мечътъ на Духа“. Той писа на саксонския курфюрстъ : „Въ съвѣстѣта си ние не можемъ да одобримъ предложения съюзъ. По-добре ние да загинемъ десетъ пѣти, отколкото да видимъ, че нашето евангелие е причини-

ло проливането! макаръ и на една само капка кръв ! Ние трѣбва да бждемъ считани като агнета за клане. Христовиятъ кръстъ трѣбва да се носи. Нека Ваше Курфюрстко Височество не се страхува Чрезъ нашитѣ молитви ние ще направимъ повече, отколкото враговетѣ ни чрезъ самохвалствата си. Само не допускайте рѣцетѣ ви да се опетнятѣ съ кръвта на вашитѣ братя ! Ако императорътѣ изисква отъ насъ да бждемъ предадени на неговитѣ сѣдилища, ние сме съгласни да се явимъ. Вие не можете защити нашата вѣра : всѣки трѣбва да вѣрва на свой собствень рискъ и опасностъ“. (D'Aubigne, b. 14, ch. 1.)

[168] Отъ тайната молитва излъзе силата, която разтърси свѣта въ великата реформация. Тамъ, въ свѣта сигурностъ, служителитѣ Божии стѣпиха на канарата отъ божественитѣ обещания. Презъ време на заседанието въ Аугсбургъ Лютеръ не мина нито единъ день, безъ да пожертвува за молитва три отъ най-хубавитѣ часове на деня. На тайно въ своя кабинетъ той разкриваше душата си предъ Бога чрезъ думи, пълни съ благоговѣние, страхъ и надежда, като кога нѣкой говори на приятеля си : „Азъ зная, че Ти си нашъ Баща и нашъ Богъ, казваше реформаторътѣ, и че Ти ще разпрѣснешъ гонителитѣ на Твоитѣ деца, защото Ти Самъ, заедно съ насъ, си въ опасностъ. Цѣлото това дѣло е Твое, и подъ Твоето давление ние го почнахме. Затова защити ни, о Отче!“ (D'Aubigne, b. 14, ch. 6.)

Той писа на Меланхтона, който бѣ покрусенъ отъ без-покойство : „Благодать и миръ въ Христа. — Въ Христа, казвамъ азъ, а не въ свѣта. Аминъ ! Азъ мразя съ чрезмѣрна ненавистъ тѣзи прекалени грижи, които те изнуряватъ. Ако дѣлото е несправедливо, да го напуснемъ; но ако е право, защо да не вѣрваме въ обещанието на Този, Който ни казва да спимъ безъ страхъ ? ... Христосъ не се отдрѣпва отъ дѣлото на правдата и на истината. Той живѣе. Той царува : ка-

къвѣ страхъ можемъ да имаме тогава ?“ (D'Aubigne, b. 14, ch. 6.)

Богъ послуша виковетъ на Своитъ служители. Той даде на князетъ и на проповѣдницитъ благодатъ и куражъ, да подържатъ истината противъ княза на тъмнината отъ този вѣкъ. „Ето, полагамъ въ Сионъ краежгъленъ камъкъ, избранъ, драгоцененъ ; и който вѣрва въ Него, нѣма да се посрами“. (1 Петрово 2:6.) Протестантскитъ реформатори бѣха градили върху Христа, и вратитъ на ада не можаха да имъ преодолѣятъ.

[169]

Епизод 12—Реформацията въ Франция.

Протестътъ въ Шпайеръ и въроизложението въ Аутсбургъ, които отбелязаха победата на реформацията въ Германия, бѣха последвани отъ години на борби и мракъ Отслабенъ чрезъ разцепления между подръжниците си и нападнатъ отъ мощни врагове, протестантизмътъ изглеждаше като че обреченъ на крайно унищожение. Хиляди отъ неговитѣ последователи подпечатаха свидетелството си съ кръвта си. Избухнаха граждански войни ; протестантското дѣло бѣ предадено чрезъ единъ отъ неговитѣ най-горещи привърженици ; най-благороднитѣ отъ реформиранитѣ князе паднаха въ ржцетъ на императора и бѣха влачени като пленници отъ градъ въ градъ. Но въ момента на своя при-виденъ триумфъ императорътъ се намѣри победенъ. Той видѣ плячката да се изтрѣгва отъ властѣта му, и най-после бѣ принуденъ да разреши търпимостъ на ученията, чието унищожение той си бѣ поставилъ за цель въ живота. Той бѣ рискувалъ своето царство, своитѣ съкровища и самия си животъ за унищожението на ересѣта. Сега той видѣ армиитѣ си изтощени отъ борбата, сръдствата си изчерпани, и много отъ кралствата си заплашени отъ възстания, докато вѣрата, която той се силѣше да потѣпчи, нарастваше въ всички страни. Карлъ V се борѣше противъ всемогъщата Божия сила. Богъ бѣ казалъ : „Да бжде свѣтлина!“ но императорътъ се опитваше да запази тъмнината. Неговитѣ планове пропаднаха, той остарѣ преждевременно и, изтощенъ отъ дългата борба, абдикира отъ трона и се усамоти въ единъ манастиръ, където следъ две години умрѣ.

Въ Швейцария, както и въ Германия, реформацията преживѣ тъмни дни. Докато много кантони приеха рефор-мираната вѣра, други се държаха упорито въ вѣруето на Римъ. Преследването срещу привърженицитѣ на новата властъ доведе най-сетне до гражданска война. Цвингли и много отъ неговитѣ съработници паднаха на кървавото поле въ Капелъ. Йоколампадъ, победенъ отъ тѣзи ужасни бедствия, скоро следъ това умрѣ. Римъ ликуваше: изглеждаше, като че той печелѣше наново всичко, което бѣ загубилъ. Обаче Онзи, Чиито планове сж вѣчни, не бѣше напусналъ Своего дѣло, нито народа Си. Отъ Неговата ржка трѣбваше да дойде избавлението. Той бѣше събудилъ въ други страни работници, за да продължатъ реформацията.

[170]

Въ Франция зората на реформацията бѣше започнала да се явява, преди още името на Лютера да бѣше узнато. Единъ отъ първитѣ, който получи свѣтлината, бѣше единъ старецъ, Лефевъръ, мжжъ съ обширна ученостъ, ревностенъ папистъ, ученъ професоръ отъ парижкия университетъ. Въ изследването на древната литература вниманието му бѣ обърнато къмъ Библията, и той въведе нейното изучаване между своитѣ ученици.

Лефевъръ бѣше ентузиазиранъ обожателъ на свѣтиитѣ и бѣше предприелъ написването на история за тѣхъ и за мжкитѣ имъ, споредъ даннитѣ на църковнигъ легенди. Това дѣло, което изискваше много трудъ, бѣше вече чувствително напреднало, когато, мислейки, че Библията може да му бжде полезна въ неговата задача, той започна да я изучава. И наистина, той намѣри свѣтии въ Библията, но не отъ рода на тѣзи отъ римския календаръ. Просвѣтленъ отъ потока свѣтлина, който нахлу върху него, той се отвори тогава отъ работата си и се отдаде на изучаване Божието слово. Наскоро той започна да проповѣдва скжпоценнитѣ истини, които бѣ намѣрилъ тамъ.

Въ 1512 година, преди Лютеръ и Цвингли да бѣха за-почнали реформаторското дѣло, Лефевъръ писа: „Само Богъ е, Който, чрезъ Своята благодать, чрезъ вѣра оправдава за вѣченъ животъ“. (Wylie, b. 13, ch. 1.) Вдълбочавайки се въ тайнитѣ на спасението, той извика : „О, чудесна размѣна! Невинниятъ бива осъденъ, а виновниятъ оправданъ ; Благословениятъ е проклетъ, а прокълнатиятъ е благословенъ ; Животътъ умира, а смъртъта получава животъ ; славата бива покрита съ позоръ, а опозорениятъ е облъченъ въ слава!“ (D'Aubigne, b. 12, ch. 2.)

Като учеше, че славата за спасението принадлежи само на Бога, той заявяваше сжщевременно, че длъжността за послушание принадлежи на човѣка. „Ако ти си членъ отъ Христовата църква“, казваше той, „ти си членъ отъ Неговото тѣло ; а щомъ си отъ Христовото тѣло, тогава ти си пълненъ съ божественостъ, защото пълнотата на Божеството обитава въ Неговото тѣло. О ! ако хората биха могли да разбератъ тази привилегия, колко чисто, целомъдрено и свето щѣха да живѣятъ тѣ и колко долна би имъ се виждала всѣка слава отъ този свѣтъ, сравнена съ вътрешната слава, скрита за плътскитѣ очи !“ (D'Aubigne, b. 12, ch. 2.)

[171]

Между ученицитѣ на Лефевъръ имаше млади хора, които слушаха жадно думитѣ му, и които трѣбваше да продължатъ проповѣдването на истината дълго следъ смъртъта на своя учителъ. Къмъ тѣхъ принадлежеше и Вилхелмъ Фарелъ. Синъ на набожни родители, възпитанъ въ слѣпа вѣра въ ученията на черквата, той можеше заедно съ апостолъ Павла да каже за себе си : „Като фарисеинъ съмъ живѣлъ споредъ най-строгото учение на нашата вѣра“. (Деян. 26 : 5.) Преданъ римокатоликъ, той горѣше отъ ревностъ да унищожи всички, които биха се осмѣлили да се противопоставятъ на черквата. „Азъ скърцахъ съ жби като разяренъ вълкъ, казваше той по-после, когато само чуехъ нѣкой да говори проти-

въ папата“. (Wylie, b. 13, ch. 2.) Той бѣше неуморимъ въ своето обожаване на свѣтиите, и заедно съ Лефевъръ обикаляше черквитѣ на Парижъ, молящъ се предъ олтаритѣ и обсипващъ ги съ дарове. Обаче изпълнението на тия обряди не даваше миръ на душата му. Съзнанието за грѣха му тежеше, и него не можеха да отстранятъ извършванитѣ дѣла на покаяние. Той приемаше като гласъ отъ небето думитѣ на реформатора: „Спасението става по благодать ; невинниятъ бива осъденъ, а виновниятъ бива оправданъ“. „Само Христовиятъ кръстъ отваря небето и затваря вратитѣ на ада“. (Wylie, b. 13, ch. 2.)

Фарелъ прие радостно истината. Чрезъ покаяние, подобно на апостолъ Павла, той се отвърна отъ робството на преданията въ свободата на Божиитѣ синове. „Вмѣсто съ жестоко сърдце на свирепъ вълкъ, той се връщаше мирно, като кротко и тихо агне, съ сърдце напълно отвърнато отъ папата и предадено на Исуса Христа“. (D'Aubigne, b. 12, ch. 3.)

Докато Лефевъръ продължаваше да разпространява свѣтлината между своитѣ ученици, Фарелъ, също ревностенъ за Христовото дѣло, както бѣше порано такъвъ въ дѣлото на папата, излѣзе, за да изнесе истината публично. Единъ голѣмецъ отъ черквата, епископътъ на Мо, наскоро се присъедини къмъ него. Други учители, които се ползваха съ голѣмо уважение поради способността и учеността си, сжщо се присъединиха къмъ проповѣдването на евангелието. Новата вѣра печелѣше привърженици отъ всичкитѣ класи на обществото, като се почне отъ занаятчиитѣ и селянитѣ и се достигне до благородницитѣ и князетѣ. Сестрата на Францискъ Първи, Маргарита Наварска, прие реформираната вѣра. Самиятъ кралъ, както и кралицата майка, за известно време изглеждаше да се отнасятъ благосклонно къмъ нея, и реформаторитѣ, заблудени, виждаха вече като да се приближава денътъ, въ който Франция ще бжде спечелена за евангелието. Но тѣ трѣбваше

[172]

да бждатъ разочаровани въ своето очакване. Изпити и гонения очакваха ученицитъ на Христа. Това, обаче, милостиво бѣ закрито отъ тѣхнитъ очи Представи се известенъ периодъ отъ време на миръ, въ което тѣ можаха да се сдобиятъ съ сили за предстоящата борба ; и дѣлото на реформацията направи бързи успѣхи. Епископътъ на Мо работѣше ревностно въ собствената си епархия, за да наставлява както клира, така и народа. Невежитъ и неморални свещеници биваха уволнени, и доколкото бѣ възможно, биваха замѣствани съ учени и набожни мъже. Епископътъ, който горещо желяеше да даде словото Божие въ рѣцетъ на своитъ миряни, скоро видѣ това си желание изпълнено. Лефевъръ предприе прежеждането на Новия заветъ, и почти въ сѣщото време, когато Лютеръ издаваше Писанията на нѣмски въ Витенбергъ, Новиятъ заветъ се публикуваше на френски езикъ въ Мо. Епископътъ не пестѣше ни трудъ, нито пари, за да го разпространи въ всички сзои енории, и скоро селянитъ притежаваха Свещенитъ Писания. Тѣзи души приемаха небесната вестъ сѣщо, както уморени пѣтници приветствуватъ воденъ потокъ. Работниците въ полето, занаятчиитъ въ работилницата услаждаха монотонната си работа чрезъ разговори за скжпитъ истини отъ Библията. Вечеръ, вмѣсто да отиватъ изъ крѣчмитъ, тѣ се събираха по домоветъ си, за да четатъ Свещеното Писание, да се молятъ и да хвалятъ Бога. Скоро въ тѣзи мѣста се яви голтѣма промѣна. Макаръ тѣзи хора да принадлежаха къмъ обикновената класа, да бѣха необразовани и да работѣха тежка селска работа, все пакъ издигащата и прео-бразяваща сила на божествената благодѣть пролича въ тѣхния животъ. Скромни, любящи и свѣти, тѣ стояха като живи свидетели за онова, което евангелието може да извърши върху искренитъ души.

Запалената въ Мо свѣтлина разпрѣсваше лжчитъ си надалечъ. Числото на покаянитъ нарастваше

всѣжи день. Гнѣвътъ на черковната иерархия за известно време се обуз-даваше отъ краля, който презираше тѣсногрѣдия фанатизъмъ на монаситѣ. Обаче папскитѣ водители най-сетне преодолѣха. Клади се издигнаха. Епископътъ на Мо, притиснатъ да избира между огъня и отричането, прие по-лесния пѣтъ. Но въпрѣки падането на водителя, стадото му остана твърдо. Мнозина свидетелствуваха за истината изсрѣдъ пламъцитѣ. Чрѣзъ еѣрата и постоянството си дори на кладата, тѣзи вѣрни християни на евангелието говорѣха на хиляди, които въ дни на миръ никога не биха чули тѣхното свидетелство.

Не само смиренитѣ и беднитѣ бѣха, които се осмѣляваха да дадатъ свидетелство за Христа всрѣдъ презрение и страдания. И въ княжескитѣ зали на замъцитѣ и дворцитѣ имаше благородни души, които уважаваха истината повече отъ чина, формата, а даже и живота. Кралскитѣ дрехи покриваха по-благородни и по-храбри сѣрдца, отколкото мантията и митрата на епископитѣ. Луи дьо Беркенъ произхождаше отъ благородна фамилия. Храбъоъ и учтивъ рицаръ, той бѣ отдаденъ на учене, възпитанъ въ обноски и съ безукоризненъ моралъ. „Той бѣше“, казва единъ писателъ, „крайно ревностенъ пазителъ на папскитѣ наредби, посещаваше всички богослужения и проповѣди; . . . и като корона на всички свои добродетели той презираше особено много учението на Лютера, тогава съвсемъ ново за Франция“. Воденъ отъ Провидението, както много други, къмъ изучаване на Библията, той бѣ очуденъ, когато намѣри въ нея „не ученията на Римъ, а ония на Лютера“. (Wylie, b. 13, ch. 9.) Отъ оня моментъ той бѣ напълно спечеленъ за дѣлото на евангелието.

Нареченъ „най-учениятъ отъ членоветѣ на френскитѣ благородници“, закрилянъ отъ краля поради гения, крас-норечието и непоклатимия си куражъ, поради героичната си ревностъ и влиянието си предъ двореца, той изглеждаше на мнозина като

[173]

бждещъ реформаторъ на своето отечество. Така Теодоръ де Бецъ казва, че „Франция въ лицето на Беркенъ би имала, може би, втори Лютеръ, ако той би намърилъ въ лицето на Францискъ Първи втори курфюрстъ“. „Той е по-лошъ отъ Лютера !“ — викаха папиститъ. И наистина, той бѣ по-опасенъ отъ него за папиститъ въ Франция. Хвърленъ въ затворъ подъ обвинението на еретикъ, той бѣ освободенъ отъ краля. Борбата трая съ години. Францискъ Първи се колебаеше между Римъ и реформацията, като ту защищаваше, ту ограничаваше свирепата ревностъ на монаситъ. Три пѣти Беркенъ бѣ затварянъ отъ папскитъ авторитети и три пѣти пусканъ на свобода отъ краля, който възхваляваше неговия благороденъ характеръ и гений, отказвайки да го пожертвува на злобата на черковната иерархия.

Много пѣти Беркенъ бѣ предупреденъ за опасността, които го заплашваха въ Франция, и бѣ съветванъ да последва стѣпките на тѣзи, които бѣха намърили сигурностъ въ доброволно изгнание. Страхливиятъ и непостояненъ Еразмъ, комуто при всичкия блѣсъкъ на ученостъ липсваше онова морално величие, което подчинява животъ и честъ на истината, писа на Беркена : „Искай да бждешъ пратенъ като посланикъ въ нѣкоя чужда страна ; иди и пѣтешествуй въ Германия. Ти познавашъ Беца и подобнитъ му: той е хидра съ хиляди глави, който хвърля отровата си на всички страни. Твоитъ противници се наричатъ легионъ ; ако твоето дѣло би било даже по-добро отъ онова на Исуса Христа, тѣ нѣма да те оставятъ, докато жестоко не те унищожатъ. Не уповавай твърде много на кралското покровителство. За всѣки случай не ме излагай предъ богословския факултетъ“. (Wylie, b. 13, ch. 9.)

[174] Но ревността на Беркена се увеличаваше съ нараст-ването на опасността. Въмсто да приеме предпазливата политика, на която го съветваше Еразмъ, той се реши на още по-смѣли срѣдства. Той не са-

мо проповѣдваше истината, но нападаше и заблудата. Обвинението въ еретичество, което се опитваха да му хвърлятъ папиститѣ, той хвърли върху тѣхъ. Най-деятелни и най-жарки негови противници бѣха ученитѣ и монаситѣ отъ Сорбоната, богословски факултетъ при парижкия университетъ, единъ отъ най-висшитѣ черковни авторитети не само за града, но и за нацията. Отъ писанията на тѣзи доктори Беркенъ извлѣче дванадесетъ предложения, които той обяви публично за „противни на Библията, и следователно еретически“ ; и той се обръщаше къмъ краля съ молба, той да бѣде сѣдия въ борбата.

Монархътъ, щастливъ, че може да даде изразъ на мо-гъществото си и да постави край на противнитѣ борби, а сѣщо така да смири и гордостъта и надменността на монаситѣ, заповѣда на папиститѣ да защитятъ своето дѣло чрезъ словото Божие. Тѣзи последнитѣ знаеха, че това орѣжие щѣше малко да имъ помогне ; затварянето, изтезанията и кладата имъ бѣха по-лесни за употреба. Сега ролитѣ бѣха размѣнени, и тѣ се виждаха като че надвиснали да паднатъ въ ямата, която бѣха изкопали за Беркенъ. Ужасени, тѣ се питаха, какъ биха излѣзли отъ това положение.

„Тъкмо въ това време при жгѣла на една отъ улицитѣ бѣ намѣренъ образътъ на Дева Мария, обезобразенъ. Тѣлпи народъ се трупаха къмъ мѣстото, съ изразъ на скръбъ и възмущение. Царътъ сѣщо бѣ дълбоко развълнуванъ. Сега се представяше случай, който монаситѣ можеха да използватъ, и тѣ не го пропуснаха. „Това сѣ плодоветѣ отъ учението на Беркена“, викаха тѣ ; „благодарение на това лютеранско съзаклятие, къмъ проваляне отива всичко: религия, закони, пѣкъ и самиятъ тронъ“. (Wylie, b. 13, ch. 9.)

Беркенъ бѣ наново арестуванъ. Францискъ Първи напусна Парижъ, и така монаситѣ можеха да действуватъ на свобода. Реформаторътъ бѣ разслед-

ванъ и осъденъ на смъртъ, а за да не би кралтъ и сега да се застъпи за освобождението му, присъдата бѣ изпълнена въ сщия день, когато бѣ произнесена. По обѣдъ Беркенъ бѣ заведенъ на мѣстото на екзекуцията. Огромна тълпа хора се събра, за да присътствува на смъртъта му. Мнозина констатираха съ очудване, че жертвата бѣше избрана измежду най-благороднитѣ и най-прочутитѣ хора на Франция. Уплаха, негодувание, презрение и умраза се четѣха върху много лица ; само върху едно лице нѣмаше никаква сѣнка. Жертвата мислѣше за нѣща, далечъ отъ тази сцена, тя чувствуваше само Божието присъствие. Грозната кола, на която той стоеше, намръщенитѣ лица на неговитѣ гонители, ужасната смъртъ, на която отиваше — на всичко това той не обръщаше внимание. Онзи, Който живѣе и бѣше мъртъвъ, Който е живъ завинаги и има ключоветѣ на смъртъта и ада, бѣше предъ него. Лицето на Беркена блестѣше отъ небесна свѣтлина и миръ. Той се бѣше облѣкълъ въ най-хубавитѣ си дрехи, носѣше дреха отъ кадифе, отъ атласъ и дамаска, и панталони, обшити съ злато“. (D'Aubigne, „History of the Reformation in the Time of Calvin“, b. 2, ch. 16.)

[175]

Той щѣше да засвидетелствува вѣрата си въ присъствието на Царя на царетѣ и на вселената, затова нищо не трѣбваше да засѣнчи неговата радостъ.

Когато процесията се движеше бавно презъ натъпканитѣ съ народъ улици, хората бѣха очудени отъ спокойствието, мира и радостния триумфъ на неговия погледъ и държане. „Той е“, казваха тѣ, „като нѣкой, който стои въ храма и размишлява за свети нѣща“. (Wylie, b. 13, ch. 9.)

На кладата Беркенъ се опита да отпрати нѣколко думи къмъ народа, но монаситѣ, като се страхуваха отъ резултата, започнаха да викатъ, а войницитѣ да дрънкатъ съ орѣжията си. „Така въ 1529 г. Сорбоната, най-висшиятъ литературенъ и черковенъ авто-

ритетъ, представи на образования Парижъ подлия примъръ, като заглуши на ешафода почтенитъ думи на единъ умирающъ“. (Wylie, b. 13, ch. 9.)

Беркенъ бѣше умъртвенъ, а тѣлото му хвърлено въ пламъцитъ. Новината за неговата смъртъ бѣ скръбно преживѣна отъ приятелитъ на реформацията изъ цѣла Франция. Обаче неговиятъ примъръ не пропадна. „Ние сме готови“, си казаха мъжетъ и женитъ отъ реформацията; „ние желаемъ да посрещнемъ радостно смъртъта, отправяйки погледа си къмъ бъдещия животъ“. (D'Aubigne, „History of the Reformation in the Time of Calvin“, b. 2. ch. 16.)

Проповѣдницитъ на реформираната вѣра въ Мо бѣха лишени отъ правото да проповѣдватъ, затова се отправиха на работа въ други полета. Лефевъръ следъ известно време отиде въ Германия. Фарелъ се върна въ родния си градъ въ източна Франция, за да разпространи свѣтлината въ бащиния си кътъ и околноститъ, където той бѣ миналъ своето детинство. Тамъ се бѣха вече получили известия за онова, което бѣ станало въ Мо, и той намѣри слушатели за истината, която съ безстрашна ревностъ проповѣдаваше. Скоро властитъ се подигнаха срещу него и го принудиха да мълчи, като го интернираха отъ града. Като не можеше да работи вече публично, той обхождаше равнини и села, поучавайки въ частни жилища. „Ако налиташе нѣкаква опасностъ, тогава той намираще закрила въ горитъ, въ пещеритъ и скалиститъ дупки, които бѣха негови любими убѣжища презъ детинството“. Господъ го приготвяваше за по-голъми изпитания. „Кръстъ, преследване, сатанински зломислия, за които ме бѣха предупредили, не липсваха“, казваше той ; „тѣ сж даже много по-жестоки, отколкото самъ бихъ могълъ да понеса ; но Богъ е мой Баща, Той ми е давалъи ще ми дава винаги нужната сила“. (D'Aubigne b. 12, ch. 9.)

[176]

Както въ апостолскитъ дни, гоненията „спомогнаха за по-голъмъ успѣхъ на благовестието“ (Фил. 1

: 12). Изгонени отъ Парижъ и отъ Мо, тѣзи, които се бѣха разпрѣснали, ходѣха и блавестѣха слово-то“ (Деян. 8 : 4). Ето така свѣтлината бѣ занесена и въ най-отдалеченитѣ провинции на Франция.

Богъ приготвяваше и други работници за дѣлото Си. Въ едно отъ училищата на Парижъ имаше единъ младежъ, внимателенъ и сериозенъ, който даваше вече доказателства за мощенъ и пронизателенъ умъ, бележитъ и по своята непорочность, разумна ревность и религиозна преданность. Неговиятъ гений и прилежание скоро го направиха гордостъ на колежа и всички съ довѣрие очакваха, че Жанъ Калвинъ ще стане единъ отъ най-способнитѣ и най-почтенитѣ защитници на черквата. Но лжчъ отъ божествена свѣтлина проникна дори презъ стѣнитѣ на схоластиката и суевѣрието, въ които Калвинъ бѣ заграденъ. Той чу за новитѣ учения съ ужасъ, безъ да се съмнява ни най-малко, че еретицитѣ заслужаватъ огъня, на който бѣха предадени. Съвсемъ несъзнателно той бѣ поставенъ лице срещу лице съ еретичеството и бѣ принуденъ да изпита силата на папското богословие, съ което да се бори срещу протестантскитѣ учения.

Единъ братовчедъ на Калвина, който бѣ приелъ реформата, живѣеше въ Парижъ. Двамата млади хора се срѣщаха често, за да разговарятъ по въпроситѣ, които разделяха християнството. „Има много фалшиви религии“, казваше Оливетанъ, „а въ сжщность има само една истинска. Фалшивитѣ сж онѣзи, които човѣцитѣ сж изнамѣрили, споредъ които нашитѣ собствени дѣла ни спасяватъ ; истинската е тази, която иде отъ Бога, и споредъ която спасението се дава даромъ отъ горе. . .“ — „Азъ не искамъ вашитѣ учения“, отговаряше Калвинъ ; „мислите ли вие, че азъ съмъ живѣлъ презъ цѣлия си животъ въ заблуждение?“ (Wylie, b. 13, ch. 7.)

Но въ неговия умъ се събудиха мисли, които той не можеше да изгони. Самъ въ стаята си, той раз-

мишляваше за думитѣ на своя братовчедъ. Съзнанието за грѣхъ го обхвана ; той виждаше себе си безъ ходатай, въ присѣтствието на свѣтъ и праведенъ сѣдия. Ходатайството на светиитѣ, добритѣ дѣла, церемониитѣ на черквата, всички бѣха безпомощни да изкупятъ грѣховете му. Предъ себе си той виждаше само мрака на вѣчното отчаяние. Напразно прибѣгваше той до изповѣди — нищо не можеше да примири душата му съ Господа.

[177]

Заеъ все още съ своитѣ безполезни борби, Калвинъ се реши единъ день да посети единъ отъ публичнитѣ площади и да бѣде свидетель при изгарянето на единъ еретикъ. Той бѣ изпълненъ съ очудване отъ израза на миръ, почиващъ върху лицето на мъченика. Срѣдъ мъжитѣ на тази страшна смъртъ и подъ още по-страшното осжждение на черквата се откриваха вѣра и куражъ, които младиятъ студентъ съ горестъ и болка противопостави на собственото си отчаяние и мракъ, макаръ въ сжщностъ той да живееше въ най-строгото послушание къмъ черквата. Той знаеше, че еретицитѣ основаваха вѣрата си върху Библията, и реши да я изучи и да открие, ако може, тайната на тѣхната радостъ.

Въ Библията Калвинъ намѣри Христа. „О, Отче, извика той, Неговата жертва е уталожила Твоя гнѣвъ ; Неговата кръвъ е омила моитѣ петна ; Неговиятъ кръстъ е понесълъ моето проклятие ; Неговата смъртъ е умилостивение за мене. Ние сме си измислили много безполезни глупости, но Ти си поставилъ Твоето слово предъ мене като факелъ и си докосналъ сърдцето ми, та да се отвратя отъ всички други заслуги, приемайки само онѣзи на Исуса“. (Martyn, Vol. III, ch. 13.)

Калвинъ бѣше подготвенъ за свещеникъ. Когато бѣ още на дванадесетъ годишна възраст, той бѣ опредѣленъ за свещеникъ въ една малка черква, и косата му бѣ подстригана съгласно черковнитѣ канони. Той не получи назначение, нито извършваше

длъжността на свещеникъ, но стана членъ на свещенството и носѣше титлата на длъжността си, за което получаваше и заплата.

Виждайки сега, че никога не може да стане свещеникъ, той премина въ изучаване на правото, но и този планъ той скоро напусна, за да се отдаде всецѣло на евангелието. Той се колебаеше понѣкога, дали да стане проповѣдникъ. По природа Калвинъ бѣше боязливъ. Съзнанието за голѣмата отговорност на тази длъжностъ му тежеше твърде много ; затова той искаше да се отдаде известно време още на изучаване. Най-после той отстъпи предъ сериознитѣ молби на своитѣ приятели. „Чудесно е“, казваше той, „дето едно сжщество отъ толкова доленъ произходъ трѣбва да бжде възвишено до такова високо достойнство !“ (Wylie, b. 13, ch. 9.)

Тихо пое Кавлинъ своето дѣло, и неговитѣ думи бѣха като роса, падаща, за да освежи земята. Той напусна Парижъ и се установи въ единъ провинциаленъ градъ подъ покровителството на принцеса Маргарита, която, като обичаше евангелието, даваше покровителството си на неговитѣ ученици. Калвинъ бѣше още младежъ ; неговото държане бѣ вежливо и скромно. Работата си той започна по домовете на хората. Тамъ, заобиколенъ отъ членоветѣ на семейството, той четѣше Библията и имъ откриваше спасителнитѣ истини. Тѣзи, които чуваха вестта, я занасяха и на други ; скоро учителтъ бѣ търсенъ и извънъ града, отъ околнитѣ градове и села. Както въ замъци, така и въ колибитѣ Калвинъ намираще приемъ ; той напредваше и полагаше основа на църкви, които трѣбваше да дадатъ безстрашно свидетелство за истината.

Следъ нѣколко месеца той отиде наново въ Парижъ. Въ кръга на ученитъ и образовани мжже владѣеше необикновено възбуждение. Изучаването на древнитѣ езици бѣше довело хората до Библията, и мнозина, чиито сърдца още не бѣха докоснати отъ

нейнитѣ истини, ги разискваха ревностно и даже се борѣха съ защитниците на папизма. Калвинъ, макаръ да бѣше способенъ борецъ въ областъта на теологичнитѣ спорове, сега имаше да изпълни една повисша мисия отъ тази на прочутитѣ учени. Умоветѣ на хората бѣха събудени, и бѣ дошло време да имъ се открие истината. Докато залитѣ на университетитѣ ехтѣха отъ крѣсъка на теологичнитѣ диспути, Калвинъ посещаваше къща следъ къща, откриваше Библията на народа и му говорѣше за разпнатия Христосъ.

Споредъ божественото провидение Парижъ трѣбваше да получи и друга покана, за да приеме евангелието. Позивътъ на Лефевъръ и Фарелъ бѣше отблъснатъ, обаче вестъта трѣбваше отново да бѣде чута отъ всички класи въ тази голѣма столица. Кралътъ, повлиянъ отъ политически съображения, не бѣ заелъ напълно страната на Римъ противъ реформацията. Маргарита все още хранѣше надежда, че протестантизмътъ ще победи Франция. Тя реши, че реформираната вѣра трѣбва да бѣде проповѣдвана въ столицата. Презъ време на отсъствието на краля тя разпореди, единъ протестантски проповѣдникъ да говори въ черквитѣ на града. Понеже това бѣ забранено отъ папскитѣ сановници, кралицата отвори палата. Единъ апартаментъ бѣ приспособенъ за параклисъ. Извести се, че всѣки день въ опредѣленъ часъ ще се държи проповѣдь, за която се поканватъ хора отъ всѣкакъвъ чинъ. Тълпи се стичаха на проповѣдъта. Не само салонътъ, но и предверията и залитѣ се пълнѣха съ народъ. Хиляди души се събираха всѣки день : благородници, държавници, адвокати, търговци и занаятчии. Кралътъ, вмѣсто да забрани събранията, заповѣда две отъ черквитѣ на Парижъ да се отворятъ за проповѣди. Никога по-рано градътъ не бѣ тѣй раздвиженъ отъ Божието слово. Изглеждаше, че духъ на животъ отъ небето бѣ излъчънъ надъ народа. Умѣреностъ, чистота, редъ и приле-

жание замѣстиха пиянството, безпѣтието, крамолицѣ и леностѣта.

Духовенството не остана пасивно. Кралѣтъ отказваше да спре проповѣдването, но тѣ се обѣрнаха към населението. Никакви срѣдства не се пестѣха, за да възбудятъ страха, предразсѣдѣцѣтъ и фанатизма на невежитѣ и суевѣрнитѣ. Подчиняващѣ се слѣпо на своитѣ фалшиви учители, Парижѣ, подобно на древния Йерусалимѣ, не позна времето на своето посещение, нито нещата, които бѣха за неговия мирѣ. Две години продължи проповѣдването въ столицата ; но докато имаше мнозина, които приеха евангелието, болшинството отъ народа го отхвърли. Францискѣ бѣше показалъ известна търпимостѣ, само за да постигне намѣренията си ; следѣ това папиститѣ успѣха отново да спечелятъ надмощие. Църквитѣ бѣха пакѣ затворени и кладитѣ отново издигнати.

Калвинѣ бѣ все още въ Парижѣ, приготвявайки се чрезѣ изучаване, размишление и молитва за бъдещитѣ си трудове, като същевременно продължаваше да разпространява свѣтлината. Най-после, обаче, той бѣ заподозрѣнѣ, и властитѣ решиха да го предадатъ на клада. Считайки се за сигуренѣ въ своята усамотеностѣ, той съвсемѣ и не подозираше опасността, когато неочаквано дойдоха въ стаята му негови приятели съ новината, че стражари били изпратени да го арестуватѣ. Въ сѣщия моментѣ се чу силно хлопане на вѣншния входѣ. Не трѣбваше да се губи нито моментѣ. Нѣкои отъ приятелитѣ му задържаха стражаритѣ на вратата, докато други помогнаха на реформатора да се спусне отъ единѣ прозорецѣ. Следѣ това той бѣрзо се отправи къмѣ края на града. Намерилѣ убежище въ колибата на единѣ работникѣ, приятелѣ на реформацията, Калвинѣ се преоблѣче въ дрехитѣ на своя хазаинѣ, и, като нарами една мотика, продължи своето пѣтешествие. Вѣрвейки на югѣ, той намѣри убѣжище въ владе-

нията на Маргарита. (Вижъ D'Aubigne, „History of the Reformation in the Time of Calvin“, b. 2, ch. 30.)

Тукъ той остана за нѣколко месеца, сигуренъ подъ покровителството на мощнитѣ си приятели и заетъ, както по-рано, съ учене. Но неговото сърдце копнѣеше за еван-гелизирането на Франция, зато ва той не можеше да остане продължително време въ бездействие. Щомъ като бурята стихна малко, той потърси ново поле за трудъ, и то въ Поатие, където имаше университетъ и където новите възгледи бѣха намѣрили благосклоненъ приемъ. Хора отъ всички класи радостно слушаха евангелието. Като нѣмаше обществено мѣсто за държане на проповѣди, той проповѣдваше словото Божие било въ дома на кмета на града, било въ своето частно жилище, било въ нѣкоя градска градина. Тѣй като числото на неговитѣ слушатели се увеличаваше, тѣ счетоха за благоразумно да взематъ предпазителни мѣрки и да се събиратъ извънъ града. Една подземна пещера, до единъ бръгъ, прикрита отъ надвиснали скали и дървета, бѣ избрана за мѣсто на събранията. Малки групи, напущайки града отъ разни страни, се отправяха за тамъ. Въ това усамотено и отстранено мѣсто се четѣще и обясняваше Библията. Тамъ за пръвъ пжтъ се отпразднува Господнята вечеря отъ протестантитѣ на Франция. Отъ тази малка църква по-после излъзоха много върни евангелисти.

[180]

Не можейки да се прости съ надеждата да види, че Франция е приела реформацията, Калвинъ се завърна наново въ Парижъ. Обаче тамъ той намѣри почти всички врати затворени: да проповѣдва евангелието, това би значило да отиде на клада. Това състояние на нѣщата го застави да премине въ Германия. Той току-що бѣше преминалъ границата, когато въ Франция избухна буря срещу протестантитѣ. Ако бѣше останалъ въ своето отечество, той сигурно би билъ затрупанъ въ общата гибель.

А ето онова, което се бѣ случило. Желаете да видятъ своето отечество да върви наравно съ Германия и Швейцария, французкитѣ реформатори се бѣха решили да нанесатъ срещу суевѣрията на Римъ смѣлъ ударъ, който трѣбваше да раздрусатъ цѣлата нация. Затова тѣ бѣха поставили въ цѣла Франция плакарди, нападайки литургията. Въмѣсто да поощри дѣлото на реформацията, това действие на неблагоприятна ревностъ ускори преследването не само на неговитѣ автори, но също и на приятелитѣ на евангелието въ цѣлата страна. То даде на духовенството това, което то чакаше отъ дълго време: претекстъ, за да иска коренно унищожение на еретицитѣ, като опасни за сигурността на трона и мира на нацията агитатори.

Неизвестна ржка — дали на нѣкой нетактиченъ приятель, или на нѣкой коваренъ врагъ, тази тайна остана неоткрита — закачи една отъ плакардитѣ на вратата на частната стая на краля. Монархътъ бѣ ужасенъ. Суевѣрни обичаи, съществували съ стотици години, се бичуваха съ безпощадна ржка. Безподобната нахалность, която е посмѣла да занесе тѣзи ясни и страшни изрази предъ очитѣ на краля, разпали неговия гнѣвъ. Въ ужасъ той стоя известно време треперящъ и вцепененъ. После яростта му избухна въ страшнитѣ думи: „Нека всички заподозрѣни като лютерани бждатъ изловени. Азъ желая да погубя всички“. (D'Aubigne, „History of the Reformation in the Time of Calvin“, b. 4, ch. 10.) Жребиятъ бѣ хвърленъ : кралятъ се бѣ опредѣлилъ къмъ страната на Римъ.

[181] Веднага се взеха мѣрки за арестуването на всѣки лютеранъ въ Парижъ. Единъ беденъ занаятчия, привѣрженикъ на новата вѣра, който оикновено свикваше вѣрвацитѣ за тайнитѣ имъ събрания, бѣ хванатъ, и при заплашване съ незабавна смъртъ на клада му бѣ заповѣдано да съпровожда папскитѣ пратеници До дома на всѣкъ протестантинъ отъ града. Той отначало се ужаси съ отвращение отъ под-

лото предложение, но въ последствие страхътъ отъ пламъцѣтъ преодолѣ и той се съгласи да стане предателъ на своитѣ братя. Предшествуванъ отъ частието, заобиколенъ отъ шествие свещеници, тамяноносци, монаси и войни, Моринъ, царскиятъ детективъ, съ предателя, бавно и мълчаливо преминаваха презъ улицитѣ на града. Шествието, явно, трѣбваше да бжде въ честь на „светитѣ тайнства“, едно умилоствително дѣло за оскръбленията, които протестантитѣ бѣха нанесли на литургията. Обаче задъ това тържествено зрелище се криеше демонско намѣрение. Достигайки до кжщата на нѣкой лютеранъ, предателятъ даваше знакъ, безъ да произнесе нито дума. Процесията спираше, влизаше въ кжщата, семейството биваше извличано вѣнъ, оковано въ вериги, и ужасната процесия трѣгваше напредъ, за да търси нови жертви. Тѣ „не пощадиха никоя кжща, голѣма или малка, нито даже постройкитъ на университетитѣ въ Парижъ... Моринъ накара цѣлия градъ да се потресе... То бѣше вилнежъ на ужаса“. (D'Aubigne, „History of the Reformation in the Time of Calvin“, b. 4, ch. 10.)

Жертвитѣ биваха избивани при ужасни мъки, понеже бѣ издадена заповѣдъ, да се намалява огънѣтъ, за да продължава тѣхната агония. Но тѣ умираха като победители. Твърдостъта имъ бѣше непоколебима, мирѣтъ имъ непомраченъ. Тѣхнитѣ гонители, не въ състояние да разклатятъ непреклонната имъ твърдостъ, се чувствуваха сами победени. Ешафоди се издигнаха въ всички квартали на Парижъ и изгаряния се извършваха въ различни дни, съ цель, чрезъ протакането на екзекуциитѣ, да се увеличи ужасѣтъ отъ ересѣта. Но все пакъ, въ края на краищата, преимуществото бѣ за евангелието. Цѣлиятъ Парижъ можа да види, какъвъ видъ хора сж създали новитѣ възгледи. За никой амвонъ не се говорѣше така много, както за кладитѣ на мъчени. Тихата радостъ, която просвѣтляваше лицата на тѣзи мъже, когато

отиваха къмъ мѣстото на екзекуцията, тѣхниятъ героизъмъ всрѣдъ пламъцѣтъ, кроткото прощение на оскърбителитѣ, промѣняха въ много случаи гнѣва въ съжаление, умразата въ любовь и свидетелствуваха съ несъкрушимо красноречие въ ползата евангелието“. (Wylie, b. 13, ch. 20.)

[182] Свещеницитѣ, които искаха да подържатъ яростта на народа, разпространяваха най-ужасни обвинения противъ протестантитѣ. Обвиняваха ги, че тѣ се били съединили, за да избиятъ католицитѣ, да провалятъ управлението и да убиятъ краля. Но за тѣзи си твърдения тѣ не можаха да дадатъ и най-малко доказателство. Тѣзи предсказания за идващото зло трѣбваше да се изпълнятъ, но при съвсемъ други обстоятелства и поради съвсемъ други причини. Упражненитѣ отъ католицитѣ жестокости върху невиннитѣ протестанти се увеличиха въ тежко бреме, оформиха се въ чувства на отмъщение, и въ следващитѣ столѣтия донесоха точно тази сѣдба, която католицитѣ предричаха надъ краля, неговото управление и неговитѣ поданици; обаче тази участъ бѣ навлѣчена отъ безвѣрници и отъ самитѣ паписти. Не въвеждането на протестантизма, но неговото потискане щѣше три столѣтия по-късно да нанесе върху Франция всичкитѣ тѣзи ужасни бедствия.

Подозрение, недовѣрие и тероръ сега обхванаха всички класи на обществото. Всрѣдъ общото възбуждение стана ясно, колко дълбоки корени бѣ пушло лютеранското учение въ сърдцата на хората, които се отличаваха съ своето възпитание, влияние и съвършенство на характера. Високо довѣрени и почетни постове внезапно се намѣриха вакантни. Занаятчии, печатари, учени, професори въ университетитѣ, писатели, а даже и дворцови хора изчезнаха. Стотици избѣгаха отъ Парижъ, доброволно напуснаха родната си земя, чрезъ което въ много случаи даваха първия признакъ, че сж склонни къмъ реформираната вѣра. Папиститѣ се оглеждаха нао-

коло съ очудване при мисълта за неподозираниѣ еретици, които сж били търпѣни около тѣхъ. Тѣхната яростъ се излѣ върху множество по-скромни жертви, които бѣха въ тѣхна власть. Затворитѣ се препълниха и самиятѣ въздухъ изглеждаше потъмнѣлъ отъ пушека на горящитѣ клади, запалени за изповѣдващитѣ евангелието.

Францискъ I се бѣше прочулъ като водителъ на голѣмото движение за възраждане учеността, което особено отличавахе началото на шестнадесетото столѣтие. Той обичаше да събира въ своя дворъ учени мъже отъ всички страни. На неговата любовъ къмъ науката и презрението къмъ невежеството и суевѣрието на калугеритѣ се дължеше, отчасти, търпимостта, която се оказваше на реформацията. Но, вдъхновенъ отъ ревностъ за изкореняване на ересъта, този покровителъ на науката издаде едиктъ, съ който забраняваше печатането въ Франция ! Францискъ I представлява единъ отъ многото примѣри въ историята, които доказватъ, че умственото образование не е защита противъ религиозната нетърпимостъ и гонение.

Чрезъ тържествена, публична церемония Франция трѣбваше да се предаде напълно въ преследване и унищожение на протестантизма. Свещеницитѣ изискваха, щото нанесеното на небето оскръбление чрезъ осжждането на литургията да бжде изкупено съ кръвъ, и кралятъ отъ името на народа да одобри тази варварска постъпка. Единъ съвременникъ, Симеонъ Фонтенъ, докторъ отъ Сорбоната, ни е оставилъ за това време едно дълго описание.

[183]

Денътъ 21 януарий 1535 година бѣше определенъ за тази ужасна церемония. Възбудени бѣха суевѣрнитѣ страхове и слѣпата умраза на цѣлия народъ. Улицитѣ на Парижъ бѣха препълнени отъ тълпи народъ, които се бѣха стекли отъ цялата околностъ. Денътъ трѣбваше да се предшествува отъ огромна и блестяща процесия. „Кжщитѣ, покрай кои-

то щѣше да мине шествието, бѣха окичени съ трауренъ крепъ, а тукъ-тамъ се издигаха олтари“. Предъ всѣка врата бѣше запаленъ факелъ въ честь на „тайнството причастие“. Преди разсъмване процесията се сформирава предъ двореца на краля. „Първомъ вървѣха знамената и кръстовете на нѣколко енории, после се явиха гражданитѣ, вървейки двама по двама и носещи факли“. Следваха четиритѣ монашески ордена, всѣки единъ въ своето особено облѣкло. После идваше огроменъ сборъ отъ прочути моци. Следъ тѣхъ яздѣха църковнитѣ князе въ своитѣ пурпурни и багрени дрехи, въ разкошни украси съ скъпоценни камъни, въ великолепенъ, изященъ и блестящъ строй.

„Причастието се носѣше отъ епископа на Парижъ подъ скъпоцененъ сѣнникъ. . . подържанъ отъ четире чистокръвни князе. . . Следъ причастиеото вървѣше кралътъ. . . Францискъ I въ оня день бѣше безъ корона и безъ кралско облѣкло“. Съ непокрита глава, съ наведени къмъ земята очи, съ горящъ факелъ въ ржка, кралътъ на Франция се яви „като каящъ се“. (Wylie, b. 13, ch. 21.) При всѣки олтарь той се покланяше въ смирение не поради пороцитѣ, които омърсяваха душата му, не поради невинната кръвь, която опетняваше ржцетѣ му, но за смъртния грѣхъ на неговитѣ поданици, които се бѣха осмѣлили да порицаятъ литургията. Следъ него идваха кралицата и сановницитѣ на държавата, вървящи, сжщо, двама по двама, всѣки съ запаленъ факелъ.

Като частъ отъ службата въ онзи день, самиятъ монархъ държа речъ къмъ висшитѣ чиновници на царството, въ голѣмата зала на епископския палатъ. Съ печално лице се яви той предъ тѣхъ и съ покъртително красноречие оплака „престѣпленieto, богохулството, деня на скърбъ и позоръ“, които врѣхлетѣли народа. Той призоваваше всѣки въренъ поданикъ да подпомогне за изкореняването на пагубната ересь, която застрашавала Франция съ гибель.

„Колкото е вѣрно, господа, че азъ съмъ вашъ кралъ, — каза той, — така е вѣрно, че ако азъ знаехъ, че нѣкой мой членъ е опетненъ или заразенъ отъ тази от-вратителна гни-лота, азъ бихъ ви го далъ, за да го от-сѣчете. . . И още повече : ако бихъ видѣлъ нѣкое отъ собственитѣ си деца осквернено отъ нея, азъ не бихъ го пощадилъ. . . Азъ самъ бихъ го предалъ и бихъ го пожертвувалъ за Бога“. Сълзи задавяха неговото слово, цѣлото събрание плачеше и ви- каше едино-душно : „Ние ще живѣемъ и ще умремъ за като-лическата вѣра!“ (D'Aubigne, „History of the Retormation in the Time of Calvin“, b. 4, ch. 12.)

[184]

Ужасна бѣше падналата тѣмнина върху народа, който бѣше отблъсналъ свѣтлината на истината. „Благодатъта, която трѣбваше да е за спасение“, се бѣ явила ; но Франция, следъ като бѣ гледала нейната сила и светостъ, следъ като хиляди бѣха очаровани отъ нейната красота, следъ като градове и села бѣха освѣтлени отъ нейния блѣсъкъ, се отвърна отъ нея, предпочитайки тѣмнината. Тѣ отблъснаха отъ себе си небесния даръ, когато имъ се предлагаше. Тѣ бѣха нарекли злото добро и доброто зло, ставайки жертва на своеволна измама. Сега, макаръ, може би, да върваха, че вършатъ Божия служба, като преследватъ Божия народъ, все пакъ тази имъ искреностъ не можеше да из-плати голѣмата имъ вина. Тѣ бѣха своеволно отблъснали чудната свѣтлина, която можеше да ги спаси отъ измама и отъ опетняване душитъ имъ съ невинна кръвъ.

Тържествена клетва бѣ положена въ голѣмата катедрала „НотрѣДамъ“, че ще изкоренятъ ересъта въ тази катедрала, кждето около три столѣтия по-късно „богинята на разума“ бѣ възкачена на пиедесталъ отъ единъ народъ, който бѣ забравилъ живия Богъ. Отново се образува процесия и представителитѣ на Франция се приготвяваха да започнатъ дѣлото, за което се бѣха клели. „На близки разстояния бѣха съградени ешафоди, на които трѣбваше да бждатъ

изгорени живи нъкои протестантски християни, и бѣ наредено кладитѣ да се запалятъ въ момента, когато кралятъ приближи и процесията се спре, та той да бжде свидетель на езекуцията“. (Wylie, b. 13, ch. 21.) Подробноститѣ на претърпѣнитѣ мъжи отъ тѣзи свидетели за Христа сж твърде ужасни за описване ; отъ страна на жертвитѣ, обаче, нѣмаше никакво колебание. Когато ги принуждаваха да се отрекатъ, единиятъ отъ тѣхъ отговори : „Азъ вѣрвамъ само онова, каквото сж проповѣдвали нѣкога апостолитѣ и пророцитѣ, и каквото сж вѣрвали всички светии. Моята вѣра е въ Бога и ще преодолѣе всичкитѣ сили на пѣкъла“. (D', Aubigne, „History of the Reformation in the Time of Calvin“, b. 4, ch. 12.)

Процесията продължи, като спираше предъ други мѣста на подобно мъченичество. Когато тя достигна началния си пунктъ — кралския дворецъ, — тълпата си разотиде, а кралятъ и прелатитѣ, много доволни отъ извършеното презъ деня и поздравявайки се за успѣхъ въ току-що започнатото дѣло по унищожението на ересъта, се отдрѣгнаха въ дворецитѣ.

[185] Евангелието на миръ, което Франция бѣ отхвърлила, трѣбваше да бжде напълно изкоренено, но последицитѣ на всичко това трѣбваше да бждатъ сжщо ужасни. На 21 януарий 1793 г., т. е. двеста и петдесетъ и осемъ години, следъ като Франция се бѣ предала напълно на преследване реформацията, друга подобна процесия, но по съвсемъ другъ поводъ, минаваше по улицитѣ на Парижъ. „И сега пакъ кралятъ бѣше главната фигура. И сега имаше смутъ, вълнение и виковете; и сега се чуваше жажда за повече жертви ; и сега имаше грозни ешафоди ; отново дневнитѣ сцени се привършваха съ ужасни езекуции. Луи XVI, който се стремѣше да се освободи отъ ржцетѣ на своитѣ тъмни-чари и палачи, бѣше завлѣченъ до ешафода и тамъ държанъ насила, докато брадвата падна, а отсѣчената му глава се търкули подъ еша-

фода“. (Wylie, b. 13, ch. 21.) Кралътъ не бѣ единствената жертва ; близо до това мѣсто две хиляди и осемстотинъ човѣшки сжщества загинаха отъ гилотината презъ кървавитѣ дни на терора въ Франция.

Реформацията бѣше поднесла на свѣта отворената Библия, тя бѣ распечатала заповѣдитѣ на Божия законъ и настояваше за права предъ съвѣстѣта на народа. Безкрайната любовъ бѣше открила на човѣцитѣ принципитѣ и предписанията на Небето. Богъ бѣше казалъ : „Пазете и изпълнявайте ги, защото въ това е вашата мъдростъ и вашиятъ разумъ предъ очитѣ на народитѣ, които, като чуютъ за всички тия наредби, ще кажатъ : само този великъ народъ е мъдъръ и разуменъ“. (Втор. 4 : 6.) Когато Франция отблъсна този небесенъ даръ, тя посѣ семена на анархия и гибель, като постепенното развитие на тия причини донесе послѣдствия, които се сведоха до революцията и режима на терора.

Преди още да дойде необикновената възбуда чрезъ плакардитѣ въ Франция, реформаторътъ Фарелъ бѣ принуденъ да избѣга отъ родната си страна. Той се отправи за Швейцария, и посрѣдствомъ своитѣ трудове, чрезъ които подкрепи дѣлото на Цвингли, той помогна за победата на реформацията. По-къснитѣ си години този мъжъ трѣбваше да прекара тукъ, но той продължаваше да упражнява решително влияние и върху реформата въ Франция. Презъ първитѣ години на своето изгнаничество той полагаше специални старания за разпространението на евангелието въ родната му страна. Той прекара значително време въ проповѣждане истината между своитѣ сънародници близо до границата, кждето съ неуморна будность следѣше борбата, като подпомагаше съ своитѣ думи на окуражение и съвети. Заедно съ други изгнаници като него. той преведе писанията на германскитѣ реформатори на френски езикъ, и тия преводи, заедно съ френската Библия, бѣха отпечатани въ голѣми количества. Посрѣдствомъ

[186]

пътуящи книгопродавачи тѣзи трудове се продаваха обилно изъ Франция. Книгитѣ биваха давани на книжаритѣ съ цена много по-ниска отъ продажната, като разликата бѣше печалбата за книжаритѣ, които се издържаха отъ нея, и така можеха да продължатъ разпространението на книгитѣ.

Фарелъ започна дѣлото си въ Швейцария като скроменъ учителъ. Въ една уединена енория той се отдаде на възпитание на децата. Освенъ обикновенитѣ клонове на обучението, той внимателно въведе библейските истини, надѣвайки се чрезъ децата да достигне родителитѣ имъ. И наистина, нѣкои повърваха, обаче свещеницитѣ се намѣсиха, за да попрѣчатъ на делото, и суевѣрнитѣ селяни бѣха подведени да му се противопоставятъ. „Това не може да е евангелието на Христа“, настояваше свещеникътъ, „понеже неговата проповедъ не носи миръ, но война“. (Wylie, b. 14, ch. 3.) Попобно на първитѣ ученици, когато бѣ изгонванъ отъ единъ градъ, Фарелъ преминаваше въдругъ. Огъ село на село, отъ градъ на градъ отиваше той, пътувайки пешъ, търпящъ лишения, гладъ, студъ, умора, и навсѣкжде въ опасностъ за живота си. Той проповѣдваше по пазарища, въ църкви, а понекога и отъ амвоните на катедралитѣ. Случваше се да намѣри празна църква безъ слушатели ; случваше се, че проповѣдъта му биваше прекъсвана отъ викове и подигравки ; често биваше насилствено сваянъ отъ амвона. Многократно той биваше подеманъ отъ тълпата и битъ почти до смъртъ. Но все пакъ той вървѣше напредъ. Макарь често пѣти да биваше отклоняванъ отъ борбата, той съ неуморимо постоянство, отново се връщаше въ нея. Фарелъ виждаше, какъ едни следъ други градове и мѣстности, които дотогава бѣха крепости на папството, сега отваряха вратите си за евангелието. Малката енория, кждето той работи отначало, скоро прие реформираната вѣра. Градоветѣ Муртенъ и

Нюшателъ напуснаха римокатолическитѣ обичаи и премахнаха иконитѣ отъ черквитѣ си.

Отъ дълго време Фарелъ желяеше да развѣе протестантското знаме въ Женева. Ако този градъ би могълъ да се спечели за истината, той можеше да бжде удобенъ центъръ за реформацията въ Франция, въ Швейцария и въ Италия.

Съ такава цель предъ очи той продължи трудоветѣ си, докато много отъ околнитѣ градове и села бѣха спечелени. Следъ това, придруженъ отъ единъ само помощникъ, той отиде въ Женева. Тамъ можа да държи само две проповѣди. Свещеницитѣ се бѣха опитали, но напразно, да си осигурятъ неговото осжждане отъ гражданскитѣ власти. Тѣ го призоваха предъ единъ черковенъ съветъ, въ който дойдоха съ скрити подъ облѣклото си оржжия, решени непременно да отнематъ живота му. Вънъ отъ залата, бѣсна тълпа, въоръжена съ тояги и мечове, се бѣше събрала, за да осигури смъртѣта му, въ случай, че би се изплъзналъ отъ съвета. Присѣтствието на властитѣ и на едно отдѣление въоръжена сила, обаче, спаси Фарела. Рано на следващата сутриньтой и придружаващиятъ го бѣха отведени на едно сигурно мѣсто отъ другата страна на езерото. Така се завърши неговиятъ прѣвъ опитъ да евангелизира Женева.

[187]

Вториятъ пжтъ бѣ употребенъ по-скромненъ инструментъ ; това бѣ единъ младежъ съ такава скромна външность, че съ него се отнасяха хладно дори изповѣдвацитѣ се като приятели на реформацията. Какво би могълъ да направи единъ такъвъ незначителенъ човѣкъ, когато самиятъ Фарелъ бѣ отхвърленъ ? Би ли могълъ човѣкъ съ такъвъ малкъ куражъ и безъ всѣкаква опитность да устои на бурята, предъ която най-силниятъ и храбриятъ е билъ принуденъ да избѣга ? „Не съ войнство и не съ сила, а съ Моя Духъ, казва Господъ Саваотъ“. (Захария 4: 6.) „Богъ избра онова, що е безумно на тоя свѣтъ, за да посрами

мъдрите ; Богъ избра онова, що е слабо на тоя свѣтъ, за да посрами силнитъ. Защото онова, що е безумно у Бога, е по-мъдро отъ човѣцитъ, и онова, що е немошно у Бога, е по-силно отъ човѣцитъ“. (I Коринт. 1 : 27. 25.)

Фроманъ — това бѣ името на младежа — започна дѣлото си като учителъ. Истинитъ, на които той учеше децата въ училище, бѣха повтаряни по домовете имъ. Скоро родителитъ започнаха да идватъ и да слушатъ обясненията на Библията, докато училищната стая почна да се изпълва съ внимателни слушатели. Нови завѣти и брошури свободно се разпространяваха ; тѣ достигнаха мнозина, които не смѣеха да дойдатъ открито да слушатъ новитъ учения. Следъ известно време този младъ работникъ бѣ принуденъ да избега; но истинитъ, които той разнесе, бѣха пуснали корени въ сърдцата на хората. Реформацията бѣше посѣта, тя се усили и разшири. Проповѣдниците се върнаха, и посрѣдствомъ тѣхната работа въ последствие протестантското богослужение напълно се въведе въ Женева.

Градътъ се бѣше обявилъ вече за реформацията, когато Калвинъ, следъ многобройни странствования и промѣни, мина презъ вратитъ му. Връщайки се отъ едно последно посещение на родната си страна, той се бѣ отправилъ за Базелъ, за да продължи тамъ своитъ науки; но намирайки пътя окупиранъ отъ войскитъ на Карлъ V, той бѣ заставенъ да заобиколи, и по такъвъ начинъ дойде въ Женева.

Въ това посещение Фарелъ позна Божията ржка. Макарь Женева да бѣше приела реформираната вѣра, все пакъ тамъ оставаше неизвършено още найгольмото дѣло. Не като черкви, но като отдѣлни индивиди трѣбваше да се покаятъ душитъ предъ Бога. Дѣлото на новорождение, на обръщане сърдцето и съвѣстѣта трѣбваше да се извърши чрезъ силата на Светия Духъ, а не чрезъ декрети и събори. Докато жителитъ на Женева бѣха отхвърлили авторитета

на Римъ, тѣ не бѣха тѣй готови да се откажатъ отъ пороцитѣ, които бѣха възникнали отъ владичество-то му. Да се възстановятъ тукъ чиститѣ принципи на евангелието и да се приготви народътъ за достойно изпълнение на службата, за която, изглеждаше, че Провидението го бѣ призовало, не бѣше лесна задача.

Фарелъ бѣше убеденъ, че въ лицето на Калвина е намѣрилъ онзи, който можеше да му бѣде сътрудникъ въ това дѣло. Въ името на Бога той тържественно закле младия евангелистъ да остане и да работи тукъ. Калвинъ се уплаши много. Боязливъ и миролюбивъ, той трепна предъ мисълта за сношение съ смѣлитѣ, независимитѣ и даже дръзкитѣ духове на женевскитѣ граждани. Слабостта на неговото здраве и ученолюбивитѣ му навици го тласкаха къмъ уединение. Вървайки, че посрѣдствомъ перото си той ще може най-добре да служи на реформацията, Калвинъ жадуваше да намѣри нѣкое тихо мѣсто за учене. Тамъ, посрѣдствомъ печата, той мислѣше да наставлява и съгражда черкви. Обаче тържественото увещание на Фарелъ му дойде като покана отъ небето, затова той не смееше да откаже сега. Струваше му се, както той казваше, „че Божията рѣка бѣше прострѣна отъ небето, че тя го хвана и го постави завинаги на мѣстото, което той съ нетърпение искаше да напусне“. (D'Aubigne, „History of the Reformation in the Time of Calvin“, b. 9, ch. 17.)

По онова време голѣми опасности застрашаваха про-тестантското дѣло. Папскитѣ проклятия се обърнаха срещу Женева и силни народи я заплашваха съ унищожение. Какъ можеше този малъкъ градъ да отблъсне мощното духовенство, което тѣй често бѣ принуждавало крале и императори да му се подчиняватъ ? Какъ можеше да устои той срещу армиитѣ на голѣмитѣ свѣтовни победители ?

Изъ цѣлото християнство протестантизмътъ бѣше за-страшенъ отъ опасни врагове. Първитѣ по-

[189]

беди на реформацията преминаха; Римъ събираше нови сили, надъвайки се напълно да я унищожи. По негово време бѣ създаденъ орденътъ на йезуититѣ, най-жестокиятъ, най-безсъвѣстниятъ и най-мощниятъ отъ всички папски борци. Откъснати отъ земни връзки и човѣшки интереси, мъртви къмъ изискванията на естественитѣ чувства, съ затъпени разсѣдѣкъ и съвѣсть, йезуититѣ не признаваха никаква друга властъ, никаква друга връзка, освенъ тѣзи на своя орденъ, като найголемата имъ длъжностъ бѣ да разширятъ неговата мощъ. (Вижъ Приложението.) Евангелието на Христа бѣше приспособило привърженицитѣ му да посрѣщатъ опасности и да понасятъ страдания, въпрѣки студъ, гладъ, трудъ и бедностъ, да издигатъ знамето на истината въпрѣки изтезания, затвори и клади. Въ борбата си съ тѣхъ йезуититѣ въодушевяваха своитѣ последователи въ фанатизъмъ, който ги приспособяваше да претърпятъ сѣщитѣ опасности и да противопоставятъ срещу силата на истината всички оржжия на измамата. За йезуититѣ нѣмаше прѣстъпление толкова голѣмо, че да не може да се извърши, или измама толкова ниска, за да не се практикува, или лицемерие тѣй мъчно, че да не може да се усвои. Обречени на постоянна бедностъ и унижения, тѣхниятъ обмисленъ стремежъ бѣше да си осигурятъ богатство и сила, да бждатъ преданни за провалянето на протестантизма и за възстановяването на папското върховенство.

Като членове на своя орденъ тѣ се явяваха подъ булото на свѣтостъ, посещавайки затвори и болници, услужвайки на болнитѣ и беднитѣ, изповѣдавайки, че сѣ се отрекли отъ свѣта, носейки свѣтото име на Исуса, Който обхождаше, за да прави благодеяния. Но подъ тази безпорочна външностъ често пжти се криеха най-престѣпни и най-безпощадни намѣрения. Основенъ принципъ на ордена бѣше: цельта оправдава сръдствата. Естествено е, че при

такова правило лъжата, кражбата, клетвата, предумишленото убийство бѣха не само простени, но даже похвалявани, когато служеха въ интереситѣ на черквата. Подъ различни маски йезуититѣ си проправяха пѣтъ до държавни длѣжности, сполучваха да бждатъ съветници на крале и направляваха политиката на народитѣ. Тѣ ставаха слуги, за да действуватъ като шпиони спрямо своитѣ господари. Тѣ издигаха колежи за синоветѣ на принцове и благородници и училища за обикновения народъ; принуждаваха децата на протестантски родители да спазватъ папскитѣ нареждания. Всичкиятъ външенъ блѣсъкъ и показъ на римското богослужение трѣбваше да бжде тѣй нагоденъ, че да смути ума, да заслѣпи, да зашемети и да плени въображението. По този начинъ свободата, за която бацитѣ бѣха работили и проливали кръвта си, се предаваше отъ синоветѣ. Йезуититѣ скоро се разшириха по цѣла Европа, и тамъ, където се настаняваха, ставаше оживление и възстановяване на папството.

За да имъ се даде по-голяма сила, издадена бѣ една була, която отново въвеждаше инквизицията. Въпрѣки общото отврѣщение, съ което се гледаше на него даже въ католически страни, този ужасенъ сждъ бѣ отново възстановенъ отъ папскитѣ водители, и твърде ужасни свирепости, които не могатъ да се опишатъ, бѣха повторени въ тайнитѣ затвори на инквизицията. Въ много страни хиляди и хиляди хора, цвѣтътъ на нацията, най-чиститѣ отъ чиститѣ, най-благороднитѣ и образованитѣ, най-набожнитѣ и пре- данни пастори, най-прилежнитѣ и патри- [190] отични граждани, блестящи ученици, даровити артисти, способни занаятчии — всички тѣ биваха убивани или принуждавани да бѣгатъ въ други страни.

Такива бѣха сръдствата, които Римъ бѣше измислилъ, за да угаси реформацията, да отнеме Библията отъ хората и да възстанови невежеството и суевѣрието отъ тъмнитѣ вѣкове. Но подъ Божието благосло-

вение и трудовете на благородните мъже, които Той бѣ подигналъ, за да последватъ Лютера, протестантизмътъ не бѣ унищоженъ. Той трѣбваше да дължи силата си не на благоволенieto на принцовете или на армиитѣ имъ. Най-малките страни, най-скромните и слаби народи станаха негови крепости. Ето, такава бѣше малката Женева, всрѣдъ мощни врагове, които замисляха нейното унищожение; такава бѣше Холандия, върху пѣсѣчните брѣгове на Сезерното море, боряща се противъ тиранията на Испания, най-големото и най-богатото тогавашно кралство: такава бѣше пустата, неплодородна Швеция, която спечели победи за реформацията.

Калвинъ преживѣ около тридесетъ години въ Женева, посвещавайки силитѣ си, първомъ за съграждането на една църква тамъ, която да се придържа въ чистата нравственостъ на Библията, и после за напредъка на реформацията изъ цѣла Европа. Неговото дѣло като общественъ водителъ не бѣше безпогрѣшно, нито ученията му свободни отъ заблуждения. Но той бѣше инструментъ за проповедване на по-гольми истини, особено важни за неговото време, въ защита на принципитѣ на протестантизма противъ възвръщащата се вълна на папството, а сжщо за поощряване реформиранитѣ църкви, въ животъ на свѣтостъ и чистота, вмѣсто на гордостъ и поквара, подхранвани дотогава отъ папскитѣ учения.

Отъ Женева излизаха книги и учители, за да разпространяватъ реформиранитѣ учения. Натамъ поглеждаха пре-следванитѣ въ всички други страни за наставления, съвети и окуражение. Градътъ на Калвина стана убѣжище за пре-следванитѣ реформатори отъ цѣла западна Европа. Бѣгълци отъ ужаснитѣ бури, които продължиха цѣли столѣтия, намираха прибѣжище въ стени на Женева. Изгладнѣли, наранени, лишени отъ домъ и роднини, тѣ бѣха горещо приветствувани и нѣжно нагледвани. Чрезъ

своята набожностъ, ученостъ и способностъ тѣ служеха за благословение на града, който ги приемаше. Мнозина, които бѣха потърсили прибѣжище тукъ, после се връщаха въ своитѣ страни, за да отблъснатъ тиранията на Римъ. Джонъ Кноксъ, храбриятъ шотландски реформаторъ, мнозина отъ английскитѣ пуритани, протестантитѣ отъ Холандия и Испания и хугенотитѣ отъ Франция занесоха отъ Женева факела на истината, за да просвѣтлятъ тъмнината въ своитѣ родни страни.

[191]

Епизод 13—Въ Холандия и Скандинавия.

Въ Холандия още отъ най-ранни времена папската тирания бѣше предизвикала решителенъ протестъ. Седемстотинъ години преди Лютера двама епископи бѣха изпратени съ поръчка въ Римъ. Тамъ тѣ бѣха научили истинския характеръ на „свѣтия престолъ“ и безстрашно отправиха къмъ папата следни-тъ строги думи: „Господь е далъ на черквата, Негова царица и Негова невѣста, както за нея, така и за фамилията ѝ, богатата и вѣчна зестра, дарение, което не може нито да се поквари, нито да се изкуси ; той ѝ е врѣчилъ нетлѣнна корона и скиптьръ... Всички тѣзи предимства ти като разбойникъ заграби само за себе си. Ти стоишъ въ храма като Богъ; вмѣсто пастиръ, ти си станалъ вълкъ за овцитѣ... Ти искашъ да минешъ въ нашитѣ очи за върховенъ епископъ, но се отнасяшъ по-скоро като тиранъ. Вмѣсто да бждешъ слуга на слугитѣ, както обичашъ да се наричашъ, ти се стремишъ да станешъ господарь на господаритѣ... Ти небрежишъ Божиитѣ заповѣди. Светиятъ Духъ е, който съгражда черквитѣ навсѣкжде, кж дето тѣ и да се намиратъ. . . Градътъ на нашия Господь, чиито граждани сме ние, обхваща всички области на небето, и е по-голямъ отъ града, нареченъ отъ пророцитѣ Вавилонъ, който, като се казва, че има божественъ произходъ, се издига до небето, претендирайки, че мъдростъта му е безсмъртна ; който твърди, макаръ и безъ основание, че ни-кога не сбърквалъ, нито пъкъ можелъ да сбърка нѣкога“. (Brandt, „Geschichte der niederlandischen Reformation“, 1 Buch, S. 6.)

Този протестъ бѣ повтарянъ отъ вѣкове на вѣкове чрезъ примитивни проповѣдници отъ рода на

мисионеритѣ валдензи. Подъ различни имена, тѣзи последнитѣ пѣтуваха отъ една страна въ друга, разнасяйки въ всички мѣста познание на евангелието. Тѣ проникнаха и въ Нидерландия, и тамъ тѣхното учение се разшири бързо. Библията отъ валдензитѣ бѣ преведена тукъ въ стихове на нидерландски езикъ. „Нейното предимство се състои въ това“, казваха тѣ, „че въ нея нѣма нито шеги, нито басни, нито дреболии, нито измами, а само слова на истина ; на истина, тукъ и тамъ има нѣкоя твърда кора, но подъ нея лесно може да се извадятъ мекотата и сладостта, които сж добри и свѣти“. (Brandt, V. I, S. 14.) Така пишеха приятелитѣ на старата вѣра въ дванадесетото столѣтие.

[192]

Въ това време започнаха римскитѣ преследвания. Въпрѣки кладитѣ и мжкитѣ, вѣрвацитѣ все повече и повече се умножаваха ; тѣ заявяваха твърдо, че Библията е единствениятъ непогрѣшимъ авторитетъ въ религията, че „никой човѣкъ не трѣбва да бжде принуждаванъ да вѣрва, а само да бжде спечелванъ за истината чрезъ проповѣдь“. (Brandt, I. V., S. 14.)

Ученията на Лютера намѣриха въ Нидерландия благоприятна почва. Сериозни и вѣрни мжже се издигаха и проповѣдваха евангелието. Отъ една холандска провинция излъзе Менно Симонсъ. Възпитанъ въ римокатолишката черква, посвѣтенъ въ свещенически санъ, той бѣ съвсемъ неѣвежъ въ Библията и не искаше да я чете, страхувайки се, да не бжде подмаменъ къмъ ересь. Когато почнаха да го измжчватъ съмнения относно учението за превръщане хлѣба и виното въ плътъ, той счете това за изкушение отъ сатана, и се опита чрезъ молитва и изповѣдь да се освободи отъ тѣхъ. Но това бѣ напразно. После той се опита да успокои обвинителния гласъ на съвѣстѣта си чрезъ свѣтски удоволствия, но безъ успѣхъ. Следъ известно време той бѣ доведенъ до изучаването на Новия заветъ. Тази първа

работа, къмъ която по-сетне той прибави и изучаването на Лютеровитъ писания, го доведе до тамъ, че той прие реформираната вѣра. Малко по-после той присъжтствува въ едно съседно село при обезглавяването на единъ мъжъ, понеже се бѣ кръстилъ повторно. Това го накара да изучава Библията по отношение на детското кръщение. Въ нея той не намѣри никакво доказателство въ негова полза, но забеляза, че разкаяние и вѣра сж необходимитъ условия за приемане на кръщението.

Менно излъзе отъ римската черква и посвети живота на изясняване истинитъ, които бѣше открилъ. Както въ Германия, така и въ Нидерландия се бѣха създали фанатици, които подържаха безсмислени, съблазнителни и неприлични учения, като не се страхуваха да прибѣгватъ и до насилие и жестокостъ. Менно видѣ ужаснитъ резултати, до които бѣха довели тѣзи учения, и сериозно се противопостави на погрѣшнитъ и диви намѣрения на фанатицитъ. Той работи много ревностно и успѣшно между заблуденитъ жертви на тѣзи неосветени фанатици, а сжщо и между старитъ християни, потомци на пропагандата на валдензитъ. Двадесетъ и петъ години пжтува той съ жена си и съ децата си, тѣрпящи умора и лишения, а често пжти изложени и на смъртъ. Той преброди Нидерландия и Северна Германия, като работѣше главно между беднитъ класи, обаче упражнявайки голѣмо влияние. Красноречивъ по природа, макаръ и съ малко образование, той бѣ мъжъ съ непоколебима чистота. Смирень, съ нѣжни обноси, усърдно набоженъ и искренъ, той прилагаше своитъ учения и въ частния си животъ, като по този начинъ печѣлеше довѣрието на народа. Последователитъ му бѣха разпрѣснати и потиснати. Тѣ страдаха най-много отъ това, че бѣха смѣсвани съ фанатицитъ на Мюнстера. Но все пакъ неговитъ старания предизвикаха много покаяния.

[193]

Никъде другаде реформиранитѣ учения не се бѣха разпространили тѣй обширно, както въ Нидерландия. Но и никъде другаде привърженицитѣ имъ не сж претърпѣли по-жестоки преследвания, отколкото въ тази страна. Въ Германия, кждето Карлъ V бѣше запретилъ реформацията и радостно би изгорилъ на клада всичкитѣ ѝ привърженици, князетѣ издигнаха преграда срещу неговата тирания. Въ Нидерландия, кждето силата му бѣ по-голъма, едиктитѣ за преследване следваха бързо единъ следъ други. Да се чете Свещеното Писание, да се слуша проповѣдь отъ него или да се говори за него — това бѣха престѣпления, наказуеми съ клада. Да се моли на тайно, да се отказва поклонение предъ икони или да се пѣятъ псалми — това бѣ равнозначещо съ излагане на смъртъ. Тѣзи, които се отричаха отъ вѣрата си, биваха осжждани: мъжетѣ на умъртвяване съ мечъ, а женитѣ — да бждатъ живи заравяни. Хиляди хора загинаха подъ управлението на Карла и на Филипъ II.

Еднажъ цѣло едно семейство бѣ доведено предъ ин-квизиторитѣ подъ предлогъ, че не присжтствувало на ли-тургията, а имало богослужение въ кжци. Когато най-млаъдиятъ имъ синъ бѣ изпитванъ за тѣхнитѣ тайни обичаи, той отговори: „Ние колъничимъ и се молимъ Богу да просвѣти умовегъ ни и да прости грѣховете ни ; ние се молимъ, щото царуването на нашия монархъ да бжде успешно, животътъ му щастливъ; молимъ се Богъ да закриля нашитѣ управници“. (Wylie, b. 18, ch. 6.) Нѣкои отъ сждиитѣ бѣха дълбоко трогнати, но все пакъ бащата и единъ отъ синовете бѣха осждени на изгаряне на клада.

Яростъта на гонителитѣ не надминаваше вѣрата на мъченицитѣ. Не само мъжетѣ, но и нѣжни жени, а дори и млади момичета проявяваха непоколебимъ куражъ. „Съпруги заставаха близо до кладата на своитѣ мъже, отправяйки имъ утешителни ду-

ми или пѣйки имъ псалми, докато пламъците ги поглъщаха“. „Млади момичета лѣгаха живи въ своя гробъ, като че отиваха въ стаята си за нощенъ сънъ; или пѣкъ, облѣчени въ най-хубавитѣ си дрехи, тѣ отиваха на ешафода, като да отиваха на свадбата си“. (Wylie, b. 18, ch. 6.)

[194] Както въ днитѣ, когато езичеството се опитваше да унищожи евангелието, кръвта на мъченицитѣ ставаше семе за християнитѣ. (Вижъ Tertulian's Apology, par. 50.) Преследванията служеха само, за да увеличатъ броя на свидетелитѣ за истината. Година следъ година монархътъ, възбуденъ до лудостъ отъ непобедимата твърдостъ на народа, подържаше своето жестоко дѣло, обаче напразно. Най-после революцията, ржководена отъ благородния Вилхелмъ Орански, осигури за Холандия свобода въ службата на Бога.

Въ планините на Пиемонтъ, въ долините на Франция и въ градоветъ на Холандия напредъкътъ на евангелието бѣ отбелязанъ чрезъ кръвта на неговитѣ последователи.

Но въ севернитѣ страни, напротивъ, то намѣри миренъ приемъ. Скандинавски студенти отъ Витенбергъ, връщайки се по домоветъ си, разнасяха реформираната вѣра въ своитѣ огнища. Обнародването на Лютеровитѣ книги послужи за разпространяване на свѣтлината. Народитѣ отъ северъ, скромни и силни, се отвърнаха отъ покварата, блеѣска и суевѣрието на Римъ, за да приветствуватъ чистотата, простотата и животворнитѣ истини на Библията.

Таузенъ, реформаторъ на Дания, бѣше синъ на селянинъ. Още отъ рано той проявяваше бистъръ умъ. Тѣй като неговитѣ родители не можеха да заплащатъ за образованието му, и като бѣше жаденъ за познания, той постъпи въ единъ манастиръ. Чистотата на живота му, както и прилежанието му, а сжщо и неговата вѣрность му спечелиха уважението на неговитѣ по-висши ржководители. Единъ изпитъ

показа, че той притежава таланти, които обещаваха голъми услуги за черквата въ последствие. Решено бѣ да го образовать въ нѣкой университетъ на Германия или Холандия, като позволиха на младия студентъ да си избере самъ училището, при едничкото условие, че то нѣма да бжде онова въ Витенбергъ. „Не трѣбва, казваха си монасите — да се излага студентътъ на черквата ни на ерегическата отрова“.

Таузенъ отиде въ Кьолнъ, който бѣше тогава, както и днесъ още, една отъ папскитѣ крепости. Тукъ той скоро се отврати отъ мистицизма на учителитѣ. Въ сжщото онова време нему попаднаха на ржка писанията на Лютера ; Той ги чете съ очудване и наслада, и много желаше да се възползва отъ личното наставление на реформатора. Съ рискъ да оскърби своитѣ игумени и да се види лишенъ отъ издрѣжка, той взе решение, и следъ малко време се записа въ Винбергския университетъ.

Като се завърна въ Дания, той отиде пакъ въ своя монастиръ. Никой не го подозираше още въ лютеранство ; той не откри тайната си, но се постара, безъ да възбужда предразсѣдъцитѣ на другаритѣ си, да ги доведе до по-чиста вѣра и по-светъ животъ. Наскоро той започна да имъ от- крива Библията, да имъ тълкува смисъла ѝ, представяйки Исуса като правда за грѣшника и като единствена надежда за спасение. Голѣмъ бѣше гнѣвътъ на игумена, който бѣше градилъ върху него такива голъми надежди, че ще бжде доблестенъ защитникъ на Римъ. Таузенъ бѣ веднага премѣстенъ въ другъ единъ монастиръ, ограниченъ въ една килия и поставенъ подъ строгъ надзоръ.

За голѣмъ ужасъ на неговитѣ нови пазачи, много монаси скоро се показаха последователи на протестантизма. Презъ преградата на килията си Таузенъ бѣ запозналъ другаритѣ си съ истината. Ако тѣзи дански отци умѣеха да си служатъ добре съ начинитѣ, по които черквата се отнасяше къмъ ересъ-

[195]

та, гласътъ на Таузена никога вече не би се чулъ; но вмѣсто да го закопаятъ живъ въ нѣкой подземень затворъ, тѣ го изпъдиха отъ монастыра. Сега тѣ бѣха безсилни. Единъ току-що обнародванъ царски указъ даваше покровителство на учителитѣ на новото учение и Таузенъ започна да проповѣдва. Черквитѣ се отвориха за него и хората се стичаха да слушатъ словото Божие. Новиятъ заветъ, преведенъ на дански езикъ, бѣ широко разпространенъ. Положенитѣ отъ папиститѣ усилия за унищожение на дѣлото въ сжщностъ послужиха само за разширението му, и не следъ дълго Дания прие реформираната вѣра.

И въ Швеция младежи, които бѣха вкусили отъ извора на Витенбергъ, занесоха живата вода на своитѣ сънародници. Двама отъ водителитѣ на шведската реформация, Олафъ и Лаврентий Петри, синове на единъ ковачъ въ Оребро, учеха при Лютера и Меланхтона. Тѣ ревностно съобщаваха и на други онава, което бѣха научили. Както великиятъ германски реформаторъ, и Олафъ събуждаше народа чрезъ своята ревностъ и красноречие, докато Лаврентий, подобно на Меланхтона, го подпомагаше чрезъ спокойното размишление на ученъ. Единиятъ и другиятъ притежаваха гореща набожностъ; и двамата бѣха съ високо богословско образование и непоколебимъ куражъ. Съпротива отъ страна на папиститѣ не липсваше. Католическитѣ свещеници настроиха противъ тѣхъ невежия и суевѣрния народъ. Олафъ Петри бѣ чѣсто пѣти нападанъ отъ тѣлпата, и при нѣколко случаи едва спасяваше живота си. При все това тѣзи реформатори бѣха обичани и покровителствувани отъ краля.

Подъ властта на римската черква народътъ бѣше потъналъ въ бедностъ и бѣ измъчванъ отъ потисничество. Лишенъ отъ Свещенитѣ Писания, привърженикъ на една религия, която се състоеше единствено отъ форми и празни церемонии, които не даваха никаква свѣтлина на ума, той се връща-

ше къмъ суевърнитѣ вървания и езическитѣ общай на своитѣ идолопоклонски предшественици. Народътъ бѣше раздѣленъ на борящи се партии, чито постоянни борби увеличаваха общата мизерия. Тогава монархътъ реши да допусне реформация въ черквата и въ държавата, и затова прие съ преветствие тѣзи двама брата въ борбата си срещу Римъ.

[196]

Въ присѣтствието на монарха и на шведскитѣ първенци, Олафъ Петри съ голѣма ловкостъ защити ученията на реформираната вѣра срещу римскитѣ борци. Той заяви, че ученията на отцитѣ трѣбва да се приематъ само тогазъ, когато сж въ съгласие съ Писанията, и че най-важнитѣ учения на Библията сж представени въ нея просто и ясно, така че всички хора могатъ да ги разбератъ. Христосъ е казалъ: „Учението Ми не е Мое, а на Оногова, Който Ме е пратилъ“ (Иоанъ 7 : 16) ; а свети Павелъ каза, че, ако дори самъ той или нѣкой другъ би проповѣдвалъ друго евангелие отъ онова, което бѣха получили, да бжде отлжченъ. (Галат. 1:8.) „Какъ тогава“,—казваше реформаторътъ, — нѣкои се осмѣляватъ да предписватъ догми по свое желание и да ни ги налагатъ като нѣща, необходими за спасение ?“ (Wylie, b. 10, ch. 4.) Той показа, че декретитѣ на черквитѣ нѣматъ никакъвъ авторитетъ, когато сж противъ Божиитѣ заповѣди, и потвърди великия протестантски принципъ, споредъ който „само Свещенитѣ Писания и единствено Свещенитѣ Писания“ съдържатъ правилото за вѣра и животъ.

Този споръ, макаръ да ставаше на сравнително неизвестна и тъмна арена, ни показва, отъ какви хора се състоеше войската на реформаторитѣ. „Тѣ не бѣха нито невежи сектанти. нито шумни полемисти. Далечъ отъ това : това бѣха хора, които бѣха изучавали Божието слово и знаеха добре, какъ да управляватъ оржжията, извадени отъ арсенала на Библията. По ученостъта си тѣ бѣха много напреднали за времето си. Когато отправимъ вниманието си върху

такива блестящи центрове, като Витенбергъ и Цюрихъ, къмъ такива прочути имена, като това на Лютера, Меланхтона, Цвингли и Йеколампадъ, би могло да се каже, че тѣзи хора, като водители на движението естествено сж притежавали обширенъ гений и необикновени познания, но че тѣхнитъ подчинени не сж били като тѣхъ. Но ако се обърнемъ къмъ тъмния театъръ на Швеция, кждето личатъ скромнитъ имена на Олафъ и Лаврентий Петри — отъ учителитъ до ученицитъ — какво намираме? — Учени и теолози, мжже, които основно познаватъ цѣлата евангелска истина и които печелятъ лесна победа надъ софизмитъ на римскитъ училища и саъ новници“. (Wylie, b. 10, ch. 4.)

[197]

Като резултатъ отъ диспута, кралятъ на Швеция прие реформираната вѣра, и малко по-късно и Народното събрание се изказа въ негова полза. Новиятъ заветъ бѣ преведенъ на шведски езикъ отъ Олафъ Петри. По желание на краля двамата братя предприеха превеждането и на Стария заветъ. Ето така Швеция се сдоби съ Библията на своя собственъ езикъ. Заповѣдано бѣ отъ Народното събрание проповѣдници да разясняватъ Писанията навсѣкжде изъ царството, а децата въ училищата да бждатъ обучавани въ четене Библията.

Тъмнината на невежеството и суевѣрието се разпрѣсваше постепенно, но сигурно подъ благословената свѣтлина на евангелието. Освободена отъ римското потисничество, нацията се издигна до такава мощъ и такава величие, каквито никога още не бѣ познавала, и стана една отъ крепоститъ на протестантизма. Единъ вѣкъ по-късно, въ едно време на най-голяма опасностъ, този малъкъ и дотогава слабъ народъ бѣ единствениятъ въ Европа, който се осмели да простре спасителна ржка и се притече въ помощъ на Германия презъ ужаснитъ борби на тридесетгодишната война. Цѣла северна Европа изглеждаше, че отново бѣ потисната отъ тиранията на Ри-

мъ. И именно шведскитѣ армии бѣха онѣзи, които помогнаха на Германия да отблъсне вълната на папския успѣхъ, да извоюва търпимостъ за протестантитѣ, калвинисти и лютерани, и да възвърне свободата на съвестъта въ ония страни, които бѣха приели реформацията.

[198]

Епизод 14—По-късни английски ре-форматори.

Докато Лютеръ откриваше затворената Библия на германския народъ, Тиндалъ бѣше подтикнатъ отъ Божия Духъ да стори същото за Англия. Виклифовата Библия бѣше преведена отъ латинския текстъ, който съдържаше много грѣшки. Тя никога не се отпечата и затова цената на написанитѣ екземпляри бѣше толкова висока, щото само нѣкои богати хора и благородници можеха да си я набавятъ. Освенъ това, като бѣше строго забранена отъ черквата, тя имаше сравнително малко разпространение. Въ 1516 година, една година преди появяването на Лютеровитѣ тези, Еразмъ бѣше публикувалъ Новия Заветъ на грѣцки и латински езикъ. За прѣвъ пѣтъ Божието слово бѣ издадено въ оригиналенъ езикъ. Въ това дѣло много грѣшки отъ предишнитѣ издания бѣха поправени и смисълътъ бѣ по-ясно предаденъ. Това издание доведе много хора отъ образованитѣ класи до по-добро познание на истината, и даде новъ тласкъ на реформацията. Обаче, обикновениятъ народъ все още въ голѣма степенъ бѣше лишенъ отъ Божието слово. Тиндалъ трѣбваше да довърши дѣлото на Виклифа и да даде Библията на своитѣ сънародници.

Ученъ докторъ, горещъ изследвачъ на истината, той бѣ получилъ евангелието отъ грѣцкия Новъ Заветъ на Еразма. Проповѣдвайки безстрашно своитѣ убеждения, той настояваше, че всички учения трѣбва да се изпитватъ съ Писанията. На папското твърдение, че църквата е дала Библията и че само тя може да я разяснява, Тиндалъ отвърщаше : „Знаете ли,

кой е научилъ орела да намира плячката си ? Е добре, този сжщиятъ Богъ учи своитъ гладни чада да намиратъ своя Отецъ въ словото Му. Вие не само. че не сте ни дали Писанията, но напротивъ, вие сте, които ги скривате отъ насъ. Вие сте, които изгорихте ония, които ги проповѣдваха, и ако би ви било възможно, вие бихте изгорили и самитъ Писания“. (D'Aubigne, b. 18, ch. 4)

Проповѣдъта на Тиндаля събуди голѣмъ интересъ ; мнозинството приеха истината. Но свещеници- [199] тѣ бѣха на щрекъ, и щомъ той напуснѣше нѣкое мѣсто, тѣ веднага се опитваха да унищожатъ чрезъ своитъ заплашвания и изопачения дѣлото му. Твърде често тѣ успѣваха. „Какво да сто ря ?,—питаеше се той. „Докато азъ съя на едно мѣсто, врагътъ изскубва отъ полето посѣтото, което току-що съмъ оставилъ. Язъ не мога да бѣда навсѣкжде. О ! ако християнитъ притежаваха Свещенитъ Писания на свой собствениъ езикъ, тѣ биха могли сами да се противопоставятъ на софиститъ. Безъ Библията е невъзможно да се затвърдятъ мирянитъ въ истината“. (D', Aubigne, b. 18, ch. 4.)

Отъ тогава неговитъ занимания се прехвърлиха въ ново направление. „Въ собствения езикъ на израилтянитъ звучаха псалмитъ въ храма на Йеова ; дали не трѣбва евангелието да се говори между насъ на английски езикъ?... Трѣбва ли черквата да е съ по-малко свѣтлина по пладне, отколкото призори ? . . . Християнитъ трѣбва да четатъ Новия Заветъ на своя майчинъ езикъ“. Черковнитъ доктори и проповѣдници не бѣха съгласни помежду си: само чрезъ словото Божие хората биха могли да дойдатъ до истината“. „Единъ учи по единъ начинъ, други по другъ“, казваше Тиндалъ, „единиятъ ученъ противоречи на другия. Какъ можемъ да различимъ, кой отъ тѣхъ говори истината, и кой— фалшивото ? . . . Какъ ? . . . Само чрезъ словото Божие“. (D'Aubigne, b. 18, ch. 4.)

Малко по-късно единъ ученъ католически докторъ, презъ време на единъ диспутъ съ него, заяви : „Ние бихме могли да бждемъ по-скоро безъ Божия законъ, отколкото безъ папския“. На това Тиндалъ отговори : „Азъ презирамъ папата и неговитъ закони, и ако Богъ ми даде животъ, въ нѣколко години желая да помогна, щото момчето, което върви следъ плуга, да знае отъ Писанията повече, отколкото вие“. (Anberson, „Annals of fhe English Bible“, p. 19.)

Твърдо решенъ да даде Новия Заветъ на своя народъ въ тѣхния собственъ езикъ, той започна работата. Прокуденъ отъ своя домъ чрезъ гонение, той отиде въ Лондонъ, кждето, необезпокояванъ за известно време, се отдаде на работа. Обаче жестокостта на папиститъ отново го принуди да бѣга. Изглеждаше, че цѣлата Англия бѣше недостъпна за него, и той реши да потърси гостоприемство въ Германия. Тукъ той започна печатането на своя Новъ Заветъ на английски езикъ. Два пѣти работата му бѣ спирана ; когато му забраняваха да печата въ единъ градъ, той отиваше въ другъ. Най-сетне той се отправи за Вормсъ, кждето нѣколко години по-рано Лютеръ бѣше защищавалъ евангелието предъ Народното събрание. Въ този древенъ градъ имаше много приятели на реформацията, и тукъ Тиндалъ продължи дѣлото си безъ понататѣшна съпротива. Наскоро бѣха отпечатани три хиляди екземпляра отъ Новия Заветъ. а въ сжщата година последва и друго издание.

[200]

Съ голѣма ревностъ и постоянство продължаваше той своитъ трудове. Макаръ английскитъ власти да пазеха своитъ пристанища извънредно зорко, словото Божие се пренасяше тайно, по различни начини, въ Лондонъ. а отъ тамъ се разпространяваше изъ цѣлата страна. Папиститъ се опитваха да потушатъ истината, но напразно. Еднажъ епископътъ отъ Дюрхамъ купи отъ единъ книжаръ, приятелъ на Тиндаля, всичкитъ Библии, които той имаше, съ намѣрение да ги унищожи и предполагайки, че това

ще затрудни много дѣлото му. Стана противното. Съ така полученитѣ пари отъ епископа, можа да се набави материалъ за ново и по-добро издание, което иначе не би могло да се издаде. Когато, по-късно, Тиндаль бѣ затворенъ и му предложиха освобождаване подъ условие да покаже имената на лицата, които бѣха му помогнали за издаването на Библиитѣ, той отговори, че Дюрхамскиятъ епископъ бѣше неговиятъ най-голямъ подкрепитель ; чрезъ заплащане на голяма сума за наличнитѣ книги, той му бѣше далъ възможность смѣло да предприеме изданието.

Тиндаль бѣ предаденъ въ ржцете на враговетѣ си и трѣбваше да прекара въ затвора много месеци. Най-после той засвидетелствува вѣрата си чрезъ мъченическа смъртъ; обаче оржжията, които той приготви, помогнаха на други войници да воюватъ успѣшно презъ всички вѣкове, дори и до наше време.

Лейтимъръ твърдѣше отъ амвона, че Библията трѣбва да се чете на народенъ езикъ. „Авторътъ на Свещенитѣ Писания“, казваше той, „е самиятъ Богъ, и тѣзи Писания притежаватъ часть отъ мощъта и вѣчността на своя Авторъ. „Нѣма царъ, ни императоръ, ни управитель, които да не сж задължени да му се покорятъ. . . Нека и ние не вървимъ по страниченъ пжтъ, но нека Божието слово ни направлява ; да не следваме пжтя на нашитѣ бащи и да не гледаме на това, какво тѣ сж правили, но на това, какво тѣ би трѣбвало да правятъ“. (Latimer, „First Sermon Preached“.)

Барнесъ и Фритъ, двама вѣрни приятели на Тиндаля, се повдигнаха въ защита на истината. Братя Риндлей и Кранмъръ ги последваха. Тѣзи водачи на английската реформация бѣха учени мъже и по-голямата часть отъ тѣхъ бѣха високо уважавани отъ римската черква за ревността и набожността имъ. Тѣхната съпротива спрямо папството идѣше отъ познаването грѣшкитѣ на „светия престолъ“, а

като познаваха и тайнитъ на Вавилонъ, тѣ можеха съ още по-голяма сила да свидетелствуватъ противъ него.

[201] „Азъ ще ви поставя сега единъ страненъ въпросъ“, казваше Лейтимъръ. „Знайте ли, кой е най-ревностниятъ отъ всичкитъ прелати въ Англия ? ... Азъ виждамъ, че вие очаквате отъ мене, азъ да ви го кажа ... Е добре, азъ ще ви го кажа : това е дяволътъ ... Този именно епископъ, увѣрявамъ ви, никога не се отдалечава отъ своята епархия; въ кой часъ и да потърсите, вие ще го намърите винаги на работа ... Никога нѣма да го намърите ленивъ, гарантирамъ ви ... Тамъ, където пребивава дяволътъ — долу книгитъ, горе свѣщитъ ! Долу Библиитъ, горе молитвенитъ броеници ! Вънъ свѣтлината отъ евангелието, да живѣе свѣтлината отъ свѣщитъ, па било то и посрѣдъ пладне ! Долу Христовиятъ кръстъ, който отнема грѣховетъ свѣта, горе чистилицето, което изпразва джобовете на богомолците ! Долу грижите за обличане бедните и немощните, а горе украсяването на икони, киченето на образи отъ дърво и камъни ! Долу Божиите традиции, т. е. пресвѣтото Му слово, а горе човѣшкитъ закони и традиции ! О! Защо не бѣха нашитъ прелати тѣй прилежни да съятъ семето на доброто учение, както сатана е усърденъ да сѣе къклица и плъвели !“ (Latimer, „Sermon of the Plough“.)

Великиятъ принципъ, подържанъ отъ тѣзи реформатори — сжщиятъ, който подържаха валдензи, Виклифъ, Янъ Хусъ, Лютеръ, Цвингли и тѣхнитъ сподвижници — бѣше непогрѣшимиятъ авторитетъ на Свещенитъ Писания, като правило за вѣра и моралъ. Тѣ отричаха на папи, на събори, на отци и на крале правото да контролиратъ съвестите въ религиознитъ нѣща. Библията бѣше тѣхниятъ авторитетъ, и чрезъ нея тѣ изпитваха всички учения и всички изисквания. Вѣрата въ Бога и въ Неговото слово подържаше тѣзи свети мъже, когато тѣ полагаха живота си на кладата. „Бждете храбри“, казваше Лей-

тимъръ на тѣзи, които сподѣляха мъченическата смъртъ съ него, когато тѣхниятъ гласъ замлъкваше всрѣдъ пламъцитъ, „чрезъ Божията благодать ние ще запалимъ въ Англия свѣтилникъ, кой-то, надѣвамъ се, никога нѣма да бжде изгасенъ“. (Works of Hugh Latimer“, Vol. I.)

Въ Шотландия хвърленитъ отъ Коломбанъ и неговитъ съработници семена никога не се напълно унищожиха. Въкове следъ като църквитъ въ Англия се бѣха подчинили на Римъ, тѣзи въ Шотландия продължаваха да запазватъ свободата си. Въ дванадесетото столѣтие, обаче, папизмътъ се установи и въ тази страна, като тамъ, повече отъ всѣкъде другаде, упражни пълната си власть. Никжде тъмнината не бѣ по-гъста. При все това, можаха да проникнатъ и лъчи отъ свѣтлина, да пробиятъ мрака и да предизвестятъ настѣпването на зората. Лолардитъ, дошли отъ Англия съ Библията и ученията на Виклифа, допринесоха много за познаване евангелието, и всѣко столѣтие имаше свои сви-детели и мъченици. [202]

Съ просвѣтването на великата реформация излъзоха книгитъ на Лютера и английскитъ Новъ заветъ на Тиндаля. Незабелязани за духовната иерархия, обикалящи мълчаливо планини и долини, тѣзи вестители запалваха въ Шотландия свѣтилника на истината, който бѣше почти на изгасване, и унищожиха дѣлото на потисничество, което Римъ бѣше вършилъ четири столѣтия.

Крѣвта на мъченицитъ даде новъ тласкъ на движението. Папскитъ водители, забелязвайки неочаквано опасността, която застрашаваше дѣлото имъ, изгориха на клада нѣкои отъ най-благороднитъ и почитани синове на Шотландия. Но съ това тѣ само изградиха амвонъ, отъ който думитъ на умирацитъ свидетели се разнесоха изъ цѣлата страна, вдѣхновяващи народа къмъ непоколебимо решение за отхвърляне римскитъ вериги.

Хамилтонъ и Висхартъ, благородници по характеръ и рождение, завършиха живота си на кллада, последвани отъ голѣмъ брой по-скромни ученици. Но отъ мѣстото, където загина Висхартъ, излъзе мъжъ, когото пламъцитѣ не можаха да смълчатъ, мъжъ, който съ Божията помощ трѣбваше да удари погребалния звонъ на папското владичество въ Шотландия.

Джонъ Кноксъ — това бѣ името му — се бѣше отвърналъ отъ традициитѣ и мистицизма черквата, за да приеме словото Божие. Ученията на Висхартъ го затвърдиха въ решението му да напусне Римъ и да се присъедини къмъ преследванитѣ реформатори. Увещаванъ отъ другаритѣ си да заеме длъжността проповѣдникъ, той отказваше, треперяйки предъ една такава отговорностъ, и само следъ дни на уединение и болезнена борба съ себе си, той се съгласи. Но приелъ еднажъ поста, той презъ цѣлия си животъ вървѣше напредъ съ непреклонна решителностъ и неустрашимъ куражъ чакъ до смъртта си. Този искренъ реформаторъ не се страхуваше отъ хора. Огньоветѣ на мъченичеството, които той виждаше да се разпалватъ около му, само усиливаха неговата ревностъ. Въпрѣки застрашително висящата надъ главата му тираническа брадва, той стоеше непоколебимо, и решително прѣскаше на лѣво и на дѣсно лъчи противъ идолопоклонството.

Изправенъ предъ шотландската царица, въ присѣдствието на която ревността на мнозина водители отъ реформацията бѣ отслабнала, Джонъ Кноксъ даде непоколебимо свидетелство за истината. Не чувствителенъ къмъ ласкателствата, той не трепваше и предъ заплахитѣ. Царицата го обвини въ ересь. Той е училъ народа да приеме забранена отъ държавата религия, казваше тя, и по този начинъ нарушилъ Божията заповѣдъ, която задължава поданицигѣ да се покоряватъ на своитѣ княза. Кноксъ ѝ оттогори твърдо :

„Истинската религия не е получила началото и авторитета си отъ свѣтски князе, а само отъ вѣчния Богъ; следователно, поданицитѣ не сж задължени да съгласуватъ религията си съ капризитѣ на князетѣ. Защото често се случва, че князетѣ сж по-невежи въ истинската религия, отколкото останалия свѣтъ. .. Ако всичкото семе Авраамово бѣше приело религията на фараона, комуто бѣха поданници, питамъ Ви, Ваше Величество, каква религия щѣше да има въ свѣта ? Или пъкъ, ако всички хора въ днитѣ на апостолитѣ биха били отъ религията на римскитѣ императори, каква религия щѣше да има по лицето на земята ?... И тъй, Ваше Величество, Вие можете да разберете, че макаръ на поданицитѣ да е заповѣдано да се покоряватъ на своитѣ князе, но тѣ не сж зависими отъ тѣхъ и въ религията си“.

Тогава Мария каза : „Вие разглеждате Библията по единъ начинъ, а тѣ (римокатолическитѣ учени) я разглеждатъ по другъ ; кому трѣбва да се вѣрва, и кой трѣбва да бжде сждията ?“

„Ние трѣбва да вѣрваме Бога, Който ясно говори въ Своето слово“, отговори реформаторътъ. „Извънъ това, което словото учи, не трѣбва да се вѣрватъ нито еднитѣ, нито другитѣ. Божието слово се изяснява само ; и ако изглежда, че има нѣщо неясно на нѣкои мѣста, Стетиятъ Духъ, който не си противоречи, обяснява сжщото много по-ясно на други мѣста, така че не може да остане никакво съмнение, освенъ за тѣзи, които вироглаво оставатъ въ невежество“. (Laing, „Works of John Knox“, Vol. 11, p. p. 284.)

Такива бѣха истинитѣ, които безстрашниятъ реформаторъ, при опасностъ за живота си, говорѣше на царицата. Съ сжщия неустрашимъ куражъ той остана вѣренъ на намѣрението си, молящъ се и воюващъ въ Божията борба, докато Шотландия се освободи отъ папството.

Въ Англия установяването на протестантизма като народна религия въ голѣма степенъ намали, но

не спрѣ напълно гонението. Народътъ се отрече отъ много учения на Римъ, обаче запазваше още много отъ неговитѣ форми. Върховенството на папството бѣ отречено, но на неговото мѣсто бѣ въздигнатъ монархътъ като глава на черквата. Въ богослужението имаше още голѣмо отклонение отъ чистотата и простотата на евангелието. Голѣмиятъ принципъ за религиозна свобода бѣше още непознатъ. Макаръ ужаснитѣ жестокости, които Римъ бѣше прилагалъ противъ еретичеството, да се употребяваха рѣдко отъ протестантскитѣ владѣтели, все пакъ правото на всѣки човѣкъ да служи Богу съгласно гласа на собствената си съвѣсть не се признаваше. Отъ всички се изискваше да приематъ ученията и да спазватъ формитѣ на богослужение, предписани отъ официалната черква. Мислящитѣ друго яче търпѣха гонение въ по-голѣма или по-малка степенъ още презъ стотици години.

[204]

Въ седемнадесетото столѣтие хиляди проповѣдници бѣха изгонени отъ службата си. На народа бѣ забранено подъ страхъ на наказание, тежки глоби, затворъ и изгнание да посещава други религиозни служби, освенъ предписанитѣ отъ черквата. Върнитѣ души, които не можеха да се събиратъ и да служатъ Богу, бѣха принудени да правятъ това изъ тъмни проходи, неизвестни тавански стаи, а въ определени годишни времена изъ горитѣ, посрѣдъ нощъ. Тѣзи разпрѣснати и преследвани Божии чада се събираха въ дълбочинитѣ на гората, кждето, защитени всрѣдъ изграденитѣ отъ самия Богъ храмове, тѣ изливаха душитѣ си въ молитва и славословие. Въпрѣки всички предпазителни мърки, все пакъ много отъ тѣхъ трѣбваше да страдатъ за вѣрата си. Затворитѣ бѣха претѣпкани. Семейства бѣха раздѣлени. Много бѣха заточени въ чужди страни. Обаче Богъ бѣше съ Своя народъ. и гонението не можеше да преодолѣе, да смълчи тѣхното свидетелство. Мнозина бѣха прокудени въ Америка и тамъ положиха ос-

нова за гражданска и религиозна свободи, които сж славата и силата на тази страна.

Както въ апостолски дни, и сега гонението послужи за напредъка на евангелието. Джонъ Бънянъ, хвърленъ въ единъ отвратителенъ затворъ, натъпканъ съ развратници и злодейци, дишаше въ него сжщинска небесна атмосфера, и тамъ той написа своята чудесна алегория за пжтешественика отъ страната на гибелта до небесния градъ. И днесъ, следъ повече отъ двеста години, този гласъ отъ бедфордския затворъ не е престаналъ да трогва сърдцата на човѣцитъ. „Пжтешественикътъ“ и „Изобилна милость за най-гольмия грѣшникъ“, отъ Бънянъ, сж довели много души въ пжтя на живота.

Бакстеръ, Флавелъ, Алеинъ и други мжже съ дарби, възпитание и дълбока християнска опитность се издигнаха на свой редъ въ защита на „вѣрата, която бѣ еднажъ предадена на светиитъ“. Извършената отъ тѣзи мжже работа, осжждана на смъртъ и обявявана извѣнъ законитъ отъ управницитъ на този свѣтъ, никога не може да загине. Флавеловите „Източникъ на животъ“ и „Методи на милость“ бѣха научили хиляди хора, по какъвъ начинъ да повѣрятъ душитъ си на Христа. Бакстеровиятъ „Реформиранъ пасторъ“ се оказа за благословение на мнозина, които желаеха възраждане на Божието дѣло, а неговата „Вѣчна почивка на светиитъ“ извърши дѣлото си за водене души до покоя, който остава за Божия народъ“.

[205]

Сто години по-късно, въ день на голъма духовна тъмнина, се явиха новитъ носители на свѣтлина въ лицето на Уайтфилдъ и братя Веслей. Подъ властта на официалната черква, английскиятъ народъ бѣше изпадналъ въ състояние на религиозенъ упадъкъ, който мжчно можеше да се различи отъ езичеството. Духовенството се занимаваше предимно съ изучаване природната религия, и тя съставляваше по-гольмата частъ отъ неговата теология. По-вис-

шитъ класи презираха набожността и се гордѣеха, че сж се издигнали надъ подобенъ фанатизъмъ. Подолнитъ класи пъкъ бѣха потънали въ невежество и пороци, а черквата не притежаваше нито куражъ, нито вѣра, необходими, за да подържа отпадналото дѣло на истината.

Великото учение за оправдание чрезъ вѣра, тъй ясно проповѣдвано отъ Лютера, бѣше почти изгубено предъ очи; то бѣше отстѣпило мѣсто на римското учение за спасение чрезъ дѣла. Уайтфилдъ и Веслеевци, като бѣха членове на държавната черква и търсѣха искрено Божията благодать, бѣха научени да я търсятъ въ добродетеленъ животъ и спазване на религиознитъ наредби.

„Еднажъ, когато Чарлсъ Веслей се разболѣ сериозно и очакваше смъртта си, бѣ попитанъ, на какво крепи надеждата си за вѣченъ животъ. Отговорътъ му бѣше: „Азъ употребихъ най-добритъ си сили, за да служа Богу“. Понеже приятельтъ, който му бѣ задалъ този въпросъ, изглеждаше, че не е напълно доволенъ отъ отговора му, Веслей си мислѣше : „Какво ! Моитъ старания не сж ли достатъчно основа за надежда? Ще ме лиши ли Той отъ моитъ заслуги? Азъ нѣмамъ нищо друго, на което мога да уповавамъ“. (Whitehead, „Life of the Rev. Charles Wesley“, p. 102.)

Такава бѣше гжстата тъмнина, която обвиваше черквата: Тя скриваше умилоствението, ограбваше славата на Христа и отнемаше отъ умоветъ на хората тѣхната единствена надежда за спасение : кръвта на разпнатия Спасителъ.

Веслей и неговитъ съработници бѣха доведени до положение да разбератъ, че истинската религия има седалището си въ сърцето, и че Божиятъ законъ се простира както надъ мислитъ, така и надъ дѣлата. Убедени въ необходимостта отъ сърдечна свѣтостъ и коректностъ въ външното поведение, тѣ сериозно започнаха новъ животъ. Чрезъ молитва и прилежание тѣ се опитваха да победятъ злото

въ естественитѣ си сърдца. Практикувайки себеотрицание, благодеяния и смирение, тѣ спазваха строго всичко това, което имѣ изглеждаше като срѣдство, годно да имѣ помогне за постигане тѣхната целъ : свѣтостъ, която да имѣ осигури Божието благоволение. Обаче тѣ не получиха това, което търсиха. Напразни бѣха старанията имѣ да се освободятъ [206] отъ осъждането на грѣха или да пръзчупятъ неговата властъ. Тѣ преживѣха сѣщата опитностъ, както Лютеръ въ своята килия въ Ерфуртъ. Тѣ бѣха обвзети отъ сѣщия въпросъ, който измѣчваше неговата душа: „Какъ ще се оправдае човѣкъ предъ Бога?“ (Йовъ 9:2.)

Огньоветѣ на божествената истина бѣха почти изгаснали по олтаритѣ на протестантизма. Тѣ трѣбваше отново да се подпалятъ чрезъ древния факелъ, предаванъ по наследство отъ една генерация въ друга при бохемскитѣ християни. Следъ реформацията протестантизмътъ въ Бохемия бѣ потѣпканъ отъ римскитѣ орди. Всички, които отказваха да се отрекатъ отъ истината, бѣха принудени да избѣгатъ. Нѣкои отъ тѣхъ бѣха намѣрили прибѣжище въ Саксония, кждето запазиха вѣрата си. Отъ потомцитѣ на тѣзи християни, моравцитѣ, дойде свѣтлината върху Веслей и другаритѣ му.

Следъ като бѣха ржкоположени за проповѣдничество. Джонъ и Чарлсъ Веслей бѣха изпратени въ една американска мисия. На борда на парахода имѣ имаше една група моравски братя. Страшни бури ознаменуваха пѣтешествието, и Джонъ Веслей, изправенъ лице срещу лице предъ смъртъта, чувствуваше, че не бѣ примиренъ съ Бога. Моравскитѣ братя, напротивъ, проявиха спокойствие и упование въ Бога, чужди за него.

„Дълго преди това“, казва той, „азъ наблюдавахъ голѣмата сириозностъ на тѣхното поведение. Тѣ постоянно даваха доказателство за своето смирение, като извършваха такива низки служби, които никой

англичанинъ не би предприелъ, и за които тѣ не искаха, нито биха приели заплата. „Добре е“, казваха тѣ, „нашитѣ горди сърдца да бждатъ послушни въ такава смирение, защото нашиятъ добъръ Спасителъ е извършилъ много повече за насъ“. Всѣки денъ имъ даваше възможность да проявяватъ смирение, което никакво оскръбление не можеше да отстрани. Биваха ли удряни, бити или събаряни на земята, тѣ ставаха спо-койно, безъ никакво оплакване да се чуе отъ устата имъ. Сега тѣ имаха случай да се изпитатъ, дали бѣха свободни отъ страхъ, както и отъ гордостъ. отъ гневъ и отмъщение. Единъ денъ, презъ време на богослужението имъ, бурята се разяри съ сила; вълнитѣ се кръстосваха върху парахода, като разкъсаха на парчета главното платно на кораба. Викъ и ужасенъ писъкъ се изтръгнаха отъ много гърди. Само моравците бѣха спокойни, и даже не прекъснаха пѣнето на псалома, съ който бѣха започнали. Веслей попита единъ отъ тѣхъ: „Не ви ли бѣше страхъ?“ Той отговори: „Благодаря Богу, не“. Но не се ли уплашиха вашитѣ жени и деца?“ Той отвърна кротко : — „Не, нашитѣ жени и деца не се страхуватъ отъ смъртъта“. (Whitehead, pp. 11.12)

[207]

Следъ пристигането въ Саванна Джонъ Веслей прекара кратко време всрѣдъ моравскитѣ братя и бѣ дълбоко трогнатъ отъ тѣхното християнско поведение. За една отъ тѣхнитѣ религиозни служби, която бѣ въ очебиющъ контрастъ съ мъртвия формализъмъ на английската черква, той писа: „Голѣмата простота, както и тържественостъта на тази сцена ме почти накара да забравя седемнадесеттѣ столетия, да се върна преди тѣхъ, въ средата на едно отъ онѣзи събрания, кждето нѣмаше форма и насилие, кждето председателствуваше Павелъ, майсторътъ на палатки, или Петъръ, рибарътъ, безъ външенъ видъ, но съ проявление на Духъ Светий и на сила“. (Whitehead p. 52.)

При завръщането си във Англия, Веслей получи по-ясно разбиране на библейската вѣра отъ единъ моравски про-повѣдникъ. Той се убеди, че трѣбва да се отрече отъ всѣко упование въ собственитѣ си дѣла за спасение, и че трѣбва напълно да уповава на „Агнеца Божий, Който взема грѣховетъ на свѣта“. При едно събрание на моравското братство въ Лондонъ бѣ прочетено едно изложение отъ Лютера върху промѣната, която Божиятъ Духъ извършва въ сърдцето на вѣрващия. Презъ време на четенето Веслей почувствува да се запалва вѣрата въ сърдцето му. „Азъ чувствувахъ, че нѣкакъ странно се стопли сърдцето ми, чувствувахъ, че се довърихъ на Христа, и въ Христа само уповахъ за моето спасение; и ми се даде увѣрение, че Той бѣ отнелъ моитѣ грѣхове и ме е спасилъ отъ закона на грѣха и на смъртѣта“. (Whitehead, p. 52.)

Презъ дълги години на уморителна и неспокойна борба, на строго себеотрицание, на упрѣци и смирение, Веслей постоянно се държеше здраво въ цельта си: да намѣри Бога. Тази цель сега бѣ спечелена; той бѣше открилъ, че благодатѣта, която той се трудеше да спечели чрезъ молитви и постъ, чрезъ милостини и себеотрицание, бѣше въ сжщность дарба „безъ пари и безъ заплащане“.

Еднажъ утвърденъ чрезъ вѣрата въ Христа, цѣлата му душа горѣше отъ желание да разпространи навсѣкжде познанието за славното евангелие и за безплатната Божия благодатъ. „Азъ гледамъ на цѣлия свѣтъ като на моя енория“, казваше той, „и въ която частъ на свѣта и да се намирамъ. азъ считамъ, че е мое право и мой належащъ дългъ да съобща на всички ония, които желаятъ да слушатъ, радостната вѣсть на спасение“. (Whitehead, p. 74.)

Той продължаваше своя строгъ и себеотрицателенъ животъ, но вече не като основа, а като резултатъ на вѣрата ; не като коренъ, а като плодъ на свѣтостѣта. Божията благодатъ въ Исуса Христа е ос-

[208]

новата на християнската надежда, и тази благодать се открива във послушание. Животът на Веслея бѣ посветенъ на проповѣждане великитѣ истини, които той бѣше получилъ: оправданието чрезъ вѣра въ изкупителната кръвъ на Христа и обновителната сила на Светия Духъ върху сърдцето, на които плодътъ е животъ, хармонизиращъ съ този на Исуса Христа.

Уайтфилдъ и двамата Веслеевци бѣха пригответни за дѣлото си чрезъ дълбокото лично убеждение, че тѣ бѣха изгубени хора ; за да бждатъ способни да търпятъ трудноститѣ като добри Христови войници, тѣ бѣха изложени на огненъ изпитъ въ подигравки, присмѣхи и гонения, както въ университета, така и въ началото на проповѣдничеството имъ, съ което се почита днесъ една отъ най голѣмитѣ черкви въ Англия и Америка.

Като членове на англиканската черква, тѣ бѣха строго предадени на нейнитѣ форми за богослужение, обаче Богъ имъ бѣше представилъ въ словото Си по-висшъ идеалъ. Светиятъ Духъ ги принуждаваше да проповѣдватъ Христа, и то Христа разпнатъ. Силата на Всевишния се откриваше въ тѣхнитѣ работи. Хиляди лица се обръщаха отъ грѣха и истински се покаяваха. Нужно бѣше, щото тѣзи овци да бждатъ закриляни отъ хищнитѣ вълци. Веслей не мислѣше да основава нова църква, но той ги организира като методистко общество.

Тѣзи проповѣдници срещнаха трудна и тайнствена съ-протива отъ страна на държавната черква. Но Богъ, въ мѣд-ростъта Си, бѣше ръководилъ събитията тѣй, че реформата да почне въ самата църква. Ако би дошла отъ вѣнъ, тя нѣмаше да проникне тамъ, кждето бѣше тѣй много нужна. Тѣй като проповѣдницитѣ на възраждането бѣха църковни мъже и работѣха въ областъта на църквата, кждето имъ се удадѣше случай, истината можа да намѣри достѣпъ тамъ, кждето другоаче вратитѣ биха останали затворени. Нѣкои отъ духовенството бѣха пробудени отъ

тѣхния мораленъ сънъ и станаха ревностни проповѣдници въ собственитѣ си енории. Църкви, които бѣха вкаменѣли отъ формализъмъ, сега бѣха оживени.

Въ времето на Веслей, както и въ всички вѣкове, мжже съ различни дарби, извършваха повѣреното имъ отъ Бога дѣло. Тѣ не се съгласяваха съ всички точки на учението, но всички тѣ бѣха движени отъ Божия Духъ и се сдружиха за най-великата целъ — да печелятъ души за Христа. Различието между Уайтфилдъ и двамата Веслеевци по едно време застрашаваше съ създаване на отчуждение; но тѣй като тѣ бѣха научили въ Христовото училище, що е кротость, взаимното търпение и любовта ги помириха. Тѣ нѣмаха време за диспути, докато заблуждения и нечестия изобилствуваха навсѣкжде и грѣшници-тѣ отиваха въ погибель.

Божийтѣ служители вървѣха по единъ необработенъ пѣтъ. Влиятелни и учени мжже се обѣрнаха противъ тѣхъ. Следъ известно време голѣма частъ отъ духовенството прояви явна умраза срещу тѣхъ и вратитѣ на черквитѣ бѣха затворени за чистата вѣра и за онѣзи, които я възвестяваха. Порицавайки ги отъ висотата на амвона, духовенството възбуди противъ тѣхъ силитѣ на тъмнината, невежеството и нечестието. По чудо стана, че Джонъ Веслей избѣгна смъртта. Когато гнѣвътъ на тълпата бѣ възбуденъ противъ него и не се виждаше никакъвъ пѣтъ за избавление, единъ ангелъ въ човѣшки видъ застана на негова страна, тълпата се отдрѣпна, и служитель-тѣ на Христа избѣгна опасността.

За избавлението отъ разгнѣвената тълпа при единъ отъ тѣзи случаи Веслей казваше : .Когато еднажъ ние слизахме по единъ плъзгавъ пѣтъ за града, мнозина се стремеха да ме тластнатъ по нанадолницето на хълмъ, считайки. че единъ пѣтъ падналъ на земята, азъ едва ли бихъ станалъ вече. Но азъ не се препънахъ, не се подхлъзнахъ, докато се наме-

[209]

рихъ извънъ ржцетъ имъ. . . Макаръ мнозина да се стараеха да ме хванатъ за яката или за дрехитъ, за да ме повалятъ долу, тъ не успѣха ; само единъ сполучи да залови края на жилетката ми, и тя скоро осана въ ржцетъ му, докато другиятъ край, въ джеба на който се намираше една банкнота, бѣ откъснатъ наполовина. . . Единъ силенъ мъжъ, който бѣ тъкмо задъ мене, се спусна на нѣколко пѣти съ единъ голѣмъ джбовъ клонъ, и ако само еднажъ би ме ударилъ въ тила, би си спестилъ всѣки по-нататъшенъ трудъ. Обаче всѣки пѣтъ ударътъ биваше отвърнатъ настрана, безъ азъ да зная какъ, защото азъ не можехъ да се подвижа нито на лево, нито на дѣсно. . . Другъ единъ отъ тѣлпата се спусна и издигна ржката си върху мене, но внезапно я спусна и, като гладѣше главата ми, каза : „Каква мека коса има той !“ . . . Най-първитъ мъже, чиито сърдца бѣха засегнати, това бѣха градскитъ разбойници, винаги готови да извършатъ лошо дѣло ; единиятъ отъ тѣхъ бѣше боксьоръ по занаятъ въ градинитъ за борба съ мечки. . .

„Какъ нѣжно Спасителтъ ни подготвя незабезастано за извършването на Неговата воля ! Преди две години парче тухла удари раменетъ ми. Следъ една година камъкъ ме удари между очитъ. Миналиятъ месецъ получихъ единъ ударъ, а тази вечеръ — два, единъ преди да влѣза въ града и другъ следъ като бѣхме излѣзли ; но и двата бѣха като нищо ; защото макаръ единъ мъжъ да ме удари въ гърдитъ съ всичката си сила, а другъ — по устата, и то съ такава яростъ, че веднага избликна кръвъ, все пакъ отъ двата удара чувствувахъ толкова малко болка, като че ли ме бѣха докоснали съ слама“. (Wesley's Works, Vol. III, pp. 297, 298.)

[210] Методиститъ отъ онѣзи ранни дни — проповѣдници и народъ — търпѣха присмѣхи и гонения както отъ членоветъ на черквата, така и отъ открититъ безбожници, които бѣха раздражени отъ клевети.

Тъ бѣха изправени предъ сѣдилища, кждето справедливостъта, рѣдка за онази епоха, сѣществувахе само по име. Често тѣ бѣха жестоко тормозени отъ гонителитѣ си. Тѣлпи народъ отиваха отъ кжца въ кжца, унищожавайки мебели и имущества, плячкосвайки каквото си избератъ и брутално малтретирайки мъже, жени и деца. Понѣкога хора, разположени да чупятъ прозорци и да разграбватъ кжци на методисти, обявяваха чрезъ публични афиши и си назначаваха срѣци за опредѣленъ день въ опредѣленъ часъ и опредѣлена мѣстность. Тѣзи открити нарушения на човѣшки и божествени закони се позволяваха да ставатъ безъ порицание. Извършваше се систематично гонение срещу народъ, чиято единствена грѣшка бѣше тази, че се опитваше да отвърне нозетѣ на грѣшницитѣ отъ пжтя на погибельта въ пжтя на свѣтостъта.

Ето какъ Джонъ Веслей се изразява относно обвиненията противъ него и неговитѣ другари : „Нѣкои твърдятъ, че ученията на тѣзи мъже сѣ фалшиви, погрѣшни и ентузиазирани ; че тѣ сѣ нови и доскоро непознати; че тѣ сѣ квакерство, фанатизъмъ, папизъмъ. Погрѣшностьта на всички тѣзи твърдения е вече хиляди пжти доказана, тѣй като изчерпателно до очевидность бѣ изяснено, че всѣки клонъ отъ това учение не е друго, освенъ ясното учение на Писанията, обяснявани отъ нашата собствена църква. Следователно, то не може да бжде нито фалшиво, нито погрѣшно, ако приемемъ, че Писанията сѣ върни“. Други казватъ : „Тѣхното учение е много тѣсногърдо ; тѣ правятъ пжтя за небето твърде тѣсенъ“. Това бѣ въ действителность оригиналното възражение ; за известно време то бѣ единственото ; то е въ основата на хиляди други, които се явиха подъ различни форми. Обаче дали ние правимъ пжтя за небето по-тѣсенъ, отколкото нашиятъ Спасителъ и Неговитѣ ученици ? Дали нашето учение е по-строго отъ това на Свещеното Писание ? Да разгледаме са-

мо нѣколко библейски ясни и точни стихове: „Възлюби Господа, Бога твоего, отъ всичкото си сърдце, и отъ всичкака си душа, и всичката си сила, и всичкия си разумъ“. „И казвамъ ви, че за всѣка празна дума, която кажатъ човѣцитѣ, ще отговарятъ въ сѣдния день. И тѣй, ядете ли, пиете ли, или нѣщо друго вършите, всичко за слава Божия вършете“. (Лука 10 : 27 ; Матей 12 : 36 ; 1 Коринт. 10 : 31.)

[211] „Ако тѣхното учение е по-строго отъ това, тогава тѣ трѣбва да се обвинятъ; обаче вие знаете въ съвѣстѣта си, че това не е така. И кой може да бѣде съ една йота помалко строгъ, безъ да наруши словото Божие ? Може ли разпоредникътъ на Божиитѣ тайни да бѣде намѣренъ въ-ренъ, ако той измѣня нѣкоя часть отъ това свѣто съкровище, което му е по-върено ? Не, той не може да умали нищо, не може да смекчи нищо. Той е принуденъ да заяви на всички хора : Азъ не мога да понижа Писанията съобразно вашия вкусъ. Вие трѣбва да се издигнете до него, или да загинете завинаги. Това дава поводъ за обикновения викъ : „Липсва милость въ тѣзи хора“. Но въ действителность, дали имъ липсва милость ? Въ какво отношение ? Дали тѣ не хранятъ гладния, или не обличатъ голия ? — „Не, не въ това се състои сжщността: тѣ сж свършени въ това отношение, но сж немилостиви въ разсѣдението си. Тѣ мислятъ, че никой не може да се спаси, ако не ходи по тѣхния пѣть“. (Wesley's Works, Vol. 111. pp. 152, 153.)

Духовното отклонение, което се бѣ открило въ Англия преди Веслея, до голѣма степенъ бѣ резултатъ на учението за враждебността на закона. Мнозина твърдѣха, че Христосъ е отмахналъ моралния законъ и че християнитѣ вече не сж длѣжни да го пазятъ ; че върващиятъ е свободенъ отъ „робството на добри дѣла“. Други, признавайки вѣчността на закона, обявяватъ, че било ненужно за проповѣдниците да увещаватъ народа къмъ спазване на изискванията му, понеже тѣзи, които Богъ е избралъ за

спасение „чрезъ непреодолимия потикъ на божествената благодать ще бждатъ доведени до практикуване на благочестие и добродетель, докато онъзи пъкъ, които сж осждени на вѣчно отхвърляне, „нѣматъ сила да се покоряватъ на божествения законъ“.

Нѣкои други, подъ претекстъ, че „избранитѣ не могатъ нито да отпаднатъ отъ благодатьта, нито да изгубятъ благоволенieto на Бога“, достигаха до още по-страшното заключение, че „нечестивитѣ дѣла, които тѣ извършватъ, не сж въ действителность грѣхъ, нито трѣбва да се считатъ като престѣпление на божествения законъ, и че, следователно, избранитѣ нѣматъ никаква причина да изповѣдватъ грѣховетѣ си или пъкъ да ги оставятъ чрезъ покаяние“. (McClintock and Strong's cyclopedia.) Затова тѣ заявяваха, че даже и най-подлиятъ грѣхъ, „считанъ навсѣкжде като грубо нарушение на божествения законъ, не е грѣхъ предъ Божието лице“, ако е извършенъ отъ нѣкой избранъ, „понеже единъ отъ сжщественитѣ и отличителни белези на избранитѣ е, че тѣ не могатъ да сторятъ нищо, което би било неугодно на Бога или би било забранено отъ закона“.

Тѣзи чудовищни учения сж по сжщество сжщитѣ, като онъзи на популярнитѣ по-късно възпитатели-теолози, а именно, че нѣма непромѣнимъ божественъ законъ като образецъ на право, но че образецътъ за моралъ се обуславя отъ самото общество, и че е винаги предметъ на промѣна. Всички тѣзи идеи сж вдъхнати чрезъ сжщия духъ : този, който даже между безгрѣшнитѣ жители на небето започна своето дѣло, като се опита да премахне справедливитѣ ограничения, изисквани отъ Божия законъ.

Учението за божествено отреденото, неотмѣнимо пре-допредѣление на човѣка бѣше довело мнозина до действително отхвърляне на Божия законъ. Веслей постоянно се противопоставяше на заблужденията на ония, които поучаваха противъ закона, и

показваше, че учението, което води до антиномианизъм (враждебност към закона), е противно на Писанията. „Защото се яви Божията благодатъ, спасителна за всички човъци,, Защото това е добро и угодно предъ нашия Спасителъ Богъ, Който иска да се спасятъ всички човъци и да достигнатъ до познание на истината. Защото единъ е Богъ, единъ и ходатай между Бога и човъци — човъкътъ Христосъ Исусъ, Който даде Себе си откупъ за **всички**“. (Титу 2: 11.) Божиятъ Духъ щедро се дарява, за да направи всъки човъкъ способенъ да приеме срѣдството за спасение. Така Христосъ е „истинската свѣтлина, която просвѣтява всъки човъкъ, идващъ на свѣта“. (Йоанъ 1 : 9.) Тъзи, които не идватъ при спасението, чрезъ собствения си своеволенъ отказъ изгубватъ дара на живота.

Ето какъ Веслей отговаряше на тъзи, които твърдѣха, че декалогътъ билъ отмѣненъ при смъртъта на Христа, заедно съ церемониалния законъ : „Исусъ не е отмѣнилъ моралния законъ на десеттъ заповѣди, проповѣдванъ и въздиганъ отъ пророцитѣ. Целта на Неговото идване не бѣ, да отмѣни нѣкоя частъ отъ него. Този законъ никога не може да бѣде нарушенъ — той е вѣренъ свидетелъ въ небето . . . Той сществува отъ началото на свѣта и бѣ написанъ не на каменни плочи, но въ сърдцата на човъшкитѣ чада, когато тѣ излъзоха отъ ржцетѣ на Създателя. И макаръ написанитѣ нѣкога съ Божия прѣстъ букви да сж много обезличени чрезъ грѣха, все пакъ тѣ не могатъ напълно да се изличатъ, докато имаме съзнание за добро и зло. Всѣка частъ отъ този законъ остава задължителна за всички човъци презъ всички вѣкове. Той не зависи нито отъ времето, нито отъ мѣстото, нито отъ обстоятелствата, но отъ божествената и човъшката природа и отъ тѣхното непромѣнимо отношение единъ къмъ другъ.

„Не съмъ дошелъ да разруша, но да изпълня“. . .
. Безъ съмнение, смисълътъ на тъзи Христови думи

(споредъ казаното преди и следъ това) е следниятъ : Азъ съмъ дошелъ да го утвърдя въ всичката му пълнота, въпрѣки всички човѣшки тълкувания. Азъ съмъ дошелъ да поставя въ пълна свѣтлина всичко, което въ него бѣше тъмно и неясно. Дошелъ съмъ да разясня истинския смисълъ на всѣка негова частъ и да покажа дължината, ширината и целото протежение на всѣка съдържаща се въ него заповѣдъ, сжщо така, както и височината, дълбочината и недосегаемата чистота и духовностъ на всички негови клонове“. (Wesley's Works, Sermon 25.)

[213]

Веслей проповѣдваше, че има съвършена хармония между Божия законъ и евангелието. „Между закона и евангелието сжществува най-тѣсна връзка, каквато е изобщо възможно да си представимъ. Отъ една страна законътъ приготвя пътя на евангелието и ни насочва къмъ него; а отъ друга страна евангелието ни води къмъ едно по-съвършено пазене на закона. Напримѣръ, законътъ изисква отъ насъ да любимъ Бога, да любимъ ближния си, да бждемъ кротки, смирени и свети. Ние чувствуваме, че сме неспособни за тѣзи нѣща: за човѣка „това е невъзможно“; но Богъ ни е обещалъ да ни даде тази любовъ, да ни направи смирени, кротки, свѣти; ние сграбчваме това евангелие, тази блага вестъ; въздействивано ни е споредъ вѣрата ни; и правдата на закона е изпълнена въ насъ чрезъ вѣрата, която е въ Исуса Христа ...

Най-голъми врагове на евангелието Христово сж тѣзи, които открито и явно осжждатъ закона и говорятъ лошо за него ; тѣзи, които учатъ хорага да нарушаватъ закона, да премахватъ да умаловажаватъ, да отричатъ задължителността не само на една единствена, най-малка или най-голъма, отъ заповѣдитъ, но всички заповѣди вкупомъ... И найчудното, което обхваща всичко това, е, че жертвитъ на това мощно изкушение си въобразяватъ, наистина, че почитатъ Христа, събаряйки Неговия законъ, че

величаятъ Неговата служба, когато унищожаватъ учението Му. Тъ Го почитатъ сжщо като Юда, който Му казваше: „Радвай се, Учителю“, цълувайки Го. За това Исусъ може сжщо тъй справедливо да каже и на всъки единъ отъ тѣхъ: „Съ цълуване ли предавашъ Сина Човѣчески?“ Тъкмо предателство съ цълува-ка е, да говоришъ за Неговата кръвъ, отнемайки Му короната; да отмънишъ която и да е частъ отъ Неговия законъ, подъ предлогъ да ускоришъ напредъка на Неговото евангелие. Наистина, какъ би могълъ да се изтръгне отъ това обвинение онзи, който направо или посрѣдствено про-повѣдва вѣра по такъвъ начинъ, като отклонява хората отъ послушание и представя Христа, като че Той анулира или умаловажава макаръ и най-малката отъ Божиитъ заповѣди ?

На тѣзи, които настояваха, че „проповѣдването на евангелието отговаря на всички цели на закона“, Веслей отговаряше : „Това ние напълно отричаме. То не отговаря и на най-първата целъ на закона, именно, да убеди човѣка въ грѣхъ, да събуди тѣзи, които все още спятъ на прага на пѣкъла“. Апостолъ Павелъ заяви, че „чрезъ закона бива познанието на грѣха“ и, докато човѣкъ не се убеди въ грѣха, той не ще чувствува истински своята нужда отъ умиловителната кръвъ Христова. . . „Здравитъ нѣматъ нужда отъ лѣкаръ, но болнитъ“, обясни самиятъ нашъ Господъ. Абсурдъ е, следователно, да предлагашъ лѣкаръ на онѣзи, които сж здрави, или които поне си въображаватъ, че сж такива. Най-първо трѣбва да ги убедите, че тѣ сж болни ; иначе тѣ нѣма да ви благодарятъ за вашия трудъ. Сжщо така е абсурдно, да се представя Христосъ на тѣзи, чиито сърдца още никога не сж били съкрушени“. (Wesley's Works, Sermon 32.)

Така, проповѣдвайки евангелието за Божията благодатъ Веслей, подобно на своя Учителъ, се силѣше да „прослави и уголѣми закона“. Той изпълни

вѣрно даденото му отъ Бога дѣло. Славни бѣха резултатитѣ, които му бѣ позволено да види. Въ края на единъ дълъгъ животъ, надъ осемдесетъ години — повече отъ петдесетъ години прекарани въ страствуващо проповѣдничество, — неговитѣ явни последователи брояха повече отъ половинъ милионъ души. Но множеството души, което чрезъ неговитѣ трудове бѣше изтръгнато отъ гибельта и унижението на грѣха и бѣ въздигнато къмъ по-висшъ и чистъ животъ, и числото на онѣзи, които чрезъ неговото учение бѣха доведени до единъ по-дълбокъ християнски животъ, ще се узнае чакъ въ вѣчното царство. Животътъ на Веслея е за всѣки християнинъ урокъ съ безценна стойностъ. О, да биха се отразили и въ днешнитѣ черкви вѣрата и смирението, неуморимата ревностъ, себепожертвувателностъ и преданностъ на този Христовъ служителъ !

[215]

Епизод 15—Библията и французката революция.

Въ шестнадесетото столѣтие реформацията, която представи на народа отворената Библия, потърси входъ въ всички страни на Европа, Нѣкои народи я приветствуваха съ радостъ, като небесенъ пратеникъ. Други, благодарение вли-янието на папизма, не ѝ дадоха достъпъ, и свѣтлината на библейското познание съ нейното облагородяваще влияние бѣ почти изгасена. Между тѣзи последнитъ трѣбва да се постави Франция, кждето свѣтлината проникна отначало, но само, за да бжде обхваната отъ тъмнината. Съ столѣтия истина и заблуда се борѣха за господство. Най-после победи злото, и небесната истина бѣ изгонена. „Свѣтлината дойде на свѣта, но човѣцитъ обикнаха повече мрака, нежели свѣтлината“. (Йоанъ 3:19.) Но този народъ трѣбваше да по-жъне последствията отъ своя изборъ. Обуздаващето влияние на Божия Духъ бѣше оттеглено отъ единъ народъ, който бѣше презрѣлъ Неговия благодатенъ даръ. Богъ остави злото да узрѣе, и цѣлиятъ свѣтъ видѣ плодетъ отъ своеволното отхвърляне на истината.

Водената презъ толкова много столѣтия борба срещу Библията въ Франция достигна кулминационната си точка въ събитията на революцията. Това ужасно избухване бѣше справедливъ резултатъ на римското потисничество спрямо словото Божие. То представлява най-поразителната картина, която свѣтътъ нѣкога е видѣлъ, за действието на папската политика, картина на резултатитъ, къмъ които повече отъ хиляда години е клонило учението на римската черква.

Потулването на Писанията въ периода на папското господство бѣше предсказано отъ пророцитѣ; а отъ друга страна Откровението бѣше предизвестило за ужаснитѣ обстоятелства, които трѣбваше да последватъ като резултатъ отъ господството на „човѣка на грѣха“, особено за Франция.

Да прочетемъ това пророчество : „Тѣ ще тъпчатъ свѣтия градъ четиридесетъ и два месеца. И ще дамъ на двамата Мои свидетели, и тѣ, облѣчени въ ретище, ще пророкуватъ хиляда двеста и шестдесетъ дена ... И когато завършатъ свидетелствуването си, звърътъ, който излиза изъ бездната, ще встѣпи въ бой съ тѣхъ, ще ги победи и ще ги убие, а труповетѣ имъ ще постави по стѣгдитѣ на голѣмия градъ, който духовно се нарича Содомъ и Египетъ, дето и Господъ нашъ биде разпнатъ. . . Жителитѣ на земята ще се зарадватъ за тѣхъ и ще се развеселятъ; и ще си пратятъ дарове единъ другиму, понеже тия два пророка мжчиха живѣещитѣ на земята. Но следъ тритѣ и половина дни у тѣхъ ще влѣзе духъ на животъ отъ Бога, и тѣ ще се изправятъ на нозетѣ си, и голѣмъ страхъ ще обземе ония, които ги гледатъ“. (Откр. 11 : 2—11.)

[216]

Споменатитѣ тукъ „четиредесетъ и два месеца“, и „хиляда двеста и шестдесетъ дни“, сж единъ и сжщъ периодъ и еднакво представятъ времето, въ което черквата Христова трѣбваше да търпи потисничеството на Римъ. Хиляда двеста и шестдесеттѣ години на папското господство започнаха въ 538 год. сл. Хр., и трѣбваше да се свършатъ въ 1798 год. сл. Хр. (Вижъ Приложението.) На тази последната дата една французка армия влѣзе въ Римъ, плени папата и го отвлѣче на заточение, кждето той умрѣ. Следъ това, въпрѣки, че бѣ избранъ новъ папа, папската иерархия никога вече не можа да упражни силата, която бѣ притежавала до тогава.

Преследването на черквата не продължи презъ цѣлия периодъ отъ 1260 години. Въ милосърдие-

то си спрямо Своя народъ, Богъ съкрати времето на тѣхния огненъ изпитъ. Предсказващъ „голъмата скръбъ“, която щѣше да нападне църквата, Спасителтъ каза : „Ако не се скратѣха ония дни, не би се спасила никоя плътъ : но заради избранитъ ще се скратятъ ония дни“. (Матей 24 : 22.) Посрѣдствомъ влиянието на реформацията гонението бѣ прекратено преди 1798 година. Относно двамата свидетели пророкътъ прибавя : „Това сж дветъ маслинени дървета и двата свѣтилника, що стоятъ предъ Бога, Господа на земята“. „Твоео слово е свѣтило за ногата ми и свѣтлина за пѣтеката ми“, казва псалмопѣвецътъ. (Псаломъ 118:105.) Двамата свидетели представляватъ Писанията на Стария и Новия заветъ. Единиятъ и другиятъ свидетелствуватъ за произхода и вѣчността на Божия законъ. Единиятъ и другиятъ изясняватъ спасителния планъ. Символитъ, жертвитъ и проро-чествата на Стария Заветъ сочатъ напредъ къмъ идващия Спасителъ. Евангелията и посланията на Новия Заветъ говорятъ за единъ Спасителъ, Който вече е дошелъ, и то така, както бѣ предречено чрезъ символитъ и пророчеството.

[217] „Тъ, облѣчени въ вретѣще, ще пророкуватъ 1260 дни“. Презъ голъмата частъ отъ този периодъ Божиитъ свидетели останаха въ състояние на скритостъ. Папската сила се опитваше да скрие истинното слово отъ народа, и представи предъ него фалшиви свидетели, които да противоречатъ на неговото свидетелство. (Вижъ Приложението). Когато Библията бѣ запретена отъ царски и свѣтски власти ; когато нейното свидетелство бѣ изопачено и бѣха положени всички усилия, каквито хора и демони могатъ да измислятъ, за да се отвърнатъ умоветъ на хората отъ нея ; когато тѣзи, които се осмѣляваха да проповѣдватъ нейнитъ свѣти истини, бѣха преследвани, измѣчвани въ затворнически килии, убивани заради вѣрата имъ, или принуждавани да бѣгатъ въ планински крепости, въ пещери и подземия — тога-

ва върнитъ свидетели пророкуваха въ вретиче. И тѣ продължиха своето свидетелство презъ цѣлия периодъ отъ 1260 години. Въ най-тъмнитъ времена имаше върни мъже, които любѣха Божието слово и бѣха ревностни за Неговата прослава. На тѣзи благородни служители се даде мъдростъ, сила и авторитетъ да изявяватъ Неговата истина презъ цѣлото това време.

„И ако нѣкой иска да ги увреди, огънь ще излезе изъ устата имъ и ще погълне враговетъ имъ : ако нѣкой поиска да ги увреди, така трѣбва той да бжде убитъ“. (Откр. 11: 5.) Хората не могатъ безнаказано да тъпчатъ словото Божие. Значението на това ужасно заплашване е дадено въ последната глава на Откровението : „И азъ свидетелствувамъ всѣкому, който слуша пророчественитъ думи на тая книга : ако нѣкой прибави нѣщо къмъ тѣхъ, нему Богъ ще наложи поразитъ, за които е писано въ тая книга ; и ако нѣкой отнеме нѣщо отъ думитъ на книгата на това пророчество, Богъ ще отнеме дѣла му отъ книгата на живота и отъ свѣтия градъ и отъ написаното въ тая книга“. (Откр. 22 : 18. 19)

Такива сж предупрежденията, които Богъ е далъ, за да запази хората отъ промѣняване по нѣкой начинъ онова, което Той е открилъ или заповѣдалъ. Тѣзи тържествени заплашвания се отнасятъ къмъ всички, които чрезъ влиянието си правятъ хората да гледатъ Леко на Божия законъ. Тѣ трѣбва да вдъхватъ страхъ и трепетъ въ онѣзи, които лекомислено обявяватъ, че е отъ малко значение, дали се покоряватъ на Божия законъ, или не. Всички, които възвишаватъ човѣшки мнения надъ божественото откровение; всички, които биха промѣнили ясното значение на Писанията, за да съответствува то на тѣхното собствено удобство или за да се приспособятъ съ свѣта, взематъ на себе си ужасна отговорностъ. Написаното слово, Божиятъ законъ, ще измѣри характера на

всѣки човѣкъ и ще осѣди всички, които този непогрѣшимъ изпитъ е намѣрилъ за недостойни.

[218] „И когато завършатъ свидетелствуването си“. Периодътъ, презъ който двамата свидетели трѣбваше да пророкуватъ, облѣчени въ вретиче, се свърши въ 1798 година. Въ края на работата имъ, извършена въ неизвестностъ, силата, представена като „звѣръ, който излиза отъ бездната“, трѣбваше да имъ обяви война. Въ много европейски народи силитѣ, които съ столѣтия владѣха въ черква и държава, бѣха контролирани отъ сатана посрѣдствомъ папството. Но тукъ се представя предъ очи ново откритие на сатанинска сила. Подъ предлогъ на голѣмо почитание къмъ Библията, римската политика я държеше запечатана въ непознатъ езикъ и скрита отъ народа. Подъ нейно владичество свидетелитѣ пророкуваха „облѣчени въ вретиче“. Но друга една сила — звѣрътъ отъ бездната — трѣбваше да се издигне, за да обяви открита война на словото Божие.

„Голѣмиятъ градъ“, въ чиито улици бѣха убити тѣзи свидетели, кѣдето лежахъ тѣхнитѣ трупове, е „духовниятъ Египетъ“. Отъ всички представени въ библейската история народи, Египетъ бѣ оня, който цѣлокупно отричаше съществуването на живия Богъ и отблъсваше Неговитѣ заповѣди. Никой монархъ не предприе по-открито и заповѣдническо бунтуване противъ авторитета на Небето, както фараонътъ на Египетъ. Когато Божията вестъ му бѣ занесена чрезъ Мойсея отъ името Господне, фараонътъ гордо отвърна : „Кой е тоя Господъ, та да послушамъ гласа Му и да пусна израиля? Азъ не зная Господа и нѣма да пусна израиля“. (Изходъ 5 : 2.) Това е безбожието ; и народътъ, представенъ чрезъ Египетъ, щѣше да издигне гласъ на подобно отричане живия Богъ, и щѣше да открие същия духъ на невѣрие и предизвикателство. „Голѣмиятъ градъ“ е сравненъ въ духовенъ смисълъ и съ Содомъ. Покварата на Содомъ въ нарушаване Божия законъ се проявя-

ваше особено въ сладострастие. Този грѣхъ щѣше да бѣде отличителната характерна черта и на народа, който щѣше да изпълни това пророчество.

Съгласно думитѣ на пророка, малко преди 1798 год. следъ Христа, една сила съ сатанински прокзходъ и характеръ щѣше да се издигне, за да води война срещу Библията. Въ страната, кждето двамата свидетели трѣбваше да бѣдатъ смълчани, щѣше да се открие безбожието на фараона и безпятицата на Содомъ.

Това пророчество получи точно и поразително изпълнение въ историята на Франция. Презъ революцията въ 1793 год. „свѣтътъ за прѣвъ пжтъ чу, какъ едно събрание на мжже, родени и възпитани въ цивилизация и претендиращи за правото да управляватъ най-благородната и вежливата нация въ Европа, издигна гласъ, за да отрече най-тържествената религиозна истина и да отхвърли вѣрата и поклонението на Божеството“. (Вижъ Приложението.) „Франция е единствената нация въ свѣта, срещу която достовѣренъ източникъ свидетелствува, че като народъ тя е издигнала ржката си за откритъ бунтъ противъ Твореца на вселенната. Имало е, има и сега голѣмо число богохулци и невѣрници и въ Англия, и въ Германия, и въ Испания, и другаде; но Франция стои сама въ свѣтовната история, като единствена нация, която съ декретъ отъ народно законодателно събрание провъзгласи, че нѣма Богъ, и въ която цѣлокупното население на столицата и голѣмо множество отъ провинцията прие тази вестъ съ танци и пѣсни на радостъ“. (Вижъ Приложението.) Франция откри и характера на Содомъ. Презъ революцията бѣ констатирано състояние на открита морална поквара и гнилота, подобни на ония, които донесоха унищожение на градоветъ Содомъ и Гомора. Историкутъ, както и пророчеството, представятъ безбожието и покварата на Франция. „Въ интимна връзка съ законите противъ религията бѣ и този, който по-

[219]

нижи брачния съюзъ - най-свѣтия договоръ, който две човѣшки същества могатъ да създадатъ, и чиято дълготрайностъ спомага наймного за заздравяване на обществото, до положение на граждански контрактъ отъ кратковремененъ характеръ, който две личности могатъ да сключатъ и развържатъ отново по желание . . . Ако демонитъ бѣха предприели да изнамѣрятъ начинъ за най-ефикасно унищожение на всичко почтено, изящно и дълготрайно въ семейния животъ, като осигурятъ въ същото време и предаването на злото отъ родъ въ родъ, тѣ едва ли биха могли да измислятъ по-сполучливъ планъ, отколкото е падането на брака . . . София Арнолтъ, актриса, прочута по остроумнитъ си изрази, описва републиканския бракъ като „тайнство на блудството“. (Scott, Vol. I, ch. 17.)

„Дето и Господъ нашъ биде разпнатъ“. Тази подробностъ въ пророчеството сжщо така се изпълни въ Франция. Въ никоя друга страна духътъ на врага срещу Христа не се показва по-поразително. Въ никоя страна истината не срещна по-горчива и жестока съпротива. Преследвайки изповѣдващитъ евангелието, Франция разпна Христа въ лицето на Неговитъ ученици.

Столѣтие следъ столѣтие се проливаше кръвта на светиитъ. Докато валдензитъ жертвуваха живота си по Пие-монтскитъ планини за „словото Божие и свидетелството Исусъ Христово“, тѣхнитъ братя, албигойцитъ въ Франция, даваха сжщото свидетелство и за сжщото дѣло. Въ днитъ на реформацията тѣхнитъ привърженици бѣха умъртвявани при ужасни мъжки. Царъ и благородници, жени отъ високъ родъ и нѣжни момичета, гордостъта и честъта на нацията, се забавляваха, наблюдавайки агониитъ на мѣченицитъ за Исуса. Храбритъ хугеноти, борящи се за правата, които човѣшкото сърдце счита за най-свети, проливаха кръвта си по скжпо извоювани полета. Протестантитъ бѣха считани извънъ законитъ,

главитъ имъ се оценяваха за пари, и тѣ биваха преследвани като диви звѣрове.

„Църквата въ пустинята“ бѣха тѣзи отъ тѣхнитѣ потомци, които съществуваха още въ Франция презъ осемнадесетия вѣкъ и се криеха по планинитѣ на югъ, за да запазятъ вѣрата на своитѣ бащи. Когато се осмѣляваха нощемъ да се събератъ въ планинитѣ или осамотенитѣ степи, тѣ биваха преследвани отъ змея и влачени въ доживотно робство изъ галеритѣ. Най-чиститѣ, най-образованитѣ и найинтелигентнитѣ французи, при неизказано ужасни мъки сж бивали окоавани между разбойници и убийци. Други преживѣваха по-милостива обноска: когато невъоржжени и безпомощни падаха на колѣне, тѣ биваха хладнокръвно застрелвани. Стотици стари мъже, беззащитни жени и невинни деца биваха оставяни мъртви на мѣстото, дето се събираха. При преминаване планинитѣ или горитѣ, където бѣха свикнали да се събиратъ, не бѣше нѣщо необичновено да се намѣрятъ „на всѣки четири крачки трупове, пронизани отъ мечъ и мъртви тѣла, висящи по дърветата“. Тѣхната страна, опустошена отъ мечъ, брадва и клада, „бѣше обѣрната въ обширна печална пустиня“. „Тѣзи жестокости се вършеха не въ нѣкой тѣменъ вѣкъ, но презъ блестящето време на Людвигъ XIV. Това бѣ вѣкъ, когато науката напредваше, литературата цвѣтѣше и дворцовитѣ богослови отъ столицата, учени и оратори се явяваха съ видъ на смирение и любов“. (Вижъ Приложението.)

Но най-черното отъ злодеянията, най-ужасното отъ пре-стѣпленията, зарегистрирани въ историята, това е кървавата Вартоломеева нощъ. Свѣтътъ още потреперва отъ ужасъ при спомена за тази подла и жестока съчъ. Подъ натиска на свещеници и прелати отъ църквата, кралтъ на Франция даде съгласието си за това престѣпление. Камбаненъ звонъ печално разпрѣсна въ тишината на нощъта сигнала за клането. Хиляди протестанти, спокойно спящи въ

домоветъ си, уповавайки се на честната дума на краля, бѣха извлѣчени безъ предупреждение и хладнокрѣвно избити.

[221] Както Христосъ бѣше невидимиятъ водителъ на Своя народъ отъ египетското робство, така сатана бѣше незабелязаниятъ водителъ на своитѣ поданици въ това ужасно дѣло за увеличение на мъченицитѣ. Въ Парижъ съчѣта продължи седемъ дни, като въ първитѣ дни тя бѣ съ невобразима яростъ. И това дѣло не се ограничи само въ столицата : по заповѣдь на краля то се разпротрѣ изъ всички провинции и всички градове, кждето живѣха протестанти. Не се гледаше нито на възраст, нито на полъ. Не се пощадяваше нито невинно бѣбе, нито побѣлѣлъ старецъ. Благородни и селяни, млади и стари, майки и деца, всички бѣха заедно съсичани. Касапницата изъ цѣла Франция продължи два месеца. Около седемдесетъ хиляди, цвѣтътъ на нацията, загинаха.

Когато вестъта за това престѣпление достигна въ Римъ, ликуването между духовенството бѣ безгранично. Кардиналтѣ на Лотарингия награди вестителя съ хиляда крони; орждието на Свети Анжело даде радостенъ залпъ ; камбанитѣ отъ всички черкви забиха ; огньове на праздненство преобърнаха нощта въ день ; а Григорий XIII, придруженъ отъ кардинали и други църковни сановници, отиде въ дълга процесия въ църквата Св. Людвигъ, кждето кардиналтѣ на Лотарингия изпѣ едно *Te Deum*. Медаль бѣ изработенъ за възпоменание на съчѣта, а въ ватикана и сега могатъ да се видятъ три фрески отъ Вазарий. представящи, какъ адмиралтѣ планира въ съвета заговора за съчѣта, и самата съчъ. Григорий изпрати на Карлъ IX златната роза, а четири месеца по-после . . . той слушаше любезно проповѣдта на единъ френски свещеникъ, . . . който говорѣше за тѣй щастливия и радостенъ день, когато „пресвѣтиятъ отецъ“ бѣ получилъ известията и отишелъ тър-

жествено да благодари на Бога и на св. Людвигъ“. (White, „The Massacre of St. Bartolomew“, ch. 14, par. 34.)

Невидимото същество, което предизвика сцени-
тъ на Вартоломеевата нощ, ръководеше и тъзи на
революцията. Исусъ Христосъ бѣ представенъ като
предателъ, и общиятъ викъ на французкитѣ безбож-
ници бѣше : „Унищожете негодника !“, т. е. Хрис-
та. Богохулството и сладострастието вървѣха ржка
за ржка, и най-подлитѣ хора, тия, които бѣха преда-
дени на жестокости и пороци, изроди, сега се въз-
хваляваха най-много. Чрезъ всичко това на сатана
се отдаваше висша почестъ, а Христосъ, съ Неговитѣ
качества на истина, чистота и несебелюбива любо-
вь, биваше разпъванъ.

„Звъртъ, който излиза изъ бездната, ще встѣпи
въ бой съ тѣхъ, ще ги победи и ще ги убие“. Безбож-
ната сила, която владѣеше въ Франция презъ време
на революцията и режима на терора, предприе така-
ва война срещу Бога и Неговото свето слово, каквато
свѣтътъ никога не бѣ видѣлъ. Поклонението на Бо-
га бѣше забранено отъ Народното събрание. Библии
биваха събирани и публично изгаряни съ всевъз-
можни подигравки. Законътъ Божий бѣше потъпка-
нъ. Библейскитѣ наредби бѣха унищожени, отмѣне-
ни и седмичниятъ день на почивка бѣше отхвърле-
нъ на страна, като вмѣсто него всѣки десети день би-
ваше посвещаванъ на пиръ и богохулство. Кръще-
ние и Господня вечеря бѣха забранени. Надгробнитѣ
надписи обясняваха, че смъртъта е вѣченъ сънъ.

Страхътъ Господенъ се считаше не за начало на
мѣд- рость, а за начало на глупость. Забранено бѣ-
ше почитането на каквото и да е, освенъ на свобода-
та и на отечеството. „Закониятъ епископъ на Пари-
жъ бѣше повиканъ да играе главната частъ въ най-
неразумната и възмутителна комедия, играна нѣко-
га предъ лицето на народното представителство . . .
Той дойде, представенъ въ пълна служебна унифор-

ма, за да заяви на конвента, че религията, която той отъ толкова години е училъ, е била въ всѣко отношение само попски хитрости, и че тя нѣма никаква основа нито въ историята, нито въ свѣтата истина. Той отхвърли съ тържествени и изрични думи съществуването на Бога, Комуто бѣше посвѣтенъ да служи, и каза, че за въ бждеще той се посвещава на поклонение само предъ свободата, равенството, добродетельта и нравственостъта. Следъ това той сложи на масата епископската си украса и получи братска пригрѣдка отъ президента на конвента. Нѣколко други вѣроостѣпили свещеници последваха примѣра на този прелатъ“. (Scott, Vol. I, ch. 17.)

„Жителитѣ на земята ще се зарадватъ за тѣхъ; и ще си пратятъ дарове единъ другиму, понеже тия два пророка мѣчеха живѣещитѣ на земята“. Безвѣрна Франция бѣше смълчала изобличителния гласъ на Божиитѣ два свидетели. Словото на истината лежеше мъртво по нейнитѣ улици, и тѣзи, които мразѣха ограниченията и изискванията на Божия законъ, сега ликуваха. Хората открито предизвикваха Царя на небето. Както грѣшницитѣ въ древността, тѣ викаха: «Какъ ще узнае Богъ ? И може ли да знае Всевишниятъ?» (Псаломъ 72:11.) Съ почти невѣроятнo богохулствено хладнокрѣвие единъ отъ свещеницитѣ при нозия режимъ каза: „Боже, ако Ти съществувашъ, отмъсти за Твоето оскърбено име. Азъ Те отхвърлямъ, азъ Те презирамъ, а Ти оставашъ мълчаливъ; Ти не смѣешъ да пуснешъ Твоитѣ мълнии. Кой, следъ всичко това, ще вѣрва още въ Твоето съществувание?“ (Lactelle's „History“ Vol. XI p. 309.) Това бѣше като че ехо на фараоновитѣ думи: „Кой е тоя Господъ, та да послушамъ гласа Му?“ „Азъ не зная Господа!“

„Рече безумецъ въ сърдцето си: Нѣма Богъ“. (Псаломъ 13: 1.) И Господъ обявява относно изопачителитѣ на истината: „Безумието имъ ще се открие предъ всички“. (2 Тимотею 3:9.) Следъ като Франция бѣ от-

рекла поклонението предъ живия Богъ, предъ „Високия, Превъзвисяния и Вѣчноживѣещия“, не измина много време, и тя изпадна до най-низко езичество. Предъ събранието на народнитъ представители чрезъ най-висшитъ граждански и законодателни власти бѣ издигната богинята на разума въ лицето на една развратна жена. Историкътъ казва: „Една отъ церемониитъ на това безумно време стои ненадмината по глупостъ, свързана съ безбожие. Вратитъ на конвента се отвориша за група музиканти, и, предшествувани отъ тѣхъ, влъзоха членоветъ на общинското тѣло въ тържествена процесия, пѣйки химнъ въ честь на свободата и придружаващи една забулена жена, която бѣ предметъ на тѣхното поклонение и която тѣ наричаха богиня на разума. Щомъ като тя пристигна въ палатата, веднага бѣ отбулена тържествено и поставена отдѣсно на президента. Тогава въ нейното лице бѣ открита една актриса отъ операта ... На тази личностъ, като най-подходящъ предствителъ на разума, на този разумъ, на който тѣ се покланяха, конвентътъ на Франция отдаде публично поклонение.

[223]

Това безбожно и смѣшно фокусничество стана обичай; издигането богинята на разума бѣше подновено и подражавано отъ цѣлата нация въ такива мѣста, кждето жителитъ желаеха да се покажатъ достойни за висотата на революцията“. (Scott, Vol. 1, ch. 17.)

Ораторътъ, който въведе поклонението на разума, каза : „Законодатели ! Фанатизмътъ е отстъпилъ мѣстото на разума. Неговитъ мжтни очи не можеха да понесатъ блѣсъка на свѣтлината. Днесъ огромна навалица се събра подъ тѣзи готически сводове, които за пръвъ пжтъ отекнаха ехото на истината. Тамъ французитъ отпразднуваха единственото истинско богослужение, това на свободата, на разума. Тамъ ние създадохме нови желаня за успѣха на републиканскитъ оржжия. Тамъ ние изоставихме бездуш-

ните идоли заради разума, за този одушевенъ образъ, шедъовъръ на природата“. (Thiers, „History of the French Revolution, Vol. II, pp. 370, 371.)

Когато богинята бѣ въведена въ конвента, президентътъ я взе за ржка, и, обръщайки се къмъ събранието, каза : „Смъртни, престанете да треперите предъ безпомощнитъ молнии на единъ Богъ, когото страховетъ ви сж създали. Отъ сега нататкъ не признавайте друго божество, освенъ разума. Азъ ви представямъ неговия най-благороденъ и чистъ образъ ; ако трѣбва да имате идоли, жертвувайте само на такива, като на този . . . О, покривало на разума, падни предъ величествения сенатъ на свободата ! ...“

„Богинята, следъ като бѣ прегърната отъ президента, бѣ сложена въ великолепа кола и всрѣдъ огромна навалица бѣ отведена въ катедралата Нотрѣ Дамъ, за да заеме мѣстото на божеството. Тукъ тя бѣ издигната на главния олтаръ и получи поклонение отъ всички присѣтствуващи“. (Alison, Vol. I, ch. 10.)

[224] Не дълго следъ това последва публичното изгаряне на Библията. При единъ случай „народното дружество отъ секцията на музея“ влѣзе въ залата на съвета, викайки : „Да живѣе разумътъ!“ и носейки на върха на една върлина полуизгорѣлитъ останки отъ нѣкои книги, между които и и молитвеници, книги за литургии, Стария и Новия заветъ, които, споредъ думитъ на президента „изкупиха въ голѣмия огънь“, „всички глупости, за извършване на които бѣха повлияли човѣшкия родъ“. (Jurnal of Paris, 1793, № 318.)

Папството бѣше започнало дѣлото, което безбожието довѣрши. Папската политика бѣше изработила социални, политически и религиозни положения, които тикаха Франция къмъ гибель. Писатели, описвайки ужаситъ на революцията, казватъ, че тѣзи крайности трѣбва да се отдадатъ на трона и на църквата. (Вижъ Приложението.) Въ строга справед-

ливостъ тѣ трѣбва да се припишатъ на черквата, която бѣше заблудила умоветъ на царетъ срещу реформацията, считайки я за елементъ, противенъ на короната, елементъ за раздоръ, фаталенъ за мира и единодушието на народа. Чрезъ това сръдство Римъ вдѣхна най-отвратителна жестокостъ и най-горчиво потисничество, каквото нѣкога е било упражнено отъ царски авторитетъ.

Духътъ на свободата съпровождаше Библията. Навсѣкжде, кждето се приемаше евангелието, очитъ на хората се отваряха. Тѣ започваха да отгърсватъ оковитъ на невежеството, на порока и на суевѣрието. Тѣ започваха да мислятъ и действуватъ като хора. Монарситъ видеха това, и треперѣха за тиранията си.

Римъ не се бави да събуди тѣхнитъ ревниви подозрения. Въ 1525 г. папата бѣше казалъ на французкия регентъ : „Тази мания (протестантизмътъ) не само ще обърка и унищожи религията, но заедно съ нея и всички князе, благородници, закони, редъ и градации“. (Felice, „History of the Protestants of France“, b. 1, ch. 2, par. 8.) Нѣколко години по-късно, папскиятъ нунцио (пратеникъ) предупреди царя по следния начинъ: „Господарю, не се мамете, протестантитъ ще погребатъ всѣки граждански и религиозенъ редъ . . . Тронътъ е толкова въ опасностъ, колкото и олтарътъ . . . Въвеждането на нова религия трѣбва неминуемо да донесе и ново управление“. (D'Aubigne, „History of the Reformation in the Time of Calvin“, b. 2, ch. 36.) И теолозитъ апелираха къмъ предразсѣдѣцитъ на хората, като заявяваха, че протестантското учение „примамва хората къмъ новости и глупости ; че то ограбва краля отъ преданнитъ чувства на подчиненитъ му и разорява вѣрата въ черквата и държавата“. Ето така Римъ успѣ да настрои Франция срещу реформацията. За запазване на трона, на благороднитъ и на законите бѣ из-

дигнатъ мечътъ на гонението най-първо въ Франция“. (Wylie, b. 13, ch. 4.)

[225] Владѣтелите на страната предвиждаха малко резултатитѣ отъ тази гибелна политика. Библейскитѣ учения биха посѣли въ умоветѣ и сърдцата на хората принципитѣ на справедливостъ, умѣреностъ, истина, равенство и благотво-рителностъ, които сж и истинскитѣ краежгъленѣ камъкъ на народния успѣхъ. „Правда народъ въздига“. „Съ правда се престола заякчава“. „Дѣло на правдата ще бжде мирътъ“, а резултатътъ — „спокойствие и безопасностъ во-вѣки“. (Притчи 14 : 34 ; 16 : 12.) Този, който се покорява на Божия законъ, най-вѣрно ще почита и ще се покорява на законитѣ на своята страна. Този, който се бои отъ Бога, ще почита царя, уважавайки всѣка справедливостъ и законна властъ. Уви ! нещастна Франция забрани Библията и отрече нейнитѣ ученици. Столѣтие следъ столѣтие, мжже на принципъ и чистота, мжже съ духовна бистрота и морална сила, мжже, които имаха куражъ да изповѣдатъ своитѣ убеждения и вѣра, да страдатъ за истината, работѣха като роби по галеритѣ, умираха по кладитѣ или изгниваха въ затворническитѣ килии. Хиляди и хиляди хора се спасяваха чрезъ бѣгство ; и това продължи двеста и петдесетъ години следъ откриването на реформацията.

„Едва ли имаше французка генерация презъ този дълъгъ периодъ, която да не бѣ видѣла, какъ ученицитѣ на евангелието бѣгатъ предъ безумната яростъ на гонителя и отнасятъ съ себе си способнитѣ, изкуствата, трудолюбието и реда, съ които тѣ обикновено превъзхождаха другите, и по такъвъ начинъ обогатяваха странитѣ, въ които намираха прибежище. И колкото повече ползваха другитѣ страни съ тѣзи свои добри дарби, толкова повече се лишаваше отъ тѣхъ собствената имъ страна. Ако всички, които се прогонваха отъ Франция, биха се задържали въ нея ; ако презъ тѣзи триста години творческитѣ

гений и разсждителната мощъ на прогоненитъ биха обогатили нейната литература, биха усъвършенствували нейната наука ; ако тѣхната мъдростъ би ръководила нейнитъ съвети, ако тѣхната храбростъ би извоювала нейнитъ победи, ако тѣхната справедливостъ би създавала нейнитъ закони, ако библейската религия би укрепила разума и управлявала съвѣстѣта на нейния народъ, о, каква слава щѣше да окръжава днесъ Франция ! Колко велика, колко цвѣтуща, колко щастлива страна, образецъ за народитъ, щѣше да бжде тя !

„А вмѣсто това, слѣпъ, неумолимъ фанатизъмъ изгони отъ нейната земя всѣки учителъ на добродетель, всѣки труженикъ за редъ, всѣки честенъ защитникъ на трона ; на ония мъже, които биха направили страната си знаменита и славна, се каза : Изберете си едно отъ дветъ — клада или изгнание. И тѣй, гибельта на страната бѣше пълна ; не остана вече никаква съвѣстъ, за да бжде осжждана на смъртъ ; никаква религия, за да бжде замъкната на клада ; никакъвъ патриотизъмъ, за да бжде прогонванъ въ заточение“. И революцията съ нейнитъ ужаси бѣха

[226]

страшнитъ последици отъ това.

„Съ бѣгството на хугенотитъ се отбеляза общъ упадъкъ въ Франция. Цвѣтущи фабрични градове западнаха ; плодородни мѣстности подивѣха ; умствена тжпостъ и морално падение последваха единъ периодъ на нежеланъ прогресъ. Парижъ стана обширенъ бедняшки приютъ и се казва, че при избухването на революцията около двеста хиляди бедняци сж чакали помощъ отъ царската щедростъ. Единствени иезуититъ процвѣтѣваха всрѣдъ западналия народъ и властвуваха съ ужасна тирания надъ църкви и училища, въ затвори и галери“.

Евангелието щѣше да даде на Франция разрешението на онѣзи политически и социални проблеми, които сръчността на духовенството, на краля и на законодателитъ бѣше опозорила и които, най-сетне,

тична на народа към анархия и гибел. За нещастие, под господството на Рим хората бяха изгубили благословените учения на Спасителя, отнасящи се до себепожертвувателността и несебелюбивата любов. Тъ се бяха отклонили от пътя на личното себеотрицание в полза на другите. Богатите не чувствуваха никакъв упрък за угнетяването на бедните, бедните пък — никаква помощ в своето робство и унижение. Себелюбието на заможните и силните растеше все по-явно и ставаше по-грубо и по-жестоко. Съ столетия алчността и злобата на благородниците имаше за последствие угнетително насилие над селяните. Богатите онеправдаваха бедните, а бедните мразеха богатите.

Въ много провинции благородните владяха именията, а работящите класи бяха само наематели: те зависяха единствено от милостта на своите земевладълци и биваха принуждавани да се подчиняват на безбожните им изисквания. Бремето за издръжка на черквата и държавата падаше върху плещите на сръдната и долната класи, които бяха обложени от гражданските власти и духовенството с тежки данъци. „Удоволствието се считаше като върховен закон на благородниците ; земеделците и селяните можеха да умират от глад : тяхните угнетители не искаха да знаят за това. . . Изключителните интереси на собствениците винаги бяха на първо място. Животът на земеделците беше живот на непрестанен труд и необлекчена мизерия ; към оплакванията им, ако само смееха да се оплакват, се отнасяха безочливо и презрително. Сдилищата даваха винаги право на благородника, а не на селянина. Сдиите биваха публично подкупвани, а капризите на аристократите имаха сила на закон. Като резултат на тази система, развалата стана обща. Данъците, изтръгнати от народа, едва на половина стигаха до държавните или църковни каси ; другото биваше разпиля-

вано въ разюздано себеугодничество. Хората, които така ограбваха своите съ-човъци, биваха освобождавани отъ данъци и съгласно закона или обичая имаха право на достъпъ до всички държавни служби. Привилигерованитъ класи брояха сто и петдесетъ хиляди члена, и за да се задоволи тѣхното разсипничество, милиони отъ тѣхнитъ съграждани биваха осяждани на безпомощенъ и унизителенъ животъ“. (Вижъ Приложението.)

Дворътъ живѣеше въ луксъ и разсипничество. Недовѣрие владѣеше между управниците и народа. Спрямо всички мърки на управлението се явяваше подозрение, че сж коварни и себелюбиви. Повече отъ половинъ столѣтие преди революцията тронътъ се заемаше отъ Людвигъ XV, който даже въ тѣзи тежки времена се отличавахе като ленивъ, лекомисленъ и страстенъ монархъ. При покварена и жестока аристокрация, при обеднѣла и невежа подолна класа, при финансово затруднена държава и ожесточенъ народъ, нѣмаше нужда да бжде нѣкой прорскъ, за да разбере ужасно надвисващия се, застрашаващъ съ избухване взривъ. На предупрежденията на съветниците си кралятъ бѣше свикналъ да отговаря: „Опитайте се да продължатъ нѣщата така, докато азъ живѣя ; следъ моята смъртъ, нека дойде, каквото ще“.

Напразно настояваха тѣ за необходимостъ отъ реформи. Кралятъ виждаше злинитъ, но нѣмаше нито куража, нито силата да ги посрещне. Сждбата, която очакваше Франция, се рисувахе твърде вѣрно въ неговия безчувственъ и себелюбивъ отговоръ : „Следъ мене, ако ще би и потопъ !“

Използвайки ревността на кралетъ и управляущитъ класи, Римъ ги бѣ повлиялъ да държатъ народа въ робство, знаейки добре, че по този начинъ държавата ще бжде ослабена, а чрезъ това той ще може да наложи своето владичество и на управници, и на народъ. Неговата предвидлива политика го научи,

че за да пороби успѣшно хората, трѣбва да екове въ вериги душитъ имъ, и че най-сигурниятъ пжтъ, да имъ попрѣчи за освобождение отъ робството, бѣше да се направятъ тѣ негодни за свобода. Моралниятъ отпадъкъ, произлизащъ отъ тази политика, бѣше хиляди пжти по-ужасенъ, отколкото физическитъ страдания. От-дѣленъ отъ Библията, храненъ съ фанатизъмъ и егоизъмъ, народътъ бѣ потопенъ въ невежество, подозрение и пороци, така че бѣ станалъ съвършено неспособенъ за самоуправление.

[228] Такъвъ бѣше планътъ на Римъ. Обаче плодътъ излѣзе съвсемъ другъ. Вмѣсто да държи маситъ въ слѣпо подчинение на своитъ догми, Римъ направи отъ тѣхъ безвѣрници и революционери. На романизма гледаха като на попски хитрости, а духовенството считаха отговорно за тѣхното угнетение. Римскиятъ Богъ бѣше единствениятъ Богъ, когото тѣ познаваха ; римското учение — единствената имъ религия. Неговата алчностъ и жестокостъ тѣ считаха като плодъ на Библията, и затова не желаеха да знаятъ нищо и за нея.

Римъ бѣше криво представилъ характера на Бога и бѣше изопачилъ Неговитъ изисквания, затова сега хората отхвърлиха както Библията, така и нейния авторъ. Въ името на Свещенитъ Писания Римъ бѣше изисквалъ слѣпа вѣра въ неговитъ догми. Като реакция, Волтеръ и неговитъ сподвижници отхвърлиха изцѣло словото Божие и съеха изобилно отровата на невѣрието. Римъ бѣше притискалъ народа съ желѣзнии си нозе, и сега маситъ, унижени и тиранизирани, отхвърлиха всѣко ограничение. Разяренъ, че толкова дълго време е отдавалъ почитъ на една блестяща измама, народътъ отхвърляше заедно и истината, и заблудата. Смѣсвайки свободата съ своеволието, робитъ на порока тържествуваха въ своята въображаема свобода.

При откриване революцията, чрезъ кралско позволение на народа се даваше представителство, кое-

то превишаваше онова на съединенитѣ благородници и духовенството. Висшето управление се намираще, прочее, въ неговитѣ рѣце ; обаче той не бѣ въ състояние да го употреби мъдро и умѣрено. Усърденъ за изглаждане неправдитѣ, които бѣше претърпѣлъ, той веднага предприе преобразуване на обществото. Поруганото простолюдие, на което умоветѣ оѣха пълни съ горчици, отъ дълго време събирани спомени за злото, реши да преобърне станалото непоносимо състояние на мизерия, и да си отмъсти на онѣзи, които то считаше като автори на своитѣ страдания. Подтиснатитѣ се възползваха отъ урока, който бѣха научили отъ тиранията, и го приложиха, като станаха угнетители на тѣзи, които ги бѣха угнетявали.

Нещастна Франция ! Този благороденъ народъ женѣше кървавата жетва на посѣтото семе. Ужасни бѣха резултатитѣ отъ подчинението ѣ на могѣществото на Римъ. Тамъ,. кждето Франция издигна първата клада подъ влиянието на романизма, тамъ по-сетне революцията издигна първата си гилотина. На самото мѣсто, кждето въ шестнадесетото столѣтие бѣха изгорени първитѣ мъченици на протестантската вѣра, въ осемнадесетото столѣтие бѣха гилотинирани първитѣ жертви на народното отмъщение. Отхвърляйки евангелието, което щѣше да ѣ донесе изцѣление, Франция бѣ отворила широко вратитѣ си за невѣрието и гибельта. Когато ограниченията на Божия законъ се захвърлиха настрана, намѣрено оѣ, че човѣшкитѣ закони бѣха немощни да задържатъ мощнитѣ вълни на човѣшкитѣ страсти; народътъ изпадна въ бунтъ и анархия. Войната срещу Библията откри въ историята една епоха, позната като „господство на терора“. Мирътъ и щастието бѣха прокудени отъ домоветъ и отъ сърдцата на хората. Никой не бѣше сигуренъ. Този, който триумфираше днесъ, биваше подозрѣнъ и осъжданъ утре. Насилие и развратъ се ширѣха свободно.

Кралътъ, духовенството и благородниците бѣха подложени на жестокоститѣ на единъ полудѣлъ народъ. Тѣхната жажда за кръвъ се само възбуди при езекуцията на краля ; и тѣзи, които заповѣдаха неговата смъртъ, скоро го последваха на ешафода. Обща съчь бѣ решена за всички подозрѣни въ враждебность къмъ революцията. Затворитѣ бѣха претѣпкани ; по едно време тѣ съдържаха повече отъ двеста хиляди пленници. Въ градоветѣ на царството се разиграваха ужасни сцени. Една революционна партия се обявяваше противъ друга и Франция се бѣше обърнала въ обширно бойно поле, кждето маситѣ биваха помитани отъ бѣса на своитѣ страсти. Въ Парижъ метежитѣ следваха единъ следъ други и гражданитѣ бѣха раздѣлени на различни фракции, които изглеждаха да се бѣха предали на взаимно изтѣрбление. И, като прибавка на общото бедствие, нацията се вплете въ продължителна и опустошителна война съ великитѣ сили на Европа. „Страната бѣ почти банкрутирала, армията негодуваше за неизплатенитѣ заплати, парижанитѣ умираха отъ гладъ, провинциитѣ бѣха опустошавани отъ разбойници и цивилизацията загасваше въ анархия.

Народътъ бѣше научилъ твърде добре уроцитѣ на жестокость и мъки, които Римъ му бѣше така прилежно преподавалъ. Деньтъ за отплата най-сетне бѣ дошелъ. Сега не вече ученицитѣ на Исуса Христа биваха хвърляни въ затвори или влачени по клади; Тѣ отдавна бѣха загинали или изгонени въ изгнаничество. Римъ изпитваше сега смъртоноснитѣ удари отъ тѣзи, които той бѣше обучилъ да се наслаждаватъ отъ кръвопролитни дѣла. „Примѣрътъ на гонение, който клирътъ на Франция бѣше давалъ презъ толкова вѣкове, сега се разрази върху самитѣ тѣхъ съ забележителна сила. Кръвьта на свещеници се проливаше върху ешафодитѣ. Галеритѣ и затворитѣ, нѣкога пълни съ .хугеноти, сега бѣха натѣпкани съ тѣхнитѣ гонители. Оковани на седалищата

си и работящи при веслата, римските свещеници на свой редъ изпитваха мъките, които тѣ бѣха налагали на нѣжнитѣ еретици“. (Вижъ Приложението.)

„После дойдоха днитѣ, когато най-варварскитѣ отъ всички кодекси (сборници отъ закони) се изпълняваха отъ най-варварскитѣ сѣдилища; когато човѣкъ не можеше да поздрави съседа си, или да се помоли, безъ съ това да се изложи на опасностъ, да е извършилъ смъртно престѣпление; когато шпиони [230] дебнѣха по всѣки жгълъ на улицитѣ; когато гилотината работѣше усилено всѣка сутринь; когато затворитѣ бѣха препълнени подобно на кораби съ роби; когато каналитѣ на Парижъ отнасяха въ Сена вълни отъ човѣшка кръвъ. . . Докато ежедневно коли, пълни съ жертви, ги отнасяха по улицитѣ на Парижъ за мѣстото на екзекуцията, проконсулитѣ, които конвентътъ бѣше изпратилъ въ провинциитѣ, пируваха въ прекалена жестокостъ, непозната даже въ столицата. Ножътъ на смъртоносната машина се вдигаше и падаше твърде бавно, за да смогне въ своето дѣло на съчь. Дълги редици пленници биваха унищожавани съ картечница. Дупки биваха пробивани въ дѣната на натѣпкани съ нещастни жертви лодки, за да ги потопяватъ масово. Лионъ се превърна въ пустиня. Въ Арасъ на затворницитѣ се отказваше даже жестоката милостъ на бърза смъртъ. По цѣлото протежение на р. Лоара, отъ Сомюръ до морето, голѣми тѣлпи врани и ястреби пируваха надъ голитѣ трупове, преплетени въ най-отвратителни положения. Никаква милостъ не се показваше къмъ полъ или възраст. Броятъ на младитѣ седемнадесетъ годишни момчета и момичета, умъртвени отъ това отвратително управление, възлизаше на стотици. Якобинцитѣ си подмѣтаха отъ копие на копие малки бебета, изтрѣгнати отъ майчинитѣ гърди. (Вижъ Приложението.) Въ краткото време отъ десетъ години загинаха множество човѣшки сѣщества.

Всичко това бѣше съгласно съ желанията на княза на тъмнината и съ целѣта, която той преследваше отъ вѣкове на вѣкове съ безподобна хитростъ. Неговата тактика отъ началото до края е измама, а твърдото му намѣрение е, да съкруши човѣшката фамилия подъ тежестъта на всички злини; да обезобрази, да оскверни дѣлото на Бога, да осуети Неговигь намѣрения на благоволение и любовь, и тѣй да причини скръбъ въ небето. После, посрѣдствомъ измамническигь си коварства, той заслѣпява умоветъ на хората и ги докарва до тамъ, че да хвърлятъ обвинението за вината на неговото дѣло върху Бога, като че ли всичкото това нещастие е резултатъ отъ плана на Създателя. И когато тѣзи, които той толкова дълго време е унижавалъ и брутализиралъ посрѣдствомъ жестоката си мощъ, достигнатъ до освобождението си, тогава той ги подтиква до крайности и до звѣрства. А после тази картина на необузданъ прсизволъ се посочваше отъ тиранигь и подтисницигь като резултатъ отъ свободата.

[231] Когато заблуждението се разкрие подъ една форма, сатана го прикрива въ друга маска, и множествата го приематъ сжщо така ревностно, както и предшествуващето. Когато народътъ разбра, че романизмътъ е измама, и когато сатана неможеше вече чрезъ туй срѣдство да доведе хората до нарушение на Божия законъ, той ги накара да считатъ всѣка религия като измама, а Библията — като басня ; отхвърляйки настрана божественигь закони, гъ се отдаваха на необуздано нечестие.

Фаталната грѣшка, която донесе толкова нещастия върху Франция, бѣше незначитането на великата истина, а именно, че истинската свобода лежи въ предписанията на Божия законъ. „О, ако да бѣше се вслушвалъ въ Моигь заповѣди! Тогава твоятъ миръ щѣше да бжде като рѣка, и твоята правда — като морски вълни“. „А за нечестивцигь нѣма миръ казва Господъ“. „Но който слуша Мене, ще живѣе безо-

пасно и спокойно, безъ да се страхува отъ зло“. (Исая 48 : 18. 22 ; Притчи 1 : 33,)

Безбожници, невърници и въроотстъпници се противо-поставяха на Божия законъ и го отричаха, но резултатитъ отъ тѣхното влияние доказаха само, че благоденствието на човѣка е свързано съ покорността му къмъ Божиитъ наредби. Тѣзи, които не искатъ да зачетатъ този урокъ отъ Божията книга, трѣбва да го научатъ отъ историята на народитъ.

Когато сатана си служеше съ римската черква, за да отклонява хората отъ пжтеката на покорността, неговата ржка бѣ така изкусно скрита и работата му бѣ тѣй потайна, че унижението и бедствието, които последваха, не изглеждаха да сж плодъ на престѣпление. Неговата мощъ бѣше неутрализирана до такава степенъ отъ Светия Божий Духъ, щото предприятията му не можаха да дадатъ всичкия си плодъ. Народътъ не проследи ефекта на Неговото дѣло, не откри източника на общественитъ нещастия. Но въ революцията националниятъ съветъ открито отхвърли Божия законъ. И презъ последвалото следъ туй управление на терора всѣки може да види развитието на причина и следствие.

Когато Франция публично отхвърли Бога и постави на-страна Библията, нечестивитъ хора и тъмнитъ духове търже-ствуваха, че сж постигнали тѣй дълго желаната целъ—царство, свободно отъ ограниченията на Божия законъ. „Скоро се не върши сждъ надъ лоши работи ; отъ това се и не плаши сърдцето на синоветъ човѣшки да прави зло“. (Еклесиастъ 8: 11.) Но престѣпването на единъ справедливъ и праведенъ законъ неминуемо трѣбваше да ма за последица нещастие и гибель. Макаръ нечестиято на човѣцитъ да не се наказва веднага, то все пакъ неизбѣжно подготвя тѣхната сждба. Вѣкове на въроотстъпничество и престѣпления бѣха натрупали „съкровище отъ гнѣвъ за деня на отплатата“; и когато мърката на тѣхната нечестностъ бѣше препълнена,

[232]

ненавистниците Божии научиха, че е ужасно нѣщо, да си изчерпалъ божественото търпение. Обуздаващиятъ Божий Духъ, който налага юзди на жестоката сила на сатана, бѣше до голѣма степенъ оттегленъ, и тогазъ този, чиято единствена наслада е нещастieto на хората, можеше да извърши волята си. Тѣзи, които се бѣха предали на бунтъ, жънѣха плодоветъ си, докато страната се изпълни съ престѣпления, толкова ужасни, че мѣчно могатъ да се опишатъ съ перо.

Отъ опустѣли провинции и разорени градове се дигаше ужасенъ викъ, викъ на най-горчива мъка. Франция бѣ разтърсена като отъ земетресение. Религия, законъ, общественъ редъ, семейство, държава и църква — всички бѣха сразени отъ безбожната ръка, издигната противъ Божия законъ. Оправдаха се следнитъ думи на мъдреца: „ . . . Нечестивецътъ ще падне поради своето нечестие“. „Макаръ грѣшникътъ да върши сто пѣти зло и да кисне въ него, но азъ зная, че ще бѣде добро на ония, които се боятъ отъ Бога, които благоговѣятъ предъ лицето Му, а за нечестивитъ нѣма да има добро“. (Притчи 11 : 5; Екл. 8 : 12. 13.) „Намразиха знанието и не избраха за себе си страха Гос-поденъ“ ; „ . . . затоа тѣ и ще ядатъ отъ плодоветъ на своитъ пѣтища и ще се насищатъ отъ своитъ замисли“. (Притчи 1 : 19. 31.)

Божиятъ върни свидетели, убити отъ богохулствената сила, която „излѣзе отъ бездната“, не трѣбваше да мълчатъ дълго време. „Следъ три и половина дни у тѣхъ ще влѣзе духъ на животъ отъ Бога, и тѣ ще се изправятъ на нозетъ си, и голѣмъ страхъ ще обземе тия, които гледатъ“. (Откр. 11:11.) Въ 1793 година сл. Хр. декретитъ, които унищожиха християнската религия и премахнаха Библията, минаха презъ френското Народно събрание. Три и половина години по-късно същото събрание прие една резолюция, която отмѣни този декретъ и даде търпимостъ за Свещеното Писание. Свѣтътъ стоеше вцепененъ

отъ грамадната вина, която бѣше последвала следъ отхвърлянето на Свещенитѣ Писания, и хората съзнаха нуждата отъ вѣра въ Бога и Неговото слово, като основа на добродетель и моралъ. Господь казва: „Кого ти корѣше и хулѣше ? И противъ кого възвиси гласъ и дигна тѣй високо очитѣ си ? Противъ Светия Израилевъ!“ (Исая 37 : 23.) „Затова ето, Азъ ще имъ покажа сега Своята рѣка, и Своята мощь, и ще узнаятъ, че името Мие Господь“. (Йеремия 16:21.)

Относно двамата свидетели по-нататкъ пророкътъ прибавя : „Тогова ще чуютъ високъ гласъ отъ небето да имъ казва : Възлѣзте тука ! И ще въздѣзатъ на небето въ облакъ, и враговетъ имъ ще ги видятъ“. (Откр. 11:12.)

Откато Франция обяви война на тѣзи двама Божии свидетели, тѣ сж почитани, както никога порано. Въ 1804 год. се основа Британското и чуждестранно библейско дружество. Това дѣло се последва отъ подобни организации въ Европа, съ многочислени клонове. Въ 1816 год. се основа Американско библейско дружество. Когато Британското дружество се образува, Библията бѣше печатана и разпространявана на петдесетъ езика. Отъ тогава насамъ тя е била преведена на повече отъ осемстотинъ езици и диалекти. (Вижъ Приложението.) Презъ петдесетъ години, които предшествуваха 1792 година, се обръщаше малко внимание на чуждестранното мисионско дѣло. Никакви нови общества не се образуваха, и много малко черкви се стрѣмиха да евангелизиратъ езичниците. Обаче къмъ края на осемнадесетото столѣтие стана голѣма промѣна. Хората бѣха недоволни отъ рационализма, и съзнаваха нуждата отъ божествено откровение и практическа религия. Отъ това време дѣлото на чуждитѣ мисии достигна безпримѣренъ растежъ. (Вижъ Приложението.)

Подобренията въ книгопечатането дадоха импулъсъ на работата за разпространение на Библията. Увеличенитѣ въз-можности за сношение между раз-

[233]

личните страни, премахването на древните прегради отъ предразсждъци и национална саможивостъ, отнемането свѣтската властъ на римския понтифексъ — всички тѣзи откриха пътя за свободния достъпъ на словото Божие. Въ продължение на нѣколко години Свещенитѣ Писания се продаваха безпрепятствено изъ улицитѣ на Римъ, и сега тѣ се разнасятъ навсѣкъде по обитаемото земно кълбо. Невѣрващиятъ Воуптеръ бѣше казалъ : „Дотегна ми да слушамъ хората да повтарятъ, че дванадесетъ мъже сж основали християнската религия. Азъ мога да докажа, че единъ човѣкъ само е достатъченъ, за да я катурне“. Има вече вѣкъ и половина, откакъ този мъжъ е умрѣлъ. Милиони сж се присѣединили съ него въ борбата му срещу Библията, но не сж сполучили да я изкоренятъ : тамъ, където имаше сто екземпляра въ времето на Волтера, сега има десетки, а даже и стотици хиляди такива. Нека се изразимъ съ думитѣ на единъ отъ първитѣ реформатори относно християнското учение : „Библията е наковалня, която е използвала много мъже“. Господъ казва : „Ни едно оръжие, направено противъ тебе, не ще има успѣхъ ; и всѣки езикъ, който би се борилъ съ тебе на сждъ, ти ще обвинишъ“. (Исая 54 : 17.)

.Словото на нашия Богъ ще пребъде вѣчно“. „Всички Негови заповѣди сж вѣрни, твърди отъ-вѣка до-вѣка, основани върху истина и правота“. (Исая 40 : 8 ; Псаломъ 110: 7. 8.) Всичко, съградено на човѣшки авторитетъ, ще се разруши; но това, което е основано на скалата на Божието непромѣнимо слово, ще остане вѣчно.

Епизод 16—Първитъ американски колонисти.

Английскитъ реформатори, макаръ да отхвърляха учението на романизма, все пакъ, бѣха задържали много отъ формитъ на неговото богослужение. Макаръ авторитетътъ и вѣрата на Римъ да бѣха отречени, но много отъ неговитъ обичаи и церемонии се запазваха и въ богослужението на англиканската черква. Настояваше се, че тѣзи въпроси нѣматъ нищо общо съ съвѣстътъ ; макаръ тѣ да не бѣха заповѣдани въ Писанието, и следователно да не бѣха съществени, считаше се, че като не бѣха забранени, те не бѣха и опасни. Увѣряваха, че спазването имъ имаше за целъ да намали пропастъта, която отдѣляше реформиранитъ черкви отъ Римъ, и че тѣй биха насърдили приемането на реформата и отъ романиститъ.

За консерваторитъ и тѣзи, които клонѣха къмъ отстъпки, аргументитъ изглеждаха логични. Но имаше друга класа, която не разсъждаваше така. Фактътъ, че тѣзи обичаи „искаха да сложатъ мостъ надъ пропастъта между Римъ и реформацията“ (Martyn, Vol. V, p. 22), бѣше въ тѣхнитъ очи убедителна причина, за да не ги приематъ. Тѣ гледаха на тѣхъ като на робски знаци, отъ които тѣ бѣха избавени и къмъ които нѣмаха никакво намѣрение да се връщатъ. Тѣ заключаваха, че въ словото Си Богъ е установилъ правилата, необходими за богослужение, и че хората не могатъ произволно да прибавятъ или да отнематъ нѣщо отъ тѣхъ. Началото на голѣмия упадъкъ бѣше въ търсене допълнение на Божия авторитетъ съ този на черквата. Римъ бѣше започна-

лъ съ запрещаване това, което Богъ не бѣше забранилъ, и бѣше свършилъ съ забраняване това, което Той бѣше изрично заповѣдалъ.

[235] Много хора желаеха горещо да се повърнатъ къмъ чистотата и простотата, които отличаваха първата църква. Тѣ виждаха въ многото обичаи на английската черква признаци на идолопоклонство и не можеха да взематъ съ чиста съвѣсть участие на нейното богослужение. Отъ своя страна черквата, подпомогната отъ гражданската властъ, не позволяваше никакво разногласие спрямо нейнитѣ форми. Посещението на нейнитѣ служби се изискваше чрезъ законъ, а неофициални събрания за религиозно богослужение бѣха забранени подъ страхъ на наказание съ затворъ, изгнание или смъртъ.

Въ началото на седемнадесетото столѣтие монархътъ, току-що възкачилъ се на английския престолъ, заяви решението си да принуди пуританитѣ „да се приспособяватъ съ другитѣ или. . . да ги изгони отъ страната, а даже да имъ стори и нѣщо по-лошо“.

Преследвани, малтретирани, затваряни, тѣ не можеха да видятъ въ бждещето никакво обещание за по-добри дни и мнозина бѣха убедени, че за онѣзи, които искатъ да служатъ на Бога съобразно съвѣстта си, „Англия престава завинаги да е обитаемо мѣсто“. (Rancroft, „History of the United States of Amerika“, Part I, ch. 12, par. 6.) Нѣкой отъ тѣхъ се решиха, найсетне, да потърсятъ убѣжище въ Холандия. Спирани чрезъ мжчнотии, чрезъ материални загуби, престояване въ затворъ, потери и измѣни, тѣхното настойчиво постоянство се увѣнча съ успѣхъ, и тѣ намѣриха прибѣжище върху гостолюбивитѣ брѣгове на Нидерландската република.

Въ бѣгството см тѣ бѣха изоставили своитѣ кѣщи, имоти и сръдства за сществуване. Тѣ бѣха чужденци въ чужда земя, непознавайки нито езика, нито обичаитѣ ѝ. Тѣ трѣбваше да търсятъ нови и непознати професии, за да изкарватъ хлѣба си. Мжже въ

напреднала възраст, които бѣха прекарали живота си въ обработване на почвата, се намѣриха заставени да учатъ занаяти, но тѣ приеха това положение безропотно. Макаръ често да биваха притѣснявани отъ бѣднотия, тѣ благодарѣха на Бога за благословението, което, все пакъ, още имъ се даваше, и биваха радостни въ спокойното духовно общезитие. „Тѣ знаеха, че сж странници и не гледаха много на тѣзи нѣща ; издигайки очитѣ си къмъ небето, най-скѣпото имъ отечество, тѣ се успокояваха“.

Всрѣдъ изгнаничество и трудности любовта и вѣрата имъ се усиляваха. Тѣ се уповаваха на Божиитѣ обещания, и Богъ не ги остави въ време на нужда. Неговитѣ ангели бѣха на страната имъ, за да ги окуражатъ и да ги подкрепятъ. И когато Божията рѣка изглеждаше, че имъ сочи презъ морето една друга страна, където тѣ биха могли да си основатъ държава и да оставятъ на децата си скѣпото наследство на религиозна свобода, тѣ се впуснаха напредъ, безъ да трепнатъ, по пѣтя, който Провидението имъ показваше.

Ако Богъ бѣше позволилъ да дойдатъ изпитания върху народа Му, това бѣше, за да ги приготви за изпълнението на Неговото милостиво намѣрение спрямо тѣхъ. Черквата трѣбваше да бѣде смирена, за да бѣде следъ това възвишена. Богъ възнамѣряваше да открие Своята сила въ нейна полза и да даде на свѣта друго доказателство, че Той нѣма да остави онѣзи, които уповаватъ на Него. Той бѣ направлявалъ събитията тѣй, че гнѣвътъ на сатана и съзаклятията на човѣцитѣ-неприятели да се обърнатъ за Негова прослава и да доведатъ Неговия народъ на сигурно мѣсто. Гонението и изгнанието приготвяха пѣтя за свободата.

Когато се видѣха заставени да напуснатъ английската църква, пуританитѣ склучиха помежду си тържествено обещание, че като Божий свободенъ народъ тѣ „ще вървятъ заедно въ всички Негови

[236]

пятица, които имъ бѣха познати, или биха имъ се открили въ бѣдещето“. (Brown, „The Pilgrim Fathers“, р. 74.) Това бѣше истинскиятъ духъ на реформа, живиятъ принципъ на протестантизма. Съ това намѣрение странниците напуснаха Холандия, за да намѣрятъ прибѣжище въ Новия Свѣтъ. Джонъ Робинзонъ, тѣхниятъ пастиръ, който по Божие провидение бѣ задържанъ да не ги придружи, въ своята прощална речъ къмъ изгнанниците каза :

„Братя мои, ние скоро ще се раздѣлимъ, и Богъ знае, дали ще бѣда живѣ, да ви видя нѣкога. Но безъ да гледаме, дали Богъ е опредѣлилъ или не това, азъ ви заклевамъ предъ Бога и Неговитѣ свети ангели, да не ме следвате по-нататкъ, отколкото азъ съмъ следвалъ Христа. Ако Богъ ви открие нѣщо чрезъ другъ нѣкой Свой инструментъ, бѣдете готови да го приемете тѣй, както бѣхте готови да приемете всѣка истина отъ моето проповѣдничество; защото азъ съмъ твърдо увѣренъ, че Господъ има да изяви повече истина и свѣтлина отъ Своето свето слово“. (Martyn, Vol. V, р. 70.)

„Отъ моя страна, азъ не мога достатъчно да оплача състоянието на реформиранитѣ църкви, които сж се издигнали до известно стѣпало въ религията, и не искатъ да отидатъ по-нататкъ отъ своитѣ водачи въ реформата. Лютеранитѣ не могатъ да бѣдатъ извлѣчени по-далечъ отъ това, което видѣ Лютеръ; ... а калвиниститѣ, както виждате, оставатъ тамъ, кѣдето ги бѣше оставилъ този великъ Божий мжжъ, който, обаче, не виждаше тогава всички нѣща. Това е нещастие, което трѣбва да бѣде много оплаквано. Защото макаръ тѣзи мжже да бѣха въ своето време свѣтящи лампи, тѣ не познаваха пълния Божий съветъ; и ако живѣеха днесъ, тѣ биха приели възторжено новата свѣтлина, както бѣха готови да приематъ и първата“. (Neal, „History of the Puritans“, Vol. I, р. 269.)

„Помнете вашия църковен оброкъ, съ който се обещахте предъ Бога, да ходите въ пѣтищата Му, както ви бѣха открити, или както ще ви се откриятъ. Помнете вашето обещание и оброкъ спрямо Бога и единъ къмъ другъ, че ще приемете всѣка свѣтли- [237] на и истина, която ви бѣде открита отъ Неговото написано слово: но въ сѣщото време внимавайте, моля ви, да сравнявате и да преценявате съ други библейски стихове онова, което приемате като истина: защото не е възможно християнскиятъ свѣтъ да излѣзе изведнажъ отъ такава нехристиянска тъмнина или пѣкъ съвършенството на знанието да се яви веднага“. (Martyn, Vol. V, pp. 70, 71.)

Желанието за свобода на съвѣстѣта бѣше, което въодушевяваше странниците да посрещнатъ смѣло опасноститѣ на дългото пѣтешествие презъ морето, да понесатъ трудноститѣ и опасноститѣ на пустинята, и съ Божието благословение да положатъ на Американскитѣ брѣгове началото на единъ мощенъ народъ. При това честни и богобоязливи, каквито бѣха, странниците не схващаха великия принципъ на религиозната свобода. Тѣ не бѣха наклонни да претостѣпятъ на други свободата, за извоюването на която бѣха пожертвували толкова много. „Много малко, даже отъ първитѣ мислители и моралисти на седемнадесетото столѣтие, имаха правилно понятие за този великъ принципъ, израстналъ отъ Ноевия заветъ, споредъ който Богъ е единствениятъ съдия на човѣшката вѣра“. (Martyn, Vol. V p. 207.) Учението, че Богъ е повѣрилъ на църквата право да контролира съвѣстѣта и да опредѣля и наказва всѣка ересь, е едно отъ най-дълбоко вкорененитѣ папски заблуждения. Когато реформаторитѣ отхвърлиха вѣрата на Римъ, тѣ не бѣха съвсемъ свободни отъ нейния духъ на нетърпимостъ. Дълбоката тъмнина, въ която папството бѣше обвило свѣта презъ време на своето дълговѣковно господство, не бѣше още разпрѣснатата. Единъ отъ ръководнитѣ проповѣдници въ ко-

лонията Масачузетъ-Бай казваше: „Толерантността направи свѣта противохристиянски, и черквата никога не си е причинявала вреда, когато е наказвала еретиците“. (Martyn, Vol. V, p. 335.) Прието бѣ постановление отъ колониститѣ, че само черковни членове могатъ да иматъ гласъ въ гражданското управление. Образувана бѣ единъ видъ държавна черква, като всѣки трѣбваше да помага за издрѣжката на духовенството, а на властитѣ бѣ възложено да потискатъ ереситѣ. Така гражданската властъ бѣше въ рѣцетѣ на черквата. Не продължи дълго време, и тѣзи мѣрки доведоха до неминуемия резултатъ, който трѣбваше да се очаква — гонение.

[238] Единадесетъ години следъ основаване на първата колония, Роджеръ Уйлямъ дойде въ Новия Свѣтъ. Както първитѣ колонисти, той бѣ дошелъ, за да се радва на религиозната свобода. За различие отъ тѣхъ той, обаче, видѣ онова, което тѣй малко други бѣха забелязали въ негово време, а именно, че тази свобода бѣше неотчуждимо право на всички, каквато и да бѣде вѣрата имъ. Той бѣше усърденъ поклонникъ на истината. Както Робинзонъ, той смѣташе за невъзможно, щото всичката свѣтлина отъ Божието слово да е вече получена. Уйлямъ бѣше първата личностъ въ модерното християнство, която настояваше за учредяване гражданско управление върху принципа за религиозна свобода и равенство на мненията предъ закона“. (Bancroft, Part I, ch. 15, par. 16.) Той обяви, че длъжността на съдията е да наказва престѣпленията, но не и да господствува върху съвѣститѣ. „Народътъ или властитѣ могатъ да решатъ“, казваше той, „какви задължения има човѣкъ спрямо човѣка; но когато се опитатъ да предписватъ задължения на човѣка къмъ Бога, тѣ излизатъ изъ рамкитѣ на своитѣ длъжности и тогава не можемъ да имъ се довъряваме съ сигурностъ. Ако тази властъ е дадена въ рѣцетѣ на управлението, то може да установи днесъ едно вѣрую, а утре друго, както това се

видѣ да става подѣ различнитѣ крале и кралици на Англия, и както го бѣха правили различнитѣ папи и събори въ римската черква, обстоятелство, което хвърля всички вървания въ бъркотия“. (Martyn, Vol. V, p. 340.)

Посещенията на религиознитѣ служби въ черквата бѣха задължителни подѣ страхъ на глоба или затворъ. „Уйлямсъ порица този законъ; най-лошиятъ членъ отъ английския законъ бѣше този, който налагаше посещение на енорийската черква. Да се принуждава нѣкой да се съединява съ хора отъ друго вѣроизповѣдание, това бѣше, споредъ него, открито нарушение на естественитѣ права ; да се влачатъ въ публично богослужение нерелигиознитѣ и нежелающитѣ хора, му се виждаше, като да се упражнява лицемѣрие. . . Никой не трѣбва да бжде задълженъ да се покланя, или да подържа съ сръдства, противъ желанието си, богослужението. — Какво ? — викаха неговитѣ противници, изумени отъ неговото мнение, ‚Исусъ не казва ли, че работникътъ заслужава да бжде нахраненъ ? — ‚Да‘, отвърна той, но отъ тѣзи, които го наематъ‘„. (Bancroft, Part I, ch. 15, p. 2.)

Роджеръ Уйлямсъ бѣ почитанъ и обичанъ като вѣренъ проповѣдникъ, като мжжъ съ рѣдки дарби, съ непреклонна честностъ и истинска благостъ. Но сега неговото постоянно отричане правото на гражданската властъ да началствува надъ черквата и неговото настояване за религиозна свобода не можеха да се търпятъ. Твърдѣше се, че прилагането на това ново учение „би прикатурило основата на управлението въ страната“. (Bancroft, pag. 10.) Той бѣ осъденъ на заточение. За да избѣгне ареста, той бѣ заставенъ да избѣга, и всрѣдъ зимнитѣ студове и бури да търси убѣжище въ девствената гора.

„Въ продължение на четиринадесетъ „седмици“, казваше той, „въ люто годишно време, азъ болезнено се подмѣтахъ насамъ натамъ, безъ убѣжище и безъ хлѣбъ, храненъ отъ вранитѣ въ пустинята. Нѣ

кое хралупесто дърво ми служеше най-често за подслонъ“. (Martyn, Vol. V, pp. 349, 350.) Така той продължи своето трудно бѣгство презъ снѣгъ и непозната гора, докато намѣри прибѣжище при едно индийско племе, чието довѣрие и любовъ той спечели, трудейки се да ги научи на евангелскитѣ истини.

Следъ като бѣ скиталъ много месеци далечъ отъ семейството си и отъ областитѣ, населени отъ негови едновѣрци, Уйлямсъ пристигна до брѣговетѣ на Нараданзетъ-Бай, където основа колонията, която бѣ първата държава въ модернитѣ времена, признаваща напълно правото за свобода на съвѣстѣта. Основниятъ принципъ на новата колония бѣ формулиранъ така : „Всѣки ще има свобода да служи на Бога споредъ свѣтлината на съвѣстѣта си“. (Martyn, p. 357.) Неговата малка държава, островъ Роде, бѣше опредѣлена да стане убѣжище на угнетенитѣ. Нейното влияние трѣбваше да нарастне до такава степенъ, че основнитѣ ѣ принципи — гражданска и религиозна свобода — да останатъ краежгълеиѣ камъкъ на американската република.

Въ този важенъ, старъ документъ, който тѣзи мъже възвисиха като свой законъ за права,— декларацията за не-зависимостъ — тѣ казватъ : „Като съвсемъ естествени считаме следнитѣ истини : че всички хора сж създадени равни; че тѣ сж надарени отъ Създателя съ опредѣлени, неотчуждими права ; че между тѣзи права сж : животъ, свобода и стремѣжъ за щастие“. И конституцията гарантира въ най-ясни изрази ненарушимостѣта на совѣстѣта. Тя казва : „Никакъвъ религиозенъ изпитъ не трѣбва да се изисква, за да бжде заета нѣкоя обществена, довѣрена служба на Съединенитѣ Щати“. „Конгресътъ не трѣбва да издава никакъвъ законъ относно въвеждането на държавна религия, или пѣкъ за забраняване свободното изповѣждане на нѣкоя религия“.

„Съставителитѣ на конституцията оцениха великия добродетеленъ принципъ, споредъ който отно-

шенията на човъка спрямо Бога стоятъ надъ човъшкото законодателство, и неговитъ права на съвѣсть сж неотчуждими. Не бѣше нужно много мѣдруване за доказване на тази истина ; нея ние съзнаваме въ собственитъ си сърдца. Това е онова съзнание, което въпрѣки човъшкитъ закони бѣ подкрепяно отъ толкова много мѣченици при пламъци и клади. Тѣ чувствуваха, че тѣхнитъ задължения къмъ Бога стояха по-горе отъ човъшкитъ постановления, и че човѣкъ не може да упражнява никаква властъ надъ тѣхната съвѣсть. Това е единъ вроденъ принципъ, който всѣки носи въ себе си и който никой не може да изкорени“. (Gong. Documents, serial № 200, Document № 271.) Когато въ Европа научиха, че съществува страна, където всѣки може да се наслаждава на плодотетъ отъ труда си и да живѣе споредъ своята съвѣсть, хиляди хора нахлуха по брѣговетъ на Новия Свтѣ. Колониитъ бързо се увеличаваха. „Чрезъ единъ специаленъ законъ Масачузетъ предложи радушенъ приемъ и помощъ на християни отъ всѣкаква народностъ, които бѣгаха оттатѣкъ Атлантическия океанъ, за да се спасятъ отъ войни, отъ гладъ или отъ гнета на тѣхнитъ преследвачи“. Така, бежанцитъ и угнетенитъ, чрезъ законъ, станаха гости на нацията“. (Martyn, Vol. V, p. 417.) Въ двадесетъ години, които последваха първото пристигане на преселници въ Климутъ, двадесетъ хиляди колонисти-странници се установиха въ Нова Англия.

[240]

За да постигнатъ идеала си, емигрантитъ се задоволяваха да припечелватъ всѣкидневния си хлѣбъ чрезъ пестеливъ и трудолюбивъ животъ. „Тѣ искаха отъ почвата само сносна награда за своя трудъ. Не се оставяха да вървятъ следъ измамливото сияние на златни видения. . . Тѣ бѣха доволни отъ бавния, но системенъ напредѣкъ на тѣхната обществена управа. Тѣ понасяха търпеливо лишенията на истинския животъ, и поливаха съ сълзитъ и съ потѣта на чело-

то си дървото на свободата, което пуцаше дълбоки корени въ почвата“.

Евангелието бѣше основата на вѣрата имъ, източникъ на мѣдростъта имъ, великата карта на тѣхнитѣ свободи, Принципитѣ на Свещеното Писание бѣха прилежно изучавани въ семейството, въ училището, въ църквата, а плодоветѣ му се откриваха въ преуспѣване, знание, чистота и трезвеностъ. Човѣкъ можеше да прекара съ години въ колониитѣ на пуританитѣ, „безъ да срещне нито единъ пияница, безъ да чуе нѣкоя клетва, безъ да види нѣкой просякъ“. (Bancroft, Part. 1 ch. 19, par. 25.) Това показваше, че принципитѣ на Библията сж най-сигурнитѣ гарантѣ за народното величие. Колониитѣ, изпърво слаби и уединени, въ послѣдствие станаха една мощна федерация на държави, и сеѣтътъ видѣ съ очудване да се развива въ миръ и успѣхъ една „черква безъ папа и държава безъ кралъ“.

Но постоянно приидващитѣ множества преселници къмъ брѣговетѣ на Америка бѣха движени отъ съвсемъ други мотиви, отколкото първитѣ колонисти. Вѣрата и добродетелитѣ на първитѣ временна продължаваха да упражняватъ върху масата едно благотворно влияние, но тѣ почваха толкова да отслабватъ, колкото повече нарастваше числото на новодошлитѣ, които търсѣха само материални предимства.

Принципитѣ на първитѣ колонии, че само членове на църквата могатъ да гласуватъ или да заематъ длѣжностъ въ гражданското управление, донесоха най-пагубни резултати. Тази мѣрка, приета като

[241]

срѣдство за запазване числотата на държавата, донесе гибель за църквата. Тѣй като изповѣдването на религията бѣше първото условие за право на гласуване и получаване на длѣжностъ, мнозина, подбудени изключително отъ свѣтски цели, се присѣдиха къмъ църквата, безъ да сж промѣнили сърдцето си. По такъвъ начинъ, малко по малко, църквитѣ

се напълниха съ непокаяни хора. Даже между проповѣдническото тѣло се виждаха лица, които не само представяха фалшиво учението, но бѣха невежи и въ обновяващата сила на Светия Духъ. Още единъ пѣтъ историята посочи печалнитѣ обстоятелства, които настѣпватъ, както бѣше и въ днитѣ на царь Константина, когато черквата се издига съ помощта на държавата и прибѣгва до свѣтската власт за подкрепа евангелието на Този, Който бѣше казалъ : „Моето царство не е отъ този свѣтъ“. (Йоанъ 18: 36.) Съединението на църквата и държавата, колкото незначително и да е, макаръ повидимому да изглежда, че приближава свѣта по-близо до църквата, въ действителностъ то винаги отвежда църквата по-близо до свѣта.

Великиятъ принципъ, тѣй благородно поддържаенъ отъ Робинзонъ и Роджеръ Уйлямсъ, че истината е прогресивна, че християнитѣ трѣбва да бждатъ готови да приематъ всѣки лжчъ свѣтлина, излизащъ отъ Божието слово, бѣ изгубенъ изъ предъ очитѣ на тѣхнитѣ потомци. Протестантскитѣ черкви въ Америка, както и тѣзи въ Европа, тѣй много благоприятствувани чрезъ получаването благословенията отъ реформацията, не успѣха да напреднатъ въ пѣтя на реформата. Мжже се издигаха отъ време на време да проповѣдватъ нови истини и да разкриятъ дългосъхранявани заблуди; но болшинството, следвайки примѣра на евреитѣ въ Христови дни и на папиститѣ въ времето на Лютера, не пожела да получи нѣщо друго, освенъ онова, което тѣхнитѣ бащи бѣха вѣрвали, и се отказа да живѣе другояче, освенъ както тѣ бѣха живѣли. Затова религията отново се изроди въ формализъмъ ; заблуждения и суевѣрия, които биха могли да бждатъ премахнати, ако черквата продължаваше да вѣрви въ свѣтлината на Божието слово, сега се задържаха. Така духътъ на реформацията отпаднаше значително, докато въ протестантскитѣ черкви се яви пакъ нужда за рефор-

ма, както и въ римскитѣ такива по времето на Лютера. Сжществуваше сжщиятъ свѣтски духъ и духовенъ сънь, сжщото прекланяне предъ човѣшки мнения, и вмѣсто ученията на Божието слово се поставяха човѣшки теории.

[242] Широкото разпространение на Библията въ началото на деветнадесетото столѣтие и голѣмата свѣтлина, излѣна върху свѣта, не дадоха съответния напредѣкъ въ познанието на откритата истина или въ религиозния животъ. Сатана не можеше, както въ древни времена, да отдалечи Божието слово отъ народа ; то бѣше достъпно за всички, но за да постигне целта си, той лакара мнозина да не го ценятъ достатъчно. Хората небрежеха изследването на Писанията и затова продължаваха да приематъ фалшиви тълкувания и да подкрепятъ учения, които нѣмаха никаква библейска основа.

Виждайки неуспѣха на старанията си да изхвърли истината чрезъ гонение, сатана прибѣгна отново до плана на компромиси, планъ, който бѣ докаралъ голѣмото вѣро-отстъпничество и образуването на римокатолическата черква. Той подбуди християнитѣ да се сдружатъ сега не вече съ езичници, както стана въ времето на царь Константина, но съ тѣзи, които, поради голѣмата си привързаностъ къмъ богатата на този свѣтъ, се показваха не по-малко идолопоклонци. Резултатитѣ отъ този съюзъ не бѣха по-малко опасни, отколкото ония въ предшествуващитѣ вѣкове. Гордостъ и разточителностъ се запазваха подъ мантията на религия, и черквитѣ се поквариха. Сатана продължаваше да изопачава ученията на Библията, и традиции, които щѣха да погубятъ милиони души, пузнаха дълбоки корени въ сърдцата. Черквата, вмѣсто да подържа примитивната вѣра, „вѣрата, еднажъ завинаги предадена на свѣтитѣ“ (Юдино 3), подържаше и защищаваше тѣзи традиции. По такъвъ начинъ бѣха понижени принци-

питъ, за които реформаторитъ бѣха толкова много работили и толкова много страдали.

[243]

Епизод 17—Предвестници на утрото.

Една отъ най-славнитъ и най-тържественитъ истини на християнството е тази, която известява второто идване на Христа, за да завърши великото дѣло на изкуплението. На Божия странствуващъ народъ, тъй дълго оставенъ да пребивава въ „долината на смъртната сѣнка“, е дадена скѣпа, създаваща радостъ надежда въ обещанието за завръщането на Оня, Който е „възкресението и живота“, и Който ще заведе въ „дома на Отца“ Своитъ изгнаници. Учението за второто пришествие е основниятъ ключъ на Свещенитъ Писания. Отъ деня, когато първата двойка на-пусна Едемъ съ тѣжни стѣпки, децата на вѣрата сѣ очак-вали идването на Обещания, за да съкруши силата на по-губителя и да ги възвърне отново въ изгубения рай. Свети мѣже, още отъ древността, сѣ очаквали идването на Месия въ слава, за да се реализира тѣхната надежа. Енохъ, сед-миятъ следъ Адама, „който ходи триста години по Бога“, можа да съзерцава отдалечъ идването на Освободителя. „Ето, каза той, иде Господъ съ десетки хиляди Свои свети ангели, за да извърши сѣдъ надъ всички и да изобличи всички нечестивци между тѣхъ за всички дѣла, които сѣ извършили съ нечестието си, и за всички жестоки думи, които сѣ изrekli противъ Него нечестивитъ грешници“. (Юдино 14.15.) Патриархътъ Йовъ, въ ноцъта на своята скръбъ, извиква съ непоколебима вѣра : „Азъ зная, Изкупителтъ ми е живъ, и Той въ последния день ще издигне изъ праха тази моя скапваща се кожа, и азъ въ плътъта си ще видя Бога. Азъ самъ ще Го видя ; моитъ очи, не очитъ на друго, ще Го видятъ“. (Йовъ 19:25—27.)

Идването на Христа, за да въведе властта на правдата, е вдъхновявало свѣтитѣ писатели къмъ най възвишени изрази. Библейскитѣ поети и пророци сж посвещавали на него думи, горящи отъ небесенъ огънь. Псалмопѣвецътъ пѣше за силата и величието на Израилевия Царь така : „Отъ Сионъ, връхъ на красотата, се явява Богъ Иде нашиятъ Богъ, и не въ безмълвие... Отъ горе Той призовава небе и земя, за да сѣди Своя народъ...“ (Псаломъ 49 : 2—4.) „Да се веселятъ небесата и да тържествува земята... предъ лицето на Господа, защото иде, защото Той иде да сѣди земята. Той ще сѣди вселенната по правда, и народитѣ — по Своята истина“. (Псаломъ 95 : 13.)

[244]

Пророкъ Исая казва : „Събудете се и тържествуйте вие, поваленитѣ въ прахъ ; защото Твоята роса е роса на растенията, и земята ще изригне мъртъвцитѣ“. „Твоитѣ мъртъвци ще оживѣятъ, мъртвитѣ тѣла ще възкрѣснатъ!“ „Смъртъта ща бѣде погълнатата навѣки, и ще отрие Господь Богъ сълзитѣ отъ всички лица, и ще снесе срама отъ Своя народъ по цѣла земя ; защото тѣй казва Господь. И ще кажатъ въ оня день : ето, Този е нашиятъ Богъ ! Нему се уповахме, и Той ни спаси! Този е Господь; Нему се уповахме ; да се възрадваме и развеселимъ за спасението отъ Него !“ (Исая 26 : 19 ; 25 : 8. 9.)

И Авакумъ, унесенъ въ видение, гледаше Неговото явление : „Богъ иде отъ Теманъ, и Светиятъ — отъ планината Фаранъ. Величието Му покри небесата, и славата Му изпълни земята. Блѣсъкътъ Му е като слънчева свѣтлина“. „Той стана — и поклати земята; погледна — и въ трепетъ докара народитѣ ; въковни планини се разпаднаха, първобитни хълмове се срутиха ; Неговитѣ пѣтища сж вѣчни“. „Възседналъ си конетѣ Си, спасителнитѣ Си колесници“. „Като Те видѣха, планини затреперяха, . . . Бездната издаде гласа си, на високо дигна рѣцетѣ си. Слънце и мѣсечина се спрѣха на мѣстото си предъ блѣсъка на хвърчащитѣ Твои стрели, предъ сиянието на свѣт-

кащитъ Твои копия“. „Ти излизашъ за спасение на Твоя народъ, за спасение на Твоя помазанъ“. (Авакумъ 3 : 3—13.)

Когато Спасителятъ щѣше да се раздѣля отъ Своитѣ ученици, Той ги успокои въ скръбъта имъ чрезъ увѣрението, че ще дойде отново : „„ Да се не смущава сърдцето ви . . . въ дома на Отца Ми има много жилища. . . Отивамъ да ви приготвя мѣсто. И кога ида и ви приготвя мѣсто, пакъ ще дойда и ще ви взема при Мене Си, за да бждете и вие, дето съмъ Азъ“. (Йоанъ 14 : 1—3.) „А кога дойде Синъ Човѣчески въ славата Си, и всички свети Ангели съ Него, тогава ще седне на престола на славата Си, и ще се събератъ предъ Него всички народи“. (Матей 25 : 31. 32.)

Ангелитѣ, които присѣтствуваха на Елеонската планина следъ Христовото възнесение, повториха на ученицитѣ обещанието за Неговото завръщане: „Този Исусъ, Който се възнесе отъ васъ на небето, ще дойде по същия начинъ, както Го видѣхте да отива на небето“. (Деян. 1 : 11.) И апостолъ Павелъ, говорейки по Божие вдѣхновение, пише на солунцитѣ : „Защото— самъ Господъ, съ повеление, при гласъ на архангелъ и при трѣба Божия ще слѣзе отъ не- бето“. (1 Солун. 4: 16.) Пророкътъ отъ Патмосъ казва : „Ето, иде съ облацитѣ, и ще Го види всѣко око“. (Откр. 1 : 7.)

Ето, отъ това славно идване зависи „възстановяването на всичко, що бѣ говорилъ Богъ чрезъ уста на всички Свои свѣти пророци отъ века“. (Деян. 3:21.) Тогава продължителното господство надъ злото ще се съкруши; „царствата на свѣта“ ще станатъ „царство на Господа нашего и на Неговия Христосъ, и Той ще царува въ вѣки вѣковъ“. (Откр. 11:15.) „Ще се яви славата Господня, и всѣка плътъ ще види спасението Божие“. „Господъ ще прояви правда и слава предъ всички народи“. Той ще бжде „красивъ вѣнецъ и славна корона за остатъка отъ Своя народъ“. (Исая 40 : 5 ; 61:11; 28:5.) Тогава ще се възстанови

онова мирно и дългожелано царство на Месия подъ цѣлото небе. „Господъ ще утеши Сионъ, ще утеши всичкитъ му развалини и ще направи пустинитъ му като рай и степитъ му като градина Господня“. „Славата на Ливанъ ще ѝ се даде, великолепието на Кармилъ и Саронъ.“ „Нѣма вече да те наричатъ изоставенъ, нита земята ти ще наричатъ пустиня, но ще те наричатъ Мое благоволение къмъ Него, а земята ти — омъжена“. „Както младоженецъ се радва на невѣста, тъй ще се радва за тебе Богъ Твой“. (Исая 51 : 3 ; 35 : 2 ; 62 : 4.5.)

Презъ всички времена идването на Господа е било на-деждата на Неговитъ истински последователи. Прощалното обещание на Спасителя, че ще дойде отново, дадено на Еле-онския хълмъ, освѣтли бъдещето за Неговитъ ученици, като изпълни сърдцата имъ съ радостъ и надежда, така щото скърбитъ и изпитнитъ не можеха да ги отслабятъ. Вsrъдъ страдания и гонения „явлението на великия Богъ и нашия Спасителъ Исусъ Христосъ“ си оставаше „блажената надежда“ на църквата. Когато солунскитъ християни бѣха изпълнени съ скръбъ при погребението на свои мили сжщества, които се бѣха надѣвали, че ще преживѣятъ идването на Господа, апостолъ Павелъ ги утеши, говорейки имъ за възкресението, което ще стане при връщането на Спасителя. Тогава мъртвитъ въ Христа ще възкръснатъ, и заедно съ живитъ ще бждатъ грабнати, за да срещнатъ Господа въ въздуха. „И така, каза той, винаги съ Господа ще бждемъ“. (1 Солун. 4 :16-18.)

Върху пуститъ бръгове на Патмосъ любимиятъ ученикъ на Исуса чу обещанието: „Да, ида скоро“, и неговиятъ копнеющъ отговоръ изразява молитвата на църквата презъ всичкото ѝ странствуване: „Да, дойди, Господи Исусе!“ (Откр. 22:20.)

Отъ дълбочината на тъмницитъ, отъ висотата на кладитъ и ешафодитъ, кждето светиитъ и мъченицитъ бѣха свидетелствували за истината, се

[246]

долавя презъ всички вѣкове все сжщиятъ викъ на вѣра и надежда. „Увѣрени въ Неговото лично възкресение, а значи и своето собствено при Неговото идване“, единъ отъ тѣзи християни казва, че тѣ „презираха смъртъта и се издигаха надъ нея“. (Taylor, „The Voice of the Church“ p. 33.) Тѣ бѣха готови да слѣзатъ въ гроба, за да могатъ да излѣзатъ отъ тамъ свободни при възкресението. Тѣ очакваха „идването на Господа въ облацитѣ, въ славата на Отца Му, когато ще настѣпи времето на царството за праведнитѣ“. Валдензитѣ съхраняваха сжщата вѣра. (Рр. 129—132.) Викливъ очакваше явлението на Избавителя като надежда на църквата. (Рр. 132—134.)

Лютеръ казваше: „Азъ съмъ убеденъ, че нѣма да изтекатъ и три вѣка преди сждния день. Богъ не ще тѣрпи, не може да тѣрпи повече този нечестивъ свѣтъ. Наближава великиятъ день, въ който царството на умразата ще се свърши“. (Рр. 158, 134.)

„Този остарѣлъ свѣтъ не е далечъ отъ края си“, казваше Меланхтонъ. Калвинъ моли християнитѣ „да не се колебаятъ и да желаятъ горещо деня на Христовото идване като най-благоприятенъ отъ всички дни“ ; и прибавя, че „цѣлото се-мейство на вѣрнитѣ щѣше да отправа очитѣ си къмъ този день, като казва: „Ние трѣбва да гладуваме за Христа, да Го търсимъ, изследваме, до настѣпването на оня великъ день, въ който нашиятъ Господъ ще открие напълно славата на Своето царство“. (Рр. 158, 134.)

„Не се ли възнесе Господъ Исусъ въ нашата плѣтъ на небето?“, казва Кноксъ, шотландскиятъ реформаторъ, „и не ще ли се върне пакъ ? Ние знаемъ, че Той ще дойде втори пѣтъ, и то много скоро“. Ридлей и Лайтимъръ, които и двамата пожертвуваха живота си за истината, съ вѣра поглеждаха къмъ идването на Господа. Ридлей пише: „Свѣтътъ, несъмнено — това азъ вѣрвамъ, и затова го казвамъ — отива къмъ края си. Нека извикаме заедно съ Йоана, Христовия рабъ: Ела скоро, Господи Исусе !“ (Рр. 151, 145)

Бъкстеръ казваше : „Мисълта за идването на Господа ми е извънредно скъпа и радостна“. (Baxter, „Works“, Vol. XVII, p. 555.) „Да се обича Неговото явление и да се очаква блажената надежда — това е дълото на вѣрата и отличава Неговитѣ светии“. „Щомъ смъртъта е последниятъ врагъ, който трѣбва да бѣде унищоженъ при възкресението, тогава ние можемъ да разберемъ, защо сериозно вѣрващитѣ трѣбва да копнѣятъ и да се молятъ за Христовото пришествие, когато Той ще спечели пълна и окончателна победа“. (Р. 500.) „Този е денътъ, който всички вѣрующа трѣбва да очакватъ и да ожидатъ като осъществяване цѣлото дѣло на тѣхното изкупление и изпълнение на всички тѣзи желаня и стремежи. . . Ускори, о Господи, този носящъ благословения денъ!“ (Рр. 182, 183.) Тази бѣше надеждата на апостолската църква, на „църквата въ пустинята“ и на реформаторитѣ.

[247]

Пророчеството предсказва не само начина и целта на Христовото идване, но представя и знаменя, по които човѣцитѣ могатъ да познаятъ, когато то приближава. Исусъ казва : „И ще бѣдатъ поличби по слънцето и мѣсечината и по звездитѣ“ (Лука 21:25.) „Слънцето ще потъмнѣе и месечината не ще даде свѣтлината си, и звездитѣ небесни ще изпадатъ, и силитѣ, които сж на небето, ще се разклатятъ. Тогава ще видятъ Сина Човѣчески да иде на облаци, съ сила и слава голѣма“. (Марко 13:24—26.) Йоанъ описва въ Откровението първия отъ знацитѣ, които ще предшествуватъ второто идване, и казва : „Стана голѣмъ трусъ, и слънцето стана черно като струно вретиче и мѣсечината стана като кръвъ“. (Откр. 6:12.)

Тѣзи знаменя бѣха видени преди започването на де-ветнадесетото столѣтие. Въ изпълнение на това пророчество, въ 1755 г. сл. Хр., се яви най-ужасното отъ докладванитѣ нѣкога земетресения. Макаръ, обикновено, то да е познато като земетресение въ

Лисабонъ, но въ сжщностъ то се разпротрѣ надъ по-гольмата частъ отъ Европа, Африка и Америка. То се почувствува въ Гренландия, въ Западна Индия, въ островитѣ Майдера, въ Норвегия и Швеция, въ Велико-Британия и Ирландия. То обхвана едно пространство, не по-малко отъ четири милиона квадратни английски мили или 10,360,000 квадр. клм. Въ Африка ударътъ бѣше почти така силенъ, както и въ Европа. Градътъ Алжиръ бѣше въ голъмата си частъ разрушенъ : а въ Мароко едно село съ осемъ до десетъ хиляди жители бѣ изчезнало. Огромна морска вълна помете брѣговетѣ на Испания и Африка, поглѣщайки градове и причинявайки голъми разрушения.

„Въ Испания и Португалия сътресението се разви въ най-висока степенъ. Твърди се, че въ Кадиксъ нахлуващата вълна е била висока 60 стѣпки (18 метра). Нѣколко отъ най-високитѣ планини въ Португалия бѣха силно поклатени, тъй да се каже, отъ самитѣ имъ основи ; върховетѣ на нѣкой се отвориха, разпукаха се и се разкъсаха по чуденъ начинъ, като огромни маси отъ тѣхъ бидоха хвърлени въ съседнитѣ долини. Разказва се, че отъ тѣзи планини изкочили и пламъци“. (Lyell, Principle of Geology 495.)

Въ Лисабонъ „подъ земята се чу грѣмъ, и веднага следъ това силенъ ударъ съсипа по-гольмата частъ отъ града. Въ продължение на около шестъ минути загинаха шестдесетъ хиляди човѣци. Морето най-първо се оттегли, като остави пѣсѣчния брѣгъ сухъ ; после то нахлу навътре въ сушата, издигащо се до петдесетъ стѣпки, а даже и повече, надъ обикновеното си ниво“. Между другитѣ не-обикновени събития, докладвани като случили се въ Лисабонъ презъ време на катастрофата, бѣше и потъването на единъ новъ кей, съграденъ изключително отъ мраморъ, който е струвалъ огромни разходи. Много народъ се бѣ събралъ на този кей като на сигурно мѣсто, за да бѣде извънъ опасността отъ падащитѣ разва-

лини; но внезапно кеятъ пропадна съ всички хора на него, и нито единъ мъртъвъв трупъ не изплава на повърхността“. (Сжщо тамъ.)

„Ударътъ на земетресението веднага бѣ последванъ отъ разрушението на всички черкви и монастири, на почти всички голѣми обществени здания, и на повече отъ една четвъртъ отъ частнитѣ кѣщи. Около два часа следъ удара избухнаха пожари въ разнитѣ квартали и почти три дни вилнѣеха съ голѣма сила, така че градътъ бѣ съвършено опустошенъ. Земетресението стана въ празниченъ день, когато църквитѣ и монастиритѣ бѣха пълни съ народъ, и много малко хора се избавиха“. (Encyclopedia Americana, art. Lissabon.) Ужасътъ на народа бѣше неописуемъ. Никой не плачеше ; нещастieto парализираше сълзитѣ. Смаяни отъ ужасъ, всички тичаха насамъ-натамъ, като удряха лицата и гърдитѣ си, викайки: „Мизерикордия ! Дойде краятъ на свѣта !“ Майки, забравяйки децата си, обикаляха улицитѣ съ кръстове на разпятието. За нещастие, мнозина отъ тѣхъ потърсиха закрила въ черквитѣ, обаче напразно се издигаше причастието ; напразно беднитѣ сжщества пригрѣщаха олтаритѣ : икони, свѣщници и народъ бѣха погребени въ общата развалина. Изчислено бѣ, че въ онзи фаталенъ день бѣха погинали надъ деветдесетъ хиляди души.

Двадесетъ и петъ години по-късно се яви следующиятъ споменатъ въ пророчеството знакъ: затъмнението на слънцето и на луната. Най-удивителното нѣщо бѣше фактътъ, че времето на неговото изпълнение бѣше точно посочено. Въ разговора на Спасителя съ Неговитѣ ученици върху Елеонския хълмъ, следъ като бѣше описалъ дългия периодъ на испытание за църквата — хиляда двеста и шестдесетъ години на папското преследване, за който Той бѣше обещалъ, че днитѣ на скръбта ще се съкратятъ — Той спомена и известни събития, които щѣха да предшествуватъ Неговото идване. При това, Спа-

сителътъ опредѣли времето, когато ще бждатъ видени първитъ събития: „Въ ония дни, следъ оная скръбъ, слънцето ще потъмнѣе, и месечината не ще даде свѣтлината си“. (Марко 13:24.) Хиляда двеста и шестдесетъ дни или години свършиха въ 1798 година сл. Хр. Четвъртъ столѣтие по-рано гонението бѣше почти свършено престанало. Следъ това гонение, съгласно думитъ на Христа, слънцето трѣбваше да потъмнѣе. Това пророчество се изпълни на 19 май 1780 година.

[249] Почти едничкъ между феноменитъ отъ този родъ стои таинствениятъ феноменъ, необясненъ и до днесъ, и из-вестенъ подъ името „тъмниятъ день на 19 май 1780 год.“ — който бѣ затъмнение по всичкото видимо небе и атмосфера въ Нова Англия“ (Devens, R. M., Our first Century, p. 89.) Ето какъ единъ очевидецъ, който се намиралъ въ Масачузетъ, описва този день:

„Сутринта слънцето изгрѣ ясно, обаче скоро бѣ по-мрачено. Гъсти облаци се събираха, и отъ тяхъ скоро про-блеснаха свѣткавици: грѣмотевици се чуваха, заваль дъждъ. Къмъ деветъ часа облацитъ просвѣтнаха и добиха меденъ оттенъкъ, който се отрази на земята, върху скалите, дърветата, къщитъ, водата и хората. Нѣколко минути по-късно тежкъ черъ облакъ се прострѣ по цѣлото небе, съ изключение на единъ тъсенъ обръчъ на хоризонта. Бѣше толкова тъмно, както бива обикновено около деветъ часа вечеръ презъ лѣтна нощъ . . .

„Страхъ, тѣга, ужасъ постепенно обхващаха хората. Жени стояха на вратитъ, гледайки мрачния пейзажъ; мъже работници се връщаха отъ полската си работа; дърводѣлцитъ напущаха своитъ инструменти, ковачитъ ковачницитъ си, търговцитъ конторитъ си; ученицитъ бѣха разпуснати и децата, треперяйки, бѣгаха въ къщи. Пѣтницитъ търсѣха прибѣжище при първата къща, която бѣше на пѣтя имъ. „Какво ще стане?“ този въпросъ бѣше върху всички

устни и въ всички сърдца. Изглеждаше, като че това бѣше краятъ на всички нѣща.

„Запаленитѣ свѣци блѣщеха съ такава жива свѣтлина, като презъ есенна нощъ, когато нѣма луна . . . Птицитѣ се прибраха по своитѣ прѣте и заспаха; добитѣкътъ, мучейки, се събра при изхода на пасбищата; жабитѣ кръкаха; птицитѣ пѣеха вечернитѣ си пѣсни, а прилепитѣ хвѣрчаха наоколо. Обаче хората знаеха, че не бѣ дошла още нощта . . . Д-ръ Натанаилъ Уайтакеръ, пасторъ на черквата Табернакълъ въ Салемъ, устрой религиозна служба, презъ време на която той подържаше, че тѣзи тѣмнини съ свѣрхествени. Събрания станаха и на много други мѣста. Въ тѣзи импровизирани проповѣди се разглеждаха ония библейски текстове, които изглеждаха да потвърдяватъ, че тѣмнината бѣ напълно съгласна съ библейскитѣ пророчества. Тѣмнината бѣше най-гжста малко следъ единадесетъ часа“. (The Essex Antiquarian, Vol. III № 4 pp. 53,54.) Въ почти цѣлата страна тя бѣ тѣй голѣма презъ цѣлия день, че хората не можеха да видятъ безъ лампа, колко е часътъ, нито да обѣдватъ, нито да извършватъ домашнитѣ си работи.

„Тази тѣмнина се разпротрѣ твърде надалечъ. На изтокъ тя се наблюдаваше до Фалмутъ. На западъ достигна най-далечната частъ на Конектикутъ и Албани. На югъ се забеляза по цѣлия морски брѣгъ, а на северъ се разпротрѣ до американскитѣ колонии“. (Cordon, „History of the Rise“, Vol. III. p. 57.)

[250]

Гжстата тѣмнина презъ деня бѣ последвана, единъ или два часа преди вечерта, отъ частично ясно небе, слънцето се яви, макаръ все още да бѣше помрачено отъ черна, тежка мъгла. „Следъ залѣзъ слънце облацитѣ отново се издигнаха по-високо, и много бързо се стѣмни“. „Тѣмнината презъ нощта бѣ сжщо тѣй необикновена и ужасна, както и презъ деня. Макаръ да имаше пълнолуние, никакъвъ предметъ не можеше да се различи безъ запалена свѣт-

лина, която, гледана отъ съседнитъ къщи или други отдалечени мѣста, се виждаше като презъ единъ видъ египетска тъмнина, тъмнина почти непроницаема за лжчитъ“. (Massachusetts Spy, 25 May 1780)

Свидетелъ-очевидецъ пише : „Не можехъ да се освободя отъ мисълта, че ако всѣко свѣтлинно тѣло на вселената би се закрило въ непроницаема сѣнка, или пъкъ престанѣше да съществува, едва ли и тогава тъмнината можеше да бѣде по гжста“. (Letter by Dr. Samuel Tenney, Dec. 1785.) Макаръ въ деветъ часа на онази нощъ месецътъ да бѣ изгрѣлъ пълень, „това не оказа ни най-малко влияние за разсѣване на мъртвешкия мракъ“. Следъ полунощъ тъмнината се разпрѣсна и месецътъ стана видимъ, като отначало изглеждаше кървавъ.

19 май 1780 година е записанъ въ историята подъ името „Тъмниятъ день“. Отъ времето на Мойсея никога не е регистриранъ другъ случай на мракъ, толкова гжстъ, на такава протежение и съ такава продължителностъ. Описанието на това събитие, както ни се дава отъ очевидецъ, е само ехо отъ думитъ на Господа, докладвани отъ пророкъ Йоилъ две хиляди и петстотинъ години преди тѣхното изпълнение : „Слънцето ще се превърне въ тъмнина, и месечината — въ кръвъ, преди да настѣпи денътъ Господенъ, великъ и страшенъ“. (Йоилъ 2 : 31.)

Христосъ бѣше помолилъ народа Си да бди върху зна-менията на Неговото идване и да се радва, когато види бележитъ на Своя идвашъ царъ. „Когато почне това да се сбѣдва, изправете се тогава и подигнете главите си“, каза Той, „защото се приближава избавлението ви“. Исусъ обърна вниманието на ученицитъ Си върху напѣлвацитъ дървета презъ пролѣтѣта, и каза : „Кога вече покаратъ, и вие виждате това, сами знаете, че е вече близо лѣто. Тѣй и кога видите това да се сбѣдва, знайте, че е близо царството Божие“. (Лука 21:28. 30. 31.)

Уви ! Духътъ на смирението и преданността въ църквата бѣше отстѣпилъ мѣсто на гордостъта и формализма, като любовта къмъ Христа и вѣрата въ Неговото идване бѣха охладнѣли. Погълнати отъ свѣтовностъ и търсене удо- волствия, изповѣдващи- [251] тѣ се като Божий народъ бѣха слѣпи за наставлени- ята на Спасителя, отнасящи се за знаменията пре- ди Неговото явление. Учението за второто Му ид- ване бѣше небрежено ; библейскитѣ стихове, кои- то се отнасяха за него, бѣха затъмнявани чрезъ пог- рѣшни тълкувания, докато, най-сетне, то бѣ напъл- но игнорирано и забравено. Точно такъвъ бѣ слу- чаятъ на черквитѣ въ Америка. Свободата и удоб- ството, на които се радваха всички класи отъ об- ществото, амбициозниятъ копнежъ за богатство и разкошъ, който предизвика пагубната страсть за па- ри, алчниятъ стремежъ за популярностъ и мощъ, из- глеждащи постижими за всички, увлѣкоха хората да съсрѣдоточатъ интереситѣ и надеждитѣ си къмъ нѣщата отъ този животъ, а да изтласкатъ далечъ въ бждещето тържествения день, когато сегашния- тѣ редъ на нѣщата ще премине.

Когато Спасителътъ сочеше на Своитѣ последо- ватели знаменията за връщането Си, Той предсказа положението на упадъкъ, който ще цари непосред- ственно преди Неговото връщане. Както въ Ноеви дни, ще се забелязва жива деятелностъ въ свѣтски пред- приятия и стремежъ къмъ удоволствия—купуване, продаване, садене, градене, женене и мъжене—а Бо- гъ и бждещиятъ животъ ще бждатъ забравени. За тѣ- зи, които ще живѣятъ по онова време, Христовото предупреждение гласи : „Прочее, внимавайте надъ себе си, да не би сърдцата ви да бждатъ отегчава- ни съ преядане, пиянство и житейски грижи, и да ви застигне оня день внезапно“. „И тѣй, бждете буд- ни въ всѣко време и се молете, за да можете избѣга всичко онова, което има да стане, и да се изправите предъ Сина Човѣчески“. (Лука 21 : 34. 36.)

Положението на черквата по онова време е изяснено съ думитѣ на Спасителя въ Откровението : „Но-сишъ име, че си живъ, а си мъртъвъ“. На тѣзи, които отказватъ да излъзатъ отъ своето безразличие, е отпразено сериозното предупреждение : „Ако ли не бждешъ буденъ, ще дойда върху тебе като крадецъ, и нѣма да узнаешъ, въ кой часъ ще дойда върху тебе“. (Откр. 3: 1. 3.)

Нужно е, човѣцитѣ да бждатъ събудени, за да се приготвятъ за важнитѣ събития, свързани съ края на бла-годатното време. Божиятъ пророкъ обявява : „Великъ е деньтъ Господенъ и твърде страшенъ, и кой ще го изтърпи?“ Кой ще устои, когато се яви? Този, за Когото се казва : „,, На чиститѣ Твои очи не е свойствено да гледатъ злодейство, и да гледашъ на притѣснение Ти не можешъ“. (Йоилъ 2: 11 ; Авакумъ 1 : 13.) На тѣзи, които викаха: „Боже мой! ние Те познаваме“, а нарушаваха Неговия заветъ и тичаха къмъ чужди богове (Осия 8 : 21 ; Псаломъ 15 : 4), криещи нечестие въ сърдцата си и обичащи пѣтищата на неправдата, Господниятъ день ще бжде „мракъ, а не свѣтлина; той е тѣма и нѣма въ него блѣсъкъ“. (Амосъ 5 : 20.) „И въ онова време“, казва Господъ „Азъ ще огледамъ Йерусалимъ съ свѣтило и ще накажа ония, които седятъ на дрождието си и казватъ въ сърдцето си: Господъ не прави ни добро, ни зло“. (Софония 1 : 12.) „Азъ ще накажа свѣта за злото, и нечестивцитѣ — за тѣхнитѣ беззакония ; ще премахна високоумието на горделивитѣ и ще унижа нацутостъта на притѣснителитѣ“. (Исая 13: 11.) „Ни среброто имъ, нито златото имъ ще може да ги спаси“. „Богатствата имъ ще станатъ плячка, и къщитѣ имъ ще запустѣятъ“. (Софония 1 : 18. 13.)

Съзерцавайки отдалечъ това ужасно време, пророкъ Йеремя извиква : „Скърбя въ дѣнъ-сърдце си... не мога да мълча ; защото Ти чувашъ, душо моя, звукъ отъ трѣба, шумъ отъ битка. Беда следъ беда се прогласява“. (Йеремя 4:19.20.)

„Денъ на гнѣвъ е този денъ, денъ на скръбъ и на тѣснотия, денъ на опустошение и на разорение, денъ на тъма и на мракъ, денъ на облакъ и на мъгла, денъ на тръба и на боенъ викъ“. (Софония 1 : 15. 16.) „Ето, денътъ Господенъ иде . . . за да обърне земята въ пус-тиня и да изтрѣби отъ нея крепоститѣ й“. (Исая 13 : 9)

Предъ видъ на този великъ денъ словото Божие съ най-тържественъ и внушителенъ езикъ призова-ва Неговия народъ да стане отъ своята духовна ле-таргия и да търси лицето Му съ покаяние и смире-ние : „Трѣбите съ тръба на Сионъ и бийте тревога на светата Ми планина ; нека треперятъ всички жи-тели земни, защото настѣпва денътъ Господенъ, по-неже е близо той“. „Наредете постъ и обявете тър-жествено събрание, съберете народа, свикайте съб-рание, поканете старци, съберете деца . . . Нека излъ-зе младоженецъ отъ своя чертогъ, и невѣста — отъ своята горница. Между притвора и жертвеника не-ка плачатъ свещеницитѣ“. „Обърнете се къмъ Мене отъ все сърдце съ постъ, плачъ и ридания. Раздирай-те сърдцата си, а не дрехитѣ си, и се обърнете къмъ Господа, вашия Богъ; защото Той е благъ и милосър-денъ, дълготърпеливъ и многомилостивъ“. (Йоилъ 2 : 1. 15-18. 12—13.)

За да се приготви народъ, който да устои въ деня Господенъ, трѣбва да се извърши голѣмо дѣло на ре-формация. Богъ видѣ, че много отъ изповѣдващия се Неговъ народъ не градѣше за вѣчността, и въ Сво-ята милость Той се готвѣше да изпрати предупреди-телна вестъ, за да ги събуди отъ тѣхното безчувствие и да ги накара да се приготвятъ за идването на Гос-пода.

Предупреждението е дадено въ четиринадесета-та глава на Откровението. Тамъ е представена ед-на тройна вестъ, разнасяна отъ небесни сщщества и последвана непосредствено отъ идването на Сина Човѣчески, „за да пожъне земната жетва“. Първото отъ тѣзи предупреждения съобщава за на-ближава-

ция сждъ. Пророкътъ вижда единъ ангелъ, летящъ „посрѣдъ небето, който имаше вѣчно евангелие, за да благо-вести на жителитъ земни, на всѣко племе и колъно, езикъ и народъ ; той говорѣше съ високъ гласъ : Бойте се отъ Бога и Му въздайте слава, защото настѣпи часътъ на Неговия сждъ, и поклонете се на Оногова, Който е сътворилъ небето и земята, морето и воднитъ извори“. (Откров. 14: 6, 7.)

Тази вестъ е обявена като частъ отъ „вѣчното евангелие“. Дѣлото за проповѣждане евангелието не е предадено на ангелитъ, но е повѣрено на човѣцитъ. Свети ангели сж употребявани, за да направляватъ това дѣло, на тѣхъ е възложено ржководството на голѣмитъ движения за спасение на хората; обаче действителното проповѣждане на евангелието се извършва посрѣдствомъ Христовитъ служители на земята.

Върни мъже, които бѣха покорни на внушенията на Божия Духъ и на ученията на Неговото Слово, трѣбваше да проповѣдватъ това предупреждение на свѣта. Тѣ внимаваха на по-достоверното нѣщо — пророческото Слово — като на „свѣтило, което свѣти на тъмно мѣсто, докле се день развидели и зорница изгрѣе“. (2 Петрово 1 : 19.) Тѣ търсѣха познанието за Бога повече, отколкото скрито съкровище, считайки го за „по-добро, отколкото сребро да придобиешъ, и печалбата отъ него за повече отъ злато“. (Притчи 3 : 14.) И Богъ откри на тѣхъ великитъ нѣща отъ царството Си. „Тайната Господня е за ония, които Му се боятъ: тъмъ открива Той Своя заветъ“. (Псаломъ 24:14.)

Не бѣха ученитъ-теолози, които разбраха тази истина и които я разпространиха по свѣта. Ако бѣха върни пазачи, изследвайки съ молитва Писанието, тѣ биха познали, кой часъ на нощта е ; тѣ биха научили, чрезъ пророчеството, събитията, които имаше да станатъ. Но тѣ бѣха индиферентни и по тази причина вестта бѣ довърена на по-скромни хо-

ра. Исусъ каза : „Ходете, докле имате свѣтлината, за да ви не обгърне мракъ“. (Йоанъ 12 : 35.) Тъзи, които се отвърщатъ отъ свѣтлината, която Богъ имъ е далъ, или които небрежатъ да я търсятъ, когато тя е близо до тяхъ, оставатъ въ тъмнина. И обратно, Спасителтъ казва : „Който Ме последва, той не ще ходи въ мракъ, а ще има свѣтлината на живота“. (Йоанъ 8 : 12.) Ако нъкой търси искрено да узнае волята на Бога и употребява всичката свѣтлина, която притежава, той ще получи още по-голяма свѣтлина; на тази душа ще се изпрати нъкоя звезда съ специаленъ блъсъкъ, за да я води въ пълната истина. По време на първото идване на Христа свещеницитъ и книжницитъ на свѣтия градъ, на които бѣха повѣрени Божиитъ предсказания, биха могли да различатъ знаменията на времето и да известятъ идването на обещания Месия. Пророчеството на Михей посочва мѣстото на Неговото раждане, а Даниилъ обозначава точното време на идването Му. (Михей 5:2; Даниилъ 9 : 25.) Богъ бѣше врѣчилъ тѣзи пророчества на юдейскитъ водители; нѣмаше за тяхъ извинение, ако тѣ пренебрегваха и не проповѣдваха на народа близкото идване на Месия. Тѣхното невежество бѣше резултатъ на грѣшна небрежностъ. Юдеитъ градъ бѣха паметници за Божии пророци ; но чрезъ снизхождението си къмъ великитъ мъже на земята тѣ отдаваха почитъ на служителитъ на сатана. Погълнати отъ амбициозната си борба за служба и властъ между човѣцитъ, тѣ изгубиха отъ очи божественитъ почести, предлагани имъ отъ Царя на небето.

Старейшинитъ на израиля би трѣбвало да изучаватъ съ дълбокъ и благоговѣенъ интересъ мѣстото, времето и обстоятелствата на най-великото събитие въ свѣтовната история : идването на Божия Синъ за спасението на човѣцитъ. Всичкиятъ народъ трѣбваше да бѣде въ бдително очакване, за да може прѣвъ да приветствува съ „Добре дошелъ“ Изкупителя на свѣта. Обаче, какво виждаме ? Въ Витлеемъ два

[254]

морни пътника отъ хълмоветъ на Назаретъ преминаватъ презъ дължината на тъсната улица чакъ до източния край на града, и напразно търсятъ мѣсто за отмора и подслонъ презъ нощъта. Никоя порта не се отваря, за да ги приеме. Най-сетне, тѣ намиратъ подслонъ въ мизеренъ оборъ, предназначенъ за добитъкъ, и тамъ именно се роди Спасителътъ на свѣта.

Небесни ангели бѣха видѣли славата, която Синътъ Божий сподѣляше съ Отца, преди сжществуването на свѣта, и тѣ бѣха чакали съ нетърпение Неговото идване на земята като събитие, което трѣбваше да бжде голѣма причина за радостъ на цѣлия народъ. Множество ангели бѣха опредѣлени да донесатъ благата вѣстъ на тѣзи, които бѣха готови да я приематъ, и които радостно биха я известили на земнитъ жители. Христосъ се бѣше смирилъ до тамъ, че прие човѣшка природа. Давайки душата Си въ жертва за грѣха, Той трѣбваше да се натовари съ безпредѣлна тежестъ отъ страдания ; при това ангелитъ желяеха, щото даже и въ смирението Си Синътъ на Всемогъщия да се яви предъ човѣцитъ съ благородство и слава, присжщи на Неговия характеръ. Щѣха ли великитъ мжже на земята да се събератъ въ Израилевата столица, за да поздравятъ Неговото идване? Дали легиони ангели щѣха да Го представятъ на очакващата група ?

[255] Единъ ангелъ обикаля земята, за да види, кои сж готови да приематъ Спасителя. Но той не може да различи белези на очакване. Той не чува никакъвъ гласъ на хвала и триумфъ, който да известява, че идването на Месия е наближило. Ангелътъ се носи за известно време надъ избрания градъ и надъ храма, кждето съ вѣкове се е откривало божественото присжтствие. Уви! и тамъ царува сжщото равнодушие, както и другаде. Свещеницитъ въ великолепие и гордостъ предлагаха все още сѣнковитъ жертви въ храма. Фарисеигъ все още се обръщаха къмъ народа

съ високи гласове и повтаряха по жглитъ на улицитъ суетни молитви. Въ палатитъ на царетъ, въ събранието на философитъ, въ училищата на равинитъ — навсѣкжде всички сж невнимателни къмъ чудния фактъ, който изпълваше цѣлото небе съ радостъ и хвала, за това, че Спасителътъ на човѣцитъ се готви да се яви на земята.

Нѣма никакъвъ белегъ, че се очаква Христосъ; нѣма никакво приготвление за Княза на живота. Въ очудването си небесниятъ вестителъ се готви да полети обратно къмъ небето и да отнесе тамъ позорната вестъ, когато отведнажъ той открива една група овчари, която прекарваше ноцъта въ пазене на стадата си: съзерцавайки звездното небе, тъ размишляваха по пророчествата за Месия и копнѣеха за идването на свѣтозния Изкупителъ. Очевидно тѣзи хора бѣха готови да приематъ божествената вестъ. Внезапно Божиятъ ангелъ имъ се яви, за да имъ донесе добрата вестъ на голѣма радостъ. Цѣлата равнина е залъна съ небесна слава; безбройно множество ангели се явяватъ, и като не бѣ достатъчно само единъ отъ тѣхъ да изрази небесната радостъ, безбройни гласове избухватъ въ пѣсень, която единъ денъ ще пѣятъ избранитъ отъ всички народи : „Слава въ висинитъ Богу, и на земята миръ, между човѣцитъ благоволение!“ (Лука 2:14.)

О, какъвъ урокъ е този чуденъ разказъ за Витлеемъ! Какъ порицава той нашето невѣрие, нашата гордостъ и самодоволство ! Какво предупреждение да се пазимъ, да не би съ нашето престѣпно равнодушие да пропустнемъ и да не различимъ знаменията на времето, и следователно, да не познаемъ деня, когато и ние ще бждемъ посетени!

Небеснитъ пратеници намѣриха не само върху хълмоветъ на Юдея, между скромнитъ овчари лица, очакващи идването на Месия. Въ страната на езицинитъ сжщо имаше нѣкои, които Го очакваха. Философи отъ изтокъ, наречени мъдреци, мъже богати

и благородни, изучаваха природата и бяха открили Бога по Неговите творения, Отъ еврейските писания тѣ бяха научили, че звезда ще излѣзе отъ Якова, и съ усърденъ копнежъ очакваха идването на Този, Който щѣше да бѣде не само „утехата Израилева“ но и „свѣтлина за просвѣтата на езичниците“ и за „спасение до край земя. (Лука 2:25.32; Деян. 13:17). Тѣ търсѣха свѣтлината, и небесната свѣтлина отъ Божия тронъ осия пѣтя имъ. Докато свещеницитѣ и равинитѣ на Йерусалимъ, опредѣленитѣ пазачи и тълкуватели на истината бяха потъ- нали въ мракъ изпратената отъ небето звезда водѣше тѣзи езичничужденци къмъ родното мѣсто на новородения царь.

[256]

Сжщо и „на ония, които Го очакватъ“, Христосъ „ще се яви втори пѣтъ за спасение, безъ да става жертва за грѣхъ“. (Ереемъ 9 : 28.) Подобно вестъта за раждането на Спасителя, и вестъта за второто Му идване не се повѣри на народнитѣ религиозни водители. Тѣ бяха скжсали връзката си съ Бога и бяха отхвърлили небесната свѣтлина : затова тѣ не принадлежаха къмъ числото на тѣзи, за които Павелъ казва : „А вие, братя, не сте въ тѣмнина, та денътъ да ви завари като крадецъ. Защото всички вие сте синове на свѣтлината и синове „на деня ; ние не сме синове на нощъта, нито на тѣмнината“. (1 Солун. 5 : 4. 5.)

Стражитѣ на Сионовитѣ стени трѣбваше да бждатъ първи въ приемане новината за идването на Спасителя ; първи въ съобщаване близостъта Му ; първи въ предупреждаване хората да се приготвятъ за него. Но тѣ живѣеха охолно, мечтаейки за миръ и безопасностъ, докато народътъ спѣше въ грѣховетъ си. Прониквашъ презъ вѣковетъ, Исусъ виждаше църквата си, подобна на безплодно смокинено дърво, покрито съ горди листа, обаче лишено отъ плодове. Сжществуваше суетно спазване на религиознитѣ форми, а липсваха духъ на истинско смире-

ние, покаяние и вѣра, които въ сжщностъ съставляватъ приятната служба Богу. Въмѣсто добродетелитѣ на Духа се откриваха гордостъ, формализъмъ, щеславие, себелюбие и гнѣвъ. Една охладнѣла църква затваряше очитѣ си за знаменията на времето. Господъ не бѣ изоставилъ, нито бѣ намалилъ вѣрността Си ; но църквата бѣ отпаднала отъ Него, и тя се отдѣли отъ любовѣта Му. Като отказа да се съобразява съ даденитѣ ѳ отъ Него условия, тя не получи и Божиитѣ обещания.

Такъвъ е неминуемиятъ резултатъ отъ небрежността въ оценяване и използване свѣтлината и привилегиитѣ, които Господъ дава. Отъ когато църквата престане да върви въ свѣтлината, отъ като тя небрежи използването на всичкитѣ лъчи и престане да изпълнява всичкитѣ си задължения, религията се изражда въ формализъмъ, а живото благочестие изчезва. Тази истина е потвърдена многократно въ историята на църквата. Богъ иска отъ народа Си дѣла на вѣра и послушание, които да съответствуватъ на полученитѣ благословения. Но послушанието изисква жертва и включва кръсть ; затова тѣй много отъ изповѣдвацитѣ се за Христови последователи отказватъ да приематъ свѣтлината отъ небето, и, както нѣкога юдеитѣ, не познаватъ времето на посещението си. (Лука 19 : 44.) Поради тѣхната гордостъ и невѣрие Господъ ги отминава, за да открие истината Си на тѣзи, които, подобно на Витлеемскитѣ овчари и на мъдрецитѣ отъ изтокъ, биха обърнали внимание на всичката свѣтлина, която биха получили.

Епизод 18—Единъ мъжъ на вѣрата отъ последното време.

Единъ честенъ и добъръ земеделецъ, доведенъ до тамъ, да се усъмни въ авторитета на Свещеното Писание, но все пакъ искрено копнѣющъ да познае истината, бѣ особено избранъ отъ Господа да заеме едно важно мѣсто при проповѣдването на Христовото пришествие. Подобно на многото други реформатори, и Вилхелмъ Миллеръ въ своята младостъ се е борилъ съ бедността и по такъвъ начинъ се бѣ научилъ да бѣде усърденъ и себеотрицателенъ. Членовѣтъ на семейството, къмъ което той принадлежеше, се отличаваха съ независимъ, свободолюбивъ духъ и съ трайна и гореща любовъ къмъ родината— черти, които изпъкваха и въ неговия характеръ. Неговиятъ баща бѣше началникъ на американската революционна армия, и жертвитѣ, които той принесе въ борбитѣ и страданията въ онова бурно време, сигурно сж били причината за лошитѣ условия въ първитѣ години на Миллеровия животъ.

Той бѣше съ здраво, силно тѣлосложение и още отъ детинство показваше необикновени умствени способности. А когато стана по-възрастенъ, това пролича още по-ясно. Духътъ му бѣше деятеленъ, добре развитъ и жадуваше за знания. Макаръ че той не се радваше на преимуществата на едно академическо образование, все пакъ любовта му къмъ ученieto и привичката му на усърдно мислене и рѣзко различаване го развиха като единъ мъжъ съ здравъ разсѣдъкъ и широкъ мирогледъ. Той притежаваше непороченъ нравственъ характеръ, завидно прозвище и отъ всички бѣше уважаванъ поради своята чес-

тностъ, пестеливостъ и благотворителностъ. Чрезъ трудъ и постоянство той още отъ ранна възраст започна да си печели издръжката, макаръ че продължаваше, по обичая си, да се учи. Той изпълняваше съ успѣхъ различни граждански и военни служби и изглеждаше, че му бѣше отворенъ пѣтътъ къмъ богатства и почести.

Неговата майка бѣше една истински набожна жена, а и самъ той въ детинството си бѣше много възприемчивъ къмъ религиозни впечатления. Но въ своето юношество той изпадна въ едно общество отъ деисти, които упражниха още по-голъмо влияние върху него, тъй като повечето отъ тѣхъ бѣха добри граждани, човѣколюбиви и благодетелни хора, чийто характеръ до известна степенъ бѣше изразъ християнската срѣда. въ която тѣ се движеха. За добритѣ качества, които имъ печелѣха уважението и довѣрието на другигъ, тѣ трѣбваше да благодарятъ на Библията; и все пакъ тѣзи добри свои дарби тѣ използваша тъй погрѣшно, че упражняваша едно противно на Божието слово влияние. Сношението съ тѣхъ застави Миллера да приеме тѣхнитѣ възгледи. Приетото тогава тѣклувание на Писанието изглеждаше, че представляваше за него непреодолими трудности, и все пакъ неговата нова вѣра, при която той отхвърли Библията на страна, не му предлагаше нищо по-добро, което би могло да я замѣсти, и той съвсемъ не бѣше задоволенъ. Той, обаче, продължи да се придържа о тѣзи възгледи около дванадесетъ години. Но на 34-та му година Св. Духъ му внушава убеждението, че е грѣшникъ. Въ своята по-предишна вѣра той не намира увѣрение за едно блаженство оттатъкъ гроба. Бждещето му се вижда тъмно и неприятно. Говорейки за чувствата си презъ онова време, ето какво казва той по-късно:

„Мисълта за унищожение бѣше смразяваща, грозна, а да се отдаде смѣтка за живота — това би значило сигурна погибель за всички. Небето надъ

[258]

главата ми се виждаше като стомана, а земята под нозетъ ми като жельзо. Вѣчността — какво бѣше тя? И смъртъта — защо бѣше тя? Колкото повече се опитвахъ да разбера тия нѣща, толкова по-не ми се удаваше. Опитвахъ се да не мисля по това, но не можехъ да огранича мислитъ си. Азъ се чувствувахъ наистина жалкъ, но не разбирахъ причината. Азъ роптаехъ и се оплаквахъ, безъ да зная отъ кого. Увѣренъ бѣхъ, че имаше нѣкаква грѣшка, но не знаехъ, къде бѣше тя и какъ би могла да се поправи. И азъ изпаднахъ въ скръбъ, безъ всѣка надежда“.

Въ това състояние той преживява нѣколко месеци. „Внезапно“, казва той, „въ духа ми се представи живо ха-рактерътъ на Спасителя. Стори ми се, че трѣбваше да има едно същество, тѣй добро и състрадателно, че само да се предлага като изкупителна жертва за нашитъ прѣстъпления, и по такъвъ начинъ да ни избавя отъ наказанието за грѣха. Азъ веднага почувствувахъ, колко любвеобилно трѣбва да е едно такова същество, и си представихъ, че бихъ могълъ да се хвърля въ обятията му и да се доверя на неговата милость. Но повдигна се въпросъ: Какъ може да се докаже, че има такова същество? Разбрахъ, че вънъ отъ Библията не би могло да се намѣри никакво доказателство за съществуването на единъ такъвъ Спасителъ или на единъ бждещъ животъ. . .

[259]

Азъ видѣхъ, че Библията представяше единъ тъкмо такъвъ спасителъ, отъ какъвто се нуждаехъ, и се чудѣхъ, какъ една небоговдѣхновена книга би могла да изложи принципи, които тѣй добре отговаряха на нуждитъ на единъ падналъ свѣтъ. Азъ се видѣхъ принуденъ да призная, че Светото Писание трѣбва да е откровение отъ Бога. То ме очарова, а въ Исуса азъ намѣрихъ единъ приятелъ. Спасителътъ стана за мене избраникъ между многото хиляди, и Светото Писание, което по-рано ми бѣше тъмно и пълно съ противоречия, стана свѣтилникъ на нозетъ ми и свѣтлина по пътя ми. Духътъ ми се успокои и за-

доволи. Азъ познахъ Господа Бога като една скала всрѣдъ океана на живота. Сега азъ започнахъ да изучавамъ сериозно Библията, и мога, наистина, да кажа, че я изучавахъ съ голѣма радостъ. Намѣрихъ, че отъ нея не ми е било познато нито половината. Азъ се очудвахъ, че по-рано не съмъ виждалъ нейната красота и слава и недоумѣвахъ, какъ нѣкога съмъ могълъ да я отхвърля. Открито ми бѣше всичко, за което копнѣеше сърдцето ми: намѣрихъ спасително сръдство за всѣка повреда на душата ми. Азъ изгубихъ охотата да чета други книги и се захехъ да търся мъдростъ отъ Бога“. (Bliss „Memoirs of Wm. Miller“, p. p. 65—67.)

Тѣй Миллеръ изповѣдва открито вѣрата си въ религията, която нѣкога презираше. Но неговитѣ невѣрващи другари не се забавиха да му представятъ ония доказателства, които самъ той по-рано често привеждаше противъ божествения авторитетъ на Библията. Той тогава не бѣше още въ състояние да имъ отговори, но заключи, че, ако Библията е Божие откровение, тя не ще си противоречи. Той реши самъ да изследва Светото Писание и да се увѣри, дали привиднитѣ противоречия не биха могли да се доведатъ въ съгласие помежду си.

Като се стремѣше да се освободи отъ всички свои по-раншни възгледи, той сравняваше, безъ да си послужи съ каквито и да е обяснения, библейски стихъ съ библейски стихъ, при което си служеше съ даденитѣ паралелни мѣста и съ библейски речникъ. Той продължи изследванията си по единъ правилень и планомерень начинъ, започвайки съ първата книга на Мойсея, четейки стихъ по стихъ и не отивайки по-напредъ, докато значението на различнитѣ стихове не му ставаше тѣй ясно, че да не му остава никаква неясность по тѣхъ. Биваше ли му нѣкое мѣсто тъмно, той го сравняваше съ всички други текстове, които изглеждаха да се намиратъ въ каквото и да е отношение къмъ разглеждания предме-

[260] тъ. Той изпитваше всяка дума относно нейното място във съдържанието на библейския стихъ, и когато виждаше, че всички паралелни стихове сж във съгласие, трудността биваше надвита. По такъвъ начинъ той винаги намираше въ нѣкоя друга частъ на Писанието обяснение за трудноразбираемото място. Тъй като той търсѣше божественото просвѣтление съ сериозна молитва, онова, което по-рано му се виждаше тъмно, сега му ставаше ясно за разума. Той изпитваше истинността на думитъ на псалмиста : „Изяснението на Твоето слово просвѣщава, вразумява протитъ“. (Пс. 119:130.)

Съ необикновена любознателность изучаваше той книгата на Даниила и Откровението, при което, за да разбере тѣзи книги, си служеше съ сжщата метода, както при изучаването на другитъ части на Писанието. За голѣма своя радостъ той намира, че пророческитъ символи могатъ да бждатъ разбрани. Той вижда, че изпълненитъ вече предсказания сж се сбжднали буквално, че всички различни образи, сравнения, изрази и др. или сж направо обяснени, или пѣкъ думитъ, съ които тѣ сж изразени, сж на други мѣста по-точно обяснени, и че, ако се обяснѣха по този начинъ, тѣ можеха да се разбератъ буквално. Той казва : „Тъй азъ бѣхъ убеденъ, че Библията е една верига отъ разкрити истини, дадени тѣй ясно и просто, че и най-простиятъ човѣкъ не би се заблудилъ“. (Bliss, p. 70.) Разбирането на една истина чрезъ друга възнагради неговитъ старания, когато той стѣпка по стѣпка проследи голѣмитъ пророчески периоди. Ангели отъ небето направляваха неговитъ мисли и разкриваха за разума му словото Божие.

Сждейки за предсказанията, които имаше да се изпълнятъ, споредъ това, какъ сж се изпълнили пророчествата въ миналото, той се убеждава, че общоприетиятъ възгледъ за духовното Христово управление — едно земно хилядогодишно царство

преди края на свѣта — не намира подкрепа въ словото Божие. Това учение, което посочваше на едно хилядилѣтие на правда и миръ преди личното пришествие на Господа, отхвърляше страха отъ деня Господенъ далечъ въ бъдещето. Макаръ, може би, че това се харесваше на мнозина, все пакъ то е въ пълно противоречие съ ученията на Христа и на Неговите апостоли, понеже тѣ обясняваха, че пшеницата и плѣвелитѣ ще растатъ заедно до времето на жетвата, до края на свѣта ; че „нечестивитѣ и измамливи човѣци ще се влошаватъ все повече и повече“, тѣй че „въ последнитѣ дни ще настанатъ усилни времена“, и че царството на тъмнината ще продължава да съществува до идването на Господа, когато Той ще го унищожи „съ дишането на устата Си“, и ще го „изтрѣби съ явлението на пришествието Си“. (Мат. 13:30. 38—41 ; 2 Тим. 3:1. 13 : 2 Сол. 2 : 8.)

[261]

Дпостолската църква не е вѣрвала въ обръщането на цѣлия свѣтъ и въ духовното Христово царуване. Това учение се е явило едва въ началото на 18-то столѣтие. Както всѣка заблуда, и тази е имала своитѣ лоши последици. Тя учи хората да очакватъ пришествието на Господа едва въ далечното бъдеще и ги кара да не обръщатъ внимание на знаменията, които предвестяватъ неговото приближаване. Тѣй тя е създала едно чувство на безгрижностъ и сигурностъ, обаче съвсемъ неоснователно, и е станала причина, мнозина да пренебрегнатъ нужното приготвление, за да могатъ да посрещнатъ своя Господъ.

Миллеръ намира, че Светото Писание ясно учи за буквалното, лично идване на Христа. Павелъ казва: „Самъ Господъ ще слѣзе отъ небето съ повелителенъ викъ, при гласъ на архангелъ и при трѣба Божия“. (1 Сол. 4:16.) И Спасителтъ обяснява, че последниятъ родъ ще види „Човѣшкия Синъ, идещъ на небеснитѣ облаци съ сила и голѣма слава“. „Защото както свѣткавицата излиза отъ изтокъ и се вижда

дори до западъ, така ще бжде пришествието на Човъшкия Синъ“. (Мат. 24:30.27.) Той ще бжде придруженъ отъ всички небесни множества. Синътъ Човъшки ще дойде „въ славата Си и всичкитъ свети ангели съ Него“ и „ще изпрати Своитъ ангели съ силенъ тржбенъ гласъ, и тъ ще събератъ избранитъ Му“. (Мат. 25:31.32; 24:31.)

При Неговото идване праведнитъ мъртви ще бждатъ възкресени и праведнитъ живуци ще бждатъ преобразени. Павелъ казва : „Всинца нъма да умремъ, ала всинца ще се измънимъ изведнажъ, въ единъ мигъ, при последната тржба ; ще затржи, и мъртвитъ ще възкръснатъ нетлънни, а ние ще се измънимъ ; защото това тлънното тръбва да се облече въ нетлъние, а това смъртното — да се облече въ безсмъртие“. (1 Кор. 15 : 51—53.) А въ посланието си до солунцитъ той казва : „Мъртвитъ въ Христа ще възкръснатъ първомъ ; после ние, останалитъ живи, заедно съ тѣхъ ще бждемъ грабнати на облаци, за да срешнемъ Господа въ въздуха, и така винаги съ Господа ще бждемъ“. (1 Сол. 4:16. 19.)

Христовиятъ народъ не може да наследи царството Му преди Неговото лично пришествие. Спасителтъ каза: „А кога дойде Синъ Човъчески въ славата Си, и всички свети ангели съ Него, тогава ще седне на престола на славата Си, и ще се събератъ предъ Него всички народи ; и ще отдѣли едни отъ други, както пастиръ отлжчва овци отъ кози; и ще постави овцитъ отъ дѣсната Си страна, а козитъ — отъ лъвата. Тогава Цартъ ще каже на ония, които сж отъ дѣсната Му страна: Дойдете вие благословенитъ отъ Отца Ми, наследете царството, приготвено вамъ отъ създание мира“. (Мат. 25:31-34.) Отъ приведенитъ по-горе библейски текстове ние видѣхме, че при пришествието на Сина Човъчески мъртвитъ ще бждатъ възкресени нетленни и живуцитъ ще бждатъ преобразени. Чрезъ това голъмо преобразяване тъ ще бждатъ приготвени да наследятъ царст-

вото ; понеже Павелъ казва : „Плътъ и кръвъ не могатъ да наследятъ царството Божие, нито тлѣнието може да наследи нетлѣние“.(1 Кор. 15:50). Човѣкътъ въ своето естествено състояние е смъртенъ, тлѣненъ ; а царството Божие, напротивъ, ще бѣде непреходно, вѣчно. Затова човѣкъ въ своето естествено състояние не може да наследи това царство. Но когато дойде Исусъ, Той ще даде на Своя народъ безсмъртие; и тогава ще ги повика да приематъ царството, на което до тогава сж били само наследници.

Тѣзи и други такива библейски текстове бѣха за Миллера ясни доказателства, че събитията, за които въобще се приемаше, че щѣха да настѣпятъ преди Христовото пришествие, като напр. общото царство на мира и възстановяването царството Божие на земята, трѣбваше да последватъ следъ Христовото пришествие. По-нататкъкъ той намѣри, че всички знамения за времето и за състоянието на свѣта отговаряха на пророческото описание на последните дни. Само чрезъ изучаването на Свещеното писание той дойде до заключението, че времето, определено за сжществуването на земята въ настоящето ѝ състояние, трѣбва да е близо къмъ края си.

„Друго едно доказателство, което ме сжщественно повлия,“ казва той, бѣше лѣточислението въ Свещеното Писание. . . Азъ намѣрихъ, че предсказани отнапредъ събития, които сж се изпълнили въ миналото, често спадаха въ едно определено време. 120-тъ години на потопа (Битие 6:3), седемтъ дни, които трѣбваше да го предшествуватъ съ предсказания 40 дни преди това дѣждъ (Бит. 7 : 4), 400-тъ години на престоаяването на Авраамовото потомство въ чужда страна (Бит. 15:13), тритѣ дни въ сѣнищата на виночерпеца и на хлѣбопекаря (Бит. 40 : 12-20), седемтъ години за фараона (Бит. 41 : 28-54), 40-тъ години въ пустинята (Числа 14 : 34), тритѣ години и половина гладъ (3 Царе 17 : 1; Яковъ 5 : 17; вижъ и Лука 4 : 25), 70-тъ години на робство (Йер. 25 : 11), седемтъ време-

на на Навуходоносора (Дан. 4 : 13-16) и седемтъ седмици, 62-тъ седмици и едната седмица, които заедно правятъ 70 седмици, които бѣха определени за юдеитъ (Дан. 9 : 24-27) — всички тия ограничени въ тѣзи времена събития нѣкога сж били само предсказания, и сж се изпълнили най-точно, споредъ както сж били предсказани“. (Bliss pp. 75. 75).

[263] Затова, когато при изучаването на Библията той намираще различни периоди време, които, споредъ както той разбираше, се простираха до Христовото пришествие, той можеше да ги счита само като „предсказани отнапредъ времена“, които Богъ бѣше разкрилъ на Своитъ раби. Мойсей казва: „Кое-то е тайно, принадлежи на Господа, нашия Богъ, а което е явно — намъ и на синоветъ ни до вѣка“. (Втор. 29:29.) И Господъ обяснява чрезъ пророкъ Амоса: „Господъ Богъ нищо не прави, безъ да открие тайната Си на Своитъ раби — пророцитъ“. (Амосъ 3:7.) Затова изследвателитъ на словото Божие могатъ съ сигурность да очакватъ да налърятъ ясно предсказани въ писанията на истината най-великитъ събития, които е трѣбвало да се изпълнятъ въ човѣшката история.

Миллеръ казва: „Тѣй като азъ бѣхъ напълно убеденъ, че „Всичкото Писание е боговдѣхновено“ и полезно, че „никога по човѣшка воля не е изречено пророчество, но отъ Духъ Свети просвѣтявани сж говорили светитъ Божии човѣци“, и че то е „писано по-преди за наша поука, та чрезъ търпението и чрезъ утехата отъ Писанията да имаме надежда“ (2 Тим. 3:16; 2 Петр. 1:21; Римл. 15:4), азъ можехъ да считамъ последователнитъ части на Библията сжщо тѣй достойни за сериозно изучаване отъ наша страна, както и коя да е друга частъ отъ Светото Писание. Затова азъ считахъ, че въ старанието си да разбера онова, което Богъ бѣше намѣрилъ за добре да ни открие, азъ въ никой случай нѣмахъ право да пренебрегна пророческитъ данни“. (Bliss, p. 75.)

Пророчеството, което най-ясно представяше времето на Христовото пришествие, бѣше това въ Дан. 8:14: „Две хиляди и триста вечери и утрини, и тогава светилището ще се очисти“. Следвайки вѣрно своето правило, да тълкува словото Божие чрезъ самото него, Миллеръ откри, че въ символичното предсказание единъ день означава една година. (Лев. 14 : 34 ; Йез. 4 : 6.) Той видѣ, че периодътъ отъ 2300 пророчески дни или буквални години се простираше далечъ надъ юдейското благодатно време, и затова не можеше да се отнася за свѣтилището на оня заветъ. Миллеръ сподѣляше разпространеното тогава гледище, че презъ християнската епоха земята била светилището, и затова разсѣди, че освещаването или очистването на светилището, за което се говори въ Дан. 8 : 14, представлява очистването на земята чрезъ огънь при Христовото пришествие. Значи, ако можеше да бѣде намѣрена вѣрната изходна точка на тѣзи 2300 дни, тогава, мислѣше си той, лесно би могло да се опредѣли времето на Христовото пришествие. По такъвъ начинъ би се открило времето на онзи великъ завършекъ, времето, когато настоящето положение „съ всичката му гордостъ и мощъ, съ всичкитъ му характеристики и суета, съ безбожието и потисничествата му, ще се свърши“ ; когато проклятието „ще бѣде отнето отъ земята, смъртъта ще бѣде унищожена, Божиитъ раби, пророцитъ, свѣтиитъ и всички, които сж се бояли отъ Неговото име, ще бѣдатъ възнаградени, а ония, които сж осквернявали земята, ще бѣдатъ погубени“. (Bliss, p. 76.)

[264]

Съ новъ и по-голямъ интересъ продължи Миллеръ изследванията на пророчествата и посвѣти дни и ноци на изучаването на онова, на което му се виждаше отъ такава голяма важность и таково огромно значение. Въ Даниилъ 8 той не можеше да намѣри изходната точка на 2300-та дни. Макаръ че ангелъ Гавриилъ бѣше натоваренъ да обясни на Даниила видението, той му даде само едно частично обяс-

нение. Когато пророкътъ гледаше ужаснитъ преследвания, които щѣха да сполетятъ църквата, силитъ му го напуснаха. „И азъ, Даниилъ, изнемогнахъ и бѣхъ боленъ нѣколко дни... Бѣхъ изуменъ отъ това видение и не го разбирахъ“. (Дан. 8 : 27.)

Но Богъ бѣ заповѣдалъ на Своя пратеникъ : „Гаврииле, обясни му това видение!“ (Дан. 8 : 16.) Тази поръчка трѣбваше да бѣде изпълнена, и затова ангелътъ по-късно пакъ се върна при Даниила и каза : „Сега излѣзохъ, за да те науча да разберешъ. .. И тѣй, вникни въ словото и разбери видението“. Въ отбелязаното въ осмата глава видение една важна точка не бѣше разяснена, а именно, периодътъ отъ 2300 дни ; затова при повторното подхващане на обяснението ангелътъ започва съ този предметъ.

„Седемдесетъ седмици сж опредѣлени за твоя народъ и за свѣтия твой градъ... И тѣй, знай и разбери: отъ времето, кога излѣзе заповѣдь за възстановяване на Йерусалимъ, до Христа Владика сж седемъ седмици и шестдесетъ и две седмици, и ще се върне народътъ, и отново ще се съградятъ улици и стени, но въ усилни времена. И подиръ шестдесетъ и две тѣ седмици Христосъ ще бѣде предаденъ на смъртъ. .. И една седмица ще утвърди завета за мнозина, а въ половината на седмицата ще престане жертва и приносъ“. (Дан. 9 : 22. 23. 25—27.)

Ангелътъ бѣ изпратенъ при Даниила съ особена целъ, да му обясни онова отъ видението въ осмата глава, което той не разбра, а именно, сведенията относно времето. „Две хиляди и триста вечери и утрини ; и тогава свѣтилището ще се очисти“. Следъ като ангелътъ бѣ поканилъ Даниила : „И тѣй, вникни въ Словото и разбери видението“, неговитъ първи думи по-нататкъ бѣха : „Седемдесетъ седмици сж опредѣлени за твоя народъ и за свѣтия твой градъ“. Преведената тукъ съ „опредѣлени“ дума значи буквално „отрѣзани“. Ангелътъ обяснява, че седемдесетъ седмици, значи 490 години, били отрѣзани спе-

циално за юдеитѣ. Но отъ какво бѣха тѣ отрѣзани ? Тѣй като 2300-та дни сж един- ствениятъ споменатъ въ 8 глава периодъ, то седемдесеттѣ седмици трѣб- ва да бждатъ отрѣзани отъ този периодъ, значи да образуватъ часть отъ 2300-та дни, и то тѣй, че тѣзи два отрѣзъка да започватъ отъ едно и сжщо мѣсто. Седемдесеттѣ седмици, споредъ обяснението на ан- гела, трѣбваше да започнатъ отъ времето на издава- нето заповѣдта за повторното съграждане на Йеру- салимъ. Можеше ли да се намѣри датата на тази за- повѣдъ, би могла да се установи и изходната точка на голѣмия периодъ отъ 2300 дни.

[265]

Тази заповѣдъ е отбелязана въ книгата Ездра. (Ез- дра 7:12—16.) Напълно и завършено тя е била изда- дена отъ Артаксеркса, царя на Персия, въ 457 г. пр. Христа. Въ Ездра 6:14 се казва, че домътъ Господе- нь въ Йерусалимъ е билъ съграденъ споредъ запо- вѣдта на Кира, Дария и Артаксеркса, царе персийс- ки“. Тѣзи три царе съчиниха, потвърдиха и допъл- ниха указа, който тогава получи необходимото спо- редъ предсказанието съвършенство, за да отбележи началната точка на 2300-та дни. Като се приеме 457 г. пр. Христа, въ която година бѣ завършенъ указъ- тъ, за времето, когато е излѣзла заповѣдта, явству- ва, че всѣка подробностъ отъ пророчеството относно седемдесеттѣ седмици се е изпълнила.

„Отъ времето, кога излѣзе заповѣдъ за възстано- вяване на Йерусалимъ, до Христа Владика сж седе- мъ седмици и шестдесетъ и две седмици“ — значи всичко 69 седмици или 483 години. Заповѣдта на Артаксеркса е влѣзла въ сила презъ есенъта на 457 г. пр. Хр. Пресмѣтнати отъ тази точка, 483-тъ годи- ни се простиратъ до 27 г. сл. Хр. Въ онова време се е изпълнило и пророчеството. Презъ есенъта на 27- та година сл. Хр. Христосъ е билъ кръстенъ отъ Йоа- на и получилъ помазването на Светия Духъ. Апосто- лъ Петъръ свидетелствува, че „Богъ помаза съ Духъ Свети и съ сила Исуса отъ Назаретъ“ (Деян. 10:38). И

самъ Спасителътъ обясни: „Духъ Господенъ е върху Мене ; затова Ме помаза да благовестя на беднитъ.“ (Лука 4:18). Следъ кръщението Му въ р. Йорданъ отъ Йоанъ Кръстителя „Исусъ дойде въ Галилея и, проповѣдвайки благовестието за царството Божие, казваше: Времето се изпълни“. (Марко 1:14.15.)

„И въ една седмица ще утвърди завета за мнозина“. Споменатата тукъ седмица е последната отъ седемдесеттъ ; това сж последнитъ седемъ години отъ специално опредѣления за юдеитъ периодъ време. Презъ това време, простиращо се отъ 27 до 34 г. сл. Хр., Исусъ отначало лично, а после и чрезъ ученицитъ Си отпращаше поканата на евангелието специално до юдеитъ. Когато апостолитъ отиваха съ благата вестъ за царството, напжтванията на Спасителя бѣха :

[266] „По пжтъ на езичници не ходете и въ самарянски градъ не влизайте; а отивайте най-вече при загубенитъ овци на дома Израилевъ“. (Мат. 10:5.6.)

„Въ половината на седмицата ще престане жертва и приносъ“ Въ 31 г. сл. Хр., три години и половина следъ неговото кръщение, Господъ бѣ разпнатъ. Съ тази велика, принесена на Голгота жертва, преставаха жертвоприношенията, които въ течение на четири хиляди години посочваха на Божия Агнець въ бъдещето. Сънката бѣ превърната въ същностъ. и сега трѣбваше да престанатъ всички жертви и приноси споредъ церемониалния законъ.

Специално опредѣленитъ за юдеитъ седемдесетъ седмици или 490 години изтичаха, както видѣхме, въ 34-та година сл. Хр. По онова време този народъ, чрезъ решението на юдейския Синедрионъ, запечата отхвърлянето на евангелието, като уби Стефана съ камъни и преследваше Христовитъ последователи. Тогава спасителната вестъ, която отсега нататкъ не щѣше да се ограничава само между избрания народъ, започна да се проповѣдва по свѣта. Ученицитеъ които поради гоненията бѣха принудени да бѣгатъ отъ Йерусалимъ, „ходѣха и благовес-

тѣхъ словото. А Филипъ слѣзе въ единъ самарийски градъ и проповѣдваше тамъ Христа“. (Деян. 8:4.5.) Ржководениятъ отъ Бога Петъръ разкри на началника на Цезарея, богобоязливия Корнелий, евангелието, а спечелениятъ за вѣрата въ Исуса ревностенъ Павелъ бѣ натоваренъ да занесе благата вестъ „далеко при езичниците“ (Деян. 22:21).

Тѣй всѣко предсказание е било най-очевидно изпълнено, и седемдесеттѣ седмици, несъмнено започващи въ 458 г. пр. Хр., изтичаха въ 34 г. сл. Хр., както това е очевидно потвърдено. Посрѣдствомъ тѣзи данни не е трудно да се намѣри краятъ на 2300-та дни. Тѣй като седемдесеттѣ седмици или 490 дни сѣ отрѣзани отъ 2300-та дни, оставатъ още 1810 дни. Значи следъ изтичането на 490-тѣ дни оставаха да изминатъ още 1810 дни. Пресмѣтнати отъ 34 г. сл. Хр., останалитѣ 1810 години достигатъ до 1844 г. сл. Хр. Следователно, 2300-та дни отъ Дан. 8:14 свѣршватъ въ 1844 г. Следъ изтичането на този голѣмъ пророчески периодъ, споредъ свидетелството на Божия ангелъ, светилището трѣбваше да „се очисти“. По такъвъ начинъ времето на освещението или очистването на свѣтилището, което, както почти всички вѣрваха, трѣбваше да стане въ времето на пришествието, бѣ най-точно опредѣлено.

Миллеръ и неговитѣ сътрудници вѣрваха въ началото, че 2300-та дни трѣбваше да изтекатъ презъ пролѣтѣта на 1844 г., когато пророчеството посочва есенѣта на сжщата година. Недоразумението относно тази точка донесе разочарование и тревога на ония, които бѣха приели пѣрвата дата за времето на идването на Господа. Но това съвсемъ не бѣше въ уцѣрбъ на силата на доказателството, че 2300-та дни се свѣршваха въ 1844 г., и че великото събитие, обелязано като очистване на светилището, трѣбваше да стане тогава.

Като се бѣше отдалъ на изучаване Свещеното Писание, за да докаже, че то е откровение отъ Бога,

Миллеръ ни най-малко не предполагаше, че щъше да дойде до такъвъ край, до какъвто дойде. Той самъ едва можеше да върва на резултатитъ на своитъ изследвания ; но доказателството споредъ Писанието бѣше твърде ясно и твърде силно, за да може да го отхвърли.

Той бѣше употребилъ две години за изучаване на Библията, когато въ 1818 г. дойде до тържественото убеждение, че въ разстояние на около 25 години Христосъ щъше да се яви за избавлението на Своя народъ. „Нѣма нужда“, казваше Миллеръ, „да говоря за радостта, която изпълни сърдцето ми предъ видъ възхитителнитъ изгледи, или пъкъ за горещия копнежъ на душата ми, да имамъ и азъ частъ въ радоститъ на изкупенитъ. Библията стана за мене сега една нова книга. Тя ми стана наистина единъ приятенъ, мждъръ разговорникъ ; всичко, което въ нейнитъ учения ми бѣше неясно, тайнствено и тъмно, бѣ разпръснато отъ силната свѣтлина, която сега ме огръ отъ нейнитъ свещенни страници. О, какъ блестяща и славна се яви истината! Всички противоречия и несвързаности, които по-рано намирахъ въ Писанията, изчезнаха ; и макаръ и да имаше още много текстове, за които, както виждахъ, ми липсваше пълно разбиране, все пакъ ми бѣше изгрѣла толкова много свѣтлина за освѣтлението на неясности-тъ, въ които дотогава се намирахъ, че при изучаването на Свещеното Писание сега азъ чувствувахъ единъ възторгъ, какъвто никога не вървахъ, че бихъ постигналъ, като го изучавамъ“. (Bliss, p.p. 76, 77.)

„При тържественото убеждение, че тѣй величествени събития, каквито бѣха предсказани въ Свещеното Писание, трѣбваше да се изпълнятъ въ разстояние на едно тѣй кратко време, предъ менъ изпъкна съ голѣма настойчивостъ въпросътъ, какъвъ е моятъ дългъ къмъ свѣта предвидъ доказателствата, които бѣха запленили моята душа“. (Bliss, p. 81.) Миллеръ чувствуваше, че неговъ дългъ бѣше, да предаде

и на другитѣ свѣтлината, която той бѣше получилъ. Той очакваше да срещне противоречия отъ страна на безбожнитѣ, но бѣше напълно увѣренъ, че всички християни щѣха да се зарадватъ за надеждата да посрещнатъ Спасителя, Когото обичаха. Единственото му опасение бѣше, че много, въ голѣмата радостъ за славното освобождение, което тѣй скоро щѣше да настане, биха приели учението, безъ да изпитатъ достатъчно текстове отъ Писанието, които до- [268] казваха тази истина. Той все още се бавѣше да ги изнесе публично, да не би, ако самъ се заблуждаваше, да стане причина за заблуждението и на други. Това го застави да провѣри още еднажъ доказателствата за своитѣ заключения и да изследва грижливо всѣка трудностъ, която му се изпрѣчваше. Той намѣри, че всички възражения изчезваха предъ свѣтлината на Божието слово, както мъглата предъ слънчевитѣ лъчи. Следъ петъ прекарани по такъвъ начинъ години той бѣше напълно убеденъ въ вѣрността на това, което подържаше.

Сега съ нова сила започна да му се налага дългътъ, да запознае и другитѣ съ онова, което, както той вѣрваше, Свещеното Писание ясно учеше. Той казва: „Като отивахъ по работата си, въ ушитѣ ми постоянно звучеше: Иди и разкажи на свѣта за опасността, въ която се намира. Следниятъ библейски текстъ ми изпъкваше винаги въ ума: „Кога кажа на беззаконния: Беззаконнико, безъ друго ще умрешъ, а ти не кажешъ нищо, за да предпазишъ беззаконника отъ пжтя му — тоя беззаконникъ ще умре за своя грѣхъ, но кръвта му ще изискамъ отъ ржката ти. Ако пъкъ си предпазилъ беззаконника отъ пжтя му, за да се отвърне отъ него, но той не се е отвърналъ отъ пжтя си — той ще умре за своя грѣхъ, а ти ще спасишъ душата си“. (Йез. 33:8. 9.) Азъ чувствувахъ, че много безбожни, ако можеха да бждатъ предупредени, биха се покаяли; и че, ако не бждѣха предупредени,

тѣхната кръвъ щѣше да бѣде изисквана отъ моята ржка“. (Bliss p. 92.)

Миллеръ започна да разпространява възгледитѣ си тихо, при удадени случаи, и се молѣше, поне единъ проповѣдникъ да съзнае необходимостта и да се посвети на тѣхното разпространение. Но той не можеше да изтрѣгне изъ сърдцето си убеждението, че при проповѣдването на вестта той самъ лично трѣбваше да изпълни своя дългъ. Въ мисълта му постоянно изпѣкваха думитѣ: Иди и кажи това на свѣта; неговата кръвъ Азъ ще изисквамъ отъ ржката ти. — Деветъ години чака той, и на душата му винаги тежеше това бремене, докато въ 1831 г. той за пръвъ пътъ изложи публично основанията на своето върване.

Както Елисей бѣ призованъ да остави воловетѣ си на нивата, за да получи кожата, който го посвещаваше въ про-роческа служба, тѣй и Вилхелмъ Миллеръ бѣ призованъ да напусне ралото и да разкрие предъ народа тайнитѣ на царството Божие. Съ трепетъ поде той дѣлото си, като водѣше слушателитѣ си стѣпка по стѣпка презъ пророческитѣ периоди къмъ пришествието Христово. Съ всѣки опитъ той печелѣше сила и куражъ, понеже забелязваше широко-разпространеното внимание, което неговитѣ думи събуждаха.

[269] Само поради това, че неговитѣ събратя по вѣра, въ чиито думи той чуваше Божия зовъ, го подържаха, Миллеръ се реши да изложи публично възгледитѣ си. Той бѣше петдесетгодишенъ, но не свикналъ да говори публично. Гне-тѣше го едно чувство на неспособностъ за предстоящото му дѣло. Но още отъ началото неговитѣ старания за спасението на души бѣха по забележителенъ начинъ благословени. Следъ първата му сказка последва едно религиозно пробуждане, при което бѣха обѣрнати тринадесетъ цѣли семейства, съ изключение на две личности отъ тѣхъ. Той бѣ веднага помолень да говори и на

други мѣста, и почти навсѣкжде последва живъ интересъ къмъ Словото Божие. Грѣшници се обръщаха, християни бѣха подвижени къмъ по-голяма преданность и деисти и вѣрующа биваха заставени да признаятъ библейскитѣ истини и християнската религия. Ония, между които той работѣше, свидетелствуваха: „Той спечелва една класа хора, които не се поддаватъ на влиянието на други мъже“. (Bliss p. 138.) Неговата проповѣдь бѣше нагласена да събуди всеобщо разбиране на главнитѣ нѣща въ религията и да обуздава преодоляващия по онова време свѣтски и плътски духъ.

Почти въ всѣки градъ като резултатъ отъ неговата проповѣдь се обръщаха много хора, а на нѣкои мѣста дори стотици. На много мѣста протестантскитѣ черкви почти отъ всички вѣроизповѣдания бѣха отворени за него. Обикновено поканитѣ до Миллера идваха отъ проповѣдницитѣ на различнитѣ църкви. Той си направи за правило да не говори никжде, кждето не бѣше поканенъ; и все пакъ той се видѣ въ невъзможность да отговори дори и на половината отъ молбитѣ, съ които го отрупваха.

Много, които не приемаха неговитѣ възгледи относно точното време на второто Христово пришествие, все пакъ бѣха убедени въ близостъта на Неговото идване и въ не-обходимостьта за едно приготовление. Въ нѣкои голѣми градове дейностьта на Миллера правѣше явно впечатление. Кръчмари напускаха търговията си и обръщаха кръчмитѣ си въ салони за събрания; премахнати бѣха игрални заведения; невѣрващи, деисти, универсалисти и дори най-пропаднали злодейци, нѣкои отъ които съ години не бѣха стѣпвали въ черква, се бѣха преобразили. Различнитѣ църковни общества въ всички градски квартали държаха почти всѣки часъ отъ деня молитвени събрания. Хора на работата се събираха по обѣдъ за молитва и славословие. Тамъ не владѣше никакво сантиментално възбуждение, обаче ед-

на всеобща тържественост бѣ обхванала духоветѣ на народа. Дейността на Миллера, подобно на онази на реформаторитѣ, убеждаваше повече разума и пробуждаше повече съвърстата, отколкото чувствата.

[270]

Въ 1833 г. Миллеръ получи отъ баптистката църква, къмъ която принадлежеше, позволение да проповѣдва. Много проповѣдници отъ неговото общество одобряваха дѣлото му, и по силата на тѣхното формално одобрение той продължаваше да върши дѣлото си. Той пѣтуваше и проповѣдваше непрекъснато, макаръ и личната му дейност да се ограничаваше главно въ Нова Англия и сръднитѣ щати. Дълги години подредъ той покриваше всички разноси отъ своята собствена каса, а и по-късно не получаваше дори толкова, за да покрива пѣтнитѣ разноси до различнитѣ мѣста, където биваше поканенъ. Тѣй неговата публична работа, вмѣсто да му донесе печалба, бѣше за смѣтка на онова, което той притежаваше, тѣй че презъ този откъслекъ отъ неговия животъ то постоянно намаляваше. Той бѣше баща на голѣмо семейство; но тѣй като всички се задоволяваха съ малко и бѣха трудолюбиви, неговитѣ имоти бѣха достатѣчни както за тѣхната, тѣй и за неговата издрѣжка.

Въ 1833 г., две години следъ като Миллеръ бѣ започналъ да проповѣдва публично доказателствата за скорошното Христово пришествие, се яви последното отъ ония знамения, които Спасителтъ бѣше обещалъ като предвестници за Своето пришествие. Исусъ бѣше казалъ: „Звездитѣ ще изпадатъ отъ небето“, а Йоанъ, като видѣ въ видение събитията, които трѣбваше да предвестяватъ Божия день, обяснява въ Откровението : „Звездитѣ небесни паднаха на земята, както смоковница, разлюляна отъ силенъ вѣтъръ, хвърля незрѣлитѣ си смокини“. (Мат. 24:29 ; Откр. 6:13.) Това предсказание се изпълни ясно и очебийно чрезъ голѣмия метеоренъ дъждъ на 13 но-

емврий 1833 г. Тоза бѣше най-разпространената и най-чудесната сцена на падащи звезди, каквато нѣкога е била известна. „Цѣлиятъ небосводъ надъ Съединенитѣ Щати бѣше по онова време въ продължение на нѣколко часа въ огнено движение. Още никогато, отъ самото заселване въ тази страна, не се е явявало подобно природно явление, което да бѣде разгледвано съ такава голѣма почуда отъ едната частъ отъ населението, и съ такъвъ ужасъ и суматоха отъ другата частъ“. „Онова величие и великолепенъ разкошъ и днесъ още живѣятъ прѣсни въ паметъта на нѣкои. Никога на земята не е падалъ дѣждъ, погжстъ отъ ония метеори ; и сѣщото явление се виждаше по всички небесни посоки. Съ една дума, цѣлиятъ небосводъ изглеждаше да е въ движение . . . Това представление, както списанието на професоръ Силманъ го описва, е било наблюдавано въ цѣла Северна Америка. . . При съвършено чисто и ясно небе, отъ 2 часа сръднощъ до настѣпването на дневната свѣтлина се извършваше непрекъснато падане на ослѣпително блестящи небесни тѣла по цѣлото небе“. (Davens, American Progress, ch. 28.)

[271]

„Никой езикъ не може да опише достатъчно великолепието на онова величествено представление. . . Никой, който не го е видѣлъ самъ, не може да си състави подходяща представа за неговото великолепие. Изглеждаше, като че ли цѣлото звездно небе се бѣ съединило въ една точка близо до зенита и съ свѣткавична бързина стреляше напредъ своитѣ звезди по всички посоки на хоризонта ; и все пакъ тѣ не се изчерпваха : хиляди отъ тѣхъ бързо следваха пѣтя, който вече хиляди бѣха изминали, като че ли бѣха. създадени само за това“. („Christian Advocate and Journal“, 13 Dec. 1833.) „Една по-точна картина на едно смокиново дърво, което хвърля своитѣ смокини, когато бѣде разклатено отъ силенъ вѣтъръ, не би могла да се види“. („Portland Advertiser“, 26 Nov. 1833.)

Въ Ню-Йоркския „Journal of Commerce“ отъ 14 ноемврий 1833 г. се яви една подробна статия върху това чудно природно явление, въ която се казва: „Никой мъдрецъ или ученъ, доколкото зная, не е съобщавалъ нито писмено, нито устно за таково явление, като вчерашното. Преди 1800 години единъ пророкъ го бѣше точно предсказалъ, стига да се постараемъ да разбираме подъ звездопадане падане на звезди. . . въ единствено възможния смисълъ, въ който то може да бѣде буквално истинно“.

Тѣй се яви последното отъ ония знамения за Неговото идване, за които Исусъ бѣше казалъ на ученицитѣ Си: „Тѣй и вие, кога видите всичко това, знайте, че е близо, при вратата“. (Мат. 24:33.) Като следующе голѣмо събитие, което ставаше следъ това знамение, Йоанъ видѣ, че „небето се дръпна и се нави като свитѣкъ, докато земята се затресе, и всѣка планина и островъ се отмѣстиха отъ мѣстата си, и безбожнитѣ търсѣха да се скриятъ, ужасени отъ присѣтствието на Сина Човѣшки“. (Откр. 6:12—17.)

Много очевидци на звездопадането гледаха на него като на предвестникъ за идващия сѣдъ, като на „единъ страшенъ образецъ, единъ сигуренъ предшественикъ, единъ милостивъ знакъ за оня великъ и ужасенъ день“. (Portland Advertiser, 26 Nov. 1833.) По този начинъ вниманието бѣ насочено върху изпълнението на предсказанието, и по такъвъ начинъ мнозина бѣха подбудени да обърнатъ внимание на вестъта за Христовото пришествие.

Въ 1840 год. друго едно забележително изпълнение на пророчеството обърна голѣмо внимание. Две години преди това Йосия Личъ, единъ отъ ржководящитѣ проповѣдници, които проповѣдваха Христовото пришествие, бѣше публикувалъ едно тълкувание на Откровение 9 глава, въ която бѣ предсказано падението на Османското царство. Споредъ неговитѣ пресмѣтания тази мощъ трѣбваше да бѣде съборена отъ престола презъ августъ 1840 год.,

и само малко дни преди това събитие той писа : „Ако приемемъ, че първиятъ периодъ отъ 150 години се е точно изпълнилъ, преди Константинъ XI да стъпи на престола съ позволение на турцитъ, и че 391 години и 15 дни започваха съ свършването на първия периодъ, то тѣ трѣбва да свършватъ на 15 августъ, когато може да се очаква, че османската мощъ въ Константинополъ ще бѣде сломена. И азъ вѣрвамъ сигурно, че това ще бѣде тѣй“. (Signs of the Times and Expositors of Prophecy, Aug. 1840.)

[272]

Тъкмо въ отбелязаното време Турция прие чрезъ своя пълномощникъ закрилата на съюзенитѣ велики европейски сили и по такъвъ начинъ бѣ поставена подъ надзора на християнскитѣ народи. Това събитие изпълни точно предсказанието. Когато това бѣ оповестено, мнозина получиха убеждението, че принципитѣ на тълкуването на пророчествата, както ги бѣха приели Миллеръ и неговитѣ съмишленици, сж вѣрни, и по такъвъ начинъ адвентното движение получи чудесенъ тласъкъ напредъ. Учени и уважавани мъже се съединиха съ Миллера, за да проповѣдватъ и провъзгласяватъ вестта. За това отъ 1840 до 1844 дѣлото се разпространи бързо.

Вилхелмъ Миллеръ притежаваше голѣми духовни дарби ; тѣ бѣха развити още повече чрезъ обмисляне и изучаване. Къмъ тѣхъ той прибави мъдростта на Небето, като влѣзе въ връзка съ Источника на мъдростта. Той бѣше мъжъ съ истинска стойностъ и бѣше уважаванъ и цененъ навсякъде, кждето се ценеше честността на характера и нравственитѣ преимущества. Той притежаваше истинска сърдечна любезностъ, свързана съ християнско смирение и мощно самообладание, бѣше внимателенъ и любезенъ къмъ всички, готовъ да изслуша мненията на другитѣ и да обсъжда привеждани тѣ отъ тѣхъ доказателства. Безстрастно и безъ възбуждение провъзряваше той всички теории и учения съ словото Божие ; и неговата здрава мисль, както

и основното му познание на Светото Писание му помагаха да оборва заблудитъ и да изобличава лъжитъ.

И все пакъ той продължи дѣлото си не безъ тежка съпротива. Съ него се случи, както съ реформаторитъ преди него ; истинитъ, които той проповѣдваше, не бѣха бла-госклонно приети отъ обичнитъ на народа учители. Тѣй като не можеха да подържатъ своето становище чрезъ Писанията, тѣ бѣха принудени да търсятъ подкрепа въ изразитъ и ученията на човѣци, въ преданията на отцитъ. Но словото Божие бѣше единственото приемано отъ проповѣдницитъ на адвентната истина свидетелство. „Библията и само Библията !“ — бѣше тѣхниятъ лозунгъ. Липсата на библейски доказателства отстрана на тѣхнитъ противници бѣ замѣстена съ присмѣхи и подигравки. [273] Време, сръдства и таланти се употребяваха, за да се опозорятъ ония, които ги предизвикваха само чрезъ това, че съ радостъ очакваха връщането на своя Господъ и се стремѣха да водятъ единъ святъ животъ и да напомнятъ на другитъ да се приготвятъ за Неговото явление.

Полагани бѣха сериозни старания, за да се отклони вниманието на народа отъ Христовото пришествие. Считаеше за грѣхъ, за нѣщо, отъ което хората трѣбваше да се срамуватъ, изследването на предсказанията, които се отнасяха за Христовото идване и за края на свѣта. По такъвъ начинъ обичанитъ отъ народа проповѣдници подкопаха вѣрата въ словото Божие. Тѣхнитъ учения правѣха чочѣцитъ невѣрващи, и мнозина се чувствуваха свободни да постѣпватъ споредъ собственитъ си безбожни похоти. А причинителитъ на това зло набедиха адвентиститъ като виновни за това зло.

Докато Миллеровото име привличаше къмъ себе си множество разумни и внимателни слушатели, то рѣдко бѣ споменавано въ религиозната преса, съ изключение на случаитъ, когато го предста-

вяха смѣшенъ или го обвиняваха. Равнодушнитѣ и безбожнитѣ, които бѣха останали смѣли поради държането на нѣкои религиозни учители, се заеха старателно да натрупатъ позоръ върху него и неговото дѣло, служейки си съ безсрамни изрази, съ неприлични и богохулни остроумия и шеги. Побѣлълиятъ мъжъ, който бѣше напусналъ удобствата на своето домашно огнище, за да пѣтува на собствени разноски отъ градъ въ градъ, отъ мѣсто на мѣсто, като непрекъснато се стараше да проповѣдва на свѣта тържественото предупреждение за предстоящия сѣдъ, бѣ позорно хуленъ като фантазьоръ, лъжець и дързкъ хитрецъ.

Натрупанитѣ върху него подигравки, клевети хули и предизвикаха дори въ свѣтската преса негодуваща съпротива.

„Да се отнасяме тѣй лекомислено и шеговито къмъ единъ предметъ съ такава голѣма важностъ и страшни послѣдствия“, обясняваха свѣтски мъже, „значи не само да се подиграваме съ чувствата на неговия представителъ и защитникъ, но и да осмиваме деня на сѣда, дори самото Божество, и да се забавляваме съ ужаситѣ на оня сѣдъ“. (Bliss, p. 183.)

Причинителтъ на всичкото зло се опитваше не само да работи противъ действието на адвентната вестъ, но дори да погуби самия вестителъ. Миллеръ прилагаше на практика библейската истина върху сърдцата на слушателитѣ си, изобличаваше грѣхове имъ и обезпокояваше тѣхното самодоволство, и неговитѣ прости, умѣстни думи възбуждаха тѣхната враждебностъ. Когато църковнитѣ членове възставаха явно противъ него, по-долнитѣ класи отъ народа бѣха насърдени да отидатъ още по-далечъ, и враговетъ му крояха планове, да отнематъ живота му на излизане отъ събранието. Но свети ангели се намираха между тълпата, и единъ отъ тѣхъ, въ образа на единъ мъжъ, хвана подъ рѣка този Божий рабъ и го изведе безопасно посрѣдъ разгнѣвената

народна тълпа. Неговото дѣло още не бѣше завършено, и сатана и неговитѣ пратеници бѣха разочаровани въ намѣренията си.

Въпрѣки всичката съпротива, обаче, адвентната вестъ бѣше направила дѣлбоко впечатление. Дюзинитѣ и стотици събрания дотогава, сега бѣха се обърнали въ толкова хиляди. Различнитѣ общества бѣха значително нарастнали; но следъ известно време, духътъ на съпротивата се откри и противъ тѣзи обърнати, и църквитѣ започнаха да мѣмрятъ и наказватъ ония, които сподѣляха Миллеровитѣ възгледи. Това техно отнасяне предизвика единъ писменъ отговоръ отъ негова страна въ форма на мемоаръ (паметописание) до християнитѣ отъ всички общества, въ което той настояваше да му се докаже заблуждението му отъ Библията, въ случай, че ученията му били фалшиви.

„Какво сме повѣрвали ние“, казваше той, „безъ да ни е предложено да върваме отъ Словото Божие, което, както сами вие признавате, е правилото, и то единственото, за нашата вѣра и за живота ни? Какво сме направили, който е могло да предизвика такива горчиви обвинения отъ амвона и отъ пресата противъ насъ и да ви даде справедливъ поводъ да ни изключвате отъ вашитѣ черкви и вашитѣ общества?“ „Ако не сме прави, посочете, въ що се състои нашата неправда; посочете ни отъ Словото Божие, че сме въ заблуждение. Подигравки понесохме достатъчно; чрезъ тѣхъ ние никога не ще бждемъ убедени, че нѣмаме право; само Словото Божие може да промѣни нашитѣ възгледи. Нашитѣ заключения бѣха извлѣчени съ обмисляне и молитва, тѣй като ние намѣрихме доказателствата въ Свещеното Писание“. (Bliss, p. 250—252.)

Отъ столѣтие на столѣтие предупрежденията, които Богъ е изпращалъ чрезъ рабитѣ Си на свѣта, сж били посрѣщани отъ сжщото съмнение и нѣверие. Когато безбожието на предпотопнитѣ хора Го зас-

тави да нанесе потопъ надъ земята, Той най-напредъ имъ съобщи намѣрението Си, за да можеха тѣ да иматъ възможностъ да се отвърнатъ отъ лошитѣ си пжтища. Сто и двадесетъ години звучеше въ ушитѣ имъ предупредителниятъ зовъ да се покаятъ, за да не се открие Божиятъ гнѣвъ въ погубването имъ. Но тази вестъ имъ се виждаше като суетна приказка, и тѣ не ѝ вѣрваха. Одързостени въ безбожието си, тѣ се подиграваха на Божия пратеникъ, презираха умоленията му и дори го обвиняваха въ дързостъ. Какъ може да се осмѣли единъ човѣкъ да застане противъ голѣмцитѣ на земята ? Ако Ноевата вестъ бѣше вѣрна, защо цѣлиятъ свѣтъ да не я познае и повѣрва ? Какво е твърдението на единъ човѣкъ спрямо мъдростъта на хиляди ? — Тѣ нито поискаха да повѣрватъ предупреждението, нито да потърсятъ приближище въ ковчега.

[275]

Подигравателитѣ посочваха на нѣщата въ природата, на неизмѣнното редуване на годишнитѣ времена, на синьото небе, което още никога не бѣше изпрацало дъждъ, на зеленитѣ ливади, които нѣжна роса освежаваше нощемъ, и викаха : Не говори ли той басни ? — Съ презрение обявиха тѣ проповѣдника на правдата за дивъ фантазьоръ, продължаваха още по-ревностно да тичатъ следъ удовольствия и останаха по-упорити отъ всѣкога въ лошитѣ си пжтища. Но тѣхното невѣрие не попрѣчи да се изпълни предсказаното събитие. Богъ дълго търпѣ тѣхното безбожие и имъ даде доволно случай за покаяние; но въ опредѣленото време Неговитѣ сѣдби се исипаха надъ отхвърлилитѣ Неговата благодать.

Христосъ обяснява, че и при Неговото пришествие ще владѣе подобно невѣрие. Човѣцитѣ въ Ноевото време „не узнаха, докле дойде потопътъ и изтрѣби всички — тѣй ще бѣде и пришествието на Сина Човѣчески“, както самъ Спасителтъ бѣше казалъ. (Мат. 24:39.) Когато официалниятъ Божий народъ се съедини съ свѣта, живѣе, както той живѣе

и участвува въ забраненитѣ му удоволствия ; когато разкошътъ въ свѣта се обърне въ черковенъ разкошъ; когато свадбенитѣ камбани биятъ и всички очакватъ за дълги години да продължава свѣтското сжществувание — тогава тѣй внезапно, както пада свѣткавицата отъ небето, ще настане краятъ на тѣхнитѣ блестящи мечти и на измамливитѣ имъ надежди.

Както изпрати служителя Си да предупреди свѣта за предстоящия потопъ, тѣй Богъ е изпратилъ и избрани пра-теници, за да обявятъ приближаването на последния сждъ. И както Ноевитѣ съвременници осмиваха подигравателно предсказанията на проповѣдника на правдата, тѣй и въ времето на Миллера много, дори такива, които претендираха да сж отъ Божия народъ, се подиграваха на предупреждението.

[276] Защо учението и проповѣдта за Христовото пришествие бѣха тѣй недобре посрещнати въ черквитѣ ? Докато идването на Господа носи гибель и ужасъ за безбожнитѣ, за праведнитѣ то носи радостъ и надежда. Тази велика истина е служила на върнитѣ Богу презъ всичкитѣ времена за утеха. Защо сега тя, както и авторътъ ѝ, бѣха станали за Неговия народъ камъкъ на препъване и канара на съблазънъ ? Нали самъ Спасителътъ бѣше далъ на ученицитѣ Си обещанието: „И когато ида и ви приготвя мѣсто, пакъ ще дойда и ще ви взема при Мене си, за да бждете и вие,, дето съмъ Азъ“ (Йоанъ 14:3) ? Виждайки отнапредъ изоставеността и мжката на последователитѣ Си, състрадателниятъ Изкупителъ натовари ангели да ги утешаватъ съ увѣрението, че Той щѣше лично да дойде втори пжтъ, и то точно тѣй, както се бѣше възнесълъ на небето. Докато ученицитѣ стояха тамъ и гледаха къмъ небето, за да видятъ последното сияние отъ Онзи, когото обичаха, вни-манието имъ бѣ обърнато къмъ думитѣ : „Мжже галилейци, какво стоите и гледате къмъ небето ? Този Исусъ, Който

се възнесе отъ васъ на небето, ще дойде по сѣщия начинъ, както Го видѣхте да отива на небето“. (Деян. 1:11.) Тази вестъ на ангелитѣ раздуха въ тѣхъ отново огъня на надеждата. „Ученицитѣ се върнаха въ Йерусалимъ съ голѣма радостъ. И бѣха винаги въ храма, като славѣха и благославяха Бога“. (Лука 24:52.53.) Тѣ се радваха не, защото Исусъ се бѣше отдѣлилъ отъ тѣхъ и сега тѣ оставаха сами въ борбата съ изпитанията и изкушенията на свѣта, но поради увѣрението на ангела, че Исусъ пакъ щѣше да дойде.

И сега известието за Христовото идване, както тогава, когато то бѣше донесено на пастиритѣ отъ ангелитѣ, трѣбваше да бѣде една вестъ на голѣма радостъ. Всички, които наистина обичатъ Спасителя, само съ радостъ могатъ да поздравятъ основаната на Словото Божие вестъ, вестъта, че Оня, Който е главниятъ предметъ на тѣхната надежда за вѣченъ животъ, ще дойде пакъ — и не както при пѣрвото Си идване, за да бѣде подиграванъ, презиранъ и отхвърленъ, но въ сила и слава, за да избави народа Си. Всички, които не обичатъ Спасителя, желаятъ Той да не дойде, и не може да се даде по-основателно доказателство за отпадъка на черквитѣ отъ Бога и за огорчението и враждебността, които тази изпратена отъ Бога вестъ предизвиква у тѣхъ.

Който приемаше вестъта за Христовото пришествие съзнаваше необходимостъта отъ покаяние и смирение предъ Бога. Мнозина дълго се клатушкаха насамъ-натамъ между Христа и свѣта, но сега чувтвуваха, че бѣше време да заематъ едно твѣрдо становище. „Всичко, що се отнася до вѣчността, взе за тѣхъ необикновена важностъ. Небето имъ бѣ приближено, и тѣ се почувствуваха виновни предъ Бога“. (Bliss, p. 146.) Християни се пробуждаха за новъ духовенъ животъ. Тѣ схващаха, че времето е кратко, и че онова, което тѣ искаха да направятъ за своитѣ съчовѣци, трѣбваше скоро да се направи. Земното остана на заденъ планъ, вѣчността като че се разкриваше

[277] предъ тѣхъ, и отнасящитѣ се за вѣчното блаженство или мъки на душата нѣща засѣнчаваха всички временни въпроси. Божиятъ Духъ почиваше на тѣхъ и даваше голѣма сила на сериозния имъ позивъ къмъ братя и къмъ грѣшници, да се приготвятъ за Божия день. Мълчаливото свидетелство на тѣхния всѣкидневенъ животъ бѣше за привидно благочестивитѣ и непокаянитѣ черковни членове единъ постояненъ упрѣкъ. Тѣ искаха да не имъ се прѣчи на ламтежа имъ за удоволствия, на наклонността имъ да трупатъ пари и на стремежа имъ за свѣтски почести. По такъвъ начинъ произлѣзе враждебностъ и съпротива противъ адвентната истина и нейнитѣ водители.

Тѣй като доказателствата отъ пророческитѣ периоди се оказаха непоклатими, противницитѣ се стараеха да оставятъ на страна изследването на този предметъ, като учеха, че пророчествата били запечатани. Тѣй протестантитѣ трѣгнаха по стѣпките на римокатолицитѣ. Докато папската черква задържаше Библията отъ мирянитѣ, протестантските черкви твърдѣха, че една важна частъ отъ Светото Слово, и то онази частъ, която особено представя истини, отнасящи се за нашето време, не можела да бѣде разбрана.

Проповѣдници и народъ обясняваха, че Даниеловитѣ пророчества и Откровението били неразбираеми тайни. Но Христосъ бѣше обърналъ вниманието на ученицитѣ Си относно събитията, които щѣха да се сбѣднатъ въ тѣхното време, върху думитѣ на пророкъ Даниила, казвайки : „Който чете, нека разбира“. (Мат. 24 : 15.) На твърдението, че Откровението било една тайна, която не можела да бѣде разбрана, противоречи вече самото заглавие на тази книга: „Откровение на Исуса Христа, що му даде Богъ, за да покаже на рабитѣ Си онова, което трѣбва да стане скоро. . . Блаженъ е оня, който чете, и ония, които слушатъ думитѣ на пророчеството и пазятъ писаното въ него : защото времето е близо“. (Откр. 1 : 1—3.)

Пророкътъ казва : „Блаженъ е оня, който чете“. Има такива, които не искатъ да четатъ ; за такива и не се отнася блаженството. „И които слушатъ“ : има нѣкои, които избѣгватъ да слушатъ каквото и да е относно пророчествата ; тѣй благословието не се отнася и за тази класа хора. „И пазятъ писаното въ него“ : Мнозина не искатъ да обръщатъ внимание на съдържащитѣ се въ Откровението предупреждения и наставления ; и тѣ не могатъ да претендиратъ за обещаното благословение. Всички, които осмиватъ предсказанията и се подиграватъ съ даденитѣ въ тѣхъ важни символични образи, всички, които не искатъ да преобразятъ живота си и да се приготвятъ за идването на Човѣшкия Синъ, ще останатъ безъ благословение.

Какъ човѣци, противъ божественото свидетелство, се осмѣляватъ да учатъ, че Откровението било тайна, която стояла надъ постиженията на човѣшкото разбиране? То е една разкрита тайна, една отворена книга. Изучването на Откровението насочва мислитѣ къмъ Данииловитѣ пророчества ; и дветѣ книги съдържатъ извънредно важни указания, които Богъ е далъ на човѣцитѣ относно събитията, които ще, настанатъ въ края на свѣтовната история.

[278]

На Йоана бѣ разкрита дълбока и поразителна гледка въ опитноститѣ на църквата. Той видѣ положението, опасноститѣ, борбитѣ и окончателното освобождение на Божия народъ. Той чу последнитѣ вести, които трѣбваше да причинятъ узрѣването на земната жетва, или като снопове за небеснитѣ житници, или като снопове за огъня на унищожението. Извънредно важни нѣща, особено за последната църква, му бѣха разкрити, за да могатъ ония, които биха се обърнали отъ заблудата къмъ истината, да бждатъ осведомени относно предстоящитѣ имъ опасности и борби. Никой не бива да остане въ тъмнина относно идващитѣ събития на земята.

А защо е това всеобщо разпространено невежество относно една тъй важна частъ отъ Писанията ? Откъде е това всеобщо отвъръщане отъ изследването на тѣхнитѣ учения ? Това е резултатъ отъ единъ добре пресмѣтнатъ планъ на княза на тъмнината, да скрие отъ човѣцитѣ онова, чрезъ което биха били разкрити неговитѣ измами. Отъ тѣзи съображения и Христосъ, Авторътъ на Откровението, като предвиждаше борбата противъ изучването на Откровението, изговори едно благословение за всички, които четатъ, слушатъ и пазятъ думитѣ на пророчеството.

[279]

Епизод 19—Свѣтлина всрѣдъ тѣмнината.

Презъ всички столѣтия Божието дѣло на земята се повтаря въ всѣка голѣма реформация или религиозно пробуждане съ очевидна еднаквостъ. Богъ постѣпва съ хората винаги по сжщитѣ принципи. Важнитѣ движения въ настоящето време намиратъ своитѣ паралели въ ония на миналото, и опитноститѣ на църквата въ по-раншни времена представляватъ ценни поуки за нашето днешно време.

Че Богъ движи чрезъ Светия Си Духъ Своитѣ раби на земята по съвсемъ особенъ начинъ въ голѣмитѣ движения за продължаване на Неговото спасително дѣло, това ни показва най-ясно Библията. Човѣцитѣ сж инструменти въ Божията рѣка; Той си служи съ тѣхъ, за да изпълни Своитѣ планове на благодать и милость. Всѣки има своята задача, всѣкому е дадена известна мѣрка свѣтлина, която отговаря на изискванията на неговото време и е достатъчна, за да го направи способенъ за извършване на дѣлото, което Богъ му е възложилъ. Но никой човѣкъ, колкото и много да е билъ поученъ отъ небето, не е постигналъ едно пълно разбиране на великия изкупителенъ планъ, или пъкъ напълно позналъ божественото намѣрение въ дѣлото за неговото време. Човѣцитѣ не разбиратъ напълно онова, което Богъ би искалъ да извърши чрезъ дѣлото, което имъ е възложилъ; тѣ не разбиратъ пълното значение на вестъта, която тѣ проповѣдватъ въ Неговото име.

„Межешъ ли ти съ изследване намѣри Бога? Можешъ ли съвършено постигна Вседържителя?“ „Моитѣ мисли не сж ваши мисли, нито вашитѣ пѣтища сж Мои пѣтища, казва Господъ. Но както небето е по-високо отъ земята, тѣй моитѣ пѣтища сж по-високо

отъ вашитѣ пѣтища, и мислитѣ Ми — по-високо отъ вашитѣ мисли“. „Азъ съмъ Богъ, и нѣма другъ богъ, нѣма подобенъ на Мене. Азъ възвестявамъ онова, което ще бжде въ края, и отъ старо време — онова, което още не е станало“. (Йовъ 11:7; Исая 55:8.9; 46:9.10.)

[280]

Дори и пророцитѣ, които бѣха облагодетелствувани съ особено освѣтление отъ Бога, не схващаха напълно значението на повѣренитѣ имъ откровения. Тѣхниятѣ смисълъ трѣбваше да бжде постепенно разбираенъ, споредъ това, доколкото Божиятъ народъ се нуждаеше отъ съдържатѣ се въ тѣхъ поуки.

Петъръ писа за изявеното чрезъ евангелието изкупление: „За това спасение направиха издирвания и изследвания пророцитѣ, които предсказаха за дадената вамъ благодать, като изследваха, кое и какво време е посочвалъ Христовиятъ Духъ, що бѣше въ тѣхъ, когато Той е предвестявалъ Христовитѣ страдания и идещата следъ тѣхъ слава; тѣмъ бѣ открито, че не на тѣхъ самитѣ, а намъ служеше онова“. (1 Петр. 1:10-12.)

Но макаръ че пророцитѣ нѣмаха привилегията да разбиратъ напълно онова, което имъ биваше открито, все пакъ тѣ сериозно се стараеха да получатъ всѣка свѣтлина, която Богъ намираше за добре да имъ посочи. Тѣ търсѣха и изследваха, кое и какво време е посочвалъ Христовиятъ Духъ, който бѣше въ тѣхъ. Каква поука за Божиитѣ чада въ християнската епоха, за чиято полза бѣха дадени тѣзи предсказания на Неговитѣ раби! И то не за самитѣ тѣхъ, а за да могатъ тѣ да ни ги предадатъ. Погледнете тѣзи свети Божии мъже, които бѣха търсили и изследвали относно даденитѣ имъ откровения за поколѣния, които още не бѣха родени! Съпоставете тѣхната свещена ревностъ съ безгрижното равнодушие, съ което привилегированитѣ по-късни столѣтия се отнасяха къмъ тази небесна дарба! Какъвъ упрѣкъ

за търсещото удобства, обичащото свѣтското безгрижие човѣчество, което се задоволява съ обяснението, че пророчествата не били разбираеми!

Макаръ че ограничениятъ човѣшки разсѣдъкъ не е достатъченъ да изследва плана на Вѣчния или напълно да разбере крайната целъ на Неговитѣ намѣрения, все пакъ на заблуда или на небрежностъ отъ страна на човѣка се дължи, че за тѣхъ сж тѣй тѣмни веститѣ отъ небето. Често умоветъ, дори на Божиитѣ раби, биватъ тѣй заслѣпени чрезъ човѣшки възгледи, постановления и фалшиви учения, че тѣ само отчасти могатъ да разбиратъ великитѣ мисли, които Богъ е изявилъ въ Словото Си. Тѣй бѣше и съ Христовитѣ ученици, дори докато Спасителтъ лично бѣше съ тѣхъ. Тѣхниятъ разсѣдъкъ бѣше повлиянъ отъ общеприетитѣ понятия за Мессия като свѣтски князь, който трѣбваше да въздигне израиля въ едно свѣтовно царство, и тѣ не можеха да схванатъ значението на думитѣ Му, които предсказваха Неговитѣ страдания и смъртъта Му.

Самъ Христосъ ги бѣше изпратилъ съ вестъта : „Времето се изпълни и наближи царството Божие ; покайте се и вѣрвайте въ Евангелието !“ (Марко 1 : 15.) Тази вестъ се основаваше върху Даниилъ 9. Тамъ ангелтъ обясни, че 69-тъ седмици трѣбваше да достигнатъ до Христа, Владика, и съ голѣми надежди и радостно очакване поглеждаха ученицитѣ напредъ къмъ въздигането на месиянското царство въ Йерусалимъ, което трѣбваше да владѣе цѣлата земя.

Тѣ проповѣдваха повѣрената имъ отъ Христа вестъ, макаръ че сами не разбираха нейното значение. Докато проповѣдването ѝ се основаваше върху Даниилъ 9 : 25, тѣ не виждаха, че споредъ следния стихъ отъ сжщата глава Помазаникътъ трѣбваше да бѣде предаденъ на смъртъ. Още отъ найранна младостъ тѣхнитѣ сърдца хранѣха предчувствия за славата на едно земно царство, и чрезъ това разсѣдъкътъ имъ бѣше заслѣпенъ както относ-

[281]

но даннитъ на пророчеството, тъй сжщо и относно Христовитъ думи.

Тъ изпълняваха своя дългъ, като предлагаха на юдейския народъ поканата на милостъта, и тогава, тъкмо въ времето, когато очакваха, че тъхниятъ Господъ ще заеме Давидовия тронъ, тъ Го видъха хванатъ като злодеецъ, бичуванъ, подиграванъ, осжденъ и възвисенъ на кръсть на Голгота. Какво отчаяние и душевна скръбъ измжчваха сърдцата на ученицитъ презъ днитъ, докато тъхниятъ Господъ спъше въ гроба !

Христосъ бъше дошелъ точно на опрѣделеното време и по предсказания начинъ. Свидетелството на Писанието бъше изпълнено въ всъка подробностъ на Неговото учение. Той бѣ проповѣдвалъ вестъта за спасение, и словото Му „бъше съ власть“. (Лука 4 : 32.) Неговитъ слушатели бѣха опитали въ сърдцата си, че то бѣше отъ небето. Словото и Духътъ Божий потвърдиха божествената мисия на Неговия Синъ.

Ученицитъ още продължаваха да бждатъ преданни на своя любимъ учителъ ; и все пакъ тъхнитъ духове бѣха обхванати отъ несигурностъ и съмнение. Въ своя душевенъ страхъ тъ не си спомняха Христовитъ думи, които посочваха на Неговитъ страдания и Неговата смъртъ. Ако Исусъ отъ Назаретъ бѣше истинскиятъ Мессия, щѣха ли тъ по такъвъ начинъ да бждатъ тласнати въ разочарование и мжки ? Този въпросъ измжчваше душитъ имъ, докато Спасителътъ презъ време на безнадежднитъ часове на оная сжбота, която лежеше между Неговата смъртъ и възкресението Му, почиваше въ гроба Си.

Макаръ че тъмната ноцъ на грижитъ се спусна надъ тъзи Христови последователи, тъ, все пакъ, не бѣха изоставени. Пророкътъ бѣше казалъ: „Макаръ да съмъ въ мракъ, но Господъ е свѣтлина за мене... Той ще ме изведе на свѣтло, и азъ ще видя правдата Му“. „Но и тъмата не ще е тъма за тебе : ноцъта за тебе е свѣтла като день, и тъмата — като свѣтли-

на“. Богъ бѣше казалъ : „Въ тѣмнина изгрева свѣтлината на правитѣ“. „И ще поведе слѣ- питѣ по пѣтъ, който тѣ не знаятъ, ще ги вода по незнайни пѣтеки ; тѣмата ще направя свѣтлина предъ тѣхъ, и кривитѣ пѣтеки — прави; ето, какво ще направя Азъ за тѣхъ, и нѣма да ги оставя“. (Михей 7 : 8. 9 ; Пс. 138 : 12 ; 111 : 4; Ис. 42 : 16.)

[282]

Вестъта, която ученицитѣ бѣха проповѣдвали въ името на Господа, бѣше въ всѣко отношение върна, и събитията, на които тѣ посочваха, се разиграха тѣкмо на време. „Времето се изпълни и приближи царството Божие!“ (Марко 1:15) —това бѣше тѣхната вестъ. При изтичането на времето на 69-тѣ седмици отъ Дан. 9, които трѣбваше да достигнатъ до Месия, „Помазаника“ — Христосъ следъ кръщение-то Си отъ Йоана въ р. Йорданъ получи помазването съ Светия Духъ. И царството небесно, за което тѣ възвестяваха, че е приближило, бѣ възстановено при смъртъта на Христа. Това царство не бѣше, както тѣ бѣха поучавани, едно земно царство. То не бѣше и бждецето непреходно царство, което ще настане, когато „царството и властѣта и царственото величие по цѣлото поднебесие ще се даде на народа отъ светиитѣ на Всевишния, Чието царство е царство вѣчно, и всички властници ще служатъ и ще се покоряватъ Нему“. (Дан. 7 : 27.) Въ библейския езикъ съ израза „царство небесно“ се отбелязватъ дветѣ: царството на благодатѣта и царството на славата. Царството на благодатѣта ни е представено отъ Павла въ посланието му къмъ еврейтѣ. Следъ указанието на Христа, състрадателниятъ Ходотай, Който съчувствува на нашата слабостъ, апостолѣтъ продължава : „И тѣй, нека дързновено пристѣпваме къмъ престола на благодатѣта, за да получимъ милостъ и да намѣримъ благодатъ“. (Евр. 4 : 16.) Престолѣтъ или тронѣтъ на благодатѣта представлява царството на благодатѣта, понеже съществуването на единъ тронъ предполага съществуването и на едно царство.

Въ много отъ своитѣ притчи Христосъ употрѣбѣва израза „царството Божие“, за да изрази дѣлото на божествената благодатъ въ сърдцата на човѣцитѣ.

Тѣй престолътъ на славата представлява царството на славата; и за това царство се отнасятъ думитѣ на Спасителя: „А кога дойде Синъ Човѣчески въ славата Си, и всички свети ангели съ Него, тогава ще седне на престола на славата Си, и ще се събератъ предъ Него всички народи“. (Мат. 25 : 31. 32.) Това царство е още бждеще. То ще бжде възстановено едва при Христовото пришествие.

[283] Царството на благодатъта бѣ възстановено непосредствено следъ грѣхопадането, като бѣ съставенъ единъ планъ за изкупление на съгрѣшилия човѣшки родъ. Той се състоеше тогава въ намѣрението и обещанието на Бога, и чрезъ вѣра човѣцитѣ можеха да станатъ негови поданици. Обаче фактически то бѣ възстановено при смъртъта на Христа. Още следъ започването на мисията Си, Спасителътъ, изнемогналъ отъ коравосърдечието и неблегодарногълъта на човѣцитѣ, би могълъ да се освободи отъ Голготската жертва. Въ Гетсимания чашата на страданията трепѣреше въ ржката Му. Още тамъ Той можеше да избърши кървавия потъ отъ челото Си и да остави виновния човѣшки родъ да погине въ грѣхаси. Тогава не би имало никакво изкупление за падналия човѣкъ. Но когато Спасителътъ отдаде живота Си и съ последното Си дихание извика: „Свърши се !“, прокарването на спасителния планъ бѣше осигурено. Даденото на съгрешилата двойка въ Едемъ обещание за спасение бѣше потвърдено. Царството на благодатъта, което до тогава се състоеше въ Божието обещание, сега бѣ въздигнато.

Съ това Христовата смъртъ — тъкмо събитието, което ученицитѣ считаха за пълно проваляне нз надеждитѣ имъ — послужи да ги утвърди во-вѣки. Докато Исусовата смъртъ имъ бѣше причинила жестоко разочарование, все пакъ тя бѣше най-големото

доказателство, че вѣрата имъ е била истинска. Събитието, което ги бѣше изпълнило съ скръбъ и отчаяние, отваряше за всѣко Авраамово чадо вратата на надеждата, и въ него се корѣнеше бждещиятъ животъ и вѣчното блаженство на вѣрнитъ Богу отъ всички времена.

Въпрѣки разочарованието на ученицитъ въ очакванията имъ, плановѣтъ на Безкрайната Милость се изпълняваха. Докато сърдцата имъ бѣха спечелени чрезъ божествената прелестъ и мощъ на учението на Оня, Който говореше както „никога човѣкъ не е говорилъ“ (Йоанъ 7:45), все пакъ съ чистото злато на тѣхната любовъ къмъ Исуса бѣ размѣсена и сгуриятата на свѣтска гордостъ и себелюбиво честолюбие. Още въ горницата, опредѣлена за пасхалното агне, въ оня тържественъ часъ, когато Спасителътъ навлизаше въ сѣнката на Гетсимания, „имаше и препирня помежду имъ“ кой отъ тѣхъ да се смѣта за по голѣмъ“ (Лука 22:24). Тѣ виждаха въ фантазията си картината на трона, на короната и на славата, когато предъ тѣхъ стояха позорѣтъ и душевнитъ мжки въ Гетсиманската градина, сѣдилището и кръстѣтъ на Голгота. Гордостѣта на сърдцата имъ и жаждата за свѣтски почести бѣха, които ги караха да се държатъ упорито за фалшивитъ учения на тѣхното време и да не обръщатъ внимание на думитъ на Спасителя, които описваха истинското естество на Неговото царство и посочваха на Неговитъ страдания и на смъртѣта Му. И тѣзи заблуждения имаха за последица тежкото, но нужно изпитание, което бѣ допуснато за тѣхно поправление. Макаръ че ученицитъ бѣха разбрали погрѣшно значението на своята вестъ и не видѣха осъществени очакванията си, все пакъ тѣ разгласяваха повѣреното имъ отъ Бога предупреждение, и Господъ искаше да възнагради вѣрата имъ и да почете послушанието имъ.. На тѣхъ трѣбваше да бжде повѣрено дѣлото да разпространяватъ между всички народи славното евангелие за тѣхния въз-

кръсналът Господь. И за да бждатъ направени способни за това, допуснато бѣ, тѣ да направятъ тази тѣй горчива опитностъ.

Следъ възкресението Си Исусъ се яви на ученицитѣ Си по пѣтя за Емаусъ и „като начена отъ Мойсея и отъ всичкитѣ пророци, обясняваше имъ казаното за Него въ цѣлото Писание“ (Лука 24 : 27). Сърдцата на ученицитѣ се развълнуваха. Вѣрата бѣ разгорена. Тѣ бѣха възродени „за жива надежда“ (1 Петр. 1 : 3), още преди Исусъ да имъ се бѣше открилъ. Той искаше да просвѣтли разсѣдка имъ и да обоснове вѣрата имъ въ твѣрдото пророческо слово. Той желаше истината да хване здравъ корень въ сърдцата имъ, не само защото тя бѣше подкрепена отъ Неговото лично свидетелство, но и поради неоспоримото доказателство, което лежеше въ символитѣ и сѣнкитѣ на церемониалния законъ, както и въ пророчествата на Стария Заветъ. Необходимо бѣ за Христовитѣ последователи да иматъ една разбираема вѣра, не само заради самитѣ тѣхъ, но и за да могатъ да проповѣдватъ на свѣта Христовото познание. И за най-първа стѣпка въ даването на това познание Исусъ посочи на ученицитѣ Мойсея и пророцитѣ. По такъвъ начинъ възкрѣсналиятъ Спасителъ свидетелствува за стойността и важността на старозаветнитѣ писания.

Каква промѣна се извърши въ сърдцата на ученицитѣ, когато тѣ още единъ пѣтъ съгледаха обичнитѣ черти на своя Учитель ! (Лука 24 : 32.) Въ погълма пълнота и съвършенство отъ всѣкога бѣха намѣрили тѣ Оня, „за Когото писа Мойсей въ закона и говориха пророцитѣ“ (Йоанъ 1 : 45). Несигурността, страхътъ, сѣмнението изчезнаха предъ пълната увѣреностъ, предъ разкритата вѣра. Затова не е чудно, че следъ Неговото възкресение тѣ „бѣха винаги въ храма, като славѣха и благославяха Бога“ (Лука 24 : 53). Народътъ, който знаеше само за позорната смъртъ на Спасителя, очакваше въ погледитѣ имъ

изразъ на скръбъ, обѣркване и поражение ; а вмѣсто това той виждаше радостъ и чувство на победа. Каква подготовка бѣха получили тия ученици за предстоящото имъ дѣло ! Тѣ бѣха преминали, може би, презъ най-тежкото изпитание, което би могло да ги постигне, и бѣха видѣли, че словото Божие се изпълваше победоносно, когато по човѣшки всичко изглеждаше изгубено. И какво можеше отсега нататкъ да разклати вѣрата имъ или да потуши горещата имъ любовъ ? Въ най-горчивитѣ си страхове тѣ имаха една „твърда утеха“, една надежда, „една непоклатна и яка котва“ за душата. (Лука 6 : 18.19.) Тѣ бѣха свидетели на мъдростта и мощта на Бога и бѣха увѣрени, че „ни смъртъ, нито животъ, ни ангели, ни власти, нито сили, ни настояще, нито бъдеще, ни височина, ни дълбочина, нито друга нѣкоя тварь“ би могла да ги отлжчи „отъ любовта Божия въ Христа Исуса, нашия Господъ“. „Въ всичко това“, казваха тѣ, „одържаме преголъма победа чрезъ Оногова, Който ни възлюби“. (Римл. 8 : 37—39.) „Но Словото Господне пребждва довѣки“. (1 Петр. 1 : 25.) „Кой е, който ще осжда ? Христосъ Исусъ, Който умрѣ, но още и възкрѣсна, Който е и отдѣсно на Бога, Който и ходатайствува за насъ“. (Римл. 8 : 34.)

[285]

Господъ казва: „Нѣма да се посрами Моятъ народъ во-вѣки“. (Йоилъ 2 : 26.) „Вечеръ настѣпва плачъ, а сутринь—радостъ“. (Пс. 29 : 6.) Когато тѣзи ученици срещнаха Спасителя въ деня на възкресението Му и сърдцата имъ загорѣхз въ тѣхъ, докато слушаха думитѣ Му ; когато гледаха главата, ржцетѣ и нозетѣ, които бѣха наранени заради тѣхъ; когато преди възнесението Си Исусъ ги изведе вѣнъ до Витания, вдигна благославящъ ржцетѣ Си и имъ заповѣда: „Идете по цѣль свѣтъ и проповѣдвайте евангелието на всички твари“ (Марко 16 : 15), и после добави: „Ето, Азъ съмъ съ васъ презъ всички дни“ (Мат. 28 : 20); когато въ деня на Петдесетницата обещаниятъ Утешителъ слѣзе, силата отъ свие бѣ дадена и

душитѣ на вѣрующитѣ бѣха изпълнени съ чувствуващето се присѣствие на тѣхния възнесѣль се Господѣ, дали тогава тѣ, макарѣ че „пѣтътѣ имѣ трѣбваше да води презѣ жертви и мѣченическа смѣртѣ, би ха размѣнили службата на евангелието на Неговата благодатѣ и „вѣнеца на правдата“ (2 Тим. 4:8), който щѣха да получатѣ при Неговото явление, съ славата на земенѣ тронѣ, която бѣше надеждата на тѣхното по-раншно ученичество? Но, Оня, „Който може, споредѣ действащата въ насѣ сила, да извѣрши несравнено повече отѣ всичко, що просимѣ или за каквото помисляме“ (Ефес. 3 : 20), имѣ бѣше далѣ заедно съ съучастието въ страданията Си и съучастие въ радостѣта Си — въ радостѣта, да привеждатѣ „въ слава много синове“ (Евр. 2 : 10); това е една неизказана радостѣ, една „пѣлна вѣчна слава“ (2 Кор. 4 : 17), и „кратковременното наше леко страдание“ не е „нищо въ сравнение съ оная слава“ (Римл. 8 : 18), както Павелѣ казва.

Опитността на ученицитѣ, които при първото Христово идване проповѣдваха „евангелието за царството“, има своето отражение въ опитността на тия, които разпространяватѣ вестѣта за Неговото второ пришествие. Както ученицитѣ излѣзоха и проповѣдваха: „Времето се изпълни и царството Божие наближи“, тѣй и Миллерѣ и неговитѣ съработници възвестяваха, че най-дѣлгиятѣ и последниятѣ пророчески периодѣ, за който Библията говори, е почти въ края си, че сѣдѣтъ предстои непосредствено и че вѣчното царство скоро ще настѣпи. Проповѣдѣта на ученицитѣ от- носно времето бѣ основана върху 70-тѣ седмици въ деветата глава отѣ книгата на пророкѣ Даниила. Разпространяваната отѣ Миллера и неговитѣ съмишленици вестѣ съобщаваше изтичането на 2300-та дни, отѣ които 70-тѣ седмици сѣ една частѣ. По такѣвъ начинѣ и дветѣ проповѣди имаха за основа изпълнението на единѣ и

[286]

сжщъ пророчески периодъ, макаръ и въ различни-тъ му части.

Подобно на първитъ ученици, и Вилхелмъ Миллеръ и приятелитъ му сами не разбираха напълно съдържанието на вестъта, която проповѣдваха. Отдавна подхранвани отъ черквата заблуди имъ прѣчеха да дойдатъ до правилно тълкувание на една важна точка отъ пророчеството, и макаръ че тѣ проповѣдваха вестъта, която Богъ имъ бѣше поверилъ да разнесатъ на свѣта, все пакъ тѣ бѣха разочаровани поради погрѣшното схващане на нейното значение.

При обяснението на Дан. 8 : 14: „Две хиляди и триста вечери и утрини, и тогава свѣтилището ще се очисти“, Миллеръ сподѣляше всеобщо възприетото гледище, че земята е свѣтилището, и върваше, че очистването на светилището е очистването на земята чрезъ огънь въ деня на идването на Господа. Затова, когато намѣри, че изтичането на 2300-та дни бѣше точно опредѣлено, той заключи, че това открива времето на пришествието. Неговото заблуждение произлизаше отъ това, че относно светилището той сподѣляше общоприетия възгледъ.

Въ сѣнковото богослужение, което бѣше едно указание върху жертвата и свещенството на Христа, освещаването или очистването на светилището съставляваше последната служба, която се извършваше отъ първосвещеника въ годишния цикълъ на неговата служба. Това бѣше последното дѣло на примирението, едно премахване на грѣха отъ израиля, и символизираще последното дѣло въ службата на нашия Първосвещеникъ въ небето, при което Той отнема или премахва грѣховетъ на Своя народъ, които стоятъ отбелязани въ небеснитъ книги. Тази служба изисква едно изследване, една присяда, и предшествува непосредствено Христовото пришествие въ небеснитъ облаци съ голѣма слава и сила ; по-неже когато Той се яви, сѣдбата на всѣкиго вече ще

бжде разрешена. Исусъ казва : „Отплата Ми е съ Мене, за да въздамъ всъкому споредъ дълата му“. (Откр. 22: 12.) Този съдъ преди пришествието е съобщенъ въ първата ангелска вестъ въ Откровението 14 : 7 : „Бойте се отъ Бога и Му въздайте слава, защото настъпи часътъ на Неговия съдъ!“

[287] Всички, които проповѣдваха това предупреждение, дадоха истинската вестъ на нужното време. Но както първите ученици възъ основа на Даниилъ 9 обясняваха: „Времето се изпълни и царството Божие наближи“, а все пакъ не виждаха, че въ същия текстъ отъ Писанието бѣше писано и за смъртта на Мессия, тѣй и Миллеръ и неговитѣ съработници проповѣдваха основаната на Дан. 8:14 и Откр. 14:7 вестъ, безъ да виждатъ, че въ Откр 14 бѣха изложени и други вести, които също трѣбваше да бждатъ проповѣдвани преди пришествието на Господа. Както ученицитѣ се заблудиха относно царството, което трѣбваше да бжде възстановено въ края на 70-тъ седмици, тѣй и адвентиститѣ се заблудиха относно събитието, което трѣбваше да се случи въ края на 2300-та дни. И въ двата случая придържането о общоприети заблуди бѣше причината за заслѣпление относно истината. И ония, както и тия, изпълняваха Божията воля, като проповѣдваха вестъта, която трѣбваше да бжде разгласена, и дветѣ групи бѣха разочаровани вследствие своитѣ собствени погрѣшни схващания за вестъта.

Все пакъ Богъ постигна Своята добра целъ, и Той допусна, щото преупреждението за съда да бжде разгласено по споменатия начинъ. Великиятъ день бѣше наближилъ, и споредъ Божието провидение човѣцитѣ бѣха изпитани относно точното време, за да имъ се открие, какво бѣше въ сърдцата имъ. Вестъта бѣше опредѣлена за изпитание и очистване на църквитѣ. Тѣ трѣбваше да бждатъ доведени до тамъ, да познаятъ, дали тѣхнитѣ сърдца бѣха насочени къмъ този свѣтъ, или къмъ Христа и небето. Тѣ заявяваха,

че обичатъ Спасителя; сега тѣ трѣбваше да докажатъ любовта си. Бѣха ли тѣ готови да напуснатъ своите свѣтски надежди и честолюбиви планове и съ радостъ да очакватъ идването на своя Господъ? Вестята трѣбваше да ги направи да познаятъ своето истинско духовно състояние; тя бѣ изпратена отъ милостъ, за да ги накара да потърсятъ Господа съ разкаяние и смирение.

И заблудата — макаръ и последица отъ тѣхното лично погрѣшно разбиране на вестята — която тѣ проповѣдваха, трѣбваше да послужи за добро. Тя поставяше сърдцата, които бѣха заявили, че приемаха предупреждението, на проба: Щѣха ли тѣ, предвидъ разочарованието си, безъ друго да се откажатъ отъ своята опитностъ и да отхвърлятъ довѣрието си въ Словото Божие? Или щѣха да се опитатъ съ смирение и молитва да разкриятъ, кѣде бѣха погрѣшили въ правилното разбиране на пророчеството? Колко бѣха действували отъ страхъ, слѣпо подбуждение и вълнение? Колко бѣха полусърдечни и невѣрващи? Хиляди изповѣдваха, че обичатъ идването на Господа. Щѣха ли тѣ да се откажатъ отъ вѣрата си поради подигравките и хулитѣ на свѣта, поради закѣснението и разочарованието? Щѣха ли тѣ, като не можеха веднага да разбератъ Божията постѣпка съ тѣхъ, да отхвърлятъ истинитѣ, които почиваха върху най-точни изявления на Неговото слово?

[288]

Тази проба трѣбваше да открие устойчивостта на ония, които въ вѣрата бѣха послушни къмъ онава, което тѣ бѣха приели като учение на словото Божие. Тази опитностъ трѣбваше, както никоя друга не би могла да направи това, да имъ покаже свързанитѣ съ това опасности, когато се приематъ човѣшки теории и тълкувания, вмѣсто да се остави Библията сама да тълкува себе си. Въ чадата на вѣрата появилитѣ се поради тѣхното заблуждение трудности и грижи щѣха да издействуватъ нужното подобрене; тѣ щѣха да ги накаратъ да изучатъ по-основно про-

роческото слово, щѣха да ги научатъ да изпитватъ съ по-гольма грижливостъ основнитѣ принципи на вѣрата си и да отхвърлятъ всичко небиблейско, колкото и да е разпространено то въ християнския свѣтъ.

Тѣзи вѣрующи, подобно на първитѣ ученици, трѣбваше да бждатъ по-късно освѣтлени относно онова, което бѣше тъмно за разбиранията имъ въ часа на изпитанията имъ Ако биха видѣли „сетни-ната отъ Господа“, тѣ биха знаели, че въпрѣки произлѣзлитѣ поради тѣхнитѣ заблуждения трудности, Неговитѣ милостиви намѣрения къмъ тѣхъ сж се постепенно изпълнявали. Чрезъ една носяща благословение опитностъ тѣ биха познали, че всички пжтеки на Господа сж милосърдие и вѣрностъ (Пс. 25:10).

[289]

Епизод 20—Религиозно пробуждане.

Въ пророчеството относно първата ангелска вестъ въ Откр. 14 подъ проповѣдването на скорошното Христово пришествие е предсказано едно голѣмо религиозно пробуждане. Йоанъ вижда да хвърчи посрѣдъ небето единъ ангелъ, който имаше вѣчно евангелие, за да благовести на жителитъ земни, на всѣко племе и колѣно, езикъ и народъ“. „Съ високъ гласъ“ проповѣдваше той вестъта: „Бойте се отъ Бога и Му въздайте слава, защото настѣпи часътъ на Неговия сждъ; и поклонете се на Оногова, който е сътворилъ небето и земята, морето и воднитъ извори“. (Откр. 14:6. 7.)

Фактътъ, че единъ ангелъ е отбелязанъ като вестителъ на това предупреждение, е отъ особено значение. Угодно е било на божествената мѣдростъ, да представи величието на извършваното чрезъ вестъта дѣло и мощъта и славата, които трѣбваше да го придружаватъ, чрезъ чистотата, славата и мощъта на единъ небесенъ пратеникъ. А летенето на ангела „посрѣдъ небето“, „силниятъ гласъ“, съ който се проповѣдва вестъта, и нейното разпространение между всички „жители земни“, между „всѣко племе и колѣно, езикъ и народъ“ изразяватъ бързината и всевътското разпространение на това движение.

Самата вестъ дава свѣтлина относно времето, въ което ще настане това движение. Казва се, че то е една частъ отъ „вѣчното евангелие“; и то възвестява откриването на сжда. Спасителната вестъ е била проповѣдвана въ всички епохи; но тази вестъ е една частъ отъ евангелието, което щѣше да бѣде проповѣдвано само въ последнитъ дни, понеже само тогава можеше да бѣде истина, че часътъ на сжда е нс-

[290]

стжпилъ. Пророчествата посочватъ една редица събития, които достигатъ до откриването на сжда. Такъвъ е особено случаятъ съ книгата Даниилъ. Оная часть отъ неговото пророчество, обаче, която се отнасяше до последните дни, Даниилъ трѣбваше да скрие и запечата „до последно време“. Едва тогава, когато това време настъпи, можеше да бжде проповѣдвана вестъта за сжда, която се основава върху изпълнението на това пророчество. Но въ последно време, казва пророкътъ „мнозина ще я прочитатъ, и знанието ще се умножи“ (Дан. 12 : 4).

Апостолъ Павелъ предупреждаваше църквата, да не очаква Христовото пришествие въ неговите дни: „Защото оня день не ще настъпи, докле първомъ не дойде отстжплението и се не открие човѣкътъ на грѣха, синътъ на погибельта“. (2. Сол. 2 : 3.) Едва следъ голѣмия отпадъкъ и следъ дългото властвуване на „човѣка на грѣха“ ние можемъ да очакваме идването на нашия Господъ. „Човѣкътъ на грѣха“, „тайната на злото“, синътъ на погибельта“ и нареченъ още „лукавиятъ“, представлява папството, което, споредъ пророчеството, трѣбваше да властвува въ продължение на 1260 години. Това време се свърши въ 1798 г. Христовото идване не можеше да бжде преди това време. Павловото предупреждение се простира надъ дългото време, презъ което християнството щѣше да бжде вързано, до 1798 год. И вестъта за Христовото пришествие трѣбваше да бжде проповѣдвана едва следъ това.

Такава вестъ никога не е била проповѣдвана въ миналите времена. Павелъ, както сме видѣли, не я е проповѣдвалъ, той обясняваше на своите братя, че пришествието на Господа щѣше да стане въ едно далечно за тѣхните дни бждеще. Реформаторитѣ сжщо не я проповѣдваха. Мартинъ Лютеръ очакваше сжда около 300 години следъ своето време. Но следъ 1798 години книгата на пророкъ Даниила бѣ распечатана, разбирането на пророчествата се уве-

личи и мнозина започнаха да проповѣдватъ тържествената вестъ за близкия сждъ.

Както великата реформация въ 16-то столѣтие, тъй и адвентното движение се появи едновременно въ различни християнски страни. И въ Европа, и въ Америка мъже на вѣра и молитва бѣха доведени до изучаване на Словото Божие и, изследвайки боговдѣхновенитѣ доклади, тѣ намѣриха убедителни доказателства, че краятъ на всичко е приближилъ. Въ различни страни се явиха обединени групи християни, които само чрезъ изучаване на Свещеното Писание бѣха повѣрвали, че идването на Спасителя е близко.

Въ 1821 год., три години следъ като Миллеръ получи разбиране за пророчествата, които посочваха времето на сжда, Д-ръ Йозефъ Волфъ, „мисионерътъ за цѣлия свѣтъ“, започна да проповѣдва скорошното идване на Господа. Волфъ бѣше родомъ отъ Германия, а по произходъ евреинъ; неговиятъ баща бѣше равинъ. Още въ ранната си възраст той се убедилъ въ истиностъта на християнската религия. Съ деятеленъ и изследващъ разсждъкъ. той внимателно се всушвалъ въ воденитѣ въ родителската му къща разговори, когато тамъ всѣки день се събирали набожни евреи, за да разговарятъ за надеждитѣ си и за очакванията на народа си, за славата на идващия Мессия и за възстановяването на израиля. Като чуло единъ день името на Исуса отъ Назаретъ, момчето запитало, кой е той. Отговорътъ билъ: „Единъ извънредно даровитъ юдеинъ; но понеже претендиралъ, че билъ Мессия, еврейскитъ сждъ го осждилъ на смъртъ“. — „А защо“, продължилъ запитвачътъ, „Йерусалимъ е разрушенъ и защо ние сме въ пленъ?“ — „Ахъ, ахъ“, отговорилъ бащата, «защото юдеитъ избиваха пророцитъ“. У детето веднага се явила мисльта : Може би и Исусъ отъ Назаретъ е билъ единъ пророкъ, и юдеитъ го убиха, макаръ и невиненъ. (Travels and Adventures of the Rev. Juseph Wolff,

[291]

Vol. 1 р. 6.) Това чувство било тъй силно, че той, макаръ и да му било забранено да влиза въ християнска черква, все пакъ често стоялъ предъ вратата, за да слуша проповѣдта.

Когато билъ едва на седемъ години, той се хвалѣлъ на единъ възрастенъ съседъ-християнинъ за бждеция триумфъ на израиля при идването на Месия, на което стариятъ човѣкъ му казалъ любезно: „Мило момче, азъ ще ти кажа, кой е истинскиятъ Месия: Той е Исусъ отъ Назаретъ. . . Когото твоитъ предшественици разпнаха, както въ древностъ избиваха пророцитъ. Иди си у дома и чети 53-та глава отъ Исая, и ти ще се убедишъ, че Исусъ Христосъ е Божиятъ Синъ“. Той веднага се убедилъ, че това трѣбва да е тъй, отишелъ си у дома, прочелъ посочения откъслекъ и останалъ очуденъ отъ това, какъ свършено той е билъ сбжднатъ въ Исуса отъ Назаретъ. Наистина ли бѣха върни думитъ на християнина? Момчето помолило баща си да му обясни пророчеството; този, обаче, му отвърналъ съ едно такова мрачно мълчание, че то никога вече не посмѣло да го запита повторно. По такъвъ начинъ у него постепенно започнало да се усилюва желанието, да узнае нѣщо повече за християнската религия.

Познанието, което той търсѣлъ, се криело грижливо отъ него въ неговия юдейски домашенъ кръгъ; но като станалъ на единадесетъ години, той напусналъ дома на баща си, за да отиде въ свѣта, да получи образование и да си избере религия и призвание. Известно време той намѣрилъ подслонъ при роднини, скоро, обаче, билъ изпжденъ отъ тѣхъ като отцепникъ, и трѣбвало самъ и безъ сръдства да си проправи пътъ между чуждитъ. Той отивалъ отъ мѣсто на мѣсто, сжщевременно училъ трудолюбиво и печелѣлъ издрѣжката си, като преподавалъ уроци по еврейски. Чрезъ влиянието на единъ католически учителъ той билъ подвиженъ да приеме папската вѣра и взелъ решение да стане мисионеръ между

своя собственъ народъ. Съ това намѣре-ние нѣколко години по-късно той постъпилъ въ учител-ския ин-stitutъ за пропаганда въ Римъ, за да продължи тамъ учението си. Тукъ неговата привычка да мисли независимо и да говори открито станала причина да го упрѣкнатъ въ ерегичество. Той явно нападалъ злоупотрѣбленията на черквата и наблѣгалъ на необходимостта отъ едно преобразование. Макаръ че отначало папскитѣ кардинали се отнасяли къмъ него съ особено благоволение, все пакъ следъ известно време той трѣбвало да напусне Римъ. Подъ надзора на черквата той отивалъ отъ мѣсто на мѣсто, докато се убедили, че той никога не би могълъ да бѣде заставенъ да се подчини на игото на романизма. Той билъ обявенъ за непоправимъ и го оставили да върви, кждето иска. Тогава той заминалъ за Англия, и следъ като приелъ протестанската вѣра, преминалъ къмъ мѣстната черква. Следъ двегодишно изучаване, въ 1821 год. той встѣпилъ въ своята мисия.

Докато Волфъ приемаше великата истина за първото идване на Христа като „презрѣнъ и унизенъ предъ людетѣ, мжжъ на скърби и изпиталъ неджзи“, той видѣ, че проро-чествата съ сжщо такава яснота представяха предъ очи и второто Му пришествие въ сила и слава. И докато искаше да покаже на народа си Исуса отъ Назаретъ като Обещаниятъ и явяването Му въ униженъ видъ като една жертва за човѣдитѣ, той сжщевременно обръщаше вниманието имъ и на Неговото второ идване, като Царь и Освободителъ.

Той казваше: „Исусъ отъ Назаретъ, истинскиятъ Мессия, чиито ржце и нозе бѣха прободени, Оня, Който бѣ поведенъ като агнецъ на заколение, Който бѣ известенъ като човѣкъ на болки и на страдания, Който дойде първи пжтъ, следъ като скип-търътъ и жезълътъ на владичеството бѣха отнети отъ юда, ще дойде втори пжтъ въ облацитѣ небесни съ тржба на архангелъ“. (Wolff, „Researches and

Missionary Labors“, p. 62), и ще застане на Елеонската планина: и онова владичество надъ творението, което нъкога бѣ повѣрено на Адама и изгубено отъ него (Бит. 1:26; 3:17), ще бжде дадено на Исуса. Той ще бжде царъ надъ цѣлата земя. Стенането и оплакването на творението ще престане, и ще се чуватъ хвалебни и благодарствени пѣсни. . . Когато Исусъ дойде въ славата на Отца Си съ Своитѣ свѣти ангели. . . ще възкрѣснатъ най-напредъ умрѣлитѣ вѣрующии. (1 Сол. 4:16; 1 Кор. 15:23.) Това ние, християнитѣ, наричаме първото възкресение. Тогава животинскитѣ свѣтъ ще промѣни характера си (Ис. 11:6—9) и всички ще се подчинятъ на Исуса (Journal of Wolff, pp. 378, 379). Ще владѣе всеобщъ миръ. (Псаломъ 8.) „Господъ отново ще погледне на земята и ще каже: Ето, всичко е много добро!“ (Journal of Wolff, p. 294.)

[293] Волфъ вѣрваше, че идването на Господа е близо. Него-вото тълкуване на пророческитѣ данни се отклоняваше самосъ нѣколко години отъ времето, въ което Миллеръ очакваше великия завършекъ. На ония, които възъ основа на текста: „Но за оня день и часъ никой не знае“ (Мат. 24:36), се опитваха да докажатъ, че чозѣцитѣ не трѣбвало да знаятъ нищо за близостта на Христовото пришествие, Волфъ отговаряше: „Казалъ ли е нашиятъ Господъ, че оня день и часъ никога не ще бждатъ обявени? Не ни ли е далъ Той знамения на времето, щото поне да мождмъ да познаемъ приближаването на Неговото идване, както по смокиновото дърво, кога дава листа, знаемъ, че лѣтото е близо? (Мат. 24:32.) Трѣбва ли ние завинаги да останемъ въ незнание относно онова време, когато Самъ Той ни напомня, не само да четемъ пророка Даниила, но и да го разбираме? Тъкмо въ Даниила се казва, че тѣзи думи трѣбва да останатъ скрити до последно време (какъвто бѣше случаятъ въ неговото време) и че „мнозина ще я прочетатъ“ (на еврейски: разгледатъ и обмислятъ върху времето), и „знанието ще се умножи“ относно

времето. (Дан. 12:4). Тъй че съ това Господь не иска да каже, че приближаването на времето не тръбва да бжде познато, но само, че за точния „денъ и часъ никой не знае“. Той казва, че чрезъ знаменията на времето ще ни стане достатъчно ясно, за да се заемемъ да се подготвимъ за Неговото пришествие, както Ной направи ковчега. (Wolff „Researches and Missionary Labors“, pp. 404, 405.)

Относно общеприетото тълкуване или изкривяване на Светото Писание Волфъ писа : „По-голямата частъ отъ хри-стианската черква се е отклонила отъ ясения смисълъ на Св. Писание и се е обърнала къмъ будисткото учение и фалшиви представи, като заявява, че бждещето щастие на човѣцитъ се състояло въ едно блуждаене изъ въздуха; ть приематъ, че като четатъ юдеи, подъ това тръбва да се разбиратъ езичници; че като четатъ *Йерусалимъ*, тръбва да се разбира *черквата*; като се казва земя, това означавало *небе*, че *подъ идването на Господа* тръбвало да се разбира *напредъкътъ на мисионскитъ общества*; и че *отиването на планината на Божия домъ* означавало едно голъмо събра ние *нт методиститъ*“ . („Journal of Wolff“, p. 96.)

Презъ 24 години, отъ 1845, Волфъ пжтува навсѣкжде: въ Африка той посети Египетъ и Абисиния ; въ Азия пропжтува Сирия, Персия, Бухара и Индия. Той посети и Съединенитъ Щати, следъ като на отиване проповѣдва и въ островъ св. Елена. Презъ августъ 1837 год. той дойде въ Нью-Йоркъ ; следъ като говори въ този градъ, той проповѣдва въ Филадельфия и Балтиморе и най-после отиде въ Вашингтонъ. „Тукъ“, казва той, „по предложението на Джонъ Квинчи Адамсъ въ една отъ кжщитъ на конгреса ми бѣ единодушно предоставено на разположение използването на конгресната зала за една сказка, която азъ държахъ една сжбота, почетенъ отъ присжствието на всички членове на конгреса, на епископа отъ Виржиния, както и отъ това на ду-

ховенството и на гражданитѣ отъ Вашингтонъ. А сжщинската почестъ ми бѣ оказана отъ страна на управителнитѣ членове на Ню-Джерсей и Пенсилвания, въ чието присжтствие азъ държахъ лекции върху моитѣ изследвания въ Азия, а сжщо тѣй и върху личното управление на Исуса Христа“. („Journal of Wolff 398. 399)

Д-ръ Волфъ пропжтува нецивилизиранитѣ страни безъ закрила отъ страна на което и да е европейско правителство ; той претърпѣ много трудности и бѣ заобиколенъ отъ безбройни опасности. Той е получавалъ удари съ пржчка по ходилата на нозетѣ си, трѣбвало е да гладува, билъ е продаденъ като робъ и три пжти осъжданъ на смъртъ. Бивалъ е нападанъ отъ разбойници и понѣкога едва не умиралъ отъ жажда. При единъ такъвъ случай му било обрано всичко, което притежавалъ, и е трѣбвало пешъ да извърви стотици мили презъ една планина, докато снѣгътъ го удрѣлъ право въ лицето и боситѣ му нозе се вдървявали при докосването съ замръзналата земя.

Когато го предпазваха да не отива невѣоржженъ между диви и враждебни племена, той обясняваше, че билъ вѣоржженъ съ щитъ, а именно съ молитвата, съ ревността за Христа и съ упованието въ Неговата помощъ. „Азъ имамъ сжщо“, казваше той, „любовта къмъ Бога и къмъ моя ближень въ сърдцето си, и Библията въ ржката си“. Кждето и да отидѣше, той носѣше съ себе си една еврейска и една английска Библия. За едно отъ своитѣ по-късни пътувания той казва : „Азъ . . . държахъ Библията отворена въ ржката си. Чувствувахъ, че силата ми бѣше въ тази книга и че само нейната мощъ ме подържаше“. (Adams, „In Perils Oft“, p. 192.)

По такъвъ начинъ той издържаше въ работата си, докато вестъта за сжда бѣ достигнала до голѣма часть отъ земнитѣ жители. Той разпространяваше Словото Божие на различни езици между индийци,

турци, перси, хиндуси и много други народности и племена, и назсъкжде възвестяваше идващето царство на Мессия.

При своитъ пѣтувания той срѣцналъ учението за ско-рошното пришествие на Господа въ Бухара и у едно отдалечено и отстранено племе. Той казва : „Арабитъ на Еменъ притежаватъ една книга, наречена „Сеера“, която дава освѣтление за Христовото пришествие и Неговото царуване въ слава, и тѣ очакватъ, че въ 1840 год. ще станатъ голѣми събития“. (Journal of Wolff, p. 377). „Въ Йеменъ азъ прекарахъ шесть дни съ рехабититѣ. Тѣ не пиятъ вино, не садятъ лозя, не съятъ никакъвъ посѣвъ, живѣятъ въ шатри и размиш- ляватъ върху думитѣ на Йонадава, сина на Рехава. При тѣхъ се намираха и израилтяни отъ племето на Дана . . . , които заедно съ чадата на Рехава очакваха скорошното идване на Мессия въ небеснитѣ облаци“. (Journal, p. 389.)

[295]

Подобна вѣра другъ единъ мисионеръ намѣрилъ въ Татария. Единъ татарски свещеникъ задалъ на единъ мисионеръ въпроса, кога ще дойде Христосъ втори пѣтъ. Когато мисионерътъ отговорилъ, че не знае нищо по това, свещеникътъ изглеждалъ да останалъ много очуденъ върху това незнание на едного, който претендиралъ да бѣде учителъ по Библията, и му обяснилъ собственото си вѣрване, основано върху пророчеството, че Христосъ трѣбвало да дойде около 1844 год.

Въ Англия още въ 1826 год. започнаха да проповѣдватъ адвентната вестъ. Тукъ това движение не прие такава опредѣлена форма, както въ Америка ; точното време на Христовото пришествие не бѣше тѣй всеобщо проповѣдвано, обаче великата истина за скорошното Христово идване въ сила и слава бѣ обширно проповѣдвано; и това не само между другомислящитѣ и нечислящитѣ се къмъ англиканската държавна черква. М. Брокъ, единъ английски писателъ, съобщава, че около 700 проповѣдници отъ

англиканската черква се заели съ проповъдването на това „евангелие за царството“. Вестъта, която посочваше на 1844 год. като време на Неговото идване, бѣ проповъдвана и въ Великобритания. Книжнина върху адвентното движение, издавана отъ Съединитѣ Щати, се разпращаше надалеко и нашироко. Книги и списания се преиздаваха отново въ Англия, и въ 1842 г. Робертъ Винтеръ, единъ англичанинъ, който бѣше приелъ адвентната вѣра въ Америка, се завърна обратно въ родината си, за да проповѣдва идването на Господа. Мнозина се присъединиха къмъ него и въ това дѣло, и вестъта за сѣда бѣ разпространена въ различни части на Англия.

Въ Южна Америка Лакунца, единъ испанецъ и йезуитъ, посрѣдъ невежеството и измамитѣ на свещеничеството намѣрилъ пътя къмъ Свещеното Писание и позналъ истината за скорошното Христово пришествие. Вътрешно подбуденъ да съобщи предупреждението, а все пакъ гледайки да избѣгне черковното наказание на Римъ, той публикува своитѣ възгледи подъ синонимъ „Рабби бенъ Израелъ“, явявайки се като единъ обѣрнатъ юдеинъ. Луканца живѣ презъ 18-то столѣтие : неговата книга, която бѣше отнесена въ Лондонъ, бѣ преведена въ около 1825 год. на английски езикъ. Нейниятъ преводъ допринесе за това, да се усили породеното въ Англия внивание относно Христовото учение.

[296]

Въ Германия това учение въ XVIII-то столѣтие бѣ проповѣдвано отъ Бенгелъ, единъ прелатъ на лютеранската черква и прочутъ библейски ученъ и критикъ. Следъ за-вършването на училищното си образование, Бенгелъ се посвети на „изучаване теологията, къмъ което неговата дълбока сериозна и набожна душа, разширена и подкрепена чрезъ образованието и възпитанието му, го влѣчала по природа. Както и други мислящи млади мъже преди и следъ него, и той имаше да се бори съ религиозни съмнения и трудности, и той съ дълбоко чувство говори за

много свещеници, които сж наранявали бедното му сърдце и правили младостта му тежко поносима“. („Encycl. Brit.“, Art. Bengel.) Като стана членъ на Вюртенбергския консисториумъ, той застана за дѣлото на религиозната свобода“, и като запазваше всички права и привилегии на черквата, той ходатайствуваше за даванетоъ всѣка свобода на ония, които по съвѣстни причини се чувствуваха принудени да се оттеглятъ отъ тѣхното общество“. („Encycl. Brit.“, Art. Bengel.) Добритѣ последици отъ този неговъ начинъ на действие се чувствуватъ и днесъ още въ неговата родина.

Докато една недѣля преди Рождество Бенгелъ се приготвялъ за проповѣдта си върху Откр. 21, внезапно го огръла свѣтлината относно Христовото пришествие. Предсказанията отъ Откровението се разкрили предъ ума му, както никога до тогава. Едно съзнание за чудесната важностъ и ненадминатата слава на представеното отъ пророка събитие го обхванало тѣй дълбоко, че той билъ принуденъ известно време да се отклони отъ разглеждането на този предметъ. Но на амвона той отново застаналъ живо предъ него. Отъ онова време той се посвѣти на изучаване пророчествата, особено ония на Откровението, и скоро се увѣри, че тѣ посочватъ на Христовото идване като на близко предстояще. Датата, която той определяше за време на Христовото пришествие, се отклоняваше само съ нѣколко години отъ приетата по-късно отъ Миллера.

Писанията на Бенгела сж разпространени изъ цѣлия християнски свѣтъ. Въ неговата родна държавица Вюртенбергъ, а до известна степенъ и въ други части на Германия, неговитѣ възгледи относно това пророчество бѣха почти всеобщо възприети. (Вижъ приложението.) Това движение продължи и следъ неговата смъртъ, и адвентната вестъ въ Германия бѣ разпространена въ сжщото време, презъ което тя и въ другитѣ страни привлѣче вниманието върху себе

си. Още веднага нѣкои вѣрующи отидоха въ Русия и образуваха колонии ; вѣрата въ скорошното Христо-во идване и днесъ още е запазена въ германскитѣ църкви на онази страна.

[297]

Въ Франция и Швейцария сѣщо огръ свѣтлината. Въ Женева, дето Фарелъ и Калвинъ бѣха разпространили истинитѣ на реформацията, Гаусенъ проповѣдваше вестъта за Христовото пришествие. Докато учеше въ университета, той всмука оня духъ на национализъмъ, който презъ последната година на 18-то столѣтие бѣше проникналъ въ цѣла Европа, и като постѣпи въ проповѣдничеството, той не само не познаваше истинската вѣра, но дори бѣше наклоненъ къмъ съмнение. Въ младостъта си той чувствувалъ особено влѣчение за изучаване пророчествата. Като прочелъ Рилиновата „Стара история“, неговото внимание било обърнато върху втората глава отъ Даниила, и той се удивлявалъ на чудната точностъ, съ която пророчеството се бѣ изпълнило, както се виждаше отъ доклада на историка. Това бѣше едно свидетелство за боговдѣхновеностъта на Свещеното Писание, което му служеше като котва всрѣдъ опасноститѣ на по-къснитѣ години. Него вече не задоволяваха ученията на национализма, и чрезъ изследване на Библията и търсене по-голяма свѣтлина следъ известно време той получи една здрава вѣра.

Като продѣлжи по-натататѣкъ изследванията си върху пророчествата, той дойде до убеждението, че идването на Господа предстои близо. Подъ впечатлението на тържественостъта и важностъта на тази велика истина, той пожела да я разнесе между народа ; обаче всеобщо приетата вѣра, че Данииловитѣ пророчества били тайни и не можели да бѣдатъ разбрани, му бѣше една трудна спънка. Най-после, както и Фарелъ преди него бѣше направилъ, той се реши, като занесе евангелието въ Женева, да започне съ децата, чрезъ които се надѣваше да привлече и родителитѣ.

Когато по-късно еднажъ разправяше за своето намърение при това предприятие, той каза : „Бихъ желалъ да бжде разбрано това, че не поради маловажното му значение, но напротивъ, поради високата му стойностъ е, че азъ поискахъ да представя това нъщо въ тази интимна форма, и съ това се обърнахъ къмъ децата. Ъзъ искахъ да бжда чутъ, а се страхувахъ, че не бихъ привлъкълъ вниманието, ако бихъ се обърналъ къмъ възрастнитъ. Затова азъ решихъ да отида при най-младитъ. Азъ събрахъ едно слушателство отъ деца. Ако числото имъ се увеличише, ако видѣхъ, че тѣ слушаха, харесваше имъ се, чувствуваха се привлчени, можеха да разбиратъ и обясняватъ предмета, тогава сигурно бихъ ималъ и втори кръгъ слушатели, и възрастнитъ отъ своя страна ще видятъ, че заслужава да се заеме човѣкъ и да изучава. Дойде ли до тукъ, тогава дѣлото е спечелено“.

(Gaussen, „Prophet Daniel“, 2 Bd, Vorwort.)

Старанията му бѣха успѣшни. Докато Гаусенъ се обръщаше къмъ децата, идваха и възрастни хора да слушатъ. Галериитъ на неговата черква се пълнѣха съ внимателни слушатели. Между тѣхъ имаше учени и почитани мъже, като и чужденци, които посещаваша Женева, и чрезъ тѣхъ вестъта се разнасяше и въ други области.

Насърденъ отъ този успѣхъ, Гаусенъ публикува своитъ убеждения, съ надежда да насърди изучаването на пророческитъ книги въ църквитъ съ говорящъ френски езикъ народъ. Той казва : „Чрезъ публикуването на даванитъ на децата поучения ние казваме на възрастнитъ, които често пренебрегватъ такива книги подъ фалшивия предлогъ, че били неразбираеми: Какъ могатъ тѣ да бждатъ неразбираеми, когато вашитъ деца ги разбиратъ ? . . . Азъ имамъ голѣмо желание, добавя той, да направя познването на пророчествата почти всеобщо въ нашитъ църкви“. „Въ действителностъ нѣма изучаване, което, както ми се струва, да отговаря по-добре на нуж-

дитѣ на времето“. „Чрезъ това ние трѣбва да се приготвимъ за предстоящата скръбъ и да очакваме Исуса Христа“.

Макаръ че Гаусенъ бѣше единъ отъ най-прочутитѣ и любими проповѣдници на френски езикъ, все пакъ следъ известно време той бѣ уволненъ отъ длъжностъ, главно, защото вмѣсто черковния катехизисъ, единъ блудкавъ и рационалистиченъ учебникъ, който бѣше лишенъ отъ всѣка положителна вѣра, при поучаване на младежъта той си служеше съ Библията. По-късно той стана учителъ въ едно богословско училище и продължаваше недѣленъ день своето дѣло съ децата, като ги поучаваше въ Свещеното Писание.. Неговитѣ книги върху пророчествата обърнаха всеобщо внимание. Отъ катедрата, чрезъ пресата и въ своето любимо занятие като учителъ на децата той можа много години наредъ да упражнява обширно влияние, и бѣше инструментъ, за да се обърне вниманието на мнозина върху изучаването на пророчествата, които показватъ, че идването на Господа е близо.

И въ Скандинавия бѣ проповѣдвана адвентната вестъ и предизвика всеобщо внимание. Мнозина бѣха разтърсени отъ своята безгрижна сигурностъ, за да изповѣдатъ и оставятъ грѣховетѣ си и да търсятъ прощение въ името на Христа. Обаче духовенството на държавната черква се противопостави на това движение, и подъ неговъ натискъ нѣкои, които проповѣдваха тази вестъ, бѣха хвърлени въ тъмница. На много мѣста, кждето вестителитѣ на скорошното Христово идване бѣха заставени по такъвъ начинъ да мълчатъ, на Бога бѣ угодно да разгласи вестъта по чудесенъ начинъ чрезъ малки деца. Понеже бѣха още малолѣтни, държавниятъ законъ не можеше да ги спира, и тѣ можеха свободно да говорятъ.

Движението проникваше особено между по-низкитѣ слоеве; въ скромнитѣ жилища на работницитѣ народътъ се събираше, за да слуша предупреждени-

ето. Самитъ проповѣдници-деца бѣха повечето жители на бедни колиби. Нѣкои отъ тѣхъ бѣха не повече отъ шестъ до осемъ годишни, и докато животътъ имъ свидетелствуваше, че обичаха Спасителя и се стараеха да бждатъ послушни на светитѣ Божии предписания, тѣ въобщо проявяваха само обикновения за детската възраст умъ и най-обикновени способности. Заставаха ли, обаче, предъ хора, тогава ставаше ясно, че тѣ бѣха движени отъ едно произхождаше надъ тѣхнитѣ естествени способности влияние. Тѣхниятъ гласъ, цѣлото имъ сщество се промѣняше, и тѣ съ тържествена мощъ възвестяваха съда, служейки си точно съ думитѣ на Светото Писание : „Бойте се отъ Бога и Му въздайте слава, защото настѣпи часътъ на Неговия сждъ!“ Тѣ изобличаваха грѣховетъ на народа, осжждаха не само безнравствеността и пороцитѣ, но укоряваха и свѣтския духъ и отклонението отъ вѣрата, и съветваха слушателитѣ си да се заематъ веднага, за да избѣгнатъ идещия гнѣвъ.

Хората слушаха съ трепетъ. Убеждаващиятъ Божий Духъ говорѣше въ сърдцата имъ. Мнозина се чувствуваха заставени да изследватъ Св. Писание отново и съ по-гольма ревностъ. Невъздържнитѣ и безнравственитѣ започнаха единъ новъ животъ; други се отказваха отъ нечеститѣ си привички, и бѣ извършено едно такова явно дѣло, че дори и проповѣдницитѣ на държавната черква трѣбваше да признаятъ, че Божията ржка бѣше въ това движение.

Божията воля бѣше, вестъта за идването на Спасителя да се разпространи въ скандинавскитѣ страни, и когато гласоветѣ на Неговитѣ служители бѣха принудени да замлъкнатъ, Той положи Духа Си върху децата, за да бжде завършено дѣлото. Когато Исусъ, придруженъ отъ радостната тълпа, която Го приветствуваше съ ликувания и развѣващи се палмови клончета като Синъ Божий, се приближаваше къмъ

Йерусалимъ, ревнивите фарисеи искаха отъ Него да заповѣда на народа да мълчи ; но Исусъ имъ отговори, че всичко това е изпълнение на пророчеството, и че ако тѣзи млъкнѣха, дори камъните биха проговорили. Наплашениятъ отъ заплашванията на свещеници и началници народъ се въздържаше да Го провъзгласи радостно, когато Той минаваше презъ портитѣ на Йерусалимъ ; но децата въ двора на храма подѣеха вика и започнаха да пѣятъ, развѣвайки палмовитѣ си клончета : „Осанна на Давидовия Синъ !“ Когато свещеницитѣ съ гнѣвно недоволство Му казаха : „Чувашъ ли, какво казватъ тѣ ?“ Исусъ отговори : „Да. Нима никога не сте чели: Изъ устата на младенци и кърмачета Ти си стѣкмилъ похвала“ ? (Мат. 21:8—16.) Както презъ времето на Христа Богъ действуваше чрезъ деца, тѣй Той ги използваше и при възстановяването на Неговото пришествие. [300] Трѣбва да бѣде изпълнено Божието Слово, че вестъта за идването на Спасителя трѣбва да се разнесе между всички народи, племена и езици.

На Вилхелмъ Миллера и на неговитѣ съработници бѣше възложена задачата, да проповѣдватъ тази вестъ въ Америка. Тази страна стана центърътъ на великото адвентно движение. Тукъ пророчеството за първата ангелска вестъ получи своето непосредствено изпълнение. Книгитѣ на Миллера и на неговитѣ сътрудници бѣха разнесени въ найотдалеченитѣ страни. Навсѣкжде, кждето бѣха проникнали мисионеритѣ, бѣше разнасяна и радостната вестъ за скорошното Христово пришествие. Надалеко и нашироко се разпространяваше вестъта на вѣчното евангелие : „Бойте се отъ Бога и Му въздайте слава, защото настана часътъ на Неговия сждъ“ !

Свидетелството на пророчествата, което изглеждаше, че посочва на пролѣтъта на 1844 год. като на време на Христовото пришествие, хвана дълбоки корени всрѣдъ духа на народа. Като се разнасяше отъ градъ на градъ, вестъта наасѣкжде възбужда-

ше голѣмъ интересъ. Мнозина бѣха убедени, че основаващитѣ се на пророческитѣ изчисления на времето доказателства бѣха върни, и приемаха радостно истината, като се отказваха отъ своитѣ горделиви възгледи. Нѣкой проповѣдници се отказаха отъ своитѣ сектантски възгледи и чувства, отказаха се отъ заплатата и отъ църквата си и се присъединиха къмъ възвестяването на Исусовото пришествие. Но все пакъ бѣха относително малко проповѣдниците, които приемаха тази вестъ ; затова тя въ поголѣмата си частъ бѣше повѣрена на скромни миряни. Земледѣлци напущаха нивята си занаятчии — работилницитѣ си, търговци—стокитѣ си, мжже на длъжностъ — службитѣ си; и все пакъ числото на работницитѣ, въ сравнение съ из-вършващето се дѣло, бѣше много малко. Състоянието на една безбожна черква и на единъ лежащъ въ лукавство свѣтъ гнетѣше душитѣ на върнитѣ пастири, и тѣ доброволно понасяха скърби, лишения и страдания, за да могатъ да призватъ човѣци къмъ покаяние и спасение. Макаръ, че сатана имъ се противопоставяше, все пакъ дѣлото постоянно напредваше, и адвентната истина бѣ приета отъ много хиляди.

Навсѣкъде се чуваше разтварящето сърдцата свидетелство, което предупреждаваше грѣшници, свѣтски хора, както и църковни членове, да избѣгнатъ отъ бждещия гнѣвъ. Подобно на Йоанъ Кръстителя, Предтечата на Христа, проповѣдницитѣ полагаха брадвата до корена на дървото и принуждаваха всички да принесатъ плодове, достойни за покаяние. Тѣхнитѣ трогателни позиви стояха въ явно противоречие съ увѣренията за миръ и сигурностъ, които се чуваха отъ обикновенитѣ амвони, и кждето проникнѣше, вестъта раздвижваше народа. Простото, непосредствено свидетелство на Светото Писание, което бѣ вложено въ сърдцата на човѣцитѣ чрезъ силата на Светия Духъ, предизвика едно твърдо убеждение, на което само малцина можеха напъл-

но да противостоятъ. Християни по име бѣха пробудени отъ фалшивата имъ увѣреностъ и съзнаха отклонението си, свѣтския духъ и невѣрието си, гордостъта и себелюбието си. Мнозина търсѣха Господа въ разкаяние и смирение. Склонности, които досега бѣха отправени къмъ земни нѣща, сега се отправяха къмъ небето. Божиятъ духъ почиваше на тѣхъ, и съ смекчени и смирени сърдца тѣ пригласяха на зова : „Бойте се отъ Бога и Му въздайте слава, защото настана часътъ на Неговия сждъ !“

Грѣшници, плачейки, питаха : „Какво да правя, за да се спася ?“ (Деян. 16:30.) Който бѣше водилъ нечестенъ животъ, се грижеше да поправи неправдитѣ си. Всички, които намираха миръ въ Христа, копнѣеха да видятъ и другитѣ да получатъ това блаженство. Сърдцата на родителитѣ се обръщаха къмъ тѣхнитѣ деца и сърдцата на децата — къмъ родителитѣ имъ. Границитѣ на гордостъта и резервираностъта бѣха премахнати. Правѣха се трогателени признания, и семейни членове работѣха за спасението на ония, които имъ бѣха най-близки и най-скѣпи. Често се чуваха сериозни ходатайствени молби. Навсѣкѣде се молѣха души, въ дълбоко страхопочитание къмъ Бога. Мнозина по цѣла нощъ се молѣха за увѣрение, че грѣховетѣ имъ сѣ простени, или пъкъ заради обръщането на тѣхни роднини или съседи.

Всички класи се стичаха въ събранията на адвентиститѣ. Богатъ и беденъ, високопоставенъ и нищоженъ искаха, макаръ и поради различни причини, да чуятъ учението за Христовото пришествие. Господъ задържаше духа на съпротивлението, докато Неговитѣ служители представяха основитѣ за вѣрата си. Често орждието бѣше слабо, но Божиятъ Духъ даваше мощъ на неговата истина. Присѣтствието на свети ангели явствуваше въ тѣзи събрания, и всѣки день мнозина се присѣдиняваха къмъ вѣрующитѣ. Когато доказателствата за скорошното Христово идване се повтаряха, голѣми множества слуша-

ха съ затаенъ дъхъ тържественитъ думи. Изглеждаше, че небето и земята се приближаваха едно до друго. Божията мощъ се чувствуваше отъ млади и стари. Мжже влизаха въ домоветъ си съ славословия на уста, и радостни гласове се чуваха въ сръднощната тишина. Никой, който е присъствувалъ на ония събрания, не ще може да забрави нъкога ония важни събития.

Посочването на едно определено време за идването на Христа предизвика голъмо съпротивление отъ страна на мнозина отъ всички класи, отъ проповѣдниците на амвона до най-дръзкия упорствуващъ спрямо Небето гръшникъ. Изпълняваха се думитъ на пророчеството: „Най-първо знайте това, че въ последнитъ дни ще се явяватъ подигравани, които вървятъ по своитъ си похоти, и казватъ : Де е обещанието за Неговото пришествие ? Защото, откакъ бащите ни починаха, всичко си стои тъй, както отъ начало на творението“. (2 Пегр. 3 : 3. 4.) Много, които претендираха, че обичали Спасителя си, обясняваха, че ть нъмали нищо противъ учението за Неговото пришествие ; но били само противъ точното определяне на времето. Но Божието око четъше онова, което бѣше въ сърдцата имъ. Ть не искаха да чуятъ нищо за това, че Христосъ щѣше да дойде да сѣди свѣта съ правда. Ть бѣха невърни служители, тѣхнитъ дѣла не можеха да понесатъ изпита на Бога, Който разкрива сърдцата, и ть се страхуваха да посрещнатъ своя Господь. Подобно на евреитъ презъ Христовото време, ть не бѣха подготвени да посрещнатъ Исуса. Ть не само избѣгваха да слушатъ яснитъ доказателства отъ Писанието, но и осмиваха ония, които очакваха Господа. Сатана и неговитъ ангели ликуваха и подхвърляха въ лицето на Христа и на свѣтитъ ангели хули, че тъй наричаниятъ Неговъ народъ има толкова малко любовъ къмъ Него и не желае Неговото явление.

[302]

„Никой не знае деня или часа“, гласъше най-често представяното отъ отхвърлящитъ адвентната въра зъзражение. Библейскиятъ текстъ казва: „А за оня денъ и часъ никой не знае, нито небеснитъ ангели, а само Моятъ Отецъ“. (Мат. 24:36.) Ония, които очакваха своя Господъ, даваха ясно и сполучливо обяснение на този библейски текстъ. и изкривеното приложение, съ което си служеха тѣхнитъ противници, се показваше ясно. Тѣзи думи бѣха изговорени отъ Христа въ оня забележителенъ разговоръ съ Неговитъ ученици на Елеонската планина, когато Той бѣше излъзълъ за последенъ пѣтъ отъ храма. Ученицитъ бѣха задали въпроса: „Какъвъ ще е белегътъ за Твоето пришествие и за свършека на свѣта?“ (Мат. 24 : 3). Исусъ имъ даде известни белези, казвайки : „Кога видите всичко това, знайте, че е близо при вратата“. (Ст. 33.) Единъ изразъ на Спасителя не може да бѣде представенъ тѣй, че да противоречи на другъ. Макаръ и никой да не знае деня и часа на Неговото идване, все пакъ ние сме съветвани и отъ насъ се изисква да знаемъ, кога то ще е приближило. По-нататкъ ние сме поучавани, че за насъ ще бѣде също тѣй гибелно, ако пренебрегваме Неговото предупреждение и не искаме да обърнемъ внимание на времето на Неговото идване, както за ония, които живѣха въ Ноеви дни, бѣ гибелно, като не знаеха, кога щѣше да дойде потопътъ. Притчата въ същата глава, която сравнява вѣрния рабъ съ невѣрния и произнася присѣда надъ оня, който казваше въ сърдцето си : „Нѣма да си дойде скоро господарьтъ ми“, показва, какъ Христосъ при пришествието Си ще погледне и възнагради ония, които бдятъ и възвестяватъ Неговото идване, и ония, които се съмняватъ въ него. „Затова бдете!“ казва Той. „Блазе на оня слуга, чийто господарь, кога дойде, го намѣри, че постѣпва тѣй“. (Мат. 24:42—51). „Ако ли не бѣдешъ буденъ, ще дойда върху тебе като крадецъ, и нѣма

[303]

да узнаешъ, въ кой часъ ще дойда върху тебе“. (Откр. 3 : 3.)

Павелъ говори за една класа, за която явлението на Господа ще бжде неочаквано. „Денътъ Господенъ ще дойде тъй, както крадецъ ноше. Защото, кога рекатъ: Миръ и безопасностъ! тогава внезапно ще ги постигне гибелъ . . . и нѣма да избѣгнатъ. А за ония, които сж обърнали внимание на предупреждението на Господа, той добавя: „А вие, братя, не сте въ тъмнина, та денътъ да ви завари като крадецъ. Защото всички вие сте синове на свѣтлината и синове на деня; ние не сме синове на нощта, нито на тъмнината“. (1 Сол. 5:2—5.)

Съ това е ясно показано, че Библията не дава никаква причина, да останемъ въ незнание относно близостта на Христовото идване. А който търси извинение, за да отхвърли истината, той затваря ушите си за това обяснение, и думить : „А за оня денъ и часъ никой не знае“, сж се повтаряли често отъ дрѣзки подигравачи или дори отъ тъй наречени Христови раби. Докато хората се пробуждаха и започнаха да питатъ за пѣтя на спасението, религиозни учители застанаха между тяхъ и истината, и се опитваха да разпрѣснатъ тяхнитъ опасения посредствомъ фалшиви тълкувания на Словото Божие. Невѣрни духовни стражи се свързаха съ дѣлото на голѣмия измамникъ и викаха : „Миръ, миръ !“, когато Богъ не бѣше говорилъ за миръ. Подобно на фарисеитъ презъ Христовото време, мнозина не искаха да влѣзатъ въ царството небесно, а прѣчеха и на ония, които искаха да влѣзатъ. Крѣвта на тия души ще бжде изискана отъ тяхната ржка.

Най-смирнитъ и най-преданнитъ въ църквитъ бѣха първитъ, които приемаха вестта. Който самъ изучаваше Библията, трѣбваше неминуемо да познае противобиблейския характеръ на всеобщо възприетитъ възгледи относно про-рочествата, и тамъ, където народътъ не бѣше ржководенъ отъ влияние-

то на духовенството, а самъ изследваше 'Словото Божие, адвентното учение се нуждаеше само да бжде сравнено съ Свещеното Писание, за да се потвърди неговиятъ божественъ авторитетъ.

[304] Много бѣха преследвани отъ своитѣ невѣрващи братя. За да запазятъ положението си въ църквата, нѣкой се съгласиха да бждатъ мълчаливи относно своята надежда ; дру- ги, обаче, чувствуваха, че вѣрността къмъ Бога имъ забранява да криятъ истинитѣ, които Той имъ бѣше повѣрилъ. Не малко бѣха изключени отъ черквата, и то по никаква друга причина, освенъ за това, че бѣха изявили вѣрата си въ идването на Христа. За ония, които устояваха на изпитанието на вѣрата си, бѣха ценни думитѣ на пророка : „Вашитѣ братя, които ви мразятъ и които ви гонятъ за Моето име, казватъ : Нека Господъ яви Себе си въ слава,, и ние ще погледаме веселието ви. Но тѣ ще бждатъ посрамени“. (Ис. 66 : 5.)

Божии ангели бѣха съ най-гольмо съучастие за успѣха на предупреждението. Когато черквитѣ отхвърлиха всеобщо вестѣта, тѣ (ангелитѣ) се отвърнаха наскърбени. Но имаше още много души, които още не бѣха изпитани относно адвентната истина ; много, които отъ свои съпрузи, жени, родители или деца бѣха заблуждавани и вѣрваха, че е грѣхъ дори само да слушатъ такива ереси, каквито се проповѣдваха отъ адвентиститѣ. На ангелитѣ бѣше заповѣдано да бдятъ вѣрно надъ тѣзи души, защото надъ тѣхъ трѣбваше да изгрѣе още една друга свѣтлина отъ Божия тронъ.

Съ неизразимъ копнежъ очакваха идването на своя Спасителъ всички, които бѣха приели вестѣта. Времето, въ което тѣ очакваха да Го посрещнатъ, бѣше предъ вратата. Тѣ се приближаваха къмъ този часъ съ спокойна тържественостъ. Тѣ пребждаха въ сладостно общение съ Бога — единъ залогъ за мира, който щѣше да имъ бжде даденъ въ бждещата слава. Никой, който е изпиталъ тази надежда и това

упование, не може да забрави ония скжпоценни часове на очакване. Вече нѣколко седмици преди времето свѣтскитѣ работи бѣха оставени отъ повечето настрана. Искренитѣ вѣрующа изпитваха грижливо всѣка мисль, всѣко движение на сърдцето си, като че лежаха на смъртно легло и следъ нѣколко часа щѣха да затворятъ очитѣ си за всичко земно. Тогава не се приготвяха дрехи за възнесение (вижъ Приложението), но всички чувствуваха необходимостта отъ едно вътрешно свидетелство, че тѣ бѣха приготвени да посрещнатъ Господа; тѣхнитѣ бѣли дрехи бѣха чистотата на душата, единъ пречистенъ чрезъ изкупителната Христова кръвь характеръ. О, да би ималъ Божиятъ народъ и сега сѣщия сърдцеизпитателенъ духъ, сѣщата сериозна, положителна вѣра ! Да би продължавалъ той по сѣщия начинъ да се смирява предъ Господа и да отправя молбитѣ си къмъ трона на благодатъта — сега той би при-тежавалъ много по-скжпоценни опитности. Той се моли много малко, много малко действително е убеденъ въ грѣха, и липсата на жива вѣра оставя мнозина незасегнати отъ дара на благодатъта, който бѣ тѣй богато предвиденъ отъ нашия Изкупителъ.

[305]

Богъ възнамѣряваше да изпита народа Си. Неговата ржка прикри направената въ пресмѣтането на пророческитѣ периоди грѣшка. Адвентиститѣ не откриха заблудението ; то не бѣ открито и отъ най-ученитѣ отъ тѣхнитѣ противници. Тѣ казваха : „Вашето изчисление на пророческитѣ периоди е правилно. Ще се случи нѣкакво велико събитие, но не ще бѣде пришествието“. (Вижъ Приложението.)

Времето на очакването отмина, и Христосъ не се яви, за да освободи народа Си. Всички, които бѣха очаквали Спасителя си съ искрена вѣра и сърдечна любовъ, изпитваха горчиво разочарование. Но Божието намѣрение бѣ постигнато: Той изпита сърдцата на ония, които заявяваха, че очакватъ явлението Му. Между тѣхъ имаше много, които бѣха прину-

дени на това само отъ страхъ. Тъхната вѣра не бѣше повлияла нито сърдцата, нито живота имъ. Когато очакваното събитие не се сбждна, тѣзи хора обясняваха, че не били разочаровани; тѣ никога не били вѣрвали, че Христосъ щѣлъ да дойде; и тѣ се присѣдиниха къмъ ония, които се подиграваха съ скръбьта на истински вѣрующитѣ.

Но Исусъ и небеснитѣ множества гледаха съ любовъ и съчувствие върху изпитванитѣ и разочаровани вѣрующитѣ. Ако завесата, която прикрива видимия свѣтъ отъ невидимия, би могла да се отдръпне, би могло да се види, какъ ангели се приближаваха къмъ ония устойчиви души и ги закриляха отъ стрелитѣ на Сатана.

[306]

Епизод 21—Едно отхвърлено предупреждение.

Вилхелмъ Миллеръ и неговите съработници при възвезването на Христовото пришествие имаха предъ очи общата целъ, да подканятъ своите съчовъци да се приготвятъ за приближаващия се съдъ. Тъ бѣха се опитали да пробудятъ повърхностни въррующа къмъ познание истинската надежда на църквата и необходимостта отъ една по-дълбока християнска опитност; тъ също работѣха въ това направление, да убедятъ необърнатите, че сж длъжни незабавно да се покаятъ и да се обърнатъ основно къмъ Бога. „Тъ не правѣха никакви опити да обръщатъ когото и да е въ нѣкаква секта или религиозна партия, и за това работѣха между всички партии и секти, безъ да се намѣсватъ въ тяхната организация и черковна дисциплина“. (Bliss „Memoirs of Wm. Miller“, p. 328.)

Миллеръ казваше: „Въ всичките си работи азъ никога не съмъ искалъ или възнамѣрявалъ да предизвикамъ каквото и да е особено течение вънъ отъ съществуващите общества, или пъкъ да облагодетелствувамъ едно за смѣтка на друго. Азъ мислѣхъ да бѣда полезенъ за всички. Предполагайки, че всички християни се радватъ на надеждата за идването на Исуса, и че ония, които не можеха да виждатъ тъй, както азъ виждахъ, заради това не биха обичали по-малко тия, които биха приели учението, азъ съвсемъ не допушахъ, че нѣкога би станало нужда отъ отдѣлни събрания. Моята едничка целъ бѣше, да обръщамъ души къмъ Бога, да възвестя на свѣта идващия съдъ и да накарамъ човѣците да приготвя-

тъ сърдцата си, което ще имъ даде възможностъ да посрещнатъ своя Богъ съ миръ. Голѣмото множество на ония, които се бѣха обърнали подъ моето действие, се съединяваше съ различнитъ сжществуващи църкви“. (Bliss p. 328.)

[307]

Понеже Миллеровото дѣло подпомагаше въздигането на църквитъ, известно време къмъ него се отнасяха съ благоволение. Но когато проповѣдници и религиозни водители се обявиха противъ адвентното учение и поискаха да потушатъ всѣко даване гласностъ на този предметъ. тѣ не само се обявиха противъ това отъ амвона, но и не даваха на членоветъ си право да посещаватъ проповѣди върху пришествието или дори да изкажатъ надеждата си въ назидателнитъ църковни часове. Тѣй върующитъ се намираха въ едно много трудно положение. Тѣ обичаха своитъ църкви и не имъ се искаше да се отдѣлятъ отъ тѣхъ; но когато видѣха, че свидетелството на Божието слово бѣ потиснато и че тѣмъ се отказваше да изследватъ пророчествата, тѣ съзнаха, че върността спрѣмо Бога имъ забраняваше да се подчиняватъ. Тѣ не можеха вече да считатъ ония, които отхвърлиха свидетелството на Божието слово, за „стълпъ и крепило на истината“ (1 Тим. 3:15), и затова тѣ се чувствуваха въ правото си да се отдѣлятъ отъ своитъ дотогавашни общества. Презъ лѣтото на 1844 год. отъ църквитъ се отдръпнаха около 50,000 члена.

По това време въ повечето отъ черквитъ на Съединенитъ Щати се забеляза една очебиюща промѣна. Вече отъ много години сжществуваше едно постепенно, но постоянно увеличаваше се изравняване съ свѣтскитъ привички и обичаи и едно съответно отпадане въ действителния духовенъ животъ. Но въ тази година почти въ всички общества на страната поличаха следи на внезапенъ и решителенъ отпадъкъ. Докато изглеждаше, че никой не е въ състояние да отгатне причината, все пакъ фактътъ бѣше

забелязанъ и по него се говорѣше надалеко и нашироко както отъ пресата, тѣй и отъ амвона.

По поводъ на единъ съборъ на презвитерството отъ Филадельфия, г. Барнесъ, авторъ на едно извѣстно библейско произведение и пасторъ на една отъ най-първитѣ черкви въ този градъ, заяви, че той „вече 20 години пребъдва на духовния постъ и още никога не му се е случвало, до последното отпразднуване на тайната вечеря, да раздаде тайната вечеря, безъ къмъ църквата да се присъединятъ повече или по-малко нови членове. А сега вече нѣма пробуждания, нѣма обръщания, нито много явно нарастване на благодатъта между изповѣдниците (църковнитѣ членове), и никой не идва вече въ неговия работенъ кабинетъ да се разговаря съ него за спасението на душата си. Успоредно съ увеличаването на международнитѣ сношения и съ цвѣтущитѣ изгледи за търговията и фабричността, върви и едно увеличаване на свѣтския духъ. Тѣй е съ всички религиозни общества“. („Congreg. Journal“, 23 May 1844.)

Презъ месецъ февруарий същата година проф. Финей отъ колежа Оберлинъ каза: „Ние имахме предъ очитѣ си фактитѣ, че въобще протестантскитѣ черкви на нашата страна бѣха или несъгласни съ почти всички нравствени реформи на епохата, или враждебни. Има нѣкои изключения, но не достатъчно, за да покажатъ този фактъ като не всеобщъ. Има и друго едно доказано обстоятелство: почти пълна липса на буденъ духъ въ църквитѣ. Духовната затѣпѣлостъ прониква почти въ всичко и отива извънредно дълбоко; това показва религиозната преса на цѣлата страна. .. Обикновено нѣщо е, черковни членове да се предаватъ на модата, да отиватъ ржка за ржка съ безбожнитѣ на екскурзии, на танци и на други забавления ... Но не е нужно да говоримъ повече върху тази болна тема. Достатъчно е, че доказателствата се умножаватъ и ни тежко угнетяватъ, че *черквитѣ въобще се нзраждатъ по единъ пе-*

[308]

чаленъ начинъ. Тъ сж се отклонили много далечъ отъ Господа, и Той се е отдръпналъ отъ тяхъ“. („Congreg. Journal“, 23 May 1844.)

Д единъ писателъ въ „Religions Telescope“ свидетелствува: „Никога не сме имали такъвъ всеобщъ отпадъкъ, както се забелязва сега. Наистина, черквата трѣбва да се пробуди и да се опита да отгатне причината на този недостатъкъ; защото всѣки, който обича Сионъ, трѣбва тъй да погледне на това състояние. Като вземемъ въ съображение малкото и единични случаи на покаяние и почти безпримѣрното нежелание за покаяние и закоравѣлостта на грѣшниците, ние почти неволно извикваме: „Забравилъ ли е Богъ да бжде милостивъ, или вратата на милостта е заключена?“

Причината за такова едно състояние лежи винаги въ самата църква. Духовната тъмнина, която обзема народи, църкви и отдѣлни личности, въ никой случай не е едно произволно отдръпване отъ страна на Господа, на освещаващата божествена благодать, но трѣбва да се припише на едно пренебрегване или отхвърляне на божествената свѣтлина отъ страна на човѣцитѣ. Единъ поразителенъ примѣръ на тази истина ни представя историята на еврейтѣ въ Христовото време. Чрезъ това, като се отдадоха на свѣта и забравиха Бога и Неговото слово, тяхнитѣ умове бѣха заслѣпени и сърдцата имъ станаха земни и плътски; тѣ бѣха въ незнание относно идването на Мессия и въ гордостта и невѣрието си отхвърлиха Изкупителя. Но и тогава Богъ не оттегли отъ еврейския народъ познанието или участието въ благословенията на спасението ; обаче всички, които отхвърлиха истината, изгубиха всѣко желание за небесния даръ. Тѣ бѣха направили „свѣтлина отъ тъмнината и отъ свѣтлината — тъмнина“, докато свѣтлината, която бѣше въ тяхъ, стана тъмнина ; а колко голѣма бѣше тогава пѣкътъ тъмнината ! (Ис. 5:20; Мат. 6:23.)

На сатанинските планове подхожда да запазва вида на религията, стига само да липсва духът на живото благочестие. Следъ отхвърлянето на евангелието юдеитъ про- дължаваха много ревностно да спазватъ обичайнитъ церемонии ; тъ спазваха строго границитъ на своята националностъ, докато сами тръбваше да признаятъ, че Божието присъствие не се откриваше вече въ тѣхната срѣда. Данииловото пророчество посочваше тѣй опредѣлено смъртта на Исуса, че тѣ избѣгваха да го изучаватъ, и най-последнитъ изговориха проклятие надъ всички, които искаха да се опитатъ да изчислятъ времето. 1800 години Израилевиятъ народъ бѣше живѣлъ въ слѣпота и непокаяние, равнодушенъ къмъ милостивитъ предлагания на спасението, необръщащъ внимание на благословенията на евангелието : едно тържествено и страшно предупреждение отъ опасността, да отхвърлятъ свѣтлината отъ небето.

[309]

Еднакви причини предизвикватъ еднакви действия. Който умишлено заглушава своето чувство на дългъ, понеже е противно на склонноститъ му, най-последно не ще може да различава вече истината отъ заблудата; разумътъ бива затъмненъ, съвѣстятъ закоравява. сърдцето затѣпява и душата се отдѣля отъ Бога. Тамъ, кждето вестъта на божествената мъдростъ не се цени достатъчно и се пренебрегва, тамъ църквата бива обхваната отъ тъмнина; вѣрата и любовта охладняватъ, и се появяватъ отчуждение и разцепления. Църковни членове съединяватъ стремежитъ и силитъ си за свѣтски предприятия и грѣшници закоравяватъ въ своето непокаяно състояние.

Първата ангелска вестъ въ Откр. 14, която сочи времето на Божия сѣдъ и кани всѣки да Му се поклонятъ, бѣше опредѣлена да отдѣли истинския Божий народъ отъ гибелнитъ влияния на свѣта и да го пробуди, за да познае своето истинско състояние на изравняване съ свѣта и отклонение отъ Бога. Въ тази

вестъ Богъ бѣше изпрагилъ на църквата едно предупредение, което, въ случай че бждѣше прието, би помогнало противъ тия злини, които отклоняваха човѣцитѣ отъ Бога. Ако тѣ бѣха приели вестъта отъ небето, смирили сърдцата си предъ Господа и бѣха се искрено опитали да се приготвятъ, за да могатъ да устоятъ въ Неговото присѣствие, то духътъ и мощта на Бога биха се проявили между тѣхъ. Църквата сѣщо тѣй би постигнала щастливото състояние на единство, вѣра и любовъ, което бѣше въ апостолското време, когато всички вѣрующа бѣха „едно сърдце и една душа“ и „съ дързновение говорѣха словото Божие“, когато „Господъ всѣкидневно прибавяше къмъ църквата такива, които се спасяваха“. (Деян. 4:31. 32; 2: 47.)

[310] Ако изповѣдващитѣ се за християни приемаха свѣтлината тѣй, както тя ги огрѣва отъ Словото Божие, тѣ биха постигнали онова единство, за което Спасителътъ се моли за тѣхъ, и което апостолътъ описва като „единството на духа чрезъ връзкитѣ на мира“. Тукъ е казва той, „едно тѣло и единъ духъ, както сте призвани къмъ една надежда на вашето звание; *единъ* е Господъ, *една* е вѣрата, *едно* е кръщението“. (Ефес. 4:3—5.)

Такива бѣха благословенитѣ последици за ония, които приемаха адвентната вестъ. Тѣзи последнитѣ идваха отъ различни религиозни общества; но отдѣлящитѣ граници биваха разкъсвани. Противоречащи си едно на друго мнения въ вѣрата бѣха унищожени. Противната на Писанието надежда за едно хилядагодишно царство на миръ върху земята бѣ премахната, фалшиви схващания за Христовото пришествие бѣха поправени, гордостъ и изравняване съ свѣта отстранени, неправдата се поправяше, сърдцата се свързваха въ сърдечно общение, владѣха любовъ и радостъ. Ако това учение извършва това за малцината, които го приемаха, то би могло

да извърши същото и за всички, ако всички го бяха приели.

Но черквитъ като цяло не приеха предупреждението. Тъхнитъ проповѣдници, които, като стражи въ Израилевия домъ, би трѣбвало да бждатъ първитъ, които да познаятъ признацитъ на Христовото пришествие, не схванаха истината, нито отъ свидетелствата на пророцитъ, нито отъ знаменията на времето. Тъй като свѣтски надежди и честолюбие изпълваха сърдцата имъ, любовта къмъ Бога и вѣрата въ Неговото слово бяха охладнѣли, и когато адвентното учение бѣ донесено, то събуди въ тѣхъ само предразсѣдъци и невѣрие. Фактътъ, че вестъта бѣше проповѣдвана повече отъ миряни, бѣше привежданъ като доказателство противъ нея. Както нѣкога, на ясното свидетелство Божие тѣ отвърщаха съ въпроса: „Повѣрвалъ ли е въ Него нѣкой отъ началниците или отъ фарисеитъ?“ (Йоанъ 7: 48.) И тъй като намираха, че бѣше трудно да оборятъ извлѣченитъ отъ пророческитъ данни доказателства, мнозина съветваха, да не се изучаватъ пророчествата, учейки, че пророческитъ книги били запечатани и не можели да бждатъ разбрани. Много, наивно довъряващи се на своитъ духовни пастири, се отказваха да слушатъ предупреждението, а други, макаръ че бяха убедени въ истината, не смѣха да го признаятъ, „за да не бждатъ отлъчени“ (Йоанъ 12:42). Изпратената отъ Бога за изпитване и пречистване на църквата вестъ откриваше много ясно, колко голѣмо бѣше числото на ония, които бяха обърнали сърдцата си къмъ този свѣтъ, вмѣсто къмъ Христа. Връзкитъ, които ги свързваха съ земята, бяха по-силни отъ тия, които ги теглѣха къмъ небето. Тѣ слушаха гласа на свѣтската мъдростъ и се отвърщаха отъ сърдцеизпитващата вестъ на истината.

Като отказваха да слушатъ предупреждението на първия ангелъ, тѣ отхвърлиха срѣдството, което Небето бѣше предвидѣло за тѣхното изцѣление. Тъ

презрѣха носящия благодатъ пратеникъ, който би могълъ да имъ помогне противъ злинитѣ, които ги отдѣляха отъ Бога, и се връщаха съ по-гольмо влѣчение къмъ приятелството на свѣта. И тукъ лежеше причината за онова страшно състояние на заразяване отъ свѣтски духъ, на вѣроотстъпничество и на духовна смъртъ, което владѣеше въ черквитѣ въ 1844 година.

Въ откровение 14 следъ първия ангелъ следва втори, съ вика : „Падна, падна Вавилонъ, великиятъ градъ, защото напои всички народи съ яростното вино на блудството си!“ (Откр. 14:8.) Вавилонъ значи смѣшение. Това име се употребява въ Свещеното Писание за означение различнитѣ форми на фалшива или паднала религия. Въ Откр. 17 Вавилонъ е представенъ като една жена. Това е единъ образъ, съ който Библията си служи да символизира една църква, като една благодетелна жена символизира една чиста църква, а една паднала жена — една вѣроотстъпила черква.

Въ Библията светиятъ и установенъ характеръ на съществуващето между Христа и Неговата църква отношение е представенъ чрезъ брачната връзка. Господъ е съединилъ своята църква съ Себе си чрезъ единъ тържественъ заветъ — отъ Негова страна чрезъ обещанието, Той да бжде тѣхенъ Богъ, а отъ тѣхна страна чрезъ задължението, тѣ да искатъ да принадлежатъ само на Него. Той казва : „И ще те сгодя за Себе си во-вѣки; ще те сгодя за Себе си въ правда и съдъ, въ благодь и милосърдие“. (Осия 2:19.) И още: „Азъ се съчетахъ съ васъ“. (Йер. 3:14.) Павелъ си служи съ същото сравнение въ Новия заветъ, като казва: „Сгодихъ ви за едничекъ мжжъ, за да ви представя на Христа като чиста девица“. (2Кор. 11:2)

Невѣрността на църквата спрямо Христа чрезъ това, като отвърна довѣрието и любовта си отъ Господа и допусна любовта къмъ свѣта да завладѣе душата ѝ. е сравнена съ прелюбодеяние. Израилеви-

ялъ грѣхъ — отклонението му отъ Бога — е представенъ подъ този образъ, и Божията чудна любовъ, която той по такъвъ начинъ пренебрегна, е трогателно описана: „Заклехъ ти се и встѣпихъ въ сѣюзъ съ тебе, казва Господъ Богъ, и ти стана моя“. „И бѣше извънредно красива и достигна царствено величие. И разнесе се славата ти помежду народитѣ поради твоята красота, защото тя бѣше въ пълно съвършенство при тоя великолепенъ накитъ, съ който Азъ те накитихъ, казва Господъ Богъ. Но ти се довърри на красотата си, и, ползвайки се отъ славата си, почна да блудствуваши“. Но наистина, както жена вѣроломно изневѣря на съпруга си, тъй вѣроломно постѣпихте съ Мене вие, доме Израилевъ, казва Господъ“. „Като прелюбодейна жена, която вмѣсто своя мъжъ прибира чужди“. (Йез. 16:8. 13—15; Йер. 3:20; Йез. 16:32.)

[312]

Въ Новия заветъ съвсемъ подобни думи се отпращатъ къмъ изповѣдващи се за християни, които търсятъ повече приятелството на свѣта, отколкото Божието благоволение. Апостолъ Яковъ казва: „Прелюбодейци и прелюбодейки, не знаете ли, че приятелството съ свѣта е вражда противъ Бога? Който, прочее, поиска да бѣде приятелъ на свѣта, врагъ става на Бога“. (Яков. 4:4.)

Вавилонъ, жената отъ Откровение 17, ни се описва като „облѣчена въ багреница и червено, украсена съ злато, драгоценни камъни и бисери; въ ржката си държеше златна чаша, пълна съ гнусотии и нечистота отъ блудството ѝ; и на челото ѝ бѣ написано името: тайна, Вавилонъ велики, майка на блудницитѣ“. Пророкътъ казва по-нататъкъ: „Видѣхъ, че жената бѣше пияна отъ кръвта на светиитѣ и отъ кръвта на свидетелитѣ Исусови“. (Откр. 17: 4—6.) За Вавилонъ по-нататъкъ се казва, че той е „голъмиятъ градъ, който царува надъ зменитѣ царе“. (Откр.17:18.) Силата, която владѣеше толкова столѣтия неограничено надъ християнскитѣ царе, е Ри-

мъ. Багреница и чеврено, скъпоценни камъни и бисери описватъ живо великолепието и повече отъ царския блъсъкъ, който показва гордиятъ римски престолъ. За никоя друга сила не би могло да се каже тъй съ право: тя бѣше „пияна отъ кръвта на свѣтитъ“, както за оная черква, която бѣше преследвала по такъвъ жестокъ начинъ Христовитъ последователи. Вавилонъ е обвиненъ сжщо и въ грѣха на противозаконенъ съюзъ съ „земнитъ царе“. Чрезъ отклонението отъ Господа и свързването съ езичниците юдейската църква стана една блудница; и Римъ, който бѣ по сжщия начинъ покваренъ, като търсѣше подкрепата на свѣтски сили, получава сжщата присъда.

Вавилонъ е нареченъ „майка на блудниците“. Съ дъщери трѣбва да сж символизирани черкви, които държатъ здраво нейнитъ учения и предания и следватъ нейния примѣръ, като се отказватъ отъ истината и Божието благоволение, за да сключатъ единъ незаконенъ съюзъ съ свѣта. Вестта отъ Откровение 14, която съобщава падането на Вавилонъ, трѣбва да се отнася за религиозни общества, които нѣкога сж били чисти, но после сж се покварили. Тѣй като тази вестъ на предупреждение се дава преди сжда, тя трѣбва да бжде проповѣдвана въ последнитъ дни, и затова може да се отнася не само за римската черква, по-неже тази вече отъ много столѣтия се намираще въ едно отпаднало състояние. По-нататкъ въ 18 глава на Откровението Божиятъ народъ се поканва да излѣзе отъ Вавилонъ; съгласно този текстъ още

[313] много отъ Божия народъ трѣбва да сж въ Вавилонъ. Но сега въ кои общества може да се намѣри по-голямата частъ отъ Христовитъ последователи? Безъ съмнение, въ различнитъ черкви, които изповѣдватъ протестантската вѣра. Въ времето на своето появяване тѣзи църкви заемаха едно благородно становище спрямо Бога и Неговата истина, и Божието благословение бѣше съ тѣхъ. Дори невѣрващиятъ свѣтъ

тръбваше да признае благотворните резултати, които последваха следъ приемането на евангелските принципи, както пророкътъ бѣше казалъ за израиля: „И разнесе се славата ти между народитѣ, поради твоята красота, защото тя бѣше въ пълно съвършенство при тоя великолепенъ накитъ, съ който Азъ те накихъ, казва Господъ Богъ“. (Йез. 16:14.) Тѣзи общества, обаче, паднаха поради сжидите слабости, които по-служиха на израиля за проклятие и погибель — желанието, да подражаватъ на обичаитѣ на безбожнитѣ и да търсятъ тѣхното приятелство. „Но ти се довъри на красотата си и, ползвайки се отъ славата си, почна да блудствуващъ“. (Йез. 16:15.)

Много отъ протестантскитѣ черкви следватъ примѣра на Римъ въ противозаконното свързване съ „земнитѣ царе“ — държавнитѣ черкви чрезъ отношенията имъ къмъ свѣтскитѣ правителства, и други деноминации чрезъ това, като търсятъ благоволенieto на свѣта. Изразътъ Вавилонъ (смѣшение) може съ право да се приложи върху тѣзи общества, тѣй като всички изповѣдватъ, че извличатъ ученията си отъ Библията, и все пакъ сж разцепени въ почти неизброими секти съ далече отличаващи се едно отъ друкъроизповѣдания и теории.

Освенъ грѣховното свързване съ свѣта, църквитѣ, които сж се отдѣлили отъ Римъ, показватъ и други отъ неговитѣ белези.

Едно римо-католическо съчинение твърди. „Ако римската черква чрезъ почитането на светиитѣ се е провинила нѣкакъ въ идолопоклонство, то и нейната дъщеря, англиканската черква, не е останала по-назадъ; понеже тя има десетъ черкви, които сж посвѣтени на дева Мярря, срещу една, посвѣтена на Христа“. (Dr Challoner, .The Catholic Christian Instructed“, Preface, pp. 21. 22.)

Д-ръ Хопкинсъ въ една статия върху хилядагодишното царство прави следнитѣ изявления: „Ние нѣмаме никакво основание да ограничаваме антих-

ристиянския духъ и неговитъ обичаи само въ тѣй наречената римска черква. Протестантскитъ черкви притежаватъ много отъ антихриста и сж далечъ отъ това, да сж чисти отъ поквара и безбожие“. (Hopkins „Works“, Vol. II. p. 328.)

[314]

Върху отдѣлянето на презвитериянската черква отъ Римъ Д-ръ Гутри пише: „Преди 300 години нашата черква съ отворена Библия върху своето знаме и съ девиза: „Изпитвайте Писанието ! “ на своето свидетелство напусна портитъ на Римъ“. Но после той задава важния въпросъ: „Излъзе ли тя чиста отъ Вавилонъ?“ (Guthrie, „The Gospel In Ezekiel“, p. 237.)

Спържонъ се изразява по следния начинъ: Англиканската черква изглежда всецѣло да е заквасена отъ учението, че спасението лежи въ тайнствата; ония, обаче, които сж отдѣлени отъ тази черква, сж също тѣй проникнати отъ философско невѣрие. Също и тия, отъ които ние бихме очаквали по-добри нѣща, се отклоняватъ, единъ следъ другъ, отъ основнитъ стълбове на вѣрата. Сърдцето на Англия, вървамъ, е съвсемъ продупчено отъ едно гибелно невѣрие, което още се осмѣлява да се покачва на амвона и да се нарича християнство“.

Коя бѣше първопричината за голѣмия отпадъкъ ? Какъ черквата първоначално се е отклонила отъ простотата на евангелието ? — Като се нагаждаше споредъ обичаитъ на езичеството, за да направи за езичниците по-лесно приемането на християнството. Апостолъ Павелъ обяснява още въ своитъ дни: Тайната на беззаконието вече действува“. (2. Сол. 2:7.) Докато апостолитъ още живѣеха, църквата се държеше още относително чиста. Но „къмъ края на второто столѣтие повечето църкви приеха другъ образъ; първата простота изчезна, и незабелязано, когато първитъ ученици отидоха въ гробоветъ си, дойдоха тѣхнитъ деца и новообърнати ... и дадоха новъ видъ на дѣлото“. (Robinson, „Ecclesiastical Researches“, ch. 6, p. 17.) За да спечеля-

тъ привърженици, тъ не спазваха тъй точно възвишенитъ правила на християнската вѣра, и вследствие това избухна „едно езическо течение, което нахлу въ черквата и заедно съ себе си внесе въ нея своитъ привички, обичаи и идоли“. (Gavazzi's Lectures, p. 278.) Тъй като християнската религия си осигури благоволенieto и подкрепата на свѣтскитъ владѣтели, тя бѣ приета по име отъ множествата; но макаръ и по видъ християни, „мнозина въ действителност си останаха езичници и се покланяха, особено тайно, на своитъ идоли“. (Сжщо тамъ.)

Не се ли повтаря сжщото нѣщо почти въ всѣка черква, която се нарича протестантска? Съ отхождането на тѣхнитъ основатели, които бѣха вдъхновени отъ истинския духъ на реформа, на тѣхно мѣсто застава тѣхнитъ последователи и даватъ новъ видъ на дѣлото. Докато децата на реформаторитъ се държатъ за вѣроизповѣднитъ принципи на отцитъ си, безъ да ги изпитватъ, и се отказватъ да приематъ една истина, която надминава кржгозора на реформаторитъ, тъ се отклоняватъ отъ тѣхния примѣръ на смирение, на себеотрицание и на отказване отъ свѣта. Тъй „изчезва първата простота“. Една буйна вълна на свѣтски духъ „съ неговитъ привички, обичаи и идоли“ наводнява черквата.

[315]

Ахъ, колко много се срѣща между християнитъ по име това приятелство на свѣта, което е „вражда противъ Бога“ ! (ѣков. 4:4.) Колко далечъ сж се отклонили обикновенитъ черкви въ цѣлото християнство отъ библейската мѣрка на смирение, себеотрицание, простота и благочестие! Еднажъ Йоханъ Веслей, говорейки за правилното употребяване на паритъ, казалъ: „Не прахосвайте нищо отъ една тъй скъпоценна дарба за просто задоволяване на жаждата за наслаждения чрезъ излишни и скъпи дрехи или безполезни накити. Не употребявайте нищо отъ нея за изкуствена украса на вашитъ кжщи, за излишни или скъпи мебели, за скъпи картини, рисун-

ки или златни украшения. . . Не харчете нищо, за да се предавате на тщеславенъ животъ, за да печелите удивлението или похвалата на човѣцитъ. . . Докато ти върви добре, ще говорятъ добро за тебъ. Докато се обличашъ въ пурпуръ и скъпоценни одежди и всѣки день живѣешъ разкошно и весело, безъ съмнение, много ще хвалятъ твоя финъ вкусъ, твоитъ способности и госто-приемство. Не купувай, обаче, тъй скъпо тѣхнитъ похвали; по-добре задоволявай се съ почеститъ, които ти идатъ отъ Бога“. (Wesley's Works, Sermon 50, „The Use of Money“.) Но въ много черкви днесъ тѣзи наставления се пренебрегватъ.

Въ свѣта е обичай, да се принадлежи къмъ кое и да е вѣроизповѣдание. Владѣтели, политици, юристи, доктори, търговци встъпватъ въ черквата, за да си спечелятъ уважението и довѣрието на обществото и да го използватъ за своитъ лични свѣтски работи. По такъвъ начинъ тѣ се опитватъ да прикриятъ своитъ несправедливи постъпки подъ едно християнско вѣроизповѣдание. Различнитъ религиозни общества, подкрепени чрезъ богатството и влиянието на тѣзи кръстени свѣтски хора, ползгатъ още повече усилия да спечелятъ всеобщото одобрение и благоволение. Чудесни черкви, украсени по единъ разсипнически начинъ, се издигатъ по главнитъ улици. Отиващитъ въ черква се обличатъ скъпо и споредъ модата. На талантливия проповѣдникъ се плаща голѣма заплата, за да забавлява и привлича народа. Неговитъ проповѣди не бива да изобличаватъ грѣховетъ на народа, но трѣбва да звучатъ меко и приятно на префиненото ухо. По такъвъ начинъ въ черковнитъ книги се записватъ „благородни“ грѣшници и „благородни“ грѣхове се прикриватъ подъ вида на благочестието.

Единъ даващъ тонъ свѣтски вестникъ, който се изразява върху настоящето състояние на изповѣдащитъ се американски християни, казва: „Несъзнателно черквата се е отдала на духа на епохата и

е нагодила своите богослужебни форми споредъ модерните изисквания“. „Въ действителностъ черквата употребява за свои инструменти всичко, което помага да се направи религията привлѣкателна“. Единъ дописникъ въ ню-йоркския вестникъ „Индепендантъ“ пише следното за методизма: „Раздѣлната линия между благочестивитѣ и безбожнитѣ избледнява въ една полусѣнка, и отъ дветѣ страни ревностни мъже полагатъ старания да заличатъ всѣка разлика между тѣхнитѣ начини на действие и тѣхнитѣ удоволствия. Националниятъ характеръ на религията допринася извънредно много за увеличаването числото на ония, които биха желали да получатъ благословения, безъ да изпълняватъ честно задълженията си“.

Хауардъ Кросбай казва: „Нѣщо много сериозно е, че Христовата черква тѣй малко следва Господнитѣ нареждания. Сѣщо както юдеитѣ нѣкога чрезъ приятелскитѣ си отношения къмъ идолослужителитѣ отвърнаха сърдцата си отъ Бога. . . , тѣй и днешната Христова черква чрезъ отношенията си съ невѣрващия свѣтъ отстъпва отъ божественитѣ правила на своя истински животъ и се отдава на гибелнитѣ, макаръ и често привидно добри привички на едно нехристиянско общество, като се възползва отъ привечдани доказателства и идва до заключения, които сѣ чужди на Божиитѣ изявления и противни на растенето въ благо датѣта“. („The Healthy Christian, р.р. 141. 142.)

Въ това течение на свѣтски духъ и жажда за удоволствия себеотрицанието и самопожертвуванието заради Христа изчезватъ почти напълно. „Нѣкои мъже и жени, които сега живо действуватъ въ нашитѣ черкви, сѣ били карани като деца да принасятъ жертви, за да бждатъ въ състояние да дадатъ или да сторятъ нѣщо за Христа“. Но „въ случай, че липсватъ сръдства . . . никой не бива да бжде принуждаванъ да дава. О не, направете единъ пазаръ,

устройте една изложба на живи картини, едно мнимо разследване въ сжда, една старовременна вечеря или обѣдъ — каквото и да е, за да се забавлява народътъ“.

Губернаторътъ Васбурнъ отъ Висконсинъ обясняваше въ своитѣ годишни известия отъ 9 януарий 1873 год.: „Изглежда, че ще сж нужни закони, за да се унищожатъ възпитателнитѣ институти на актъоритѣ. Такива се намиратъ навсѣкжде. Дори и черквата (безъ съмнение, не съзнавайки) често може да се хване въ това, че върши дѣлото на дявола. Устройвани биватъ концерти съ подаръци, предприятия съ премии, лотарии, често служейки на религиозни и благотворителни цели, но често и на много по-нищожни такива ; лотарии, ценни пакети и други изпълняватъ цельта, да получаватъ пари, безъ да оценятъ стойността на това. Нищо не е тъй деморализиращо, тъй развратяващо, особено за младежъта, както печеленето на пари или имоти, безъ да се работи за това. Когато почетни личности се занимаватъ съ подобни азартни предприятия и успокояватъ съвѣстѣта си съ това, че паритѣ ще бждатъ употребени за една добра цель, тогава нѣма защо да се очудваме, когато младежъта тъй често изпада въ такива привички, които тъй много се пораждатъ при възбуждението отъ азартнитѣ игри“.

[317]

Духътъ на нагаждане съ свѣта прониква въ всички черкви на цѣлото християнство. Робертъ Аткинсъ въ една държана въ Лондонъ проповѣдь нарисова една мрачна картина на духовния отпадъкъ, който владѣе въ Англия. Той каза: „Истински праведнитѣ намаляватъ на земята, и никой не взема това при сърдце. Днешнитѣ изповѣдници на религията въ всѣка черква обичатъ свѣта, нагаждатъ се споредъ него, търсятъ лични удобства и се стремятъ къмъ свѣтски почести. Те сж призвани да страдатъ съ Христа, а са изплашватъ само отъ една хулна дума... Отпадъкъ, отпадъкъ, отпадъкъ! — стои написано от-

предъ на всъка черква, и ако тѣ поне знаеха това и можеха да го чувствуватъ, то още би имало надежда; но уви! тѣ викатъ: „Богатъ съмъ, разбогатъхъ, и отъ нищо не се нуждая!“ (Second Advent Library, Tract № 39).

Голѣмиятъ, приписванъ въ тяжесть на блудницата Ва-вилонъ грѣхъ е, че тя е напоила „отъ виното на яростното си блудство. . . всички народи“. Тази упояваща чаша, която тя предлага на свѣта, представлява фалшивитѣ учения, които е приела вследствие своята незаконна връзка съ голѣмцитѣ на земята. Приятелството съ свѣта погубва вѣрата и отъ своя страна упражнява гибелно влияние върху свѣта, като разпространява учения, които противоречатъ на найяснитѣ изявления на Свещеното Писание.

Римъ задържаше Библията отъ народа и изискваше отъ всѣкиго вмѣсто нея да приеме неговитѣ учения. Задачата на реформацията бѣше, да даде отново на човѣчеството Словото Божие; и все пакъ, не е ли истина, че и въ днешнитѣ наши черкви човѣцитѣ биватъ поучавани да основаватъ вѣрата си повече върху вѣроизповѣданията и нарежданията на черквата, отколкото върху Свещеното Писание ? Карлъ Беехеръ е казалъ за протестантскитѣ черкви: „Тѣ се плашатъ отъ всъка груба дума противъ вѣроизповеданията съ сжщата чувствителность, съ каквато ония свѣти отци се биха ужасили отъ всъка груба дума върху появилото се поклонение на светиитѣ и мжченицитѣ, къмъ което тѣ бѣха привързани. . . Протестантско-евангелскитѣ общества тѣй сж си свързали взаимно и сами на себе си ржцете, че между всички тѣхъ никой не може да бжде проповѣдникъ, безъ да приеме една или друга книга освенъ Библията. . . Съвсемъ не е въображение, ако се каже, че властта на вѣроизповѣданията започва действително да забранява Библията сжщо тѣй, както Римъ правѣше това, макаръ и по единъ по-хитъръ начинъ“. (Sermon on „The Bible a Sufficient Creed“, 1846.)

Когато върни учители тълкуватъ Словото Божие, тогава се повдигатъ учени мъже, проповѣдници, които твърдятъ, че разбиратъ Писанието, изобличаватъ здравитъ учения като ереси и по такъвъ начинъ принуждаватъ търсецигъ истината да отстъпятъ. Ако свѣтътъ не бѣше безнадеждно пиянъ отъ виното на Вавилонъ, твърде много биха се убедили и обърнали чрезъ яснитъ, рѣзки истини на Словото Божие. Но християнската вѣра се явява тѣй объркана и пълна съ противоречия, че народътъ не знае, кое трѣбва да вѣрва за истина. Вината за нежеланието на свѣта да се покае лежи върху черквата.

Втората ангелска вестъ отъ Откровение 14 за пръвъ пжтъ се проповѣдва презъ лѣтото на 1844 година и тогава намѣри особено непосредствено приложение върху черквитъ въ Съединенитъ Щати, където предупреждението за съда бѣше най-разпространено проповѣдзано и същевременно отхвърлено, и където отпадъкътъ въ черквитъ се бѣше най-бързо разпространилъ. Обаче, вестъта на втория ангелъ постигна своето пълно изпълнение не въ 1844 год. Тогава черквитъ, поради отказа си да приематъ свѣтлината на адвентната вестъ, претърпѣха голѣмо нравствено падение, което все още не бѣше пълно. Тѣй като продължаваха да отхвърлятъ особенитъ истини за това време, тѣ падаха все по-дълбоко; но все още не може да се каже: „Падна Вавилонъ, великата блудница. . . защото отъ виното на яростното ѝ блудство пиха вспчкптъ народи“. Тя още не е довела всички, народи до тамъ, да направятъ това. Духътъ на изравняване съ свѣта и равнодушие спрямо провѣрващитъ истини за нашето време съществува и е спечелилъ почва въ черквитъ на протестантската вѣра въ всички християнски истини; тържествено и страшно обвинение на втория ангелъ включва и тѣзи черкви. Но дѣлото на отпадъка още не е постигнало своя върхъ.

Библията ни казва, че преди пришествието на Господа сатана ще действа „съвсѣка сила и съulichби и лъжливи чудеса и съвсѣко неправедно прелѣстяне“, и ония, които „не сж приели любовѣта къмъ истината за свое спасение“, ще изпаднатъ въ голѣми заблуждения, „за да повѣрватъ на лъжата.“ (2 Сол. 2:9-11.) Пълното падение на Вавилонъ ще бжде не по-рано, преди да настане това състояние и съединението на черквата съ свѣта да бжде напълно възстановено надъ цѣлото християнство. Промѣната крачи напредъ, и съвършеното изпълнение на Откр. 14:8 е още въ бждещето.

Въпрѣки духовната тъмнина и отдѣлянето отъ Бога които сжществуватъ въ черквитъ, образуващи Вавилонъ, повечето отъ истинскитъ Христови последователи все още се намиратъ въ тѣхното общество. Измежду тѣхъ има много, които още никога не сж чули особенитъ истини за това време. Не малко сж недоволни отъ настоящето си състояние и копнѣятъ за по-голѣма свѣтлина. Тѣ напразно търсятъ да намѣрятъ Христовото подобие въ черквитъ, съ които сж свързани. Понеже тѣзи черкви все повече се отклоняватъ отъ истината и все по-тѣсно се свързватъ съ свѣта, разликата между дветъ класи ще се увеличава и най-последно ще доведе до едно раздѣление. Ще дойде време, когато тия, които обичатъ Бога повече отъ всичко, не ще могатъ повече да останатъ въ връзка съ ония, които „сж повече сластолюбци, нежели боголюбци, които на гледъ иматъ бла-гочестие, но отъ силата му сж се отрекли“. (2 Тим. 3:4. 5.)

Откровение 18 посочва на времето, когато черквата вследствие отхвърлянето на тройното предупреждение отъ Откр. 14:6-12 ще е напълно стигнала състоянието, предсказано отъ втория ангелъ, и когато Божиятъ народъ, който все още се намира въ Вавилонъ, ще бжде поканенъ да се отдѣли отъ него. Тази вестъ е последната, която свѣтътъ ще получи, и тя ще извърши своето дѣло. Когато душитъ, които не

[319]

сж повървали истината, а сж обикнали неправдата (2 Сол. 2:12), бждатъ предадени на голъми заблуждения, тъй че да повърватъ лъжата, тогава свѣтлината на истината ще огрѣ всички, чиито сърдца сж открити, за да я приематъ, и всички Божии чада, които сж още въ Вавилонъ, ще последватъ зова: „Излъзте отъ нея, люде Мои!“ (Откр. 18:4.)

[320]

Епизод 22—Изпълнени пророчества.

Когато отмина времето, въ което се очакваше Христовото идване, пролътта на 1844 год., ония, които съ вѣра бѣха очаквали Неговото явление, изпаднаха известно време въ съмнение и смущение. Докато свѣтътъ ги считаше като претърпѣли пълно поражение и искаше да имъ докаже, че сж били заблудени, източникътъ на тѣхната утѣха бѣше все още Словото Божие. Мнозина продължаваха да търсятъ въ Писанието, изследваха отново доказателствата за вѣрата си и изучаваха грижливо пророчествата, за да получатъ повече свѣтлина. Библейското свидетелство изглеждаше да потвърждава ясно и определено тѣхното становище. Знамения, които не можеха да бждатъ неразбрани, показваха, че Христовото идване предстоеше скоро. Особеното благословение отъ Господа чрезъ обръщане на грѣшници и пробуждане духовния животъ между християните свидетелствуваше, че вестта бѣше отъ небето, и макаръ че тѣзи вѣрующа не можеха да обяснятъ разочарованието си, тѣ все пакъ чувствуваха уверьността, че Богъ ги бѣше водилъ въ тѣхната минала опитность.

Между пророчествата, които считаха като указание за времето на Христовото пришествие, тѣ намѣриха поучения, които прилѣгаха особено за тѣхното състояние на неизвестность и на очакване и ги насърдчаваха търпеливо да очакватъ съ вѣра, че това, което сега се вижда неясно на разума имъ, ще бжде разяснено навреме.

Между тѣзи пророчества бѣше и това на Авакумъ 2:1—4: „Застанахъ на стражата си и, стоейки на кулата, наблюдавахъ, за да узная, какво Той ще ми

[321]

каже, и какво да отговоря на жалбата противъ мене. Отговори ми Господъ и рече: Запиши видението и начертай ясно на скрижали, та който чете, лесно да може да прочете; защото видението се отнася още къмъ опрѣделеното време; то говори за свършека и нѣма да излъже; па и да се забави, чакай го, защото безъ друго ще се сбъдне, нѣма да се отмѣни. Ето, горделивата душа не ще се успокои, а праведниятъ чрезъ вѣрата си ще бжде живъ“.

Още въ 1842 год. даденото въ пророчеството наставление: „Запиши видението и начертай ясно на скрижали, та който чете, лесно да може да прочете“, внушило на Карлъ Фичъ мисълта, да начертае една пророческа карта, за да представи образно виденията на Даниила и на Откровението. Публикуването на тази карта бѣ прието като изпълнение на дадената чрезъ Авакума поръчка. Никой по онова време, обаче, не обърна внимание, че въ сжщото пророчество се загатва за едно очевидно закъсняване на изпълнението на видението, за едно време на чакане. Следъ разочарованието, обаче, извънредно важна се оказва следната частъ отъ библейския текстъ: „Видението се отнася още къмъ опрѣделено време ; то говори за свършека, и нѣма да излъже ; па и да се забави, чакай го, защото безъ друго ще се сбъдне, нѣма да се отмѣни ... а правдениетъ чрезъ вѣрата си ще бжде живъ“.

Едно отъ пророчествата на Йезекиила бѣше сжщото източникъ на голѣма суша и утеха за вѣрующитъ : „И биде къмъ мене слово Господне: Сине човѣшки, каква е тая поговорка у васъ, въ Израилевата земя: „Много дни ще минатъ и всѣко пророческо видение ще изчезне“? Затова кажи имъ: Тѣй казва Господъ Богъ: Ще унищожа тая поговорка, и не ще употребяватъ вече такава поговорка у израиля; но кажи имъ: Близки сж днитъ и изпълнението на всѣко пророческо видение. Защото вече не ще остане напусто никое пророческо видение, защото Азъ, Господъ,

Азъ говоря: и думата, която Азъ говоря, не се изпълни, и не ще бжде отложена . . . Ето, домътъ Израилевъ казва: Пророческото видение, което той видѣ, ще се сбъдне следъ много дни, и той пророкува за далечни времена. Затова кажи имъ: Тѣй казва Господъ Богъ : Ни една моя дума вече не ще бжде отсрочена, но думата, която Азъ кажа, ще се сбъдне, казва Господъ Богъ“. (Йез. 12 : 21—25. 27. 28.)

Чакащитъ се радваха на тѣзи думи и върваха, че Оня, който знае края отъ началото, бѣше видѣлъ презъ столѣтията, и понеже е предвидѣлъ разочарованието имъ, имъ е далъ слова на насърчение и на надежда. Ако такива текстове отъ Писанието не ги увещаваха да чакатъ търпеливо и да подържатъ здраво упованието си въ Словото Божие, тѣхната вѣра въ онова време на тежко изпитание би угаснала.

Притчата за десеттѣ девици въ Матей 25 сжщо тѣй символизира опитноститъ на адвентния народъ. Въ Матей 24, когато ученицитъ бѣха запитали Господа за знаменията на Неговото идване и на края на свѣта, Той изброи нѣколко отъ най-важнитѣ събития въ историята на свѣта и на църквата, отъ Неговото първо идване, до второто Му пришествие ; а именно: разрушението на Йерусалимъ, голѣмата скръбъ на църквата подъ езически и папски гонения, затъмнението на слънцето и на луната и падането на звездитъ. Следъ това Той говори за Своето идване въ царството Си и разказа притчата за двамата слуги, които върваха по различни начини въ неговото идване. Двадесетъ и петата глава започва съ думитъ : „Тогава царството небесно ще се оприличи на десетъ девици“. Тукъ ни се представя църквата, която живѣе въ последното време, сжщата, която се посочва въ края на двадесетъ и четвъртата глава. Въ тази притча се представя нагледно нейната опитностъ чрезъ обичаитъ на една източна сватба.

„Тогава царството небесно ще се оприличи на десетъ девици, които взеха свѣтилницитъ си и излъ-

зоха да посрещнатъ младоженеца ; петтъ отъ тѣхъ бѣха мѣдри, а петтъ — неразумни. Неразумнитъ, като взеха свѣтилницитъ си, не взеха съ себе си масло ; а мѣдритъ, заедно съ свѣтилниците си, взеха и масло въ сѣдоветъ си ; и понеже младоженецътъ се ба въше, всички задрѣмаха и заспаха. А посрѣднощъ се чу викъ : Ето, младоженецътъ иде, излизайте да го посрещнете !“

Христовото идване, както и първата ангелска вестъ го проповѣдваше, трѣбваше да бѣде представено чрезъ ицването на младоженеца. Широкопространената реформация при проповѣдването на Неговото скорошно идване отговаряше на времето, когато девицитъ излизаха. Въ тази притча, както и въ онази въ Матей 24, ни се представятъ две класи. Всички бѣха взели лампитъ си, Библията, и бѣха излъзли да посрѣщатъ младоженеца въ тѣхната свѣтлина. „Неразумнитъ, като взеха лампитъ си, не взеха съ себе си масло; а мѣдрите, заедно съ свѣтилницитъ си, взеха и масло въ сѣдоветъ си“. Тази класа бѣше получила Божията благодать, обновяващата, освѣтляваща сила на Светия Духъ, която прави Неговото Слово свѣтиликъ за нозетъ и свѣтлина по пѣтя. Тя бѣше изследвала съ страхъ Божий Писанията, за да узнае истината, и сериозно се стремѣше къмъ чистота на сърдцето и на живота. Тѣзи девици имаха лична опитностъ и такава вѣра въ Бога и въ Неговото Слово, която не можеше да бѣде надвита отъ разочарование и закѣсне-ние. Другитъ „като взеха свѣтилницитъ си, не взеха съ себе си масло“. Тѣ бѣха действували подъ диктовката на чувствата си. Тържествената вестъ бѣше събудила страхъ въ тѣхъ ; но тѣ се облѣгаха на вѣрата на своитъ събратья и се бѣха задоволили съ мѣждукащата свѣтлина на добри подбуждения, безъ да иматъ едно основно разбиране на истината и истинско действие на благодатьта въ сърдцата имъ. Тѣ бѣха излъзли да посрѣщатъ Господа, пълни съ надежда да бѣдатъ веднага възнагра-

дени; обаче, тѣ не бѣха подготвени за закѣснение и разочарование. Когато изпитанията дойдоха, вѣрата имѣ се разклати и свѣтилниците имѣ започнаха да изгасватъ.

[323]

„И понеже младоженецътъ се бавѣше, всички задрѣмаха и заспаха“. Чрезъ забавянето на младоженеца се представя отминаването на времето, въ което бѣше очакванъ Господъ, разочарованието и привидното забавяне. Въ това време на неизвестностъ вѣрата на повърхностно вѣрващитѣ и на полуутвърденитѣ почна бързо да намалява, и ревността имѣ отпадна ; ония, обаче, чиято вѣра се основаваше върху лично познаване на Библията, имаха една скала подъ нозетѣ си, която вълнитѣ на разочарованието не можеха да разбиятъ. Тѣ „всички задрѣмаха и заспаха“; една класа изостави вѣрата, като изпадна въ равнодушие, а другата очакваше търпеливо да ѝ бжде дадена една по-ясна свѣтлина. Изглеждаше, като че и тѣзи въ нощта на изпитанието изгубваха до известна степенъ ревността и предаността си. Полуутвърденитѣ и повърхностнитѣ не можеха повече да се осланятъ върху вѣрата на своитѣ събратя. Всѣки трѣбваше за себе си да стои или да падне.

Приблизително по това време се появи и фанатизмътъ. Нѣкои, които претендираха, че сж ревностни вѣрващи въ вестта, отхвърлиха Словото Божие като единственъ сигуренъ водачъ, и, твърдейки, че сж водени отъ Бога, се отдадоха на властта на собственитѣ си чувства, впечатления и въображения. Нѣкои проявяваха една слѣпа, привидно свѣта ревностъ и осжждаха всички, които не искаха да се съгласятъ съ тѣхното държане. Тѣхнитѣ фанатични схващания и постѣпки не намираха отгласъ у повечето отъ адвентиститѣ ; но тѣ все пакъ допринесоха, за да се похули дѣлото на истината.

Сатана се опитваше по такъвъ начинъ да се противопостави на Божието дѣло и да го унищожи. Народътъ бѣше много обезпокоенъ отъ адвентно-

то движение; хиляди грѣшници се бѣха обѣрнали и вѣрни мжже се отдадоха на дѣлото на проповѣдването истината дори презъ времето на забавянето. Князьтъ на злото губѣше своитѣ поданици, и за да компромитира дѣлото Божие, той се стремѣше да измами нѣкои, които изповѣдваха вѣрата, и да ги подведе къмъ крайности. Тогава неговитѣ орждия бѣха готови да представятъ въ най-ярка свѣтлина всѣка заблуда, всѣка погрѣшка, всѣка несполучлива постѣпка. за да накаратъ народа да намрази адвентиститѣ и тѣхната вѣра. Затова колкото по-голъмо бѣше числото на ония, които той можеше да застави да изповѣдатъ вѣрата въ пришествието, докато той владѣеше сърдцата имъ, толкова по-голъмо преимущество можеше да има той, като обръщаше вниманието върху тѣхъ, като представители на обществото на вѣрующитѣ.

[324] Сатана е „клеветникътъ на братята“ (Откр. 12: 10), и неговиятъ духъ е, който кара хората да внимава-тъ върху заблудитѣ и грѣшкитѣ на Божия народъ, за да ги изобличаватъ, докато добритѣ имъ дела не се споменаватъ. Той винаги е на работа, когато Богъ действува за спасяване на душитѣ. Идватъ ли Божиитѣ чада и заставатъ ли предъ Господа, и сатана е между тѣхъ. При всѣко пробуждане той се опитва да прибави къмъ тѣхъ такива, които сж съ нечисто сърдце и непостояненъ характеръ. Приели ли сж некои истини и заели мѣсто между вѣрующитѣ, тогава той започва да действува чрезъ тѣхъ, за да разпространява учения, които да измамватъ лекомисленитѣ. Никой не може да се засвидетелствува като добъръ християнинъ само чрезъ това, като се намира въ обществото на Божиитѣ чада, въ дома Божий или дори на Господната трапеза. Често сатана присѣтствува при най-тържественитѣ случаи въ лицето на ония, които той може да използва като свои орждия.

Князьтъ на злото оспорва на Божия народъ всѣка стѣпка земя по пѣтуването му къмъ небесния гра-

дъ. Въ цълата черковна история никога не е била извършена реформация, безъ при това да сж се натъквали на сериозни спънки. Тъй бѣше въ Павлови-тѣ дни. Кждето апостолътъ основаваше една църква, намираха се нѣкои, които претендираха, че приема-тъ вѣрата, а все пакъ внасяха фалшиви учения, при-емането на които постепенно изтласкваше любовь-та къмъ истината. Лютеръ сжщо тѣй претърпѣ го-лѣми скърби и утѣснения чрезъ постѣпките на фа-натизирани хора, които твърдѣха, че Богъ говорѣ-лъ непосредствено чрезъ тѣхъ, и които заради това поставяха собственитѣ си схващания и мнения надъ свидетелството на Писанията. Много, на които лип-сваха вѣра и опитности, които, обаче, притежаваха значително самомнение и обичаха да слушатъ и да разказватъ всичко ново, бѣха заблудени отъ твърде-нията на новитѣ учители и се съюзиха съ сатанин-скитѣ орждия, за да съборятъ онова, което Лютеръ по Божие внушение бѣше съградилъ. И двамата Вес-леевци и други, които чрезъ влиянието и чрезъ вѣ-рата си допринесоха за благословението на свѣта, се натъкваха при всѣка стѣпка на сатанинска съпро-тива чрезъ вѣвличането въ различни заблуждения прекалено ревностните, непостоянните и неосвете-нитѣ.

Миллеръ бѣше неразположенъ къмъ ония влия-ния, които водѣха къмъ фанатизъмъ. Той, като Лю-тера, обясняваше, че всѣки духъ трѣбва да се изпит-ва чрезъ Словото Божие. „Дя-вольтъ“, казваше Мил-леръ, „упражнява голѣмо влияние надъ духоветъ на нѣкои въ настоящето време. И какъ можемъ ние да узнаемъ, на кой духъ сж тѣ чада ? Библията отговаря : По плодоветѣ имъ ще ги познаете . . . Много духове сж навлѣзли въ свѣта, а намъ е заповѣдано, да изпит-ваме духоветъ. Духътъ, който не ни подтиква да жи-вѣемъ въ този настоящъ свѣтъ трѣзво, справедливо и благочестиво, не е Христовъ Духъ. Азъ все повече се убеждавамъ въ това, че сатана взема голѣмо учас-

тие въ тѣзи буйни движения . . . Много измежду насъ, които претендиратъ, че сж напълно посвѣтени, следватъ човѣшки нареждания, и изглежда, че знаятъ за истината точно толкова, колкото други, които не предявяватъ такива претенции“. (Bliss, pp. 236, 237, 282.) „Духътъ на заблудата ни отклонява отъ истината, а Божиятъ Духъ ни води въ истината. Но вие казвате, че единъ човѣкъ може да бжде въ заблуждение и да си мисли, че е въ истината. Какво тогава? Ние отговаряме: Духътъ и словото се съгласуватъ помежду си. Щомъ единъ човѣкъ се ориентира споредъ Словото Божие и се намира въ пълно съгласие съ цѣлото слово, тогава той трѣбва да вѣрва, че е въ истината; намѣри ли, обаче, че духътъ, който го води, не хармонира съ общия духъ на закона или на Словото Божие, тогава да внимава, да не бжде хванатъ въ примката на дявола“. (Advent Herald and Signs of the Times Reporter“, 8, № 23, 1845.) „Често азъ съмъ получавалъ повече доказателства за искрено благочестие чрезъ една сълза въ очитъ, една мокра буза, една съкрушена дума, отколкото отъ всичкото вдигане шумъ въ цѣлото християнство“.

По времето на реформацията нейнитъ неприятели сто-варваха всичкото зло на фанатизма тъкмо върху ония, които се опълчваха най-ревностно противъ него. Сжщо тѣй постѣпиха и противниците на адвентното движение. Недоволни отъ това, да извршватъ и преувеличаватъ заблужденията на ексцентричнитъ и фанатицитъ, тѣ пущаха въ ходъ неблагоприятни слухове, които нѣмаха нищо общо съ истината. Тѣзи хора бѣха повлияни отъ предразсѣдъци и умраза. Тѣхното спокойствие бѣше нарушено чрезъ вестъта, че Христосъ стои предъ вратата. Тѣ се страхуваха, че това може да е истина, но все пакъ се надѣваха, че може и да не е тѣй, и това бѣше главната подбудителна причина на тѣхната враждебностъ къмъ адвентиститъ и вѣрата имъ.

Фактътъ, че нѣкои фанатици се намираха между редоветъ на адвентиститѣ, е сжщо тѣй малко основание да се твърди, че това движение не бѣше отъ Бога, както и сжществуването на фанатици и измамници въ църквата по времето на Павла и на Лютера не бѣше никакво серьезно извинение, за да се отхвърли тѣхното дѣло. Когато Божиятъ народъ се пробуди отъ съня си и серьезно подхване дѣлото на покаяние и реформация; когато започне да изследва Писанието, за да познае истината, каквато тя е въ Исуса; когато се посвѣти напълно на Бога, тогава ще се покаже, че сатана е още деятеленъ и буденъ. Той ще проявява силата си съ всевъзможни измами и ще призове на помощъ всички паднали ангели отъ царството си.

[326]

Фанатизмътъ и разцеплението произлѣзоха не поради проповѣждането на второто пришествие. Тѣ се появиха въ лѣтото на 1844, когато адвентиститѣ бѣха въ едно състояние на неизвестность и на забърканость относно тѣхното истинско положение. Проповѣдта на първата ангелска вестъ и на „срѣднощния викъ“ способствувахе тѣкмо, за да се попрѣчи на всѣки фанатизъмъ и разцепление. Ония, които участвуваха въ тѣзи важни движения, бѣха изпълнени съ любовъ единъ къмъ другъ и къмъ Исуса, Когото очакваха скоро да видятъ. Едната вѣра, едната блажена надежда ги издигаха високо надъ всички човѣшки влияния и бѣха като щитъ противъ нападкитѣ на сатана.

„И понеже младоженецътъ се бавѣше, всички задрѣмаха и заспаха. А посрѣднощъ се чу викъ : Ето, младоженецътъ иде, излизайте да го посрещнете ! Тогава всички тия девици станаха и приготвиха свѣтилницитѣ си“. (Мат. 25 : 5—7). Презъ лѣтото на 1844 год.. между времето, което отначало приемаха за края на 2300-та денонощия, и есенята на сжщата година, до когато, както по-късно бѣ намѣрено, тѣ се простираха въ действителность, се повдигна викъ,

точно споредъ думитъ на Писанието : „Ето, младоженецътъ иде !“

Причината на това движение бѣше откритието, че указътъ на Артаксеркса или Артасаста за съграждането отново на Йерусалимъ, който образуваше изходната точка на 2300-та денонощия, влизаше въ сила презъ есенъта на 457 г. пр. Хр., а не въ началото на сжщата година, както преди това се вѣрваше. А изхождаме ли отъ есенъта на 457 год. пр. Хр., 2300-та години изтичатъ презъ есенъта на 1844 год. сл. Хр. (Вижъ таблицата за времето, сжщо и Приложението.)

Основаващи се на старозаветното сѣнково богослужение доказателства посочваха сжщо есенъта за времето, когато описаното като очистване на свѣтилището събитие трѣбваше да стане. Това стана много ясно, когато вниманието бѣ отправено върху начина, по който се бѣха изпълнили предвестниците за първото Христово идване.

Заколването на пасхалното агне бѣше една сѣнка на Христовата смъртъ. Павелъ казва: „Христосъ, пасхата наша, биде закланъ за насъ“. (1 Кор. 5 : 7.) Снопътъ отъ начатките при жетвата, който се свързваше презъ време на пасхалния празникъ предъ Господа, бѣше единъ символъ на Христовото възкресение. А за възкресението на Господа и на цѣлия Неговъ народъ Павелъ казва : „Начатъкъ е възкръсналиятъ Христосъ; после, при Неговото идване, ще възкръснатъ ония, които сж Христови“. (1 Кор. 15: 23.) Както сплетениятъ снопъ бѣше първото прибрано отъ жетвата зрѣло жито, тѣй и Христосъ е начатъкътъ на онази безсмъртна жетва на изкупенитѣ, които при бждещето възкресение ще бждатъ събрани въ Божиитѣ житници.

Тѣзи образци намѣриха своето изпълнение не само относно събитието, но и относно времето. На 14-ия день отъ първия еврейски месецъ, въ сжщия день и месецъ, въ който въ течение на 15 столѣтия се ко-

лъше пвсхалното агне, Христосъ, следъ като яде съ ученицитъ си пасхалната вечеря, учреди оня праздникъ, който трѣбваше да напомня за собствената Му смъртъ като „Агнецътъ Божий, Който взема върху си грѣха на свѣта“. (Йоанъ 1 : 29)

Сжщата нощъ Той бѣ хванатъ отъ безбожни ржце, за да бжде разпнатъ и умъртвенъ. И като подобие на сплетения снопъ нашиятъ Спасителъ бѣ възкресенъ на третия день „и за умрѣлитъ стана начатъкъ“ ; единъ примѣръ за всички възкрѣснали праведни, чиито унизени тѣла ще станатъ „подобни на Неговото славно тѣло“. (1 Кор. 15 : 20 ; Фил. 3 : 21.)

По сжщия начинъ отнасящитъ се за пришествието зна-мения трѣбва да се изпълнятъ въ означеното въ сѣнковата служба време. При символичното богослужение очистването на светилището или великиятъ день на умилостивението биваше въ десетия день на седмия еврейски месецъ (Лев. 16 : 26—34), когато първосвещеникътъ, следъ като е издействувалъ умилостивение за всички израилтяни и по такъвъ начинъ е отстранилъ грѣховетъ имъ отъ светилището, излизаше вѣнъ и благославяше народа. Тѣй, върваха, че и Христосъ, нашиятъ великъ Първосвещеникъ, щѣше да се яви, за да очисти земята чрезъ унищожението на грѣха и на грѣшницитъ и да благослови съ безсмъртие Своя очакващъ Го народъ. Десетиятъ день отъ седмия месецъ, великиятъ день на умилостивението, времето на очистването на свѣтилището, който презъ 1844 год. се падаше на 22 октомврий, бѣ счетенъ за времето на Христовото пришествие. Това бѣше въ съгласие съ вече изложенитъ доказателства, че 2300-та деноноция трѣбваше да изтекатъ презъ есенъта, и заключението изглеждаше правилно.

Въ притчата въ Матей 25 глава следъ времето на очакването и сѣня следва явяването на младоженеца. Това се съгласува съ току-що приведенитъ доказателства, както отъ пророчествата, тѣй и отъ сим-

волитъ, които свидетелствуватъ съ голъма сила за тѣхната истинностъ, и „срѣднощниятъ викъ“ се проповѣдваше отъ хиляди вѣрующаи.

[328] Подобно на бурна вълна се разпространи това движение по страната. То отиваше отъ градъ на градъ, отъ село на село, до най-отдалеченитъ мѣста, докато чакащиятъ Божий народъ бѣ напълно пробуденъ. Предъ тази вестъ фанатизмътъ изчезваше, подобно на скорозрѣлъ предъ изгрѣващето слънце. Вѣрующитъ се видѣха освободени отъ неувѣреността и забъркаността си и надежда и насърчение изпълниха отново сърдцата имъ. Дѣлото бѣше свободно отъ ония крайности, които винаги се явяватъ, когато се появи едно човѣшко вълнение, безъ то да бжде контролирано отъ Словото Божие и отъ Неговия Духъ. По действието си то приличаше на ония времена на смирение и връщане къмъ Бога, които при древния израилъ следваха следъ укорителнитъ вести чрезъ Божиитъ раби; то носѣше признацитъ, които въ всѣко време характеризираха Господнето дѣло. Тогава имаше по-малко ентусиазирана радостъ, а повече едно основно изпитване на сърдцето, изповѣждане на грѣховетъ и отказване отъ свѣта. Да бждатъ подготвени за посръщането на Господа — това бѣше грижата на изпълненитъ съ страхъ Божий души. Тогава се забелязваше постоянна молитва и всецѣло предаване на Бога.

Описвайки онова дѣло, Миллеръ казва: „Не се забелязватъ особени прояви на радостъ; последната, като че ли се запазва за въ бждащето, когато небе и земя заедно ще възликуватъ въ неизразима радостъ, пълни съ слава. Не се чува никакъвъ викъ; и това е оставено за после, за радостното възклициание отъ небето. Пѣвцитъ мълчатъ, тѣ чакатъ времето, когато ще се съединятъ съ ангелскитъ множества, съ небесния хоръ ... Не спорятъ върху чувства; всички сж едно сърдце и единъ духъ“. (Bliss, pp. 270. 271.)

Другъ единъ участвуващъ въ движението свидетелствува : „То предизвика навсѣкжде най-основно изпитване на сърдцето и смиряване на душата предъ великия небесенъ Богъ, карайки човѣцитъ да се освобождаватъ отъ любовта къмъ нѣщата отъ този свѣтъ, да изглаждатъ спороветъ помежду си, да изповѣдватъ грѣховетъ си и сломени, пълни съ разкаяние и съкрушенъ духъ, да молятъ Бога да бждатъ помилвани и приети. То направи, хората да се смирятъ и да се преклонятъ предъ Бога, както никога преди туй не сме виждали това. Както Господъ бѣше заповѣдалъ чрезъ пророкъ Йоила, че трѣбваше да бжде преди приближаването на великия день на Бога, тѣй бѣха разкъсани сърдцата, а не дрехитъ, и хората се обръщаха къмъ Господа съ постъ, плачъ и стенание. Както Богъ бѣше казалъ чрезъ Захария, тѣй надъ Неговитъ чада бѣше излѣнъ духъ на благодать и на молитва ; тѣ виждаха Оня, Когото бѣха проболи ; и голѣма скръбъ бѣше въ страната. . . и ония, които очакваха Господа, измъчваха душитъ си предъ Него“. (Bliss, in „Advent Shield and Review“, jan. 1845.)

Отъ всички голѣми религиозни движения отъ апостол-скитъ дни насамъ никое не е било по-свободно отъ човѣшки несъвършенства и отъ сатанински коварства, както това презъ есенъта на 1844 год. Дори и сега, следъ изтичането на много години, всички, които бѣха участвували въ онова движение и бѣха устояли твърдо на становището на истината, още чувствуватъ свѣтото влияние на онова благословено дѣло и свидетелствуватъ, че то бѣше отъ Бога.

При вика : „Младоженецътъ иде ; излизайте да го по-срещнете !“ всички чакащи го „станаха и приготвиха свѣтил-ницитъ си“ ; тѣ изучаваха Словото Божие съ една непозната до тогава ревностъ. Ангели бѣха изпратени отъ небето, за да пробудятъ обезсърденитъ и да ги подготвятъ да приематъ вестъта. Дѣ-

лото не почиваше върху човъшка мъдростъ и знания, но върху Божията мощъ. Не най-даровититъ, а най-смиренитъ и най-преданнитъ бѣха първитъ, които чуха зова и го последваха. Земледѣлци оставяха храната си да стои по нивитъ, занаятчии оставяха инструментитъ си и тръгваха съ сълзи и радостъ да разгласяватъ предупреждението. А тогавашнитъ водители принадлежаха къмъ последнитъ, които участваха въ това движение. Черквитъ въобще затваряха вратитъ си предъ тази вестъ, и много, които я приемаха, се отлъчааха отъ тѣхъ. Споредъ Божия планъ, това проповѣждане се присъедини къмъ втората ангелска вестъ и даде на дѣлото особена мощъ.

Вестъта: „Ето, младоженецътъ иде!“ не бѣше тѣй много предметъ на тълкувание, макаръ че доказателството отъ Писанието бѣше ясно и разбрано; една тласкаща напредъ сила, която движеше душата, я придружаваше. Не съществуваха никакво съмнение, никакъвъ въпросъ. При победоносното влизане на Христа въ Йерусалимъ, народътъ, който се бѣше събралъ тамъ отъ всички части на страната за празника, се стече къмъ Елеонската планина, и като се присъедини къмъ множеството, което придружаваше Исуса, той бѣ обхванатъ отъ моментния ентузиазъмъ и заедно съ него възвиси гласъ: „Благословенъ Идещиятъ въ име Господне!“ (Мат. 21 : 9). Тѣй и сега невѣрващи, които присѣтствуваха на събранията на адвентиститъ — нѣкои отъ любопитство, други отъ желание да се подиграватъ — чувствуваха убедителната сила, която притежаваше вестъта: „Ето, Младоженецътъ иде!“

По онова време владѣеше една вѣра, която имаше за послѣствие послушване на молитвата, вѣра, която „имаше предъ очи наградата“ (Евр. 11 : 26). Подобно на кратковремененъ пороенъ дѣждъ върху жадна земя се излъ духътъ на благодатъта върху сериозно търсещитъ. Душитъ, които очакваха да видя-

тъ скоро Изкупителя си лице съ лице, изпитваха неизразима радостъ, изпълнени съ страхопочитание. Смекчаващата, съкрушаваща сила на Светия Духъ разтопяваше сърдцата, когато Божието благословение се даваше въ изобилие на вѣрующитѣ.

[330]

Внимателно и тържествено се приближаваха ония, които бѣха приели вестъта, къмъ времето, въ ксето се надѣваха да посрещнатъ своя Господъ. Тѣ чувствуваха за свой дългъ всѣка сутринъ да искатъ увѣрение, че сж приети отъ Бога. Сърдцата имъ бѣха тѣсно свързани и тѣ се молѣха много заедно и единъ за другъ. Често тѣ се събираха на уединени мѣста, за да се сношаватъ съ Бога, и гласътъ на молбитѣ имъ се възнасяше отъ поля и долини къмъ небото. Увѣрението, да притежаватъ благодатъта на своя Спасителъ, тѣ считаха за по-необходимо отъ всѣкидневната си храна ; помрачеше ли облакъ духоветѣ имъ, тѣ не се успокояваха, докато той не биваше отстраненъ, и тѣй като чувствуваха свидетелството на прощаващата благодатъ, тѣ копнѣеха да видятъ Него, Когото тѣхнитѣ души обичаха.

Но тѣ отново трѣбваше да бждатъ разочаровани. Очакваното време отмина, а тѣхниятъ Спасителъ не се яви. Съ твърдо упование поглеждаха тѣ къмъ Неговото идване и сега се чувствуваха сжщо тѣй, както Мария, когато бѣше отишла на гроба на Спасителя, и като го намѣри празенъ, извика разплакана; „Дигнали Господа моего, и не зная, де сж Го турили!“ (Йоанъ 20 : 13.)

Едно чувство на света боязънъ, едно опасение, че вестъта можеше да бжде истина, бѣше поставила за невѣрващия свѣтъ за известно време граници, и тѣзи не бѣха разкъсани веднага, щомъ очакваното време отмина. Отначало невѣрващитѣ не смѣеха да ликоватъ надъ разочарованитѣ; но когато не се явиха никакви знаци на Божия гнѣзъ, тѣ се освободиха отъ своитѣ опасения, и отново започнаха съ своитѣ хули и подигравки. Едно голѣмо число отъ такива, които

бъха изповѣдвали, че върватъ въ скорошното идване на Господа, се отказаха отъ върата си. Нѣкои, които се бѣха уповавали извънредно много, въ гордостта си бѣха тѣй много разгнѣвени, че биха предпочели да изхвъркнатъ изъ свѣта. Подобно на Йона тѣ се оплакваха на Бога и предпочитаха да умратъ, отколкото да живѣятъ. Ония, които бѣха основали върата си върху мнението на другитѣ, а не върху Словото Божие, сега бѣха отново готови да промѣнятъ възгледитѣ си. Подигравателитѣ привличаха слабитѣ и боязливитѣ въ своитѣ редове, и всички тѣ се съюзяваха и обясняваха, че не можело вече да се очаква нищо, отъ което да се страхуватъ ; че времето отминало, Господъ не е дошелъ и свѣтътъ можелъ да си остане още за хиляди години сѣщиятъ.

[331] Сериознитѣ, искрени върующи бѣха отдали всичко за Христа и чувствуваха Неговата близость, както никога до тогава. Тѣ, както върваха, бѣха дали последното предупреждение на свѣта и въ очакването си скоро да бждатъ приети въ обществото на своя божественъ Учителъ и на небеснитѣ ангели, повечето отъ тѣхъ се бѣха отдѣлили отъ хората, които не приемаха вестта. Съ горещъ копнежъ се молѣха тѣ : „Ела, Господи Исусе, ела скоро!“ Но Той не дойде. И сега отново да се поеме тежкото бреме на грижитѣ и на трудноститѣ на този животъ, да се понасятъ остротитѣ и присмѣхитѣ на подиграващия се свѣтъ, бѣше, наистина, едно тежко изпитание на върата и на търпението.

И все пакъ това разочарование не бѣше тѣй голѣмо, както онова, което преживѣха ученицитѣ по времето на първото Христово идване. При славното влизане на Исуса въ Йерусалимъ Неговитѣ последователи върваха, че Той на-мъряваше да се качи на трона на Давида и да освободи израиля отъ потисницитѣ му. Съ горди надежди и радостни очаквания тѣ се надпреварваха единъ другъ, да отдаватъ почести на своя Князь. Мнозина простираха дре-

хитъ си като килими по пътя Му или разпръсваха зелени палмови клончета предъ Него. Въ своята голъма радостъ тѣ всички радостно завикаха: „Осанна на Давидовия Синъ!“ Когато фарисеитѣ, обезпокое-ни и разгнѣвени отъ този изразъ на радостъ, поискаха Исусъ да смърти ученицитѣ си, Той отвърна : „Ако тия млъкнатъ, камънитѣ ще завикатъ“. (Лука 19:40.) Пророчеството трѣбваше да бжде изпълнено. Ученицитѣ изпълняваха Божия планъ; и все пакъ тѣ трѣбваше да изпитатъ горчиво разочарование. Само нѣколко дни изминаха; и тѣ станаха очевидци на мъченическата смъртъ на Спасителя и трѣбваше да видятъ, какъ Той бѣ положенъ въ гроба. Тѣхнитѣ очаквания съвсемъ не се изпълниха и надеждитѣ имъ умрѣха заедно съ Исуса. Едва когато тѣхнитѣ Господь излѣзе победоносно отъ гроба, тѣ се сътиха, че всичко това бѣше отнапредъ предсказано отъ пророчеството и че «Христосъ трѣбваше да пострада и да възкрѣсне отъ мъртвитѣ». (Деян. 17:3)

Петстотинъ години по-рано Господь бѣше обяснилъ чрезъ пророкъ Захария : „Ликувай отъ радостъ, дъще Сионова, тържествувай, дъще Йерусалимова: ето, твоятъ Царь иде при тебе, праведенъ и спасаващъ, кроткъ, възседналъ на ослица и на младо осле, синъ на подяремница“. (Зах. 9:9.) Ако ученицитѣ знаеха, че Христосъ отиваше къмъ сждъ и смъртъ, не биха могли да изпълнятъ това пророчество.

По сжщия начинъ и Миллеръ и неговитѣ съмишленици изпълниха пророчеството и проповѣдваха вестъта, за която Писанието бѣше предсказало, че трѣбва да бжде дадена на свѣта; тѣ, обаче, не биха могли да я изнесатъ, ако бѣха разбрали напълно предсказанията, които говорѣха за тѣхното разочарование и даваха още една вестъ, която трѣбваше да бжде проповѣдвана на всички народи, преди пришествието на Господа. Първата и втората ангелски вести бѣха проповѣдвани на определеното за тѣхъ

време и извършиха дѣлото, което Господь искаше да бѣде извършено чрезъ тѣхъ.

Презъ време на очакването свѣтътъ предполагаше, че ако времето отминѣше и Христосъ не дойдѣше, щѣше да пропадне цѣлото учение на адвентизма. Докато, обаче, поради силното испытание много се отказаха отъ вѣрата си, нѣкои останаха твърди въ нея. Плодоветъ отъ адвентното движение, духътъ на смирение и на испытване собственото сърдце, на отказване отъ свѣта и обновяването на живота, които придружаваха дѣлото, свидетелствуваха, че то бѣше отъ Бога. Тѣ не смѣха да се усъмнятъ, че силата на Светия Духъ засвидетелствуваше проповѣдта на вестта за второто пришествие, а отъ друга страна не можеха да откриятъ никаква грѣшка въ изчисленията на пророческитъ периоди. И на най-способнитъ отъ тѣхнитъ противници не се удаде да оборятъ начина на пророческото тълкувание. Безъ библейски доказателства тѣ не можеха да се съгласятъ да се откажатъ отъ становището, което бѣха постигнали чрезъ сериозно, благоговѣйно изследване въ Писанието съ освѣтленъ отъ Божия Духъ умъ и съ горящи отъ Неговата животворяща сила сърдца; отъ становището, което бѣше устояло на най-остроумнитъ критики и на най-горчивата враждебностъ отъ страна на официалнитъ религиозни учители и на прочутитъ мъдри мъже, и което бѣше останало твърдо и непоклатимо предъ сдруженитъ усилия на учеността и красноречието, предъ остротитъ и подигравкитъ както на почитани, така и на невъзпитани хора.

Наистина, очакваното събитие не настана; но дори и това не можа да разклати тѣхната вѣра въ Божието слово. Когато Йона проповѣдваше по улицитъ на Ниневия, че градътъ щѣше да бѣде разрушенъ въ разстояние на четиридесетъ дни, Господь прие смирението на ниневийцитъ и продължи тѣхното благодатно време; и все пакъ Йонова вестъ бѣше

дадена отъ Бога и Ниневия бѣше изпитана споредъ Неговата воля. Адвентиститѣ върваха, че Господъ ги бѣше изпиталъ по сжщия начинъ при проповѣдването на предупреждението за сжда. „То“, обясняваха тѣ, „изпитваше сърдцата на всички, които го чуеха, и събуждаше въ тѣхъ любовъ къмъ явяването на Господа, или пъкъ повече или по-малко забележи ма, но на Бога добре позната, умраза спрямо Христовото идване. То тегли една гранична линия, тѣй че тия, които искатъ да изпитатъ собственитѣ си сърдца, да могатъ да разбератъ, на чия страна биха били намѣрени, ако Господъ би дошелъ тогава; дали тѣ биха извикали: Ето, това е нашиятъ Боръ, Когото ние чакахме, и Той ще ни избави! — или пъкъ щѣха да призоваватъ канаритѣ и планинитѣ, да паднатъ върху тѣхъ и да ги прикриятъ отъ лицето на Оня, Който седи на трона, и отъ гнѣва на Агнецъ. Богъ, както ние върваме, по такъвъ начинъ изпита чадата Си, дали въ часа на искушение тѣ щѣха да се отдръпнатъ отъ поста, на който Той ги бѣше поставилъ, или биха пренебрѣгнали този свѣтъ и биха положили неограничено довѣрие върху Словото Божие“. („Advent Herald and Signs of the Times Reporter“, 8 Vol., Nr. 14, 1844.)

[333]

Чувствата на ония, които все още върваха, че Богъ ги бѣше водилъ въ миналата опитностъ, сж изразени въ думитѣ на Миллера: „Ако би трѣбвало още еднажъ да преживѣя онова време съ сжщитѣ увѣрения, каквито имахъ тогава, то, за да бжда искренъ предъ Бога и човѣцитѣ, азъ бихъ постѣпилъ точно тѣй, както постѣпихъ тогава“. „Азъ се надѣвамъ, че дрехитѣ ми сж чисти отъ кръвта на душитѣ; сигуренъ съмъ, че съмъ се освободилъ, доколкото бѣ възможно, отъ всѣка вина за тѣхното осжждение“. „Дори и два пжти да съмъ билъ разочарованъ“, пишеше този Божий човѣкъ, „азъ не съмъ сломенъ, нито обезсърденъ. Надеждата ми въ Христовото идване е по-силна отъ всѣкога. Азъ извършихъ само

онова, което считахъ за мой дългъ следъ години на сериозно изследване. Заблудилъ ли съмъ се, то това е било отъ християнска любовъ, отъ любовъ къмъ моитъ съчовъци и отъ убеденостъ въ дълга си къмъ Бога. „Едно зная азъ: Азъ проповѣдвахъ само онова, което вѣрвахъ, и Богъ бѣше съ мене; Неговата мощъ се откриваше въ дѣлото, и много добро бѣ извършено“. По всѣка вѣроятностъ чрезъ проповѣдането края на времето много души бѣха подтикнати да изследватъ Свещенното Писание, и благодарение на това и чрезъ попрѣскването съ Христовата кръвь тѣ бѣха примирени съ Бога“. (Bliss p. p. 256. 255. 277. 280. 271.) „Азъ никога не съмъ се стремилъ да спечеля благоволенieto на гордитъ и не съмъ изгубвалъ куражъ, когато свѣтътъ заплашваше. Азъ и сега не искамъ да получа тѣхното одобрение и не ще излъза изъ граници на дълга си, за да предизвикамъ тѣхната умраза. Азъ никога не ще търся живота си отъ тѣхнитъ ръце или пѣкъ, както се надѣвамъ, не ще се страхувамъ да го изгубя, ако Богъ, въ Своето добро провидение, е тѣй опрѣделилъ“. (James White, Life of Wm, Miller, p. 315.)

Богъ не остави Своя народъ; Духътъ Му все още пребѣждаше съ ония, които не бѣха се отказали прибързано отъ свѣтлината, която бѣха получили, и не презрѣха публично адвентното движение. Въ посланието къмъ евреитъ за изпитванитъ и очакващитъ въ това време стоятъ думи на насърчение и предупреждение: „И тѣй, не напущайте вашето търпение, зя което има голѣма награда. Търпение ви трѣбва, та следъ като изпълните волята Божия, да получите обещаното; защото ощо малко, твърде малко, и Идециятъ ще дойде и нѣма да се забави. А праведниятъ чрезъ вѣра ще бѣде живъ; ако пѣкъ се отклони, душата Ми нѣма да благоволи къмъ него“. Ние пѣкъ не сме отъ ония, които се отклоняватъ за погибель, а отъ ония, които вѣрватъ за спасение на душата“. (Евр. 1 : 35—39)

Че това наставление е отправено къмъ църквата въ по-следнитъ дни, се вижда отъ думитъ, които изразяватъ бли-зостъта на идването на Господа: „Защото още малко, твърде малко, и Идващиятъ ще дойде и нѣма да се забави“. Отъ тукъ сжщо се вижда ясно, че щѣше да стане едно привидно забавяне и Господъ като че щѣше да закъснѣе да се яви. Даденото тукъ поучение е особено пригодно за опитността на адвентиститъ по онова време. Споменатитъ тукъ се намираха въ опасностъ да претърпятъ крушение въ вѣрата си. Тъ бѣха извършили Божията воля, като се оставиха да бждатъ водени отъ Неговия Духъ и отъ Неговото Слово; но тъ не можаха да разбератъ Неговото намѣрение въ своята минала опитностъ, нито да познаятъ предстоящия имъ пжтъ, и бѣха искушавани да се усъмнятъ, дали въ действителностъ Богъ ги бѣше водилъ. Особено за това време бѣха приложими думитъ: „А праведниятъ чрезъ вѣра ще бжде живъ“. Когато блестящата свѣтлина на сръднощния викъ огръ пжтя имъ, когато пророчествата имъ бѣха разпечатани и тъ видѣха бързото изпълнение на знаменията, които говорѣха за скорошното идване на Христа, тъ, наистина, вѣрвѣха като въ видение. Но сега, съкрушени отъ разочарованитъ си надежди, тъ можеха да устоятъ само чрезъ вѣра въ Бога и въ Неговото слово. Подиграващиятъ се свѣтъ казваше: „Вие сте били излъгани; откажете се отъ вѣрата си и признайте, че адвентното учение е било отъ Сатана“. Но Божиятъ народъ обясняваше: „Ако пжкъ нѣкой се отклони, душата Ми нѣма да благоволи въ него“. Да се откажатъ сега отъ вѣрата си и да отрекатъ помощъта на Светия Духъ, която придружаваше вестъта, би означавало връщане въ погибельта. Павловитъ думи ги насърдчаваха къмъ устойчивостъ: „Не напущайте вашето дързновение . . . търпение зи трѣбва. . . . Още малко, твърде малко, и Идещиятъ ще дойде, и нѣма да се забави“. Единственото нѣщо, което тъ бѣха сигурни, че трѣбваше да

правятъ, бѣше да подържатъ свѣтлината, която вече бѣха получили отъ Бога, да се държатъ здраво за Неговитѣ обещания и да продължаватъ да изследватъ въ Писанията и търпеливо да очакватъ и да бдятъ, [335] за да могатъ да получатъ още повече свѣтлина.

Епизод 23—Що е светилището?

Библейският текстъ, който преди всичко друго бѣше основното положение и главниятъ стълбъ на адвентната вѣра, е даденото въ Дан. 8:14 обяснение; „Две хиляди и триста вечери и утрини; и тогава свѣтилището ще се очисти“. Това бѣха добре познати думи за всички, които вѣрваха въ скорошното идване на Господа. Хиляди уста повтаряха това пророчество каго лозунгъ на вѣрата си. Всички чувствуваха, че тѣхнитъ блестящи очаквания и най-мили надежди зависѣха отъ представенитъ въ него събития. Тѣ показваха, че тѣзи пророчески дни свършваха презъ есеньта на 1844 год. Заедно съ останалия християнски свѣтъ адвентиститъ тогава вѣрваха, че земята или частъ отъ нея бѣше светилището, и че очистването на свѣтилището означава очистването на земята чрезъ огънь въ последния великъ день, и щѣше да стане при Христовото пришествие. Оттукъ и заключението, че Христосъ щѣлъ да се вѣрне на земята въ 1844 год.

Но опредѣленото време измина и Господъ не се яви Вѣрующитъ знаеха, че Словото Божие не можеше да лъже; тѣхното тълкувание на пророчеството трѣбваше да бѣде погрѣшно; но кѣде се криеше грѣшката? Мнозина се опитваха прибѣрзано да развѣржатъ възела на трудността, като отричаха, че 2300-та денонощия свършваха въ 1844 г. Но за това тѣ не можеха да приведатъ никакво друго доказателство, освенъ това, че Христосъ не дойде въ това време, въ което тѣ Го очакваха. Тѣ разсѣждаваха, че щомъ пророческитъ дни свършваха въ 1844 год-, тогава трѣбваше да дойде Христосъ, за да очисти светилището чрезъ пречистване на земята съ огънь, и

че, понеже Той не е дошелъ, то и днитъ не можеха да бждатъ изтекли.

[336]

Приемайки това заключение, тъ отхвърлиха до-тогавашното изчисление на пророческитъ данни за времето. 2300-та дни, както тогава се върваше, започваха, когато е влѣзла въ сила заповѣдта на Мр-таксеркса за възобновяването и съграждането на Йерусалимъ, презъ есенъта на 457 г. преди Христа. Вемайки това за изходна точка, получаваше се едно пълно съгласуване относно всички събития, представени въ тълкуванието на ония периоди въ Дан. 9 : 25—27. Шестдесетъ и деветъ седмици, първитъ 483 отъ 2300-та години, трѣбваше да се простира-тъ до Христа, Помазаника, и Христовото кръщение и помазването Му съ Светия Духъ въ 27 г. сл. Хр. изпълниха точно това пророчество. Въ срѣдата на 70-та седмица трѣбваше да бжде посъченъ Помазания-тъ. Три години и половина следъ кръщението Му, презъ пролѣтъта на 31 год. сл. Хр., Христосъ бѣ разп-натъ. 70-тъ седмици или 490-тъ години трѣбваше да се отнасятъ специално за евреитъ. Въ края на този периодъ тази нация запечата своето отхвърляне на Христа чрезъ преследване на Неговитъ ученици, и въ 34 год. сл. Хр. апостолитъ се обърнаха къмъ ези-чницитъ. Следъ като се бѣха изминали 490 години отъ 2300-та, оставаха още 1810 години. Пресметна-ти отъ 34 год. сл. Хр., тѣзи 1810 години се простираха до 1844 год. „Тогавя“, бѣше казалъ ангелътъ, „свѣти-лицето ще се очисти“. Всички досегашни данни на пророчеството бѣха несъмнено изпълнени въ точно опредѣленото време.

Всичко въ това изчисление бѣше ясно и сполуч-ливо, само по нищо не можеше да се познае, че пре-зъ 1844 год. е станало нѣкакво събитие, което да под-хожда на очистването на храма. Да иска нѣкой да отрича, че днитъ се свършваха въ онова време, би значило да се вмѣква забърканостъ въ цѣлата рабо-та и да се събарятъ принципи, които бѣха получи-

ли потвърждението си чрез несъмнени изпълнения на пророчествата.

Но във великото адвентно движение Богъ бѣше водителтъ на Своя народъ; Неговата мощъ и слава придружаваха дѣлото, и Той не искаше да го остави да свърши въ тъмнина и разочорование, за да не го обвинятъ, че е било едно фалшиво и ексцентрично възбуждение. Той не можеше да допусне Словото Му да се яви въ свѣтлината на съмнението и неуверността. Макаръ че много се отказаха отъ дотогавашното пресмѣтане на пророческитѣ данни за времето и отричаха правдивостта на основаното върху него движение, имаше и други, които не се съгласяваха да се откажатъ отъ точкитѣ на вѣрата и на опитността, подкрепени чрезъ Светото Писание и чрезъ свидетелството на Божия Духъ. Тѣ върваха, че въ своето изучаване на пророчествата тѣ бѣха приели правилни начини на тълкувание, и че тѣхенъ дългъ бѣше, да се държатъ здраво за вече постигнатитѣ истини и да продължаватъ своитѣ библейски изследвания. Съ сериозна молитва изпитваха тѣ своето становище и изследваха въ Свещеното Писание, за да откриятъ грѣшката си. Тѣй като въ своето изчисление на пророческитѣ периоди Тѣ не можеха да откриятъ никаква грѣшка, тѣ бѣха заставени да изпитатъ погрижливо въпроса за свѣтилището. [337]

Въ резултатъ на тѣхното изследване се оказа, че никакви библейски доказателства не подкрепяха общеприетото гледище. че земята е свѣтилището Но въ Библията тѣ намѣриха едно изчерпателно обяснение на въпроса за светилището, за неговата направа, за мѣстото, на което то се намираше и за службата въ него; и свидетелството на светитѣ писатели бѣше тѣй ясно и подробно, че не допуцаше да се яви никакво съмнение по него. Въ посланието си къмъ евреитѣ Павелъ казва: „Тѣй и въ първия заветъ имаше наредби за богослужение и земно светилище; защото скиинята биде стѣкмена така: въ пър-

вата ѝ частъ бѣше поставенъ свѣтилникътъ, трапезата и хлѣбовото предложение; тая частъ се нарича „Светая“. А задъ втората завеса бѣше оная частъ отъ скинията, която се нарича „Светая свѣтихъ“; въ нея се намираше златната кадилница и обкованиятъ отъ всички страни съ злато ковчегъ на завета, въ който стояха златната стомна съ манна, покараниятъ жезълъ Аароновъ и скрижалитъ на завета, а надъ него — херувими на славата, които осѣняваха очистилището“. (Евр. 9:1-5.)

Светилището, за което говори тукъ апостолътъ, бѣше съградената отъ Мойсея по заповѣдь на Бога скиния, като земно обиталище на Всевишния. „И да ми направятъ светилище, за да обитавамъ между тѣхъ“ (Изх. 25:28), гласъше отпращаното къмъ Мойсея наставление по времето, когато той бѣше съ Бога на планината. Израилтянитъ минаваха презъ пустинята, и скинията бѣше тѣй направена, че да можеха тѣ да я носятъ съ себе си отъ мѣсто на мѣсто. Въпрѣки това, тя бѣше великолепно построена. Нейнитъ стени се състояха отъ изправени, обковани съ тежко злато дъски, които свѣршваха долу съ сребърни подножки, докато покривътъ бѣше образуванъ отъ килими и покривки, външната страна на които бѣше направена отъ кожи, а вътрешната — отъ най-фини, украсени съ вплетени въ тѣхъ великолепни херувими, платове. Безъ притвора, въ който се намира жертвениятъ олтаръ, самата скиния се състоеше отъ две отдѣления, наречени Светая и Светая свѣтихъ, които бѣха отдѣлени една отъ друга съ една разкошна, великолепна завеса; подобна завеса затваряше и входа за първото отдѣление.

Въ южната частъ на Светая се намираше свѣтилникътъ съ неговитъ седемъ лампи, които освѣтляваха светилището день и нощъ; на северъ се намираше трапезата на предложението; а предъ завесата, която отдѣляше Светая отъ Светая свѣтихъ, бѣше златната кадилница, отъ която облакътъ на благоу-

ханието съ израилевитѣ молитви всѣки день се възнасяше къмъ Бога.

[338]

Въ Светая Светихъ стоеше ковчегътъ отъ скъпо, обковано съ злато дърво, мѣстото, въ което се съхраняваха дветѣ каменни плочи, върху които Богъ бѣше издѣлбалъ закона съ десеттѣ заповеди. Надъ ковчегъ, образувайки похлупакъ на свѣтия сандѣкъ, бѣше тронътъ на благодатъта — едно великолепно дѣло на изкуството, върху който се издигаха два херувима, на всѣки край по единъ, изработени отъ чисто злато. Въ тази частъ на свѣтилището се изявяваше божественото присѣствие въ облака на славата между херувимитѣ.

Следъ установяването на евреитѣ въ Ханаанъ скинията бѣ замѣстена съ Соломоновия храмъ, който, макаръ и солидна постройка и въ по-голѣми размѣри, запази сѣщитѣ наредби и бѣ нареденъ по сѣщия начинъ. Въ тази форма свѣтилището сѣществуваше, съ изключение на Данииловото време, когато то бѣ преобърнато въ развалини, до времето на разрушението му отъ римлянитѣ въ 70 год. сл. Христа.

Това е единственото, сѣществуваше нѣкога на земята светилище, върху което Библията дава известни данни, и Павелъ го нарича светилището на първия заветъ. Но нѣма ли и новиятъ заветъ нѣкакво светилище?

Когато търсещитѣ истината се обърнаха отново къмъ посланието къмъ евреитѣ, тѣ намѣриха, че за сѣществуването на едно второ или новозаветно светилище се загатва въ приведенитѣ вече отъ апостола думи: „Тѣй и първиятъ. заветъ имаше наредби за богослужение и земно светилище“. Думичката „и“ означава, че Павелъ вече по-напредъ е споменалъ това светилище. Врѣщайки се въ по-първата глава, тѣ прочетоха въ началото : „А главното въ туй, що говоримъ, е, че имаме такъвъ първосвещеникъ, който седна отдѣсно на престола на величието въ

небесата, и е служителъ на светилището и на истинската скиния, която въздигна Господъ, а не човѣкъ“. (Евр. 8:1. 2.)

Тукъ се открива светилището на новия заветъ. Свети-лицето на първия заветъ бѣ направено отъ човѣци, съградено отъ Мойсея; а това е направено отъ Господа, а не отъ човѣкъ. Въ онова свѣтилище земни свещеници извършваха службата; въ това служи Христосъ, нашиятъ великъ Първосвещеникъ, отдѣсно на Бога. Едното светилище бѣше на земята; другото е въ небето.

Съграденото отъ Мойсея свѣтилище бѣше направено по единъ образецъ. Господъ му бѣше казалъ: „Всичко направете, както Азъ ти показвамъ: и образеца на скинията, и образеца на всичкитъ ѝ сѣдове — така да направите“. И пакъ му бѣ дадена порѣчка: „Гледай да ги направишъ по образеца, що ти бѣ показанъ на планината“. (Изходъ 25:9. 40.) Апостолътъ обяснява, че първата скиния „е образъ на сегашното време, презъ което се принасятъ дарове и жертви“; че свѣтите мѣста бѣха „образи на небеснитъ нѣща“; че свещеницитъ, които принасяха жертви споредъ закона, служеха „на образа и на сѣнката на небесното“; и че „Христосъ влѣзе не въ ржкотворно свѣтилище, което е само образъ на истинското, но въ самото небе, за да се яви сега предъ Божието лице за насъ“. (Евр. 9:9. 23; 8:5; 9:24.)

[339]

Светилището въ небето, където Христосъ служи заради насъ, е голѣмиятъ образецъ, на който съграденото отъ Мойсея свѣтилище бѣше едно подобие. Богъ положи Духа Си върху строителитъ на земното светилище. Проявеното при неговото съграждане изкуство бѣше едно откровение на божествената мѣдростъ. Стенитъ имаха изгледъ на чисто злато и отражаваха по всички посоки свѣтлината на седемтъ лампи отъ златния свѣтилникъ. Трапезата съ хлѣбоветъ на предложението и кадилницата блестяха като чисто злато. Великолепнитъ килими, ко-

ито образуваха покрива, съ втъкани въ тъхъ фигури отъ синьо, пурпуръ и алено, допринасяха много за красотата на гледката. А задъ втората завеса бѣше светата шехина, видимото откровение на Божията слава, предъ която никои, освенъ първосвещеника, не можеше да застане, и да остане живъ.

Несравнимиятъ блѣсъкъ на земното светилище отражаваше за човѣшкия погледъ славата на оня небесенъ храмъ, кждето Христосъ, нашиятъ Ходатай, служи за насъ предъ Божия тронъ. Обиталището на Царя на царетъ, кждето Му служатъ хиляди по хиляди и десетки хиляди по десетки хиляди Му предстояватъ (Дан. 7:10); оня храмъ, пълненъ съ славата на вѣчния тронъ, кждето серафими, лжчезарни пазители, Му се покланятъ съ покрити лица, можеше да намъри само слабъ отблѣсъкъ на величието и славата си въ най-великолепната постройка, която нкога човѣшки ржце сж съградили. Но все пакъ чрезъ светилището и неговитъ богослужения се представяха важни истини относно небесното свѣтилище и великото дѣло, което се извършва тамъ за изкуплението на човѣцитъ.

Светитъ мѣста на небесното светилище сж представени чрезъ дветъ отдѣления въ земното светилище. Когато на апостолъ Йоанъ бѣ даренъ единъ погледъ въ Божия храмъ на небето, той видѣ, какъ тамъ „предъ престола горѣха седемъ огнени свѣтила“. (Откр. 4:5.) Той забелеза единъ ангелъ, който имаше „златна кадилница и застана предъ жертвеника; и му се даде много тамянь, та съ молитвитъ на всичкитъ светии да го тури на златния жертвеникъ, що бѣше предъ престола“. (Откр. 8:3.) Тукъ на пророка бѣше позволено да погледне въ първото отдѣление на небесното светилище ; и тамъ той видѣ седемъ огнени свѣтила“ и „златната кадилница“, представени чрезъ златния свѣтилникъ и чрезъ кадилницата въ земното свѣтилище. И пакъ се казва: „Тогава на небето се отвори храмътъ на Бога“ (Откр.

11:19), и той погледна във вътрешността, задъ втората завеса, въ Светая свѣтихъ. Тукъ той видѣ „ковчега на завета“, представенъ чрезъ свѣтия ковчегъ, който Мойсей бѣше направилъ, за да съхранява въ него Божия законъ.

Тѣй ония, които изучаваха този предметъ, намѣриха неоспорими доказателства за съществуването на едно светилище въ небето. Мойсей бѣше направилъ земното светилище споредъ единъ образецъ, който му бѣше показанъ. Павелъ учи, че оня образецъ е истинското светилище, което е въ небето; а Йоанъ свидетелствува, че го е видѣлъ въ небето.

Въ небесния храмъ, въ обиталището на Бога, Неговиятъ тронъ е основанъ върху правда и съдъ. А въ Светая свѣтихъ е Неговиятъ законъ, голѣмиятъ масщабъ за правото, споредъ който биватъ изпитвани всички хора. Ковчегътъ на завета, който съхранява плочитъ на закона, е покритъ съ благодатния престолъ, предъ който Христосъ предлага своята кръвъ за въ полза на грѣшника. По такъвъ начинъ е представена свръзката между правдата и благодатъта въ плана за изкуплението на човѣцитъ. Такова съединение е могла да изобрети само вѣчната Мѣдростъ и да извърши безкрайното Могъщество: това е една връзка, която изпълва цѣлото небе съ удивление и благоговѣние. Благоговѣйно гледащитъ надолу херувими върху благодатния престолъ въ земното светилище символизираатъ участието, съ което небеснитъ множества ангели наблюдаватъ дѣлото на изкуплението. Това е тайната на благодатъта, която и ангелитъ силно желаятъ да видятъ; че Богъ може да бѣде справецливъ, като оправдава каящитъ се грѣшници и възобновява сношенията си съ падналия родъ; че Христосъ можа да слѣзе долу, за да избави отъ бездната на погибельта неизброими множества и да ги облѣче въ неопетненитъ дрехи на своята собствена правда, за да се съединятъ съ анге-

ли, които никога не сж падали, и да могатъ вѣчно да живѣятъ въ Божието присѣствие.

Христовата служба като посрѣдникъ на човѣцитѣ е символизирана въ хубавото пророчество на Захария относно Онзи, „чието име е Отрасълъ“. Пророкътъ казва: „Той ще създаде храма Господенъ и ще получи слава, ще седне на престола си и ще бжде владѣтель; ще бжде и свещеникъ на престола си, и съгласие за миръ ще има между единия и другия“. (Зах6:13.)

„Той ще създаде храма Господенъ“. Чрезъ Своята жертва и чрезъ ходатайствената си служба Христосъ е и основа, и градителъ на Божията църква. Апостолъ Павелъ го посочва като краежгъленъ камъкъ, „върху който цѣлото здание, стройно сглобено, възрастя въ храмъ святъ чрезъ Господа, върху който и вие се съзиждате въ жилище Божие чрезъ Духа“. (Ефес. 2:20—22.)

[341]

„И ще получи слава“. Славата отъ изкуплението на падналия родъ подобава на Христа. Презъ цѣлата епоха на вѣчността ще се разнася пѣсенъта на изкупенитѣ: „Нему, Който ни възлюби и оми отъ нашитѣ грѣхове чрезъ Своята кръвъ. . . , — слава и владичество во-вѣки вѣковъ! Аминъ“. (Откр. 1: 5. 6.)

Той „ще седне на престола Си и ще бжде владѣтель, ще бжде и свещеникъ на престола Си“. Сега Той още не седи на трона на славата Си, понеже царството на славата още не е възстановено. Едва следъ завършването на Своето дѣло „ще Му даде Господъ Богъ престола на отца Му Давида“, едно царство, което „не ще има край“. (Лука 1: 32. 33.) Сега Христосъ седи като свещеникъ съ Отца на Неговия престолъ (Откр. 3:21). На трона при Вѣчния, Който има въ Себе си Своето сжществувание, седи Оня, Който „взе върху Си нашитѣ немощи и понесе нашитѣ недъзи“, „който е билъ въ всичко искушенъ като насъ, безъ да се открие у Него грѣхъ“, за да може „и на искушаванитѣ да помага“. „И ако нѣкой съгрѣши, то предъ Отца

имаме ходатай, Исуса Христа праведника“. (Исая 53 : 4; Евр. 4: 15; 2 : 18; 1 Йоан. 2 : 1.) Това посръдничество става чрезъ прободеното и поразено тѣло, чрезъ Неговия непороченъ животъ. Нараненитъ ржце, прободеното ребро, прободенитъ нозе ходатайствуватъ за падналия човѣкъ, чието избавление бѣ изкупено съ такава неизмерима цена.

„И съгласие за миръ ще има между единия и другия“. Любовта на Отца не по-малко отъ тая на Сина е източникъ на спасение за изгубеното човѣчество. Преди да си отиде, Исусъ каза на ученицитъ Си: „Не ви казвамъ, че Азъ ще помоля Отца за васъ, защото самъ Отецъ ви обича“. (Йоанъ 17:26. 27.) „Богъ бѣше въ Христа и примиряваше свѣта съ Себе си“. (2 Кор. 5:19.) И въ службата въ светилището горе има съгласие за миръ между двамата. „Богъ толкозъ обикна свѣта, че отдаде Своя единороденъ Синъ, та всѣки, който вѣрва въ Него, да не погине, а да има животъ вѣченъ“. (Йоанъ 3:16.)

Въпросътъ: Що е светилище? е добре обясненъ въ Свещеното Писание. Изразътъ „светилище“, както той е употребенъ въ Библията, се отнася първо за издигнатата отъ Мойсея като подобие на небеснитъ нѣща скиния, и второ — за истинската скиния на небето, къмъ която сочеше земното свѣтилище. Съ Христовата смъртъ се свършваше символичната служба. Истинската скиния въ небето е свѣтилището на новия заветъ. И тѣй като пророчеството отъ Дан. 8 : И намира изпълнението си въ този заветъ, то светилището, за което то се отнася, трѣбва да бѣде светилището на новия заветъ. Въ края на 2300-та дни, въ 1844 год., вече отъ много столѣтия на земята не бѣше имало никакво светилище. Затова пророчеството: „Две хиляди и триста вечери и утрини; и тогава свѣтилището ще се очисти“, се отнася, безъ съмнение, за свѣтилището въ небето.

Но остава да се отговори още на най-важния въпросъ. Що е очистването на светилището? Стариятъ

заветъ обяснява, че е имало такава служба въ свързка съ земното светилище. Но може ли и въ небето да има нѣщо за очистване? Въ Евреемъ 9 е добре обяснено очистването на земното, както и на небесното свѣтилище: „И почти всичко, споредъ закона, се очистя съ кръвь, и безъ проливане кръвь прошка не бива. И тъй, трѣбваше образитъ на небесното да се очистятъ по тоя начинъ, а самото небесно — съ подобри отъ тия жертви“ — а именно, съ скъпата Христова кръвь. (Евр. 9; 22. 23.)

Очистването както въ сѣнка, тъй и въ истинската служба, трѣбва да стане съ кръвь; въ първото съ кръвь отъ животни, а въ второто — съ кръвьта на Христа. Павелъ дава причината, защо тсва очистване трѣбваше да стане съ кръвь: понеже безъ проливане на кръвь не става опрощение. А опрощение или премахване на грѣховетъ е извършващето се тукъ дѣло. Но каква връзка можеше да има между грѣха и светилището, било то въ небето, или на земята? Това ние можемъ да разберемъ отъ символичната служба; понеже свещеницитъ, които изпълняваха службата си на земята, служеха по образа и сѣнката на небесното“. (Евр. 8:5.)

Службата въ земното светилище бѣше двойна; свещеницитъ служеха всѣкидневно въ Светая, а първосвещеникътъ еднажъ въ годината извършваше едно особено дѣло на умилоствение за очистване на светилището. День следъ день разкаялиятъ се грѣшникъ донасяше своята жертва до вратата на скинията и изповѣдваше, полагайки ржката си върху главата на жертвеното животно, своитъ грѣхове, които той по такъвъ начинъ пренасяше символично отъ себе си върху невинната жертва. Тогава животното биваше заколвано. „Безъ проливане кръвь“, казва апостолътъ, „прошка не бива“. Животътъ на плътта е въ кръвьта“. (Лев. 17:11.) Престѣплениятъ Божий законъ изискваше живота на престѣпника. Кръвьта, която представляваше из-

[343] действавания животъ на грѣшника, чийто грѣхъ поемаше на себе си жертвеното животно, се внасяше отъ свещеника въ Светая и съ нея се попрѣскваше предъ завесата, задъ която се намираше ковчегътъ на завета съ закона, който грѣшникътъ бѣше престѣпилъ. Чрезъ тази церемония грѣхътъ биваше символично пренесенъ чрезъ кръвта върху свѣтилището. Въ нѣкой случаи кръвта не се внасяше въ Светая; тогава, обаче, месото се изядаше отъ свещеника, както Мойсей настави синоветъ на Аарона, казвайки: „Защо не ядохте жертвата за грѣха на свѣто мѣсто ? Тя е велика светиня и ви е дадена, за да снемете грѣховетъ отъ обществото и да ги очиствате предъ Господа.“ (Лев. 10:17.) И дветъ церемонии еднакво символизираха принасянето на грѣховетъ отъ разкаялия се върху свѣтилището.

Такова бѣше дѣлото, което се извършваше день следъ день презъ цѣлата година. По такъвъ начинъ грѣховетъ на израиля биваха пренасяни върху свѣтилището, и бѣше нужно едно особено дѣло, за да бждатъ тѣ премахнати. Богъ заповѣда, за всѣко отъ светитѣ отдѣления да се извършва по едно умилостивение. „И да очисти свѣтилището отъ нечистотиитѣ на синоветъ Израилеви и отъ престѣпленията имъ, въ всичкитѣ имъ грѣхове. Тѣй трѣбва да постѣпи той и съ скинията на събрание-то, която е между тѣхъ, всрѣдъ нечистотиитѣ имъ“. По-нататкъ трѣбваше да бжде извършено и едно умилостивение за олтара, „да го очисти и да го освѣти отъ нечистотиитѣ на синоветъ Израилеви“. (Лев. 16:16.19.)

Единъ пѣтъ въ годината, въ великия день на умилостивението, влизаше свещеникътъ въ Светая свѣтихъ, за да очисти свѣтилището. Извършеното тамъ дѣло завършваше годишния цикълъ на службата. Въ деня на умилостивението предъ вратата на скинията се донасяха два козела и надъ тѣхъ се хвърляше жребие: едно жребие за Господа, а дру-

го жребие за отпущане (Азаселъ),. (Лев. 16:8.) Козелътъ, върху когото паднѣше жребието на Господа, трѣбваше да бѣде закланъ като изкупителна жертва за народа и свешеникътъ трѣбваше да внесе кръвта му задъ завесата и да попрѣска съ нея върху благодатния престолъ и предъ благодатния престолъ. Съ нея трѣбваше да се попрѣска и кадилницата, която стоеше предъ завесата.

Тогава „да възложи Ааронъ дветъ си рѣце върху главата на живия козелъ, да изповѣда надъ него всички беззакония на синоветъ Израилеви, всичкитъ имъ престѣпления и всичкитъ имъ грѣхове, и да ги сложи върху главата на козела, па да го изпрати съ нароченъ човѣкъ въ пустинята; и козелътъ ще понесе на себе си всичкитъ имъ беззакония въ непроходна земя; тѣй да пусне козела въ пустинята“. (Лев. 16:21.22.) Грѣховниятъ козелъ не се връщаше вече въ лагера на израиля, а също и водачътъ трѣбваше да измие себе си и дрехитъ си въ вода, преди да се върне въ лагера.

Цалата церемония бѣше наредана за това, за да отпечата въ паметъта на израилтянитъ свѣтостъта на Бога и Неговото отврѣщение отъ грѣха, и още за да имъ покаже, че тѣ не можеха да идватъ въ съприкосновение съ грѣха, безъ да бѣдатъ опетнени. Отъ всѣкиго, докато се извършваше това дѣло на умилоствивение, се изискваше да смири душата си. Всички занятия трѣбваше да бѣдатъ оставени настрана и всички израилтяни трѣбваше да прекаратъ деня въ тържествено смирение предъ Бога, съ молитва, постъ и основно изпитване на сърдцето.

Чрезъ образната служба се обясняваха важни истини относно умилоствивението. Вмѣсто грѣшника се вземаше единъ неговъ замѣстникъ; обаче грѣхътъ не се заличаваше чрезъ кръвта но жертвено-то животно. Тя само представляваше едно сръдство, чрезъ което той да бѣде пренесенъ въ светилището. Чрезъ пренасянето на кръвта грѣшникътъ съз-

[344]

наваше авторитета на закона, изповядваше своята вина въ престѣплението и изразяваше желанието си за опрощение, и именно, чрезъ вѣрата въ единъ бждещъ изкупителъ; но той все още не бѣше напълно освободенъ отъ осѣдението на закона. Въ деня на умилоствението първосвещеникътъ, следъ като е взелъ отъ църквата една жертва, влизаше съ кръвта на тази жертва въ Светая светихъ и попрѣскваше съ нея благодатния престолъ, точно надъ закона, за да предложи удовлетворение на неговитѣ изисквания. Тогава като посрѣдникъ той поемаше грѣховетъ върху себе си и ги изнасяше вѣнъ отъ свѣтилището. Възлагайки рѣцетъ си върху главата на живия козелъ, той изповѣдваше върху него всички тѣзи грѣхове и съ това ги пренасяше отъ себе си върху козела, който после ги отнасяше съ себе си далечъ. И тогава тѣ се считаха завинаги премахнати отъ народа.

Такава бѣше извършваната „по образъ и сѣнка на не“ беснитѣ“ служба. А онова, което се извършваше образно въ службата на земното свѣтилище, се извършва въ сѣщностъ презъ време на службата въ небесното свѣтилище. Следъ възнесението си нашиятъ Спасителъ започна своето дѣло като нашъ първосвещеникъ въ небето. Павелъ казва: „Защото Христосъ влѣзе не въ рѣкотворно свѣтилище, което е само образъ на истинското, но въ самото небе, за да се яви сега предъ Божието лице за насъ“. (Евр. 9:24.)

Службата на свещеника презъ цѣлата година въ първото отдѣление на свѣтилището, „най-вжтре, задъ завесата“, която образуваше вратата и отдѣляше Светая отъ притвора, представлява службата, която Христосъ зае следъ възнесението Си. Задачата на свещеника презъ време на всѣкидневната служба бѣше, да принася предъ Бога кръвта на жертвата за грѣхъ и димъ отъ тамянь, който се възнасяше нагоре заедно съ молитвитѣ на израиля. Тѣй и Христосъ предложи предъ Отца си Своята кръвь за грѣшници-

тъ, а сжщо така заедно съ скжпоценното благоухание на Своята собствена правда — и молитвита на покаялитъ се въ- рующи. Това бѣше службата въ първото [345] отдѣление на небесното свѣтилище.

До тамъ последва Христа върата на Неговита ученици, когато Той, изчезвайки отъ погледита имъ, се възнесе на небето. Тукъ се корѣнеше тѣхната надежда, „която за душата ни е непоклатна и яка котва, която влиза най-вжтре, задъ завесата, кждето Исусъ влѣзе предтеча за насъ, като стана пързосвещеникъ навѣки“, казва Павелъ, и „не съ козя и телешка кръвъ, но съ Своята кръвъ влѣзе еднажъ завинаги въ свѣтилището и придоби вѣчно изкупление“. (Евр. 6:19.20; 9:12)

Въ течение на осемнадесетъ столѣтия се е извършвала тази служба въ първата часть на светилището. Христовата кръвъ пледлагаше ходатайство за покаялитъ се върующита и имъ издействоваше прощение и приемане отъ Отца, но тѣхнитъ грѣхове все още оставаха отбелязани въ книгита. Както въ образната служба въ края на годината се извършваше едно умилоствително дѣло, тѣй и, преди Христовото дѣло за изкуплението на човѣцита да бжде привършено, се извършва едно дѣло на умилоствение за отстраняване грѣховета отъ светилището. Тази е службата; която е започнала, когато изтекоха 2300-та дни. По онова време, както бѣ предсказано отъ пророкъ Даниила, нашиятъ великъ Първосвещеникъ влѣзе въ Светая светихъ, за да извърши последната часть отъ Своето свѣто и тържествено дѣло — очистването на свѣтилището.

Както грѣховете на народа нѣкога чрезъ въра се възлагаха върху жертвата за грѣхъ и чрезъ нейната кръвъ образно се пренасяха върху земното светилище, тѣй и въ новия заветъ грѣховета на покаялитъ се чрезъ върата се възлагатъ върху Христа и фактически биватъ пренесени въ небесното свѣтилище. И както образното очистване на земното се извършва-

ше чрезъ премахване на грѣховетъ, чрезъ които то бѣше опетнено, тѣй въ действителностъ и очистиването на небесното трѣбва да става чрезъ премахването или заличването на отбелязанитѣ на него грѣхове. Но преди това да може да стане, трѣбва да се извърши едно изследване на книгитѣ, за да се опредѣли, кой може да бѣде съучастникъ въ благодатта на Христовото умилоствивение, чрезъ покаяване отъ грѣховетъ и вѣра въ Него. Затова очистиването на свѣтилището включва въ себе си и едно изследване, едно дѣло на сждъ. Това дѣло трѣбва да се извърши, преди Христосъ да дойде, за да избави народа Си; понеже когато Той дойде, заплатата Му ще бѣде съ Него, „за да въздаде всѣкому споредъ дѣлата му“. (Откр. 22 : 12.)

[346]

По такъвъ начинъ тѣзи, които следваха свѣтлината на пророческото слово, разбраха, че Христосъ, въ края на 2300-та дни въ — 1844 г., вмѣсто да дойде на земята, тогава е влѣзълъ въ Светая светихъ на небесното светилище, за да извърши тамъ последното дѣло на примирението — пригивлението за Неговото идване.

Разбрано бѣ сжщо, че докато заколениятъ козелъ сочеше върху Христа като жертва и първосвещеникътъ представяше Христа като посрѣдникъ, грѣховниятъ козелъ символизираше сатана, причинителтъ на грѣха, върху когото най-после щѣха да бждатъ струпани грѣховетъ на наистина покаялитъ се. Когато първосвещеникътъ чрезъ силата на кръвта на жертвата за грѣхъ премахваше грѣховетъ отъ светилището, той ги възлагаше върху грѣховния козелъ; когато Христосъ, въ края на службата Си, чрезъ собствената Си кръвъ ще отнеме грѣховетъ на народа Си отъ небесното светилище, Той ще ги възложи върху сатана, който при извършването на сжда ще трѣбва да понесе последната вина. Грѣховниятъ козелъ се изпращаше въ една ненаселена страна, за да не се върне никога вече между Израи-

левитъ чада. Тъй и сатана завинаги ще бжде отстраненъ отъ присъствието на Бога и на Неговия народъ, и ще бжде уни-щоженъ при окончателното изкореняване на грѣха и на грѣшницитѣ.

[347]

Епизод 24—Въ Светая светихъ.

Светилището бѣше ключътъ, който отключи тайната на разочорованието презъ 1844 год. Той разкри една редица истини, които зависятъ напълно една отъ друга, съгласуватъ се една съ друга и показватъ, че Божията ржка бѣше водила великото адвентно движение; тѣ сжщо откриваха и дълга за онова време, като изясниха становището и дълото на Божия народъ. Сжщо както Исусовитѣ ученици следъ ужасната нощъ на тѣхнитѣ душевни мъки и на разочорованието си „се зарадваха, като видѣха Господа“ (Йоан. 20:20), тѣй сега се радваха и тѣзи, които бѣха очаквали съ вѣра Неговото пришествие. Тѣ очакваха, че Той щѣше да се яви въ славата Си, за да възнагради Своитѣ раби. Когато бѣха измамани въ надеждитѣ си, тѣ изгубиха Исуса отъ предъ очи и, заедно съ Мария, извикаха на гроба: „Дигнали Господа моего, и не зная, де сж Го турили!“ Но сега тѣ Го видѣха, своя състрадателенъ първосвещеникъ, който скоро щѣше да се яви като тѣхенъ царь и освободителъ, видѣха Го въ Светая светихъ. Свѣтлина отъ свѣтилището освѣти минало, настояще и бждеще. Тѣ знаеха, че Богъ ги бѣше водилъ въ Своето несъмнено провидение. Макаръ че, подобно на първитѣ ученици, тѣ проповѣдваха вестъта, която сами още не бѣха разбрали, все пакъ тя бѣше вѣрна въ този смислъ. Чрезъ нейното проповядване тѣ бѣха изпълнили Божия планъ и тѣхната работа не бѣше напразно предъ Господа. Възродени „за жива надежда“, тѣ се разпрѣснаха „съ неизказана и преславна радостъ“. (1 Петр. 1:3.8.)

Както пророчеството въ Дан. 8:14: гДве хиляди вечери и утрини; и тогава светилището ще се очисти“,

така и първата ангелска вестъ: „Бойте се отъ Бога и Му въздайте слава, защото настъпи часътъ на Неговия сждъ“, сочеха на Христовата служба въ Светая светихъ, на изследвателния сждъ, а не на Христовото идване за избавление на Неговия народъ и за унищожение на безбожнитъ. Гръшката лежеше не въ пресмътането на пророческиѣ данни за времето, но въ събитието, което щѣше да стане въ края на 2300-та дни. Поради това заблуждение вѣрующитъ бѣха претърпѣли разочорование, въпрѣки, че всичко, което бѣше предсказано чрезъ пророчеството, и всичко, което тѣ можеха да очакватъ споредъ Писанието, се бѣ изпълнило. Точно когато тѣ оплакваха поражението на надеждитъ си, се бѣше случило предсказаното чрезъ вестъта събитие, което трѣбваше да се изпълни, преди Господъ да се яви, за да възнагради рабитъ Си.

[348]

Христосъ бѣше дошелъ, но не както тѣ бѣха очаквали, на земята, а както бѣше означено въ сѣнковата служба — въ Светая светихъ на Божия храмъ въ небето. Той е представенъ отъ пророкъ Даниила, какъ по това време Той идва предъ Стария по дни: „Гледахъ въ нощнитъ видения, и ето, на небесни облаци идѣше, сѣкашъ Синъ Човѣчески, дойде до Стария по дни и биде доведенъ при Него“. (Дан. 7:13.)

Това идване ни се описва и отъ пророкъ Малахия: „Внезапно ще дойде въ храма си Господъ, Когото вие търсите, и Ангелътъ на завета, Когото вие желаете ; ето, Той иде, казва Господъ Саваотъ“. (Мал. 3:1.) Идването на Господа въ Неговия храмъ бѣше за Неговитъ чада нѣщо внезапно, неочаквано. Тѣ не Го търсиха тамъ; но тѣ очакваха, че той ще дойде на земята .въ пламененъ огънь да отмъсти на ония, които не познаватъ Бога, които не се покоряватъ на благовестието“. (2 Сол. 1 : 8.)

Но и тѣ не бѣха още готови да посрещнатъ своя Господъ. За тѣхъ трѣбваше да бжде извършено още едно дѣло на приготовление. Трѣбваше да ги освѣт-

ли една свѣтлина, която да отправи мислите имъ къмъ Божия храмъ въ небето, и ако последваха съ вѣра своя Първосвещеникъ въ Неговата служба тамъ, щѣха да имъ бждатъ показани нови задължения. Още една вестъ на предупреждение и поучение трѣбваше да бжде дадена на църквата.

Пророкътъ казва: „И кой ще издържи деня на дохож дането Му, и кой ще устои, кога се Той яви ? Защото Той е като огънь, който разтопява, и като луга, която очисти; и ще седне да претопява и чисти сребро, ще очисти синовеъ на Левия и ще ги претопи като злато и като сребро, за да принасятъ жертва Господу съ правда“. (Мал. 3:2. 3.) Тия, които живѣятъ на земята, когато Христовото ходатайство въ светилището горе се прекрати, ще трѣбва да устоятъ предъ очите на светия Богъ безъ посрѣдникъ. Тѣхнитъ дре- хи трѣбва да бждатъ безъ петно, характеритъ имъ очистени отъ грѣхъ чрезъ кръвта на попрѣскването. Чрезъ Божията благодать и собственитъ си ревностни старания тѣ трѣбва да бждатъ победители въ борбата съ злото. Докато се извършва дѣлото на изследвателния сждъ въ небето, докато грѣховете на покаяни верующи се отстраняватъ отъ свети- лището, между Божия народъ на земята трѣбва да се извърши едно особено дѣло на очистване, на отхвърляне грѣха. Това дѣло ни се описва ясно въ 14-та глава на Откровението.

[349]

Следъ завършването на това дѣло Христовитъ последователи ще бждатъ готови за Неговото явление. Тогава „ще бжде благоприятна Господу жертвата на Юда и Иерусалимъ, както въ стародавни дни и както въ предишни години“. (Мал. 3:4.) Тогава църквата, която Господъ ще вземе при Себе си въ идването си, ще стане „славна църква, която нѣма петно, или порокъ, или нѣщо подобно“ (Ефес. 5:27). Тогава тя ще блесне „като зора, хубава като месечина, свѣтла като слънце, страшна като войнство“ (Пѣс. на пѣсн. 6:10.)

Освенъ влизането на Господа въ Неговия храмъ, Малахия предсказва и Неговото пришествие за извършването на сжда съ следнитъ думи: „И ще дойде при васъ за сждъ и ще бжде бързъ избличителъ на магесници и прелюбодеи, и на ония, които се кълнатъ лъжливо и задържатъ заплатата на наемникъ, претъсняватъ вдовица и сираче и отблъскватъ пришлецъ и отъ Мене се не боятъ, казва Господъ Саваотъ“. (Мал. 3:5.) Юда сочи на сжщото събитие, като казва: „Ето, иде Господъ съ десетки хиляди Свои свети ангели, за да извърши сждъ надъ всички и да избличи всички нечестивци между тѣхъ за всички дѣла, които сж извършили съ нечестиего си, и за всички жестоки думи, които сж изrekli противъ Него нечестивитъ грѣшници“. (Юд. 14 : 15.) Това идване и идването на Господа въ Неговия храмъ сж две опредѣлени и различаващи се едно отъ друго събития.

Идването на Христа като нашъ първосвещеникъ въ Светая светихъ, за да очисти светилището, както е казано въ Дан. 8:14, идването на Човѣшкия Синъ при Стария по дни, което ни е представено въ Дан. 7:13, и идването на Господа въ Неговия храмъ, както е предсказано отъ Малахия, сж описания на едно и сжщо събитие, което е представено и чрезъ идването на младоженеца за свадба, както това е описано отъ Христа въ притчата за десеттъ девици въ Матей 25.

Презъ лѣтото и есенъта на 1844 г. се разнесе вестъта: „Ето, младоженецътъ иде!“ Тогава се образуваха дветъ, представени чрезъ мѣдритъ и неразумнитъ девици, класи: една класа, която съ радостъ очакваше явяването на Господа и се бѣше сериозно приготвила да Го посрещне; другаедна класа, която, повлияна отъ страхъ, действуваше само, водена отъ чувствата си. като се бѣше задоволила само съ понятието за учението на истината, но ѝ липсваше Божиата благодать. Въ притчата ония, които бѣха готови, ко-

[350]

гато младоженецътъ дойде, влъзоха съ него на свадбата. Споменатото тукъ идване на младоженеца става преди свадбата. Свадбата представлява приемането на царството отъ Христа. Светиятъ градъ, новиятъ Йерусалимъ, който е столицата и представителката на царството, е нареченъ жена! „невѣста на Агнеца“. Тъй ангелътъ каза на Йоана: „Дойди, ще ти покажа жената — невяста на Агнеца“. „Па ме отнесе духомъ“, разказва той по нататъкъ, „и ми показа голѣмия градъ, светия Йерусалимъ, който слизаше отъ небето — отъ Бога“. (Откр. 21:9.10.) Споредъ това невястата, очевидно, представлява свѣтия градъ, а девицитъ, които посрѣщатъ младоженеца, сж символъ на църквата, Споредъ Откровението Божи ятъ народъ ще бждатъ гостите при свадбата. (Откр. 19:9.) А щомъ сж гости, тѣ не могатъ сжщевременно да представляватъ и невястата. Христосъ, както ни описва това пророкъ Даниилъ, ще приеме отъ Стария по дни „власть, слава и царство“. Той ще получи новия Йерусалимъ, столицата на Своето царство, „стъкменъ като невяста, премѣнена за своя мжжъ“. (Дан. 7:14. Откр. 21:2.) Следъ като е приелъ царството, Той ще дойде въ славата Си като Царъ на царетъ и Господаръ на господаритъ, за да избави народа Си, който ще насѣда „на трапеза съ Авраама, Исаака и Якова въ царството небесно“ (Мат. 8:11; Лука 22:30), за да вземе участие въ свадбеното пиршество на Агнеца.

Вестъта: „Ето, младоженецътъ иде!“ както тя се разнесе презъ лѣтото на 1844 год., накара хиляди да очакватъ не-посрѣдственото идване на Господа. Въ точно опредѣленото време Младоженецътъ дойде, но не, както народътъ Му очакваше, на земята, а при Стария по дни въ небето, на сватбата, за да приеме царството Си. „Готовитъ влъзоха съ Него на сватбата, и вратата се затвори“ . Тѣ не ще сж присѣдствували лично на сватбата, понеже тя става на небето, докато тѣ сж още на земята. Последо-

вателитъ на Христа трѣбва „да очакватъ Господаря си, кога ще се върне отъ сватба“ (Лука 12:36). Но тѣ трѣбва да разбиратъ Неговото дѣло и да Го следватъ въ вѣра, когато Той влиза при Бога. Въ този смисълъ за тѣхъ може да се каже, че те влизатъ за сватба.

Въ притчата тия, които бѣха взели заедно съ лампитъ си и масло въ сѣдоветъ си, влѣзоха вжтре за сватба. Тия, които, заедно съ познанието на истината отъ Свещеното Писание, притежаваха и Духа и благодатъта на Бога, които презъ ноцъта на горчивото изпитание бѣха чакали търпеливо и бѣха изследвали Библията за по-гѣлема свѣтлина, познаха истината относно светилището въ небето и промѣнената служба на Спасителя, и Го последваха въ вѣра въ Неговото дѣло въ небесното светилище; и тѣзи, които чрезъ свидетелството на Светото Писание приематъ сѣщитъ истини и следватъ въ вѣра Христа, който влиза предъ Бога, за да извърши последното дѣло на посрѣдничество и да приеме царството Си при неговото завършване, сж представени като отиващи на сватба.

[351]

Въ притчата въ Матей 22 гл. е употребена сѣщата картина на сватба, и въ нея ясно е показано, че изследвателниятъ сѣдъ се извършва преди сватбата. Преди сватбата влѣзе царьтъ, за да прегледа гоститъ (Мат. 22:11), дали всички бѣха облѣчени съ сватбена дреха, съ неопетнена дреха, съ характеръ, измитъ и очистенъ „въ кръвта на Агнеца“ (Откр, 7:14). Който не е облѣченъ съ такава дреха, бива изхвърленъ навънъ; а всички, които при изпита бждатъ намърени облѣчени въ сватбено облѣкло, ще бждатъ приети и удостоени отъ Бога, да получатъ частъ въ царството Му и да иматъ седалище на Неговия тронъ. Това дѣло на изпитване характера, на опредѣляне, кой е готовъ за царството Божие, означава изследвателния сѣдъ, последното дѣло въ небесното светилище.

Когато дѣлото на изследването е привършено, когато случатъ на ония, които още отъ начало сж се

изповѣдвали за Христови последователи, сж изпитани и определени, чакъ тогава, и не по-рано, ще се свърши времето на изпита и вратата на благодатъта ще се затвори. Съ това кратко изречение: „Готовитъ влъзоха съ Него на сватбата, и вратата се затвори“ ни привежда презъ последната Христова служба до завършването на великото изкупително дѣло.

Въ службата на земното светилище, която, както видѣхме, бѣше единъ отпечатъкъ на службата въ небесното, когато въ деня на умилоствението първосвещеникътъ влизаше въ Светая свѣтихъ, се завършваше службата въ първото отдѣление. Богъ заповѣда: „Кога влиза да очисти свѣтилището и докато излѣзе, въ скинята на събранието не бива да има никого друго“. (Лев. 16:17.) Тѣй Христосъ, като влѣзе въ Светая светихъ, за да извърши последното дѣло на помирение, привърши своята служба въ първото отдѣление. Но когато тази се свърши, започна службата въ второто отдѣление. Когато въ деня на умилоствението въ образната служба първосвещеникътъ напущаше Светая, той влизаше предъ Бога, за да принесе кръвта на жертвата за грѣхъ за всички израилтяни, които истински се разкайваха за грѣховетъ си. Тѣй и Христосъ бѣше привършилъ само една частъ отъ Своето дѣло като нашъ посрѣдникъ, за да започне друга една частъ отъ сжщото дело, за което Той все още молъше Бога по силата на Своята кръвъ за грѣшниците.

Това адвентиститъ въ 1844 година не разбираха. Следъ като отмина времето, въ което бѣше очакванъ Спасителтъ, тѣ все още върваха, че Неговото идване е близо, че тѣ сж достигнали до една важна криза, и че дѣлото на Христа като ходатай на човѣка предъ Бога е свършено. Струваше имъ се, че Библията учи, че времето на изпитване на човѣцитъ щѣше да се прекрати малко преди действителното идване на Господа въ небеснитъ облаци. Това имъ се струваше да явствува отъ ония библейски текстове,

които посочваха на едно време, когато човѣцитѣ ще търсятъ вратата на благодатъта, ще чукатъ и ще викатъ, но не ще имъ бжде отворено. И сега тѣ се питаха, дали времето, въ което бѣха очаквали Христовото идване, не отбелязваше началото на този периодъ, който трѣбваше да предшествува непосредствено Неговото идване. Тѣй като бѣха разпространили предупреждението за близкия сждъ, тѣ мислѣха, че дѣлото имъ бѣше свършено; душевнитѣ имъ мъжки за избавлението на грѣшницитѣ изчезнаха, и дрѣзкитѣ и богохулни подигравки на безбожницитѣ имъ се струваха да сж още едно доказателство, че Божиетъ Духъ бѣше оттегленъ отъ ония, които бѣха отхвърлили Неговата благодатъ. Всичко това ги укрепваше въ вѣрата, че благодатното време се е свършило, или, както тогава се изразяваха, „вратата на благодатъта се е затворила“.

Но съ изследването въпроса за светилището дойде по-голема свѣтлина. Сега тѣ видѣха, че имаха право да вѣрватъ, че свършването на 2300-та години въ 1844 год. отбелязваше една важна точка отъ времето. Но макаръ че е истина, че вратата на надеждата и на благодатъта, презъ която човѣцитѣ въ течение на 1800 години бѣха намирали достъпъ до Бога, бѣше затворена, то пакъ бѣше отворена една друга врата, и на човѣцитѣ се предлагаше опрощение на грѣховеа чрезъ Христовото посредничество въ Светая свѣтихъ, която е въ небето. Една часть отъ Неговата служба бѣше свършена, за да отстъпи местото на друга. Все още оставаше една отворена врата за небесното свѣтилище, кждето Христосъ служеше за въ полза на грѣшника.

Сега се сътиха да приложатъ Христовитѣ думи отъ Откровението, които сж отправени тѣкмо къмъ църквата въ това време: „Тѣй казва Светиятъ, Истинниятъ, Оня, който има ключа Давидовъ, Който отваря, и никой не ще затвори, и — затваря, и никой не ще отвори: зная твоитѣ дѣла; ето, дадохъ ти врата

отворени, и никой не може да ги затвори“. (Откр. 3 : 7. 8.)

[353]

Всички, които следватъ чрезъ вѣра Христа въ Неговото велико дѣло на изкупление, получаватъ благословенията на Неговото посрѣдничество, докато ония, които отхвърлятъ свѣтлината върху това дѣло на служене, нѣматъ никаква полза отъ него. Юдеитѣ, които отхвърлиха дадената при първото Христово идване свѣтлина и отказаха да повѣрватъ въ Него като спасителъ на свѣта, не можеха да получатъ никакво прощение чрезъ Него. Когато следъ възнесението си Исусъ влѣзе съ собствената Си кръвъ въ небесното светилище, за да направи ученицитѣ Му да получатъ благословенията на Неговото посрѣдничество, евреитѣ си останаха въ пълна тъмнина, продължавайки своитѣ безполезни жертви и дарове. Службата въ символи и сѣнки се бѣше свършила. Оная врата, презъ която по-рано човѣцитѣ намираха достѣпъ до Бога, не бѣше вече отворена. Юдеитѣ бѣха отказали да потърсятъ Господа по единствения пѣтъ, по който Той тогава можеше да се намѣри, а именно, чрезъ службата въ небесното светилище. Затова тѣ изгубиха всѣко общение съ Бога. За тѣхъ вратата бѣше затворена. Тѣ не познаха въ Христа истинската жертва и единствения посрѣдникъ предъ Бога, и затова не можеха и да се ползватъ отъ благословенията на Неговото посрѣдничество.

Състоянието на невѣрващитѣ юдеи представя нагледно състоянието на нехайнитѣ и невѣрващи между мнимитѣ християни, които умишлено не искатъ да знаятъ нищо за дѣлото на нашия милостивъ първосвещеникъ. Когато въ символичната служба първосвещеникътъ влизаше въ Светая светихъ, израилтянитѣ се поканваха да се събератъ около светилището и по най-тържественъ начинъ да смирятъ сърдцата си предъ Бога, за да получатъ прощение на грѣховетѣ си и да не бждатъ отстранени отъ църквата. А колко поважно е, ние да разбираме въ този от-

говорящъ на символичния умилостивителенъ день дѣлото на нашия Първосвещеникъ и да съзнаемъ, какво се изисква отъ насъ !

Човѣцитѣ не могатъ да отхвърлятъ безнаказано пре-дупрежденията, които Богъ имъ изпраща по милостъ. Въ днитѣ на Ноя на свѣта бѣше изпратена една вестъ отъ небето, и неговото спасение зависѣше отъ това, какъ той щѣше да приеме тази предупредителна вестъ. Понеже той я отхвърли, Божиятъ Духъ бѣше оттегленъ отъ оня грѣховенъ родъ, и той погина въ водитѣ на потопа. По времето на Авраама благодатъта престана да се застъпва за натоваренитѣ съ грѣхове содомски жители, и всички, освенъ Лота, жена му и дветѣ му дѣщери, бѣха поядени отъ огънь, който падна отъ небето. Сѣщото бѣше и въ днитѣ на Христа. Божиятъ Синъ обясняваше на невѣрващитѣ юдеи отъ оня родъ: „Оставя се вамъ домътъ ви пустъ“. (Мат. 23:38.) Имайки предъ очи последнитѣ дни, сѣщата безкрайна Мощъ обяснява относно ония, които „не сж приели любовта на истината за свое спасение“: „И за това Богъ ще имъ прати действие на заблуда, за да повѣрватъ на лъжата, та да бѣдатъ осѣдени всички, които не сж повервали въ истината, а сж обикнали неправдата“. (2 Сол. 2:10—12.) Когато тѣ отхвърлятъ ученията на Неговото слово, Богъ оттегля Духа Си отъ тѣхъ и ги изоставя на измамитѣ, които тѣ обичатъ.

Но Христосъ още се застъпва за въ полза на човѣ-цитѣ и свѣтлина се дава на тия, които търсятъ такава. Макаръ че адвентиститѣ отначало не разбраха това, то имъ стана ясно, по-късно когато имъ се разкриха текстове отъ Писанието, които описваха тѣхното истинско положение.

[354]

Следъ изтичането на определеното време въ 1844 год. последва едно време на голѣмо изпитание за всички, които все още пазѣха адвентната вѣра. Тѣхната единствена помощъ, доколкото се отнасяше до увѣряването имъ въ тѣхното истинско положение

ние, бѣше свѣтлината, която отправяше вниманието имъ къмъ свѣтилището горе. Нѣкои се отказаха отъ вѣрата си въ дотогавашното пресмѣтане на пророческитѣ вериги и приписваха на човѣшки или сатанински сили могѣщото влияние на Светия Духъ, който придружаваше адвентното движение. А нѣкои настояваха, че Господъ ги бѣше водилъ въ тѣхната минала опитностъ; и тѣй като тѣ очакваха, бдѣха и се молѣха, за да узнаятъ волята на Господа, тѣ видѣха, че тѣхниятъ великъ първо свещеникъ бѣше заелъ друга служба, и следвайки Го чрезъ вѣра, тѣ можаха да разбератъ и последното дѣло на църквата. Тѣ получиха едно по-ясно разбиране на първата и втората ангелски вести и бѣха подготвени да приематъ и тържественото предупреждение на третия ангелъ отъ Откровение 14 и да го проповѣдватъ на свѣта.

[355]

Епизод 25—Божият закон е непромънимъ.

„На небето се отвори храмътъ на Бога, и се яви ковчегътъ на завета Му въ Неговия храмъ“. (Откр. 11:19). Ковчегътъ на Божия заветъ е въ Светая светихъ, второто отдѣление на светилището. Въ службата въ земната скиния, която служеше „по образъ и сѣнка на небесното“, това отдѣление се отваряше само въ великия день на уми-лостивението за очистване на светилището. Затова известяването, че Божиятъ храмъ билъ отворенъ въ небето, и че въ него се е явилъ ковчегътъ на завета, посочва отварянето на Светая светихъ въ небесното светилище въ 1844 год., когато Христосъ влѣзе въ нея, за да извърши последното дѣло на помирението. Тѣзи, които следваха съ вѣра своя великъ първосвещеникъ, когато Той зае службата Си въ Светая светихъ, видѣха ковчега на завета. Понеже бѣха изследвали светилището, тѣ разбраха промъната на службата на Спасителя и видѣха, че сега Той служеше предъ Божия ковчегъ и тамъ се застъпваше съ кръвта си за грешниците.

Ковчегътъ въ скинията на земята съдържаше дветъ каменни плочи, на които стояха написани заповѣдитъ на Божия законъ. Ковчегътъ бѣше просто едно хранилище на плочитъ на закона, и именно съдържащитъ се въ него божествени заповѣди му даваха ценностъ и светостъ. Когато Божиятъ храмъ на небето бѣ отворенъ, въ него можа да се види ковчегътъ на завета. Въ Светая светихъ, въ небесното светилище, се пази свето божественитъ законъ, законътъ, който бѣ изговоренъ отъ самия Богъ между

гръмотевиците на Синай и който беше написанъ съ собствения Му пръстъ на каменни плочи.

[356]

Божиятъ законъ въ небесното светилище е великиятъ оригиналъ, вѣрно копие на който бѣха написанитъ на каменни плочи и отбелязанитъ въ Мойсеевитъ книги заповѣди. Всички, които можаха да разбератъ тази важна истина, можаха да разбератъ и свѣтостта и непромѣнимостта на Божия законъ. Като никога до тогава познаха тѣ силата на думитъ на Спасителя: „Докле премине небето и земята, ни една йота, ни една чертица отъ закона нѣма да премине, докато всичко не се сбѣдне“. (Мат. 5: 18.) Божиятъ законъ, който е едно откровение на Неговата воля, единъ отпечатъкъ на Неговото сжщество, трѣбва да стои вѣчно като вѣренъ свидетелъ. И нито една заповѣдъ не е премахната; ни най-малка буква или чертица не е промѣнена. Псалмистътъ казва: „Твое слово, Господи, е навѣки утвѣрдено на небесата“. „Дѣлата на ржцетъ Му сж истина и сждъ; всички Негови заповѣди сж вѣрни, твѣрди отъ-вѣка до-вѣка, основани върху истина и правота“. (Пс. 118:89; 110:7. 8.)

Тѣкмо въ сърдцето на десеттѣ заповѣди стои четвъртата заповѣдъ, както бѣше отначало възвестена: „Помни сжботния день, за да го светишъ; шесть дена работи и върши (въ тѣхъ) всичкитъ си работи ; а седмиятъ день е сжбота на Господа, твоя Богъ: не дѣй върши въ него никаква работа ни ти, ни синъ ти, ни дъщеря ти, ни робътъ ти, ни робинята ти, ни волътъ ти, ни оселтътъ ти, нито какъвто и да е (твой добитъкъ, нито пришлецътъ ти, който се намира въ жилищата ти; защото въ шесть дена създаде Господъ небето и земята, морето и всичко, що е въ тѣхъ, а въ седмия день си почина; затова Господъ благослови сжботния день и го освети“. (Иzx. 20:8—11.)

Божиятъ Духъ повлия сърдцата на тия, които изследваха Неговото слово. Тѣмъ се наложи убеждението, че тѣ отъ незнание сж престѣпвали тази запов-

ѣдъ и сж пренебрегвали почивния день на Твореца. Тѣ започнаха да провѣрѣватъ основанията за почитането на първия седмиченъ день вмѣсто осветения отъ Бога день. Тѣ не можаха да намѣрятъ въ Свещеното Писание нито едно доказателство за премахването или промѣнянето на четвъртата заповѣдь; благословението, чрезъ което се освѣтяваше отначало сжботниятъ день, никога не му е бивало отнето. Искрено бѣха търсили тѣ, да узнаятъ Божията воля и да я изпълняватъ; сега тѣ се видѣха като престѣпници на Неговия законъ. Дълбока скръбъ изпълни сърдцата имъ, и тѣ доказаха вѣрността си къмъ Бога чрезъ това, като започнаха да пазятъ сжботата.

Положени бѣха много сериозни старания, за да бжде съборена тѣхната вѣра. Понятно бѣше, че ако земното светилище бѣше единъ отпечатъкъ на небесното, то и съхраняваниятъ въ земния ковчегъ на завета законъ представляваше точенъ преписъ отъ закона въ небесния ; и че приемането на истината относно небесното светилище включваше въ себе си и признаването изискванията на Божия законъ, а заедно съ това и задължителността на сжботата споредъ четвъртата заповѣдь. Тукъ лежеше тайната на горчивата и решителна съпротива срещу онова съгласно съ Писанието обяснение, което разкриваше Христовата служба въ небесното светилище. Човѣци се опитваха да затворятъ вратата, която Богъ бѣше отворилъ, и да отворятъ вратата, която Той бѣше затворилъ. Но Оня „който отваря, и никой не ще затвори, — и затваря, и никой не ще отвори“, бѣше казалъ: „Ето, дадохъ ти врата отворени, и никой не може да ги затвори“. (Откр. 3:7. 8). Христосъ бѣше отворилъ вратата, т. е. бѣше започналъ службата въ Светая светихъ. Отъ онази отворена врата въ небесното светилище се излъчи свѣтлината и показа четвъртата заповѣдь като включена въ съхранявания тукъ законъ; онова, което Богъ бѣше учредилъ, никой не можеше да го премахне.

[357]

Души, които бяха приели свътлината върху Христовото посрѣдничество и трайността на Божия законъ, намѣриха, че това бяха представени въ Откр. 14 истини. Веститѣ отъ тази глава съдържатъ едно тройно предупреждение (вижъ Приложението), което трѣбва да подготви жителитѣ на земята за пришествието на Господа. Съобщението: „Дойде времето на Неговия съдъ“ сочи върху последното дѣло на Христовата служба за спасение на човѣцитѣ. То обяснява една истина, която трѣбва да бѣде възвестена, преди да е престанало посрѣдничеството на Спасителя и Той да дойде на земята, за да вземе народа Си при Себе си. Дѣлото на съда, който започна въ 1844 год., трѣбва да продължава до тогава, докато се опредѣли участъта на всички живи и мъртви, значи до свършването на благодатното време. За да могатъ човѣцитѣ да бѣдатъ подготвени да устоятъ при съда, вестъта изисква : „Бойте се отъ Бога и Му въздайте слава“, „и поклонете се на Оногова, Който е сътворилъ небето и земята, морето и воднитѣ извори“. Каква последица има приемането на тази вестъ, показватъ думитѣ: „Тукъ сж тия, които пазятъ заповѣдитѣ Божии и вѣрата въ Исуса“. За да бѣдатъ пригответени за съда, нужно е тѣ да съблюдаватъ Божия законъ. Споредъ този законъ ще се преценява характерътъ въ съда. Апостолъ Павелъ обяснява : „Ония, които при законъ сж съгрѣшили, чрезъ законъ ще бѣдатъ съдени . . . въ деня, когато, съгласно моето благовестие, Богъ чрезъ Исуса Христа ще съди тайнитѣ на човѣцитѣ“. Той казва още: „Изпълнителитѣ на закона ще бѣдатъ оправдани“. (Римл. 2 : 12—16.) Необходима е вѣра, за да може да се изпълнява божественитѣ законъ; понеже „безъ вѣра не е възможно да се угоди Богу“. „А всичко, що не е отъ вѣра, е грѣхъ“. (Евр. 11:6; Римл. 14 : 23.)

Чрезъ първия ангелъ човѣцитѣ сж поканени да се боятъ отъ Бога, да Му отдадатъ слава и да Му се поклонятъ като на Творецъ на небето и на земята. А

за да из-пълнятъ това, тѣ трѣбва да бждатъ послушни на Неговия законъ. Мждрецътъ Соломонъ казва: „Бой се отъ Бога и пази Неговитѣ заповѣди, защото въ това се заключава всичко за човѣка“. (Екл. 12 : 13). Безъ послушание на Неговитѣ заповѣди никое богослужение не може да бжде угодно на Господа. „Любовта къмъ Бога състои въ това : да пазимъ заповѣдитѣ Му“. „Който отклонява ухото си да не слуша закона, на такъвъ и молитвата е гнусота“. (1 Йоан. 5:3; Пр. 28 : 9.)

Задължението да се поклонимъ на Бога се основава на факта, че Той е творецътъ, и че Нему благодарятъ за сществуването си всички други сщества. Кждето въ Библията се изтъква, че Той има по-гольмо право на стра-хопочитание и поклонение, отколкото боговетъ на езичниците, тамъ винаги се привеждатъ доказателствата за Неговата творческа мощъ. „Защото всички богове на народитѣ сж идоли, а Господъ небесата сътвори“. (Пс. 95:5) „Кому, прочее, ще Ме уподобите и съ кого ще Ме сравните ? казва Светиятъ. Подигнете очитѣ си къмъ висинитѣ небесния и погледайте, кой ги е сътворилъ?“ „Защото тѣй казва Господъ, Който сътвори небесата, Той, Богъ, Който образува земята и Който я създаде: Азъ съмъ Господъ, и нѣма другъ“. (Исая 40:25. 26; 45:18.) Псалмистътъ казва : „Познайте, че Господъ е Богъ, че Той ни е създалъ, и ние сме Негови“. „Дойдете да се поклонимъ и да припаднемъ . . . предъ лицето на Господа, нашиятъ Творецъ“. (Пс. 99:3; 94:6.) И светитѣ сщества, които се покланятъ на Бога горе въ небето, обясняватъ причината, поради която тѣ почитатъ Бога: „Достоенъ си, Господи, да приемешъ славата, честъта и силата, защото Ти си сътворилъ всичко, и по Твоя воля всичко сществува и е сътворено“. (Откр. 4:11.)

Въ Откровение 14 човѣцитѣ се поканватъ, да се поклонятъ на Твореца; и пророчеството ни представя една класа, която вследствие тройната вестъ пази

Божиитъ заповѣди. Една отъ тѣзи заповѣди посочва направо Бога като творецъ. Четвъртата заповѣдь обяснява: „Седмиятъ день е сѣботата на Господа, твоя Богъ . . . защото въ шесть дена създаде Господь небето и земята, морето и всичко, що е въ тѣхъ, а въ седмия день си почина; затова Господь благослови сѣботния день и го освети“. (Изходъ 20:10.11.) Относно сѣботата Господь казва, че тя е „лична, „за да знаете, че Азъ съмъ Господь, Богъ вашъ“. (Йез. 20:20.) И даденото за това основание е: „Защото въ шесть дни Господь сътвори небето и земята, а въ седмия день си почина и отдѣхна“. (Изх. 31:17.)

[359] Сѣботата е важна като възпоменателенъ день за сътво-рението затова, защото тя винаги представя предъ очи истин-ската причина, защо подобава на Бога да ,се покланяме: а именно, защото Богъ е творецътъ и ние сме Негови творения. Поради това и сѣботата образува сѣществената основа на всѣко богослужение, понеже тя представя тази велика истина по най-изразителенъ начинъ. Това не може да се каже за никоя друга наредба. Истинската причина за поклонението Богу не само въ сѣботенъ день, но и изобщо, лежи въ разликата между Твореца и Неговитъ творения. Тази велика истина никога не може да остарѣе, нито да бѣде забравена. (Geschichte desSabbats“, S. 691.) За да държи тази истина винаги предъ очитъ на човѣцитъ, Богъ опредѣли сѣботата въ рая; и докато сѣществува причината, да Му се покланяме, понеже той е нашъ творецъ, дотогава и сѣботата ще бѣде знакътъ и възпоменанието за това. Ако сѣботата бѣше пазена отъ всички, то мислитъ и наклон-ноститъ биха се отправяли съ страхопочитание и благовѣние къмъ Бога, и никога не би имало нито единъ идолопоклонникъ, нито единъ безбожникъ или невѣрующъ. Сѣблюдаването на сѣботата е единъ знакъ на вѣрность къмъ истинския Богъ, „който е сътворилъ небето и земята, морето и воднитъ извори“. Отъ това следва, че вестъта,

която заповѣдва на човѣцитѣ да се покланятъ на Бога и да пазятъ заповѣдитѣ Му, особено изисква отъ тѣхъ да изучаватъ четвъртата заповѣдь.

Въ протиположностъ на тѣзи, които пазятъ Божиитѣ заповѣди и вѣрата въ Исуса, трети ангелъ посочва други, противъ чиито заблуждения е изговорено тържествено и страшно предупреждение: „Който се поклони на звѣра и на образа му и получи белегъ на челото си или на ржката си, той ще пие отъ виното на яростта Божия“. (Откр. 14:9.10.) За разбирането на тази вестъ се изисква едно правилно обяснение на приведенитѣ тукъ символи. Какво представляватъ звѣрътъ, образътъ, белегътъ?

Пророческата верига, въ която се намиратъ тѣзи символи започва въ Откровение 12 съ змея, който се опитваше да умъртви Христа при рождението му. Змеятъ е сатана (Откр. 12:9), понеже той подбуди Ирода да убие Спасителя. Неговото главно орждие, съ което той води въ първитѣ столѣтия на християнската епоха война противъ Христа и Неговия народъ, бѣше Римската империя съ нейната предимно езическа религия. Затова, докато змеятъ на първа линия представлява сатана, той въ другъ смисълъ е и езическиятъ Римъ.

Въ Откровение 13:1—10 е описано едно друго животно което „приличаше на леопардъ“, на което змеятъ даде „силата си, и престола си, и голѣма властъ“. Този символъ представлява, както и повечето протестанти вѣрваха, папството, което се домогна до силата, трона и мощта на древната Римската империя. За подобния на леопардъ звѣръ се казва: „Нему се дадохъ уста, които говорѣха голѣми думи и богохулства . . . Тогава отвори уста за хула противъ Бога, за да похули името Му, жилището Му и ония, които живѣятъ на небето. И даде му се да воюва противъ свѣтиитѣ и да ги победи; даде му се властъ надъ всѣко колѣно, езикъ и народъ“. Това пророчество, което

[360]

се почти съвпада съ описанието на малкия рогъ въ Даниилъ 7 глава, сочи несъмнено на папството.

„Даде му се и власт да воюва четиридесет и два месеца“. Пророкътъ казва още: „И видѣхъ, че една отъ главитѣ му като да бѣ смъртно ранена“; и понататъкъ докладва: „Който откарва въ пленъ, самъ ще отиде въ пленъ: който съ мечъ убие, той трѣбва съ мечъ да бѣде убитъ“. 42-та месеца отбелязватъ сжщото, което и „време и времена и полувреме“, три години и половина или 1260 дни отъ Даниилъ 7 гл., а именно времето, презъ което папската мощъ щѣше да потиска Божия народъ. Този периодъ започваше, както е обяснено въ по-раншнитѣ глави, въ 538 год. сл. Хр., съ поемането върховната властъ отъ папството и свършваше въ 1798 год. Въ това време папата бѣ плененъ отъ френската армия, папската властъ получи една смъртна рана, и се изпълни пророчеството: „Който откарва въ пленъ, самъ ще отиде въ пленъ“.

Тогава е представенъ единъ другъ символъ. Пророкътъ казва: „И видѣхъ другъ звѣръ да излиза отъ земята; той имаше два рога като на агне и говорѣше като змей“. (Откр. 13:11.) Както видѣтъ на този звѣръ, тѣй и начинътъ на неговото появяване показватъ, че народността, която той символизира, е различна отъ тази на другигъ народи, които сж представени чрезъ приведенитѣ по-рано символи. Голѣмитѣ царства, които сж владѣли свѣта, бѣха представени на пророка като грабливи животни, които се появяваха, докато „четиритѣ вѣтрове небесни се борѣха на голѣмото море“ (Дан. 7:2). Въ Откровение 17 ангелътъ обясни, че водитъ „сж народи и тѣлпи, племена и езици“. (Откр. 17:15). Вѣроветъ сж символъ на война. Четиритѣ небесни вѣтрове, които бушуватъ надъ голѣмото море, символизиратъ страшнитѣ завоевателни и превратни събития, чрезъ които царствата сж постигнали властѣта си.

Обаче звърътъ, който имаше рога като на агне, пророкътъ видъ „да излиза отъ земята“. Вмѣсто да нападне други царства, за да ги завладѣе за себе си, тъй представената народностъ трѣбва да се появи на необитаема до тогава земя и да се въздигне постепенно и мирно. Споредъ това тя не можеше да се появи измежду нападащитъ се и воюващи едни съ други народи на стария свѣтъ, отъ онова неспокойно море на „народи и тълпи, племена и езици“; тя трѣбва да се търси въ западната частъ на земята.

[361]

Кой народъ на новия свѣтъ започна тъкмо въ 1798 г. да става силенъ и великъ и да привлича вниманието на свѣта върху себе си? Приложение-то на този символъ не се нуждае отъ никакво разяснение; то посочва ясно Съединенитъ Щати на Америка. Много пѣти несъзнателно вече е привеждана мисълта, дори понѣкога и буквално думитъ на пророка отъ оратори и исторически писатели, описвайки появяването и растенето на този народъ. Звѣрътъ бѣ виденъ „да излиза отъ земята“. Споредъ нѣкои преводи преведената тукъ съ „излиза“ дума има смисълъ на «порастване или поникване като растение». Както видѣхме, този народъ трѣбва да се появи въ необитавана до тогава земя. Единъ прочутъ писателъ, който описва появата на Съединенитѣ Щати, говори за „тайната на тяхното появяване отъ пустотата (Townsend, „Die Neue Welt mit der Alten verglichen“, S. 462) и казва: „Като кротко семе поникнахме ние и станахме царство“. Единъ европейски вестникъ въ 1850 год. говорѣше за Съединенитѣ Щати като за едно чудно царство, което „се появи и подъ мълчанито на земята всѣки день увеличаваше мощта и гордостта си“. („The Dublin Nation“). Едуардъ Еверетъ бѣше казалъ въ една сказка за първитѣ прадѣди-поселници на тази нация: „Тъ се огледаха за нѣкое уединено мѣсто, чрезъ своята скритостъ и отстраненостъ, кждето малката църква отъ Лайденъ би могла да се радва на свобода на съвѣс-

тъта. Вижте пространитѣ земи, надѣ които тѣ чрезъ мирно завладяване разнесоха знамената на кръста“. (Rede zu Plymouth Massachusetts am 22 Dezember 1824.)

„И имаше два рога като на агне“. Подобнитѣ на агнешки рога характеризиратъ младостъ, невинностъ и кротостъ и представляватъ сполучливо характера на Съединенитѣ Щати по времето, когато пророкътъ ги видѣ да се появяватъ, а именно въ 1798 година Между заточенитѣ християни, които най-напредъ избѣгаха въ Америка и потърсиха прибѣжище отъ потисничеството на държавнитѣ имъ господари и невѣротърпимостъта на свещеницитѣ, мнозина решиха да основатъ едно правителство на широката основа на гражданска и религиозна свобода. Своитѣ възгледи тѣ изразиха въ манифеста на независимостъта, който излагаше великата истина, че „всички хора сж равни по рождение и надарени съ неотчуждаеми права на животъ, на свобода, и на стремежъ къмъ щастие“. Тази конституция осигуряваше на народа правото на самоуправление, като избрани чрезъ всеобщо гласоподаване представители съставятъ закони и ги утвърдяватъ. Запазена бѣше свобода на вѣрата и всѣкому се позволяваше да се покланя на Бога споредъ съвѣстъта си. Републиканизмътъ и протестантизмътъ станаха първитѣ принципи на тази нация и въ тѣхъ се крие тайната на нейната мощъ и на напредъка ѝ. Милиони потиснати и потѣпкани въ праха въ цѣлото християнство се отправиха съ симпатии къмъ тази страна. И Съединенитѣ Щати постигнаха едно мѣсто между най-мощнитѣ народи на земята.

[362]

Но звѣрътъ съ рога като на агне „говорѣше като змей. И съ всичката властъ на първия звѣръ той действуваше предъ него и караше цѣлата земя и жителитѣ ѝ да се поклонятъ на първия звѣръ. чиято смъртна рана бѣ заздравѣла. . като думаше на жителитѣ земни да направятъ единъ образъ на звѣра,

който има рана отъ мечъ и остана живъ“. (Откр. 13:11—14)

Рогата, подобни на тия на агне, и змейскиятъ гласъ на този символъ посочватъ на едно ярко противоречие между изповѣданието и начина на действие на тѣй представената нация. Говоренето на единъ народъ сж решенията на неговитъ законодателни и сждебни власти. Чрезъ тѣхъ той нѣкога ще опровергае свободнитъ и миролюбиви принципи, които е поставилъ като основа на своята правителствена политика. Пророчеството, че той ще говори „като змей“ и ще управлява „съ всичката власт на първия звѣръ“, предсказва ясно едно развитие на духа на невѣротърпимостъ и на преследвания, който бѣ проявенъ чрезъ силитъ, които сж представени чрезъ змея и подобния на леопардъ звѣръ. И съобщението, че животното съ двата рога „караше цѣлата земя и жителитъ ѝ да се поклонятъ на първия звѣръ“, показва, че тази нация ще употреби властта си, за да принуждава насилствено къмъ едно послушание, чрезъ което ще се почита папството.

Такова едно действие би било противно на принципитъ на това управление, на духа на неговитъ свободни наредби, на непосредственитъ и тържествени декрети на независимостъ и на конституция. Основателитъ на нацията се опитваха мъдро да се запазятъ противъ посѣгателствата на държавната властъ отъ страна на черквата, съ тѣхнитъ неизбежни последици: невѣротърпимостъ и преследване. Конституцията предписва: „Конгресътъ не бива да издава никакъвъ законъ за въвеждане на една религия или противъ свободното упражняване на една такава“; сжщо и „религията никога не трѣбва да бжде условие за назначаването на държавни отговорни служби въ Съединенитъ Щати“. Само чрезъ явно престѣпване на тази защитна стена на националната свобода може да бжде упражнено каквото и да е религиозно насилие отъ страна на държавнитъ

[363]

власти. Но несъгласимостта на такъв един закон не е по-голяма, отколкото тя е представена във символа. Ние имаме работа със звъра със подобни на агнешки рога, който във изповяданията си е чистъ, кротъкъ и безвреденъ, но който говори като змей.

„Думаше на жителитъ земни да направятъ единъ образъ на звъра“. Тукъ явно ни се представя една форма на управление, при което законодателната властъ лежи въ ржцетъ на народа; едно извънредно сполучливо потвърждение, че Съединенитъ Щати сж народътъ, за който се загатва въ пророчеството.

Но що е образътъ на звъра? И какъ тръбва той да се направи? На първия звъръ се прави единъ образъ отъ животното съ подобнитъ на агнешки рога. Той е нареченъ и „образъ на звъра“. Затова, за да се узнае отъ тукъ, що е образътъ, и какъ тръбва да бжде направенъ, ние тръбва да разгледаме бележитъ на самия звъръ, на папството.

Когато въ началото черквата бѣ покварена чрезъ това, като се отклони отъ простотата на евангелието и възприе езически обичаи и церемонии, тя изгуби Духа и силата на Бога; и за да владее съвѣститъ на хората, тя потърси подкрепата на държавната властъ. Резултатътъ бѣше папството, черква, която завладѣ държавната властъ и я използваше за прокарването на своитъ собствени планове, а предимно за наказание на еретичеството. И сега, за да могатъ Съединенитъ Щати да направятъ единъ образъ на звъра, религиозната властъ тръбва тъй да завладѣ държавата, че тя да бжде употребена отъ черквата и за преследване на собственитъ ѝ намърения.

Когато черквата е постигала нѣкога държавна властъ, тя я е използвала, за да наказва всички отклонения отъ нейнитъ учения. Протестантски черкви, които, следвайки по стѣпкитъ на Римъ, влъзоха въ връзки съ свѣтски власти, проявиха подобно изискване за ограничаване свободата на съвѣстта.

Единъ примѣръ за това ни предлагатъ продължителнитъ преследвания на друговѣрцитъ въ английската държавна черква. Презъ 16-то и 17-то столѣтия хиляди другомислящи проповѣдници бѣха принудени да напуснатъ църквитъ си, а много проповѣдници и членове претърпѣха наказания, тъмница, изтезания и мъченичество.

Отпадъкътъ бѣше, който най-напредъ застави черквата да потърси помощъ отъ държавата, и по такъвъ начинъ бѣше подготвенъ пѣтятъ за развоя на папството, на звѣра. Павелъ бѣше казалъ: „Оня день не ще настѣпи, докле първомъ не дойде отстѣпленieto и се не открие човѣкътъ на грѣха“. (2 Сол. 2:3.) Споредъ това отпадъкътъ на църквата ще подготви пѣтя за образа на звѣра.

Библията обяснява, че преди идването на Господа ще настане едно състояние на религиозенъ отпадъкъ, подобенъ на оня въ първитъ столѣтия. „Въ последнитъ дни ще настанатъ усилни времена. Защото човѣцитъ ще бждатъ самолюбци, сребролюбци, самохвалци, горделиви, хулници, къмъ родители непокорни, неблагодарни, нечестиви, недружелюбни, непримирими, клеветници, невъздържни, неукротими, недо-бролюбци, предатели, безочливи, надути, повече сластолюбци, нежели боголюбци, които на гледъ иматъ благочестие, но отъ силата му сж се отрекли“. „А Духътъ ясно говори, че въ последнитъ времена нѣкои ще отстѣпятъ отъ вѣрата, като се предаватъ на мамливи духове и бѣсовски учения“. Сатана ще действува „съ всѣка сила и съ поличби и лъжливи чудеса и съ всѣко неправедно прелѣстяне“. И всички, които „не сж приели любовта на истината за свое спасение“, изоставени на себе си, ще възприематъ „действие на заблуда, за да повѣрватъ на лъжата“. (2 Тим. 3:1—5; 1 Тим. 4:1; 2 Сол. 2:9—11.) Когато настане това състояние на безбожностъ, тогава ще се явятъ и сжщитъ плодове, както въ първитъ столѣтия.

[364]

Владѣещето въ протестантскитѣ черкви голѣмо различие въ вѣроизповѣданията се счита отъ мнозина като решително доказателство, че никога не може да бѣде направенъ опитъ за постигане на едно принудително единство. И все пакъ, въ протестантскитѣ черкви съществува вече отъ години едно силно, нарастваще стремление въ полза на едно основаващо се на общоприети учения обединение. За да се постигне това, трѣбва по необходимостъ да се избѣгне изложението на всички предмети, по които не всички сж единомушни, колкото и важни да сж тѣ отъ библейско становище.

Карлъ Беехеръ, единъ прочутъ американски ораторъ, заяви въ една проповѣдь въ 1846 год., че духовенството „на евангелско-протестантскитѣ общества не само отъ самото начало стои подъ тежкия гнетъ на чисто човѣшки страхъ, но диша, живѣе и се движи въ едно въ коренитѣ си покварено състояние и всѣки часъ трѣбва да се обръща къмъ всички низки елементи на натурата си, за да принуждава истината да мълчи и да преклони колѣне предъ мощта на отпадъка. Не стана ли тѣй съ Римъ? Не живѣемъ ли ние сжщия животъ? И какво виждаме тѣкмо предъ насъ? — Единъ втори всеобщъ съборъ! една свѣтовна конвенция! единъ евангелски съюзъ и едно всеобхватно вѣроизповѣдание!“ (Predigt über die Bibel als genügendes Glaubensbekenntnis, 1846.) Постигнато ли е еднажъ това, тогава, при стремлението да се постигне пълно еднообразие на формата, ще остане само още една крачка до прилагане на насилие.

Когато ржководящитѣ черкви на Съединенитѣ Щати се съгласятъ (обединятъ) въ общитѣ точки на ученията си, и повлияятъ държавата да потвърди тѣхнитѣ изисквания и да подкрепи тѣхнитѣ нареждания, протестантска Америка ще се е уподобила на римското свещеничество, и налагането наказания надъ друговѣрцитѣ ще бѣде неминуемата последица.

Звѣрътъ съ двата рога „ще направи, щото на всички — малки и голѣми, богати и сиромаси, свободни и роби — да се даде белегъ на дѣсната имъ ржка или на челата имъ, та никой да не може да купува, нито да продава, освенъ оня, който има тоя белегъ, или името на звѣра, или числото на името му“. (Откр. 16 :17. 18.) Предупреждението на третия ангелъ гласи: „Който се поклони на звѣра и на образа му, и получи белегъ на челото си или на ржката си, той ще пие отъ виното на яростъта Божия“. Звѣрътъ, който се споменава въ тази вестъ и поклонението на който се налага принудително отъ двурогия звѣръ, е първиятъ или подобенъ на леопардъ звѣръ отъ Откровение 13 глава — папството. Образътъ на звѣра представлява онази форма на отпадналия протестантизъмъ, която ще се е развила, когато протестантскитѣ черкви ще потърсятъ помощта на държавата за налагане на ученията си. Сега ни остава само още да опишемъ белега на звѣра.

Следъ предпазването отъ поклонение на звѣра и неговия образъ пророчеството обяснява: „Тукъ сѣтѣя, които пазятъ заповѣдитѣ Божии и вѣрата въ Исуса“. Тѣй като тѣзи, които пазятъ Божиитѣ заповѣди, по такъвъ начинъ се представятъ различни отъ ония, които се покланятъ на звѣра и неговия образъ и приематъ неговия белегъ, то следва, че отъ една страна съблюдаването на Божия за конъ, и неговото престѣпване отъ друга, ще съставя разли ката между поклонниците на Бога и поклонниците на звѣра.

Особениятъ белегъ на звѣра, а съ това и на неговия образъ, е престѣпването на Божиитѣ заповѣди. Даниилъ казва за малкия рогъ, папството : „Ще замисли да отмъни у тѣхъ празничнитѣ времена и закона“. (Дан. 7 : 25.) А Павелъ нарече сжщата сила „човѣкътъ на грѣха“, който щѣше да се възвиси надъ Бога. Едно пророчество допълва друго. Само чрезъ промънение на божествения законъ папството можеше да се възвиси надъ Бога; а който съзнател-

но пази тъй промънения законъ, отдава чрезъ това най-голяма почитъ на онази сила, която го е промънила. Такова послушание спрямо папскитъ закони би било знакъ за съюзъ съ папата, вмѣсто съ Бога.

Папството се е опитало да промъни Божия законъ. Втората заповѣдъ, която забранява поклонението на образи, е изхвърлена отъ закона, а четвъртата е тъй измънена, че одобрява пазенето на първия седмиченъ день вмѣсто седмия, като сѣбота. Но римокатолицитъ твърдятъ, че втората заповѣдъ била изпусната, понеже се съдържала въ първата, и затова била излишна, и че тѣ предавали закона точно тъй, както богъ искалъ той да бѣде разбранъ. Но такава изменение пророкътъ не е предсказалъ. Касае се за едно предназначено, добре обмислено измънение : „Ще замисли да промъни у тяхъ празничнитъ времена и закона“. Извършената въ четвъртата заповѣдъ промъна отговаря точно на пророчеството. Като единственъ виновникъ за това се явява черквата. Чрезъ тоза папската властъ явно се възвисява надъ Бога.

[366]

Докато Божиитъ поклонници се отличаватъ особено чрезъ пазенето на четвъртата заповѣдъ, понеже тя е знакътъ на Неговата творческа сила, и свидетелствува, че Богъ има право на страхопочитанието и поклонението на човѣцитъ, поклонниците на звѣра ще се отличаватъ чрезъ старанията си, да премахнатъ възпоменателния день на Твореца, за да въздигнатъ на негово мѣсто нарежданията на Римъ. Папството наложи изискванията си относно недѣлния день (вижъ Приложението) и призова на помощъ държавата за пръвъ пѣтъ, когато искаше да наложи принудително пазенето на недѣлния день като „день на Господа“. Но Библията посочва седмия, а не първия день на Господа. Христосъ бѣше казалъ: „Тѣй че Синъ Човѣчески е господарь и на сѣботата“. И самъ Господъ говори чрезъ пророкъ Исаия за него

като за „свѣтия Мой день“. (Марко 2 : 28; Изх. 20 : 10; Ис. 58 : 13.)

Тъй често повтаряното твърдение, че Христосъ билъ промънилъ сѣботата, се оборва отъ собствени-тъ Негови думи. Въ планинската проповѣдь Той казва: „Не мислете, че съмъ дошълъ да наруша закона или пророцитъ; не да наруша съмъ дошълъ, а да изпълня. Защото, истина ви казвамъ: докле премина небето и земята, ни една йота, или една чертица отъ закона нѣма да премине, докато всичко не се сбъдне. И тъй, който наруши една отъ най-малкитѣ тия заповѣди и тъй поучи човѣцитѣ, той най-малкъ ще се нарече въ царството небесно; а който изпълни и поучи, той великъ ще се нарече въ царството небесно“. (Мат. 5 : 7—19)

Общо признаванъ отъ протестантитѣ фактъ е, че Свещеното Писание не представя никакво доказателство за промъната на сѣботата. Това е ясно изложено въ най-прочутитѣ книги на Американското Трактатно дружество и отъ Американската недѣлно-училищна уния. Едно отъ тѣзи съчинения признава „пълното мълчание на Новия Заветъ за една опредѣлена заповѣдь за сѣботата (недѣляга, първиятъ седмиченъ день) или за особени нареждания за нейното пазене“. („The Abiding Sabbath“, p. 184.)

Другъ единъ казва: „До времето на Христовата смъртъ не бѣше извършена никаква промъна на деня“; и „доколкото се простира докладътъ, тѣ (апостолитѣ) не издадоха никаква ясна заповѣдь за премахането на седмия день, сѣботата, и за празнуването на първия седмиченъ день като сѣбота“. („The Lord's Day“, pp 185. 186.)

Римокатолицитѣ потвърждаватъ, че промъненieto на сѣботата е било направено отъ тѣхната черква, и обясняватъ, че протестантитѣ чрезъ пазенето на недѣлята признаватъ тѣхната власть за авторитетна. Въ „католическия катехизисъ за християнска религия“ като отговоръ на въпроса, кой день би

тръбвало да се пази споредъ четвъртата заповѣдь, се намира следния изразъ : „Подъ стария заветъ освѣтениятъ день бѣше сѣботата ; обаче, черквата, поучавана отъ Исуса Христа и ръководена отъ Божия Духъ, е поставила неделята на мѣстото на сѣботата, тъй че сега ние освещаваме първия, а не седмия денъ. Недѣлята означава и е сега денътъ на Господа“.

Като знакъ за папския авторитетъ папските писатели привеждатъ „тъкмо пренасянето на сѣботата върху недѣлята, съ което протестантитъ се съгласяватъ. . . тъй като чрезъ пазенето на недѣлята тѣ признаватъ властта на черквата, да учредява празници и да счита престѣпването имъ за грѣхъ“. (Tubervills, p. 58.) Затова, какво друго е промѣненето на сѣботата, ако не белегътъ на авторитета на римската черква — „белегътъ на звѣра“?

Римската черква не се е отказала отъ претенциите си за върховно владичество, и когато свѣтътъ и протестантските черкви приематъ една създадена отъ нея сѣбота и отхвърлятъ свѣтата сѣбота, то тѣ въ действителностъ се съгласяватъ съ тази надмънностъ, Наистина, за това промѣнение тѣ може да се позоваватъ на авторитета на отците или на преданията; но като вършатъ това, тѣ отричатъ тъкмо принципа, който ги раздѣля отъ Римъ, че Библията, и единствено Библията е религията на протестантите. Привърженикътъ на Римъ може да види, че тѣ само се самоизмамватъ и умишлено затварятъ очите си предъ мощния фактъ. Когато движението за принудителното налагане на недѣлята намѣри отзвукъ, той се радва, бидейки сигуренъ, че съ време цѣлиятъ протестантски свѣтъ ще дойде подъ знамето на Римъ.

Римокатолиците твърдятъ, че сѣблюдаването на недѣлята отъ страна на протестантите е едно почитане, което тѣ, на пукъ на самите себе си, отдаватъ на католическата черква“. („ Plain Talk about Ptotestantism“, p. 213.) Наложителното празнуване

на недѣлата отъ страна на протестантскитѣ черкви е едно принуждение за поклонение на папството, на звѣра. Който разбира изискванията на четвъртата заповѣдь и все пакъ избира пазенето на фалшивата сѣбота, вмѣсто на истинската, чрезъ това се покланя на онази мощъ която единствена я е наредила. Така чрезъ постѣпката, да се наложи принудително чрезъ държавата религиозно задължение, самитѣ черкви правятъ единъ образъ на звѣра, и споредъ това въвеждането на недѣлния празникъ е принуждаване за поклонение на звѣра и на образа му.

[368]

Но християнитѣ въ миналитѣ времена пазѣха недѣлята, мислейки, че чрезъ това тѣ празнували библейската сѣбота. И днесъ още въ всѣка черква, безъ да се изключва и римокатолическата, има истински християни, които искрено вѣрватъ, че недѣлниятъ день е отредената отъ Бога сѣбота. Богъ взема предвидъ тѣхнитѣ искрени намѣрения и тѣхната честность. Но когато недѣлниятъ празникъ бжде въведенъ чрезъ закони и свѣтътъ се обяви надъ задълженията спрямо истинската сѣбота, тогава всички, които престѣпватъ Божията заповѣдь, за да изпълнятъ едно нареждане, което нѣма по-високъ авторитетъ отъ Римъ, ще почетатъ чрезъ това папството повече отъ Бога. Тѣ ще отдадатъ поклонение на Римъ и на силата, която налага една въведена отъ Римъ наредба: тѣ се покланятъ на звѣра и на неговия образъ. Когато човѣци отхвърлятъ наредбата, за която Богъ е казалъ, че тя е знакътъ на Неговия авторитетъ, и на нейно мѣсто почитатъ това, което Римъ е избралъ като белегъ на своето върховно владичество, чрезъ това тѣ приематъ знака на съюза съ Римъ, белега на звѣра. И чакъ когато за човѣцитѣ стане ясно, че сж изправени предъ решението, да избиратъ между заповѣдитѣ на Бога и човѣшкитѣ заповѣди, тѣзи, които въпрѣки това продължаватъ да ги престѣпватъ, приематъ „белега на звѣра“.

Най-страшното заплашване, което е било нѣкога отправяно къмъ смъртни, се намира въ третата ангелска вестъ. Трѣбва да е нѣкой страшенъ грѣхъ, който навлича изливането на Божия гнѣвъ безъ всѣка милость надъ главитѣ на виновнитѣ. Човѣцитѣ не трѣбва да останатъ въ незнание относно това извънредно важно нѣщо; предупреждението отъ този грѣхъ трѣбва да се разнесе по свѣта, преди да го сполетятъ Божиитѣ сѣдби, за да могатъ всичкитѣ да знаятъ, защо тѣ се изливатъ, и да иматъ възможностъ да ги избѣгнатъ. Пророчеството обяснява, че първиятъ ангелъ разнася своята вестъ „на всѣко племе и колъно, езикъ и народъ“. Предупреждението на третия ангелъ, което съставлява една частъ отъ сѣщата тройна вестъ, ще бѣде не по-малко разпространено. Споредъ пророчеството тя е проповѣдвана съ високъ гласъ отъ единъ ангелъ, който лети посрѣдъ небето, и по такъвъ начинъ ще повлѣче върху себе си вниманието на цѣлия свѣтъ.

[369] При изхода на борбата цѣлото християнство ще бѣде раздѣлено на две класи: такива, които пазятъ Божиитѣ заповѣди и вѣрата Исусова, и такива, които се покланятъ на звѣра и на неговия образъ и приематъ неговия белегъ. Макаръ че чеоква и държава ще съюзятъ силитѣ си, за да принуждаватъ „малки и голѣми, богати и сиромаса, свободни и роби“, да приематъ белега на звѣра (Откр. 13 : 16), все пакъ, Божиятъ народъ не ще го приеме. Пророкътъ видѣ още на Патмосъ ония, „които победиха звѣра и образа му, белега му и числото на името му“ ; тѣ „стояха на това стѣклено море и държаха гусли Божии, и пѣеха пѣсенъта но Мойсея, Божия рабъ, и пѣсенъта на Агнеца“. (Откр. 15 : 2. 3.)

Епизод 26—Едно реформаторско дѣло.

Дѣлото на сѣботната реформа, което трѣбва да се извърши въ последнитѣ дни, е предсказано въ пророчеството на Исая: „Тѣй казва Господь: пазете правосудие и вършете правда ; защото е близко Моето спасение и откровението на Моята правда. Блаженъ мжжътъ, който върши това, и синътъ човѣшки, който се здраво придържа о това, който пази сѣботата да я не оскверни и варди ржката си, да не върши никакво зло. . . И синоветъ на другоплеменницитѣ, които сж се присѣединили къмъ Господа, за да Му служатъ и да обичатъ името на Господа, да бждатъ Негови раби, — всички, които пазятъ сѣботата да я не осквернятъ и здраво се придържатъ о завета Ми, Азъ ще заведа на светата Си планина и ще ги възрадвамъ въ Моя домъ за молитва“. (Исая 56 : 1. 2. 6. 7.)

Тѣзи думи се отнасятъ за християнската епоха, както свръзката показва: „Господь Богъ, Който събира прѣснатитѣ израилтяни, казва: къмъ събранитѣ у израиля ще събирамъ и други“. (Ис56:8.) Тукъ е представено събирането на езичницитѣ чрезъ евангелието. И върху тѣзи, които тогава ще празднуватъ сѣботата, е изговорено едно благословение. По този начинъ задължителността на четвъртата заповѣдь се простира далечъ следъ разпятието, възкресението и възнесението на Христа, до времето, когато Неговитѣ раби ще проповѣдватъ благата вестъ на всички народи.

Господь е заповѣдалъ чрезъ сѣщия пророкъ: „Завържи свидетелството и запечатай откровението предъ Моитѣ ученици“. Печатътъ на Божия законъ се намира въ четвъртата заповѣдь. Тази е единствената между десеттѣ, която показва както името, та-

ка и титлата на законодателя. Тя изявява Бога като творецъ на небето и на земята и по такъвъ начинъ оправдава Неговото изискване да се покланяме само на Него. Освенъ тази, въ десеттѣ заповѣди нѣма друга, която да посочва автора на закона. Когато папската властъ промѣни сѣботата, бѣ окраденъ печатътъ на закона. Исусовитѣ последователи сѣ призвани да го възстановятъ, като въздигнатъ сѣботата отъ четвъртата заповѣдъ въ нейното истинско положение като възпоменателенъ день на Твореца и знакъ на Неговата съвършена властъ.

[371]

„Допитайте се до закона и откровението“. Докато сѣществуватъ изобилно спорящи учения и теории, Божиятъ законъ е единственото вѣрно мѣрило, споредъ което трѣбва да се провѣрватъ всички мнения, учения и теории. Затова пророкътъ казва : „Ако тѣ не казватъ като това слово, нѣма въ тѣхъ свѣтлина“. (Ис. 8 : 20.)

По-нататъкъ се дава заповѣдта: „Викай високо, не се въздържай ; дигни гласа си като трѣба, и посочи на народа Ми беззаконието му, и на дома Якововъ — грѣховетъ му“. Не на безбожния свѣтъ, а на тия, които Господъ нарича „Мой народъ“, трѣбва да бждатъ посочени престѣпленията имъ. По-нататкъ Той казва : „Тѣ всѣки день Ме търсятъ и искатъ да знаятъ Моитѣ пѣтища, като народъ, който ужъ постѣпва праведно и не оставя законитѣ на своя Богъ“. (Ис. 58: 1. 2.) Тукъ ни се посочватъ човѣци, които се мислятъ за праведни и изглежда, че проявяватъ голѣма ревностъ за Божието дѣло ; но сериозното и тържествено укорение на на Оня, Който изследва сърдцата, доказва, че тѣ потѣпкватъ съ нозе божественитѣ предписания.

Пророкътъ описва пренебрегнатото Божие предписание съ следнитѣ думи : „Тогавя твоитѣ потомци ще застроятъ вѣковни пустини : ти ще възстановишъ основитѣ на много поколѣния, и ще те наричатъ възстановителъ на развалини, възобновителъ

на пѣтица за населението. Ако заради сѣботата въздържишъ ногата си да изпълнява прищевкитѣ ти въ светия Мой день, и ако наричашъ сѣботата радость, светъ день Господень, чувствуванъ, и ако я почтешъ съ това, да се не занимавашъ съ обикновенитѣ си работи, да угаждашъ на прищѣвкитѣ си и да празноловишъ, — то ще имашъ радость въ Господа“. (Ис. 58:12. 13.) Това пророчество се отнася сѣщо за нашето време. Развалината стана въ Божия законъ, когато Римъ промѣни сѣботата. Но дошло е времето, когато тази божествена наредба трѣбва да бѣде отново възстановена. Развалината трѣбва да бѣде поправена и да бѣде поставена една основа, която ще остане завѣки.

Тази осветена чрезъ почивката и благословиенето на Твореца сѣбита празднуваше Адамъ въ своята невинность въ Едемската градина, а сѣщо и следъ като, сѣгрѣшилъ, но разкаялъ се, бѣше изпѣденъ отъ щастливата си родина. Всички патриарси отъ Авела до праведния Ной, Авраама и Якова я пазѣха. Когато избраниятъ народъ бѣше въ египетско робство, мнозина подъ владѣещето безбожие изгубиха познанието на божествения законъ; но когато Господъ избави израиля, Той възвести съ тържествена мощъ закона Си на събрания народъ, за да знаятъ всички волята Му, да Му се боятъ и да Му бѣдатъ винаги послушни.

[372]

Отъ оня и до днешния день познанието на Божия законъ се е пазило на земята и сѣботата отъ четвъртата заповѣдь е била съблюдавана. Макаръ че на „човѣка на грѣха“ се е удало да потѣпче съ нозе Божия светъ день, то, все пакъ, дори по времето на върховното владичество на папството, на тайни мѣста е имало вѣрни души, които сѣ почитали сѣботата. Отъ време на реформацията винаги е имало души, които сѣ я празднували. Макаръ често при хули и преследвания, непрекъснато се е свидетелствувало за продължителната валидность на Бо-

жия законъ и за тържественото задължение къмъ сжботата на сътворението.

Тъзи истини, както Откровение 14 глава ги представя въ свръзка съ „вѣчното евангелие“, ще характеризиратъ църквата на Христа при Неговото идване. Понеже като последица отъ тройната ангелска вестъ е предсказано: „Тукъ сж тия, които пазятъ заповѣдитъ Божии и вѣрата въ Исуса“. И тази вестъ е последната, която трѣбва да бжде проповѣдвана преди пришествието на Господа. Непосрѣдствено следъ нейното проповѣждане пророкътъ вижда Човъшкия Синъ да идва въ слава, за да събере жетвата на земята.

Всички, които приеха свѣтлината относно светилицето и непромѣнливостъта на божествения законъ, бѣха изпълнени съ радостъ и удивление, когато видѣха красотата и хармонията на истинитъ, които се разкриваха за разбиранията имъ. Тъ желяха, щото свѣтлината, която имъ се виждаше тъй скжпоценна, да бжде раздадена и на всички други християни, и вѣрваха сигурно, че тъ щѣха да я приематъ съ радостъ. Но истинитъ, които тъ изнесоха въ противоречие съ свѣта, не бѣха добре посрещнати отъ много мними Христови последователи. Послушанието къмъ четвъртата заповѣдь изискваше една жертва, отъ която голѣмата маса се ужасяваше.

Когато изискванията на сжботата бѣха представени, мнозина разсжждаваха по свѣтски и казваха: „Ние винаги сме пазили недѣлята, нашитъ бащи сж я пазили, и много добри и благочестиви хора сж умрѣли блажени, макаръ че сж празнували недѣлята. Щомъ тъ сж били прави, тогава и ние сме прави. Празнуването на тази нова сжбота би ни довело въ противоречие съ свѣта, и ние не бихме могли да спечелимъ влияние надъ него. Какво може да направи една малка групичка, която пази седмия день, срещу цѣлия свѣтъ, който празнува недѣлята?“ Чрезъ подобни заключения и еврейтъ се опитваха да оправ-

даятъ отхвърлянето на Христа. Тѣхнитѣ отци бѣха приети отъ, Бога, когато принасяха жертви, и защо тѣхнитѣ деца да не могатъ да намѣрятъ спасение, като следватъ по сжщия пжтъ? Точно тѣй и по времето на Лютера папиститѣ успокояваха съ-вѣстѣта си, че вѣрни християни сж умрѣли въ католическата вѣра, затова и тази религия е достатъчна за спасение. Подобни твърдения се явяваха като една голяма спънка срещу всѣки напредѣкъ въ вѣрата и обичаитѣ.

[373]

Мнозина обясняваха, че недѣлниятъ празникъ е едно твърдо установено учение и отъ много столѣтия широко-раз-пространенъ обичай на черквата. Обаче доказваше се, че празнуването на сжботата бѣше много по-старо и по-разпространено, дори тѣй старо, както самия свѣтъ, и бѣше потвърдено отъ Бога и отъ ангелитѣ. Когато се полагаше основанието на земята, утриннитѣ звезди славословѣха заедно и Божиитѣ синове ликуваха отъ радостъ, тогава бѣше положено и основанието на сжботата. (Йовъ 38 : 6. 7; Бит, 2: 1—3.) Съ право това нареждане изисква нашето страхопочитание, понеже то бѣше въведено не чрезъ човѣшка властъ ; то не се основава и на човѣшки предания ; то бѣ основано отъ „Стария по дни“ и бѣ заповѣдано чрезъ Неговото вѣчно слово.

Когато вниманието на народа бѣше отправено върху сжботната реформа, обичани отъ народа проповѣдници из-върнаха словото Божие и тълкуваха неговото свидетелство тѣй, както по най-добъръ начинъ можеха да се успокоятъ питащитѣ духове. Който не изпитваше самъ Свещеното Писание, задоволяваше се съ мненията, които отговаряха на неговитѣ желаня. Осланяйки се на различни твърдения, остроумия, предания на отци и на авторитета на черквата, мнозина се опитваха да отхвърлятъ истината. А нейнитѣ защитници се обръщаха къмъ Библията, за да докажатъ валидността на четвъртата заповѣдь. Смирени, вѣоржжени само съ словото на

истината мжже се противопоставяха на нападките на учени, които, очудени и разгнѣвени, съзнаваха, че тяхните красноречиви хитрости бѣха безпомощни срещу проститѣ, вѣрни обяснения на мжже, които бѣха изучавали повече Библията, отколкото училищна мѣдростъ.

Като имъ липсваха благоприятни библейски доказателства, много, които забравяха, че сжщитѣ оправдания се представяха и срещу Христа и Неговите ученици, непрекъснато настояваха: „Защо нашитѣ голѣми хора не разбиратѣ този сжботенъ въпросъ ? Само малцина вѣрватѣ въ това. Не може да бжде, вие да сте прави, а всички учени на свѣта да сж въ грѣшка“.

[374] За да се оборятѣ тѣзи основания, изискваше се само да се приведатѣ ученията на Свещеното Писание, какъ е постѣпвалъ Господъ презъ всички вѣкове съ своя народъ. Богъ действува чрезъ тѣзи, които чуватѣ Неговия гласъ, послушни Му сж въ случай на нужда да възвестятѣ неприятни истини, и които не се страхуватѣ да изобличаватѣ грѣховетѣ на народа. Богъ не винаги си служи съ учени и високопоставени мжже, за да ръководятѣ реформаторски движения, понеже тѣзи уповаватѣ на своитѣ вѣроизповѣдания, теории и теологически учебни системи и не чувствуватѣ нужда да бждатѣ поучавани отъ Бога. Само оня, който има лична свръзка съ Източника на мѣдростѣта, може да разбира или да тълкува Писанието. Понѣкога се призоваватѣ мжже съ малко училищно образование да проповѣдватѣ истината, но не затова, че сж неучени, а защото тѣ не сж тѣй високомѣрни, че да не искатѣ да бждатѣ поучавани отъ Бога. Тѣ се учатѣ въ Христовото училище, и тѣхното смирение и послушанието имъ ги правятѣ велики. Като имъ повѣрва познанието на истината Си, Богъ имъ оказва една почестъ, въ сравнение съ която земни почести и човѣшко величие сж нищо.

Болшинството отъ адвентиститѣ (въ 1844 г., б. р.) от-хвърлиха истинитѣ относно светилището и божествения законъ, а много отъ тѣхъ дори изгубиха довѣрието си спрямо адвентното движение и приеха фалшиви и противоречащи си схващания на пророчествата, които се отнасяха за това дѣло. Нѣкои изпаднаха въ заблудението, да продължаватъ да посочватъ точно опредѣлено време за пришествието на Христа. Свѣтлината, която сега огрѣваше истината относно светилището, трѣбваше да имъ покаже, че никой пророчески периодъ не се простира до пришествието, и че точното време на това събитие не е предсказано. Но като се отвърщаха отъ свѣтлината, тѣ продължаваха да опредѣлятъ времето, въ което Господъ щѣлъ да дойде, и затова често се виждаха разочаровани.

Когато църквата въ Солунъ възприе фалшиви възгледи върху Христовото пришествие, апостолъ Павелъ ги посъветва да изпитватъ внимателно надеждитѣ и очакванията си споредъ Словото Божие. Той имъ посочи пророчествата, които изявяваха събитията, които трѣбваше да станатъ преди Христовото пришествие, и имъ показа, че тѣ нѣмаха основание да очакватъ Спасителя въ тѣхнитѣ дни. „Никой да ви не прелъсти по никой начинъ“, гласѣха предупредителнитѣ думи. Защото ако биха хранили очаквания, които не се основаватъ на Писанието, тѣ биха били подведени къмъ фалшивъ начинъ на действия, и разочарование би ги изложило на подигравкитѣ на невѣрующитѣ ; тѣ биха се приближавали къмъ опасността, да бждатъ обезсърчени и искушени да се усъмнятъ въ сжщественитѣ за тѣхното душевно спасение истини. Напомнянето на апостола до солунцитѣ съдържа едно важно поучение за тѣзи, които живеятъ въ последнитѣ дни. Много адвентисти върватъ, че не могатъ да бждатъ ревностни и прилежни въ дѣлото на приготвлението, ако не насочатъ вѣрата си върху едно опредѣлено

[375]

време за пришествието на Господа. Но ако тъ постоянно възбуждат надеждата си, само за да бжде отново унищожена, тогава чрезъ това тѣхната вѣра ще получи такова разклатване, че ще е почти невъзможно вече да имъ подействуватъ великитѣ истини на пророчеството.

Възвестяването на едно определено време за сжда чрезъ разпространяването на първата ангелска вестъ стана по Божия заповѣдь. Изчислението на пророческитѣ данни за времето, което бѣше основата на онази вестъ, и което посочваше изтичането на 2300-та дни за есенъта на 1844 година, стои необорено. Честитѣ опити да се намѣрятъ нови дати за началото и края на пророческитѣ данни за времето, и необоснованитѣ твърдения, които ставатъ необходими, за да се защитава нововъзприетото становище, не само отклоняватъ мислитѣ отъ настоящата истина, но и навличатъ презрение върху всѣки опитъ за обяснение на пророчествата. Колкото по-често се посочва едно определено време за пришествието и колкото по-далечъ се то разпространява, толкова повече това отговаря на плановѣта на сатана. И изтече ли времето, тогава той възбужда подигравки и присмѣхи надъ представителитѣ на такива възгледи и по такъвъ начинъ натрупва позоръ надъ великото адвентно движение отъ 1843 и 1844 год. А тия, които все пакъ устоятъ въ това заблуждение, най-после ще определятъ едно простираше се въ съвсемъ далечното бждеще време за Христовото пришествие. Тѣ ще почиватъ въ една фалшива сигурность, и мнозина ще получатъ освѣтление, едва когато стане много късно.

Историята на израиля въ древностьта е една сполучлива картина на миналата опитность на адвентиститѣ. Богъ водѣше Своя народъ въ адвентното движение, сжщо както водѣше Израилевитѣ чада при изхода имъ изъ Египетъ. Чрезъ голѣмото разочарование тѣхната вѣра бѣше изпитана, както тази

на евреитѣ при Червеното море. Ако тѣ винаги бѣха уповавали на водящата ги Рѣка, която бѣше съ тѣхъ въ миналата имъ опитностъ, тѣ биха видѣли Божието спасение. Ако всички, които работѣха обединено въ движението отъ 1844 год., бѣха приели третата ангелска вестъ и я бѣха проповѣдвали въ силата на Светия Духъ, Господъ щѣше да действува мощно чрезъ тѣхнитѣ старания. Надъ свѣта би се излѣлъ потокъ отъ свѣтлина, жителитѣ на земята още преди години щѣха да бждатъ предупредени, последното дѣло щѣше да бжде завършено и Христосъ би дошелъ за избавление на народа си.

Не бѣше по волята на Бога, израиль да обикаля чети-ридесетъ години изъ пустинята; Той искаше направо да го заведе въ страната Ханаанъ и тамъ да го насели като единъ свѣтъ и щастливъ народъ. Но „виждаме, че тѣ не можаха да влѣзатъ поради невѣрие“. (Евр. 3:19.) Вследствие своето постоянно отпадане тѣ обикаляха изъ пустинята, и други бѣха призвани да влѣзатъ въ обещаната земя. Сѣщо тѣй не бѣше волята Божия, щото Христовото пришествие да се забави тѣй много и народътъ Му да трѣбва да остане още толкова много години въ този грѣшенъ и обремененъ съ грижи свѣтъ. Но невѣрието раздѣляше човѣцитѣ отъ Бога. Когато тѣ се отказаха да извършатъ дѣлото, което Той имъ бѣше отредилъ, други бѣха призвани да разгласятъ вестъта. Отъ милостъ къмъ свѣта забавя Христосъ своето идване, за да се даде на грѣшниците възможностъ да чуятъ предупреждението и въ него да намѣрятъ приближище отъ Божия гнѣвъ, който трѣбва да се излѣе.

И днесъ, както тогава, прогласяването на една истина, която изобличава грѣховетѣ и заблудитѣ на времето, предизвиква съпротивление. „Всѣки, който прави зло, мрази свѣтлината и не отива къмъ свѣтлина, за да не бждатъ изобличени дѣлата му, понеже сж лоши“. (Йоанъ 3 : 20.) Когато човѣци виждатъ, че не могатъ да обосноватъ становището си на

[376]

Свещеното Писание, много отъ тѣхъ се решаватъ да защищаватъ становището си въ всѣки случай, и съ злобенъ духъ нападатъ характера и подбудителнитѣ причини на тия, които заставатъ въ защита на не общоприети истини. Начинътъ на постѣпките имъ е билъ праследзанъ презъ всички времена. Илия бѣше обвинанъ, че смуцавалъ израиля, Йеремия — че го издавалъ, Павелъ — че осквернявалъ храма. Отъ онова време до днешния день тѣзи, които сж искали да останатъ вѣрни на истината, винаги сж били представяни като бунтовници, еретици и разколници. А много, които сж твърде голѣми невѣрници, за да приематъ здравето пророческо слово, съ лековѣрие, което не допуца съмнение, ще повѣрватъ на клеветитѣ противъ ония, които се осмѣляватъ да изобличаватъ грѣховетъ на народа. И този духъ постоянно ще расте. А Библията учи ясно, че се приближава едно време, въ което законитѣ на държавата ще изпаднатъ въ таково проти-воречие съ Божиитѣ закони, че всѣки, който ще иска да пази божественитѣ предписания, трѣбва да срѣща, като престѣпникъ, хули и наказания.

Какъвъ е, предвидъ това, дългътъ на вестителя на истината? Дали той трѣбва да се съгласи, че истината не трѣбва да бжде изнасяна, тѣй като често нейното единствено действие е, да подстрекава хората да се отклоняватъ отъ нейнитѣ изискавания, или да имъ се противопоставятъ? Не; той нѣма основание да задържа свидетелството на Словото Божие, понеже то предизвиква съпротива, каквато срѣщаха по-рано реформаторитѣ. Изповѣданието на вѣрата, което засвидетелствуваха светии и мѣченици, бѣ предадено за полза на следващитѣ поколѣния. Тѣзи живи примѣри на свѣтостъ и неизменна искреностъ сж ни останали запазени, за да насърдчаватъ всички, които сега сж призвани да застанатъ като свидетели за Господа. Тѣ получиха благодать и истина не само заради себе си, но за да бжде чрезъ тѣхъ зе-

мята просвѣтлена отъ познанието Божие. Далъ ли е Богъ на Своитѣ раби въ този родъ свѣтлина? Тогава тѣ трѣбва да я оставятъ да свѣтне въ свѣта.

Нѣкога Господъ обясни това на единъ, който говорѣше въ Неговото име: „Домътъ Израилевъ не ще иска да те слуша, защото тѣ не искатъ да Ме слушатъ“. Но все пакъ Той му каза: „Говори имъ Моитѣ думи — слушатъ ли тѣ, или не“. (Йез. 3:7; 2:7.) До Божиитѣ служители въ сегашно време е отправена заповѣдта: „Викай високо, не се въздържай; дигни гласа си като трѣба и посочи на народа Ми беззаконията му, и на дома Якововъ — грѣховетъ му“. (Ис. 58 : 1.)

Доколкото го засѣгатъ случаитѣ, всѣки, който е запазилъ свѣтлината на истината, стои подъ сжщата тържествена и страшна отговорност, както израилевиятъ пророкъ, къмъ когото бѣ слово Господне: „И тебе, сине човѣшки, Азъ поставихъ стражъ на дома Израилевъ : ти ще слушашъ изъ Моитѣ уста слово и ще ги вразумявашъ отъ Мене. Кога кажа на беззаконника : Беззаконнико, безъ друго ще умрешъ, а ти не кажешъ нищо, за да предпазишъ беззаконника отъ пжтя му — тоя беззаконникъ ще умре за своя грѣхъ, но кръвта му ще изискамъ отъ ржката ти. Ако пѣкъ си предпазвалъ беззаконника отъ пжтя му, за да се отвърне отъ него, но той не се е отвърналъ отъ пжтя си, — той ще умре за своя грѣхъ, а ти ще спасишъ душата си“. (Йез. 33 : 7-9.)

Което най-много прѣчи за приемането и разпространяването на истината, е фактътъ, че това е свързано съ не-приятности и хули. Това е единственото доказателство противъ истината, което нейнитѣ защитници никога не сж могли да оборятъ. Това, обаче, не може да задържа истинскитѣ Христови последователи. Тѣ не чакатъ истината да стане общоприета. Убедени въ дълга си, тѣ съзнателно поематъ кръста и сж съгласни съ апостолъ Павла. че „кратковременното наше леко страдание ни доставя въ голѣмо изобилие пълна вѣчна слава“ (2 Кор. 4 : 17);

и считатъ, подобно на ония въ древността, „охулането Христово... за по-гольмо богатство, отколкото египетскитъ съкровища“. (Евр. 11 : 26.)

Само такива, които въ сърдцето си сж служители на свѣта, отъ каквото и изповѣдание да сж, ще постъпватъ въ религиозни нѣща повече по свѣтска хитростъ. отколкото споредъ принципитъ въ религията. Ние трѣбва да избираме правото, защото е право, а последицитъ да предоставяме на Бога. Свѣтътъ дължи своитъ голѣми реформи на мъже съ принципи, вѣра и куражъ. Отъ такива трѣбва да се ржководи и реформаторското дѣло на нашето време.

[378]

Тѣй казва Господъ: „Послушайте Ме вие, които познавате правдата, народе, който въ сърдцето си имашъ Моя законъ ! Не се бойте отъ укора на човѣцитъ, нито се страхувайте отъ злословието имъ. Защото молецъ ще ги сяде като дреха, и червей ще ги изяде като вълна ; а Моята правда ще пребжде во вѣки, и Моето спасение — изъ рода въ родъ“. (Ис. 51

[379]

: 7. 8.)

Епизод 27—Пробуждания на новото време.

Кждето Словото Божие нъкога е било вѣрно проповѣдвано, то даваше плодове, които свидетелстваха за неговия божественъ произходъ. Божиятъ духъ придружаваше вестъта на Неговитъ раби, и Словото действуваше мощно. Грѣшници чувствуваха съвѣститъ си пробудени. „Истинската свѣтлина, която просвѣтява всѣки човѣкъ, идващъ на свѣта“ (Йоанъ 1 : 9), просвѣти дълбоко душитъ имъ, и скрититъ нѣща на тъмнината станаха явни. Едно дълбоко убеждение обхвана тѣхнитъ духове и сърдца. Тѣ бѣха убедени въ грѣха, правдата и идеция сждъ. Тѣ получиха понятие за правдата на Йеова и се ужасиха при мисълта, да се явятъ въ своята вина и нечистота предъ Оня, Който познава сърдцата. Въ душевния си страхъ тѣ викаха : „Кой ще ме избави отъ тѣлото на тая смъртъ ?“ (Римл. 7 : 24.) Когато имъ бѣ разкритъ кръстътъ на Голгота съ неговата неизмѣрима жертва за грѣховетъ на човѣчеството, тѣ съзнаха, че нищо друго, освенъ заслугитъ на Христа, не би било достатъчно, за да изкупи престѣпленията имъ; само тѣ можеха да примирятъ отново човѣка съ Бога. Въ вѣра и въ смирение приеха тѣ Божия Агнець, който отнема грѣховетъ на свѣта. Чрезъ Исусовата кръвъ тѣ имаха прощение на досегашнитъ си грѣхове.

Тѣзи души принесоха плодове на покаяние. Тѣ повѣрваха, бѣха кръстени и застанаха за единъ новъ животъ, като нови създания въ Христа Исуса ; тѣ не искаха вече да живѣятъ споредъ по-раншитъ си похоти, но чрезъ вѣра въ Божия Синъ да сле-

дъатъ по Неговитъ стѣпки, да отражаватъ Неговия характеръ и да се очистватъ, както Той е чистъ. Сега тѣ обикваха онова, което по-рано сѣ мразили, и се отвращаваха отъ онова, което нѣкога имъ е било приятно. Гордитъ и самоправцитъ ставаха смирени и кротки, суетнитъ и надмѣнни — скромни и сериозни, хулителитъ — изпълнени съ страхопочитание, пияницитъ — трезви, и порочнитъ — благодетелни. Суетнитъ моди на свѣта бѣха изоставени. Християнитъ търсѣха не външна украса, „плетене на коси, кичене съ злато или обличане въ премѣни“, но тѣхното украшение бѣше „скритиятъ човѣкъ на сърдцето въ нетлѣнната красота на кроткия и тихъ духъ, което е драгоценно предъ Бога“. (1 Петр. 3 : 3. 4)

[380]

Пробужданията доведоха до основно себеизпитване и смирение. Тържествени, сериозни позиви къмъ грѣшници и сърдечно състрадание къмъ тѣзи, които бѣха изкупени съ Христовата кръвъ, ги характеризираха. Мъже и жени се моляха и борѣха съ Бога за спасението на души. Плодоветъ на такива пробуждания се проявяваха въ души, които не се страхуваха отъ себеотрицания и жертви, но се радоваха, че бѣха намѣрени достойни, да търпятъ заради Христа хули и нападки. Забелязваше се едно преобразование въ живота на тѣзи, които изповѣдваха името на Исуса. Тѣхното влияние оживѣваше църквата. Тѣ събираха съ Христа и съеха въ духъ, за да поженатъ вѣченъ животъ.

За тѣхъ можеше да се каже : „Че се наскърбихте за покаяние...“. „Защото скръбъта по Бога произвежда неизмѣнно покаяние за спасение, а свѣтовната скръбъ докарва смъртъ. Защото, ето на, това, дето се наскърбихте по Бога, какво усърдие докара у васъ, какво извинение, какво негодуване, какъвъ страхъ, какъвъ копнежъ, каква ревностъ, какво отмѣщение ! Съ всичко показайте себе си, че сте чисти въ това дѣло“. (2 Кор. 7 : 9 — 11.)

Тъй действува Божиятъ Духъ. Доказателството за истинско покаяние е едно преобразяване. Ако грѣшникътъ изпълни своето обещание, върне назадъ онова, което е окралъ, изповѣда грѣховетъ си и възлюби Бога и своитъ съчовѣци, тогава той може да е сигуренъ, че е намѣрилъ миръ съ Бога. Такива бѣха действията, които въ по-раншни години следваха следъ времената на религиозни пробуждания. Като се сждѣше по тѣхнитъ плодове, познаваше се, че Господъ ги благославяше при спасяването на души и при въздигането на човѣчеството.

Обаче много пробуждания на новото време показватъ една значителна разлика въ сравнение съ проявленията на божествената благодать, които въ по-раншни времена при-дружаваха трудоветъ на Божиитъ служители. Наистина, оказва се влияние надалече и нашироко ; много претендиратъ, че сж покаяни, и въ черквитъ се забелязва голѣмо нарастване ; и все пакъ последицитъ не сж такива, че да могатъ да оправдаятъ предположението, че и действителниятъ духовенъ животъ е съответно нарастналъ. Пламналата за кратко време свѣтлина скоро отново ще угасне и ще остави следъ себе си по-гѣста тъмнина отъ напредъ.

Народни пробуждания се предизвикватъ твърде често, като се засѣга въображението, като се възбуждатъ чувствата и като се задоволява любовта къмъ нѣщо ново и интересно. Спечеленитъ по този начинъ обѣрнати иматъ много малко наклонность къмъ библейски истини и изпитватъ съвсемъ слабъ интересъ къмъ свидетелствата на пророцитъ и на апостолитъ. Богослужението ги привлича, само ако е отъ извънредно интересенъ характеръ. Иначе не. Една вестъ, която се отнася до здравия разумъ, не намира у тѣхъ никакъвъ отзивъ. Проститъ предупреждения на Словото Божие, които се отнасятъ непосредствено за тѣхното вѣчно благо, оставатъ пренебрегнати.

Голѣмиятъ жизненъ въпросъ за всѣка истински покаяна душа ще бѣде, въ какво положение се намира тя къмъ Бога и къмъ вѣчността. Но кѣде се срѣща въ съвременнитѣ общонародни черкви духътъ на отдаване на Бога ? Покаянитѣ не се отказватъ нито отъ високомѣрието си, нито отъ свѣтската си любовъ. Тѣ сега не сѣ по-готови да се отрекатъ отъ себе си, да взематъ кръста си на себе си и да последватъ кроткия и смиренъ Исусъ, отколкото преди тѣхното покаяние. Религията за невѣрващитѣ и съмняващитѣ се е станала една подигравка, понеже мнозина, които носятъ нейното име, не сѣ запознати съ принципитѣ ѝ. Силата на благочестието е почти изчезнала отъ черквитѣ. Екскурзии, представления, пазари, великолепни жилища и лични разходи сѣ разпѣдили мислитѣ по Бога. Имоти и блага и свѣтски занятия ангажирватъ мислитѣ, а на нѣща отъ стойностъ за вѣчността едва се обръща внимание.

Но колкото и да намаляватъ вѣрата и благочестието, все пакъ въ тѣзи черкви има още истински последователи на Христа. Преди Богъ да посети за последенъ пѣтъ свѣта съ Своите сѣдби, между Неговия народъ ще настане едно пробуждане въ първобитното благочестие, каквото не е било виждано отъ апостолската епоха насамъ. Духътъ и силата на Бога ще бѣдатъ излѣти надъ Неговитѣ чада. По онова време много ще се отдѣлятъ отъ черквитѣ, въ които любовта къмъ свѣта е заела мѣстото на любовта къмъ Бога и Неговото слово. Много проповѣдници и миряни ще приематъ съ радостъ ония велики истини, които Богъ е оставилъ да се проповѣдватъ по онова време, за да приготви единъ народъ за пришествието на Господа. Врагътъ на душитѣ би искалъ да попрѣчи на това дѣло и ще се опита, преди да е настѣпило времето на това движение, да вмѣкне въ него нѣщо фалшиво. Въ черквитѣ, които той може да впримчи въ своята измамническа властъ,

той ще направи да изглежда, като че ли надъ тѣхъ се излива особено Божие благословение, понеже тукъ, както се мисли, се проявява едно голѣмо религиозно пробуждане. Тѣлпи ще ликуватъ, че Богъ действувалъ за тѣхъ по чудесенъ начинъ, докато това дѣло, все пакъ, е действие на единъ другъ духъ. Въ религиозна одежда сатана ще се опитва да разпространи влиянието си надъ цѣлия християнски свѣтъ.

[382]

При много пробуждания, които станаха презъ последнитѣ петдесетъ години, се проявяваха повече или по-малко сжщитѣ влияния, които ще се покажатъ въ разпространенитѣ движения на бждещето. Още сега владѣе едно възбуждане на чувствата, едно смѣсване на истинското съ фалшивото, което е сполучливо пригодно да заблуждава. Но никой не трѣбва да се оставя да бжде заблуденъ. Въ свѣтлината на Словото Божие не ще е трудно да се установи естеството на тѣзи движения. Ние можемъ да имаме увѣрението, че Божието благословение не се дава тамъ, където свидетелството на Библията се пренебрегва, като се отклоняватъ отъ яснитѣ, изпитващи душата истини, които изискватъ себеотрицание и отказване отъ свѣта. Споредъ правилото, което самъ Христосъ даде на ученицитѣ Си: „По плодоветѣ имъ ще ги познаете“ (Мат. 7:16), става явно, че тѣзи движения не сж дѣло на Божия Духъ.

Въ истинитѣ на словото Си Богъ е подарилъ на човѣцитѣ едно откровение на Самия Себе си; и за всички, които ги приематъ, тѣ сж единъ щитъ противъ измамитѣ на Сатана. Пренебрегването на тѣзи истини е отворило портитѣ на злинитѣ, които се разпространяватъ тѣй широко въ религиозния свѣтъ сега. Сжщността и важността на Божия законъ сж изгубени до голѣма степенъ изъ предъ очи. Тѣй като не разбраха добре естеството, важността и задължителността на божествения законъ, хората се заблудиха и относно покаянието и освещението и чрезъ това се понижи масщабътъ на благочестието

въ черквитъ. Тукъ лежи тайната, защо на пробужданията въ наше време липсватъ Духътъ и силата Божии.

Въ различнитъ религиозни общества има мъже, които се отличаватъ по своята набожностъ, признаватъ този фактъ и съжаляватъ. Проф. Едуардъ Паркъ казва относно широко разпространенитъ опасности на Америка: „Единъ източникъ на опасностъ е и това, че отъ амвона пренебрегватъ да проповѣдватъ закона по-строго. Въ нѣкогашни дни амвонътъ бѣше отзвукъ на гласа на съвѣстѣта. . . Нашитъ най-добри проповѣдници даваха на проповѣдитъ си чудесна величественостъ чрезъ това, като следваха примѣра на Спасителя и въздигаха закона, неговитъ заповѣди и неговитъ заплашвания. Тъ повтаряха често двата голѣми принципа, че законътъ е едно копие на божественото съвършенство, и че единъ човѣкъ, който не обича закона, не обича и евангелието, понеже както законътъ, тѣй и евангелието сж едно огледало, което отражава истинския Божий характеръ. Тази опасностъ води къмъ една друга, а именно, да подкрепя злото на грѣха, неговото разпространение и наказуемостъ. Колкото законътъ е правъ, толкова непослушанието е неправо. . . .

[383]

Сродна съ споменатитъ вече опасности е опасността, да се подценява Божията справедливостъ. Модернитъ говорители отъ амвона сж наклонни да отдѣлятъ божествената справедливостъ отъ божествената доброта, и добротата да понижаватъ повече до едно чувство, отколкото да я въз-вишаватъ като принципъ. Новата богословска призма раздѣля онава, което Богъ е съчеталъ заедно. Дали божественитъ законъ е нѣщо добро, или зло? — Той е нѣщо добро. Тогава и справедливостъта е добра; понеже тя е една наклонностъ на волята, да прилага закона. Отъ привичката да подценява божествената справедливостъ и божественитъ законъ, разпространеностъта и наказуемостъта на човѣшкото непослушание, чо-

вѣкъ лесно изпада въ привичката, да умаловажава благодатѣта, която е донесла изкупление за грѣха. По такъвъ начинъ евангелието изгубва своята стойностъ и своята важностъ въ душитѣ на хората, и тѣ скоро ще бждатъ готови да отхвърлятъ важността и на самата Библия.

Много религиозни учители твърдятъ, че Христосъ чрезъ смъртъта Си премахналъ закона и че оттогава човѣцитѣ били освободени отъ неговитѣ изисквания. Има нѣкои, които го представятъ като тежко бремене и въ противовесъ на робството на закона въздигатъ високо даващата се чрезъ евангелието свобода.

Но пророцитѣ и апостолитѣ гледаха съвсемъ друго на свѣтия Божий законъ. Давидъ казваше : „Ще ходя свободно, защото търсихъ Твоитѣ заповѣди“. (Пс. 118: 45.) Апостолъ Яковъ, който писа следъ Христовата смъртъ, посочва на десеттѣ заповѣди като на „царския законъ“, „свършения законъ на свободата“. (Яков. 2 : 8 ; 1 : 25.) Писателятъ на Откровението следъ повече отъ половинъ столѣтие следъ разпятieto изговори едно блаженство за ония, „които изпълняватъ заповѣдитѣ Му, за да иматъ право да ядатъ отъ дървото на живота и да влѣзатъ въ града презъ портитѣ“. (Откр. 22: 14.) Твърдението, че Христосъ чрезъ смъртъта си отхвърлилъ закона на Своя Отецъ, е лишено отъ всѣко основание. Ако законътъ би могълъ да бжде промѣненъ или премахнатъ, тогава не би ставало нужда Христосъ да умре, за да избави човѣцитѣ отъ наказанието за грѣха. Далечъ отъ това, да премахне закона, Христовата смъртъ доказва, че той е непромѣнимъ. Божиятъ Синъ е дошелъ, „да възвеличи и прослави закона“. (Ис. 42 : 21.)

Той каза: „Не мислете, че съмъ дошелъ да наруша закона или пророцитѣ; не да наруша съмъ дошелъ, а да изпълня. Защото, истина ви казвамъ: докле премине небето и земята, ни една йота, ни една черти-

[384]

ца отъ закона нѣма да премине, докато всичко не се сбъдне“. (Мат. 5:17. 18.) А за Себе си Той казва: „Желая да изпълня волята Ти, Боже мой, и Твоятъ законъ е въ сърдцето ми“. (Пс. 39:9.)

Божиятъ законъ вече по естеството си е непромѣнимъ. Той е едно откровение на волята и на характера на своя авторъ. Богъ е любовъ, и Неговиятъ законъ е любовъ. Неговитъ два велики принципа сж любовъ къмъ Бога и любовъ къмъ човѣцитъ. „И тъй, любовта е изпълнение на закона“. (Римл. 13:10.) Характерътъ на Бога е справедливостъ и истина: отъ такова естество е и Неговиятъ законъ. Псалмистътъ казва: „Твоятъ законъ е истина“; „всички Твои заповѣди сж праведни“. (Пс. 118:142. 172.) И апостолъ Павелъ обяснява: „Законътъ е светъ, и заповѣдта света, справедлива и добра“. (Римл. 7:12.) Такъвъ единъ законъ, който е изразъ на Духа и на волята на Бога, трѣбва да бѣде също тъй постояненъ, както Оня, Който го е далъ.

Дѣлото на покаяние и освещение, чрезъ което човѣцитъ се помиряватъ съ Бога, се състои въ това, тѣ да бѣдатъ доведени въ хармония съ Неговия законъ. Въ началото човѣкътъ бѣше създаденъ по Божий образъ. Той бѣше въ пълна хармония съ природата и съ закона на Бога; принципитъ на справедливостта бѣха записани въ сърдцето му. Обаче грѣхътъ го отчужди отъ неговия Творецъ. Божествениятъ образъ не се отражаваше вече въ него. Неговото сърдце бѣше въ вражда съ принципитъ на Божия законъ. „Защото плътското мѣдруване е вражда противъ Бога; на закона Божий то се не покорява, нито пъкъ може“. (Римл. 8:7.) Но „Богъ тъй възлюби свѣта, че отдаде Своя единороденъ Синъ“, за да може човѣкътъ да бѣде помиренъ съ Бога. Чрезъ Христовитъ заслуги той може да бѣде доведенъ въ хармония съ своя Творецъ. Сърдцето му трѣбва да бѣде обновено чрезъ божествената благодать; той трѣбва да започне единъ новъ животъ отъ горе. Това преобразяване е

новорождението, безъ което, както Исусъ ни казва, никой не може да види царството Божие.

Първата стъпка къмъ помирението съ Бога е убеждението въ грѣха. „Грѣхътъ е беззаконие“; „чрезъ закона се познава грѣхътъ“. (1 Йоан. 3:4; Римл. 3:20.) За да познае грѣха си, грѣшникътъ трѣбва да изпита характера си споредъ Божия великъ масщабъ на справедливостта. Законътъ е едно огледало, което посочва съвършенството на единъ праведенъ характеръ и дава на човѣка възможность да види собственитъ си грѣшки.

Законътъ открива на човѣка неговия грѣхъ, но той не предвижда никакво лѣкарство противъ него. Докато на по-слушния обещава животъ, той обяснява, че смъртъ е участта на престѣпника. Само Христовото евангелие може да го освободи отъ осъждението или отъ опетнението на грѣха. Той трѣбва да се покае предъ Бога, Чийто законъ е престѣпвалъ, и да упражнява вѣра въ Христа, Който е неговата изкупителна жертва. Чрезъ това той получава прощение на дотогавашнитъ си грѣхове и става съучастникъ на божествената природа. Той е едно чадо Божие и е получилъ духа на осинование, чрезъ който вика: „Ава, Отче!“ (Римл. 8:15.)

[385]

Свободенъ ли е сега той, да престѣпва Божия законъ? Павелъ казва : „И тъй, унищожаваме ли закона чрезъ вѣрата ? Съвсемъ не, а утвърждаваме закона“. „Ние, които сме умрѣли за грѣха, какъ ще живѣемъ въ него?“ И Йоанъ обяснява : „Защото любовта къмъ Бога състои въ това: да пазимъ заповѣдитъ Му. И Неговитъ заповѣди не сж тежки“. (Римл. 3 : 31 ; 6 : 2 ; 1 Йоан. 5 : 3.) При новорождението сърдцето бива доведено въ хармония съ Бога, въ съгласие съ Неговия законъ. Извършило ли се е това огромно преобразяване въ грѣшника, той е преминалъ отъ смъртъ въ животъ, отъ грѣхъ въ светостъ, отъ престѣпление и упорство въ послушание и вѣрность. Стариятъ животъ на отчуждение отъ Бога е престаналъ ; започ-

налъ е новъ животъ на помирение, на вѣра и любовъ. Тогава „оправданието, изисквано отъ закона, ще се изпълни въ насъ, които живѣемъ не по плътъ, а по духъ“. (Римл. 8:4.) Тогава такава душа ще говори : „Колко обичамъ Твоя законъ ! Цѣль день размислямъ за него“. (Пс. 118:97.)

„Чрезъ закона се познава грѣхътъ“. Безъ закона човѣкъ нѣма правилно понятие за чистотата и светостъта на Бога или за собствената си вина и нечистота. Той нѣма истинско убеждение за грѣха и не чувствува нужда отъ разкаяние и покаяние. Тѣй като не познава своето изгубено състояние като престѣпникъ на Божия законъ, той не съзнава, че има нужда отъ изкупителната Христова кръвъ. Спасителната надежда се приема безъ основно преобразяване на сърдцето или промѣняне на живота. По такъвъ начинъ има много повърхностни обръщания, и къмъ черквата се присъединяватъ цѣли групи, които никога не сж били съединени съ Христа.

Фалшиви учения на светостъ, които сжщо произхождатъ отъ пренебрегването или отхвърлянето на божествения законъ, заематъ видно мѣсто въ днешнитъ религиозни движения. Тѣзи възгледи сж както фалшиви въ учението си, тѣй и опасни въ практическото имъ приложение, и фактътъ, че тѣ намиратъ тѣй широкъ приемъ, прави двойно необходимо, всички да разбиратъ ясно, какво учи Писанието по това.

Истинското освещение е едно библейско учение. Апостолъ Павелъ обясни въ едно послание до църквата въ Солунъ : „Тази е волята Божия, да бждете осветени“. И той се молъше : „А самъ Богъ на мира да ви освети напълно“. (1 Сол. 4:7; 5 : 23.) Библията учи ясно, що е освещение и какъ то може да се постигне. Спасителътъ се молъше за Своитъ ученици: „Освети ги чрезъ Твоята истина“. (Йоанъ 17 : 17. 19.) А Павелъ учеше, че вѣрующитъ трѣбва да бждатъ ос-

ветени чрез Светия Духъ. (Римл. 15 : 16.) А какво е дѣлото на Светия Духъ? Исусъ каза на своите ученици : „А кога дойде Оня, Духътъ на истината, ще ви упъти на всѣка истина“. (Йоанъ 16:13.) Сящо и псалмистътъ казва: „Твоятъ законъ е истина“. Чрезъ словото и духа на Бога за човѣцитъ се разтварятъ възвишенитъ, въплотенитъ въ Божия законъ принципи на справедливостта. И тъй като законътъ е „светъ, праведенъ и добъръ“, копие на божественото съвършенство, то следва, че и единъ развитъ въ послушание спрямо този законъ характеръ ще бѣде светъ. Христосъ е съвършенъ примѣръ на такъвъ характеръ. Той казва : „Както и Азъ спазихъ заповѣдитъ на Отца Си“. „Азъ върша винаги онова, което е Нему угодно“. (Йоанъ 15 : 10; 8 : 29.) Последователитъ на Христа трѣбва да бѣжатъ Нему подобни, трѣбва чрезъ Божията благодать да развиватъ характери, които хармониратъ съ принципитъ на Неговия свѣтъ законъ. Това е библейско освещение.

Това дѣло може да се извърши само чрезъ вѣра въ Христа, чрезъ силата на живѣещия въ душата Божий Духъ. Павелъ съветва вѣрующитъ : „Съ страхъ и трепетъ вършете вашето спасение, защото Богъ е, Който ви прави и да искате, и да действувате споредъ благата Му воля“. (Филип. 2:12. 13.) Християнинътъ ще чувствува чара на грѣха ; но той ще устоява въ постоянна борба противъ него. Тукъ е нужна Христовата помощъ. Човѣшката слабостъ се свързва съ божествената сила, и вѣрата извиква : „Да въздадемъ благодарение Богу, Който ни дарява победата чрезъ Господа нашего Исуса Христа !“ (1 Кор. 15 : 57.)

Свещеното Писание показва ясно, че дѣлото на освещението е едчо дѣло, което постепенно се развива. Когато грѣшникътъ при обръщането си намѣри миръ съ Бога чрезъ кръвта на изкуплението, християнскиятъ животъ едва що е започналъ. Сега той трѣбва да „се стреми къмъ съвършенство“, да започне да расте и се приближава къмъ съвърше-

нъ мжжъ, „до пълната възраст на Христовото съвършенство“, (Евр. 6:1; Ефес. 4 : 13.) Апостолъ Павелъ пише : „Но едно само правя : като забравямъ, що е задъ мене, и като се силно стремя къмъ това, що е предъ мене, тичамъ къмъ целта — къмъ наградата на горното отъ Бога призвание въ Христа Исуса“. (Филип. 3 :13. 14.) Петъръ ни посочва стъпките, които се изискватъ за постигане библейско освещение : „Затова, като положите всъко старание, принесете къмъ вѣрата си добродетель, къмъ добродетельта знание, къмъ знанието въздържание, къмъ въздържанието търпение, къмъ търпението благочестие, къмъ благочестието братолюбие, къмъ братолюбието любовь . . . Това като вършите, никога нѣма да погрѣшите“. (2 Петр. 1 : 5 — 10.)

[387]

Който е изпиталъ на себе си библейското освещение, ще проявява единъ смиренъ духъ. Подобно на Мойсея, той е видѣлъ тържественото величие на светостъта и своето собствено недостойнство, въ противоположностъ на чистотата и на възвишено-то съвършенство на Вѣчния.

Пророкъ Даниилъ бѣше единъ примѣръ на истинско освещение. Неговиятъ дълъгъ животъ бѣше изпълненъ съ благородно служене на неговия Господъ. Небесниятъ пратеникъ го нарече „желани мжжъ“ (Дан. 10 : 11). Но вмѣсто да твърди, че е чистъ и светъ, този почтенъ пророкъ се считаше самъ за грѣшенъ заедно съ на истина грѣшния израилъ, когато ходатайствуваше предъ Бога за народа си: „Ние поднасяме моленията си предъ Тебе, надѣвайки се не на нашата праведностъ, а на Твоето велико милосърдие“. „Съгрѣшихме; постъпвахме нечестиво“. „Докле говорѣхъ и се молѣхъ и изповѣдвахъ грѣховетъ си и грѣховетъ на моя народъ израиля . . .“ Когато при другъ единъ случай му се яви Божиятъ Синъ, той обяснява : „въ мене сила не остана“. (Дан. 9 : 15. 18. 20 ; 10 : 8.)

Когато Йовъ чу гласа на Господа изъ бурята, извика: „Азъ се отричамъ и разкайвамъ въ прахъ и пепель“. (Йовъ 42 : 6.) Когато Исаия видѣ Божията слава и чу херувимитѣ да викатъ: „Светъ, светъ, светъ е Господь Саваотъ!“ — извика : „Горко ми! Загинахъ!“ (Ис. 6 :3. 5.) Следъ като Павелъ бѣ възхитенъ до третото небе и чу неизразими думи, които никой човѣкъ не може да изговори“, той нарече себе си „най-малкиятъ отъ всички светии“. (2 Кор. 12 : 2 — 4 ; Еф. 3 : 8.) Любимецътъ Йоанъ, който почиваше на Исусовитѣ гърди и бѣше видѣлъ Неговата слава, падна като мъртъвъ предъ нозетѣ на ангела. (Откр. 1 : 17.)

У ония, които живѣятъ въ сѣнката на голготския кръсть, нѣма себезъзвишение, нито самохвалства, че сж свободни отъ грѣхове. Тѣ съзнаватъ, че тѣхниятъ грѣхъ е билъ, който е причинилъ душевнитѣ мъжки, които съкрушиха сърдцето на Божия Синъ ; а тази мисль винаги ще ги кара да се смиряватъ. Тѣзи, които сж най-тѣсно свързани съ Исуса, виждатъ най-ясно слабоститѣ и грѣховността на човѣчеството, и гѣхната единствена надежда се основава върху заслугитѣ на единъ разпнатъ и възкрѣсналъ Спасителъ.

Освещението, което сега се забелязва въ християнството, открива единъ духъ на себевъзвишение и равнодушие спрямо Божия законъ, поради което то се явява чуждо на библейската религия. Неговитѣ последователи учатъ, че освещението било дѣло на моментъ, чрезъ което тѣ само съ вѣра постигатъ пълна свѣтостъ. Вѣрвай само, казватъ тѣ, и ти ще получишъ благословението. Не се считатъ за нужни никакви други усилия отъ страна на получателя. А сжщевременно тѣ отричатъ и валидността на божествения законъ и твърдятъ, че били освободени отъ задължението да пазятъ Божиитѣ заповѣди. Възможно ли е, обаче, човѣци да могатъ да бждатъ свѣти и въ хармония съ волята и характера на Бога, безъ да дойдатъ въ съгласие съ принципитѣ, които

сж единъ изразъ на характера и на волята на Бога, и които представятъ онова, което Му е угодно ?

Желанието за една лека религия, която не изисква нито съсърдоточение, нито себеотрицание, нито отдѣляне отъ глупоститѣ на свѣта, е причината за всестранното раз-пространение на учението за спасението само чрезъ вѣра, и то чрезъ гола вѣра. Но какво казва Словото Божие? Апостолъ Яковъ говори: „Каква полза, братя мои, ако нѣкой казва, че ималъ вѣра, а дѣла нѣма ? Може ли го спаси вѣрата ? . . . Но искашъ ли да разберешъ, о суетни човѣче, че вѣрата безъ дѣла е мъртва ? Нали съ дѣла се оправда Авраамъ, нашиятъ отецъ, като положи върху жертвеника сина си Исаака ? Видишъ ли, че вѣрата съдействуваше на дѣлата му, и чрезъ дѣлата вѣрата стана съвършена ? . . . Видите ли, че човѣкъ се оправдава съ дѣла, а не само съ вѣра ?“ (Яков. 2 : 14—24.)

Свидетелството на божественото слово е противъ това забъркано учение за вѣра безъ дѣла. Да претендираме за благоволенieto на Небето, безъ да изпълняваме условията, при които може да ни бжде указана милостъ, е не вѣра, а произволъ ; понеже истинската вѣра има за основа обещанията и нарежданията на Свещеното Писание.

Никой да не се лъже съ вѣрата, че може да бжде свѣтъ, докато съзнателно престѣпва една отъ Божиитѣ заповѣди. Извършването на единъ съзнателенъ грѣхъ заставя убеждаващия гласъ на Духа да мълчи и раздѣля душата отъ Бога. Грѣхъ е престѣпване на закона. И „всѣкой, който съгрѣшава (престѣпва закона), не Го е видѣлъ, нито Го е позналъ“. (1 Йоан. 3 : 6.) Макаръ че Йоанъ въ посланията си пише тъй обстойно за любовта, той не се колебае да разкрие истинския характеръ на ония, които претендиратъ да сж осветени, докато живѣятъ въ престѣпване на божествения законъ. „Който казва : ‚познахъ Го‘, а заповѣдитѣ Му не пази, той е лъжець, и истината не е въ него; а който пази словото Му, въ него неистина

Божията любов е съвършена.“ (1 Йоан. 2 : 4. 5.) Това е пробниятъ камъкъ за всѣко вѣроизповѣдание. Ние не можемъ да считаме за свѣтъ никой човѣкъ, безъ да сме го провѣрили съ Божия единственъ масщабъ за свѣтостъ въ небето и на земята. Ако човѣцитѣ не признаватъ важността на нравствения законъ, ако умаловажаватъ Божиитѣ заповѣди и постѣпватъ леко: мислено, като престѣпватъ макаръ и най-малката отъ тѣзи заповѣди и учатъ така и другитѣ човѣци, тѣ биватъ считани отъ небето за недостойни, а отъ тование виждаме, че тѣхнитѣ претенции сж неоснователни.

[389]

Твърдението, да е нѣкой безъ грѣхъ, е вече само по себе си едно доказателство, че този, който предявява такива претенции, е далечъ отъ това, да бжде свѣтъ. Понеже такъвъ човѣкъ нѣма истинско понятие за безграничната чистота и светостъ на Бога и на Светия Духъ, или за това, какви трѣбва да сж тия, които трѣбва да хармониратъ съ Неговия характеръ, понеже той нѣма истинска представа за чистотата и възвишената хубостъ на Исуса, нито за лошотата и злото на грѣха, затова той счита себе си за свѣтъ. Колкото по голѣмо е отчуждението между него и Христа, колкото по-слаби сж неговитѣ понятия за характера и изискванията на Бога, толкова по-праведенъ ще се вижда той въ собственитѣ си очи.

Отреденото въ Свещеното Писание освещение включва въ себе си цѣлото сжщество : духъ, душа и тѣло. Павелъ се молѣше за солунцитѣ : „А Самъ Богъ на мира да ви освети напълно, и цѣлиятъ вашъ духъ и душата и тѣлото да се запази безъ порокъ при пришествието на Господа нашего Исуса Христа“. (1 Сол. 5 : 23.) Другъ единъ пътъ той писа на вѣрующии : „И тѣй, въ името на милосърдието Божие ви моля, братя, да представите тѣлата си въ жертва жива, свѣта и благоугодна Богу“. (Римл. 12 : 1.) По времето на древния израиль всѣки принасянъ въ жертва Богу даръ биваше грижливо преглежданъ. Намѣръше ли

се нѣкакъвъ порокъ въ жертвеното животно, то биваше върнато, понеже Богъ бѣше заповѣдалъ жертвата да бѣде „безъ порокъ“. Тѣй и на християнитѣ се предлага да представятъ „тѣлата си въ жертва жива, света и благоугодна Богу“. За това, обаче, всички тѣхни сили трѣбва да бѣдатъ опазени въ най-добро по възможностъ състояние. Всѣко нѣщо, което изтощава тѣлесната или духовната сила, прави човѣка неспособенъ да служи на своя Творецъ Пъкъ и би ли могълъ Богъ да хареса нѣщо, което не е нашето най-добро ? Христосъ каза: „Възлюби Господа, Бога твоего, съ всичкото си сърдце“. (Мат. 22 : 37.) Всички, които обичатъ Бога отъ цѣлото си сърдце, ще искатъ да Му посветятъ най-добрата служба отъ живота си и винаги ще се стремятъ къмъ това, да доведатъ всѣка своя лична сила въ съгласие съ законите, които изискватъ тѣ да бѣдатъ способни да вършатъ волята Му. Тѣ не ще отслабватъ и оскверняватъ жертвата, която принасятъ на своя Небесенъ Отецъ, чрезъ задоволяване жаждата си за удоволствия и страсти тѣ си.

[390] Петъръ казва : „Да отбѣгвате отъ плътскитѣ похоти, що воюватъ противъ душата“. (1 Петр. 2: 11.) Всѣко грѣховно задоволяване води къмъ затѣпяване на духовнитѣ сили и отслабва духовната и душевна способностъ за въз-приятие, тѣй че словото или Духътъ на Бога могатъ да упражнятъ само едно слабо влияние върху сърдцето. Павелъ пише на коринтянитѣ : „Нека се очистимъ отъ всѣка сквернота на плътта и на духа, като вършимъ свети дѣла съ страхъ Божий“. (2 Кор. 7 : 1.) И къмъ плодоветѣ на Духа : „любовъ, радостъ, миръ, дълготърпение, благостъ, милосердие, вѣра, кротостъ“ той прибавя и „въздържание“. (Гал. 5: 22. 23)

Обаче колко много, които се наричатъ християни, въпрѣки тѣзи боговдѣхновени наставления изтощаватъ силитѣ си въ стремежа си за печалби или покланяйки се на модата! Колко много унищожа-

ватъ дадената имъ отъ Бога сила чрезъ разпуснатъ животъ, пиене вино и забранени удоволствия ! И вмѣсто да укорява това зло, черквата често пжти го насърдчава, като възбужда охотата за ядене, желанието за печалби и любовта къмъ удоволствия, за да пълни отново касата си, която каса любовта къмъ Христа е много слаба да продоволствува. Ако Исусъ би влѣзълъ въ днешнитъ черкви и тамъ би видѣлъ несветитъ обноси и пиршествата (какъвто буквално е случаятъ въ Америка), които се вършатъ тамъ въ името на религията, не би ли разпждилъ Той отъ тамъ тѣзи сквернителити на храма, както никога изпжди сребромънителитъ отъ храма?

Апостолъ Яковъ ни казва, че мъдростъта, която иде отъ горе, „е първомъ чиста“. (Яков. 3 : 17) Ако той бѣше срещналъ мъже, които изговарятъ сжпото Исусово име съ уста, измърсени отъ тютюнъ, чийто дѣхъ и сжщество е проникнато отъ отвратителната му миризма, които оскверняватъ небесния въздухъ и принуждаватъ околнитъ си да дишатъ тази отрова — ако апостолътъ се бѣ натъкналъ на една тѣй противна на чистотата на евангелието привичка, не би ли я той осждилъ като земна, плътска, дяволска? Робити на тютюна могатъ да твърдятъ, че били напълн освѣтени, могатъ да говорятъ за надежда за небето; но Божието слово казва ясно: „Нѣма да влѣзе въ него нищо нечисто“. (Откр. 21 ; 27.)

„Или не знаете, че тѣлото ви е храмъ на Духа Светаго, Който живѣе въ васъ и Когото имате отъ Бога, и че не принадлежите на себе си? Защото вие сте скжпо купени. Затова прославете Бога въ телата си и въ душитъ си, които сж Божи“. (1 Кор. 6 : 19.20.) Човѣкътъ, чието тѣло е единъ храмъ на Светия Духъ, не ще се остави да бжде направенъ робъ на нѣкоя гибелна привичка. Неговитъ сили принадлежатъ на Христа, Който го е изкупилъ съ кръвта Си. Всичко което той има, е на Господа. Какъ би могълъ да се провини той въ разсипничество на повѣренитъ му

[391]

блага? Християни по име изразходватъ годишно огромни суми за без-полезни и вредни удоволствия, докато души гинатъ поради лишение отъ хлѣба на живота ; тѣ крадатъ Бога въ десѣтъци и жертви, като полагатъ повече на олтара на гибелнитѣ страсти, отколкото да даватъ за подкрепа на беднитѣ и за разпространение на евангелието. Ако всички така наречени Христови последователи бѣха наистина освѣтени, тѣхнитѣ сръдства, вмѣсто да бждатъ употребявани за безполезни и дори вредни удоволствия, щѣха влѣзатъ въ сѣкровищницата на Господа, а сами тѣ биха били за другитѣ примѣръ на въздържание, себеотрицание и себепожертвование. Тогава тѣ биха били свѣтлина на свѣта.

Свѣтътъ се е отдалъ на себезадоволяване. „Похотъта на плѣтъта, похотъта на очитѣ и гордостъта житейска“ сж завладѣли множеството. (1 Йоан. 2:16.) Обаче Христовитѣ последователи иматъ едно посвето призвание: „Затова излѣзте изъ сръдата имъ и се отдѣлете, казва Господъ, и до нечисто се не допирайте“. Въ свѣтлината на Словото Божие ние можемъ съ право да кажемъ, че никое освещение не може да бжде истинско, ако то не подействува за пълното отказване отъ всѣки грѣховенъ стремежъ и отъ удоволствието на свѣта.

За такива, които изпълняватъ съвета: „Излѣзте изъ сръдата имъ и се отдѣлете. . . и до нечисто се не допирайте“, хе отнася Божието обещание : „И Азъ ще ви приема ; и ще ви бжда Отецъ, а вие ще бждете Мои синове и дѣщери, казва Господъ Вседържителъ“. (2 Кор. 6: 17. 18.) Привилегия и дългъ на всѣки християнинъ е, да направи богата и ценна опитность съ божественото обещание. „Азъ съмъ свѣтлината на свѣта, казва Спасителтъ; който Ме последва, той не ще ходи въ мрака, а ще има свѣтлината на живота“. (Иоанъ 8 : 12.) „Пжтеката на праведнитѣ е като лжчезарно свѣтило, което свѣти все повече и повече досрѣдъ пладне“. (Притчи 4 :18.) Всѣка една стѣпка въ вѣ-

рата и въ послушанието довежда душата въ по-тъсна връзка съ Свѣтлината на свѣта, въ която „нѣма тъмнина“. Свѣтлитъ лъчи на Слънцето на правдата огрѣватъ Божиитъ служители, и тѣ трѣбва да отражаватъ Неговата свѣтлина. Сжщо както звездитъ ни учатъ, че въ небето има едно голѣмо свѣтило, чийто блѣсъкъ ги освѣтлява, тѣй и християнитъ трѣбва да изявяватъ, че на трона на всемира седи единъ Богъ, чийто характеръ е достоенъ за прослава и подражание. Плодоветъ на Неговия Духъ, чистотата и свѣтостта на Неговия характеръ ще се откриватъ въ Неговитъ свидетели.

Павелъ описва въ Посланието си до колосянитъ богатитъ благословения, които ще се дадатъ на Божиитъ чада. Той казва : „Ние. . . не преставаме да се молимъ за васъ и да просимъ, щото вие да имате пълно познание на волята Му въ всѣка предмърость и духовно разбиране, та да по-стѣпвате достойно за Бога, като Му угождавате въ всичко, като принасяте плодъ въ всѣко добро дѣло и растете въ познаванетоъ Бога, като се укрепявате съ всѣкаква сила чрезъ Неговата славна мощъ за всѣко търпение и великодушие съ радость“. (Кол. 1 : 9—11.)

[392]

На друго мѣсто той пише за желанието си, братята въ Ефесъ да могатъ да познаятъ напълно величието на християнскитъ привилегии. Той имъ разкрива въ извънредно ясни изрази чудесната мощъ и познание, които тѣ могатъ да пригежаватъ като синове и дъщери на Всевишния. Тѣхна привилегия бѣше, крепко да се утвърдятъ „чрезъ Духа Му въ вѣтрешния човѣкъ“, да бждатъ „вкоренени и утвърдени въ любовь“, да могатъ да проумѣятъ „съ всички свѣтии, що е ширина и дължина, дълбочина и височина“ на Божията любовь и да узнаятъ „Христовата любовь, която превъзхожда всѣко знание“. Но молитвата на апостола достига кулминационната точка на привилегиитъ, когато той се моли, да

се изпълнятъ съ „всичката пълнота Божия“. (Ефес. 3 :16—19.)

Тукъ ни се посочва възвишената целъ, която ние можемъ да постигнемъ чрезъ вѣрата въ обещанията на нашия Небесенъ Баща, като изпълняваме поставенитѣ отъ Него изисквания. Чрезъ Христовата заслуга ние имаме достъпъ до трона на Безкрайната Мощъ. „Оня, Който и собствения Си Синъ не пощади, а Го отдаде за всички ни, какъ нѣма да ни подари съ Него и всичко?“ (Римл 8:32.) Отецъ даде на Сина Си Своя Духъ безъ мърка ; а ние можемъ да имаме частъ отъ неговата пълнота. Исусъ казва : „Ако вие, бидейки лукави, умѣете да давате добри даяния на чадата си, колко повече Отецъ Небесни ще даде Духъ Свети на ония, които Му искатъ !“ „Ако поискате нѣщо въ Мое име, Азъ ще го направя“. „Искайте, и ще получите, за да бжде радостъта ви пълна“. (Лука 11 : 13 ; Йоан. 14 : 14 ; 16 : 24.)

Докато животътъ на християнина се отличава съ смирение, при това не трѣбва да се забелязва опечаленостъ или самоунижение. Привилегия на всѣки единъ е да живѣе тѣй, както е угодно на Бога, и Той може да го благослови. Нашиятъ Небесенъ Баща не иска, ние винаги да се чувствуваме осждени и въ тъмнина. Не е никакво доказателство за истинско смирение, ако вървимъ съ наведена глава и съ сърдца, изпълнени съ мисли за себе си. Ние можемъ да идваме при Исуса, да се оставимъ да бждемъ очистени отъ Него и да устояваме предъ закона безъ срамъ или угризения на съвѣстъта. „И тѣй, сега нѣма никакво осждане за ония, които сж въ Христа Исуса и живѣятъ не по плътъ, а по духъ“. (Римл. 8:1.)

Падналитѣ Адамови синове чрезъ Исуса ставатъ „чада Божии“, защото „както Освещаващиятъ, тѣй и освещаванитѣ, всички сж отъ Едного ; затова Той не се срамува да ги нарича братя“. (Евр. 2 : 11.) Животътъ на християнина би трѣбвало да бжде единъ животъ на вѣра, на победа и на радостъ въ Бога. „За-

щото всъки, който е роденъ отъ Бога, побеждава свѣта ; и тази е победата, която победи свѣта — нашата вѣра“. (1 Йоан. 5 : 4.) Наистина, Божиятъ служителъ Неемия е казалъ : „Радостъта предъ Господа е подкрепа за васъ“. (Неем. 8 : 10.) И Павелъ пише : „Радвайте се винаги въ Господа, и пакъ ще кажа: радвайте се!“ „Винаги се радвайте. Непрестанно се молете. За всичко благодарете ; защото такава е спрямо васъ волята Божия въ Христа Исуса“. (Филип. 4 : 4 ; 1 Сол. 5 : 16 — 18.)

Това сж плодетъ на библейското покаяние и освещение ; и понеже възвишенитъ принципи на правдата, както Божиятъ законъ ги представя, сж тѣй равнодушно пренебрегвани отъ християнския свѣтъ, затова тѣзи плодове се виждатъ тѣй рѣдко. Пакъ по тази причина се проявява тѣй малко онава дълбоко, трайно действие на Божия Духъ, което характеризираше пробужданията въ по-раншни години.

Като гледаме къмъ Господа, ние биваме преобразени. И понеже ония предписания, въ които Богъ открива на хората съвършенството и светостъта на характера Си, биватъ пренебрегвани, и мисълъта на народа се влияе отъ човѣшки учения и възгледи, то съвсемъ не е за очудване, че е настаналъ такъвъ отпадъкъ на живото благочестие въ черквата. Господъ е казалъ: „Мене, източника на жива вода, оставиха, и си издълбаха пукнати водоеми, които не могатъ да държатъ вода“. (Йер. 2: 13.)

„Блаженъ е оня човѣкъ, който не отива въ събранието на нечестивци... а въ закона на Господа е волята му и върху Неговия законъ той размишлява денемъ и нощемъ ! И ще бжде той като дързо, посадено край водни потоци, което дава плода си въ свое време, и чийто листъ не вѣхне ; и въ всичко, що върши, ще успѣе“. (Пс. 1 : 1—3.) Само като се даде отново подобаващето мѣсто на Божия законъ между Неговия народъ, ще може отново да се извърши ед-

но пробуждане на началната вѣра и на първото благочестие. „Тѣй казва Господь: Спрете се въ вашитѣ пѣтища, разгледайте и разпитайте за стародавнитѣ пѣтища, де е добриятѣ пѣть ; вървете по него, и ще
[394] намѣрите покой на душитѣ си“. (Йер. 6 : 16.)

Епизод 28—Иследвателниятъ сждъ.

„Видѣхъ най-сетне“, пише пророкъ Даниилъ, че „бидоха поставени престоли, и седна Стариятъ по дни; облъклото Му бѣше бѣло като снѣгъ, и космитъ на главата му — като чиста вълна ; престолътъ Му — като огненъ пламъкъ, колелата Му — като пламтящъ огънь. Огнена рѣка излизаше и минаваше предъ Него; хиляда хиляди Му служеха, и десетки хиляди по десетъ хиляди предстояха предъ Него; сждии седнаха, и книги се разтвориха“. (Дан. 7 : 9. 10)

Тѣй на пророка бѣше представенъ въ видение великиятъ и тържественъ день, когато характерътъ и животътъ на всѣки единъ ще премине предъ Великия Сждия на цѣлия свѣтъ. Стариятъ по дни е Богъ Отецъ. Псалмистътъ казва: „Преди още да се родятъ планинитъ, Ти си образувалъ земята и вселенната, и отъ-вѣка до-вѣка Ти си Богъ“. (Пс. 89 : 2.) Той, първопричината на всѣко сществуване и източникътъ на всички закони ще председателствува сжда. А като служители и свидетели на този великъ сждъ ще присѣтствуватъ свѣти ангели, чието число е „хиляди по хиляди и десетохиляди по десетохиляди“.

„Гледахъ въ нощнитъ видения, и ето, на небесни облаци идѣше съкашъ Синъ Човѣчески, дойде до Стария по дни и биде доведенъ при Него. И Нему бѣ дадена властъ, слава и царство, за да му служатъ всички народи, племена и езици; владичеството Му е владичество вѣчно, което нѣма да премине, и царството Му не ще се разруши“. (Дан. 7: 13. 14.) Тукъ описаното идване на Христа не е Неговото пришествие на земята. Той идва предъ „Стария по дни“ въ небето, за да приеме властъ, слава и царство, които Му се даватъ при завършването на Неговото посрѣд-

[395]

ническо дѣло. За това идване, а не за пришествието Му на земята, е предсказано въ пророчеството, че то ще стане въ свършването на 2300-та дни, значи въ 1844 година. Придруженъ отъ небесни ангели влиза нашиятъ великъ Първосвещеникъ въ Светая светихъ и тамъ се явява предъ Бога, за да извърши последнитъ дѣла на Своето служение за човѣцитъ, за да извърши дѣлото на изследвателния съдъ и да издействува умилостивение за всички, които се окажатъ достойни за Неговитъ благодеяния.

Въ символичната служба само тия, които идваха съ изповѣдь и разкаяние предъ Бога, чиито грѣхове бѣха пре-несени върху светилището чрезъ кръвта на умилостивителната жертва, участваха въ службата на умилостивителния день. Тѣй и въ великия день на последното умилостивение и на изследвателния съдъ ще бждатъ разглеждани само случаитъ на изповѣдващия се Божий народъ. Съдътъ надъ безбожнитъ е едно особено, отдѣлно отъ това дѣло, което ще се извърши по-късно. „Защото време е да почне съдътъ отъ Божия домъ; ако пъкъ почне първомъ отъ насъ, какъвъ ли ще е краятъ на ония, които се не покоряватъ на Божието евангелие?“ (1 Петр. 4: 17.)

Книгитъ на небето, въ които стоятъ отбелязани имената и дѣлата на човѣцитъ, ще определятъ решенията на съда. Пророкъ Даниилъ казва: „Съдии седнаха, и книги се разтвориха“. Писателятъ на Откровението добавя къмъ списанието на същото събитие: „Отвори се и друга книга — книгата на живота; и съдени бѣха мъртвитъ по записаното въ книгитъ, споредъ дѣлата си“. (Откр. 20 : 12.)

Книгата на живота съдържа имената на всички, които нѣкога сж постѣпили на служба Богу. Исусъ каза на своитъ ученици: „Радвайте се, че имената ви сж написани на небесата“. (Лука 10:20.) Павелъ говори за своитъ вѣрни съработници, „чиито имена сж въ книгата на живота“. (Филип. 4 : 3.) Поглеждайки

къмъ „такова тежко време, каквото не е имало“, Даниилъ обяснява, че Божиятъ народъ трѣбва да бжде избавенъ, и то всички, „които бждатъ намърени, че сж записани въ книгата“. (Дан. 12 : 1.) Въ Откровението се казва, че въ Божия градъ могатъ да влѣзатъ „само ония, които сж записани въ книгата на живота при Агнеца“. (Откр. 21 : 27.)

Една „Паметна книга“ се води отъ Господа, въ която стоятъ отбелязани добритъ дѣла на всички, които се боятъ отъ Бога и почитатъ името Му“. (Мал. 3 : 16.) Тѣхнитъ думи на вѣра, тѣхнитъ дѣла на любовъ сж отбѣлязани въ небето. Неемия говори за това, когато казва: „Помени ме, Боже мой, за това, и не личавай усърднитъ ми работи, които сторихъ за дома на моя Богъ и за службата при Него!“ (Неем. 13 : 14.) Въ паметната книга се увѣковѣчава всѣко праведно дѣло. Тамъ се намира вѣрно докладвано всѣко победено искушение, всѣко надвито зло, всѣка изговорена дума на нѣжно състрадание; тамъ сж вписани всѣко пожертвувателно дѣло, всѣка претърпѣна заради Христа скръбъ или болка. Псалмистътъ казва: „У Тебе сж изброени моитъ скитания; тури слезитъ ми въ съдъ при Тебе — не сж ли тѣ въ Твоята книга?“ (Пс. 55 : 9.)

[396]

Тамъ се води и единъ докладъ за грѣховетъ на човѣцитъ. „Защото Богъ ще изведе на съдъ всѣка работа и всичко тайно, било то добро, било лошо“. (Екл. 12 : 14) Спасителътъ каза: „За всѣка празна дума, която кажатъ човѣцитъ, ще отговарятъ въ съдния день; защото по думитъ си ще бждешъ оправданъ, и по думитъ си ще бждешъ осъденъ“. (Мат. 12 : 36. 37.) Тайнитъ намърения и подбуждения ще се явятъ въ оня безпогрѣшенъ списъкъ, понеже Богъ „ще изнесе на виделина тайнитъ на мрака и ще извади на яве намъренията на сърдцето“. (1 Кор. 4 : 5.) „Ето, какво е написано предъ лицето Ми . . . тѣхнитъ беззакония, казва Господъ, и беззаконията на бащитъ имъ“. (Ис. 65 : 6. 7.)

Всѣко едно дѣло бива подложено на разследване предъ Бога и вписано като вѣрностъ или невѣрностъ. Въ небеснитѣ книги срещу името на всѣки единъ се вписва съ най-голъма точностъ всѣка лоша дума, всѣка егоистична постѣпка, всѣки неизпълненъ дѣлгъ, всѣки скритъ грѣхъ и всѣка изкуствена подправка. Пренебрегнати изпратени отъ небето предупреждения или изобличения, прахосани моменти, неизползвани случаи, упражнено за добро или за зло влияние съ неговитѣ обширни последици — всичко това се вписва отъ водящия докладитѣ ангелъ.

Божиятъ законъ е мѣрката, споредъ която се измѣрватъ животътъ и характерътъ на човѣка въ сѣда. Мѣдрецътъ казва: „Бой се отъ Бога и пази Неговитѣ заповѣди, защото въ това се заключава всичко за човѣка; защото Богъ ще изведе на сѣдъ всѣка работа и всичко тайно, било то добро, било лошо“. (Екл. 12:13. 14.) Апостолъ Яковъ увещава своитѣ братя: „Говорете и постѣпвайте като човѣци, които ще бѣдатъ сѣдени по закона на свободата“. (Яков. 2:12.)

Който се намѣри достоенъ въ сѣда, ще участвува въ възкресението на праведнитѣ. Исусъ каза : „Но ония, които се сподобиха да получатъ оня свѣтъ и възкресението отъ мѣртвитѣ . . . сж равни на ангели и, бидейки синове на възкресението, сж синове Божии“. (Лука 20:35. 36.) „И ще излѣзатъ : които сж правили добро, ще възкрѣснатъ за животъ“. (Йоанъ 5:29.) Праведнитѣ мѣртви ще бѣдатъ възкресени чакъ следъ сѣда, въ който тѣ сж били намѣрени достойни за възкресението за животъ. Тѣй че тѣ не ще присѣтствуватъ лично въ сѣда, когато ще се разследватъ тѣхнитѣ житейски доклади и ще се решава участъта имъ.

Исусъ ще застане като тѣхенъ ходатай и ще ходатайствува предъ Бога за тѣхъ. „И ако нѣкой съгрѣши, то предъ Отца имаме ходатай, Исуса Христа Праведника“. (1 Йоан. 2:1.) „Защото Христосъ влѣзе не въ

ржкотворно светилище, което е само образъ на истинското, но въ самото небе, за да се яви сега предъ Божието лице за насъ“. „Затова Той може и винаги да спасява ония, които дохождатъ чрезъ Него при Бога, понеже е всякога живъ, за да ходатайствува за тяхъ“. (Евр. 9:24; 7:25.)

[397]

Когато книгитъ се отворятъ, предъ Бога ще бжде разследванъ животътъ на всъки единъ, който е вървалъ въ Исуса. Нашиятъ Ходатай започва съ ония, които най-първо сж живѣли на земята, тогава минава отъ поколѣние на поколѣние и привършва съ живущитъ. Всъко име бива споменато, случаятъ на всъки единъ бива най-точно разследванъ. Нъкои имена биватъ приети, нъкои отхвърлени. Ако нъкои иматъ отбелязани въ книгитъ грѣхове, които не сж изповѣдани и простени, тѣхнитъ имена биватъ отстранени отъ книгата на живота и отбелязанитъ имъ добри дѣла биватъ заличени отъ Божията паметна книга. Господъ обясни на Мойсея : „Ще излича изъ книгата си оноговаъ който е съгрѣшилъ предъ Мене“. (Изх. 32:33) А пророкъ Йезекиилъ казва : „И праведникъ ако отстъпи отъ своята правда и постѣпва неправедно. .. ще бжде ли живъ ? Всички негови добри дѣла каквито е вършилъ, не ще бждатъ спомне ни“ (Йез. 18:24.)

Срещу имената на всички, които наистина сж се разкаjali за грѣховетъ си и съ вѣра сж приели Христовата кръвъ като умилоствителна жертва за тѣхъ, въ небеснитъ книги е отбелязано прощение. Тѣй както тѣ сж станали съучастници на Христовата правда и характерътъ имъ е намѣренъ въ хармония съ Божия законъ, тѣхнитъ грѣхове биватъ заличени, а сами тѣ биватъ намѣрени достойни за вечния животъ. Господъ обяснява чрезъ пророкъ Исая : Азъ, Азъ самъ изглаждамъ твоитъ престѣпления заради Самаго Мене, и грѣховетъ ти не ще спомена“. (Ис. 43:25.) Исусъ казва : „Който побеждава, той ще се облѣче съ бѣли дрехи, и нѣма да залича името му предъ

Моя Отецъ и предъ Неговитъ ангели“. „Всѣки, който Мене признае предъ човѣцитъ, ще призная и Азъ него предъ Моя Отецъ Небесенъ ; а който се отрече отъ Мене предъ човѣцитъ, и Азъ ще се отрека отъ него предъ Моя Отецъ Небесенъ“ . (Откр. 3:5; Мат. 10 : 32. 33.)

Най-живото участие на човѣци при съдебни процеси въ земни съдилища дава само слаба представа за участието въ небесното съдилище, когато вписанитъ въ книгата на Агнеца имена ще бждатъ представени за разследване предъ Сждията на цѣлия свѣтъ. Божественитъ Посрѣдникъ представя молба, щото всички, които сж победили чрезъ вѣра въ Неговата кръвъ, да получатъ прощение за престѣпленията си, за да бждатъ отново поставени въ рая и коронясани като сънаследници съ Него, за да се върне „предишното владичество“. (Мих. 4 : 8.)

[398] Сатана се надѣваше, по-срѣдствомъ старанията си да изкуси и измами човѣцитъ и да осуети божественитъ планъ при сътворението на човѣка ; но сега Христосъ моли, този планъ да бжде извършенъ, като че ли човѣкътъ никога не е падалъ въ грѣхъ. Той иска за Своя народъ не само пълно прощение и оправдание, но и участие въ Неговата слава и едно седалище на Неговия тронъ.

Докато Исусъ ходатайствува за тѣзи човѣци, сатана ги обвинява предъ Бога като престѣпници. Голѣмиятъ измамникъ се е опитвалъ да ги вплете въ невѣрието и да ги накара да изгубятъ довѣрие въ Бога, да се отклонятъ отъ Неговата любовъ и да нарушатъ закона Му. А сега той посочва на доклада за тѣхния животъ, на несъвършенствата въ тѣхния характеръ, на неподобието имъ съ Христа, съ което сж причинили позоръ на своя Изкупителъ, и на всички грѣхове, за извършването на които той ги бѣше съблазнилъ, и сега, осланяйки се на това, той претендира, че тѣ съ негови поданици.

Исусъ не извинява грѣховетъ имъ, обаче посочва на тѣхното разкаяние и на тѣхната вѣра и моли за тѣхъ, да бждатъ простени ; Той показва нараненитъ си рѣце предъ Отца и предъ светитъ ангели и извиква : Азъ ги познавамъ по име, записалъ съмъ ги на рѣцетъ си. „Жертва Богу е духъ съкрушенъ ; сърдце съкрушено и смирено, Ти, Боже, не ще презрешъ“. (Пс. 50 : 19.) А на обвинителя на народа си Той казва : „Господъ да ти забрани, сатано, да ти забрани Господъ, Който е избралъ Йерусалимъ! Не е ли той главня, изтеглена отъ огънь?“ (Зах. 3 : 2.) Христосъ ще облъче Своитъ вѣрни въ собствената Си правда, за да може да ги представи на Отца Си „славна църква, която нѣма петно или порокъ, или нѣщо подобно“. (Ефес. 5 : 27.) Тѣхнитъ имена стоятъ въ книгата на живота, и за тѣхъ е писано : „Тѣ ще ходятъ съ Мене въ бѣли дрехи, понеже сж достойни“. (Откр. 3 : 4.)

Тѣй ще се осщществи съвършеното изпълнение на обещанието на новия заветъ : „Ще простя беззаконията имъ и за грѣховетъ имъ нѣма вече да си спомня“. Въ ония дни и въ онова време, казва Господъ, ще търсятъ неправдата Израилева, и не ще я има, и — грѣховетъ на Юда, и не ще се намѣрятъ“. (Йер. 31 : 34; 50 : 20.) „Въ оня день младочката Господня ще се яви въ хубость и честь, и плодътъ на страната — въ величие и слава, за уцѣлѣлитъ синове Израилеви. Тогава останалитъ на Сионъ и уцѣлѣлитъ въ Йерусалимъ — всички, записани като живѣещи въ Йерусалимъ, ще се наричатъ свѣти“. (Ис. 4 : 2. 3.)

Изследвателниятъ съдъ и заличаването на грѣховетъ трѣбва да бждатъ привършени преди пришествието на Господа. Тѣй като мъртвитъ трѣбва да бждатъ сждени споредъ това, което стои писано въ книгитъ, невъзможно е грѣховетъ на човѣцитъ да могатъ да бждатъ заличени преди привършването на сжда, който ще изследва тѣхнитъ случаи. Апостолъ Петъръ казва ясно, че грѣховетъ на вѣрующитъ трѣбва да бждатъ заличени, „за да дойдатъ времена

за прохлаждане предъ лицето на Господа, и Той да прати предсказания вамъ Исуса Христа“. (Деян. 3 : 19.20.) Когато изследвателниятъ съдъ бжде привършенъ, ще дойде Христосъ, и заплатата Му съ Него, за да отдаде всъкому споредъ каквито сж били дѣлата му.

Въ символичната служба първосвещеникътъ, следъ като бѣше издействувалъ умилоствение за израиля, излизаше вѣнъ и благославяше църквата. Тѣй и Христосъ следъ привършването на Своята посрѣдническа служба „безъ грѣхъ ще се яви ... за спасение“ (Евр. 9:28), за да благослови Своя очакващъ Го народъ съ вѣченъ животъ. Както свещеникътъ, следъ като отнемѣше грѣховетъ отъ свещището, ги възлагаше върху главата на свободния козелъ, тѣй Христосъ ще възложи всички тия грѣхове върху сатана, причинителя и подбудителя на грѣха. Свободниятъ козелъ, който понасяше грѣховетъ на израиля, биваше изпѣденъ „въ пустинята“ (Лев. 16 : 22.); сжщо тѣй и сатана, понасяйки вината за всички грѣхове, къмъ които той е подвелъ Божия народъ, ще бжде заточенъ хиляда години на земята, която тогава ще бжде пуста и безъ жители, и най-после ще претърпи пълно наказание за грѣха въ огъня, който ще унищожи всички безбожни. По такъвъ начинъ великиятъ из-купителенъ планъ ще бжде завършенъ съ окончателното из-кореняване на грѣха и съ освобождението на всички, които сж пожелали да противостоятъ на лукавия.

Въ предсказаното за сжда време, въ изтичането на 2300-та дни въ 1844 год., започваше дѣлото на изследването и на заличаването на грѣховетъ. Всички, които нѣкога сж приели Христовото име, ще бждатъ подложени на едно точно разследване. Живи и мъртви ще трѣбва да бждатъ сждени „споредъ записаното въ книгитъ и споредъ дѣлата имъ“.

Грѣхове, които не сж били изповѣдани на Бога и оставени, не ще бждатъ простени и заличени отъ

книгитъ, но въ деня на Бога ще застанатъ като свидетели противъ грѣшника. Той може да е вършилъ злитъ си дѣла при дневна свѣтлина или въ тъмнината на нощта — тѣ сж били „голи и разкрити“ предъ Оня, въ Чиито рѣце сме ние. Божиитъ ангели сж виждали всѣки грѣхъ и сж го вписвали въ безпогрѣшнитъ книги. Човѣкъ може да укрива грѣха, да го отрича, да го прикрива отъ баща, майка, жена, деца или приятели; никой другъ, освенъ виновнитъ престѣпници, може да не подозира и най-малката неправда; но тя е открита предъ небеснитъ сжщества. Мракътъ на най-тъмната нощъ, тайната на най-измамливитъ изкуства не сж достатъчни, за да забулятъ дори една само мисълъ предъ всемъдростъта на Вечния. Богъ има точенъ списъкъ на всички доклади за неправди, за всѣка недобра постѣпка. Той не може да бжде измаменъ отъ единъ само на видъ благочестивъ характеръ. Човѣцитъ могатъ да бждатъ измамени отъ тия, които сж съ покварени сърдца; но Богъ прониква презъ всѣка пристрастка и познава вжтрешния животъ.

[400]

Колко сериозна е тази мисълъ! Днитъ единъ следъ другъ потъватъ въ вѣчностъта, като попълватъ небеснитъ книги съ своитъ доклади. Изговорени еднажъ думи, извършени еднажъ дѣла никога не могатъ да бждатъ повърнати назадъ. Ангелитъ сж вписали и доброто, и злото. Най-мощниятъ завоевателъ на земята не е въ състояние да отнеме назадъ доклада и на единъ единственъ день. Нашитъ постѣпки, нашитъ думи, дори най-тайнитъ ни подбуждения ще допринесатъ за опредѣлянето на нашата участъ за животъ или за смъртъ. Макаръ ние да ги забравяме, тѣ ще свидетелствуватъ за нашето оправдание или осжждение.

Тѣй точно, както чертитъ на лицето се отбелязватъ върху гладкото стѣкло на фотографа, тѣй вѣрно е представенъ и нашиятъ характеръ въ книгитъ горе. Но колко малко се грижимъ ние за доклада, който

трѣбва да застане предъ очитѣ на небесни сжщества ! Ако покривалото, което отдѣля видимия свѣтъ отъ невидимия, би могло да бжде отнето, и ако човѣцитѣ биха могли да видятъ единъ ангелъ, който отбелязва всѣка дума и всѣка постжпка, които ще бждатъ разкрити въ сжда, колко много всекидневно изговаряни думи биха останали неизговорени и колко много дѣла — неизвършени!

Въ сжда ще бжде точно претеглено използването на всѣка дадена дарба. Какъ сме употрѣбили ние даденитѣ ни отъ Небето блага? Ще получили Господъ при явлението Си Своето съ лихви? Вложили ли сме ние повѣренитѣ ни въ ржка, сърдце и умъ сили за прослава на Бога и за благословение на свѣта? Какъ сме употрѣбили нашето време, нашето перо, нашия гласъ, паритѣ, влиянието си ? Какво сме направили ние за Христа въ образа на беднитѣ, на страдащитѣ, на вдовицитѣ и на сирацитѣ ? Богъ ни е направилъ съхранители на Неговото свето слово ; какво сме направили ние съ свѣтлината и истината, които ни сж били дадени, за да можемъ да наставляваме човѣцитѣ за спасение ? На едно голо вѣроизповѣдание въ Христа не се отдава никаква ценностъ ; само любовта, която се проявява въ дѣла, се счита за истинска. И пакъ само любовта е, която прави известна постжпка ценна въ очитѣ на Небето. Всичко, което се върши отъ любовъ, бива прието отъ Бога и възнаградено, колкото и дребно да изглежда то въ човѣшкитѣ очи.

[401]

Скритото себелюбие на човѣцитѣ е разкрито въ книгитѣ на небето. Тамъ се намира докладътъ за неизпълнени дългове къмъ съчовѣцитѣ, за пренебрегване изискванията на Спасителя. Тамъ тѣ ще видятъ, колко често сж били отдавани на сатана подобащитѣ на Христа мисли, време и сили. Печаленъ е докладътъ, който ангелитѣ отнасятъ въ небето. Надарени съ разумъ сжщества, изповѣдващи се за Христови последователи, сж всецѣло заплениени отъ

стремежъ за свѣтски притежания или отдаване на земни удоволствия. Пари, време и сили се жертвуватъ за разкошества и себезадово. ляване ; само малко минути се посвѣтвяватъ на молитва, за изследване Писанието, за смирение на душата и за изповѣждане на грѣховете.

Сатана изнамира безброй планове, за да ангажира мислитъ ни, за да не се занимаватъ тѣ съ дѣлото, съ което би трѣбвало да сме запознати най-добре. Най-гольмиятъ измамникъ мрази великитѣ истини, които изявяватъ една умилоствителна жертва и единъ всемогщъ посрѣдникъ. Той знае, че за него всичко зависи отъ това, да отклони мислитъ отъ Исуса и отъ Неговата истина.

Който би искалъ да бжде съучастникъ на благодеянията на Христовото посрѣдничество, не трѣбва да допуца нищо да го отклонява отъ неговия дългъ, да усвѣршенствува освещението си въ страхъ Божий. Вмѣсто да посветява скъпоценни часове на удоволствия, на разкошъ и на стремежъ за печалби, той трѣбва да ги посвети на едно сериозно, благоговѣйно изучаване на словото на истината. Божиятъ народъ трѣбва да разбира ясно и добре сжщостта на свѣтилището и на изследвателния съдъ. Всички се нуждаятъ да разбиратъ лично положението и дѣлото на тѣхния великъ Първосвещеникъ; иначе за тѣхъ ще бжде невъзможно, да упражняватъ тѣй сжществената за това време вѣра или да заематъ мѣстото, което трѣбва да запълнятъ споредъ Божиата воля. Всѣки човѣкъ може да избаци или да погуби една душа. Всѣки очаква разрешението на единъ случай въ Божия съдъ. Всѣки ще трѣбва да се яви предъ очитъ на Великия Сждия. Затова колко важно е, щото всѣки единъ да обсъжда тържественитѣ факти, че съдъ се държи и книги се разтварятъ, и че всѣки единъ, заедно съ Даниила, ще застане въ наследieto си въ края на днитъ.

[402]

Всички, които сж получили свѣтлина върху тѣзи нѣща, трѣбва да свидетелствуватъ за възвишени-тѣ истини, които Богъ имъ е повѣрилъ. Небесното светилище е точно централната точка на Христовото дѣло за човѣцитѣ. То разкрива предъ погледитѣ ни изкупителния планъ до непосредствения край на времето и победоносния изходъ отъ борбата между правдата, и грѣха. Отъ най-голяма важность е, да изследваме най-основно всички тѣзи предмети и да сме въ състояние да даваме на всѣкиго, който ни за-пита, едно основание за надеждата, която е въ насъ.

Христовото посрѣдничество за човѣцитѣ въ свѣтилището горе е сжщо тѣй сжщественно въ спасителния планъ, както смъртъта Му на кръста. Съ смъртъта си започна Той дѣлото, за чието завършване се възнесе на небето следъ възкресението си. Ние трѣбва съ вѣра да влѣземъ въ вжтрешността задъ завесата, „кждето Исусъ влѣзе предтеча за насъ“. (Евр. 6: 20.) Тамъ се отражава излъчващата се отъ кръста на Голгота свѣтлина. Тамъ можемъ ние да получимъ по-ясна гледка на тайнитѣ на изкуплението. Спасението на човѣка струва неизмѣримо много на небето; принесената жертва отговаря на всички изисквания на нарушения Божий законъ. Исусъ проправи пътя къмъ трона на Отца, и чрезъ Неговото посрѣдничество предъ Бога могатъ да се поднесатъ искренитѣ желанія на всички, които идватъ съ вѣра при Него.

„Който скрива престѣпленията си, не ще има успехъ; а който се съзнава и ги оставя, ще бжде помилуванъ“. (Пр. 28 : 13). Ако всички, които прикриватъ и извиняватъ грѣшкитѣ си, видятъ, какъ сатана ликува надъ тѣхъ, какъ той хули Христа и светитѣ ангели съ тѣхния животъ, тѣ веднага биха изповѣдали грѣховете си и биха ги оставили. Чрезъ отслабване на характера сатана се опитва да завладѣе цѣлия духъ, и той знае, че това ще му се удаде, ако тѣзи грѣшки се подхранватъ. Затова той се опитва постоянно

да измамва Христовитъ последователи съ гибелното заблуждение, че имъ било невъзможно да победятъ. Но Исусъ ходатайствува за тѣхъ посредствомъ Своитъ наранени ржце и сломеното Си тѣло и казва на всички, които искатъ да Го следватъ : „Стига ти Моята благодать“. (2. Кор. 11 : 9.) „Вземете Моето иго върху си и се поучете отъ Мене, понеже съмъ крътъкъ и смиренъ по сърдце, и ще намърите покой за душитъ си; защото игото Ми е благо и бремето Ми е леко“. (Мат. 11 : 29. 30.) Ничии грѣшки не сж непоправими. Богъ ще даде вѣра и благодать, за да бждатъ тѣ победени.

Ние живѣемъ въ времето на великия умилоствителенъ день. Въ символичната служба, докато първосвещеникътъ извършваше умилоствението за израиля, всички трѣбваше да се съкрушаватъ чрезъ разкаяние за грѣховетъ си и смиряване предъ Господа, за да не бждѣха отлжчени отсрдъ народа. По същия начинъ и всички, които желаятъ да запазятъ имената си въ книгата на живота, трѣбва сега, въ малкото останали дни на тѣхното благодатно време, да смиряватъ душитъ си предъ Господа чрезъ разкаяние за грѣховетъ си и истинско покаяние. Трѣбва да се извърши единъ дълбоко проникващъ, съвѣстенъ изпитъ на сърдцето. Лекомислениятъ, духъ, който тѣй много християни по име проявяватъ, трѣбва да бжде премахнатъ. На всички, които искатъ да победятъ лошата наколнностъ да се стремятъ къмъ владичество, предстои една тежка борба. Дълото на приготвлението е лично. Ние не ше бждемъ спасени групово. Благочестието и чистотата на едниятъ не могатъ да замѣстятъ липсата на тия качества у другия. Макаръ че всички народи трѣбва да дойдатъ на съдъ предъ Бога, Той ще изследва случая на всѣки единъ по отдѣлно съ основна точностъ, като че ли нѣма други същества освенъ него на земята. Всѣки единъ при изпита си трѣбва да

[403]

се намъри безъ петно, безъ бръчка или нъщо подобно.

Извънредно тържествени сж свързанитъ съ последното дѣло на умилюстивението събития, и пълни съ отговорности сж свързанитъ съ тѣхъ факти. Сждътъ се извършва сега въ небесното светилище. Вече отъ много години са върши това дѣло. Скоро — никой не знае колко скоро — ще се премине къмъ случаитъ на живитъ. Въ величественото присъствие на Бога ще бжде изследванъ нашиятъ животъ. Повече отъ всъкога сега е време, всъка душа да вземе присърдце напомнянето на Спасителя: „Внимавайте, бждете будни и се молете; понеже не знаете, кога ще настане времето“. (Марко 13 : 33.) „Ако ли не бждешъ буденъ, ще дойда върху тебе“. (Откр. 3 : 3.)

Д привърши ли се изследвателниятъ сждъ, тогава ще бжде опредѣлена участъта на всички живи и мъртви. Благодатното време изтича кратко преди явяването на Господа въ облацитъ небесни. Христосъ обяснява относно това време: „Който е не праведенъ, нека си е вече не праведенъ; и който е нечистъ, нека си е вече нечистъ; и праведниятъ нека си е вече праведенъ; и светиятъ нека си е вече светъ. И ето, ида скоро; и Моята заплата е съ мене, да въздамъ всъкому, споредъ каквито ще бждатъ дѣлата му“. (Откр. 22: 11. 12.)

Праведнитъ и безбожнитъ тогава ще живѣятъ още въ своето смъртно състояние на земята: ще сядятъ и ще градятъ, ще ядатъ и ще пиятъ и съвсемъ не ще знаятъ, че последното неотмънимо решение въ небето се изговаря отъ светилището. Преди потопа Богъ, следъ като Ной бѣше влѣзълъ въ ковчега, затвори вратата и изключи безбожнитъ; и въ течение на седемъ дни човѣцитъ продѣлжаваха да живѣятъ лекомислено и въ удоволствия и се подиграваха съ предупрежденията за единъ страшенъ сждъ, безъ да знаятъ, че тѣхната участъ бѣше решена. „Тѣй,

каза Спасителтъ, ще бжде и пришествието на Сина Човъчески“. (Мат. 24 : 39.) Тихо, незабелязано, като крадецъ презъ нощъ ще дойде фаталниятъ часъ, въ който ще бжде решена участъта на всъки единъ човъкъ и предлаганата на гръшнитъ хора благодать ще бжде завинаги оттеглена.

[404]

„И тъй, бждете будни . . . та, когато дойде, да ви не намъри, че „спите“. (Марко 12 : 35. 36.) Опасно е положението на всички, които, изморени отъ бдението, се обръщатъ къмъ искушенията на свѣта. Въ сжщото време, когато търговецътъ се отдава всецѣло на стремежъ за печалби, търсецията удоволствия се стреми къмъ удовлетворение и дъщерята на модата се занимава съ външна украса, Сждията на цѣлия свѣтъ може да изговори присждата: „Преегленъ си н а везнитъ и си намъренъ твърде лекъ“. (Дан. 5:27).

[405]

Епизод 29—Произходът на злото.

За много хора произходът на грѣха и причината за неговото съществуване е единъ източникъ на голѣмо забъркване. Тѣ виждатъ дѣлото на грѣха съ неговитѣ ужасни последици на нащастия и опустошения, и се питатъ, какъ всичко това може да съществува подъ владичеството на Оня, Който е безконеченъ въ мѣдростъ, сила и любовъ. Това е една тайна, на която тѣ не могатъ да намѣрятъ никакво обяснение. И въ своята несигурностъ и въ съмнението си тѣ сж слѣпи за тѣй ясно открититѣ въ Словото Божие и тѣй същественитѣ за спасението на човѣчеството истини. Има човѣци, които при изследванията си върху съществуването на грѣха се опитватъ да откриятъ нѣща, които Богъ никога не е откривалъ, а поради тази причина тѣ не намиратъ и никакво разрешение на своитѣ трудности; и такива, които тогава изпадатъ отчасти въ съмнение или разни мѣдрувания, привеждатъ тѣзи трудности като извинение за това, дето отхвърлятъ думитѣ на Свещеното Писание. Други сж лишени отъ едно задоволително разбиране на важния въпросъ за грѣха, понеже традиционни предания и фалшиви тълкувания сж затъмнили ученията на Библията относно характера на Бога, за начина на Неговото управление и за принципитѣ, по които Той постѣпва съ грѣха.

Невъзможно е, произходътъ на грѣха да се обясни тѣй, че чрезъ това да се даде едно обоснование за неговото съществуване. Но все пакъ, върху произхода и крайната участъ на грѣха може да се знае поне толкова, че Божията справедливссть и доброта се откриватъ напълно въ начина, по който Той

се отнася и постъпва съ грѣха. Свещеното Писание не учи нищо по-ясно отъ това, че Богъ въ никой случай не е билъ отговоренъ за появяването на грѣха, и че нито едно произволно оттегляне на божествената благодать, нито нѣкакво несъвършенство въ божественото управление сж дали поводъ за появата на единъ бунтъ. Грѣхътъ е единъ натрапникъ, за чиято поява ние не можемъ да дадемъ никаква причина. Той е таинственъ, необяснимъ; да го извиняваме, значи да го защищаваме. Ако за него би могло да се намѣри оправдание или да се посочи причина за сжществуването му, той би престаналъ да бжде грѣхъ. Нашето единствено обяснение за грѣха е това, което дава Словото Божие: той е „престъпване на закона“ ; той е прилагането на единъ принципъ, който стои въ вражда съ великия законъ на любовта, който образува основата на божественото управление.

[406]

Преди злото да бѣше намѣрило входъ, въ цѣлата вселенна владѣха миръ и радостъ. Всичко се съгласуваше напълно съ волята на Твореца. Любовта къмъ Бога бѣше възвишена надъ всичко, любовта къмъ ближния — безпристрастна; Христосъ, Словото, единородниятъ Божий Синъ, бѣше едно съ Вѣчния Баща — едно въ природа, въ характеръ и въ проявата си — единственото сжщество въ цѣлата вселенна, което бѣше напълно посветено въ всички планове и намѣрения на Бога. Чрезъ Христа действуваше Отецъ при сътворението на всички небесни сжщества. „Чрезъ Него е създадено всичко, що е на небесата и що е на земята, видимо и невидимо ; било престоли, било началства, било власти“. (Кол. 1:16.) И цѣлото небе засвидетелствуваше вѣрностъ и послушание на Христа и на Отца“.

Тѣй като законътъ на любовта бѣше основата на Божието управление, блаженството на всички сътворени сжщества зависѣше отъ тѣхното съвършено съгласие съ възвишенитѣ принципи на спра-

ведливостъта. При всички Свои създания Богъ гледа на проявата на любовта и на вѣрността, която отговаря на едно разумно оценяване на Неговия характеръ. Нему не е приятна вѣрность, проявявана по принуждение, и Той дава на всички същества свободна воля, за да могатъ тѣ да Му принасятъ доброволна служба.

Но имаше единъ, който предпочете да изврати тази свобода. Грѣхътъ се появи за пръвъ пътъ у оня, който, следъ Христа, бѣше най-много почетенъ отъ Бога, и който стоеше най-високо между небеснитѣ жители по сила и слава. Преди своето падение Люциферъ бѣше първиятъ отъ ангелитѣ закрилници, светъ и непороченъ. „Тѣй казва Господъ Богъ: ти си печатъ на съвършенство, пълнота на мъдрость и вѣнецъ на красота“. „Ти бѣше помазанъ херувимъ, за да осѣнявашъ, и Азъ те поставихъ за това ; ти бѣше на свѣтата Божия планина, ходѣше посрѣдъ пламъци. Ти бѣше съвършенъ въ пѣтищата си отъ деня, когато бѣ сътворенъ, докле не се намѣри въ тебе беззаконие“. (Йез. 28: 12—15.)

[407] Обичанъ и почитанъ отъ всички ангели, Люциферъ можеше да остане въ Божието благоволение и да употреби всичкитѣ си дарби за благословение на другитѣ и за прослава на своя Творецъ. Но пророкътъ казва: „Отъ хубостъта ти се възгордѣ сърдцето ти, отъ тщеславието си ти погуби мъдростъта си“. (Йез. 28 :?17.) Малко по малко Люциферъ допуста да се появи у него склонность къмъ себевъзвишение: „Понеже ти туряшъ твоя умъ наравно съ Божия умъ“. „А въ сърдцето си думаше: . . . ще издигна престола си погоре отъ Божиитѣ звезди и ще седна на планината въ събора на боговетѣ . . . ще възлѣза въ облачнитѣ висини, ще бѣда подобенъ на Всевишния“. (Йез. 28 : 6; Ис. 14 : 13. 14) Въмсто да се стреми чрезъ преданостъта и вѣрността на творенията, да възвишава Бога надъ всичко, стремезътъ на Люцифера бѣше да спечели тѣхната служба и вѣрность за

себе си. И като пожела славата, която безкрайният Богъ бѣше отдалъ на Своя Синъ, този князь надъ ангелитъ се стремѣше къмъ една властъ, която трѣбваше да притежава и упражнява само Христосъ.

Цѣлото небе намираше радостъ въ това, да отражава славата на Твореца и да възхвалява Неговата правда. И докато Богъ бѣше почитанъ по този начинъ, всичко бѣше пълно съ миръ и радостъ. Но сега единъ фалшивъ тонъ наруши небесната хармония. Себевъзвишението и неговото служение, които сж противъ плана на Твореца, пробудиха предчувствия за нещастieto въ духоветъ, за които прославата на Бога бѣше най-висшето нѣщо. Небесниятъ съветъ обсъждаше този случай съ Люцифера. Божиятъ Синъ представи величието, добротата и справедливостта на Твореца и светата и непроѣнима сжщностъ на Неговоя законъ. Самъ Богъ е въдворилъ небесния редъ и Люциферъ щѣше да презре своя Творецъ и самъ да се тласне въ погибель, ако се отклонѣше отъ него. Но даденото съ безкрайна любовъ и милостъ предупредение възбуди у него само духъ на съпротива. Люциферъ се остави да бжде завладѣнъ отъ ревностъ срямо Христа и стана още по-решителенъ.

Гордостта за негово величие подхранваше желанието му за върховна властъ. Оказанитъ на Люцифера високи почести не бѣха признати отъ него като даръ Божий и не събуждаха въ него никакво чувство на благодарностъ къмъ Твореца. Той се осланяше на своята слава и високо положение и се стремѣше да стане равенъ на Бога. Небеснитъ множества го обичаха и почитаха. Ангелитъ изпитваха радостъ при изпълнението на неговитъ нареждания, а той бѣше надаренъ повече отъ всички тѣхъ съ мъдростъ и слава. Но все пакъ Божиятъ Синъ бѣше признатиятъ Небесенъ Князь, едно съ Отца по сила и властъ. Христосъ вземаше участие въ всички Божии планове, когато Люциферъ не бѣше тѣй дълбоко посветенъ въ божественитъ намѣрения. „Защо“, питаше се

този мощенъ ангелъ, „Христосъ да има надмощие? Защо да бжде Той по такъвъ начинъ предпочетенъ предъ Люцифера?“

[408]

Напущайки мѣстото си на непосредствена близость съ Бога, Люциферъ отиде и започна да сѣе духа на недоволство всрѣдъ ангелитѣ. Докато вършеше дѣлото си въ тайнствена прикритость и известно време прикриваше истинската си цель подъ вида на страхопочитание предъ Бога, той се стараеше да възбуди недоволство върху даденитѣ на небеснитѣ сщщества закони, като имъ обясняваше, че тѣ имъ налагали ненужни ограничения. Той твърдѣше, че ангелитѣ, понеже били по природа свети, трѣбвало да бждатъ послушни и на внушенията на собствената си воля. Той се опитваше да спечели съчувствие за себе си, като представяше, че ужъ Богъ постъпилъ съ него несправедливо, като отдалъ на Христа най-висока почестъ. Той представяше, че не се стремѣлъ къмъ себевъзвишение, като търсѣлъ по-голяма власть и почестъ, но че чрезъ това искалъ да осигури свобода за всички небесни жители, за да можели тѣ по такъвъ начинъ да постигнатъ една по-висока степенъ на сществуване.

Богъ дълго понасяше Люцифера съ голяма милостъ. Той не го понижи отъ неговото високо положение веднага, щомъ този започна да посѣва духа ни недоволството, дори не и тогава, когато разпространяваше фалшивитѣ си претенции между върнитѣ ангели. Той бѣ търпѣнъ още дълго въ небето. Постоянно му биваше предлагано прощение при условие да се разкая и подчини. Полагани бѣха старания, които само безкрайната любовъ и мѣдрость можеха да измислятъ, за да му обяснятъ неговото заблуждение. До тогава въ небето не познаваха духа на недоволството. Дори самъ Люциферъ въ началото не виждаше, на кѣде бѣше тласканъ; той не познаваше истинската природа на своитѣ чувства. Чакъ когато бѣ доказано, че неговото недоволство бѣше неосно-

вателно, той дойде до убеждението, че не е билъ правъ, че божественитъ изисквания бѣха справедливи, и той трѣбваше да ги признае като такива предъ цѣлото небе. Ако не бѣше направилъ това, той би могълъ да избави себе си и много ангели. По това време той не бѣше се още съвсемъ отказалъ отъ подчинеността си спрямо Бога. Макаръ че бѣше напусналъ положението си като осѣняващъ ангелъ, все пакъ, ако се бѣше възвърналъ обратно къмъ Бога, ако бѣше призналъ мъдростта на Твореца и се бѣше задоволилъ да заема опредѣленото му отъ великия Божий планъ мѣсто, той отново би могълъ да бѣде поставенъ на неговата длъжностъ. Но гордостта му прѣчеше да се подчини. Той защищаваше упорито своето поведение, твърдѣше, че не се нуждаелъ отъ разкаяние, и се увлѣче напълно въ голѣмата борба съ своя Творецъ.

Той вложи всичкитъ сили на мощния си духъ въ заблуди, за да си спечели симпатията на ангелитъ, които стояха подъ неговата заповѣдъ; дори фактътъ, че Христосъ го бѣше предупредилъ и съветвалъ, бѣ изкривенъ, за да го направи въ услуга на неговитъ предателски цели. На ония, които бѣха най-тѣсно свързани съ него чрезъ пълно съ любовь довѣрие, той обясняваше, че билъ несправедливо осъденъ, че положението му не се уважавало и свободата му била ограничена. Отъ фалшиви обяснения на Христовигъ думи той премина къмъ изопачавания и груби неистини и обвиняваше Божия Синъ въ това, че искалъ да го унизи предъ небеснитъ жители. Той се опитваше да предизвика спорове между себе си и върнитъ ангели. Всички, които той не можеше да подведе и напълно да притегли на своя страна, той обвиняваше въ равнодушие спрямо доброто на небеснитъ сщества. Тъкмо дѣлото, което самъ той вършеше, той хвърляше въ тежестъ на ония, които останаха върни на Бога. И за да даде тежестъ на обвинението си върху Божията несправедливос-

[409]

тъ. той си служеше съ фалшиви обяснения на думитъ и постъпките на Твореца. Той целеше да измами ангелитъ съ хитри и невърни умозаклучения относно Божиитъ намърения. Всичко, което бѣше просто, той прикриваше въ нѣщо тайнствено и чрезъ хитри извѣртваия събуждаше съмнения спрямо яснитъ Божии изявления. Неговото високо положение въ такава тѣсна връзка съ божественото управление даваше още по-голяма сила на неговитъ обяснения, и много ангели бѣха накарани да се присъединятъ къмъ него при опълчването му противъ небесното владичество.

Всемъдриятъ Богъ позволи на сатана да продължи дѣлото си, докато духътъ на недоволството назрѣе въ явенъ бунтъ. Неговитъ планове трѣбваше да се развиятъ напълно, за да можеше тѣхната истинска природа и насока да бѣде позната отъ всички. Люциферъ бѣше високо въздигнатъ като помазанъ херувимъ; той бѣше много обичанъ отъ небеснитъ сжщества и упражняваше голѣмо влияние надъ тѣхъ. Божието управление се простираше не само надъ всички небесни жители, но и надъ жителитъ на всички сеѣтове, които той бѣше сътворилъ, и сатана вѣрваше, че въ случай, че можеше да привлече на своя страна въ бунта небеснитъ ангели, той щеше да извърши сжщото и на другитъ свѣтове. Съ голѣмо изкуство обясняваше той своето положение въ тоя случай и си служеше съ мними основания и измами, за да постигне намъренията си. Неговата сила да измамва бѣше много голѣма, и, прикривайки се въ една лъжлива мантия, той бѣше спечелилъ голѣми привилегии. Дори вѣрнитъ ангели не можаха напълно да прозратъ въ неговия характеръ и да познаятъ, накѣде извеждаше неговото дѣло.

Сатана бѣше тѣй високо почитанъ и всички негови деяния бѣха прикривани тѣй тайнствено, че бѣше трудно да се разкрие предъ ангелитъ истинската природа на неговото дѣло. До своето пълно разви-

тие грѣхътъ не можеше да се яви тъй лошъ, както той бѣше въ действителностъ. Дотогава той не бѣше ималъ никакво мѣсто въ Божията вселенна и свети-тъ ангели нѣмаха никакво понятие за неговата истинска природа и лошота. Тъ не можеха да познаятъ страшнитъ последици, които би навлѣкло следъ себе си премахването на божествения законъ. Сатана въ началото укриваше своето дѣло, като показваше една присторена привързаностъ къмъ Бога. Той заявяваше, че желаялъ да допринесе за прослава на Бога, за устояването на Неговото царство и за благо на всички небесни жители. До-като възбуждаше недоволство между повѣренитъ му ангели, той умѣше много изкусно да си придава видъ, ужъ че желае да отстрани всѣко недоволство. Като настояваше, че трѣбвало да се направятъ нѣкакви промѣни въ заповѣдитъ и нарежданията на Божието управление, той правѣше това под предлогъ, че тѣ били необходими, за да се запази единодушие въ небето.

Спрямо грѣха Богъ можеше да постѣпи само съ правда и истина. А сатана използваше това, съ което Богъ не можеше да си послужи : лицемѣрие и измама. Той се опитваше да фалшифицира Божието слово и бѣше представилъ предъ ангелитъ фалшиво плана на Неговото управление, като твърдѣше, че Богъ не билъ справедливъ, като възлагалъ на небеснитъ жители закони и предписания ; че чрезъ подчинението и послушанието на Своитъ творения Той искалъ само Себе си да възвишава. Затова както на небеснитъ жители, тъй и на тия отъ всички свѣтове трѣбваше да се посочи ясно, че Божието управление е справедливо и законътъ му съвършенъ. Сатана си даваше видъ, че той самъ се старае за благо на вселенната. Но всички трѣбваше да разбератъ истинския характеръ на този бунтовникъ и неговитъ сжщински намѣрения, и затова той трѣбваше да има време, да се открие чрезъ своитъ безбожни дѣла.

За разногласието, което се появи чрезъ неговото собствено държане въ небето, сатана обвини закона и управлението на Бога. Всичкото зло, споредъ неговото обяснение, е резултатъ отъ божественото управление. Неговото намърение било, да подобри нарежданията на Йеова. Затова било необходимо той да покаже естеството на своитъ изисквания и да покаже практически действието на предложенитъ отъ него промъни въ божествения законъ. Но собствено то дѣло на сатана трѣбваше да го погуби. Още отначало той твърдѣше, че не билъ бунтовникъ; затова цѣлата вселенна трѣбваше да види измамника изобличенъ.

[411] Дори и когато бѣ решено, сатана да не остане подълго въ небето, безкрайната Премъдростъ не го унищожи. Тѣй като само службата отъ любовъ може да бѣде приятна на Бога, то и вѣрността на Неговитъ творения трѣбваше да се основава върху убеждението въ Неговата справедливостъ и доброта. Жителитъ на небето и на другитъ свѣтове, понеже не бѣха подготвени да разбератъ природата и последицитъ на грѣха, не биха могли да познаятъ справедливостта и милостта на Бога при унищожението на сатана. Ако нему бѣ веднага отнето сжществуването, тѣ щѣха да служатъ на Бога повече отъ страхъ, отколкото отъ любовъ. Влиянието на измамника не би било напълно унищожено, нито духътъ на упорството би билъ всецѣло премахнатъ. Злото трѣбваше да назрѣе. За доброто на цѣлата вселенна за вѣчни времена сатана трѣбваше да разкрие по-ясно своитъ принципи, за да можеха всички сътворени сжщества да видятъ въ истинската свѣтлина неговитъ обвинения противъ божественото управление и да можеха да констатиратъ безъ съмнение справедливостта и милостта на Бога и непромънността на Неговия законъ завинаги.

Упорството на сатана трѣбваше да бѣде едно поучение за вселенната за презъ всички бѣдещи въ-

кове, едно постоянно свидетелство за природата и ужасните последици на гръха. Последването принципите на сатана и неговото действие върху човците и ангелите тръбваше да посочват, какъв щеше да бъде плодът на пренебрегването на божественото всемогъщество. Тя тръбваше да свидетелствуват, че благополучието на всички създадени от Бога същества зависи от съществуването на Божието управление и на Неговия закон. Тъй историята на този страшен бунтовнически опит тръбваше да бъде едно постоянно предупреждение за всички небесни същества, което да ги пази от измама относно природата на престъплението, да ги пази от извършването на гръха и от претърпяването на неговото наказание.

До свършването на борбата в небето големият бунтовник продължаваше да се оправдава. Когато бѣ разгласено, че той, заедно съ всички негови последователи, тръбваше да бъде изпъден от мѣстото на блаженството, тогава бунтовникът-водител заяви смѣло, че той презира закона на Твореца. Той продължаваше да твърди, че ангелите не се нуждаели от никакъв надзор, но тръбвало да бъдат свободни да следват собствената си воля, която всъкога щѣла да ги води правилно. Той хулѣше божествените нареждания като едно ограничение на тяхната свобода и обясняваше, че неговото намѣрение било да наложи премахването на закона, тъй че небесните множества, освободени от това принуждение, да можели да достигнат едно повъзвишено, по-славно съществуване.

Въ пълно разбирателство сатана и неговите множества хвърлиха отговорността за тяхното бунтовничество всецѣло върху Христа и твърдѣха, че тъ никога не щѣли да се опълчат, ако не били изобличавани. Тъй като първоначалният бунтовник и всички негови последователи оставаха упорити и предизвикателни въ своята изневѣра, напразно се

[412]

стараеха да съборятъ Божието управление и все пакъ се представяха спрямо Бога като невинна жертва на една несправедлива властъ, тѣ най-после бѣха изгонени изъ небето.

Сжщиятъ духъ, който възбуди бунтъ въ небето, продължава и сега още да предизвиква упорство на земята. Сатана преследва сжщия планъ при човѣцитѣ, както по-рано при ангелитѣ. Неговиятъ духъ владѣе и сега у чадата на непослушанието. Подобно на него и тѣ се опитватъ да разрушатъ Божия законъ и обещаватъ на човѣцитѣ свобода чрезъ престѣпването на Божиитѣ нареждания. Изобличенията на духа продължаватъ да възбуждатъ духа на умраза и на съпротива. Действуватъ ли Божиитѣ предупредителни вести върху свѣстѣта, сатана кара хората да се оправдаватъ и да търсятъ у други съчувствие за грѣховния си животъ. Въмѣсто да поправятъ заблужденията, тѣ подхранватъ ненависть противъ този, който ги предупреждава, като че той е единствената причина за тѣхната трудностъ. Отъ днитѣ на праведния Авель до днитѣ на наше време този духъ се е проявявалъ къмъ всички, които сж се осмѣлявали да изобличаватъ грѣха.

Чрезъ сжщото криво предоставяне на Божия характеръ, съ което сатана си послужи въ небето и чрезъ което Богъ бѣ счетенъ за строгъ и властолюбивъ, той подведе къмъ грѣхъ и човѣцитѣ на земята. И като имаше успѣхъ чрезъ това, той твърдѣше, че Божиитѣ несправедливи ограничения причинили падението на човѣка, сжщо както дали поводъ и за неговото собствено възбунтуване.

Но самъ Вѣчниятъ възвестява характера си като „Господъ, Господъ, Богъ човѣколюбиви и милосърдни, дълготърпеливи, многомилостиви и истинни, Който пази правда и показва милость въ хиляди поколѣния, Който прощава вина, престѣпление и грѣхъ, ала не оставя безъ наказание“. (Изх. 34 : 6-7.)

Чрезъ изпжждането на сатана отъ небето Богъ изяви Своята справедливостъ и затвърди честъта на Своя тронъ. Но когато човѣкътъ съгрѣши, като се повлѣче подиръ измамитѣ на този отпадналъ духъ, Богъ показа любовта Си чрезъ това, че отдаде единородния Си Синъ на смъртъ за грѣшитѣ човѣци. Въ изкуплението се изявява характера на Бога. Кръстътъ е за цѣлата вселенна явното и мощно доказателство, че грѣховната постѣпка на Люцифера въ никой случай не може да бѣде стоварена въ вина на Божиета управление.

[413]

Въ борбата между Христа и сатана по време на земното дѣло на Исуса се разкри напълно характерътъ на голѣмия измамникъ. Нищо не би могло да лиши сатана тѣй основно отъ любовта на небеснитѣ ангели и на цѣлата подчинена вселенна, както тази жестока борба противъ Изкупителя на свѣта. Дръзката хула въ неговата покана, Христосъ да му се поклони, нахалната му дързостъ, да го изнесе на планинския хълмъ и на крилата на храма, коварното му намѣрение, което можеше да се познае въ предложението, Христосъ да се хвърли отъ тази шеметна височина, непрестанната злоба, която го преследваше отъ мѣсто на мѣсто и възпламеняваше сърдцата на свещеници и на народъ, да отхвърлятъ любовта Му, и най-после викътъ: „Разпни Го! Разпни го!“ — всичко това възбуди очудването и негодуванието на вселенната.

Сатана подведе свѣта, да отхвърли Христа. Князътъ на злото вложи всичката си мощъ и хитростъ, за да погуби Исуса; понеже той виждаше, че милосърдието и любовта на Спасителя, Неговата състрадателна нѣжностъ и съчувствие изявяваха на свѣта Божия характеръ. Сатана оспорваше всѣка претенция на Божия Синъ и използваше човѣци като свои орждия, за да изпълни живота на Спасителя съ страдания и грижи. Хитроститѣ и неистинитѣ, чрезъ които той се опитваше да спъне Христовото дѣ-

ло, проявяваната чрез чадата на непослушанието умраза, жестокитъ му обвинения срещу Оня, Чийто животъ бѣше безпримѣрно служене отъ любовъ, — всичко произхождаше отъ едно дълбоко вкоренено желание за отмъщение. Задържаниятъ огънь на завистъ и злоба, на умраза и на отмъстителностъ избухна яростно срещу Божия Синъ на Голгота, докато цѣлото небе наблюдаваше събитията въ мълчаливъ ужасъ.

Когато голѣмата жертва бѣше принесена, Христосъ се възнесе при Отца, но все още отказваше да приеме покло-нението на ангелитъ, преди да бѣше предложилъ на Отца молбата : „Отче, тия, които ми си далъ, желая и тѣ да бждатъ съ мене тамъ, дето съмъ Азъ“. (Йоанъ 17 : 24.) Тогава отъ Божия тронъ съ неизразима любовъ и мощъ дойде отговорътъ: „Да Му се поклонятъ всички ангели Божии!“ (Евр. 1 : 6.) Нито едно петно нѣмаше върху Исуса. Следъ свършването на Неговото унижение, следъ извършването на Неговата жертва Нему бѣ дадено едно име, което е надъ всички имена.

[414] Сега вината на сатана стоеше безъ извинение. Той бѣше открилъ своя истински характеръ като лъжець и убиець. Показа се, че той щѣше да прояви въ небето сжщия Духъ, съ който облада намиращигъ се подъ него- ва власть човѣци, ако му бѣ позволено да управлява небеснитъ жители. Той твърдѣше, че престѣпването на Божия законъ щѣло да донесе свобода и възвишение; вмѣсто това, оказа се, че последицитъ бѣха само робство и израждане.

Сатанинскитъ лъжливи обвинения противъ Божия характеръ и божественото управление се явиха въ истинската си свѣтлина. Той обвиняваше Бога, че Той заради собственото си възвишение изисквалъ подчинение и послушание отъ Своитъ творения, и обясняваше, че Творецътъ, Който изискваше отъ всички други себеотрицание, Самъ не го проявявалъ, нито принасялъ нѣкаква жертва. Но сега се пока-

за, че за спасението на падналите и гръшни човъци Владѣтельтъ на вселенната бѣше принесълъ най-го-лъмата жертва, каквато любовта може да принесе: „защото Богъ примири свѣта съ Себе си чрезъ Христа“. (2 Кор. 5: 19.) По-нататкъ се видѣ, че Люциферъ чрезъ желанието си за слава и върховно владичество бѣше далъ входъ на грѣха, и че Христосъ се бѣше смирилъ и бѣше станалъ по-слушенъ до смъртъ, за да премахне грѣха.

Богъ бѣше изявилъ Своето отвръщение отъ принципитѣ на упорството. Цѣлото небе виждаше както въ осжждането на сатана, тъй и въ изкуплението на човѣка едно откровение на Неговата справедливостъ. Люциферъ бѣше обяснявалъ, че щомъ Божиятъ законъ бѣше непромѣнимъ и неговото наказание неизбѣжно, всѣки престѣпникъ щѣше да бѣде завинаги изключенъ отъ благосклонността на Твореца. Той твърдѣше, че гръшниятъ човѣшки родъ не можеше да бѣде изкупенъ, и затова той билъ негова падаща му се плячка. Но смъртъта на Христа бѣше едно доказателство въ полза на човѣцитѣ, което не може-ше да бѣде оборено. Наказанието на закона падна върху Оня, който бѣше равенъ на Бога, и човѣкътъ можеше да приеме Христовата правда и чрезъ единъ животъ на покаяние и смирение да победи мощта на сатана, както и Божиятъ Синъ я победи. Съ това Богъ се явява справедливъ и все пакъ оправдателъ на всички, които върватъ въ Исуса.

Но Христосъ дойде на тази земя не само, за да издействува изкупление за човѣка, да пострада и да умре. Той дойде, за „да прослави и възвеличи закона“. Не само, за да почитатъ жителитѣ на този свѣтъ закона, както подобава, но за да покаже на всички свѣтове въ цѣлото творение, че Божиятъ законъ е непромѣнимъ. Ако неговитѣ изисквания биха могли да бѣдатъ премахнати, тогава не би имало нужда Божиятъ Синъ да пожертвува живота Си, за да изкупи престѣплението. Христовата смъртъ доказ-

[415]

ва непромънността на закона. А жертвата, на която безкрайната любов принуди Отца и Сина, за да можеха да се спасят гръшниците, показва на цълата вселенна — тъй както нищо друго по-малко от този изкупителен план не би могло да го направи —, че справедливост и милост сж основните принципи на закона и на управлението на Бога.

При окончателното извършване на сжда ще се установи, че за гръха нма никакво основание. Когато Сждията на цълата земя ще запита сатана: Защо ти се опълчи противъ Мене и Ми отне поданиците на Моето царство ? — тогава причинителят на злото не ще може да представи никакво извинение. Всъка уста ще бжде затулена и бунтовническите множества ще застанат като нми.

Докато кръстът на Голгота показва закона като не-промънимъ, той възвестява на свѣта, че смърт е заплатата на гръха. Съ предсмъртния викъ на Спасителя: „Свърши се!“ за сатана удари посмъртната камбана. Голъмата, тъй дълго продължителна борба бѣ решена и окончателното премахване на гръха осигурено. Божият Синъ мина презъ портите на смъртта, „та чрезъ смъртта да порази оногова, у когото е властта на смъртта, сиречь дявола“. (Евр. 2 : 14.) Желанието на Люцифера за себевъзвишение го бѣше накарало да каже : „Ще издигна престола си по-горе отъ Божиите звезди. . . ще бжда подобенъ на Всевишния“. Но Богъ казва : „Азъ ще те обърна въ пепель на земята. . . и нма да те има на-вѣки“. (Ис. 14 : 13. 14 ; Йез. 28 : 18. 19.) „Защото ето, ще дойде денъ, пламтящъ като пещъ ; тогава всички надмънни и ония, които постъпватъ нечестиво, ще бждатъ като слама, и ще ги изгори идещиятъ денъ, казва Господъ Саваотъ, тъй че нма да остави у тяхъ ни коренъ, ни клони“. (Мал. 4 : 1.)

Цълата вселенна ще е станала свидетел на природата и последиците на гръха, и неговото свършено изкореняване, което, ако бѣше станало ведна-

га въ началото, би изпълнило ангелитъ съ страхъ и би опозорило Бога, сега ще докаже Неговата любовъ и ще възвеличае Неговата честъ надъ всички сжщества въ вселенната, чиято най-голяма радостъ е да вършатъ Неговата воля, и въ чиито сърдца е вписанъ Неговиятъ законъ. Злото не ще се яви никога вече. Словото Божие казва : „Бедитъ вече не ще се повторятъ“. (Наумъ 1 : 9.) Божиятъ законъ, който сатана похули като иго на робство, ще бжде почитанъ като законъ на свободата. Испитаното и устояло творение никога вече не ще отпадне отъ своята поданическа вѣрностъ спрямо Оня, Чийто характеръ се е открилъ напълно като необхватна любовъ и безкрайна мъдростъ.

[416]

Епизод 30—Вражда между човъка и сатана.

„Ще всъя вражда между тебе и жената, и между твоето семе и нейното семе; то ще те поразява въ главата, а ти ще го жилишъ въ петата“. (Бит. 3:15.) Божествената съдийска присъда, която бѣ изговорена върху сатана следъ падането на човъка, бѣше същевременно и едно предсказание, което обхваща всички вѣкове до края на този свѣтъ и посочва на голѣмата борба, въ която щѣха да взематъ участие всички човѣшки поколѣния, които живѣятъ на земята.

Богъ обяснява: „Ще всъя вражда“. Тази вражда не е по природа. Когато човѣкътъ пристѣпи божественния законъ, неговата природа стана лоша, и той дойде въ съгласие, а не въ борба съ сатана. А естествено, не може да има вражда между грѣшния човѣкъ и причинителя на грѣха. Тъ и двамата станаха лоши чрезъ падението. Отпадналиятъ никога не се задоволява, освенъ когато получава съчувствие и подкрепа, за да кара и други да следватъ примѣра му. По тази причина се съединяватъ паднали ангели и безбожни човѣци въ тѣсно сдружение. Ако Богъ не бѣше се намѣсилъ, сатана и човѣцитѣ щѣха да свържатъ съюзъ противъ небето, и вмѣсто да питаятъ вражда къмъ сатана, цѣлата човѣшка фамилия щѣше да се съюзи въ бунтъ противъ Бога.

Сатана изкуси човъка да съгрѣши, както бѣше подбудилъ ангелитѣ да се възбунтуватъ, за да си осигури по такъвъ начинъ помощници въ борбата му противъ небето. Относно умразата къмъ Христа не съществуваше никакво разногласие между него

и падналитъ ангели; макаръ и въ всички други нѣща да владѣеше несъгласие, тѣ бѣха тѣсно сплотени въ опълчването си противъ върховното величие на свѣтовния Владѣтель. Но когато сатана чу заявлението, че щѣше да се яви вражда между него и жената, между неговото семе и нейното семе, той разбра, че неговитъ усилия да погуби човѣшката природа щѣха да бѣдатъ победени и че човѣкътъ щѣше да бѣде въ състояние по нѣкакъвъ начинъ да противостои на неговата мощъ.

[417]

Враждата на сатана противъ човѣцитъ бѣ предизвикана чрезъ това, че тѣ чрезъ Христа станаха предметъ на любовта и милостта на Бога. Той би искалъ да осуети божествения планъ за изкуплението на човѣка и чрезъ изопачаване и оскверняване дѣлото на творението да навлъче позоръ на Бога; той би искалъ да причини страдания въ небето и да изпълни земята съ нещастие и опустошение, и после да посочи на всичкото това зло като на резултатъ отъ туй, че Богъ е сътворилъ човѣка.

Дадената отъ Христа благодать на душата пробужда въ човѣка вражда противъ сатана. Безъ тази обръщаща благодать и обновяваща сила човѣкътъ би останалъ пленникъ на сатана : единъ хипнотизиранъ служителъ, който да изпълнява неговитъ заповѣди. Но новиятъ елементъ въ душата създава борба тамъ, кждето до тогава е имало миръ. Силата, която Христосъ дава, прави човѣка способенъ да противостои на тиранина и злосторника. Който показва, че се отвращава отъ грѣха, вмѣсто да го обича, който се противопоставя на владѣещитъ въ него страсти и ги побеждава, той разкрива действието на една сила, която иде само отъ горе.

Враждата, която съществува между духа на Христа и този на сатана, се изяви поразително ясно при посръщането на Исуса на земята. Юдеитъ Го отхвърлиха не толкова затуй, че Той се яви безъ свѣтско богатство, безъ блѣсъкъи величие; тѣ виждаха, че Той

притежаваше една мощ, която далечъ би замѣстила липсата на тѣзи външни преимущества. Но чистотата и светостъта на Христа бѣха, които предизвикаха умразата на безбожнитѣ противъ Него. Неговиятъ животъ на себеотрицание и на безгрѣшна преданность бѣше за високомѣрния и плѣтски народъ единъ постояненъ упрѣкъ и предизвикваше враждата му противъ Божия Синъ. Сатана и зли ангели се съединиха съ зли човѣци, Всички сили на падението се заклеха противъ Защитника на истината.

Противъ последователитѣ на Христа се проявява сѣщиятъ духъ на вражда, както противъ тѣхния Учитель. Който вижда ужасяващия характеръ на грѣха и чрезъ сила отъ горе се противопоставя на искушението, сигурно ще пробуди гнѣва на сатана и неговитѣ подчинени. Умразата противъ чиститѣ принципи на истината и хулитѣ и преследванията противъ нейнитѣ защитници ще продължаватъ да сѣществуватъ, докато има грѣхъ и грѣшници. Христовитѣ последователи и робитѣ на сатана не могатъ да бждатъ въ съгласие. Гнѣвътъ на кръста не е престаналъ. „Всички, които искатъ да живѣятъ благочестиво въ Христа Исуса, ще бждатъ гонени“. (2 Тим. 3 : 12.)

[418]

Орждията на сатана работятъ непрестанно подъ неговото ръководство, за да затвърдятъ неговата властъ и да въздигнатъ неговото царство въ противовесъ на Божието управление. За тази цель тѣ се опитватъ да измаматъ Христовитѣ последователи и да ги отклонятъ отъ тѣхната поданическа вѣрность. Подобно на своя предводителъ, тѣ тълкуватъ фалшиво и изкривяватъ Свещеното Писание, за да постигнатъ цельта си. Както сатана се опитваше да похули Бога, тѣй и неговитѣ орждия следъ него се захеха да клеветятъ Божия народъ. Духътъ, който прикова Христа на кръста, подбужда безбожнитѣ да погубватъ Неговитѣ последователи. Всичко това се загатва въ онова първо про-рочество: „Ще всѣя вражда

между тебе и жената, и между твоето семе и нейното семе“. И тази вражда ще продължава до края на времето.

Сатана влага всичките си сили и се хвърля съвсичката си мощ въ борбата. Какъ става, че той не се натъква на по-голяма съпротива? Защо Христовитѣ борци сж тѣй заспали и равнодушни? — Понеже тѣ иматъ много малка истинска връзка съ Христа; понеже сж тѣй много лишени отъ Неговия духъ. Грѣхътъ за тѣхъ не е такъвъ, какъвто бѣше за тѣхния Учитель — ужасяващъ и отвратителенъ. Тѣ не се опълчватъ срещу него смѣло и решително, както Христосъ правѣше това. Тѣ не съзнаватъ голѣмото зло и гибелта на грѣха и сж заслѣпени относно характера и силата на княза на тъмнината. Сжществува много малко враждебностъ спрямо сатана и неговитѣ дѣла, понеже владѣе голѣмо невежество относно неговата мощъ и злостъ и широкия обхватъ на неговата вражда противъ Христа и Неговата църква. Хиляди сж заслѣпени по това. Тѣ не знаятъ, че тѣхниятъ врагъ е единъ могъщъ полководецъ, който завладява духоветъ на зли ангели и води срещу Христа борба по добре обмислени планове и изкусни похвати, за да попрѣчи на спасението на душитѣ. Между много християни по име и дори между проповѣдници на евангелието едва се чува нѣщо за сатана, освенъ, може би, мимоходомъ нѣколко думи отъ амвона. Не се обръща внимание на знацитѣ на неговата постоянна дейностъ и на успѣха му; пренебрегватъ се многото предупреждения предъ неговата прикритостъ и хитростъ, като че ли не се обръща внимание и на самото негово сжществувание.

Докато човѣцитѣ съвсемъ и не угаждатъ неговитѣ хитри нападки, този буденъ врагъ ги дебне всѣки моментъ. Той си пробива входъ въ всѣка частъ на домакинството, въ всѣка улица на нашия градъ, въ черквитѣ, заседателнитѣ зали, сждилищата; той забърква, измамва, подвежда, навсѣкжде погуб-

[419]

ва мъже, жени и деца тълесно и душевно, разтрогва семейства, всъва умраза, завистъ, спорове, бунтове и убийства. А християнството като че приема, че тѣзи нѣща сж отъ Бога отредени и трѣбва да сжществуватъ.

Сатана постоянно се опитва да надвие Божия народъ, като разкъсва границитѣ, които го отдѣлятъ отъ свѣта. Стариятъ израиль бѣ подведенъ къмъ грѣхъ, когато се одързости да подържа забранени отношения съ езичницитѣ. По сжщия начинъ бива отклоняванъ отъ правия пътъ израильтъ на новото време. „На невѣрващитѣ отъ тѣхъ богътъ на тоя вѣкъ е заслѣпилъ умоветъ, за да ги не озари свѣтлината на благовестието за слвата на Христа, който е образъ на невидимия Богъ“. (2 Кор. 4 : 4.) Всички, които не сж твърди Христови последователи, сж роби на сатана. Въ необновеното сърдце владѣе любовъ къмъ грѣха и склонностъ той да се върши и оправдава. Въ обновеното сърдце живѣе умраза и решителна съпротива срещу грѣха. Когато християни прекарватъ въ общество на безбожни и невѣрващи, тѣ се излагатъ на искушение. Сатана се прикрива отъ тѣхнитѣ погледи и незабелязано хвърля своето измамническо покривало надъ тѣхнитѣ очи. Тѣ не могатъ да видятъ, че такова едно общество имъ е умишлено предложено, да имъ причини вреди, и като продължаватъ постепенно да се изравняватъ по характеръ, думи и дѣла съ свѣта, тѣхното заслепение се увеличава.

Като се нагажда съ свѣтскитѣ обичаи, черквата се връща къмъ свѣта ; но по тѣкъвъ начинъ тя съвсемъ не обръща свѣта къмъ Христа. Познанството съ грѣха го прави той да изглежда все по-малко страшень. Който общува съ робитѣ на сатана, скоро ще престане да се страхува отъ тѣхния водителъ. Ако бждемъ изправени предъ искушения, както Даниилъ въ царския дворъ, ние можемъ да бждемъ сигурни, че Богъ ще ни закриля; излагаме ли се, обаче, са-

ми на искушението, тогава ние по-рано или по-късно ще паднемъ.

Искусителятъ често действува много успѣшно тъкмо чрезъ ония, за които най-малко подозираме, че стоятъ въ негова властъ. Надарени и образови хора биватъ гледани съ въз-хищение и уважение, като че ли тѣзи качества могатъ да замѣстятъ всѣка липса на страхопочитание или могатъ да издействуватъ Божията благодать. Образованието и дарбитъ по себе си сж Божии дарове ; когато, обаче, тѣ бждатъ поставени на мѣстото на благочестието, когато, вмѣсто да доведатъ душата по-близо до Бога, я отклоняватъ отъ Него, тогава тѣ ставатъ за човъка проклятие и примка. Мнозина сж на убеждение, че учтивость или фини обноски трѣбвало до известна степенъ да изявяватъ принадлежностъ къмъ Христа. Не може да има по-голяма заблуда отъ тази. Тѣзи качества трѣбва да украсяватъ характера на всѣки християнинъ и биха упражнявали огромно влияние въ полза на истинската религия; но тѣ трѣбва да бждатъ осветени отъ Бога, иначе тѣ сж една мощъ за злото. Много образовани хора съ приятни обноски, които никога не биха се унижили да извършатъ нѣщо, което обикновено се счита като безнравствена постѣпка, сж само шлифовани инструменти въ ржцетъ на сатана. Прикритиятъ, измамливъ характеръ на тѣхното влияние и примѣръ ги правятъ много по-опасни .врагове на Христовото дѣло, отколкото могатъ да бждатъ невежитъ и необразованитъ.

[420]

Чрезъ сериозна молитва и довѣрие въ Бога Соломонъ постигна мждрость, която възбужда очудването и удивлението на свѣта. Когато, обаче, той се отклони отъ источника на своята сила и у него се появи самонадеяность, той падна въ плячка на искушението, и даденитъ на този най-мждъръ измежду царетъ чудесни дарби направиха отъ него само едно по-силно орждие на врага на душитъ.

Докато сатана постоянно се опитва да заслъпи духовете относно действителността, християните никога не би тръбвало да забравят, че те нямат да се борят със плът и кръв, „а против началствата, против властите, против свътоуправниците на тъмнината отъ тоя вѣкъ, противъ под-небесните духове на злобата“. (Ефес. 6: 12.) Минавайки презъ вѣковете, до нашите уши достига боговдъхновеното предупреждение : „Бждете трезвени, бждете бодри, защото вашиятъ противникъ, дяволътъ, като рикаещъ лъвъ обикаля и търси кого да глътне“. (1 Петр. 5 : 8.) „Облѣ-чете сесъ всеоръжието Божие, за да можете устоя противъ дяволските козни“. (Ефес. 6; 11.)

Отъ дните на Адама до наше време нашиятъ голѣмъ врагъ е упражнявалъ своята мощъ, за да угнетява и погубва. Сега той се приготвя за последния голѣмъ походъ противъ истинската църква. Всички, които следватъ Христа, ще се сблъскаатъ съ този упоритъ врагъ. Колкото по-внимателно подражава християнинътъ на божествения образецъ, толкова по-сигурно ще бжде той прицелъ на нападите на сатана. Всички, които работятъ въ Божието дѣло, които се стремятъ да разкриватъ заблудите на лукавия и да изявятъ на човѣците Христа, могатъ да се присъединятъ къмъ свидетелството на апостолъ Павелъ, въ което той говори, че служи на Господа съ голѣмо смирение на духа, съ много сълзи и скърби.

Сатана нападна Христа съ най-силните и хитри искушения; но той бѣ отблъснатъ при всѣка нападка. Ония борби бѣха извоювани заради насъ; онѣзи победи ни даватъ възможность и ние да побеждаваме. Христосъ иска да даде сила на всички, които я търсятъ. Никой човѣкъ не може да бжде надвигъ отъ сатана, безъ самъ да е далъ съгласието си за това. Искусителятъ нѣма власть да завладѣе волята или да принуди насилствено душата да съгрѣши. Той може да измъчва, но не може да опетни. Той може да причини душевни мъки, но не може да оск-

верни. Фактътъ, че Христосъ е победилъ, трѣбва да изпълва Неговитѣ последователи съ куражъ, да се борятъ мъжествено въ борбата противъ грѣхъ и сатана.

[422]

Епизод 31—Дейността на злитъ духове.

Свързката между видимия и невидимия свѣтъ, службата на Божиитъ ангели и дейността на злитъ духове сж явно открити въ Библията и сж нераздѣлно вплетени въ човѣшката история. Хората винаги сж наклонни да се съмняватъ въ сжществуването на злитъ духове, докато светитъ ангели, които „сж провождани да служатъ на ония, които ще наследятъ спасение“ (Евр. 1 : 14), биватъ считани за духове на умрѣлитъ. Но Писанието не само учи за сжществуването на добри и зли ангели, но и привежда неоспорими доказателства, че тѣзи не сж освободенитъ отъ плътъ духове на умрѣли човѣци.

Още преди сътворението на човѣка имаше ангели; понеже когато се полагаха основанията на земята, утриннитъ звезди ликуваха и всички Божии синове възкликаваха отъ радостъ. (Йовъ 38 : 7.) Следъ грѣхопадането бѣха изпратени ангели, за да пазятъ дървото на живота, и това бѣше, преди да бѣше умрѣлъ нѣкой човѣкъ. Ангелитъ стоятъ по природа повисоко отъ човѣцитъ; псалмистътъ казва: „Понизилъ си го съ малко нѣщо спроти ангелитъ“. (Пс. 8 : 6.)

Писанието ни дава сведения относно числото, мощта и славата на небеснитъ сжщества, както и върху тѣхнитъ отношения къмъ Божието управление, а сжщо и върху тѣхната връзка съ изкупителното дело. „Господъ е поставилъ Своя престолъ на небесата, и царството Му всичко обладава“. А пророкътъ казва: „Видѣхъ и чухъ гласа на много ангели около престола“. Тѣ стоятъ въ присѣтствието на Царя на всички царе, силни герои, които изпълняватъ Неговитъ заповѣди и слушатъ гласа на Неговото слово. (Пс. 102:19—21; Откр. 5: 11.) Хиляда по хиляда

и десетъ хиляди по десетъ хиляди бѣше числото на небеснитъ вестители, които пророкъ Даниилъ видѣ. Апостолъ Павелъ обяснява, че числото имъ е било неизброимо. (Дан. 7 : 10; Евр. 12 : 22.) Тѣ отиватъ като Божии пратеници, ослѣпяващи въ славата си, а въ летенето си бързи „като свѣткавица.“ (Йез. 1 : 14.) При вида на ангела, който се яви на Христовия гробъ, чийто видъ бѣше като свѣткавица, а дрехата му — бѣла като снѣгъ“, пазачитъ се ужасиха отъ страхъ, „и станаха като мъртви“. (Мат. 28:3. 4.) Когато Сенахиримъ, високомърниятъ асириецъ, хульше Бога и светотатствувахе и заплашваше израиля съ погибель, „случи се презъ нея нощъ: ангелъ Господенъ отиде и порази въ асирийския станъ сто и осемдесетъ и петъ хиляди“. „И Господъ прати ангелъ, който погуби всички юнаци, главния началникъ и началниците на войската на асирийския царъ, и тоя се върна посраменъ въ земята си“. (4 Царе 19 : 35; 2 Лѣт. 32 : 21.)

[423]

Ангели се изпрацатъ съ поржчки на милость до Божиитъ чада : до Авраама съ обещания на благословение ; до портитъ на Содомъ, за да спасятъ праведния Лотъ при погубването на града съ огънь ; до Илия, когато той почти умираше отъ изтощение и гладъ въ пустинята; до Елисея — съ огнена колесница и коне около малкия градъ, въ който той бѣше затворенъ отъ своитъ врагове ; при Даниила, когато той търсѣше божествена мъдрость въ двора на единъ езически царъ, а сѣщо и когато бѣ хвърленъ плячка на лъвоветъ ; при Петра, когато той лежеше осжденъ на смъртъ въ Иродовата тъмница ; при затворниците въ Филипи ; при Павла и неговитъ придружители презъ бурната нощъ въ морето ; при Корнилия, за да бжде обърната душата му да приеме евангелието : при Петра, за да бжде изпратенъ да занесе спасителната вестъ на езическия чужденецъ — по такъвъ начинъ свѣти ангели сж служили презъ всички вѣкове на Божия народъ.

Всѣки Христовъ последователъ е придружаванъ отъ единъ ангелъ-пазителъ. Тѣзи небесни пазители закрилятъ праведнитъ отъ мощта на лукавия. Това призна и самъ сатана ; понеже той каза : „Нима току-тъй Иовъ е богобоязливъ ? Не огради ли Ти отъ редъ него и къщата му и всичко, що той има ? (Йовъ 1 : 9. 10.) Псалмистътъ ни описва начина, по който Богъ закриля народа Си, съ думитъ : „Ангелътъ на Господа застава около ония, които Му се боятъ, и ги избавя“. (Пс. 33 : 8.) Когато Спасителътъ говорѣше за ония, които вѣрватъ въ Него, Той каза: „Гледайте да не презрете едного отъ тия малкитъ, защото, казвамъ ви, тѣхните ангели на небесата винаги гледатъ лицето на Моя Отецъ Небесенъ“. (Мат. 18: 10.) Определенитъ за служба на Божиитъ чада ангели винаги иматъ достъпъ до Него.

[424] Тѣй Божиятъ народъ, макаръ и да е изложенъ на из-мамническата сила и на никога нестихващата злоба на княза на тъмнината и да е въ борба съ всички сили на злото, може да бѣде сигуренъ въ постоянната закрила на небеснитъ ангели, а той има нужда отъ тази увѣреностъ. Богъ затова обеща на Своитъ чада благодать и закрила, понеже тѣ щѣха да се сблъскватъ съ мощни инструменти на лукавия, съ неизброими, решителни и неуморими орждия, съ чиято злоба и мощъ никой не щѣше да остане незапознатъ или пощаденъ. Създаденитъ отначало безгрѣшни зли духове бѣха по природа, мощъ и слава равни на свѣтитъ същества, които сега сж Божии пратеници. Но чрезъ грѣха тѣ отпаднаха и се съюзиха помежду си, за да обезславятъ Бога и да погубятъ човѣцитъ. Съединени съ сатана въ бунтъ и заедно съ него изпждени отъ небето, тѣ презъ всички времена сж се борили заедно съ него въ борбата му противъ божественото върховенство. Свещеното Писание говори за тѣхния съюзъ, за тѣхното ръководство и различнитъ имъ нареждания, за тѣхнитъ способ-

ности, хитрости и злитъ имъ нападки противъ мира и щастието на човѣцитъ.

Старозаветната история споменава въ много случаи за сжществуването и дейността на злитъ духове ; но особено презъ времето, когато Христосъ живѣше на земята, тѣ проявиха своята мощъ по крайно очебиющъ начинъ. Христосъ бѣше дошелъ, за да изпълни предназначения за изкуплението на човѣка планъ, а сатана бѣше решилъ да наложи правото си да владѣе въ свѣта. Нему се бѣ удало да въведе идолопоклонство въ всички части на земята, съ изключение на Палестиня. Въ тази единствена страна, която не бѣше се още всецѣло отдала въ властта на искусителя, дойде Христосъ, за да направи да изгрѣе небесната свѣтлина за този народъ. Тукъ се сблъскаха две сили въ борба за върховната властъ. Исусъ простираше рѣце съ любовъ и поканваше всички, да намѣрятъ въ Него прощение и миръ. Множествата на тъмнината виждаха, че тѣ не притежаваха неограничена властъ и съзнаха, че тѣхната властъ скоро щѣше да се свърши, ако Христовата мисия успѣеше. Сатана бѣснѣеше подобно на обвързанъ лъвъ и предизвикателно манифестираше своята властъ както надъ тѣлата, тѣй и надъ душитъ на човѣцитъ.

Фактътъ, че човѣци сж бивали завладявани отъ зли духове, е ясно показанъ въ новия заветъ. Измъчванитъ по този начинъ хора не бѣха природно болни. Христосъ имаше пълно разбиране за представящитъ Му се случаи и въ тѣхъ той виждаше непосредственото присѣтствие и действие на зли духове.

Единъ поразителенъ примѣръ за тѣхното число, сила и зълъ характеръ, както и за силата и милостта на Христа, ни се дава въ библейския докладъ за излъкуването на единъ обладанъ отъ зли духове въ Гадаринската страна. Ония нещастни обезумѣли, които бѣха напълно разюздани, скърцаха съ жби, запънваха се, бѣснуваха, изпълваха въздуха съ ви-

[425]

коветъ си, извършваха насилничества надъ себе си и застрашаваха всички, които искаха да се приближатъ до тяхъ. Тъхнитъ окървавени и обезобразени тѣла и по-мрачениятъ имъ разсждѣкъ представяха за княза на тъмнината приятна гледка. Единъ отъ владѣещитъ тѣзи страдащи отъ зли духове заяви : „Легионъ ми е името, понеже ние сме много“. (Марко 5 : 9.) Въ римската войска единъ легионъ се състоеше отъ три до петъ хиляди мъже. И сатанинскитъ пълчища сжщо сж разпределѣни въ отряди, и множеството, къмъ което се числѣха тѣзи демони, не броеше по-малко отъ единъ легионъ.

По заповѣдъ на Исуса злитъ духове напущаха жертвитъ си, и тѣзи сѣдаха до нозетъ на Исуса кротки, покорни, смислени и спокойни. А на демонитъ бѣ позволено да на-блѣскаатъ едно стадо свини въ морето. За жителитъ на Гадара тази загуба надвишаваше даденитъ отъ Исуса благословения, и божествениятъ лѣкаръ бѣ поканенъ да си отиде отъ тамъ. Това бѣше успѣхътъ, който сатана целѣше. Като приписа на Исуса вината за загубата, той пробуди себелюбивитъ опасения на хората и ги спираше, да не слушатъ неговитъ слова. Сатана и досега постоянно обвинява християнитъ като причина за всички загуби, нещастия и страдания, вмѣсто да остави упрѣка да падне тамъ, кждето се пада : върху самия него и неговитъ орждия.

Но Исусовитъ намѣрения не бѣха осуетени. Той позволи на тѣзи зли духове да унищожатъ стадото свини като упрѣкъ противъ ония юдеи, които отглеждаха тѣзи нечисти животни заради печалба. Ако Христосъ не бѣше задържалъ демонитъ, тѣ биха тласнали въ морето не само свинитъ, но и тѣхнитъ пазачи и собственици. За запазването на тѣзи последнитъ, на пазачитъ и собственицитъ, трѣбваше да се благодари само на Неговата мощъ, която Той прояви милостиво за тѣхното спасение. Още при тази случка ученицитъ трѣбваше да видятъ жестоката

власть на сатана както върху човѣци, тѣй и върху животни. Спасителътъ желаше, Неговитѣ последователи да познаятъ добре врага, противъ кого трѣбваше да се борятъ, за да не бждатъ измамани и победили чрезъ неговата хитростъ. Сжщо Неговата воля бѣше, жителитѣ на онази страна да видятъ силата Му, която строшава връзкитѣ на сатана и освобождава плене-нитѣ отъ него. И макаръ и самъ Исусъ да трѣбваше да си отиде отъ тамъ, все пакъ, тѣй чудно избавенитѣ мжже оставаха тамъ, за да възвестятъ милостъта на своя Благодѣтель.

Свещеното Писание докладва и други примѣри отъ по-добенъ родъ. Дъщерята на една сирофиникиянка била страшно измжчвана отъ единъ бѣсъ, който Исусъ изгонилъ съ една дума. (Марко 7: 26—30.) „Единъ отъ бѣсъ хванатъ, който бѣше слѣпъ и нѣмъ“ (Мат. 12 : 22); единъ младежъ, който ималъ нѣмъ духъ, който „много пжти го хвърляше ... и въ огнь, и въ вода, за да го погуби“ (Марко 9: 17—27); бѣснуемиятъ, който, измжчванъ отъ „нечистъ духъ“ (Лука 4 : 33—36), наруши сжботната почивка въ синагогата на Капернаумъ — всички тѣзи бѣха излъкувани отъ състрадателния Спасителъ. Почти всѣкога Исусъ се обръщаше къмъ злия духъ като къмъ едно разумно същество и му заповѣдваше да излъзе отъ жертвата си и вече да не я измжчва. Когато поклонниците въ Капернаумъ видѣха Неговата огромна мощъ, „ужасъ обзе всички, и разсжждаваха помежду си и казваха: Какво значи това, дето Той съ власть и сила заповѣдва на нечиститѣ духове, и тѣ излизатъ?“ (Лука 4 : 33 — 36.)

[426]

Обладанитѣ отъ бѣсове обикновено биватъ представени, като да се намиратъ въ едно състояние на голѣми мжки; но имаше и изключения отъ това правило. За да получатъ свърхестествена сила, нѣкои приемаха съ радостъ влиянието на сатана Такива, разбира се, нѣмаха никаква борба съ злитѣ духове. Къмъ тѣхъ принадлежаха тия, които притежаваха

духана предсказване (врачуване); такива бяха Симонъ магьосникътъ, Елимасъ магьосникътъ и слугинята, която вървеше следъ Павла и била въ Филипи.

Никой не стои въ по-голяма опасностъ предъ влиянието на злитъ духове отъ ония, които, пренебрегвайки опредѣленото и достатъчно свидетелство на Свещеното Писание, отричатъ съществуването и дейността на дявола и неговитъ ангели. Докато не познаваме тѣхната хитростъ, тѣ иматъ една почти неограничена привилегия налъ насъ; мнозина се подаватъ на влиянието на тѣхнитъ внушения, мислейки, че следватъ давлението на собствената си мѣдростъ. Понеже ние се приближаваме къмъ края на времето, когато сатана ще действува съ най-голяма мощъ, за да измамва и погубва, той разпространява навсѣкѣде върването, че той въобще не съществува. Това е една негова хитростъ, за да прикрие себе си и начина на своето действие.

Голѣмиятъ измамникъ отъ нищо не се страхува тѣй, както отъ това, да не узнаемъ неговитъ плановете. За да прикрие по-добре своя истински характеръ и намерѣнията си, той е оставилъ да бѣде прецставенъ тѣй, щото името му да не предизвиква по-голямо вълнение отъ подигравка или презрение. Нему много се харесва, да се вижда изобразяванъ като нѣкакво смѣшно или отвратително същество, като нѣкакъвъ изродъ, полу-животно, полу-човѣкъ. Нему е особено приятно да чува да се споменава името му въ шеги и подигравки отъ ония, които считатъ себе си за мѣдри и благовѣзпитани.

Понеже той се е присторилъ най-изкусно, затова често се повдига въпросътъ : Дали наистина има такова същество? Едно доказателство за неговия успѣхъ е, че възгледѣ, които сѣ изобличавани отъ най-яснитъ свидетелства на Свещеното Писание, сѣ тѣй всеобщо възприети въ религиозния свѣтъ. И понеже сатана завладява най-лесно духоветъ, които не познаватъ неговото влияние, Словото Божие ни да-

ва тъй много примъри за неговото действие и ни разкрива неговитъ тайни сили, за да бждемъ внимателни предъ неговитъ примки.

Мощта и злобата на сатана и на неговитъ пълчища биха могли съ право да ни безпокоятъ, ако ние не намирахме прибъжище и освобождение въ превъзходната мощъ на нашия Изкупителъ. Ние снабждаваме грижливо домоветъ си съ брави и ключове, за да пазимъ имота и живота си отъ лоши човъци, но рѣдко мислимъ за злитъ; ангели, които постоянно търсятъ достъпъ до насъ и срещу чиито нападки ние не можемъ съ собствена сила да се защищаваме. Ако имъ бжде позволено, тѣ могатъ да забъркатъ ума ни, да поболѣятъ тѣлото ни и да го измъчватъ; да унищожатъ имотитъ ни и да отнематъ живота ни. Тѣхната едничка радостъ е мизерията и гибелта. Ужасно е състоянието на тия, които се отклоняватъ отъ Божието влияние и се отдаватъ на искушенията на сатана, докато Богъ ги отдаде въ властта на злитъ духове. Които, обаче, следватъ Христа, сж винаги сигурни подъ неговата закрила. Силни ангели биватъ изпратени отъ небето, за да ги закрилятъ. Лукавиятъ не може да пробие стражата на закрилницитъ, които Богъ е поставилъ да бдятъ надъ Неговия народъ.

Епизод 32—Примкитъ на сатана.

Голъмата борба между Христа и сатана, която продължава вече почти шест хиляди години, скоро ще бжде привършена, затова лукавиятъ удвоява старанията си за осуетяването Христовото дѣло за човѣцитъ и за да оплете душитъ въ своитъ примки. Целта, къмъ която той се стреми, е да държи човѣцитъ въ тъмнина и непокаяние, докато се привърши посрѣдническата служба на Христа и за грѣха нѣма вече никаква жертва.

Не се ли положатъ особени старания, да се противостои на неговата сила, владѣе ли въ църквата и въ свѣта равнодушие, тогава сатана е спокоенъ; понеже тогава нѣма опасностъ да изгуби ония, които той е запленилъ и води по волята си. Обърне ли се, обаче, вниманието върху вѣчнитъ нѣща и запитатъ ли душитъ: „Какво да правя, за да се спася?“ (Деян. 16:30), тогава той се явява, опитва се да се противопостави съ своята сила на мощта на Христа и противодействува на влиянието на Светия Духъ.

Свещеното Писание казва, че при известенъ случай, когато „дойдоха синоветъ Божи да застанатъ предъ Господа, между тѣхъ дойде и сатана“ (Йовъ 1:6), не, разбира се, да се поклони предъ вѣчния Богъ, но за да изложи своитъ зловни клевети противъ праведнитъ. Съ сжщото намѣрение той присѣтствува винаги тамъ, кждето хората се събиратъ за богослужение: макаръ и скритъ за окото, той все пакъ действува съ голъмо усърдие, за да завладѣе мислитъ на поклонницитъ. Подобно на мждъръ полководецъ, той съставя плановетъ си отнапредъ. Види ли, че Божиитъ вестители изследватъ Свещеното Писание, той си забелязва предмета, който

трѣбва да бѣде изнесенъ предъ хората. Тогава той прилага всичката си хитростъ и присто-реностъ, за да сложи обстоятелствата тъй, че вестъта да не може да достигне до ония, които той иска да заблуди тъкмо по тази точка. Който най-много се нуждае отъ предупреждението, бива по нѣкакъвъ начинъ заплатенъ въ нѣкаква работа, която изисква неговото присѣтствие, или пъкъ по другъ начинъ бива отвлеченъ, да не чуе думитъ, които биха могли да бждатъ за него „ухание отъ животъ за животъ“.

[429]

Сатана вижда сѣщо, когато Божиитъ служители сж угнетени поради духовната тъмнина, която е обхванала народа; той чува тѣхнитъ сериозни молитви за божествена благодатъ и сила, да сломятъ връзкитъ на равнодушието, безгрижието и леностъта. И сега той подхваща съ обновена ревностъ своитъ нападки. Той искушава хората да се отдаватъ на лакомство или на други егоистични удоволствия и по такъвъ начинъ затѣпва тѣхното фино чувство, тъй че да не чуютъ тъкмо нѣщата, които имъ сж тъй нужни да знаятъ.

Злиятъ врагъ знае добре, че всички, които той може да поведе да пренебрегнатъ молитвата и изследването на Свещеното Писание, ще бждатъ победени чрезъ неговитъ искушения. Затова той изнамира всевъзможни планове, за да завладѣе духа. Винаги е имало една класа хора, които претендиратъ, че живѣятъ благочестиво, но вмѣсто да напредватъ въ познанието на истината, правятъ за своя религия търсенето грѣшки въ характера или заблуждения въ вѣрата на ония, съ които тѣ не се съгласяватъ. Такива души сж главни помощници на сатана. Има много клеветници на братята, и тѣ се намиратъ винаги на работа, докато Богъ действува и Неговитъ служители Му се покланятъ въ истина. Тѣ хвърлятъ фалшива свѣтлина върху думитъ и постѣпкитъ на ония, които обичатъ истината и ѝ сж послушни, и представятъ сериознитъ, ревностни и себеотрица-

телни Христови служители като измамници или като измамници. Тъ обясняватъ фалшиво подбужденията за всъко добро и благородно дѣло, разпространяватъ различни намеци и събуждатъ подозрение въ душитѣ на неопитнитѣ. Тъ се стремятъ по всъки възможенъ начинъ, щото чистото и справедливото да бжде представено като покварено и измамническо.

Но нѣма защо никой да се мами относно тѣхъ. Лесно може да се види, чии чада сж тѣ, чий примѣръ следватъ и чии дѣла вършатъ. „По плодовете имъ ще ги познаете“. (Мат. 7 : 16.) Тѣхното поведение прилича на това на сатана, на отровния клеветникъ, на „клеветника на братята“ (Окр. 12: 10).

Голѣмиятъ измамникъ има много представители, които охотно измислятъ всевъзможни видове заблуждения, за да забъркватъ душитѣ: ереси, които сж приспособени за това, да се нагаждатъ на различния вкусъ и особености на ония, които той иска да погуби. Неговъ планъ е, да въвежда въ църквата неискрени, ненородени хора, които продължаватъ да подхранватъ съмнението и невѣрието и да се изпрѣчватъ като спънки по пътя на всички, които желаятъ да виждатъ Божието дѣло да напредва и сами да напредватъ заедно съ него. Много, които нѣматъ истинска вѣра въ Бога и въ Неговото Слово, се съгласяватъ съ известни принципи на истината и минаватъ като християни, и по такъвъ начинъ прокарватъ своитѣ заблуждения като библейски учения.

[430]

Твърдението, че не било важно, какво човѣцитѣ вървали, е една отъ най-успѣшнитѣ измами на сатана. Той знае, че приетата съ любовъ истина осветява душата на оня, който я приема; затова той постоянно се опитва да подхвърля фалшиви теории, басни и други евангелия. Още отъ началото Божиитѣ служители сж се борили съ фалшиви учители, явяващи се не само като порочни хора, но и като разпространители на заблуждения, фатални за душитѣ. Илия, Йеремя, Павелъ се протизопоставяха реши-

телно и безстрашно на такиза, които отклоняваха човѣцитѣ отъ словото Божие. Онова свободомислие, което считаше правилната религиозна вѣра като неважна, не бѣше признато отъ тѣзи свѣти защитници на истината.

Празнитѣ и пресилени тълкувания на Свещеното Писание и много противоречащи си възгледи върху религиозната вѣра, каквито се срѣщатъ между християнитѣ, сж дѣло на нашия голѣмъ противникъ, който желае тѣй да заблуди умоветъ, че да не могатъ да различатъ истината. А разединението и разцепленията, каквито сжществуватъ въ християнскитѣ общества, трѣбва да се припишатъ предимно на обичая, да се изкривява Свещеното Писание, за да се подкрепи известно мнение, което ни се нрави. Въмѣсто да изучаватъ Словото Божие грижливо съ смирени сърдца, за да постигнатъ познание на Неговата воля, много хора го изследватъ, само за да откриятъ въ него нѣщо странно или оригинално.

За да подкрепятъ лъжливи учения или нехристиянски обичаи, нѣкои извличатъ известни текстове отъ Писанието отъ тѣхната връзка и привеждатъ понѣкога дори само половината отъ единъ отдѣленъ стихъ, за да докажатъ твърденията си, макаръ и останалата частъ отъ приведения текстъ да показва тѣкмо противоположния смисълъ. Съ змийска хитростъ се укрепяватъ тѣ задъ ненамиращи се въ свръзка изрази, които тѣ привеждатъ въ интереса на своитѣ плътски желаня. Така много хора изкривяватъ умишлено Словото Божие. Други, които притежаватъ по-богато и живо въображение, взематъ образитѣ и символитѣ отъ Свещеното Писание, разлагатъ ги споредъ фантазията си, като обрѣщатъ малко внимание на Словото Божие като тълкувателъ самъ на себе си, и после представятъ заключенията си като учения на Библията.

Изучава ли се Светото Писание безъ смиренъ духъ на молитва и разбирателство, тогава винаги, как-

то най-проститѣ и яснитѣ, тѣй и труднитѣ текстове ще бждатъ изопачавани по смисълъ. Папскитѣ водители избиратъ такива части отъ Светото Писание, които служатъ най-добре на тѣхната целъ, тълкуватъ ги, както имъ е угодно и тогава ги предлагатъ на народа, като му отказватъ правото да изучава Библията и самъ да разбира нейнитѣ свещени истини. Цѣлата Библия трѣбва да бжде вржчена на народа тѣй, както гласи буквално нейното съдържание. По-добре би било, въобще да не му се дава никакво библейско поучение, отколкото ученията на Светото Писание да се фалшифициратъ по такъвъ грубъ начинъ.

Библията бѣше опредѣлена да бжде водачъ за всички, които желаятъ да се запознаятъ съ волята на своя Творецъ. Богъ даде на човѣка здравото пророческо слово ; ангели, и дори самъ Христосъ дойдоха, за да откриятъ на Даниила нѣща, които трѣбваше да се изпълнятъ въ кратко време. Онѣзи важни нѣща относно нашето спасение не останаха по никакъвъ начинъ тайни, а сжщо и не бѣха открити по такъвъ начинъ, че да забъркатъ или да заблудятъ искрения изследвачъ на истината. Господъ е казалъ чрезъ пророкъ Авакума : „Запиши видението и начертай ясно на скрижали, та, който чете, лесно да може да прочете“. (Ав. 2 : 2) Словото Божие е разбираемо за всички, които го изследватъ съ молящи се сърдца. Всѣка истински искрена душа ще получи свѣтлината на истината. „Свѣтлина свѣти надъ праведника“. (Пс. 96: 11.) И никоя църква не може да напредва въ освещението, освенъ ако нейнитѣ членове търсятъ истината като скрито съкровище.

Чрезъ позива „Свобода!“ човѣцитѣ биватъ заслѣпени спрямо плановѣтѣ на противника, докато той постоянно дей-ствува за постигането на своето намѣрение. Удаде ли му се да изопачи Библията чрезъ човѣшки мнения, тогава Божиятъ законъ бива отстраненъ, и черквитѣ стоятъ подъ робството на грѣха,

като сжщевременно претендиратъ, че били свободни.

За мнозина научнитъ изследвания сж се обърнали въ проклятие. Богъ е далъ на свѣта много свѣтлина за изо-бретенията въ науката и изкуството ; но и най-великитъ умове, ако не ги ръководи Божиятъ Духъ, се заблуждаватъ, като се опитзатъ да установятъ отношенията между наука и откровение.

Човѣшкото познание, както въ материални, така и въ духовни нѣща, е частично и непълно ; затова мнозина не сж въ състояние да съгласуватъ своитъ научни познания съ обясненията на Библията. Нѣкои приематъ голи теории и предположения за научни факти и мислятъ, че Словото Божие трѣбва да бжде изпитвано споредъ „скверното празно-думство“ (1 Тим. 6 : 20). Творецътъ и Неговитъ дѣла над-вишаватъ тѣхнитъ схващания, и понеже не могатъ да ги обяснятъ чрезъ природнитъ закони, тѣ считатъ библейската история за невѣрна. И като се съмняватъ въ докладитъ на Стария и Новия Заветъ, много често тѣ отиватъ още една стѣпка по-нататкъ, усъмняватъ се въ сжществуването на Бога и приписватъ на природата една безкрайна мощъ. Тѣй че, отпуснали свободно своята котва, тѣ се приковаватъ о скалитъ на невѣрието.

[432]

По такъвъ начинъ мнозина се заблуждаватъ отъ вѣрата и биватъ подмамани отъ дявола. Човѣцитъ сж се стремили да бждатъ по-мждри отъ своя Творецъ ; човѣшката мждростъ се е опитвала да изследва и обяснява тайни, които и въ вѣчността не ще бждатъ открити. Ако хората биха пожелали да изследватъ и да разбератъ онова, което Богъ е открилъ за Себе си и за Своитъ планове, тѣ биха получили такова впечатление за славата, величието и мощта на Йеова, че биха видѣли собствената си нищожностъ и биха се задоволили съ това, което е открито на тѣхъ и на децата имъ.

Най-голямото изкуство на сатана въ измамата се състои въ това, да поддържа умоветъ на човѣците въ търсене и разгатване на нѣща, които Богъ не е открилъ и които Той не желае да бждатъ разбрани отъ тѣхъ. По такъвъ начинъ изгуби Люциферъ своето мѣсто въ небето. Той бѣше недоволенъ, задето не му бѣха повѣрени всички тайни на Божиитъ планове, а съвсемъ пренебрегваше онова, което му бѣше открито относно неговото лично дѣло въ указаното му високо положение. Като пробуди сжщото недоволство въ сърдцата на стоящитъ подъ негова заповѣдь ангели, той стана причина за тѣхното падение. Сега той се опитва да всѣе сжщия духъ между човѣцитъ и сжщо тѣй да ги накара да пренебрегнатъ опредѣленитъ Божии заповѣди.

Тѣзи, които не сж съгласни да приематъ яснитъ, рѣзки истини на Библията, постоянно търсятъ приятни тѣмъ басни, които да успокояватъ съвѣстѣта имъ. Колкото по-малко духовни, себеотрицателни и смирени сж представянитъ имъ учения, толкова по-благосклонно биватъ тѣ възприети. Такива хора понижаватъ силитъ на разума, за да угодятъ на плътскитъ си желаня. Въ високомѣрието си, считайки се за твърде мждри, за да изследватъ Свещеното Писание съ съкрушено сърдце и съ сериозна молитва за божествено рководство, тѣ нѣматъ никаква защита срещу заслѣплението. Сатана стои готовъ да заглуши копнежа на сърдцето, като поставя своитъ измами на мѣстото на истината. По такъвъ начинъ спечели папството своята властъ надъ човѣцитъ, а и протестантитъ трѣгватъ по сжщия пѣтъ, чрезъ отхвърлянето на истината, понеже тази включва въ себе си единъ кръстъ, Всички, които пренебрегватъ Словото Божие, отдавайки се на удобства и мудрувания, за да не се отличаватъ отъ свѣта, ще приематъ достойни за осжждение ереси за религиозна истина. Всѣка мислима форма на заблудата ще бжде възприета отъ такива, които умишлено отхвърлятъ исти-

[433]

ната. Макаръ нѣкой отъ тѣхъ и да гледа съ ужасъ на нѣкоя измама, той ще възприеме на драго сърдце друга. Апостолъ Павелъ говори за човѣци, които „не сж приели любовта на истината за свое спасение“, и казва за тѣхъ : „И затова Богъ ще имъ прати действие на заблуда, за да повѣрватъ на лъжата, та да бждатъ осждени всички, които не сж повѣрвали въ истината, а обикнали неправдата“. (2 Сол. 2:10—12.) Като имаме предвидъ това предупреждение, трѣбва да внимаваме върху ученията, които приемаме.

Къмъ най-сполучливитъ инструменти на голѣмия иску-сителъ принадлежатъ измамническитъ учения и лъжливитъ чудеса на спиритизма. Представяйки се като ангелъ на свѣтлината, сатана хвърля мрежитъ си тамъ, кждето наймалко се подозира. Ако човѣцитъ биха изследвали Книгата Божия съ сериозна молитва, за да разбератъ ученията ѝ, тѣ не биха останали въ тъмнина и не биха приемали фалшиви учения. Но понеже отхвърлятъ истината, тѣ ставагъ плячка на измамата.

Друга една опасна заблуда е учението, което отрича божеството на Христа, твърдейки, че Той не е сществувагъ преди идването Си въ свѣта. Този възгледъ се възприема благосклонно отъ много, които заявяватъ, че вѣрватъ въ Библията ; а все пакъ той противоречи на найяснитъ обяснения на нашия Спасителъ върху Неговото сродство съ Отца, Неговия божественъ характеръ и по-раншното Му сществувание. Човѣкъ не може да подържа този възгледъ, безъ да изкриви Свещеното Писание най-безсъвѣстно. А това понижава не само понятието на човѣка за спасителното дѣло, но и погребва вѣрата въ Библията като Божие откровение. А колкото по-опасенъ става той чрезъ това, толкова по-трудно е, да му се противостои. Не признаватъ ли човѣци свидетелството на даденото отъ Бога Свето Писание върху божеството на Христа, то напразно ще бжде споренето съ тѣхъ по тази точка, понеже никакво

друго, колкото и основателно да е, доказателство, не ще може да ги убеди. „Естественият човѣкъ не възприема онова, що е отъ Божия Духъ: за него това е безумство; и не може да го разбере, защото то се изследва духовно“. (1 Кор. 2:14.) Който е обхванатъ отъ тази заблуда, не може да има ни какво истинско понятие нито за характера и дѣлото на Христа, нито за великия Божий планъ за изкуплението на човѣцитѣ.

[434]

Още една друга умѣло съставена и носяща нещастие заблуда се състои въ бързо разпространяващата се вѣра, че сатана не билъ личностъ; че това понятие се употрѣбавало въ Священото Писание, само за да се представятъ лошитѣ мисли и пожелания на човѣцитѣ.

Тѣй далечъ разнасящето се отъ популярнитѣ амвони учение, че Христовото пришествие се състояло въ идването Му при всѣки отдѣленъ случай при смъртъта, е сжщо едно изобретение, което отклонява мислитѣ на човѣцитѣ отъ Неговото лично явление въ небеснитѣ облаци, Съ години сатана е казвалъ по този начинъ: „Ето, въ скришнитѣ стаи е“ (Мат. 24: 23—26); и много души сж били изгубени, понеже сж възприели тази измама.

Свѣтската мѣдростъ учи сжщо, че молитвата не била отъ значение. Мѣже на науката твърдятъ, че не може да има действителенъ отговоръ на една молитва; че това би било едно преобрѣщане на законитѣ, би било едно чудо, а пѣкъ чудеса нѣмало. Вселенната, казватъ гъ, се управлява отъ твърдо установени закони, и самъ Богъ не върши нищо, противно на тѣзи закони. По този начинъ тѣ представятъ Бога, като че ли Той е обвързанъ чрезъ собственитѣ Си закони; като че действието на божественитѣ закони би могло да изключи божествената свобода. Такова учение е противно на свидетелството на Священото Писание. Не бѣха ли извършени чудеса отъ Христа и неговитѣ апостоли? Сжщиятъ състрадателенъ Спа-

сителъ живѣе и днесъ още, и сега Той е сѣщо тѣй готовъ да послушва молитвита на вѣрвацитѣ, както тогава, когато живѣеше видимо между човѣцитѣ. Естественото действува заедно съ свръхестественото. Една частъ отъ Божия планъ е, въ послушание на молитвата съ вѣра да ни дава това, което не би ни далъ, ако не бихме Му се молили за него.

Неизброими сѣ лъжливите учения и пресилените обяснения въ християнските черкви. Невъзможно е да се оценятъ лошите последици отъ отхвърлянето макаръ и само на единъ отъ положените отъ Словото Божие гранични камъни. Само малцина отъ ония, които се осмѣляватъ да направятъ това, оставатъ при отхвърлянето само на една истина; болшинството продължаватъ да отхвърлятъ единъ принципъ на истината следъ другъ, докато станатъ съвсемъ невѣрващи.

Заблужденията на общоприетото богословие сѣ тласнали много хора въ обятията на съмнението, когато иначе тѣ биха могли да бждатъ вѣрващи въ Библията. За тѣхъ е невъзможно да приематъ учения, които насилватъ тѣхните понятия за оправедливостъ, милостъ и доброта; и когато такива имъ биватъ представени като учения на Библията, тѣ отказватъ да я приематъ като Слово Божие.

[435]

Това е, което сатана се опитва да постигне. Нищо не желае той тѣй много, както да унищожи довѣрието въ Бога и въ Неговото Слово. Сатана стои на върха на голѣмото множество съмняващи се и полага най-голѣми старания, за да привлѣча души въ своите редове. И съмнението започва да става мода. Една многобройна класа хора гледатъ на Словото Божие съ недовѣрие по сѣщата причина, както и на неговия авторъ, понеже то наказва и осжда грѣха. Онѣзи, които не искатъ да изпълняватъ неговите нареждания, се стремятъ да отхвърлятъ неговия авторитетъ. Тѣ четатъ Библията или слушатъ ученията ѝ, както се проповѣдватъ отъ амвона, само за да нам-

Ърять нѣщо за изобличаване въ Свещеното Писание или въ проповѣдѣта. Не малко хора ставатъ невѣрващи, за да се оправдаятъ или извинятъ за пренебрегването на длъжноститѣ си. Други пъкъ приематъ принципитѣ на съмнението отъ гордостъ и леностъ. Твърде много склонни къмъ единъ удобенъ животъ, за да извършатъ нѣщо достойно за почитъ, или пъкъ такова, което би изисквало усилия и себеотрицание, тѣ се стремятъ да си сдобиятъ репутация на по-висока мъдростъ, като критикуватъ Библията. А въ нея има много, което непросвѣтлениятъ отъ божествената мъдростъ разумъ не може по никакъвъ начинъ да разбере; по такъвъ начинъ тѣ намиратъ поводъ да критикуватъ. Мнозина изглежда да приематъ, че е добродетель да стоятъ на страната на невѣрието и съмнението. Но ще бжде намѣрено, че такива хора, подъ видъ на искреностъ, въ действителностъ сж поощрявани отъ самонадѣяностъ и гордостъ. Мнозина си правятъ най-голъмо удоволствие отъ това, да намиратъ въ Свещеното Писание нѣщо, което поставя другитѣ въ затруднение. Нѣкои критикуватъ и спорятъ, подържайки неправото, само отъ любовъ къмъ препирни. Тѣ не забелязватъ, че по такъвъ начинъ тѣ сами се вплитатъ въ примката на ловеца. Но тѣй като сж изразили открито своето невѣрие, тѣ вѣрватъ, че трѣбва да потвърдятъ своето становище. По такъвъ начинъ тѣ се свързватъ съ безбожнитѣ и сами заключватъ предъ себе си вратата на рая.

Богъ е далъ въ Своето Слово достатъчно доказателства за неговия божественъ произходъ. Великитѣ истини, които се отнасятъ за нашето спасение, сж ясно изложени. Съ помощта на Светия Духъ, който е обещанъ на всички, които се молятъ искрено за него, всѣки човѣкъ може самъ да разбере тѣзи истини. Богъ е далъ на човѣцитѣ една здрава основа, върху която тѣ могатъ да градятъ своята вѣра.

Но неограниченият разум на човѣцитѣ е недостатъченъ, за да обхване напълно плановетѣ и намѣренията на вѣчния Богъ. Ние никога не можемъ да схванемъ Бога чрезъ изследвания. Ние не бива да се осмѣляваме съ дрѣзка рѣка да повдигаме завесата, съ която Той прикрива Своего величие. Апостолътъ извиква: „Колко сѣ непостижими Неговитѣ сѣдби и неизследими Неговитѣ пѣтища!“ (Римл. 11:33.) Ние можемъ да схващаме Неговото отнасяне съ насъ и рѣководящитѣ Го подбудителни причини дотолкова, че да можемъ да видимъ неограничената Му любовъ и милость, съединена съ една безкрайна мощъ. Нашиятъ небесенъ Баща нарежда всичко съ мѣдрость и справедливостъ и ние не бива да бѣдемъ недоволни или недовѣрчиви, но трѣбва да Му се прекланяме и подчиняваме съ страхопочитание. Той ще ни разкрие толкова отъ Своитѣ намѣрения, доколкото ще е нужно за нашето добро, а за повече-то отъ това трѣбва да се довѣряваме на Рѣката, която е всемогѣща, и на Сърдцето, което е пълно съ любовъ.

[436]

Докато Богъ дава изобилни доказателства за вѣрата, Той никога не ще отстрани всичко, което би могло да послужи за извинение на невѣрието. Който търси подкрепа за своето съмнение, ще намѣри такава. А който отказва да приеме Словото Божие и да го изпълнява, докато не е премахнато всѣко възражение тѣй, че да нѣма вече поводъ за съмнение, никога не ще получи свѣтлина.

Недовѣрието спрямо Бога е естествено явление при необновеното сърдце, което е въ вражда противъ Бога. Но вѣрата се дава отъ Светия Духъ и ще вирѣе само тогава, когато бѣде подхранвана. Никой не може да закрепне въ вѣрата, безъ да полага решителни старания за това. Невѣрието се усилва, колкото повече бива насърдчавано; и когато човѣци, вмѣсто да се занимаватъ съ доказателствата, които Богъ е далъ за утвърждение на вѣрата имъ, си поз-

воляватъ да се съмняватъ и да критикуватъ, тѣ все повече ще намиратъ съмнението си основателно.

Обаче онѣзи, които се съмняватъ въ Божиитѣ обещания и не вѣрватъ въ увѣренията за Неговата благодать, Го обезславятъ, и влиянието имъ клони да отдалечава и други отъ Христа, вмѣсто да ги привлича къмъ Него. Тѣ сж неплодородни дървета, които разпростиратъ сухитѣ си клоне надалеко и широко и чрезъ това лишаватъ другитѣ растения отъ слънчева свѣтлина, тѣй че тѣ вѣхнатъ и умиратъ въ студена сѣнка. Тѣхниятъ животъ ще бжде като постоянно свидетелство противъ тѣхъ. Тѣ съятъ семето на съмнението и невѣрието, което неминуемо ще донесе своята жетва.

Има само единъ пжтъ, по който трѣбва да трѣгнатъ тия, които искрено се стремятъ да се освободятъ отъ съмнението: вмѣсто да се съмняватъ и да критикуватъ онова, което не пазбиратъ, тѣ трѣбва да внимаватъ на свѣтлината, която вече имъ е изгрѣла, и тогава ще получатъ и по-голяма свѣтлина. Изпълняватъ ли всѣки дългъ, който сж съзнали добре, тогава тѣмъ ще бжде дадено да разбератъ и да изпълняватъ и онѣзи задължения, върху които тѣ сега още се съмняватъ.

[437]

На сатана се удава да съставя фалшификации, които тѣй много приличатъ на истината, че души, които искатъ да избѣгнатъ изискващитѣ се отъ истината жертви и себе-отрицателность, и които сж съгласни да се оставятъ да бждатъ мамени, биватъ заблудени чрезъ тѣхъ; но все пакъ, нему е невъзможно да държи подъ властта си една душа, която искрено желае на всѣка цена да познае истината. Христосъ е истината и „истинската свѣтлина, която просвѣтява всѣки човѣкъ, идващъ на свѣта“ (Йоанъ 1:9). Духътъ на истината е изпратенъ, за да наставлява човѣцитѣ въ всѣка истина. И подъ поржчката на Сина Божий е написано: „Търсете, и ще намѣрите“. „Кой-

то иска да върши волята Му, ще разбере, дали учението Му е отъ Бога“. (Мат. 7:7; Йоан. 7 : 17.)

Христовитѣ последователи иматъ слабо понятие за за-говоритѣ, които сатана и пълчищата му съставятъ противъ тѣхъ. Но Оня, Който живѣе въ небесата, ще преобърне всички тѣзи планове за изпълнението на Неговитѣ дълбоки намѣрения. Господь допуца Неговитѣ чада да попадатъ въ огнената проба на искушението, не защото Му е приятно тѣ да страдатъ и да се измжчватъ, но защото тази опитность е отъ съществено значение за тѣхната крайна победа. Той не може да ги пази отъ искушения, ако е последователенъ съ Своето собствено съвършенство ; понеже цельта на изпитанието е тѣкмо, то да ги подготви, да могатъ да противостоятъ на всички лоши съблазни.

Нито безбожни човѣци, нито дяволътъ могатъ да спъна тѣ Божието дѣло или пѣкъ да лишатъ Божия народъ отъ Неговото присѣтствие, ако той изповѣдва грѣховетъ си съ смирено, съкрушено сърдце и ги изоставя, и съ вѣра уповава въ Неговитѣ обещания. На всѣко искушение, на всѣко противно влияние, било то явно или тайно, човѣкъ може успѣшно да противостои, „не съ войнство и не съ сила, а съ Моя Духъ, казва Господь Саваотъ“. (Зах. 4: 6.)

„Очитъ на Господа сж обърнати къмъ праведнитѣ, и ушитъ Му — къмъ молитвитѣ имъ... И кой ще ви стори зло, ако залъгате за добро?“ (1 Петр. 3: 12. .3.) Когато Валаамъ. съблазненъ отъ обещанието за едно голѣмо възнаграждение, произнесе магии противъ израиля и чрезъ принесената на Господа жертва се опитваше да нанесе проклятие надъ Божия народъ, Божиятъ Духъ отклони злото, което трѣбваше да бжде изговорено, и Валаамъ се видѣ принуденъ да извика : „Какъ ще прокълна ? Богъ го не проклева. Какъ ще кажа зло? Господь не казва (противъ него) зло... Да умре душата ми, както умираатъ праведниците, и краятъ ми да бжде като тѣхниятъ!“ Когато

повторно бѣ принесена жертва, безбожниятъ пророкъ обясни : „Ето, азъ почнахъ да благославямъ, защото Той е благословилъ, и азъ не мога да измѣня това. Не се вижда беда у Якова и не се забелязва злочестие у Израиля; Господь, неговъ Богъ, е съ него, и той има тръбень царски звукъ . . . Нѣма магьосничество у Якова, нѣма чародейство у Израиля ; на времето ще кажатъ за Якова и за Израиля : ето, какво стори Богъ !“ (Числа. 23 : 8. 10. 20. 21. 23). Но все пакъ за трети пѣтъ бѣха съградени олтари, и отново Валаамъ се опита да изговори едно проклятие. Но чрезъ негодуващитъ устни на пророка Божиятъ Духъ заяви преуспяването на Неговитъ избраници и наказа глупостъта и злобата на тѣхнитъ врагове : „Благословень да бжде, който те благославя, и проклетъ, който те проклева !“ (Числа 24 : 9.)

По това време Израилевиятъ народъ бѣше вѣренъ на Бога, и докато бѣше послушенъ на Неговия законъ, никоя земна или подземна сила не можеше да му причини зло. Но най-после на Валаама, все пакъ, се удаде, да навлѣче върху Божия народъ проклятието, което не посмѣ да изговори, като го подведе къмъ грѣхъ. Като започна да престѣпва Божиитъ заповѣди, той се отклони отъ Него, и трѣбваше да почувствува властъта на погубителя.

Сатана добре съзнава, че и най-слабата душа, която пребждва въ Христа, може да противостои на всички сили на тъмнината, и че той, ако се обяви явно противъ нея, не ще може да одържи победа, но ще бжде победень. Затова той се опитва да отвлѣче борцитъ на кръста отъ тѣхната крепостъ, докато той самъ застава на задень планъ съ своитъ борчески сили, готоаъ да погуби всички, които се осмѣлятъ да навлѣзатъ въ неговата областъ. Ние можемъ да бждемъ сигурни само, когато смирено уповаваме на Бога и сме послушни на всички Негови заповѣди.

Никой не може да бжде сигурень нито единъ часъ, нито една секунда безъ молитва. Ние трѣбва ди

молимъ Господа особено за мъдростъ, да разбираме Неговото Слово. Въ него сж открити примкитъ на искусителя, а сжщо и срѣдствата, чрезъ които той може да бжде отблъснатъ. Сатана е много изкусенъ въ привеждането на текстове отъ Библията, на които той дава собственото си тълкувание, за да ни доаеде до падение. Ние трѣбва да изследваме Библията съ смирено сърдце и никога да не изпускаме изпредвидъ нашата зависимостъ отъ Бога. Докато трѣбва да бждемъ винаги на щрекъ предъ примкитъ на сатана, ние трѣбва непрекъснато да се молимъ съ вѣра : „Не ни въ-веждай въ искушение !,,

[439]

Епизод 33—Първата голъма измама.

Още отъ най-ранната история на човъка сатана започна да работи, за да погуби нашия родъ. Оня, който бѣше предизвикалъ бунтъ въ небето, искаше да накара жителитѣ на земята, да се съединятъ съ него въ борбата му противъ Божието управление. Адамъ и Ева, като бѣха послушни на Божия законъ, се радваха на едно пълно щастие, и този фактъ бѣше едно постоянно свидетелство противъ твърдението, което сатана подържаше въ небето, че Божиятъ законъ поробвалъ и билъ противенъ на благополучието на Неговитѣ творения. А и красивата, приготвена за безгрѣшната двойка родина възбуждаше завистъта на сатана. Затова той взе решение, да доведе човѣцитѣ до падение, за да може тогава, следъ като ги е отдѣлилъ отъ Бога и поставилъ подъ собствената си властъ, да завладѣе земята, и на нея да основе своето царство, на пукъ на Всевишния.

Ако бѣше открилъ своя истински характеръ, той, безъ друго, би билъ отхвърленъ, понеже Адамъ и Ева бѣха предупредени предъ този опасенъ врагъ; но той работѣше въ тъмно и прикриваше намѣрението си, за да можеше да постигне по-сигурно целта си. Използвайки змията, тогава едно създание съ привлекателна външностъ, той се обърна къмъ Ева: „Истина ли каза Богъ, да не ядете отъ никое дърво въ рая?“ (Бит. 3: 1.) Ако Ева не бѣше влѣзла въ разговоръ съ искусителя, тя щѣше да остане запазена; но тя се осмеѣли да му се предаде и стана плячка на неговитѣ хитри примки. По сѣщия начинъ биватъ и сега още много хора побеждавани. Тѣ се съмняватъ въ Божиитѣ изисквания и мждруватъ много върху тѣхъ, и, вмѣсто да бждатъ послушни на божествени-

тѣ предписания, тѣ приематъ човѣшки мнения, които прикриватъ само сатанинскитѣ планове.

„Жената отговори на змията: плодове отъ дърветата можемъ да ядемъ; само за плодетъ на дървото, що е посрѣдъ рая, рече Богъ : не яжте отъ тѣхъ и не се докосвайте до тѣхъ, за да не умрете. Тогава змията рече на жената : не, нѣма да умрете ; но Богъ знае, че въ деня, въ който вкусите отъ тѣхъ, ще ви се отворятъ очитѣ, и ще бждете като богове, знаещи добро и зло“. (Бит. 3 : 2—5.) Той обясни, че тѣ щѣли да станатъ като Бога, надарени съ по-голѣма мждростъ, отколкото дотогава, и пригодени за по-висока степенъ на сждествуване. Ева отстжпи на искушението, а чрезъ нейното влияние и Адамъ бѣ съблазненъ да сгрѣши. Тѣ приеха думитѣ на змията, че Богъ не мислѣлъ така, както говорѣлъ; тѣ изгубиха довѣрие въ своя Творецъ и си въобразиха, че Той ограничаваше свободата имъ и че, ако престжпѣха Неговия законъ, тѣ щѣха да постигнатъ голѣма мждростъ и високо положение.

[440]

Но не намѣри ли Адамъ, следъ като сгрѣши, че смисълътъ на думитѣ бѣше: „Въ който день вкусишъ отъ него, непременно ще умрешъ“ ? (Бит. 2 : 17.) Намѣри ли той тѣхното значение отговаряще на онова, което сатана го бѣше накаралъ да вѣрва, че щѣше да бжде поставенъ зъ по-висша стадия на сждествуване ? Тогава, наистина, чрезъ престжпването можеше да се постигне една голѣма печалба, и сатана щѣше да се окаже като благодѣтель на нашия родъ. Но Адамъ намѣри, че това въ никой случай не бѣше смисълътъ на божественото заявление. Богъ обяви, че въ наказание за грѣха човѣкътъ щѣше отново да стане земя, отъ каквата бѣше направенъ: „Прѣстъ си и въ прѣстъ ще се върнешъ“. (Бит. 3 : 19.) Думитѣ на сатана : „Ще ви се отворятъ очитѣ“, се оказаха вѣрни само въ този смисълъ: Следъ като Адамъ и Ева не послушаха Бога, очитѣ имъ

се отвориха, за да видятъ глупостъта си; тѣ познаха злото и вкусиха горчивия плодъ на престѣпленieto.

По срѣдата на градината растѣше дървото на живота, чийто плодъ имаше силата, да поддържа непрестанно живота. Ако Адамъ бѣше останалъ послушенъ на Бога, той винаги би се радвалъ на свободенъ достѣпъ до това дърво, и щѣше да живѣе вѣчно. Но като съгрѣши, нему бѣ забранено да яде по-нататкъ отъ дървото на живота, и той бѣ изложенъ на смъртъ. Божествената присжда : „Прѣстъ си и въ прѣстъ ще се върнешъ“, означава цѣлостно унищожаване на живота.

Обещаното на човѣка при условие на послушание без-смъртие бѣше пропаднало чрезъ престѣпването на Божията заповѣдъ. А Адамъ не можеше да предаде на потомството си нищо, което не притежаваше; и не би имало никаква надежда за падналия родъ, ако Богъ не бѣше отново предложилъ на човѣка безсмъртие чрезъ отдаването на Своя Синъ. Докато „смъртъта премина въ всички люде“, понеже „всички съгрѣшиха“, Христосъ унищожилъ смъртъта и извадилъ наяве нетлѣние и животъ чрезъ благовестието“. (Римл. 5:12; 2 Тим. 1:10.) Само чрезъ Христа може да се постигне безсмъртие. Исусъ каза:

[441] „Който върва въ Сина, има животъ вѣченъ; който пъкъ не върва въ Сина, не ще види животъ“. (Йоанъ 3:36.) Всѣки човѣкъ може да стане притежателъ на това неоченимо благословение, ако изпълни условията. Всички, „които съ постоянство въ добри дѣла търсятъ. . . безсмъртие“, ще получатъ „вѣченъ животъ“. (Римл. 2:7.)

Само голѣмиятъ измамникъ обеща на Адама животъ при непослушание, и даденото на Ева отъ змията въ рая обяснение: „Нѣма да умрете!“ бѣше първата държана нѣкога проповѣдъ за безсмъртието на душата. И все пакъ това обяснение, което се основава единствено върху авторитета на сатана, се разнася отъ християнскитѣ амвони и се при-

ема отъ болшинството хора сжщо тѣй благосклонно, както отъ нашитѣ първи родители. Божествената присжда: „Душа, която съгрѣшава, ще умре“ (Йез. 18:20), сега се тълкува тѣй: Душата, която съгрѣшава, не ще умре, но ще живѣе вѣчно. Ние можемъ само да се очудваме върху странното заслѣпление, което прави хората тѣй лековѣрни относно думитѣ на сатана и тѣй невѣрващи относно думитѣ на Бога.

Дко следъ падението си човѣкътъ имаше свободенъ до-стѣпъ до дървото на живота, той щѣше да живѣе вѣчно, и по такъвъ начинъ грѣхътъ щѣше да бжде направенъ безсмъртенъ. Но „херувимъ и пламененъ мечъ“ пазѣха „пѣтя къмъ дървото на живота“ (Бит. 3:34), и никому отъ Адамовата фамилия не е било позволено да престѣпи границитѣ и да яде отъ даващитѣ животъ плодове. Затова и нѣма нито единъ безсмъртенъ грѣшникъ.

Но следъ падението сатана заповѣда на ангелитѣ си да полагатъ особени старания, за да бжде внушена на човѣцитѣ вѣрата въ едно природно безсмъртие; и ако подведоха народа да приеме тази заблуда, тѣ трѣбваше да го изведатъ и до заключението, че грѣшникътъ ще живѣе въ вѣчни мжки. Квизътъ на тъмнината представя чрезъ своитѣ служители Бога като единъ отмѣстителенъ тиранъ и обяснява, че Той хвърлялъ въ пѣкъла всички, които не му били угодни, кждето ги оставялъ вѣчно да чувствуватъ Неговия гнѣвъ, и че, докато тѣ тѣрпѣли неизказани мжки и се гърчели отъ болки въ вѣчни пламъци, тѣхниятъ Творецъ гледалъ на тѣхъ съ задоволство.

По такъвъ начинъ най-вѣрлиятъ врагъ облича Твореца и Благодѣтеля на човѣшкия родъ въ качества, които самъ той притежава. Жестокость е сатанинска черта. Богъ е любовъ, и всичко, което Той сътвори, бѣше чисто, свето и приятно, докато се яви грѣхътъ чрезъ първия голъмъ бунтовникъ. Самъ сатана е врагътъ, който подвежда човѣка къмъ грѣхъ, и тогава, по възможность, го унищожавя; и когато

[442] е осигурилъ жертвата си, той ликува върху извършената погибелъ. Ако би му се удало всичко, което би желалъ, той би вплелъ цѣлия човѣшки родъ въ примкитъ си. Ако не бѣше се изпрѣчила божествената сила въ помощъ, нему не биха могли да избѣгатъ ни единъ синъ, ни една дъщеря на Адама.

Лукавиятъ врагъ се опитва да победи човѣцитъ днесъ, както е победилъ нашитъ първи родители, както разклаща довѣрието имъ въ Твореца и ги кара да се съмняватъ въ мъдростъта на Неговото управление и въ справедливостъта на Неговитъ закони. Сатана и неговитъ пратеници представятъ Бога лошъ, отколкото сж самитъ тѣ, за да оправдаятъ собствената си лошота и упорство. Голѣмиятъ измамникъ се стреми да припише собствения си ужасно жестокъ характеръ на нашия Небесенъ Баща, за да се яви самъ той като едно същество, комуто чрезъ изпжждането отъ небето е причинена голѣма неправда, тъй като той не можелъ да се подчивява на единъ тъй несправедливъ владѣтель. Той предлага на свѣта свободата, на която можелъ да се радва въ противовесъ на възложеното робство поради строгитъ заповѣди на Йеова. По такъвъ начинъ нему се удава да отклонява души отъ върността имъ къмъ Бога.

Колко много противно на всѣка проява на любовъ и милость и дори на нашето чувство за справедливостъ е учението, че безбожнитъ мъртви биватъ измжчвани съ огънь и жупелъ въ вѣчно горящъ пжкълъ; че зарадъ грѣховетъ въ единъ краткъ земенъ животъ тѣ трѣбва да търпятъ мъжки, докато Богъ живѣе! И все пакъ, това се поучава навсѣкжде и това учение се намира и днесъ още въ много християнски вѣроизповѣдания. Единъ виденъ докторъ по богословието е казалъ: „Гледката на адскитъ мъжки ще увеличава блаженството на свѣтиитъ во-вѣки. Когато виждатъ, какъ други, съ същото естество и родени при същитъ обстоятелства, сж тлас-

нати въ такава мъка, докато тѣ сами сж възвисени, тѣ ще съзнаватъ още по-напълно своето щастие“. Другъ единъ си е послужилъ съ следнитѣ думи: „Докато присж-дата се извършва вѣчно надъ съсждитѣ на гнѣве, димътъ на тѣхното мжчение, гледанъ отъ съсждитѣ на милостъта, ще се въздига вѣчно, и тѣзи, вмѣсто да изпитватъ състрадание къмъ мжчещитѣ се, ще викатъ: Аминъ, Аллилуя! Славете Господа!“

Кжде се намира въ Словото Божие такава учение ? Ще бждатъ ли спасенитѣ въ небето недостъпни за всички чувства на състрадание и на съжаление и дори за чувствата на обикновената човѣщина ? Дали тѣзи качества ще бждатъ замѣнени съ равнодушието на стойка или съ жестокостъта на дивака ? — Не, никога ! Словото Божие не учи подобно нѣщо ! Мжже, които проповѣдватъ изразенитѣ въ приведениитѣ думи възгледи, могатъ да бждатъ учени, и дори искрени хора, но тѣ сж измамани отъ лъжливитѣ учения на сатана. Той ги кара да изопачаватъ силни изрази отъ Свещеното Писание и да дадатъ на буквалното имъ съдържание една окраска на горчивина и злоба, която е присжца на самия него, но не и на нашия Творецъ. „Живъ съмъ Азъ, казва Господъ Богъ: не искамъ Азъ смъртъта на грѣшника, но да се отвърне грѣшникътъ отъ пжтя си и да бжде живъ. Върнете се, върнете се отъ вашитѣ лоши пжтища; за какво да умираете? (Йез. 33 : 11.)

[443]

Би ли могло да бжде въ полза на Бога, ако бихме поискали да се съгласимъ, че Той се забавлява при гледката на нечувани мъжи ; че Той се весели при стенанията, виковетъ и проклятията на страдащитѣ творения, които Той държи въ адскитѣ пламъци ? Могатъ ли тѣзи ужасни тонове да сж музика въ ушитѣ на Безкрайната Любовь ? Опитватъ се да убедятъ, че налагането на тѣзи безкрайни мъжи върху безбожнитѣ изявявало Божията умраза къмъ грѣха като къмъ едно зло, което нарушавало мира и реда въ вселенната. О, ужасно богохулство ! Като че Бо-

жията умраза къмъ грѣха може да бѣде причина, за да бѣде той увѣковѣченъ ! Понеже, споредъ ученията на тѣзи теолози, продължителнитѣ мъжи безъ надежда за помилване подлудяватъ своитѣ нещастни жертви ; а тѣй като тѣхната яростъ се изразява въ проклятия и богохулства, тѣ постоянно увеличаватъ товара на своята вина. Но Божията слава не се възвеличава чрезъ подобно безкрайно увѣковѣчаване на постоянно увеличаващия се грѣхъ.

Вънъ отъ границитѣ на човѣшкия умъ е, да се прецени злото, създадено чрезъ фалшивото учение за вѣчнитѣ мъжи. Библейската религия, която е пълна съ любовь и доброта и извънредно богата съ милость, е затъмнена и покрита съ ужаси чрезъ суевѣрието. И можемъ ли да се очудваме, че на нашия многомилостивъ Творецъ гледатъ съ страхъ, уплаха и дори съ умраза, когато смислимъ, въ какви фалшиви краски е нарисувалъ сатана характера на Бога ? Ужасяващитѣ представи за Бога, както тѣ сж били разпространявани изъ свѣта чрезъ ученията отъ амвонитѣ, сж създали хиляди, дори милиони съмняващи се и невѣрващи.

Учението за вѣчнитѣ мъчения е едно отъ фалшивитѣ учения, които образуватъ яростното вино на духовния Вавилонъ, съ което той опива народитѣ. (Откр. 14 : 8; 17:2.) Какъ Христови служители сж могли да приематъ това фалшиво учение и да го проповѣдватъ отъ осветено мѣсто, е наистина непонятно. Тѣ сж го възприели, както и фалшивата сжбота, отъ Римъ. Наистина, то е било проповѣдвано и отъ велики и добри мъже; но за тѣхъ не бѣше огрѣла свѣтлина върху този предметъ, както на насъ е дадено. Тѣ бѣха отговорни само за свѣтлината, която тѣ имаха въ тѣхното време ; а ние трѣбва да даваме отчетъ за свѣтлината, която ни огрѣва въ наше време. Отклонимъ ли се отъ свидетелството на Словото Божие и приемемъ фалшиви учения, понеже нашитѣ бащи сж ги разпространявали, ние попадаме подъ изгово-

реното надъ Вавилонъ осжждение; ние приемъ отъ неговото яростно вино.

Твърде много хора, на които учението за вѣчнитъ мъжи е противно, изпадатъ въ противоположна заблуда. Тъ виждатъ, че Свещеното Писание представя Бога като едно сжщество, пълно съ любовъ и състрадание, и не могатъ да повѣрватъ, че Той ще подхвърли Своитъ творения на огъня на единъ вѣчногорящъ пъкълъ. Но поради вѣрата, че душата сама по себе си е безсмъртна, тѣ идватъ до заключението, че въ края на краищата всички човѣци ще бждатъ спасени. Тѣ гледатъ на заплашванията на Библията като на такива, които сж опредѣлени, само за да доведатъ хората чрезъ страхъ въ послушание, но не, за да бждатъ буквално изпълнени. Така грѣшникътъ може да живѣе въ се-белюбиви удоволствия, не зачитайки Божиитъ изисквания, и пакъ да очаква най-после да бжде приетъ съ благоволение. Такова едно учение, което разчита на Божията благодать, но пренебрегва Неговата справедливостъ, се харесва на плътското сърдце и насърдчава безбожнитъ въ тѣхната неправда.

За да се покаже, какъ вървацитъ вѣдно всеобщо из-бавление изкривяватъ Библията, за да подкрепятъ своитъ пагубни за душата вѣроучения, нужно е само да се цитиратъ тѣхнитъ собствени изявления. При погребението на единъ нерелигиозенъ младъ човѣкъ, който билъ внезапно убитъ, при единъ нещастенъ случай, единъ универсалистски духовникъ избралъ за основенъ текстъ на надгробното си слово библейския стихъ, отнасящъ се за Давида: „Давидъ ... се утеши за смъртъта на Амнона“. (2 Цар. 13:39.)

„Често ме запитватъ“, казалъ говорителътъ, „каква ще бжде участъта на ония, които напуцатъ свѣта въ грѣхове; такива, които, може би, умираатъ въ пияно състояние; умираатъ съ неизмити багрени петна отъ престѣпления по дрехитъ си, или пъкъ отлита-

тъ като този младежъ, безъ да сж питали за религия или да сж изпитали нейното благословение. Ние се задоволяваме съ Свещеното Писание; неговиятъ отговоръ трѣбва да разреши и най-трудната задача. Амнонъ бѣше извънредно грѣшенъ; той бѣше непокаянъ, бѣха го опили, и въ това състояние го убиха. Давидъ бѣше единъ Божий пророкъ; той трѣбва да е знаелъ, дали Амнонъ въ бѣдещия свѣтъ щѣше да бѣде добре, или зле. Какъ сж изразени неговитѣ сърдечни преживѣвания? — „И царь Давидъ престана да гони Авесалома, защото се утеши за смъртъта на Амнона“.

[445]

Какво заключение можемъ да извлѣчемъ ние отъ тѣзи думи ? Не е ли това, че въ неговата религиозна въра нѣмаше мѣсто за безкрайни мъки ? Тѣй предполагаме ; и тукъ ние откриваме едно сполучливо доказателство въ подкрепа на приятното, просвѣтляваще и благотворно предположение за една крайна, всеобща чистота и за единъ продължителенъ миръ. Той се бѣше утешилъ за това, че синътъ му бѣше умрѣлъ. И защо ? Защото неговото пророческо око можа да погледне отнапредъ въ славното бѣдеще и да види сина, който, следъ като е билъ отстраненъ отъ всички искушения, развързанъ отъ робството, очистенъ отъ покварата на грѣха, бѣше достатъчно осветенъ и просвѣтленъ и приетъ въ събранието на възнесли се, ликуващи духове. Неговата единствена утеха бѣше, че неговиятъ любимъ синъ чрезъ отдалечаването отъ настоящето състояние на грѣха и на страданието бѣше пренесенъ тамъ, кждето въ неговата затъмнена душа щѣха да се изливатъ най-възвишенитѣ влияния на Светия Духъ, кждето неговата душа щѣше да се разтвори за небесната мъдростъ и за сладкото очарование отъ безсмъртната любовъ, и той, станалъ по такъвъ начинъ свѣтъ, можеше да се наслаждава на спокойствието и на притежанието на небесното наследство.

Въ тази мисъл бихме искали да бждемъ разбра-ни, че ние вѣрваме, че блаженството въ небето не зависи отъ нищо, каквото ние можемъ да вършимъ въ този животъ, нито отъ едно настоящо промѣняне на сърдцето, нито отъ сегашната вѣра или отъ едно настоящо вѣроизповѣдание“.

По такъвъ начинъ мнимиятъ Христовъ служител по-вторилъ изговорената отъ змията въ рая лъжа: „Не, нѣма да умрете“. „Въ деня, въ който вкусите отъ тѣхъ, ще ви се отворятъ очитъ, и ще бждете като богове“. Той заявилъ, че и най-грубиятъ грѣшникъ, билъ той убиецъ, крадецъ или прелюбодеецъ, следъ смъртта си ще бжде приготвенъ, за да може да влѣзе въ безсмъртното блаженство.

И откъде извлича този покварителъ на Свещеното Писание своитъ заключения ? Отъ единственото изречение, което изразява Давидовото подчинение подъ нарежданието на Провидението. „И царь Давидъ престана да гони Авесалома, защото се утеши за смъртта на Амнона“. Следъ като силата на неговата болка съ течение на времето бѣше намалѣла, неговитъ мисли се обърнаха отъ мъртвия къмъ живия синъ, който отъ страхъ предъ справедливото наказание за своето престѣпление самъ се бѣше заточилъ. И това било доказателството, че кръвосмѣсителниятъ, пиянъ Амнонъ непосредствено следъ смъртта е билъ отведенъ на мѣстото на блаженството, за да бжде тамъ пречистенъ и приготвенъ за обществото на безгрѣшнитъ ангели! Една приятна басня, наистина способна да задоволи плътското сърдце! Това е собственото учение на сатана, и то извършва успѣшно своето дѣло, И трѣбва ли да се очудваме, че при такива учения безбожието взема надмощие ?

[446]

Действието на това фалшиво учение представя нагледно и онова на много други. Нѣколко само думи отъ Светото Писание биватъ извлѣчени отъ тѣхната зависимостъ, която въ много случаи би пока-

зала, че смисълътъ имъ е точно обратниятъ, и тѣзи разкъсани текстове биватъ изкривявани и употребявани за доказателства на учения, които нѣматъ никакво основание въ Словото Божие. Приведеното като доказателство свидетелство, че пияниятъ Аммонъ билъ въ небето, е една гола измама, на която напълно противоречи ясното и опредѣлено обяснение на Светото Писание, че никой пияница не ще наследи царството Божие. (1 Кор. 6 : 10.) По такъвъ начинъ съмняващи се, невѣрващи и скептици превръщатъ Божията истина въ една лъжа, и много хора чрезъ тѣзи лъжливи заключения сж били измамани и приспани въ люлката на плътската сигурность.

Дко бѣше вѣрно, че душитъ на всички хора при осво-бождението имъ отъ тѣлото веднага отивали въ небето, тогава ниа по-скоро бихме пожелали смъртъта, отколкото живота. Много хора чрезъ това вѣрване сж били подведени да турятъ край на земното си сжществуване. Победени отъ грижи, трудности и разочарования, струва имъ се лесно да скжсатъ слабата нишка на живота и отлетятъ въ блаженството на вѣчния свѣтъ.

Богъ е далъ въ Своето Слово ясни доказателства, че Той ще накаже престжпницитъ на Своя законъ. Който мисли, че Богъ билъ твърде милостивъ, за да отдаде справедливото на грѣшника, трѣбва да погледне само върху кръста на Голгота. Смъртъта на неопетнения Божий Синъ показва, че смъртъ е заплатата на грѣха, и всѣко престжпване на Божия законъ трѣбва да получи своята справедлива отплата. Христосъ, безгрѣшниятъ, бѣ направенъ грѣшенъ заради човѣцитъ. Той понесе вината за престжплението ; предъ Него бѣ прикрито лицето на Отца, докато сърдцето му се съкруши и животътъ въ него заглѣхна. Тази жертва бѣ принесена, за да можеха грѣшницитъ да бждатъ спасени. По никой другъ начинъ не бѣше възможно да се освободи човѣкътъ отъ наказанието на грѣха. И всѣка душа, която отказва да

вземе участие въ тъй скъпо изкупеното примирение, трѣбва сама да понесе вината и наказанието за престѣплението си.

Нека да разгледаме, какво още учи Библията за безбожнитѣ и непокаянитѣ, които универсалистѣтъ поставя като свети блажени ангели въ небето.

„На жадния Азъ ще дамъ даромъ отъ извора на живата вода“. Това обещание се отнася само за ония, които жадуватъ. Само тия, които чувствуватъ нужда за водата на живота и я търсятъ при всички обстоятелства, ще я получатъ. „Който побеждава, ще наследи всичко, и ще му бѣда Богъ, а той ще Ми бѣде синъ“. (Откр. 21 : 6. 7.) И тукъ сжщо сж поставени условия. За да наследимъ всичко, ние трѣбва да противостоимъ на грѣха и да го победимъ.

[447]

Господь обяснява чрезъ пророкъ Исаия: „Кажете на праведника: блазе му ! .. а на беззаконника — горко му ! за-щото ще има отплата за дѣлата на ржцетъ му“. (Ис. 3 : 10. 11). „Макаръ грѣшникътъ и да върши сто пжти зло и да кисне въ него, но азъ знаа, че ще бѣде добре на ония, които се боятъ отъ Бога, които благоговѣятъ предъ лицето Му ; а за нечестивеца нѣма да има добро“, казва мъдрецътъ. (Екл. 8 : 12. 13.) А Павелъ свидетелствува, че безбожникътъ самъ си натрупва „гнѣвъ за деня на гнѣва, когато се открие праведниятъ сждъ отъ Бога, Който ще въздаде всѣкому споредъ дѣлата му :.. . ярость и гнѣвъ на тия, които упорствуватъ и не се покоряватъ на истината, а се покоряватъ на неправдата“. (Римл. 2:5. 6. 8.)

„Никой блудникъ, или нечистъ, или користолюбецъ, който е идолослужителъ, нѣма наследство въ царството на Христа и Бога“. (Ефес. 5 : 5.) „Залягайте да имате миръ съ всички и светость, безъ която никой нѣма да види Господа“. (Евр. 12 : 14.) „Блажени сж, които изпълняватъ заповѣдитѣ Му, за да иматъ право да ядатъ отъ дървото на живота и да влѣзатъ въ града презъ портитѣ. А отвънъ сж псетата, магьосницитѣ, блудницитѣ, убийцитѣ, идолослужите-

литъ и всъки, който обича и върши лъжа“. (Откр. 22 : 14. 15.)

Богъ е открилъ на човъка Своя характеръ и начина, по който Той се отнася съ грѣха: „Господь, Богъ човѣколюбивий и милосърдний, дълготърпеливий, многомилостивий и истинний, Който пази (правдата и показва) милость въ хиляди поколѣния, Който прощава вина, престѣпление и грѣхъ, ала не оставя безъ наказание“. (Изх. 34 : 6, 7.) „Господь пази всички, които Го обичатъ, а всички нечестиви ще изтрѣби“. (Пс, 144 : 20.) „Р беззаконниците всички ще бждатъ изтрѣбени; бжднината на нечестивците е гибель“. (Пс. 36: 38.) Наистина, силата и авторитетътъ на божественото управление ще бждатъ приложени за побеждаване на съпротивата; и все пакъ всички изявления на отплащащата справедливостъ ще се съгласуватъ напълно съ характера на Бога, като едно милостиво, дълготърпеливо и благосклонно Сщество.

[448] Богъ не принуждава насилствено ничия воля или решение. Нему не е угодно робското послушание. Той иска творенията на Неговитъ рѣще да Го обичатъ, понеже е достоенъ за любовь. Той желае тѣ да Му сж послушни, оценявайки Неговата мъдрость, справедливостъ и великодушие. И ония, които иматъ правилно понятие за тѣзи качества, ще Го обичатъ, понеже тѣ ще бждатъ привлѣчени къмъ Него, възхищавайки се отъ Неговия характеръ.

Принципитъ на любезность, милость и любовь, както тѣ бѣха проповѣдвани и прилагани въ живота отъ нашия Спасителъ, сж единъ отпечатъкъ на волята и характера на Бога. Христосъ обяснява, че Той не е поучавалъ нищо, което не е получилъ отъ Своя Отець. Принципитъ на божественото управление се съгласуватъ напълно съ учението на Спасителя: „Любете враговетъ си“. Богъ допуска да се отдаде справедливото на злитъ за доброто на всемира и дори за доброто на самитъ ония, надъ които се из-

ливатъ Неговитъ съдби. Той би ги направилъ щастливи, ако можеше да направи това въ съгласие съ законитъ на Своео управление и съ справедливостта на Своя характеръ. Той ги обкръжава съ знаци на Своята любовъ, дарява имъ познанието на Своя законъ и върви следъ тѣхъ, предлагайки имъ Своята благодать; но тѣ пренебрегватъ Неговата любовъ, престѣпватъ закона Му и отхвърлятъ благодадта Му. Получавайки постоянно Неговитъ дарове, тѣ обезславятъ Дарителя; тѣ мразятъ Бога, защото знаятъ, че Той се отвръща отъ грѣхове тѣхъ. Господъ търпи дълго тѣхната опърничавостъ; но все пакъ ще дойде часътъ, когато тѣхната участъ ще трѣбва да бѣде решена. Ще привлече ли тогава Той насила упорствуващитъ къмъ Себе си? Ще ги принуди ли да вършатъ волята Му?

Души, които сж избрали сатана за свой водачъ и съ се оставили да бждатъ завладѣни отъ неговата сила, несж приготвени да застанатъ въ Божието присѣствие. Гордостъ, измама, развратъ и жестокостъ сж се вкоренили въ сърдцата имъ. Биха ли могли тѣ да влѣзатъ въ небето, за да живѣятъ вѣчно съ тия, които тѣ сж презирали и мразили на земята? Истината никога не ще бѣде приятна на единъ лъжець; смирението никога не може да задоволи самомнителния и гордия; чистотата не ще бѣде приета отъ покваренитъ, и себеотрицателната любовъ не се нрави на себелюбивитъ. Какви радости би могло да предложи небето на ония, чийто животъ е билъ всецѣло изпълненъ и движенъ отъ земни и себелюбиви подбуждения?

Биха ли могли човѣцитъ, които сж прекарвали живота си въ упорство противъ Бога, изведнажъ да бждатъ поставени въ небето и да понесатъ възвишеното и свѣто състояние на съвършенството, което винаги владѣе тамъ, където всѣка душа е изпълнена съ любовъ, всѣко лице излъчва радостъ, където се разнася хармонично възхитителна музика за прос-

[449]

лава на Бога и на Агнеца и потоци свѣтлина, които се излччватъ отъ лицето на Оня, Който седи на престола, непрестанно се изливатъ надъ спасенитъ? Биха ли могли души, чиито сърдца сж изпълнени съ умраза къмъ Бога, къмъ истината и свѣтостъта, да се смѣсятъ съ небеснитъ множества и да взематъ участие въ тѣхнитъ славословия? Биха ли могли тѣ да понасятъ славата на Бога и на Агнеца? Никога! Тѣмъ сж били дадени години на благодатно време, за да развиятъ единъ характеръ за небето ; но тѣ никога не сж се потрудили за това, да обикнатъ чистото, никога не сж научили езика на небето — а сега е вече много късно. Тѣхниятъ животъ на упорство противъ Бога ги е направилъ негодни за небето. Неговата чистота, неговата свѣтостъ и неговиятъ миръ биха били за тѣхъ едно мъчение. Божията слава би била за гѣхъ пояждащъ огънь. Тѣ биха копнали да напуснатъ това свѣто мѣсто. Тѣ биха поздравили погибельта, само да могатъ да бждатъ прикрити отъ лицето на Оня, Който умрѣ, за да ги спаси. Участъта на безбожнитъ ще бжде запечатана по тѣхенъ изборъ. Тѣхното изключване отъ небето е доброволно пожелано отъ тѣхъ, а отъ страна на Бога е справедливо и милостиво.

Подобно на водитъ при потопа, огънятъ на великия день на Божия сждъ ще покаже, че безбожнитъ сж непоправими. Тѣ не искатъ да се подчинятъ на божествения авторитетъ. Тѣхната воля е навикнала да се протизи, а когато животътъ е въ края, ще бжде много късно, да се промѣни течението на мислитъ имъ въ противната посока, много късно, за да се обърнатъ отъ престѣпление въ послушание и отъ умраза въ любовь.

Като запази живота на Каина, убиеца, Богъ показа на свѣта, какви последици наставатъ, когато грѣшникътъ про-дължава да живѣе въ разюздана безбожностъ. Чрезъ влиянието на Каиновитъ учения и примѣръ хиляди отъ неговитъ потомци бѣха

подведени въ грѣхъ, докато „всичкитѣ имъ сърдечни мисли и помисли бѣха зло въ всѣко време“. „Земята се разтлѣ предъ лицето Божие, и напълни се земята съ злодейства“. (Бит. 6:5. 11.)

Отъ милость къмъ свѣта Богъ погуби неговитѣ покварени жители по времето на Ноя. Отъ милость Той унищожил и безбожнитѣ жители на Содомъ. Чрезъ измамническата сила на сатана злодейцитѣ печелятъ съчувствие и възхищение и по такъвъ начинъ постоянно въвеждатъ и други въ упорство. Тѣй бѣше въ днитѣ на Каина и на Ноя, по времето на Авраама и Лота; тѣй е и сега. Отъ съжаление къмъ всемира Богъ най-после ще погуби ония, които отхвърлятъ Неговата благодать.

„Заплатата, що дава грѣхътъ, е смъртъ; а дарътъ Божий е животъ вѣченъ въ Христа Исуса, нашия Господъ“. (Римл. 6 : 23.) Докато животътъ е наследството на праведнитѣ, смъртъта е частъта на безбожнитѣ. Мойсей заяви на израиля : „Ето, азъ днесъ ти предложихъ животъ и добро, смъртъ и зло“. (Втор. 30: 15.) Споменатата тукъ смъртъ не е изговорената надъ Адама, понеже всички човѣци претърпяватъ това наказание за престѣпленieto, но това е „втората смъртъ“, която се дава въ противоположность на вѣчния животъ.

Смъртъта, вследствие Адамовия грѣхъ, е преминала въ цѣлия човѣшки родъ. Всички, безъ разлика, потъватъ въ гроба. А чрезъ приготвлението на спасителния планъ всички отново ще бждатъ извадени изъ гробоветѣ имъ. Има едно бждеще „възкресение на мъртви, на праведни и на неправедни“. (Деян. 24:15.) „Както въ Адама всички умираатъ, тѣй и въ Христа всички ще оживѣятъ“. (1 Кор. 15: 22.) Но, все пакъ, ще има една разлика между дветѣ класи, които ще възкрѣснатъ. „Всички, които сж въ гробоветѣ, ще чуютъ гласа на Сина Божий и ще излѣзатъ: които сж правили добро, ще възкрѣснатъ за животъ, а които сж вършили зло, ще възкрѣснатъ за осжждане“.

[450]

(Йоанъ 5 : 28. 29.) Ония, които бждатъ намърени достойни за възкресението на животъ, сж „блажени и свѣти“. „Надъ тѣхъ втората смъртъ нѣма властъ“. (Откр. 20 : б.) Душитѣ пѣкъ, които не сж получили чрезъ покаяние и вѣра прощение, ще трѣбва да претърпятъ наказанието за престѣпленията си, „заплата на грѣха“. Тѣ ще претърпятъ мъжки, различни по продължителность и сила, „споредъ дѣлата имъ“, които ще се свършатъ съ втората смъртъ. Тѣй като за Бога е невъзможно, съгласно Неговата справедливость и милость, да спаси грѣшника въ неговитѣ грѣхове, Той му отнема сѣществуванието, което той самъ е погубилъ чрезъ своитѣ престѣпления, и за което се е оказалъ недостоенъ. Единъ боговдѣхновенъ писателъ казва : „Още малко, и нечестивецътъ не ще го има ; ще погледнешъ на мѣстото му, и — нѣма го“. (Пс. 36 : 10.) Другъ единъ обяснява : „И ще бждатъ — като да не сж били“. (Авдия 16.) Покрити съ позоръ, тѣ потѣватъ въ безнадеждната, вѣчна забрава.

Тѣй ще бжде туренъ край на грѣха съ всичкото зло и поквара, които сж произлѣзли отъ него. Псалмистътъ казва : „Ти . . . погуби нечестивия, името имъ заличи во вѣкъ-вѣка . . . съ тѣхъ загина споменътъ имъ“. (Пс. 9 : 6. 7.) Въ Откровението Йоанъ, поглеждайки къмъ бждещето вѣчно състояние, чува една всеобща хвалебна пѣсенъ, която не се нарушава нито отъ единъ лошъ тонъ. Всички създания въ небето и земята отдаватъ на Бога слава. (Откр. 5 : 13.) Нѣма вече изгубени души, които да хулятъ Бога, докато се гърчатъ въ мъжитѣ си; нещастниците въ пѣкъла не ще размѣсватъ своитѣ страдалчески стонове съ пѣснитѣ на спасенитѣ.

Върху основната заблуда за естественото безсмъртие почива учението за съзнанието въ смъртта — едно учение, което, подобно на това за вѣчното мъчение, е противно на изявленията на Светото Писание, на давленията на разума и на нашитѣ чувст-

ва на човъчностъ. Споредъ общоприетата вѣра, спасенитѣ въ небето знаятъ всичко, което става на земята, особено живота на приятелитѣ, които тѣ сж оставили на земята. Но какъ би могло за мъртвитѣ да бжде източникъ на блаженство това, да виждатъ отвратителнитѣ работи на живушитѣ, да гледатъ извършванитѣ отъ тѣхнитѣ обични хора грѣхове и да ги виждатъ, какъ тѣ страдатъ и търпятъ разочарования и грижи въ живота ? Колко небесно блаженство биха изпитвали ония, чиито мисли сж винаги при тѣхнитѣ приятели на земята ? И колко противно е вѣрването, че щомъ диханието напусне тѣлото, душата на непокаяния веднага бивала предавана на адскитѣ пламъци! Какъвъ голъмъ страхъ би трѣбвало да изпитватъ душите, които виждатъ приятелитѣ си да потъватъ непригответени въ гроба, за да влѣзатъ въ една вѣчностъ на страдания и грѣхъ ! Много хора сж полудѣвали при тѣзи мжчителни мисли.

Какво казва Светото Писание относно тѣзи нѣща ? Давидъ обяснява, че човѣкътъ въ смъртъта не притежава никакво съзнание: „Излиза духътъ му, и той се връща въ земята си : въ оня день изчезвитѣ (всички) негови помисли“. (Пс. 145 : 4). Соломонъ дава сжщото свидетелство : „Живитѣ знаятъ, че ще умратъ, а мъртвитѣ нищо не знаятъ, и вече нѣма за тѣхъ награда, понеже и поменътъ за тѣхъ е предаденъ на забрава, и любовъта имъ, и умразата имъ, и ревността имъ сж вече изчезнали и нѣматъ вече дѣлъ до-вѣка въ нищо, що се върши подъ слънцето“. „Защото въ гроба, кждето ще идешъ, нѣма ни работа, ни мислене, ни знание, ни мждростъ“. (Екл. 9:5. 6. 10.)

Когато животътъ на Йезекия, въ отговоръ на молитвата му, бѣше продълженъ съ петнадесетъ години, благородниятъ царъ отдаде на Бога хваление и слава за Неговата голъма милостъ. Въ това славословие той обяснява причината на радостъта си: „Защото не преизподнята Тебе слави, не смъртъта Тебе възхваля, не слѣзлитѣ въ гробъ се уповаватъ на

Твоята истина. Живиятъ, само живиятъ ще Те прослави, както азъ сега“. (Ис. 38 : 18. 19.) Общоприетото богословие представя праведнитъ мъртви като мираци се въ небето, където тъ, живѣещи въ блаженство, славятъ Бога съ безсмъртенъ езикъ ; но Йезекия не можеше да види въ смъртта подобенъ славеиъ изгледъ. Съ неговитъ думи се съгласува и свидетелството на псалмиста : „Защото въ смъртта нѣма споменъ за Тебе : въ гроба кой ще Те слави?“ „Не мъртвитъ ще възхвалятъ Господа, нито всички, които слизатъ въ гроба“. (Пс. 6:6; 113:25)

[452]

Въ деня на петдесетницата Петъръ каза за Давида: „Той и умрѣ, и биде погребенъ, и гробътъ му е у насъ и до днесъ“. „Защото Давидъ не възлѣзе на небесата“. (Деян. 2 :29. 34.) Фактътъ, че Давидъ остава въ гроба до възкресението, доказва, че праведнитъ при смъртта не отиватъ. въ небето. Само чрезъ възкресението и по силата на факта, че Христосъ е възкръсналъ, Давидъ после ще може да застане отдѣсно на Бога.

Павелъ обясни: „Ако мъртви не възкръсватъ, и Христосъ не е възкръсналъ ; ако пъкъ Христосъ не е възкръсналъ, суетна е вѣрата ви : вие сте си още въ грѣховетъ ; тогава и ония, които сж умрѣли въ Христа, сж загинали“. (1 Кор. 15 : 16—18.) Ако презъ течение на 4000 години праведнитъ отиваха веднага при смъртта си въ небето, какъ тогава Павелъ би могълъ да каже, че ако не ще има възкресение, „и ония, които сж умрѣли въ Христа, сж загинали“ ? Тогава, въобщо, не би било нужно възкресение.

Мжченикътъ Тиндалъ е казалъ относно състоянието на мъртвитъ : „Азъ признавамъ свободно, че не съмъ убеденъ въ това, че тѣ вече живѣятъ въ славата, както Христосъ и избранитъ Божии ангели. И това учение не е частъ отъ моето вѣроизповѣдание; понеже ако това бѣше тѣй, тогава азъ считамъ проповѣдта за тѣлесното възкресение за съвсемъ напразна“. (Tyndal, Preface to „New Testament“).

Неуспоримъ фактъ е, че надеждата за едно непосредствено блаженство следъ смъртъта е довела до едно широко разпространено пренебрегване библейското учение за възкресението. Д-ръ Адамъ Кларкъ е забелязалъ това и е казалъ : „Изглежда, че учението за възкресението у първитъ християни е било отъ много по-голъма важность, отколкото днесъ. Защо това е тъй ? Апостолитъ постоянно наблъгаха на него и чрезъ него насърдчаваха Божиитъ чада къмъ трудъ, послушание и радостъ. А тѣхнитъ последователи въ настоящето споменаватъ за него само съвсемъ рѣдко! Тѣй проповѣдваха апостолитъ и тѣй върваха първитъ християни ; тѣй проповѣдваме и ние и тѣй върватъ нашитъ слушатели. Нѣма друго учение въ евангелието, върху което да се наблъга повече, а и не се намира учение въ настоящия начинъ на проповѣждане, което да е повече пренебрегвано“. (Commentary of the New Testament, Vol. II.)

Това е траяло, докато славната истина за възкресението почти е била напълно затъмнена и почти напълно изгубена изпредъ очи отъ християнския свѣтъ. Единъ виденъ религиозенъ писателъ казва въ забележкитъ си къмъ думитъ на Павла въ 1 Сол. 4 : 13 — 18 : „За всички практически цели на утехата учението за блаженото бесмъртие на праведнитъ заема за насъ мѣстото на всѣко съмнително учение за второто идване на Христа. За насъ Господъ идва при нашата смъртъ. Това трѣбва ние да очакваме, за това да бдимъ. Мъртвитъ вече сж влѣзли въ слава- [453] та. Тѣ не чакатъ трѣбата, за да получатъ присждата и блаженството си“.

Но когато Исусъ щѣше да напусне ученицитъ си, Той не имъ каза, че тѣ щѣха скоро да отидатъ при Него. „Отивамъ“, каза Той, „да ви приготвя мѣсто. И когато ида и ви приготвя мѣсто, пакъ ще дойда и ще ви взема при Мене Си, за да бждете и вие, дето съмъ Азъ“. (Йоанъ 14 : 2. 3.) А Павелъ ни казва по-нататкъ, че „Самъ Господъ, съ повеление, при гласъ

на архангелъ и при тръба Божия, ще слъзе отъ небето, и мъртвитъ въ Христа ще възкръснатъ първо-мъ; после ние, останалитъ живи, заедно съ тѣхъ ще бждемъ грабнати на облаци, за да срещнемъ Господа въ въздуха, и така винаги съ Господа ще бждемъ“. Освенъ това той добавя: „Прочее, утешавайте се единъ другъ съ тѣзи думи“. (1 Сол. 4 : 16—18.) Каква го-лъма разлика между тѣзи думи на утеха и ония на по-горе цитирания универсалистки проповѣдникъ! Този утешаваше опечаленитъ приятели съ увѣрението, че, колкото и грѣшенъ да е билъ мъртвиятъ, все пакъ още съ издѣхването си той бивалъ приятъ между ангелитъ. А Павелъ посочва на своитъ братя бждещето идване на Господа, когато връзкитъ на гроба ще бждатъ разкъсани и „мъртвитъ въ Христа“ ще възкръснатъ за вѣченъ животъ.

Преди която и да е душа да може да влѣзе въ жилищата на блаженитъ, трѣбва всѣки случай да бжде изследванъ, нейниятъ характеръ и дѣлата ѝ да сж получили присъдата си отъ Бога. Всички ще бждатъ сждени споредъ записанитъ въ книгитъ доклади; всички ще бждатъ възнаградени, споредъ каквито сж били дѣлата имъ. Нека да обърнемъ внимание на Павловитъ думи: „Защото опредѣли день, когато ще сжди праведно вселенната чрезъ опредѣления отъ Него мжжъ, като даде увѣрение на всички съ възкресението Му отъ мъртвитъ „. (Деян. 17:21.) Тукъ апостолътъ заявява ясно, че за сжда е предвидено едно точно опредѣлено време, тогава още бждеще.

Юда сочи на сжщото време: „Ангелитъ пѣкъ, които не опазиха своето началничество, а напуснаха жилищата си, запази въ вѣчни окови, въ мракъ, за сжда на великия день“. А по-нататкъ той привежда думитъ на Еноха: „Ето, иде Господъ съ десетки хиляди Свои свети ангели, за да извърши сждъ надъ всички“. (Юда 6. 14. 15.) Йоанъ обяснява, че видѣлъ „мъртвитъ, малки и голѣми, да стоятъ предъ Бога

И сждени бѣха мъртвитѣ по записаното въ книгитѣ, споредъ дѣлата имъ“. (Откр. 20 : 12.)

Обаче, ако мъртвитѣ вече се радватъ на небесното блаженство или пъкъ се гърчатъ въ пламъцитѣ на пъкъла, защо, тогава, ще бжде нуженъ още единъ бждещъ сждъ? Ученията на Божието Слово по тази важна точка не сж ни- то тъмни, нито противоречиви; тѣ могатъ да бждатъ разбрани отъ най-обикновени хора. Но кой искренъ умъ може да види въ останалитѣ учения мждрость или справедливостъ? Трѣбва ли праведнитѣ следъ изследването на случаитѣ имъ въ сжда, да получатъ похвалата: „Хубаво, добри и върни рабе! . . . Влѣзъ въ радостъта на Господаря си!“ (Мат. 25:21), когато тѣ вече, може би, сто-тици години сж живѣли въ Неговото присѣствие? Трѣбва ли безбожнитѣ да бждатъ извикани отъ мѣстото на мжките, за да чуятъ отъ Сждията на цѣлата земя присждата: „Идете отъ Мене, проклети, въ огънь вѣчний!“ (Мат. 25:41)? Каква подигравка! Какво позорно обвинение срещу мждростъта и справедливостъта на Бога!

Теорията за безсмъртието на душата е едно отъ фалшивитѣ учения, които Римъ зае отъ езичество-то и вмъкна въ религията на християнството. Мартинъ Лютеръ я прибави къмъ „многобройнитѣ басни на римското купище отъ декретали (постановления)„. (Petavel, „The Problem of Immorality“, p. 255.) Въ забележкитѣ си къмъ думитѣ на Соломона въ Еклизиястѣ, че мъртвитѣ не знаятъ нищо, реформаторътъ казва: „Друго едно доказателство, че мъртвитѣ не съзнаватъ нищо. Тамъ, казва Соломонъ, нѣма длъжностъ, нѣма знание, нѣма мждростъ. Той сжди, споредъ това, че мъртвитѣ спятъ напълно и не мислятъ за нищо. Тѣ лежатъ, безъ да броятъ дни или години; но когато се пробудятъ, тѣмъ ще се струва, че сж спали само единъ мигъ“. (Luther's „Expositon of Ecclesiastes“, p. 152.)

[454]

Никъде въ Светото Писание не се казва, че праведнитъ получаватъ наградата си и безбожнитъ наказанието си при смъртъта. Патриарситъ и пророцитъ не сж оставили никакво подобно увърение. Христосъ и Неговитъ апостоли не сж загатвали нищо подобно. Библията учи ясно, че мъртвитъ не отиватъ направо въ небето, но спятъ до възкресението. (1 Сол. 4 : 14; Йовъ 14 : 10—12.) Въ сжщия день, когато „сребърната верижка“ се скъса и „златната превръзка“ се съдере, мислитъ на човѣцитъ биватъ унищожени. Ония, които влизатъ въ гроба, оставатъ тамъ въ мълчаливо очакване. Тъ не знаятъ вече нищо за всичко, което става подъ слънцето. (Йовъ 14:21). Блажена почивка за изморенитъ праведници ! Времето, кратко или дълго, е за тяхъ само единъ моментъ ! Тъ заспиватъ, и ще бждатъ събудени чрезъ Божията тръба за едно славно безсмъртие. „Ще затрѣби, и мъртвитъ ще възкръснатъ нетлѣнни .. А щомъ това тлѣнно тѣло се облѣче въ нетлѣние и това смъртно тѣло се облѣче въ безсмъртие, тогава ще се сбждне написаното слово: „Смъртъта биде погълната съ победа“. (1 Кор. 15:52—54.) Когато бждатъ повикани отъ своя дълбокъ сънъ, тѣ започватъ да мислятъ тѣкмо отъ тамъ, кждето сж прекъснали на времето си. Последното имъ чувство е било страхътъ отъ смъртъта, последната мисль — влизането имъ въ властѣта на гроба. И сега първата имъ радостна мисль ще се разнесе въ ликуващия викъ: „Де ти е, смърте, жилото ? Де ти е, аде, победата?“ (Ст. 55.)

[455]

[456]

Епизод 34—Спиритизмътъ.

Службата на светитъ ангели, както тя е представена въ Божието Слово, е една извънредно утешителна и цена истина за всъки Христовъ последователъ. Обаче библейското учение по този предметъ е затъмнено и изкривено чрезъ заблудитъ на общоприетото богословие. Учението за едно естествено безсмъртие, заето въ началото отъ езическата философия и вмъкнато въ християнската вѣра презъ тъмнината на голѣмия упадъкъ, е заело мѣстото на тѣй ясно изложената въ Светото Писание истина, че мъртвитъ не знаятъ нищо. Хиляди сж били подведени да вѣрватъ, че служебнитъ духове, провождани да служатъ на ония, които ще наследятъ спасение“ (Евр. 1:14), сж духове на мъртви, въпрѣки, че Светото Писание свидетелствува за сществуването на небесни ангели и за тѣхната връзка съ човѣшката история, още преди да бѣше умрѣлъ нито единъ човѣкъ.

Учението за съзнанието на човѣка въ смъртѣта, особено вѣрването, че духоветъ на умрѣлитъ се връщали обратно, за да служатъ на живитъ, е подготвило пътя на модерния спиритизъмъ. Ако мъртвитъ биватъ допуснати въ присѣтствието на Бога и на светитъ ангели и сж надарени съ много по-голѣми познания, отколкото сж притежавали порано, защо тогава да не се вѣрнатъ обратно на земята, за да освѣтляватъ и поучаватъ живуцитъ? Ако духоветъ на мъртвитъ, както се учи отъ общоприетото богословие, заобикалятъ своитъ приятели на земята, защо тогава да не имъ бжде позволено да се съобщаватъ съ тѣхъ, за да ги предпазватъ отъ грѣха или да ги утешаватъ въ скръбѣта имъ? Какъ могатъ души,

върваши въ едно продължение на съзнателния животъ на човѣка следъ смъртъта, да отхвърлятъ онава, което прославени духове имъ даватъ като божествена свѣтлина? Това е едно мнимо свето дѣло, чрезъ което сатана действува за постигането на своитѣ планове. Падналитѣ ангели, които изпълняватъ неговитѣ заповѣди, се явяватъ като пратеници отъ свѣта на духоветѣ. Подъ предлогъ, да свързва живитѣ съ мъртвитѣ, князътъ на злото упражнява своето омагьосваще влияние върху умоветѣ имъ.

[457]

Той има властъ, да представя на човѣцитѣ видимо тѣхнитѣ умрѣли приятели. Имитацията е свършена; познатата външностъ, думитѣ и тонътъ имъ биватъ представени съ чудна точностъ. Много биватъ утешавани чрезъ увѣрението, че тѣхнитѣ любимци се наслаждаватъ на небесно блаженство, и безъ да подозиратъ опасността, ставатъ послушни на „мамливи духове и бѣсовски учения“ (1 Тим. 4:1).

Д подведени ли сж хората еднажъ да повѣрзатъ, че мърт-витѣ наистина се връщатъ, за да се сношаватъ съ тѣхъ, тогава сатана прави да се явяватъ човѣци, които сж потънали въ гроба непригответни, и тѣзи твърдятъ, че били щастливи въ небето и дори заемали тамъ високи постове. По такъвъ начинъ се разпространява заблудата, че между праведнитѣ и безбожнитѣ не се прави никаква разлика. Мнимитѣ посетители отъ свѣта на духоветѣ отвреме навреме изразяватъ напѣтвания за предпазвания и предупреждения, които се оказватъ върни. А когато еднажъ сж спечелили довѣрието, тѣ представятъ учения, които тѣкмо погребватъ вѣрата въ Светото Писание. Подъ предлогъ на съучастие къмъ благополучието на приятелитѣ си на земята, тѣ имъ подшепватъ най-опаснитѣ заблуди. Фактътъ, че тѣ излагатъ нѣкои истини и понѣкога сж въ състояние да предсказватъ бѣдещи събития, дава на изявленията имъ видъ на достовѣрностъ, и тѣхнитѣ фалшиви учения биватъ тѣй охотно приемани и тѣй наивно вървани

отъ хората, като че сж най-свѣтитъ библейски исти-ни. Божиятъ законъ бива отхвърленъ настрана, духътъ на благодатъта пренебрегнатъ, кръвта на завета считана за нѣщо несвето. Духоветъ отричатъ божеството на Христа и представятъ дори Твореца на равно стѣпало съ себе си. Тѣй голѣмиятъ противникъ води подъ нова маска борбата си противъ Бога, която бѣ започналъ въ небето и която продължава почти шесть хиляди години на земята.

Мнозина се стараятъ да обяснятъ спиритически-тъ явления, като ги приписватъ всецѣло на измамата и ловкоститъ на медиума. Обаче, докато е истина, че често фокусничеството бива издигано като истинско откровение, констатирани сж бивали и необикновени проявления на свѣрхестествени сили. Тайнственото хлопане, съ което започна модерниятъ спиритизъмъ, не бѣше резултатъ на човѣшка сръчностъ или хитростъ, но непосредствено дѣло на зли ангели, които по този начинъ въведоха една отъ най-успѣшнитъ пагубни за душата заблуди. Много хора се заблуждаватъ чрезъ вѣрата, че спиритизмътъ билъ една чисто човѣшка измама ; бждатъ ли, обаче, изправени предъ явления, които тѣ могатъ да считатъ само за свѣрхестествени, тогава тѣ биватъ заслѣпени и подведени да ги приематъ за голѣма сила Божия.

[458]

Тѣзи хора пренебрегватъ свидетелството на Светото Писание върху вършенитъ отъ сатана и неговитъ ангели чудеса. Чрезъ сатанинска сила фараоновитъ магьосници бѣха направени въ състояние да имитиратъ Божието дѣло. Павелъ казва, че преди Христовото пришествие ще ставатъ подобни изявления на сатанинската сила. Идването на Господа ще бжде предшествувано отъ „всѣка сила и поличби и лѣжливи чудеса и всѣко неправедно прелѣстяне“. (2 Сол. 2:9. 10.) Апостолъ Йоанъ описва чудотворната сила, която ще бжде проявена въ последнитъ дни, съ следнитъ думи: „И вършеше голѣми личби, та до-

ри и огънъ сваляше отъ небето на земята предъ човѣцитѣ. И лѣстъше жителитѣ земни съ личбитѣ, що му бѣха дадени да върши“. (Откр. 13 : 13. 14.) Тукъ сж предсказани съвсемъ не прости измами. Човѣцитѣ ще бждатъ прелѣствани чрезъ чудесата, които сатанинскитѣ орждия ще могатъ да извършватъ, а не само да твърдятъ, че можели да вършатъ.

Князътъ на тъмнината, който тъй дълго бѣше посветявалъ силитѣ на своя могъществень духъ на дѣлото на измамата, умѣло нагажда своитѣ искушения споредъ хората отъ всички класи и положения. На образованитѣ той представя спиритизма въ неговитѣ фини и разумни гледища, чрезъ което му се удава да привлѣче мнозина въ мрежата си. Мждростъта, която спиритизмътъ дава, е, както апостолъ Яковъ казва, „не мждростъ, която слиза отъ горе, а земна, човѣшка, бѣсовска“. (Яков. 3 : 15.) Но това голѣмиятъ измамникъ прикрива, като приструвката служи най-добре на неговитѣ планове. Онзи, който можа да се яви при искушението въ пустинята предъ Христа въ блѣсъка на небесень серафимъ, идва и при човѣцитѣ въ единъ много привлѣкателень видъ, като ангелъ на свѣтлината. Той се обръща къмъ разума, като му представя възвишени учения; той запленява въображението чрезъ забъркани представи и спечелва симпатиитѣ чрезъ красноречиви описания на любовъ и човѣколюбив. Той възбужда фантазията до единъ високъ полетъ и кара човѣцитѣ да си съставятъ такова високо мнение за собствената си мждростъ, че въ сърдцата си да пренебрегнатъ Вѣчния. Онова могъщо сжщество, което можа да отнесе Спасителя на свѣта на една висока планина и да Му покаже всички царства на свѣта и славата имъ, въ искушенията си ще се приближава къмъ човѣцитѣ по такъвъ начинъ, че да се объркатъ чувствата на всички, които не стоятъ подъ закрилата на божествената сила.

Както прелъсти Ева въ Едемъ, така и сега сатана прелъства хората, като ги ласкае, пробужда въ тѣхъ желанія да постигчатъ забранени познания и подкладва амбициите имъ за себевъзвишение. Самъ той бѣше отпадналъ, понеже се бѣше отдалъ на тѣзи лоши пожеланія, и сега се стреми пакъ чрезъ тѣхъ да докара гибельта на човѣка. „Ще бждете като богове“, обясни той, „знаещи добро и зло“. (Бит. 2 : 5.) Спиритизмътъ учи : „Човѣкътъ е едно творение на напредъка ; неговото предназначение е, да прогресира къмъ божественостъ, още отъ самото рождение до вѣчността“. И пакъ : „Всѣки духъ ще сѣди себе си, а не единъ — други“. „Сждътъ ще бжде справедливъ, понеже ще бжде самоприсжда... Престолътъ е въ самия тебе“. Единъ спиритически учител, когато „духовното съзнание“ се пробудило въ него, е казалъ : „Всички мои съчовѣци бѣха непаднали полубогове“. А другъ единъ твърди: „Всѣко справедливо и съвършено сжщество е Христосъ“.

[459]

Тѣй сатана на мѣстото на справедливостъта и съвършенството на вѣчния Богъ — истинския предметъ на покло-нение — и на мѣстото на съвършената правда на Неговия законъ, който е истинската целъ на онова, което могатъ да постигнатъ човѣшки сжщества, е поставилъ грѣховната, заблуждаваща натура на самия човѣкъ, като единственъ предметъ на почитание, като единствено мѣрило за сѣда, единствена мѣрка за характера. Това е напрецькъ, обаче не нагоре, но надолу.

Единъ законъ на ума, както и на духа е, че ние биваме преобразявани споредъ това, съ което се занимаваме. Духътъ постепенно се нагажда споредъ предметитъ, на които човѣкъ се спира. Той става подобенъ на това, което е свикналъ да обича и почита. Човѣкътъ не ще отиде никога по-далечъ отъ поставената му цель на чистота, доброта или истина. Е ли собственото Азъ неговиятъ най-висшъ идеалъ, той никога не ще постигне нѣщо по-възвишено. Напро-

тивъ, той постепенно ще затъва все по-дълбоко. Само Божията благодатъ има силата да възвиси човъка. Остава ли се самъ на себе си, той ще върви неминуемо надолу.

На хората, отстѣпващи на страститѣ си, на търсещитѣ удоволствия, на сластолюбивитѣ спиритизмътъ се представя подъ една не толкова фина маска, както на по-ученитѣ и ум-нитѣ ; понеже тѣ намиратъ въ неговитѣ по-груби форми тъкмо онова, което хармонира на тѣхнитѣ наклонности. Сатана изучава всѣки видъ слабости на човѣшката натура, той си отбелязва грѣховетѣ, които всѣки е наклоненъ да върши, и тогава внимава, да не липсватъ възможности, които да задоволятъ наклонността къмъ злото. Той кара хората да прекаляватъ въ нѣща, които сами по себе си сж добри, тѣй че чрезъ невъздържание тѣ да отслабятъ тѣлесната, духовната и нравствената си сила. Той е погубилъ и погубва хиляди чрезъ удовлетворяването на страститѣ, чрезъ които цѣлата природа на човѣка става подобна на тая на животнитѣ. За да направи дѣлото си съвършено, той твърди чрезъ духоветѣ, че истинското познание издигало човѣка надъ всички закони; че всичко, което сжществува, е право; че Богъ не осжда, и че всички грѣхове, които се извършвали, били невинно извършени. Когато хората по такъвъ начинъ бждатъ подведени да върватъ, че удоволствието е най-висшиятъ законъ, че свободата означава пълна разюзданостъ и че човѣкътъ има да отдава смѣтка само на себе си, трѣбва ли тогава да се очудваме, че поквара и нравственъ упадъкъ се ширятъ навсѣкжде? Хиляди приематъ жадно ученията, които имъ позволяватъ свободата, да угаждатъ на наклонноститѣ на плътското сърдце. Юздитѣ на себевладението сж предадени на пожеланията, силитѣ на духа и на душата сж подчинени на животинскитѣ наклонности, и сатана, ликуващъ, вѣвлича въ сво-

[460]

ята мрежа хиляди, които претендиратъ да сж Христи-
тови последователи.

Но никой не бива да бжде заблуждаванъ чрезъ
лъжливите претенции на спиритизма. Богъ е далъ
на свѣта достатъчно свѣтлина, за да може да се разк-
рие примката. Както вече бѣ показано, учението, ко-
ето образува съществената основа на спиритизма,
стои въ рѣзко противоречие съ най-ясните изявле-
ния на Светото Писание. Библията учи, че мъртвите
не знаятъ нищо, че намѣренията имъ сж изчезнали,
че тѣ не взематъ участие вече въ нищо, що става по-
дъ слънцето и не знаятъ нищо за радостите и скър-
бите на тия, които имъ сж били най-скъпи на земя-
та.

Богъ е забранилъ изрично всѣко сношение съ
мнимите духове на умрѣлите. Още между евреите
имаше хора, които, като спиритистите днесъ, твър-
дѣха, че подържали сношения съ мъртвите. Но „про-
роческите духове“, както наричаха тѣзи посетители
отъ другия свѣтъ, сж наречени отъ Библията „бѣсов-
ски духове“. (Сравни съ Чис. 25:1—3; Пс. 105:28; 1 Кор.
10:20; Откр. 16:14.) Сношаването съ пророчески ду-
хове бѣше обявено отъ Господа за мерзостъ и стро-
го забранено при смъртно наказание. (Лев. 19:31;
20:47.) Дори и на името „магьосничество“ сега се гле-
да съ презрение. Твърдението, че човѣци могатъ да
стоятъ въ връзка съ зли духове, се счита за басня
отъ тъмните сръдни вѣкове. Спиритизмътъ, обаче,
чиито последователи броятъ стотици хиляди, дори
милиони, който си е проправилъ пътъ всрѣдъ науч-
ните кръгове, промъкналъ се е въ черквите, комуто
се оказва добъръ приемъ въ законодателните сръ-
ди, дори и въ царските дворове, — тази гигантска
измама е само едно съживяване на осъденото и заб-
ранено въ старо време магьосничество, само че въ
нова одежда.

Дори ако нѣмаше никакъвъ другъ признакъ за
истинския характеръ на спиритизма, за християни-

[461]

на би трѣбвало да бжде достатъчно, че тѣзи духове не правятъ никаква разлика между правда и грѣхъ, между най-благороднитѣ и чисти Христови апостоли и най-покваренитѣ служители на сатана. Като поставя и най-лошитѣ човѣци на небето и ги представя като високо издигнати тамъ, сатана заявява на свѣта: Безразлично е. колкото и безбожни да сте; дали вѣрвате въ Бога и Библията, или не — живѣйте, както ви се харесва; небето е вашата родина. Спиритическитѣ учители твърдятъ наистина: „Всѣки, който прави зло, добъръ е предъ очитѣ на Господа, и къмъ такива Той благоволи“. (Мал. 2:17.) Но Словото Божие казва : .Де е Богъ на правосъдието ? Горко на ония, които злото наричатъ добро и доброто — зло, тъмнината считатъ за свѣтлина, и свѣтлината — за тъмнина ! (Ис. 5:20.)

Тѣзи лъжливи духове представятъ апостолитѣ тѣй, като че тѣ противоречатъ на онова, което сж написали подѣ внушението на Светия Духъ, когато сж били още на земята. Тѣ отричатъ божествения произходъ на Библията и чрезъ това събарятъ основата на надеждата на християнина и изгасватъ свѣтлината, която открива пътя къмъ небето. Сатана представя на свѣта, че Библията била само едно съчинение или една подходяща само за нашитѣ праотци книга, която днесъ трѣбвало да бжде не толкова ценена, или дори премахната като остарѣла. А на мѣстото на Божието Слово той посочва спиритическитѣ откровения. Това е единъ пътъ, който лежи напълно подѣ негова власть; чрезъ това сръдство той може да накара свѣта да повѣрва всичко, каквото той желае. Книгата, която ще сжди него и последователитѣ му, той поставя въ сѣнка, точно тамъ, кждето той иска да е тя. Спасителя на свѣта той понижава въ единъ обикновенъ човѣкъ. И както римскитѣ стражари, които пазѣха Исусовия гробъ, разпространиха лъжливия слухъ, внушенъ имъ отъ старейшинитѣ и свещеницитѣ, за да отрекатъ Христовото възк-

ресение, тъй и привърженицитъ на спиритически-тъ явления се опитватъ да дадатъ видъ, че въ живота на нашия Спасителъ нѣмало нищо чудно. Следъ като по такъвъ начинъ се опитватъ да поставятъ Исуса на заденъ планъ, тѣ обръщатъ вниманието на жертвитѣ си върху своитѣ собствени чудеса и обясняватъ, че тѣзи далечъ надминаватъ дѣлата на Христа.

Наистина, спиритизмътъ сега промѣня своята форма, прикрива нѣкои отъ своитѣ лоши черти и се представя подъ християнската мантия. Но неговитѣ изрази отъ катедрата и въ пресата сж добре познати на хората още отъ много години, и въ тѣхъ се открива неговиятъ истински характеръ. Тѣзи учения не могатъ да бждатъ нито отречени, нито скрити.

Дори въ настоящата ѝ форма тази измама е далечъ отъ това, да бжде по-достойна за търпене, отколкото по-рано ; въ сжщностъ тя е по-опасна, понеже е много по-измамлива. Докато по-рано спиритизмътъ отхвърляше Христа и Библията, сега той казва, че приема и дветѣ. Но той тълкува Библията по начинъ, който се харесва на необновеното сърдце, като нейнитѣ най-тържественни и важни истини биватъ отхвърлени като неценни. Говори се за любовта като главно качество на Бога, обаче тя бива понижена въ едно слабо чувствено щастие, което прави малка разлика между доброто и злото. Божията справедливостъ, Неговото осжждане грѣха, изискванията на Божия светъ законъ не се уважаватъ. Народътъ бива поучаванъ да гледа на десеттѣ Божии заповѣди като на мъртви букви. Приятни, пленителни басни омайватъ чувствата и каратъ хората да отхвърлятъ Библията като основа на тѣхната вѣра. И днесъ Христосъ се отрича отъ хората сжщо тъй, както и нѣкога; но сатана тъй е заслъпилъ очитѣ на хората, че измамата не се забелязва.

Има само малцина, които иматъ правилно понятие за измамливата сила на спиритизма и за опас-

[462]

ността отъ изпадането подъ неговото влияние. Много хора се занимаватъ съ него, само за да удовлетворятъ любопитството си. Тъ нѣматъ никаква истинска вѣра въ него и биха се ужасили при мисълта, да се отдадатъ въ властта на духоветъ. Но тъ се осмѣляватъ да навлѣзатъ въ забранена област, а мощниятъ погубителъ упражнява противъ волята имъ своята властъ надъ тѣхъ. Могатъ ли еднѣжъ да бждатъ накарани да се оставятъ да бждатъ подведени отъ него, той вече ги държи въ властта си. Невъзможно имъ е вече съ собствена сила да се освободятъ отъ тази пленяваща, примамлива връзка. Нищо, освенъ Божията сила, която се дава въ отговоръ на една сериозна, отправена съ вѣра молитва, не може да освободи тѣзи впримчени души.

Всички, които следватъ грѣховнитъ си наклонности или умишлено извършватъ единъ съзнателенъ грѣхъ, поканватъ чрезъ това сатана да ги искушава. Тъ се отдѣлятъ отъ Бога и отъ грижитъ на Неговитъ ангели; и когато лукавиятъ ги приближи съ своитъ измами, тъ сж беззащитни и лесно му ставатъ плячка. Тѣзи, които по такъвъ начинъ се отдаватъ въ неговата властъ, не подозиратъ, кжде свършва тѣхниятъ пжтъ. Следъ като искусителтъ е успѣлъ да ги провали, той си послужва съ тѣхъ като съ свои инструменти, за да примамва и други въ гибельта.

Пророкъ Исая казва: „Кога ви кажатъ: обърнете се къмъ ония, които извикватъ мъртъвци и магьосници, къмъ обайници и коремоговорници, — тогава отговаряйте: не трѣбва ли народътъ да се обръща къмъ Своя Богъ? Допитватъ ли се до мъртви за живи? Допитвайте се' до закона и откровението. Ако тъ не казватъ като това слово, нѣма въ тѣхъ свѣтлина“. (Ис. 8:19.20.) Ако човѣцитъ бѣха приели тѣй ясно изложената въ Светотото Писание истина върху природата на човѣка и състоянието на мъртвитъ, тъ биха видѣли въ твърденията и заявленията на спиритиститъ са-танинското действие съ сила и знамения

и коварни чудеса. Но вмѣсто да се откажатъ отъ тъй приятната за плътското сърдце свобода и да се освободятъ отъ любимитъ си грѣхове, мнозина затварятъ очитъ си за свѣтлината и нехайно отминаватъ всички предупреждения, докато сатана имъ поставя примките си и тѣ му падатъ въ плячка. „Задето не сж приели любовта на истината за свое спасение, затова Богъ ще имъ прати действие на заблуда, за да повѣрватъ на лъжата“. (2 Сол. 2:10.11.)

Тѣзи, които се противопоставятъ на ученията на спиритизма, засѣгатъ не само човѣци, но и дявола и неговитъ ангели. Тѣ сж подхванали борбата съ князе и власти и съ лукавитъ духове въ поднебесната. Сатана не ще отстъпи нито стѣпка отъ своята територия, освенъ ако бжде отблъснатъ чрезъ силата на небесни пратеници. Божиятъ народъ трѣбва да бжде въ състояние да го посрѣща, като нашия Спасителъ, съ думитъ: „Писано е „. (Мат. 4:4.7.10.) Както въ Христовитъ дни, тъй и днесъ сатана още привежда текстове отъ Писанието, изопачава неговитъ учения, за да подкрепя своитъ измами. Който иска да устои въ това време на опасностъ, трѣбва да разбира свидетелството на Светото Писание.

Много хора ще бждатъ изправени предъ духове на дяволи, които се явяватъ въ образа на любими роднини или приятели и проповѣдватъ най-опасни заблуди. Тѣзи посетители ще докосватъ нашитъ най-нѣжни чувства и ще вършатъ чудеса, за да дадатъ повече сила на твърденията си. Ние трѣбва да бждемъ готови да имъ се противопоставимъ съ библейската истина, че мъртвитъ не знаятъ нищо, и че всички, които се явяватъ по този начинъ, сж дяволски духове.

„Часътъ на искушението, който има да дойде върху цѣлата вселенна, за да искуси живѣещитъ на земята“ (Откр. 3:10), стои непосредствено предъ насъ. Всички, чиято вѣра не е твърдо основана върху Божието Слово, ще бждатъ прелѣстени и победе-

ни. Сатана действува „съ всѐко неправедно прелъстяне“, за да привлече човѣцитѣ въ своята властѣ и неговитѣ измами постоянно ще се увеличаватѣ. Но все пакъ той може да постигне целта си само тогава, когато човѣцитѣ доброволно се отдаватѣ на неговитѣ искушения. Който сериозно търси познанието на истината, стреми се да пречисти душата си чрезъ послушание, и по такъвъ начинъ върши всичко, което е по силитѣ му, за да се приготви за борбата, той ще намѣри сигурна закрила въ Бога на истината. „Понеже ти запази словото на търпението Ми, и Азъ ще те запазя“ (Откр. 3:10), гласи обещанието на Спасителя. Той по-скоро би изпратилъ всѐки ангелъ отъ небето, да закриля народа Му, отколкото да пожертвува една душа, която уповава на Него, да бѣде победена отъ сатана.

[464]

Пророкъ Исая посочва на страшната измама, която ще завладѣе безбожнитѣ, тъй че тѣ ще се чувствуватѣ сигурни предъ Божиитѣ сѣдби, казвайки: „Сключили сме съюзъ съ смъртѣта и съ преизподнята сме договоръ направили: кога всепоражаващиятъ бичъ минава, той не ще дойде до насъ, защото лъжата направихме наше прибѣжище и съ измама ще се прикриемъ“. (Ис. 28 : 15.) Къмъ описаната тукъ класа принадлежатъ тѣзи, които въ упорито нежелание да се покаятъ се утешаватъ съ увѣрението, че за грѣшника не ще има никакво наказание, че всички човѣци, колкото покварени и да сѣ, ще бѣдатъ допуснати въ небето, за да бѣдатъ равни на Божиитѣ ангели. Обаче съюзъ съ смъртѣта и договоръ съ преизподнята правятъ много повече тия, които отхвърлятъ истинитѣ, които Небето е предвидѣло за закрила на праведнитѣ въ днитѣ на скръбѣта и търсятъ прибежище въ предлаганитѣ отъ сатана лъжи, въ измамливитѣ фокуси на спиритизма.

Крайно удивителна е слѣпотата на съвременния човѣшки родъ. Хиляди отхвърлятъ Божието Слово като невѣроятно, а приематъ съ голѣмо довѣрие из-

мамитъ на сатана. Съмняващи се и подиграватели се надсмиватъ надъ слѣпата ревностъ на тия, които се борятъ за вѣрата на пророцитъ и апостолитъ, и си правятъ удоволствие, като се подиграватъ съ тържественитъ обяснения на Светото Писание относно Христа, изкупителния планъ и отплатата, която ще се даде на всички отхвърлящи истината. Тъ лицемѣрятъ, че състрадавали много на тия, които сж тѣй ограничени, слаби и суевѣрни, да признаватъ Божиитъ изисквания и да бждатъ послушни на предписанията на Неговия законъ. Тъ проявяватъ такава увѣреностъ, като че наистина сж направили съюзъ съ смъртъта и договоръ съ преизподнята, като че сж издигнали непроходима, непроницаема стена между себе си и Божието отмъщение. Нищо не може да събуди страхъ у тѣхъ. Тѣй напълно сж се отдали тѣ на искусителя, тѣй тѣсно сж се свързали съ него, тѣй основно сж се изпълнили съ неговия духъ, че нѣматъ нито силата, нито желанието да се освободятъ отъ неговитъ примки.

Дълго се е подготвялъ сатана за своя последенъ устремъ, измамването на свѣта. Основата на неговото дѣло бѣ положена вече чрезъ даденото на Ева въ рая увѣрение: „Не, нѣма да умрете... въ деня, въ който вкусите отъ тѣхъ, ще ви се отворятъ очитъ, и ще бждете като богове, знаещи добро и зло“. (Бит. 3:4. 5.) Постепенно е вършилъ той своитъ приготовления за майсторската си измама въ развитието на спиритизма. Той още не е напълно завършилъ своитъ на- [465] мѣрения, но въ най-последното време ще постигне целта си. Пророкътъ казва: „И видѣхъ. .. три нечисти духа, подобни на жаби ; това сж бѣсовски духове, които вършатъ личби; тѣ отиватъ къмъ царетъ на земята и на цѣлата вселенна, за да ги събератъ за война въ онзи великъ день на Бога Вседържителя“. (Откр. 16:13. 14.) Съ изключение на ония, които чрезъ Божиата сила ще запазятъ вѣрата си въ Неговото Слово, цѣлиятъ свѣтъ ще бжде тласнатъ въ обятия-

та на тази заблуда. Незабавно човъците ще бъдат заблудени във една опасна сигурност и ще бъдат пробудени едва при изливането на Божия гневъ.

Господь Богъ казва: „И ще поставя съда за мъриво и правдата за кълони; и градъ ще изтръби прибижището на лъжата, и води ще потопятъ мѣстото на укривателството. И съюзътъ ви съ смъртъта ще се унищожи, и договорътъ ви съ преизподнята не ще устои. Кога мине всепоражаващиятъ бичъ, вие ще бъдете стъпкани“. (Ис. 28:17. 18.)

[466]

Епизод 35—Стремления на папството.

Протестантите понастоящемъ сж въ много по-добри отношения спрямо католицизма, отколкото въ по-ранни времена. Въ страни, където католицизмътъ не напредва и папските духовници държатъ примирително поведение, за да спечелятъ влияние, владѣе едно растяще равнодушие относно ученията, които отдѣлятъ протестантските черкви отъ папската иерархия. Все повече се разпространява гледището, че по най-важните точки ние не се различаваме тъй много, както се предполагаше, и че една малка отстъпка отъ наша страна би ни довела до по-добри отношения съ Римъ. Имаше време, когато протестантите ценѣха много свободата на съвѣстта, която бѣше тъй скъпо изкупена. Тъ учеха децата си да се отвращаватъ отъ папството и считаха, че единъ стремежъ за обединение съ Римъ би билъ равносиленъ на изневѣряване на Бога. Но колко различно е настроението, което сега се забелязва!

Защитниците на папството заявяватъ, че тѣхната черква била наклеветена ; и протестантскиятъ свѣтъ е склоненъ да приеме това обяснение. Много твърдятъ, че било несправедливо да се сѣди за римската черква въ ново време споредъ мерзостите и неправдите, съ които се е отличавало нейното владичество презъ вѣковете на невежество и на мракъ. Тъ извиняватъ нейната ужасна жестокость съ варваризма на тогавашните времена и твърдятъ, че влиянията на модерното образование сж промѣнили чувствата ѝ.

Забравили ли сж тѣзи хора претенцията за непогрѣшимостъ, която бѣ налагана въ продължение на 800 години отъ тази високомѣрна властъ ? Далече

отъ това, да се откажатъ отъ тази претенция, въ деветнадесетото столѣтие тя бѣ потвърдена съ още по-голяма опредѣленостъ. Когато Римъ твърди, че черквата никога не грѣшала и че, споредъ Светото Писание, никога не щѣла да съгрѣши (Mosheim, „Eccles. Hist.“, b. 3), какъ може тогава той да се откаже отъ принципитѣ, които въ миналитѣ времена сж опредѣляли неговото поведение ?

[467]

Папската черква никога не ще се откаже отъ претенцията си за непогрѣшимостъ. Тя продължава да твърди, че е постъпила право въ всичко, което е извършила при преследванията си ония, които сж отхвърляли нейнитѣ вѣрски принципи; и не би ли повторила тя сжщитѣ дѣла, ако ѝ се представѣше такъвъ случай ? Ако положенитѣ днесъ отъ свѣтскитѣ сили ограничения се премахнѣха и Римъ получише отново нѣкогашната си властъ, той веднага би проявилъ повторно сжщото насилничество и преследвания.

Ето какъ единъ известенъ историкъ се изразява върху отношението на папската свещеническа властъ къмъ свободата на съвѣстѣта и опасноститѣ, които, въ случай, че тя прокара плановетѣ си, заплашватъ особено Съединенитѣ Щати :

„Има нѣкои, които въ Съединенитѣ Щати считатъ за ограниченостъ или детинщина страха предъ римския като-лицизъмъ. Въ характера и становището на романизма тѣ не виждатъ нищо, което да е враждебно спрямо нашитѣ свободни въведения, и въ неговия растежъ не намиратъ нищо злоецо. Затова ние ще искаме най-първо да сравнимъ нѣкои отъ главнитѣ принципи на нашето (американското) управление съ тѣзи на католическата черква.

Конституцията на Съединенитѣ Щати осигурява свободата на съвѣстѣта. Нищо не е по-ценно или по-важно отъ това. Папа Пий IX е казалъ въ своето окръжно отъ 15 августъ 1854 година : „Блудкавитѣ и погрѣшни учения или безсмислици за защи-

та свободата на съвѣстѣта сж една крайно пагубна заблуда, една чума, която преди всичко най много застрашава една държава“. Сжщиятъ папа въ своето окръжно отъ 8 декемврий 1864 год. изговаря анатема върху „ония, които подържатъ свободата на съвѣстѣта и на вѣрата“, както и върху ония, „които твърдятъ, че черквата нѣмала право да упражнява насилие“.

Миролюбивиятъ тонъ на Римъ въ Съединенитѣ Щати въ никой случай не включва въ себе си промѣна на духа. Той е толерантенъ, когато е безпомощенъ, Епископъ дьо Коноръ казва: „Религиозната свобода се търпи само, докато може да се прокара противното на нея, безъ при това да се излага на опасностъ католическиятъ свѣтъ“. Архиепископътъ на Сенъ Луи е казалъ при единъ случай : „Еретичество и невѣрие сж престѣпления; и въ християнски страни, каквито, напр., сж Италия и Испания, кждето цѣлото население е католическо, и кждето католическата религия съставлява сжществена частъ отъ законитѣ на страната, тѣ се наказватъ, както всички други престѣпления“.

Всѣки кардиналъ, архиепископъ или епископъ въ католическата черква дава на папата клетва за вѣрностъ, въ която сж вмѣстени и следнитѣ думи: „Обещавамъ се да преследвамъ споредъ силитѣ си еретицитѣ, схизматицитѣ и размирницитѣ противъ нашия именуемъ господаръ, папата, или споменатитѣ по-горе негови последователи, и да имъ се противопоставямъ най-упорито“. (Strong, „Our Country ch. 5, pars 1—3.)

[468]

Разбира се, въ римокатолическото общество има и истински християни. Хиляди служатъ на Бога споредъ найдобрата свѣтлина, която притежаватъ. На тѣхъ не е позволено да се доближаватъ до Неговото Слово и затова тѣ не могатъ да познаятъ истината. Тѣ никога не сж видѣли разликата между едно живо сърдечно богослужение и единъ редъ отъ голи фор-

ми и церемонии. Богъ гледа съ нѣжно състрадание на тѣзи души, които сж възпитани въ една измамлива и незадоволителна вѣра, и Той ще доведе работитѣ тѣй, че лжчи свѣтлина да проникнатъ въ гжстата обгрѣщаща ги тѣмнина. Той ще имъ открие истината, както тя е въ Исуса, и много още ще застанатъ на страната на Не-говия народъ.

Но романизмътъ като религиозна система днесъ съвсемъ не е повече въ хармония съ Христовото евангелие, отколкото въ по-раншнитѣ времена. Протестантскитѣ черкви сж въ голѣма тѣмнина, иначе тѣ биха забелязали знаменията на времето. Римската черква е много далновидна въ плановетѣ си и въ начина на действията си. Тя си служи съ всѣка хитрость, за да разпространява влиянието си и да усилюва властта си, като се подготвя за една жестока и решителна борба, за да си възвърне отново владичеството надъ свѣта, да въведе отново преследванията и да унищожи всичко, което е извършилъ протестантизмътъ. Католицизмътъ печели навсѣкжде почва. Нека се вгледаме въ растящето число на неговитѣ черкви и салони въ протестантски страни и да обърнемъ внимание на разпространеността на неговитѣ тѣй много посещавани отъ протестантитѣ висши училища и семинарии въ Америка. Да погледнемъ увеличаването на обрядността въ Англия и честото преминаване въ редоветѣ на католицизма. Тѣзи нѣща би трѣбвало да предизвикатъ загриженостъ у всички, които ценятъ чиститѣ принципи на евангелието.

Протестантитѣ сж се оставили да бждатъ повлияни отъ папството и сж му благоприятствували; тѣ сж правили договори и отстъпки, които изненадватъ дори самитѣ католици, които не могатъ да ги разбератъ. Хората затварятъ очитѣ си за истинския характеръ на католическата черква и за опаснитѣ, съ които нейното владичество застрашава. Тѣ трѣбва да бждатъ пробудени, за да се противопоставятъ

на разпространението на този тъй опасенъ врагъ на гражданската и религиозна свобода.

Много протестанти мислятъ, че католическата религия е непривлѣкателна и нейното богослужение — една блудкава, безсъдържателна редица отъ церемонии. Но тѣ се мамятъ въ това. Макаръ католическата религия да е основана върху заблуда, все пакъ измамата съвсемъ не е груба и неизкусна. Богослужението на римската черква прави чрезъ своитѣ церемонии най-дълбоко впечатление. Блестящето великолепие и тържественитѣ обичаи омайватъ чувствата на народа и каратъ гласа на разума и съвъстъта да замълчи. Окото бива очаровано. Разкошни храмове, великолепни шествия, златни олтари, украсени съ скъпоценности свѣтини, избрани рисунки и рѣдки скулптурни работи пленяватъ естетическото чувство. А и ухото бива омаяно. Музиката е превъзходна. Когато зазвучатъ богатитѣ тонове на благозвучния органъ, смѣсени съ мелодията на много гласове, носящи се презъ високитѣ куполи и колонади на великолепнитѣ катедрали, тѣ трѣбва непогрѣшно да изпълнятъ душитѣ съ страхопочитание и благоговѣние.

[469]

Този външенъ блѣсъкъ, този разкошъ и тѣзи церемонии, които сж само подигравка къмъ нуждитѣ на болната отъ грѣха душа, сж едно доказателство за вътрешна поквара. Христовата религия за своя препорѣка не се нуждае отъ такива чарове. Въ излѣчващата се отъ кръста свѣтлина християнството се явява тъй чисто и мило, че никакви външни украшения не могатъ да увеличатъ неговата истинска цена. Само светата украса на единъ смиренъ и кроткъ духъ е ценна предъ Бога.

Единъ блестящъ стилъ не е винаги знакъ на чиста, възвишена мисль. Високо понятие за изкуството и много префиненъ вкусъ често се срѣщатъ въ единъ земенъ и плътски духъ. Тѣ често се използватъ отъ сатана, за да забравятъ човѣцитѣ нужди-

тѣ на душата си, да изгубятъ изпредъ очи бждещето и вѣчния животъ, да се отклонятъ отъ своя великъ Помощникъ и да заживѣятъ изключително за този свѣтъ.

Религията на външните форми е привлѣкателна за не-обновеното сърдце. Разкошътъ и церемонии-тъ на католическата черква иматъ една съблазнителна, омайваща сила, чрезъ която мнозина биватъ измамвани, и то тѣй много, че гледатъ на католическата черква като на истинска порта за небето. Само такива, които сж застанали здраво върху основата на истината, и чиито сърдца сж обновени чрезъ Божия Духъ, сж сигурно запазени отъ тѣхното влияние. Хиляди, които не сж направили жива опитностъ съ Христа, биватъ подведени да приематъ вида на благочестието, безъ силата му. И тѣкмо такава религия желае тѣлпата.

[470] Понеже черквата претендира за правото да прощава грѣхове, въвеждането на изповѣдането, безъ което не може да се даде прощение, дава възможностъ да се даде мѣсто на лукавия. Който колѣнчи предъ смъртенъ човѣкъ и му разкрива, каящъ се, тайните мисли и подбуждения на сърдцето си, унижава своята личностъ. Неговото понятие за Бога бива понижено въ образъ на падналъ човѣкъ, понеже свещеникътъ се явява тамъ като замѣстникъ на Бога. Но все пакъ за оня, който е снизходителенъ къмъ себе си, е поприятно да се изповѣдва предъ единъ съчовѣкъ, отколкото да открие сърдцето си предъ Бога; на човѣшката природа много по-допада да прави изповѣди, отколкото да се откаже отъ грѣха. По-лесно е да се изтезава тѣлото въ торба съ коприва и бодливи вериги, отколкото да се разпнатъ плътските страсти. Плътското сърдце предпочита да носи тежко иго, вмѣсто да се приклони подъ благо иго на Христа.

Сжществува поразително сходство между римската черква и юдейството по времето на първото

Христово идване. Докато тайно тъпчеха всъки принципъ на Божия законъ, юдеитъ бѣха външно строги въ спазването на заповѣдитъ му. Тъ го отрупваха съ различни изисквания и традиции и правѣха по този начинъ послушанието му мъчително и трудно. Както юдеитъ изповѣдваха, че почитатъ закона, тъй и романиститъ претендиратъ, че почитатъ кръста. Тъ възвишаватъ символа на Христовитъ страдания, когато въ живота си се отричатъ отъ Този, Когото той представя.

Папиститъ поставятъ кръстове на черквитъ си, на олтаритъ си и на дрехитъ си. Навсѣкъде се виждатъ знаковетъ на кръста. Навсѣкъде той се почита и възхвалява. Но Христовитъ учения сж погребени подъ купъ безсмислени традиции, фалшиви тълкувания и строги изисквания. Думитъ на Спасителя къмъ фанатичнитъ юдеи се отнасятъ съ още по-голяма сила къмъ водителитъ на римокатолическата черква : „Вързватъ бремена тежки и мъчни за носене и ги турятъ върху плещитъ на човѣцитъ, а сами не искатъ и съ прѣстъ да ги помръднатъ“. (Мат. 23 : 4.) Съвѣстни души биватъ държани въ постояненъ ужасъ предъ гнѣва на единъ оскърбенъ Богъ, докато много отъ сановницитъ на църквата живѣятъ въ луксъ и страстни удоволствия.

Почитането на образи и мощи, призоваването на светии и възвеличението на папата, — това сж измами на сатана, за да отклонявя умоветъ на хората отъ Бога и Неговия Синъ. За да осигури гибелта имъ, той се опитва да отклони вниманието имъ отъ Онзи, единствено чрезъ Когото могатъ да намѣрятъ спасение. Той гледа да отправи вниманието имъ къмъ нѣкой предметъ, който може да ги отклони отъ Онзи, Който бѣше казалъ : „Дойдете при Мене всички отрудени и обременени, и Азъ ще ви успокоя“. (Мат. 11 : 28.)

Сатана винаги се стреми да представя погрѣшно характера на Бога, природата на грѣха и истин-

ския изходъ на голъмата борба. Неговитъ заблуждения намаляватъ задължението спрямо божественния законъ и позволяватъ на човѣцитъ да грѣшатъ. Сжщевременно той имъ дава фалшиви понятия за Бога, тъй че тѣ започватъ да гледатъ на Него по-скоро съ страхъ и умраза, отколкото съ любовъ. Присжщата на собствения му характеръ жестокостъ той приписва на Твореца ; тя е вплотена въ религиознитъ системи и намира изразъ въ формитъ на богослужението. Тѣй духоветъ на хората биватъ заслѣпени, и сатана си ги осигурява като свои инструменти, за да воюва противъ Бога.

Чрезъ изопаченитъ схващания на божественитъ качества, езическитъ народи бѣха доведени да върватъ. че за осигуряване благоволения на Божеството сж нужни човѣшки жертви ; ужасни жестокости сж били извършвани подъ различнитъ форми на идолопоклонство.

Римокатолическата черква, съединяваща въ себе си формитъ на езичество и християнство, и, подобно на ези-чеството, изопачаваща Божия характеръ, бѣше прибѣгнала до практикуване на не по-малко жестоки и възмутителни действия. Въ днитъ на римското владичество сжществуваха инструменти за изтезание, които трѣбваше да налагатъ принудително съгласие къмъ нейнитъ учения. Тамъ бѣше кладата за тѣзи, които не признаваха нейнитъ изисквания. Тамъ ставаха кланета, и то въ такива размѣри, които ще се узнаятъ само, когато ще се откриятъ въ страшния сждъ. Църковни сановници, подъ водителството на сатана, се съветваха, какъ да измислятъ срѣдства, за да създаватъ възможнитъ най-голъми мъки, причиняващи бавна смъртъ. Въ много случаи пѣклениятъ процесъ се повтаряше до крайния пределъ на човѣшката издържливостъ, докато отпадналиятъ страдалецъ приветствуваше смъртъта като сладко облекчение.

Такава бѣше сѣдбата на противницитѣ на Римъ. За да си осигурятъ небесното благоволение, каецитѣ се нарушаваха Божиитѣ закони, като престѣпваха и природнитѣ такива. Тѣ бѣха поучавани да разкъсватъ образуванитѣ отъ Бога за благословение и ошастливяване земното пребивание на човѣка връзки. Църковниятъ дворъ притежаваше милиони жертви, които прекарваха живота си въ безполезни старания да укротятъ природнитѣ си страсти, да обуздаватъ като оскърбителна Богу всѣка мисль или чувство на симпатия къмъ тѣхнитѣ съчовѣци.

Ако желаемъ да разберемъ смѣлата жестокость на сатана, проявявана съ стотици години не само между тѣзи, които никога не съ чули за Бога, но въ самото сърдце и по цѣлото протежение на християнството, ще трѣбва да разгледаме историята на романизма. Чрезъ своята система на измама принцѣтъ на злото постигаше намѣрението си, като нанасяше позоръ на Бога и нещастие на човѣка. И когато виждаме, какъ той успѣва, прикривайки себе си и извършвайки дѣлото си посрѣдствомъ водителитѣ на църквата, ние можемъ по-добре да разберемъ, защо той проявява такава голѣма умраза спрямо Библията. [472]

Когато се чете Библията, откриватъ се милостьта и любовта на Бога, и човѣкъ познава, че Богъ не е възложилъ на човѣцитѣ никое отъ тѣзи тежки бремена. Той иска само едно разкайващо се съкрушено сърдце и единъ смиренъ и послушенъ духъ.

Ние не можемъ да приведемъ отъ живота на Христа никакви примѣри, че мъже и жени трѣбвало да се затварятъ въ манастири, за да станатъ достойни за небето. Той никого не е училъ, че любовта и състраданието трѣбва да бѣдатъ потискани. Сърдцето на Спасителя преливаше отъ любовъ.

Колкото повече човѣкъ се приближава до нравственото съвършенство, толкова по-тънки сѣ неговите

тѣ усѣщания, толкова по-точно забелязва той грѣха и толкова повече съчувствува съ страдащитѣ. Папата настоява, че е замѣстникъ на Христа; но какъ се схожда неговиятъ характеръ съ този на нашия Спасителъ? Предалъ ли е нѣкога Христосъ хора на тъмница или на клада, понеже не сж Му се покорявали като на Царь Небесенъ? Издигалъ ли е Той гласа Си да осжжда на смъртъ тия, които не Го приемаха? Когато жителитѣ на едно самарийско село не Го почетоха, апостолъ Йоанъ се изпълни съ негодувание и каза : „Господи, искашъ ли да кажемъ да падне огънь отъ небето и да ги изтрѣби, както и Илия направи?“ Исусъ погледна съ състрадание на ученика Си, и като укори неговата жестокость, каза: „Синъ Човѣчески дойде не за да погуби човѣшки души, а да спаси“. (Лука 9 : 54. 56.) Колко различенъ отъ духа, откритъ отъ Христа, е този на Неговия мнимъ замѣстникъ!

Римската черква сега представя хубаво лице на свѣта, като покрива съ извинения доклада на отворотителнитѣ жестокости. Тя се е облѣкла въ христоводобна дреха, но си е останала непромѣнена. Всѣки принципъ на папството, който сжществуваше въ миналитѣ вѣкове, сжществува и днесъ. Подържатъ се все още ученията, измислени въ най-тъмнитѣ вѣкове. Нека никой не се заблуждава! Папството, което протестантитѣ днесъ сж тѣй готови да почитатъ, е сжщото, което управляваше свѣта въ днитѣ на реформацията, когато Божиитѣ мжже при опасность за живота си възстанаха, за да откриятъ нечестието му. То притежава сжщата гордость и надмѣнность, съ които господарствуваше надъ царе и князе и претендираше за божествени привилегии. Духътъ на папството не е по-малко жестокъ и деспотиченъ сега, отколкото когато то отхвърли човѣшката свобода и избиваше светиитѣ на Всевишния.

Папството е тѣкмо това, което пророчеството обявяваше като отпадъкъ на по-къснитѣ времена. (2 Со-

лун. 2:3. 4.) Часть отъ неговата политика е да облече характера, който най-добре ще реализира неговото намърение; но подъ измѣнчивитѣ явления на хамелеона то крие неизмѣнната отрова на змията. „Не трѣбва да се пази честна дума, дадена на еретици, или на лица, заподозрѣни въ еретичество“ — заявява то. Дали тази сила, чийто докладъ съ хиляди години е записванъ съ кръвта на светиитѣ, ще се признае сега като часть отъ Христовата църква ?

Не безъ причина въ протестантскитѣ страни се твърди, че католицизмътъ не билъ вече тѣй различенъ отъ протестантизма, както въ минали времена. Наистина, станала е една промѣна, но не въ папството. Католицизмътъ действително прилича на днешния протестантизмъ, понеже този последниятъ се е твърде много изродилъ отъ днитѣ на реформацията.

Протестантскитѣ черкви, търсейки благоволенieto на свѣта, сж заслѣпени отъ фалшива човѣшка любовъ. Тѣ не могатъ да видятъ, защо не е право да се мисли добро за всичко лошо; и като неизбѣжна последица тѣ най-после ще започнатъ да считатъ за лошо всичко добро. Вмѣсто да защищаватъ предадената нѣкога на светиитѣ вѣра, тѣ като че се извиняватъ предъ Римъ за лишената си отъ любовъ присѣда надъ него и молятъ да имъ бжде простена слѣпата имъ ревностъ.

Даже твърде много отъ тѣзи, които не сж благосклонни къмъ романизма, не се страхуватъ никакъ отъ неговата мощъ и отъ влиянието му. Мнозина настояватъ, че духовната и нравствена тъмнина, която владѣеше презъ време на сръднитѣ вѣкове, е благоприятствувала за разпространението на неговитѣ вѣрски принципи, на суевѣрията му и на потисничествата му, и че по-гольмата култура на новото време, всеобщото разпространение на знанието и увеличаващата се свобода по въпроситѣ на религията празятъ невъзможно повторното появява-

не на нетърпимостъ и тероръ. Дори мисълта, че може да настане такава положение, е смъшна. Върно е, че нашиятъ родъ е огрънъ отъ голъма духовна, нравствена и религиозна свѣтлина. Презъ разтворенитѣ страници на светото Слово Божие се е излъла небесна свѣтлина надъ свѣта. Тръбва, обаче, да се знае, че колкото по-голъма е дадената свѣтлина, толкова по-тъмна е и тъмнината на тѣзи, които я изопачаватъ или отхвърлятъ.

[474] Едно изучаване на Библията съ молитва би открило на протестантитѣ истинския характеръ на папството и би ги накарало да се отвратятъ отъ него и да го отхвърлятъ, но мнозина, споредъ собствено-то си мнение, сж тѣй мѣдри, че не чувствуватъ никаква нужда да търсятъ смирено Бога, за да бждатъ въведени въ истината. Макаръ и да парадиратъ съ своята свѣтлина, тѣ, есъ пакъ, сж невежи както въ Светото Писание, тѣй и въ силата Божия. Тѣ трѣбва да иматъ нѣкакво сръдство, за да успокояватъ съвѣстѣта си; и тѣ търсятъ това, което е най-малко духовно и смиряваще. Тѣ на драго сърдце биха искали да забравятъ Бога, но по нѣкакъвъ начинъ, че да изглежда, като че още Го помнятъ. Папството може да отговори на нуждитѣ на тѣзи човѣци. То се е добре подготвило за две класи на човѣ-чеството ; и тѣ обхващатъ почти цѣлата земя: ония, които биха искали да се спасятъ чрезъ собственитѣ си заслуги, и тия, които искатъ да бждатъ спасени въ грѣховетѣ си. Тукъ лежи тайната на неговата мощъ.

Доказало се е, че едно време на голъма духовна тъмнина е благоприятно за успѣха на папството, но ще се покаже, че не по-малко и времето на голъма духовна свѣтлина ще способствува за неговия напредъкъ. Въ минали времена, когато човѣцитѣ бѣха безъ Божието слово и познанието на истината, тѣхнитѣ очи бѣха заслѣпени и хиляди бѣха вплетени въ мрежата, поставена за нозетѣ имъ, понеже не я виждаха. Въ този родъ има много, чиито очи сж заслѣ-

пени отъ блъсъка на човъшки спекулации, на фалшивото тѣй наречено знание, тѣй че и тѣ не забелязватъ примката и сжщо тѣй доброволно влизатъ въ нея като съ завързани очи. Богъ желаше, човъшкиятъ разумъ да бжде считанъ като даръ отъ неговия Творецъ и да бжде употребенъ въ служба на истината и справедливостъта; но когато се подхранватъ гордостъ и амбиция, когато човъчитъ издигатъ собственитъ си мнения надъ Словото Божие, тогава интеллигентностъта може да причини повече вреда, отколкото невежеството. Тѣй фалшивата наука на сегашното време, която погребва вѣрата въ Библията, ще се окаже сжщо тѣй деятелна да приготви пжтя за приемането на папството съ неговитъ привлѣкателни обичаи, както и задържането на знанията въ срѣднитъ вѣкове допринесе за неговото възвишение.

При развиващитъ се сега въ Съединенитъ Щати движения за получаване подкрепа отъ държавата за нарежданията и обичаитъ на черквата, протестантитъ следватъ по стѣпките на католицитъ. Дори нѣщо повече, тѣ отварятъ на папството портата, за да спечели то отново владичество въ протестантска Америка; онова владичество, което то е изгубило въ Стария свѣтъ. И това, което, дава на това движение по-голъмо значение, е фактътъ, че държаната предъ очи главни цель е налагането на недѣлния празникъ — единъ обичай, който произхожда отъ Римъ, и който, както Римъ твърди, е единъ знакъ на неговата мощъ. Духътъ на папството — духътъ на съгласуване съ свѣтскитъ нрави и почитане човъшки предания вмѣсто Божиитъ заповѣди — е, който прониква въ протестантскитъ черкви и ги кара да въздигатъ недѣлния день, както и папството преди тѣхъ правѣше.

Желае ли читателтъ да разбере действащитъ сили въ борбата; която скоро ще избухне, той трѣбва само да проследи доклада за срѣдствата, които

[475]

Римъ е прилагалъ въ миналото за сжщата целъ. Би ли искалъ да знае, какъ католицитъ и протестанти-тъ заедно ще постъпватъ съ ония, които отхвърлятъ принципитъ на тѣхната вѣра, тогава нека обърне внимание на духа, който Римъ е проявилъ спрямо сжботата и нейнитъ подрѣжници.

Царски укази, всемирни събори и черковни нареждания, подкрепени отъ свѣтска властъ, бѣха стѣпалата, по които езическитъ празникъ достигна до своето почетно положение въ християнския свѣтъ. Първата открита мърка, която наложи недѣлния празникъ, бѣше издадениетъ отъ Константина указъ въ 321 година сл. Хр. (Вижъ Приложението.) Този едиктъ изискваше отъ градскитъ жители „да почиватъ въ почетния день на слънцето“, но на селянитъ позволяваше да извършаатъ полската си работа. Макаръ че това бѣше първоначално едно езическо нареждане, то, все пакъ, бѣше прокарано отъ императора следъ неговото привидно приемане на християнството.

Тѣй като императорската заповѣдъ се оказа като недо-статъчна на мѣстото на божественъ авторитетъ, Евзевий, единъ епископъ, който търсѣше благоволениято на князетъ и бѣше особенъ приятель и ласкатель на Константина, заяви, че Христосъ измѣстилъ сжботата въ недѣлния день. Нито едно свидетелство отъ Писанието не бѣ приведено като доказателство за новото учение. Самъ Евзевий изповѣдва открито, че то е фалшиво, и посочва автора на промѣната, като казва: „Всичко, което човѣкъ бѣше задълженъ да върши въ сжбота, ние пренесохме върху Господния день“. (Сох., „Sabbatgesetze und Sabbatpflichten“, S. 538.)

Но колкото и неоснователно да бѣше учредяването на недѣлния празникъ, то все пакъ послужи да одързости хората да потѣпчатъ съ нозе сжботата на Господа. Всички, които искаха да бждатъ почитани отъ свѣта, приемаха общоприетия празникъ.

Съ по-здравото затвърдяване на папството се въдворяваше и възвишението на недѣлния день. Известно време хората се занимаваха въ него съ полски работи, когато не посещаваха черквата, докато седмиятъ день все още се считаше за сѣбота. Но постепенно, но сигурно, наставаше една промѣна. На всички, които заемаха черковни длѣжности, бѣ забранено да се занимаватъ въ недѣля съ граждански спорове. На- скоро следъ това излѣзе заповѣдь, щото хората отъ всички класи — при парични наказания за свободнитъ и удари съ прѣчки за подчиненитъ — да се въздържатъ въ недѣля отъ обикновената работа. По-късно бѣ наредено, богати да се наказватъ съ конфискуване на половината имъ имотъ, и най-после, въ случай, че продължаваха да упорствуватъ. да бждатъ направени роби. А по-долнитъ класи биваха осѣждани на доживотно изгнаничество.

[476]

Въ полза на тази заповѣдь се привеждаха и чудни знамения. Между другото се докладва, че единъ земеделець, който намѣрявалъ да оре нивата си въ недѣля, взелъ най-напредъ да очисти ралото си съ едно желѣзо. при което то останало закрепенно здраво на ржката му и той трѣбвало да го носи въ продължение на две години съ себе си „съ голѣми болки и за свой позоръ“. (West, F, „Geschichtliche u. praktische Abhandlungen über des Herrn Tag“, S. 174.)

По-късно папата даде наставления, щото свещеникътъ на всѣка енория да напомня на престѣпващитъ недѣлната заповѣдь да посещаватъ въ недѣля черквата и да се молятъ, защото иначе голѣмо нещастие щѣло да сполети тѣхъ и съседитъ имъ. Едно черковно събрание представило оттогава тѣй разпространеното, дори и отъ протестантитъ прието доказателство, че недѣлята трѣбвало да бжде сѣбота, понеже хора, които работѣли въ този день, били поразявани отъ грѣмъ. „Очевидно е“, казваха прелатитъ, „че Божието негодувание пада тежко

върху пренебрегващитъ този день“. Тогава бѣ издаденъ позивъ, щото свещеници и проповѣдници, царе и князе и всички вѣрни хора „да полагатъ най-голъми старания и грижи, за да бжде този день отново почитанъ както по-рано, и за въ бждеще да се пази по-благоговѣйно за слава на християнството“. (Morer, Discourse of the Lord's Day, p. 271.)

Когато указитъ на черковнитъ събори се оказаха не-достатъчни, бѣха замолени свѣтскитъ власти да издадатъ указъ, който да изпълни сърдцата на народа съ ужасъ и да го принуди насилствено да се въздържа въ недѣля отъ работа. По случай на единъ държанъ въ Римъ съборъ, всички взети по-рано решения бѣха отново потвърдени съ по-голъма сила и тържественостъ. Тѣ бѣха прибавени и къмъ черковния законъ и строго заповѣдани отъ гражданскитъ власти въ почти цѣлия християнски свѣтъ. (Heulyn, „History of the Sabbath“, Part II, ch. 5, sec. 7.)

Но все пакъ липсата на библейски доказателства за празнуването на недѣлята причиняваше не малко колебания. Народътъ се съмняваше въ правотата на своитъ учители, че опредѣленото заявление на Йеова : „Седмиятъ день е сѣбота на Господа, твоя Богъ“, можеше да се премахне, за да се почита денътъ на слънцето. За да се замѣсти липсата на библейски доказателства, бѣха нужни други по-мощни сръдства. На единъ ревностенъ защитникъ на недѣлния день, който къмъ края на дванадесетото столѣтие посетилъ черквитъ въ Англия, се противопоставили вѣрни свидетели за истината, и неговитъ старания били тѣй безплодни, че той за известно време напусналъ страната и се опитвалъ да изнамери сръдство, за да потвърди ученията си. Когато се завърналъ обратно, той вече си билъ набавилъ нужното, и при по-късната си дейность пожелалъ по-голъмъ успѣхъ. Той носѣлъ съ себе си единъ свитѣкъ, който ужъ идѣлъ отъ Бога и съдържалъ нужната заповѣдь за празнуването на недѣлята, както и страшни зап-

[477]

лашвания, за да изплаши непослушниятъ. Той заяви-лъ, че този цененъ свитъкъ — една сжщо такава недостойна фалшификация, както и самото нареждане за недѣлята, което той подкрепяше — билъ падналъ отъ небето и билъ намѣренъ въ Йерусалимъ върху олтара на Свети Симеонъ на Голгота. Но, разбира се, мѣстото, отъ кждето той произлизаше, бѣше папскиятъ палатъ въ Римъ. Измама и фалшификации за усилването мощта и благополучието на черквата сж били считани презъ всички времена отъ папската иерархия за позволени сръдства.

Свитъкътъ забраняваше всѣка работа отъ деветия часъ, т. е. отъ три часа въ сжбота следъ обѣдъ, до изгрѣвъ слънце въ понедеѣльникъ, и се твърдѣше, че неговата истинностъ била потвърдена чрезъ много чудеса. Съобщаваше се, че хора, които работѣли извънъ определѣното време, получавали ударъ (апоплексия). Единъ воденичаръ, който мелѣлъ жито, вмѣсто брашно, видѣлъ да излиза кървавъ потокъ, и воденичното колело, въпрѣки силната вода, не се подвижвало. Жена му, която метнала тѣсто въ пещъта, го намѣрила още сурово, когато го извадила, макаръ че пещъта била много гореща. Друга една, чието тѣсто въ деветия часъ било готово за печене, но която решила да го остави да стои до понедеѣльникъ, на следния день намѣрила, че то чрезъ божествена сила било направено на хлѣбове и изпечено. Единъ мжжъ, който следъ деветия часъ въ сжбота пекълъ хлѣбъ, когато на следната сутринъ го разчупвалъ, намѣрилъ, че отъ него изтичала кръвъ. Чрезъ такива абсурдни и суевѣрни измислици защитниците на недѣлния день се стремѣха да представятъ неговата свѣтостъ. (Roger de Hoveden, „Annals“, pp. 528—530.)

Въ Шотландия, както и въ Англия, се обръщало по-голъмо внимание на недѣлята чрезъ това, като присъединили къмъ празника и една частъ отъ старата сжбота. Но времето, което трѣбвало да се пази свето, било различно. Единъ указъ отъ царя на

[478] Шотландия обявява, че „сжботата отъ дванадесетъ часа по обедъ трѣбва да се почита свето“, и че никой отъ този часъ нататъкъ до понедѣлникъ сутринъта не бива да се занимава съ свѣтски работи. (Morer „Dialogues on the Lord’s Day“, pp. 290. 291.)

Но независимо отъ всички старания да се установи свѣтостъта на недѣлята, сами папскитѣ свещеници публично сж потвърдили божествения произходъ на сжботата и човѣшкия произходъ на нареждането, чрезъ което тя бѣше замѣстена. Въ шестнадесетото столѣтие единъ папски съборъ заяви ясно: „Нека всички християни помнятъ, че седмиятъ день е билъ освѣтенъ отъ Бога и е билъ приетъ и пазенъ не само отъ юдеитѣ, но и отъ всички, които заявяваха, че върваха въ Бога ; обаче ние, християнитѣ, преобърнахме тѣхната сжбота въ Господния день“. (Сжщо тамъ, стр. 281.282.) Одързостилитѣ се да положатъ ржка на божествения законъ съзнаваха добре характера на дѣлото си. Тѣ действително се поставяха надъ Бога.

Единъ сполучливъ примѣръ за хитростъта на Римъ спрямо онѣзи, които не сж съгласни съ него, е даденъ въ дѣлгитѣ и кървави преследвания на валдензитѣ, отъ които нѣкои пазѣха сжботата. И други страдаха по сжщия начинъ поради върността си къмъ четвъртата заповѣдь. Историята на християнитѣ въ Етиопия и Абисиния е особено забележителна. Вsrѣдъ тѣмнината на срѣднитѣ вѣкове Римъ изгуби изъ очи християнитѣ въ Централна Африка; тѣ бѣха забравени отъ свѣта и въ течение на много столѣтия се радваха на свободата, да живѣятъ споредъ върата си: но най-после Римъ узна за тѣхното сжществувание, и скоро императорътъ на Абисиния бѣ заставенъ да признае папата за замѣстникъ Христовъ. Последваха и други отстжики. Издаденъ бѣ единъ едиктъ, който забраняваше при най-строги наказания празднуването на сжботата. (Вижъ „Kirchengeschichte ftethiopiens“ S. 311.312). Но

папската тирания скоро се превърна във едно такава потисническо иго, че абисинците се решиха да го отхвърлят от гърба си. Следъ една ужасна борба римокатолиците бѣха изпѣдени изъ владенията си и старата вѣра бѣ отново възстановена. Църквите отново се зарадваха на свобода и никога не забравиха поучението, което бѣха получили относно измамитѣ, измислицитѣ и потисничествата на Римъ. Въ своята затворена страна тѣ бѣха доволни, че оставаха непознати на останалото християнство.

Църквите въ Африка пазѣха сѣботата, както тя се пазѣше и отъ подалата се на пѣленъ упадѣкъ папска черква презъ четвъртото и петото столѣтия. Докато празнуваха седмия день, бидейки послушни на Божията заповѣдь, тѣ, съгласно обичая на черквата, се въздържаха отъ работа и въ недѣля. Следъ като Римъ достигна най-високата си мощъ, той потѣпка Божията сѣбота съ нозе, за да издигне на нейно мѣсто своята; обаче останалитѣ почти въ течение на хиляда години укрити църкви въ Африка не взеха никакво участие въ тази промѣна. Когато станаха подвластни на Римъ, тѣ бѣха принудени да оставятъ истинската сѣбота и да въздигнатъ фалшивата; но още щомъ си възвърнаха независимостъта, тѣ отново се върнаха къмъ послушание на четвъртата заповѣдь. (Вижъ Приложението.)

[479]

Тѣзи доклади отъ миналото разкриватъ ясно враждебността на Римъ къмъ истинската сѣбота и нейнитѣ по-дрѣжници, както и срдствата, съ които той си е служилъ, за да наложи почитането на собственото си нареждане. Словото Божие учи, че тѣзи нѣща ще се повторятъ, когато католиците и протестантите се обединятъ за възвишаването на недѣлния празникъ.

Представената въ Откровението 13 глава чрезъ звѣра, който „имаше два рога като на агне“ сила ще направи, щото „цѣлата земя и жителитѣ ѝ“ да се поклонятъ на папството. Звѣрътъ съ двата рога

сжщо ще кара „жителитъ земни да направятъ образъ на звѣра“ ; и още „ще направи, щото на всички — малки и голъми, богати и сиромаси, свободни и роби“ — да се даде белегътъ на звѣра. (Откр. 13:11—16.) Вече бѣ обяснено, че Съединенитъ Щати сж силата, която е символизирана чрезъ звѣра, който „имаше два рога като на агне“, и че това предсказание ще се изпълни, когато Съединенитъ Щати ще искатъ да наложатъ принудително освещаването на недѣлята, за което Римъ претендира като за особенъ признакъ на своето владичество. Въ това поклонение на папството не ще бждатъ единствени само Съединенитъ Щати ; влиянието на Римъ въ странитъ, които нѣкога признаваха неговото владичество, съвсемъ не е унищожено. Пророчеството предсказва едно възстановяване на неговата мощъ : „И видѣхъ, че една отъ главитъ му като да бѣ смъртно ранена, но тая му смъртна рана заздравѣ. Тогава се почуди цѣлата земя и тръгна подиръ звѣра“. (Откр. 13 : 3.) Причиняването на смъртната рана посочва на падението на папството въ 1798 год. Посочвайки на следващето следъ това време, пророкътъ казва: „Тая му смъртна рана заздравѣ. Тогава се почуди цѣлата земя и тръгна подиръ звѣра“. Павелъ казва ясно, че човѣкътъ на грѣха ще продължи да сжществува до времето на Христовото пришествие. (2 Сол. 2 : 3. 8.) До завършването на последното време ще продължава той своето дѣло на измама. Писателятъ на Откровението обяснява: „И му се поклониха всички жители земни, чиито имена не сж написани въ книгата на живота при Агнеца“. (Откр. 13:8.) И сега и Стариятъ, и Новиятъ свѣтъ се покланятъ на папството чрезъ освещаването на недѣлята, тѣй като това нареждане почива единствено и само върху авторитета на римската черква.

[480]

Вече по-дълго отъ половинъ столѣтие изследватели на пророчествата въ Съединенитъ Щати сж представяли това свидетелство на свѣта. Развива-

щитъ се сега събития показватъ едно бързо приближаване къмъ изпълнението на това пророчество. Протестантски учители предявяватъ същитъ претенции за божествения произходъ на недѣлния празникъ, но и отъ тѣхната страна е същата липса на доказателства отъ Писанието, както и при папскитъ водители. Твърдението, че Божии порази ще сполетятъ човѣцитъ поради престѣпването на недѣлята, която поставятъ за сѣбота, ще бѣде повторено; дори вече започватъ да го заявяватъ, и едно движение за насилствено налагане освещаването на недѣлята напредва бързо.

Чудно остроумна и лукава е римската черква. Тя може да предвиди, какво ще стане. Тя е спокойна, виждайки, че протестантскитъ черкви съ приемането фалшивата сѣбота ѝ се покланятъ, и че се приготвятъ да наложатъ приемането ѝ тѣкмо чрезъ сръдството, което тя сама е употребявала въ минали дни. Тѣзи, които отхвърлятъ свѣтлината на истината, ще търсятъ помощта на тази мнимо непогрѣшима сила, за да възвеличатъ едно постановление, което води ;началото си отъ последната. Съ каква готовностъ тя ще дойде на помощъ на протестантитъ въ това дѣло, не е мѣчно да си представимъ. Кой разбира подобре, отколкото папскитъ водители, какъ трѣбва да се постѣпва съ тѣзи, които сѣ непокорни на черквата?

Римската черква съ всичкитъ ѝ разклонения по цѣлия свѣтъ образува едно огромно здание, което стои подъ рѣководството на папския престолъ и при това е определѣно да защитава неговитъ интереси. Нейнитъ милиони членове въ всички страни на земята биватъ възпитавани да запазватъ поданическата си вѣрностъ къмъ папата. Отъ каквато и на-родностъ или управление и да сѣ, тѣ трѣбва да ценятъ авторитета на черквата по-високо отъ всичко. Дори когато отдаватъ на държавата клетва за вѣрностъ, пакъ по-високо отъ нея стои обречѣтъ за пос-

лушание спрямо Римъ, който ги развързва отъ всъко обещание, което би могло да накърни привилегиите на Римъ.

Историята свидетелствува за нейните хитри и упорити усилия да се вмъква въ работитъ на народитъ; и, спечелила еднажъ кракъ, тя осъществява своитъ намърения, дори ако трѣбва да погинатъ князе и народъ.

[481] Въ 1204 год. папа Инокентий III е принудилъ царя на Арагония, Петъръ II, да даде следната необикновена клеттва: „Азъ, Петъръ, царъ на Арагония, признавамъ и обещавамъ да бжда винаги вѣренъ и послушенъ на моя господарь, папа Инокентий, на неговитъ католически последователи и на римската черква, и вѣрно да пазя царството си въ послушание къмъ него, да защитавамъ католическата вѣра и да преследвамъ еретическата поквара“ (Dowling, *Gesch. des Romanismus*, 5. Buch 6. Kap., 55 Abschn.) Това се съгласува съ твърденията относно властта на римския първосвещеникъ, че „той има законно право да сваля царе“ и че „може да освобождава подчинени отъ задълженията имъ спрямо несправедливи владѣтели“. (Mosheim, *Jnst. Hist. Eccl.* 3. Bd., 11 Jahrh., Abschn. 2, Kap. 2.)

Д нека се помни, че хвалбата на Римъ е, че той никога не се измѣнялъ. Принципитъ на Георги VII и Инокентий III сж все още принципи на римокатолическата черква. Ако би имала сила, тя би ги приложила на практика съ такава енергия и сега, както въ миналитъ столѣтия. Протестантитъ малко съзнаватъ, какво вършатъ, когато предлагатъ да приематъ помощта на Римъ въ дѣлото за възвеличаване недѣлята. Докато тѣ гледатъ да постигнатъ своето намърение, Римъ се стреми да възстанови своята властъ, за да си възвърне изгубеното господство. Нека въ Съединенитъ Щати бжде учреденъ еднажъ принципъ, черквата да упражнява или да управлява държавната властъ, религиознитъ обряди да бждатъ на-

лагани чрезъ свѣтски закони: на-кратко, авторите-тътъ на черква и държава да господствува надъ свѣстьта, — и триумфътъ на Римъ въ тази страна е гарантиранъ.

Словото Божие е предупредило за приближаващата опас-ностъ : не се ли обърне внимание на това предупреждение, протестантскиятъ свѣтъ ще опи-та, какви сж, въ сжщностъ, намъренията на Римъ; но това ще бжде, когато ще е много късно да се осво-боди отъ примките му. Мощта на Римъ расте неза-белязано. Неговитъ учения упражняватъ влиянието си върху законодателни събрания, върху черкви и върху сърдцата на човѣцитъ. Той трупа своитъ ви-соки и огромни постройки, въ чиито тайни подзе-мия ще се повторятъ неговитъ нѣкогашни преслед-вания. Тайно и неподозирано укрепва той силитъ си, за да напредва къмъ собственитъ си цели, когато ще настане удобното време да нанесе удара. Всич-ко, което той желае, е да владѣе надъ другитъ, и то-ва превъзходство вече му се признава. Ние скоро ще видимъ и почувствуваме, какво е намърението на римския духъ. Който иска да върва и да бжде послу-шенъ на Божието слово, ще си навлѣче чрезъ това хули и преследвания.

Епизод 36—Предстоящата борба.

Отъ началото на голѣмия бунтъ въ небето сатана си е турилъ за принципъ да отхвърли Божия законъ. За да постигне това, той се е опълчилъ противъ Твореца, и макаръ че заради това бѣше изпѣденъ отъ небето, той продължи същата борба на земята. Целта, която той си е поставилъ и която упорито преследва, е да измамва човѣцитъ и да ги кара да престѣпватъ Божия законъ. Дали това ще бѣде постигнато чрезъ едно пълно премахване на закона или чрезъ отхвърляне на едно отъ неговитъ нареждания — последицитъ ще бѣдатъ все едни. Който „грѣши въ едно“, съ това показва пренебрежение къмъ цѣлия законъ; него-вото влияние, както и примѣрътъ му, насърдчаватъ прѣ-стъпването ; той „бива виновенъ въ всичко“. (Яков. 2 : 10.)

Опитвайки се да направи да бѣдатъ пренебрегнати бо-жественитъ нареждания, сатана изкриви ученията на Библията и чрезъ това е всѣлъ заблуждения въ вѣрата на хиляди, които изповѣдватъ, че се държатъ за Писанието. Последната голѣма борба между истина и заблуда е само по следенъ напѣнъ въ продължителния споръ върху Божия законъ. Ние сега се намираме предъ настѣпването на тази борба ; една борба между законитъ на човѣцитъ и предписанията на Йеова, между религията на Библията и религията на баснитъ и преданията.

Силитъ, които се обединяватъ въ тази борба противъ истината и правдата, сж вече на работа. Божие-то свето слово, което е достигнало до насъ презъ толкова страдания и кръвопролития, сега се цени много малко. Библията е достѣпна за всички, но само малцина я приематъ наистина за водителъ въ жи-

вота. Невърието взема въ застрашителенъ размъръ надмощие не само въ свѣта, но и въ черквата. Мнозина сж дошли до тамъ, да отричатъ учения, които сж сжцинскитъ основни стълпове на християнската вѣра. Великитъ факти на сътворението, както сж представени отъ боговдѣхновени писатели, падението на човѣка, изкуплението и вѣчната валидность на Божия законъ сж практически отхвърлени или изцѣло, или отчасти отъ една голѣма частъ отъ тѣй нареченитъ християни. Хиляди, които парадиратъ съ своята мждрость и независимостъ, считатъ за знакъ на слабостъ, да вѣрватъ безусловно на Библията ; тѣ считатъ за доказателство на превъзходство и ученостъ, да критикуватъ Светото Писание и да изопачаватъ и обезсилватъ неговитъ най-важни истини. Много проповѣдници поучаватъ въ църквитъ си и много професори и учители учатъ ученицитъ си, че Божиятъ законъ билъ промѣненъ или премахнатъ, и че всички, които вѣрватъ, че изискванията му сж още валидни и трѣбва да бждатъ буквално изпълнявани, заслужаватъ само подигравки и хули.

[483]

Като презиратъ истината, човѣцитъ презиратъ Оня, Който я е далъ. Като тѣпчатъ съ нозе Божия законъ, тѣ отричатъ авторитета на Законодателя. Сжщо тѣй лесно е да се направи идолъ отъ фалшиви учения и теории, както е лесно да се направи образъ на идолъ отъ дърво или камъкъ. Чрезъ фалшивитъ сатанински представи за Божиитъ качества човѣцитъ си съставятъ криво понятие за характера на своя Творецъ. Мнозина въздигатъ нѣкой философски идолъ на мѣстото на Йеова, а живиятъ Богъ, както Той е откритъ въ Неговото слово, въ Христа и въ дѣлата на творението, е почитанъ само отъ малцина. Хиляди боготворятъ природата, отричайки Бога на природата. Макаръ и въ промѣнена форма, все пакъ идолослужението сжществува и въ днешния християнски свѣтъ сжщо тѣй действително, както то се срѣщаше при древния израиль въ днитъ на

Илия. Богътъ на много минаващи за умни мъже, философи, писатели, държавници, журналисти, богътъ на високитъ кръгове, на висши училища и университети, дори на нъкои богословски институти е не много по-добъръ отъ Ваала, слънчевия богъ на финикийцитъ.

Никоя отъ приетитъ отъ християнския свѣтъ заблуди не се противопоставя тѣй смѣло срещу авторитета на Небето, никоя не върви тѣй направо противъ разума и не е съ по гибелни послѣствия, както бързо разпространяващето се учение на новото време, че Божиятъ законъ не билъ вече задължителенъ за човѣцитъ. Всѣка страна си има своитъ закони, които заповѣдватъ уважение и послушание; никое управление не би могло да устои безъ тѣхъ ; а какъ можемъ да си представимъ, че Творецътъ на небето и на земята нѣмалъ законъ, за да управлява творенията, които е създалъ ? До кога биха били търпѣни видни духовници на амвона, ако учеха, че законитъ за защита на страната и на правата на нейнитъ граждани не трѣбва да бждатъ изпълнявани, защото не били задължителни и ограничавали свободата на народа? Но по-тежко оскърбление ли е, да се пренебрегватъ законитъ на държави и страни, отколкото да се потъпкватъ съ нозе ония божествени предписания, които сж основата на всѣко управление ?

[484]

По-приемливо би било, държавитъ да премахнатъ по-становленията си и да позволятъ на хората да постъпватъ както имъ се иска, отколкото да се унищожи законътъ на Владѣтеля на вселенната и да се остави свѣтътъ безъ мѣрило за присъждане на виновнитъ или за оправдание на послушнитъ. Познаваме ли ние последицитъ отъ премахването на Божия законъ? Такъвъ опитъ бѣ вече направенъ. Страшни бѣха разигралитъ се въ Франция събития, когато атеизмътъ наддѣлъ. Тогава бѣ показано на свѣта, че отърсването отъ ограниченията, които Богъ е положилъ, е равносилно съ приемането на

властта на най-жестоките тирани. Когато мърилото на справедливостта бжде отстранено, за княза на тъмнината се открива пътятъ, да възстанови владичеството си надъ земята.

Тамъ, където се отхвърлятъ божествените предписания, грѣхътъ престава да се вижда грѣховенъ и правдата да се цени. Тѣзи, които отказватъ да се подчиняватъ на Божието владичество, сж напълно неспособни сами да се управляватъ. Чрезъ покваренитѣ си учения тѣ всаждатъ духъ на разюзданостъ въ сърдцата на децата и на младежъта, които по природата понасятъ нетърпеливо ограниченията, и последицията сж едно състояние на беззаконие и разюзданостъ въ обществото. Докато мнозина се подиграватъ съ лековѣрието на ония, които сж послушни на Божиитѣ изисквания, тѣ сами приематъ доброволно измамитѣ на сатана. Тѣ разпуцатъ юздитѣ на страститѣ и се отдаватъ на грѣхове, които сж навлѣкли поразии надъ езичницитѣ.

Който учи народа, да не уважава Божиитѣ заповѣди, сѣе непослушание, за да пожене непослушание. Премахнатъ ли се съвсемъ положенитѣ отъ божествения законъ ограничения, не ще се забави и пренебрегването на всички човѣшки закони. Понеже Богъ забранява нечестни постѣпки, алчностъ, лъжи и измами, човѣцитѣ искатъ да потѣпчатъ съ ноже Неговитѣ постановления като спѣнка за тѣхното свѣтско благополучие; но последицитѣ отъ този тѣхенъ начинъ на постѣпване ще бждатъ такива, каквито тѣ не сж очаквали. Ако Божиятъ законъ не е задължителенъ, тогава защо хората трѣбва да се страхуватъ да го престѣпватъ ? Частната собственостъ не би била вече сигурна. Човѣцитѣ биха си присвоивали съ насилие притежанията на ближния си, и най-силнитѣ биха станали най-богати. Дори предъ живота не биха имали страхопочитание. Обрекътъ за вѣрностъ въ брака не би билъ вече като една свещена крепостъ за защита на семейството. Силниятъ,

[485]

всѣки пжтъ, щомъ пожелае, би отнемалъ съ насилие жената на ближния си. И петата заповѣдъ, заедно съ четвъртата, би била пренебрегната. Децата не биха се страхували да отнематъ живота на родителитъ си, ако чрезъ това биха могли да удовлетворятъ желанията на покваренитъ си сърдца. Благовъзпитаниятъ свѣтъ би се превърналъ въ една орда отъ разбойници и убийци, и мирътъ, спокойствието и щастиято биха изчезнали отъ земята.

Учението, че човѣцитъ били освободени отъ задължението да бждатъ послушни на Божиитъ изисквания, е вече отслабило силата на моралнитъ задължения и разтворило за свѣта преградитъ на неправдата. Беззаконие, разсипничество и поквара нахлуватъ върху ни подобно на наводнена рѣка. Въ семейството се подвизава сатана. Неговото знаме се развѣва дори въ навидъ християнскитъ домакинства. Тамъ се намиратъ завистъ, лоши помисли, лицемерие, отчуждение, раздори, спорове, издайничества на свето повѣреното, задоволяване на страститъ. Цѣлата постройка отъ религиозни принципи и учения, която би трѣбвало да образува основата и съдържанието на обществения животъ, изглежда да се е разклатила, готова да се разпада въ развалини. Найнискитъ престжпници, които сж хвърлени въ затвора поради престжпленията си, често биватъ дарени съ почести и внимание, като че ли сж постигнали завидно отличие. Характерътъ и престжпленията имъ биватъ публикувани надалече и нашироко. Пресата публикува възмутителни подробности на едно престжпление и по такъвъ начинъ насърдчава и други да се упражняватъ въ измама, грабежъ и убийство, и сатана ликува върху успѣха на своитъ демонски похвати. Любезниченето съ порока, лекомисленитъ убийства, ужасното увеличаване на невъздържанието и на злини отъ всѣкакъвъ видъ и отъ всѣка степенъ би трѣбвало да на-

каратъ всички богобоязливи да размислятъ, какво може да се направи, за да се спре потокътъ на злото.

Съдилищата сж покварени. Управниците сж ржководени отъ жажда за печалби и отъ любовъ къмъ плътски удоволствия. Неумѣреностъ е замѣлила способността на много хора, тъй че сатана ги е зааладѣлъ почти напълно. Правиститѣ биватъ измамвани, подкупвани и лѣгани. Пиянство и увеселения, страсти, завистъ, безчестия отъ всѣкакъвъ видъ се упражняватъ отъ тѣзи, които управляватъ законитѣ. „И сждътъ отстѣпи назадъ и правдата сатана надалечъ, защото истината се спъна на стѣгдата, и честността не можа да влѣзе“. (Ис. 59:14.)

Злостъта и духовната тъмнина, които взематъ надмощие подъ владичеството на Римъ, бѣха неизбежни последици отъ това, че той потѣпка Светото Писание; но кѣде лежи причината за широко-разпространеното безбожие, за отхвърлянето на Божия законъ и за последвалата отъ това поквара подъ пълната свѣтлина на евангелието въ една епоха на религиозна свобода? Сега, когато сатана не може вече да държи човѣцитѣ подъ своята властъ чрезъ отнемане на Светото Писание, той прибѣгва до други срѣдства, за да постигне сжщата цель. Унищожаването вѣрата въ Библията служи на неговитѣ намѣрения сжщо тъй, както ако самата Библия би била унищожена. Чрезъ въвеждането на вѣрването, че Божиятъ законъ не билъ задължителенъ, той кара човѣцитѣ сжщо тъй успѣшно да го престѣпватъ, както ако тѣ съвсемъ не познаваха неговитѣ предписания. И сега, както въ по раншни времена, той е действувалъ чрезъ черквата, за да постигне намѣренията си. Религиозни общества сж отказали да обрнатъ внимание на тъй ясно изложенитѣ въ Светото Писание необщоприети истини, и като ги оборватъ, сж приели едно тълкувание и потвѣрдили едно становище, при което съ пълна шепа сж посѣли семето на невѣрието. Придържайки се здраво о папски-

[486]

тѣ заблуди за естественото безсмъртие и за съзнателното съществуване на човѣка въ смъртъта, тѣ сж отхвърлили единствената защита противъ измамитѣ на спиритизма. Учението за вѣчнитѣ мъжи е накарало мнозина да не вѣрватъ въ Библията. И когато изискванията на четвъртата заповѣдь биватъ обяснени на народа и се покаже, че се изисква почитането на седмия день, сѣботата, тогава много народни учители обясняватъ, като единственъ изходъ да се освободятъ отъ задължението, което не имъ се ще да изпълнятъ, че Божиятъ законъ не билъ задължителенъ. По такъвъ начинъ тѣ отхвърлятъ закона, заедно съ сѣботата. Когато дѣлото на сѣботната реформа се разпространи, за да се избѣгнатъ изискванията на четвъртата заповѣдь, отхвърлянето на божествения законъ ще бѣде почти всеобщо. Ученията на религиозни учители сж отворили портитѣ на невѣрието, на спиритизма и на незначитането светия божественъ законъ, и на тѣзи водачи лежи една страшна отговорностъ за безбожието, което съществува всрѣдъ християнския свѣтъ.

Въпрѣки това, тъкмо тази спомената класа поддържа твърдението, че бързоразпространяващата се поквара въ по-гольмата ѣ часть трѣбва да се припише на незначитането на тѣй наречената „християнска сѣбота“, и че налагането на недѣлното празнуване би подобрило общественитѣ нрави твърде много. Това твърдение се поддържа особено въ Америка, където учението за истинската сѣбота е вече проповѣдвано надалеко и нашироко. Въздържателното дѣло, една отъ най-отличнитѣ и важни нравствени реформи, тамъ често се свързва съ недѣлното движение, и неговитѣ по-дрѣжници се представятъ, като че ли действуватъ за найвисшето благо на обществото; и всички, които отказватъ да се свържатъ съ тѣхъ, биватъ осмивани като врагове на въздържанието и на реформата. Обаче фактътъ, че едно движение, което въвежда въ заблуждение, е

свързано съ едно само по себе си добро дѣло, не говори още за въ негова полза. Ние можемъ да прикриемъ отровата, като я примѣсимъ въ здрава храна; но чрезъ това ние не промѣняме нейното естество. Напротивъ, тя става още по-опасна, тъй като тогава може много по-лесно и незабелязано да бѣде погълната. Сатанинска хитростъ е, да смѣсва съ лъжата и малко истина, за да я прави по-вѣроятна. Водителитъ на недѣлното движение могатъ да представятъ реформи, отъ които народътъ се нуждае, и принципи, които сж въ съгласие съ Библията; и все пакъ Божиитъ раби не могатъ да се съединятъ съ тѣхъ, понеже съ това е свързано едно поощряване, което е въ противовесъ съ Божия законъ. Нищо не може да оправдае премахването на Божиитъ заповѣди заради човѣшки нареждания.

Чрезъ двѣте голѣми заблуди, безсмъртието на душата и почитането на недѣлния день, сатана ще въвлѣче народа въ своитъ измами. Докато едната поставя основата на спиритизма, другата тъпче една връзка на съгласие съ Римъ. Протестантитъ отъ Съединенитъ Щати ще бждатъ първитъ, които ще простратъ ржцете си надъ пропастьта, за да хванатъ ржката на спиритизма; тѣ ще пресегантъ презъ бездната, за да хванатъ ржката на римската мощъ, и подъ влиянието на този троенъ съюзъ всѣка страна ще последва стѣпкитъ на Римъ и ще потѣпчи съ нозе правата на съвѣстьта.

Тъй като спиритизмътъ се нагажда къмъ днешното християнство по име, той има по-голяма сила да измамва и да впримчва. Самъ сатана се е нагодилъ споредъ новия редъ на нѣщата. Той ще се явява като ангелъ на свѣтлината. Чрезъ дейността на спиритизма ще ставатъ чудеса; болни ще бждатъ излѣкувани и ще се извършватъ много неопровержими свѣрхестествени дѣла. И тъй като духоветъ ще увѣрватъ, че вѣрватъ въ Библията, и ще заявяватъ уважение къмъ нарежданията на черква-

та, тѣхното дѣло ще бѣде прието като едно откровение на божествената сила.

[488]

Граничната линия между официалнитѣ християни и безбожнитѣ понастоящемъ е почти незабележима. Числящитѣ се къмъ черквата обичатъ онова, което свѣтътъ обича, и сж готови да се съединятъ съ тѣхъ. Сатана е твърдо решенъ да ги сплоти въ едно тѣло и да усили дѣлото си чрезъ това, като тласне всички въ редоветъ на спиритизма. Католицитѣ, които гледатъ на чудото, като на знакъ на истинската черква, лесно ще бѣдатъ измамени чрезъ тази вършеща чудеса сила; а и протестантитѣ, които сж отхвърлили щита на истината, сжщо ще бѣдатъ измамени. Католици, протестанти и свѣтски хора ще приематъ видъ на благо-честие, но ще сж отречени отъ неговата сила, и въ това обединение ще виждатъ едно велико движение за обръщането на свѣта и настѣпването на дългоочакваното хилядагодишно царство.

Чрезъ спиритизма сатана се явява като благотворителъ на човѣшкия родъ, като лѣкува болеститѣ на народа и заявява, че въвежда една нова и по-възвишена религия; но сжщевременно той действува като разрушителъ. Неговитѣ съблазни тласкатъ въ гибель цѣли народи. Невъздържаностъта обезсилва разума, огъ това следватъ плътскитѣ задоволявания, борби и проливане на кръвъ. Сатана намира особено удоволствие въ войната, понеже тази разпалва найлошитѣ страсти въ душата и после тласка въ вѣчността своитѣ опиянени въ пороци и кръвъ жертви. Затова сатанинското намѣрение е, да подстрекава народитѣ въ война единъ противъ другъ; по такъвъ начинъ той може да отклони мислитѣ на човѣцитѣ отъ дѣлото на приготвлението, което би ги направило способни да устоятъ въ Божия день.

Сатана действува и чрезъ природнитѣ елементи; за да прибере своята жертва, непригответнитѣ души, той е изучавалъ тайнитѣ на природнитѣ творения

и прилага всичката си сила, за да завладѣе елементитѣ, доколкото Богъ допуска. Когато му бѣше позволено да посети Йова, тогава стада, роби, кжци, деца бѣха бързо унищожени, едно нещастие следваше следъ друго, като въ единъ моментъ. Но Богъ закриля Своитѣ творения и ги запазва отъ властѣта на погубителя. Християнскиятъ свѣтъ е показалъ пренебрежение къмъ закона на Йеова, и Господъ ще извърши тъкмо това, което е заявилъ, че ще направи: Той ще оттегли благословието Си отъ земята и ще отнеме Своята грижлива закрила отъ тия, които се опълчватъ противъ Неговия законъ и поучаватъ и принуждаватъ и другитѣ да вършатъ сжщото. Сатана има властъ надъ всички, които Богъ не закриля особено. Той ще облагодетелствува и ощастливява нѣкои, за постигането на собственитѣ си планове, а върху други ще нанася трудности и ще кара хората да върватъ, че Богъ е, който ги изтезава.

Явявайки се на човѣцитѣ като великъ лѣкаръ, той ще нанася недъзи и нещастия, докато гжето населени градове бждатъ превърнати въ развалини и пустини. Тъкмо сега той е на работа. Въ нещастия и бедствия по вода и суша, въ голѣми пожари, опустошаващи вихрушки и ужасни градушки, въ урагани, наводнения, морски приливи и земетресения, по всички мѣста и по хиляди начини упражнява сатана своята мощъ. Той покосява зрѣящата жертва, а следъ това идва гладъ и мизерия. Той изпълва въздуха съ смъртоносна зараза, и хиляди погинватъ отъ чума. Тѣзи посещения ще ставатъ все по-чести и по-злосчастни. Гибельта ще почива както върху човѣци, тѣй и върху животни: „Тжгува, унила е земята. Отпаднали сж ония, които се издигаха надъ народа на земята. И земята е осквернена подъ жителитѣ си, защото тѣ престжпиха законитѣ, измѣниха устава, нарушиха вѣчния заветъ“. (Ис. 24 : 4. 5.)

Тогава голѣмиятъ измамникъ ще убеждава човѣцитѣ, че онѣзи, които служатъ на Бога, причиняватъ

тъзи нещастия. Душитъ, които сж предизвикали негодуванието на Небето, ще хвърлятъ всичкото си нещастие въ тежестъ на ония, чието послушание спрямо Божиитъ заповѣди е единъ постояненъ упрѣкъ за престѣпващитъ ги. Ще се обяснява, че човѣцитъ чрезъ непочитането на недѣлния праздникъ оскърбявали Бога, че този грѣхъ навлѣкълъ едно бедствие, което не щѣло да престане, докато не се наложило найстрогото съблюдаването на недѣлния праздникъ, и че тѣзи, които подържатъ изискванията на четвъртата заповѣдъ и чрезъ това събарятъ почитането на недѣлята, причиняватъ трудности на народа и прѣчатъ на неговото отново приемане въ божествената благодатъ и за временното му благополучие. По такъвъ начинъ ще се повтори повдиганото въ древността противъ Божиитъ раби обвинение, и то по същитъ причини: „Щомъ Ахавъ видѣ Илия, рече му : ти ли си, който смущавашъ израиля ? Илия му отговори : Не азъ смущавамъ израиля, а ти и бащиниятъ ти домъ, понеже презрѣхте Господнитъ заповѣди и вървите по Вааловци“. (3 Царе 18 : 17. 18.) Когато гнѣвътъ на човѣцитъ ще бжде възбуденъ поради такива обвинения, тѣ ще постѣпятъ съ Божиите пратеници сжщо тѣй, както отклонилиятъ се отъ Бога израиль постѣпи съ Илия.

Вършештата чудеса, проявяваща се чрезъ спиритизма сила ще упражнява влиянието си противъ всички, които предпочитатъ да слушатъ Бога повече, отколкото човѣцитъ. Съобщения отъ духове ще заявяватъ, че Богъ ги е изпратилъ да убедятъ отхвърлящитъ недѣлния день въ тѣхната заблуда и да потвърдятъ, че законитъ на страната трѣбвало да се спазватъ като Божии закони. Тѣ ще оплакватъ голѣмото безбожие въ свѣта и ще подкрепятъ свидетелствата на религиозни учители, че моралниятъ отпадъкъ билъ причиненъ поради неосвещаването на недѣлята. Ще се повдигне голѣмо негодувание про-

тивъ всички, които отказватъ да приематъ свидетелството имъ.

Сатана ще постъпи съ Божия народъ въ тази последна борба по сжщия начинъ, както постъпи при започването на голъмия бунтъ въ небето. Той заявяваше, че искалъ да подпомогне закрепването на божественото управление, докато тайно полагаше всички усилия, да го събори. И тъкмо дѣлото, което се стремѣше да прокара по този начинъ, той хвърли въ бreme на останалитѣ върни ангели. Съвсемъ сжщата хитростъ характеризира и историята на римската черква. Тя претендираше, че действува като за-мѣстница на Господа отъ небесата, а сжщевременно искаше да се възвиси надъ Бога и да промѣни Неговия законъ. Подъ владичеството на Римъ тѣзи, които поради върността си къмъ евангелието претърпѣха смъртъ, бѣха опозорени като злодейци; заявяваха, че тѣ били въ връзка съ сатана, и прилагаха всички възможни сръдства, за да ги отрупатъ съ позоръ, за да се яватъ тѣ въ очитѣ на народа, пѣкъ и сами на себе си, като най-долни престѣпници. Тѣй ще бжде и сега. Стремейки се да погуби ония, които почитатъ Божиитѣ заповѣди, сатана ще направи, тѣ да бждатъ обвинени като престѣпници на закона, като хора, които безчестятъ Бога и навличатъ Неговитѣ порази надъ свѣта.

Богъ никога не насилствува волята, нито съвѣстътъ; сатана, напротивъ, за да подчини въ властѣта си тия, които по никакъвъ другъ начинъ не може да съблазни, постоянно прибѣгва до насилие чрезъ жестокостъ. Съ страхъ или насилие се стареа той да завладѣе съвѣстѣта и да накара хората да му се поклонятъ. За да постигне това, той си служи чрезъ религиозни, а и свѣтски власти, които той поощрява да налагатъ принудително, въ противовесъ на божествения законъ, послушание къмъ човѣшки закони.

[490]

Тъзи, които почитатъ библейската сѣбота, ще бждатъ третиранни като врагове на закона и на реда, като разкъсващи нравственитъ граници на обществото, причиняващи анархия и поквара и предизвикващи Божиитъ сѣдби върху земята. Тъхното двоумение ще бжде обяснявано като съпротивление, упоритостъ и неуважаване властта. Тъ ще бждатъ обвинени като врагове на управлението. Проповѣдници, които отричатъ задължителността на божествения законъ, ще налагатъ отъ амвона задължението, да се оказва послушание къмъ гражданскитъ власти, като поставени отъ Бога. Въ законодателнитъ кръгове и въ сѣдилищата пазители на Божиитъ заповѣди ще бждатъ криво представяни и осѣждани. На думитъ имъ ще се отдава фалшиво тълкувание и на постѣпкитъ имъ ще се приписватъ най-лоши подбуждения.

Когато протестантитъ отхвърлятъ яснитъ доказателства отъ Писанието за защита на Божия законъ, тъ ще пожелаятъ да доведатъ въ мълчание всички, чиято вѣра тъ не могатъ да съборятъ съ Библията. Макаръ че затварятъ очитъ си за фактитъ, тъ, все пакъ, ще предприематъ постѣпки, които ще доведатъ до преследване тъзи, които съвѣстно отказватъ да вършатъ това, което прави останалиятъ християнски свѣтъ, и да не признаватъ претенциитъ на папската недѣля.

[491]

Сановницитъ на черквата и на държавата ще се съюзятъ, за да подкупятъ, предуматъ или принудятъ всички хора да почитатъ недѣлята. Липсата на божествени доказателства ще бжде замѣстена съ насилствени изисквания. Политическата поквара погребва любовта къмъ справедливостта и уважението къмъ истината, и дори въ свободна Америка чиновници и законодатели, за да си запазятъ благоволенieto на обществото, ще отстѣпятъ на всеобщото желание за създаванетоъ единъ законъ, който да налага недѣлния празникъ. Свободата на съвѣстта,

която е коствала толкова голъми жертви, не ще бжде вече зачитана. Въ борбата, която скоро ще настане, ще ни се представятъ нагледно, чрезъ дъла, думитъ на пророка : „И разлюти се змеятъ противъ жената и отиде да води война съ останалитъ отъ семето ѝ, които пазятъ Божиитъ заповъди и иматъ свидетелството на Исуса Христа“. (Откр. 12 : 17.)

[492]

Епизод 37—Библията като защитно срѣдство.

„допитвайте се до закона и откровението. Ако тѣ не каз-ватъ като това слово, нѣма въ тѣхъ свѣтли-на“. (Ис. 8:20.) На Божия народъ е посочено Свето-то Писание като една защита противъ влиянието на лѣжливи учители и противъ измамливата сила на духоветъ на тъмнината. Сатана си служи съ всевъз-можни хитрости, за да попрѣчи на човѣцитѣ да по-лучатъ знания отъ Библията, понеже тя съ най-ясни изрази разкрива неговитѣ измами. При всѣко ожив-ление на Божието дѣло князѣтъ на злото започва да действува още по-усилено; сега той полага най-гол-ѣмитѣ си старания за една последна борба противъ Христа и Неговитѣ последователи. Последното гол-мо заслѣпление скоро ще се разкрие предъ насъ. Ан-тихристѣтъ ще върши чудеснитѣ си дѣла предъ на-шитѣ очи. Имитираното ще прилича тѣй много на истинското, че ще бѣде невъзможно едното да се от-личава отъ другото, освенъ чрезъ Светото Писание. Съ неговото свидетелство трѣбва да се провѣржава и изпитва всѣко твѣрдение и всѣко чудо.

Тѣзи, които се стремятъ да бѣдатъ послушни на всички Божии заповѣди, ще бѣдатъ ненавиждани и осмивани. Тѣ ще могатъ да устоятъ само въ Бога. За да могатъ да изцѣржатъ предстоящия имъ изпитъ, тѣ трѣбва да разбиратъ Божията воля, както тя е изя-вена на Неговото Слово; тѣ могатъ да почитатъ Бога само, като иматъ правилно разбиране за Неговия характеръ, за Неговото управление и за плановетѣ Му и постѣпватъ въ съгласие съ това. Само кокога-то сж укрепили душитѣ си съ библейскитѣ истини,

тѣ ще могатъ да устоятъ въ последната голѣма борба. Всѣкиединъ ще бжде изпитанъ чрезъ поставения му въпросъ: Трѣбва ли да бжда послушенъ повече на Бога, отколкото на човѣка? Решителниятъ часъ вече е настѣпилъ. Стоятъ ли нашитѣ нозе на скалата на непромѣнлото се слово Божие? Пригответни ли сме да останемъ твърди при защитата на Божиитѣ заповѣди и на Исусовата вѣра?

[493]

Преди разпятието Спасителтъ обясни на ученицитѣ Си, че Той щѣше да бжде убитъ и пакъ щѣше да възкрѣсне отъ гроба, и ангели присѣтствуваха при това, за да впечатлятъ дълбоко думитѣ Му въ умоветѣ и сърдцата. Ученицитѣ, обаче, очакваха едно временно освобождение отъ римското иго и не можеха да понесатъ мисълта, че Той, фокусътъ на всичкитѣ имъ надежди, трѣбваше да претърпи позорна смъртъ. Думитѣ, за които тѣ трѣбваше да си спомнятъ, изчезнаха отъ паметта имъ, и когато дойде времето на изпитанието, тѣ бѣха непригответни. Исусовата смъртъ сломи напълно надеждитѣ имъ, като че ли Той никога не бѣше имъ споменавалъ за това. Тѣй и за насъ бждецето е разкрито въ пророчествата сѣщо тѣй ясно, както бѣ разкрито и за ученицитѣ чрезъ Исусовитѣ думи. Събитията, които стоятъ въ свръзка съ края на благодатното време и съ дѣлото на пригответлението за времето на скръбта, ни сж представени много ясно. Но хиляди нѣматъ вече разби-рания за тѣзи важни истини, сѣщо като че ли те никога не имъ сж били открити. Сатана бди, за да отклонява отъ тѣхъ всѣко влияние, което би ги умѣдрило за спасение, и тогава времето на скръбта ще ги намѣри непригответни.

Когато Богъ изпраца на човѣцитѣ такива важни преду-преждения, че тѣ сж представени като възвестявани отъ свети ангели, които летятъ посрѣдъ небето, тогава Той изисква отъ всѣко разумно сжщество да обърне внимание на вестта. Страшнитѣ наказания, изговорени противъ поклонението на

звѣра и на неговия образъ (Откр. 14:9—11), би трѣбвало да подтикватъ всички къмъ ревностно изучаване на пророчествата, за да узнаятъ, що е белегътъ на звѣра, и какъ тѣ могатъ да избѣгнатъ да го приематъ. Но повечето човѣци оставатъ глухи за истината и се обръщатъ къмъ баснитѣ. Апостолъ Павелъ обясни относно последнитѣ дни : „Ще дойде време, когато човѣцитѣ не ще търпятъ здравето учение“. (2 Тим. 4 : 3.) Това време е напълно дошло. Тълпата не желае библейска истина, понеже тази не се понася съ похотитѣ на грѣховното, обичащето свѣта сърдце; и сатана я снабдява съ измамитѣ, които тя обича.

Но Богъ жалае да има на земята единъ народъ, който да подържа Библията, и единствено Библията, като мѣрило за всѣко учение и основа на всѣка рѣформа. Мненията на учени мъже, основанията на науката, вѣроученията и решенията на черковни събори, многобройни и различни като черквитѣ, които тѣ представляватъ, гласътъ на болшинството — нито едно отъ тѣзи, нито всички заедно могатъ да бждатъ считани като доказателство за или противъ коя да е точка отъ религиозната вѣра. Преди да приемемъ кое и да е учение или предписание, ние трѣбва да искаме като доказателство едно ясно „тѣй казва Господъ“.

[494]

Сатана постоянно се старае да отправя вниманието върху човѣци, вмѣсто върху Бога. Той подвежда народа да гледа на епископи, духовници и професори по теология като на водачи, вмѣсто самъ да изледва Светото Писание, за да научи задълженията си. И когато после завладѣе разума на тѣзи водачи, той може да влияе надъ множеството споредъ волята си.

Когато Христосъ дойде, за да възвести думи на животъ, народътъ го слушаше съ радостъ; и много, дори отъ свещеницитѣ и началницитѣ, повѣрваха въ Него. Обаче главата на свещеничеството и водителитѣ на народа бѣха решени да осждятъ и охуля-

тъ ученията Му. Макаръ че всички тѣхни старания, да намѣрятъ обвинения противъ Него, пропаднаха, макаръ че тѣ чувствуваха влиянието на божествената мощъ и мъдрость, което придружаваше Неговитѣ слова, тѣ, все пакъ, се оставиха да бждатъ омотани въ своитѣ предразсждъци; тѣ отхвърлиха най-яснитѣ доказателства за Неговата спасителна мисия, за да не бждеха принудени да станатъ Негови ученици. Тѣзи противници на Исуса бѣха мъже, които народътъ бѣше поучаванъ още отъ детинство да почита, подъ чийто авторитетъ той бѣше привикналъ да се прекланя безусловно. Защо, питаха тѣ, нашитѣ началници и мъдри книжници не вѣрватъ въ Исуса? Не биха ли го приели тѣзи благочестиви мъже, ако Той наистина бѣше Христосъ? И тъкмо влиянието на тѣзи учители беше, който накара юдеите да отхвърлятъ Изкупителя си.

Духътъ, който движеше ония свещеници и началници, се проявява и сега още отъ мнозина, които парадиратъ много съ благочестието си. Тѣ отказватъ да изпитватъ свидетелството на Светото Писание относно особенитѣ истини за това време. Тѣ посочватъ на своята многочисленость, на своитѣ богатства и разпространение и гледатъ съ пренебрежение на защитницитѣ на истината като малцина, бедни и непочитани отъ народа хора, които иматъ една въра, която ги отдѣля отъ свѣта.

Христосъ виждаше отнапредъ, че неподобаващата над-мѣнность, която проявяваха книжницитѣ и фарисейтѣ, не щѣше да престане съ разпрѣсването на юдеитѣ. Той имаше единъ пророчески погледъ върху въздигането на човѣшката мощъ за завладяване на свѣстѣта, което е било едно страшно проклятие за черквата презъ всички времена. Неговитѣ страшни присжди противъ книжницитѣ и фарисейтѣ, както и предупрежденията Му къмъ народа, да не следватъ тѣзи слепи водачи, сж били отбелязани като едно напомняне за бждещитѣ родове.

[495]

Римската черква ограничава правото да се тълкува Светото Писание, като го дава само на духовенството. Осланяща се на това, че само последното е в състояние да обяснява Божието слово, тя отнема Библията отъ обикновения народъ. Макаръ че реформацията даде Светото Писание на всички, все пакъ този принципъ, утвърденъ отъ Римъ, спира много хора въ протестантскитъ черкви да изучаватъ лично Библията. Тъ биватъ наставлявани да приематъ нейнитъ учения тъй, както черквата ги тълкува; и има хиляди, които не се осмѣляватъ да приематъ каквото и да е, което е въ противоречие съ тѣхното вѣроизповѣдание или съ въведенитъ учения на черквата, колкото то и да е ясно открито въ Писанието.

Макаръ че Библията съдържа много предупреждения отъ фалшиви учения, все пакъ мнозина по такъвъ начинъ предоставятъ на духовенството да се грижи за душата имъ. Днесъ има хиляди официални християни, които не могатъ да дадатъ никакво друго основание за точкитъ на вѣрата, която изповѣдватъ, освенъ това, че сж били тъй поучавани отъ тѣх-нитъ религиозни водители. Тъ не обръщатъ почти никакво внимание на ученията на Спасителя и възлагатъ неограничено довѣрие на думитъ на проповѣдницитъ. Но дали тѣзи сж непогрѣшми? Какъ можемъ ние да довѣримъ душитъ си на тѣхното ръководство, освенъ ако знаемъ отъ Божието слово, че тѣ сж носители на свѣтлина? Недостигъ на нравствена сила, да се откажатъ отъ пѣтя, по който вѣрви свѣтътъ, кара мнозина да следватъ по стѣпкитъ на учени мъже; и като се отказватъ сами да изследватъ, тѣ биватъ безнадеждно задържани въ веригитъ на заблудата. Тъ виждатъ, че ученията на настоящитъ истини сж ясно изложени въ Библията и чувствуватъ мощта на Светия Духъ, който придружава тѣхното оповестяване; и все пакъ тѣ се оставятъ да бждатъ отклонявани отъ свѣтли-

ната чрезъ съпро-тивата на духовенството. Макаръ че разумътъ и съвѣстѣта сж убедени, тѣзи заслѣпени души не се осмѣляватъ да мислятъ по-друго отъ проповѣдника ; и тѣхната лична участъ, тѣхното вѣчно блаженство се пожертвуватъ на невѣрието, гордостѣта и предразсждѣцитѣ на други хора.

По различни начини действува сатана посръдствомъ човѣшкото влияние, за да обвѣрже пленниците си. Той си осигурява цѣли множества, като ги свързва съ копринената нишка на склонността къмъ неприятелитѣ на Христовия кръстъ. Съвсемъ безразлично, съ кого може да е свързанъ човѣкъ, дали съ родители, деца, съпрузи или приятели — действието е еднакво; противниците на истината упражняватъ своята мощъ и завладяватъ съвѣстѣта, и държанитѣ подъ тѣхната властъ души нѣматъ достатъчно куражъ или независимостъ, да послушатъ собственото си убеждение за задълженията си.

Истината и почитането на Бога сж нераздѣлни; не-възможно е да се почита Богъ чрезъ погрѣшни възгледи, когато имаме Библията на ржка. Мнозина твърдятъ, че не важело, какво човѣкъ вѣрвалъ, стига само да живѣелъ праведно ; обаче животътъ получава своя отпечатъкъ чрезъ вярата. Когато ни се даватъ на разположение свѣтлина и истина, и ние пренебрегваме да използваме тази привилегия, ние наистина я отхвърляме; ние предпочитаме тъмнината предъ свѣтлината.

„Има пѣтища, които се струватъ човѣку прави, но краятъ имъ е пѣтъ къмъ смъртъта“. (Пр. 16 : 25.) Незнанието не е извинение за заблудата или грѣха, когато човѣкъ има всѣка възможностъ да познае Божията воля. Единъ пѣтникъ идва до едно разклонение на пѣтищата ; единъ указателъ посочва, накѣде извежда всѣки пѣтъ. Не обѣрне ли пѣтникътъ внимание на него и трѣгне ли по пѣтя, който му се струва за правъ, то той сигурно, колкото и искрено да е

искалъ да върви по правия път, ще се намери на погръшния път.

Богъ ни е далъ Своето слово, за да се запознаемъ съ неговитъ учения и да знаемъ сами, какво изисква Той отъ насъ. Когато книжникътъ дойде при Исуса съ въпроса : „Какво да правя, за да получа вѣченъ животъ?“ — Спасителътъ му посочи Писанието съ думитъ: „Въ закона що е писано? Какъ четешъ?“ (Лука 10:25. 26.) Незнанието не може да извини нито младъ, нито старъ, нито да ги освободи отъ наказанието, което влѣче следъ себе си престѣпването на Божия законъ, както и на неговитъ принципи и изисквания. Добри намѣрения сжщо не помагатъ; сжщо не е достатъчно да се върши това, което човѣкъ счита за право или което проповѣдникътъ обяснява за право. Тукъ спасението на душата се полага на карта, и всѣки самъ за себе си трѣбва да изследва въ Писанието. Колкото и силно да е убеждението му, колкото и сигурно да върва, че духовникътъ знае, що е истина — това съвсемъ не е за него сигурна основа. Той притежава една карта, която му посочва точно пътя за небето, затова не е нужно той да се опитва да отгатва нищо.

Най-първиятъ и най-разумниятъ дългъ на всѣко разумно същество е, да научи отъ Светото Писание, що е истина, и тогава да живѣе споредъ получената свѣтлина и да насърдчава и другитъ да следватъ сжщия примѣръ. Ние трѣбва всѣки день усърдно да изследваме Библията, да се вдълбочаваме въ всѣка мисль и да сравняваме текстъ съ текстъ. Съ Божията подкрепа ние трѣбва сами да си съставимъ нашитъ убеждения, тѣй като сами ще трѣбва да даваме сметка за себе си предъ Бога.

Най-ясно разкрититъ въ Библията истини сж забулени въ съмнение и тъмнина отъ учени мъже, които подъ предлогъ, че притежаватъ голѣма мъдрость, учатъ, че Светото Писание имало едно мистично, тайнствено, духовно значение, което не

било видимо въ приложения езикъ. Тъзи мжже сж фалшиви учители. На такива Исусъ заяви : „Не отъ това ли се заблуждавате, задето не знаете Писанията, нито силата Божия? (Марко 12:24.) Езикътъ на Библията трѣбва да се разбира споредъ неговото явно значение, освенъ ако е употребенъ нѣкой символъ или библейски изразъ. Христосъ е далъ обещанието : „Който иска да върши волята Му, ще разбере, дали учението Ми е отъ Бога, или ъзъ отъ Себе си говоря“. (Иоанъ 7 : 17.) Ако човѣцитъ искаха да приематъ Библията, както тя гласи, ако нѣмаше фалшиви учители, тогава щѣше да се извърши едно дѣло, което би радвало ангелитъ и би довело до истинското Христово стадо хиляди и десетохиляди, които сега живѣятъ въ тъмнина.

Ние трѣбва да вложимъ при изучаването на Библията всичкитъ си духовни сили и да напрегнемъ разума си, за да схванемъ дълбокитъ божествени нѣща, доколкото това е възможно на смъртнитъ ; все пакъ не трѣбва да забравяме, че особеното качество на децата, да се оставятъ да бждатъ направлявани, и тѣхната подчиненостъ сж истинскиятъ духъ за учене. Библейски трудности никога не могатъ да бждатъ надвити по сжщия начинъ, който се прилага при разучването на философски въпроси. Ние не трѣбва да се осланяме при изучаването Библията на сжщата самоувѣреностъ, съ която тѣй много хора пристѣпватъ въ областта на науката, но съ благоговѣйно довѣрие въ Бога и съ искрено желание да познаемъ Неговата воля. Ние трѣбва да дойдемъ съ единъ смиренъ духъ, желаещъ да научи нѣщо, за да получимъ познание на великия Азъ Съмъ ; иначе зли ангели тѣй ще заслѣпятъ разума ни и тѣй ще закоравятъ сръдцата ни, че истината не ще ни направи никакво впечатление.

Нѣкоя частъ отъ Светото Писание, която учени мжже представятъ като тейна или обясняватъ като неважна, е пълна съ утеха и наставления за оня,

който е билъ поученъ въ Христовото училище. Една причина за това, че много бо-гослови нѣматъ ясно разбиране за Божията воля, е, че тѣ затварятъ очитѣ си за истинитѣ, които не искатъ да приематъ въ живота си. Разбирането на библейскитѣ истини не зависи толкова отъ много мѣдрования, колкото отъ искреностъта на намѣрението, отъ сериозното желание за правдата.

[498] Библията никога не бива да се изучава безъ молитва. Само Светиятъ Духъ може да ни внуши истината на лекораз-бираемитѣ части и да ни предпази отъ изкривяване на труд-норазбираеми истини. Чрезъ помощъта на небесни ангели се подготвятъ сърдцата да могатъ да разбиратъ Божието слово тѣй, че ние да бждемъ очаровани отъ неговитѣ хубости, упжтени чрезъ неговитѣ наставления и насърчения и подкрепени чрезъ неговитѣ обещания. Молбата на псалмиста : „Отвори очитѣ ми, и ще видя чудесата на Твоя законъ !“ (Пс. 118:18) трѣбва да стане наша собствена. Искушенията ни се явяватъ често пжти непреодолими, понеже искушаемиятъ поради пренебрегване молитвата и изучаването на Библията не може веднага да си припомни Божиитѣ обещания и да отблъсне сатана съ библейскитѣ оржжия. Обаче ангели се опълчватъ около тия, които желаятъ да бждатъ поучени въ божественитѣ нѣща, и въ време на голѣми нужди тѣ ще имъ припомнятъ тѣкмо истинитѣ, отъ които тѣ се нуждаятъ. Когато противникътъ дойде като порой, духътъ на Йеова ще обърне знамето противъ него.

Исусъ обеща на ученицитѣ Си: „А Утешителтъ, Духъ Свети, Когото Отецъ ще изпрати въ Мое име, Той ще ви научи на всичко и ще ви напомни всичко, що съмъ ви говорилъ“. (Йоанъ 14 : 26.) Но Христовитѣ учения трѣбва преди това да сж били отпечатани въ паметъта, за да може Божиятъ Духъ въ време на опасностъ да ни ги напомни. Давидъ е казалъ:

„Скрилъ съмъ въ сърдцето си Твоео слово, за да не грѣша предъ Тебе“. (Пс. 118:11.)

Всички, които ценятъ вѣчното си спасение, трѣбва да сж на щрекъ предъ нападкитѣ на съмнението. Атаката ще бжде насочена къмъ сжщественитѣ основни стълпове на истината. Невъзможно е да останемъ пощадени отъ подигравкитѣ, остротитѣ и измамливитѣ коварни учения на модерното невѣрие. Сатана нагажда искушенията си споредъ всички класи. Необразованитѣ той напада съ подигравки и присмѣхи, а предъ образованитѣ застава съ научни доводи и философски размисли, и дветѣ целящи да събудятъ недовѣрие или омаловажаване на Светото Писание. Дори неопитната младежъ се одързостява да се съмнява въ най-сжщественитѣ принципи на християнството. И това младежко невѣрие, колкото и повърхностно да е, оказва своето влияние. Мнозина по този начинъ биватъ подведени да се подигразатъ надъ вѣрата на бацитѣ си и да хулятъ Духа на благодатъта. (Евр. 10: 29.) Нѣкой животъ, обещаващъ да бжде за слава на Бога и за благословение на свѣта, е биваль покваренъ отъ отровното влияние на невѣрието. Всички, които уповаватъ на самохвалнитѣ заключения на човѣшкия разумъ и си въобразяватъ, че могатъ да обясняватъ божественитѣ тайни, и че безъ подкрепата на божествената мждростъ могатъ да постигнатъ истината, сж заплетени въ примкитѣ на сатана.

Ние живѣемъ въ най-тържественния периодъ отъ историята на този свѣтъ. Участьта на лутацитѣ се, живѣещи на земята човѣшки маси е предъ своето разрешение. Нашето собствено бждеще щастие, а и щастieto на други души зависи отъ това, въ каква насока ще трѣгнемъ сега. Ние имаме нужда да бждемъ водени отъ духа на истината. Всѣки Христовъ последовател трѣбва сериозно да запита: Господи, какво искашъ да правя? Ние трѣбва да се смиряваме предъ Господа съ постъ и молитва и много да

размишляваме върху Неговото слово, особено върху сценитъ на сжда. Сега ние трѣбва да търсимъ подълбока и по-жива опитностъ въ божественитъ нѣща. Ние нѣмаме нито мигъ за губене. Около насъ се развиватъ събития отъ най-голяма важностъ; ние се намираме на омагьосана отъ сатана почва. Не спете, стражи Божии; врагътъ бди наблизю, винаги готовъ да ви нападне и да ви направи своя плячка, ако се изморите и заспите.

Мнозина сж въ заблуждение относно истинското си положение предъ Бога. Тъ се считатъ щастливи, че не вършатъ известни лоши дѣла, а забравятъ добритъ и благородни дѣла, които Богъ изисква отъ тѣхъ, но които тѣ не сж вършили. Не е достатъчно, тѣ само да бждатъ дървета въ Божията градина. Тѣ трѣбва да отговарятъ на Неговитъ изисквания и да принасятъ плодъ. Той ги прави отговорни за всичкото добро, което тѣ биха могли да извършатъ чрезъ Неговата благодать, която ги подкрепя, и което тѣ не сж извършили. Въ книгитъ на небето тѣ сж отбелязани като такива, които прѣчатъ на земята. Но дори и такива случаи не сж напълно безнадеждни. За тѣзи, които сж пренебрегвали Божията милость и сж злоупотрѣбвали съ Неговата благодать, все още копнѣ сърдцето на Дъл-готърпеливата Любзвъ. Затова Той казва: „Стани ти, който спишъ, и възкресни отъ мъртвитъ, и ще те освѣтли Христосъ. И тѣй, гледайте, колко внимателно трѣбва да постѣпвате . . . като скѣпите времето, защото днитъ сж лукави“ . (Ефес. 5: 14—16.)

Когато дойде времето на изпита, ония, които сж направили Словото Божие за правило въ живота си, ще се откриятъ. Презъ лѣтото не се вижда никаква разлика между винаги зеленитъ дървета и другитъ; когато, обаче, настанатъ зимнитъ бури, винаги зеленитъ оставатъ непромѣнени, докато другитъ дървета биватъ съблѣчени отъ листната си украса. Тѣй и фалшивиятъ по име християнинъ може сега да не се

различава отъ истинския християнинъ ; но близо е времето, когато тази разлика ще се покаже : Когато се повдигне съпротива, тѣсногърдието и невѣротърпимостъта отново взематъ надмощие и отново настанатъ преследвания, тогава полусърдечнитъ и лицемѣрнитъ ще сз разклатятъ и ще се откажатъ отъ вѣрата си ; но истинскиятъ християнинъ ще устои като скала съ по-крепка вѣра и съ по-гольма надежда, отколкото въ благополучнитъ дни.

Псалмистътъ казва : „Станахъ по-разуменъ .. . защото размислямъ за Твоитъ откровения“. „Чрезъ Твоитъ запо- вѣди съмъ вразуменъ, затова мразя [500] всъки лъжливъ пжтъ“ (Пс. 118: 99. 104.)

„Блаженъ човѣкъ, който е придобилъ мъдростъ“. „Защото той ще бжде като дърво, посадено при води и което пуска коренитъ си край потока ; не знае то, кога настава пекъ ; листата му сж зелени и въ време на суша то се не бои и не престава да дава илодъ“. (Пр. 3 : 13 ; Йер. 17 : 8.) [501]

Епизод 38—Последното предупреждение.

„Следъ това видѣхъ да слиза отъ небето другъ ангелъ, който имаше голѣма властъ ; и земята свѣтна отъ не-говия блѣсъкъ. И силно извика той, като казваше съ високъ гласъ : Падна, падна Вавилонъ — великата блуд-ница, и стана жилище на бѣсове и свѣрталище на всѣка-къвъ нечистъ духъ, свѣрталище на всички нечисти и омразни птици“. „И чухъ другъ гласъ отъ небето да казва : излѣзте отъ нея, люде мои, за да не участвувате въ грѣховетъ ѝ, и да се не заразите отъ язвитъ ѝ !“ (Откр. 18 : 1.2. 4.)

Този текстъ отъ Писанието посочва напредъ къмъ едно време, когато вестъта за падането на Вавилонъ, както вториятъ ангелъ я предаде въ Откр. 14 глава (ст. 8), ще се повтори, обаче при това споменава и покваритѣ, които сж проникнали въ различнитѣ организации, отъ които се състои Вавилонъ, откакъ тази вестъ е започнала да се проповѣдва най-напредъ презъ лѣтото на 1844 год. Тукъ е описано едно ужасно състояние въ религиозния свѣтъ. Съ всѣко отхвърляне на истината умоветъ на хората се помрачаватъ и сърдцата имъ закоравяватъ, докато се укрепятъ задъ невѣрващата дързостъ. Въ противовесъ на да-денитѣ отъ Бога предупреждения, тѣ продължаватъ да хулятъ една отъ десеттѣ заповѣди, докато дойдатъ до тамъ, да започнатъ да преследватъ ония, които я пазятъ свето. Чрезъ неуважението, съ което се отнасятъ къмъ Неговото слово и Неговия народъ, Христосъ не се зачита за нищо. Когато ученията на спиритизма бждатъ приети отъ черквитѣ, наложенитѣ на плътското сърдце ограничения ще се премахнатъ и всѣко вѣроизповѣдание ще се превърне само въ мантия, за да се прикриватъ най-нис-

китъ грѣхове. Вѣрата въ спиритически откровения разтваря вратата за съблазнителнитъ духове и учения на дявола, и по този начинъ влиянието на злитъ ангели ще се почувствува въ черквитъ.

За Вавилонъ по времето, когато е представенъ въ про-рочеството, се казва : „Нейнитъ грѣхове стигнаха до небето, и Богъ си спомни неправдитъ ѝ „ (Откр. 18: 5.) Тя е препълнила мѣрката на вината си, и гибелта скоро ще я сполети. Но Богъ още има единъ народъ въ Вавилонъ, и преди посещението чрезъ тѣзи порази, тѣзи вѣрни трѣбва да бждатъ призовани изъ него, тѣй че, както Той обяснява, „да не участвувате въ грѣховетъ ѝ, и да се не заразите отъ язвитъ ѝ „. Затова и движението е представено чрезъ ангела, който слиза отъ небето, освѣтлява земята съ славата си и мощно и съ силенъ гласъ възвестява грѣховетъ на Вавилонъ. Въ свръзка съ неговата вестъ се чува зовътъ : „Излѣзте отъ нея, люде Мои !“ Тѣзи съобщения, заедно съ третата ангелска вестъ, съставляватъ последното предупреждение до жителитъ на земята.

[502]

Страшенъ е краятъ, къмъ който отива свѣтътъ. Обединяващитъ се въ борба противъ Божиитъ заповѣди сили ще заповѣдатъ, щото „малки и голѣми, богати и сиромаси, свободници и роби“ (Откр. 13 : 16) да се съобразяватъ съ обичаитъ на черквата чрезъ празднуването на фалшивата сѣбота. Всички, които отказватъ да ги следватъ, ще бждатъ наказвани съ смъртъ. Срещу това пѣкъ Божиятъ законъ, който заповѣдва да се почива въ Господния день, изисква послушание и заплашва всички престѣпници съ гнѣвъ.

Комуто по този начинъ е ясно представенъ плодътъ отъ това положение, той получава белега на звѣра, ако потъпква съ нозе Божия законъ, за да бжде послушенъ на човѣшки нареждания ; той приема белега на вѣрноподаничество спрямо силата, която иска да почита на мѣстото на Бога. Предупреж-

дението отъ небето гласи : „Който се поклони на звѣра и на образа му и получи белегъ на челото си или на ржката си, той ще пие отъ виното на яростъта Божия, вино неразводнено, налъно въ чашата на гнѣва Му“. (Откр. 14 :9.10.)

Обаче никой не ще понесе Божия гнѣвъ, преди истината да е била представена на сърдцето и съвѣстъта му, и той да я е отхвърлилъ. Има много, които никога не сж имали случай да чуютъ особенитъ истини за това време. Задължителността на четвъртата заповѣдь никога не имъ е била представена предъ очитъ въ истинската свѣтлина. Оня, Който чете въ всички сърдца и знае всѣко подбуждение, не ще остави въ неясность относно изхода на борбата никого, който копнѣе за познанието на истината. Заповѣдъта не трѣбва да бжде наложена на народа да я приеме слѣпишката, но всѣки ще получи достатъчно свѣтлина, за да може да вземе разумно решение то си.

[503] Сжботата ще бжде голѣмиятъ пробенъ камъкъ за вѣрността, понеже тя е особената спорна точка на истината. Когато човѣцитъ бждатъ подложени на последното изпитание, тогава ще бжде теглена граничната линия между тѣзи, които служатъ на Бога и онѣзи, които не вършатъ това. Докато почитането на фалшивата сжбота въ съгласие съ законитъ на страната, обаче противъ четвъртата заповѣдь, ще бжде едно признаване на вѣрность спрямо една сила, която стои враждебно къмъ Бога, пазенето на истинската сжбота въ послушание на Божия законъ ще бжде едно доказателство за вѣрность къмъ Твореца. Докато една класа чрезъ приемането знака на подчинение подъ земни сили приема белега на звѣра, другата приема Божия печатъ, като си избира знака на вѣрность къмъ божествения авторитетъ.

Нѣкога хората, които възвестяваха истинитъ на третата ангелска вестъ, често биваха считани само като такива, които искатъ да наплашатъ. Тѣхнитъ

предсказания, че въ Съединенитъ Щати ще вземе надмощие религиозната нетърпимостъ, че черква и държава ще се съединятъ, за да преследватъ тѣзи, които пазятъ Божиитъ заповѣди, биваха обяснявани за неоснователни и абсурдни, и върваше се твърдо, че тази страна никога не би могла да бжде друга, освенъ такава, каквато е била : защитница на религиозната свобода. Обаче, когато въпросътъ за налагането на недѣлния празникъ бжде повдигнатъ навсѣкжде, ще се види, какъ събитието, въ което тѣй дълго се съмняваха и невѣрваха, приближава, и третата ангелска вестъ ще има за последица едно действие, което преди това не би могло да се яви.

Въ всѣка епоха Богъ е изпращалъ служителитъ си, за да изобличаватъ не само грѣховетъ въ свѣта, но и тѣзи на черквата. Народътъ, обаче, желае да слуша благи речи и не обича чистата, неподправена истина. Много реформатори при встъпване въ дѣлото си сж решавали да се отнасятъ внимателно спрямо грѣховетъ на черквата и на страната. Тъ се надѣваха чрезъ примѣра на единъ чистъ християнски животъ да възвърнатъ народа обратно къмъ ученията на Библията. Обаче Божиятъ Духъ идваше надъ тѣхъ, както бѣше дошелъ надъ Илия, като го караше да изобличи грѣховетъ на безбожния царъ и на отклонилия се отъ Бога народъ: тѣ не можеха да се спратъ да проповѣдватъ яснитъ учения на Библията, дори тия, които тѣ се бавѣха да изнесатъ. Тѣ трѣбваше ревностно да възвестятъ истината и опасността, която застрашаваше душитъ. Безъ страхъ отъ последиците тѣ изговаряха думитъ, които Господъ имъ внушаваше, и народътъ бѣше принуденъ да слуша предупреждението.

По този начинъ ще бжде разгласена третата ангелска вестъ. Когато дойде времето, когато тя трѣбва да бжде проповѣдвана съ най-голяма сила, Господъ ще действува чрезъ нищожи инструменти, като ржководи духоветъ на тия, които Му се посветяватъ

[504]

въ служба. Работниците ще бждат подготвени много повече чрезъ помазването на Неговия Духъ, отколкото чрезъ образованието въ научни институти. Мжже на вѣрата и на молитвата ще бждатъ подбудени да застанатъ съ свѣта ревностъ, за да възвестятъ думитъ, които Богъ имъ е повѣрилъ Грѣховетъ на Вавилонъ ще бждатъ разкрити; страшнитъ последици отъ налагането на черковни обичаи чрезъ държавата, произволитъ на спиритизма, тайното, но бързо нарастване на папската властъ — всичко ще бжде разкрито. Чрезъ тѣзи тържествени предупреждения народътъ ще бжде разтърсенъ. Хиляди и хиляди, които още никога не сж чували такива слова, ще слушатъ. Съ очудване ще слушатъ тѣ свидетелството, че Вавилонъ е падналата поради своитъ заблуждения и грѣхове черква, която е отхвърлила изпратената ѝ отъ небето истина. И когато тогава народътъ се обърне къмъ дотогавашнитъ си водители съ жадния въпросъ, дали това наистина е тѣй, проповѣдниците ще говорятъ съ басни, ще проповѣдватъ благо, за да успокоятъ загрижеността имъ и пробудената имъ съвѣстъ. Но понеже мнозина ще откажатъ да се задоволятъ съ голия авторитетъ на човѣци и ще изискватъ едно ясно „тѣй казва Господъ“, официалнитъ проповѣдници, подобно на фарисейтъ нѣкога, изпълнени съ гнѣвъ поради това, че се съмняватъ въ авторитета имъ, ще заявятъ, че това учение е отъ сатана, и ще повлияятъ обичацитъ грѣха хора да клеветятъ и преследватъ ония, които проповѣдватъ вестъта.

Щомъ борбата се разпространи върху нови области и обърне вниманието на народа върху потъпкания Божий законъ, сатана ще се разгнѣви. Силата, която придружава вестъта, ще вбѣси тия, които ѝ се противопоставятъ. Духовниците ще се опитватъ съ почти свръхчовѣшки усилия да изключатъ свѣтлината, за да не свѣти въ тѣхното стадо, и ще се стараятъ съ всички дадени имъ на разположение си-

ли да потушатъ разискването по тѣзи важни въпроси. Черквата ще се обърне къмъ силната дѣснаца на държавната властъ, и въ това ще се обединятъ католици и протестанти. Когато движението за принудителното налагане на недѣлния празникъ стане по-смѣло и по-решително, ще се издаде законъ противъ пазителитъ на Божиитъ заповѣди. Ще ги заплашватъ съ глоби и затворъ; на нѣкои ще предлагатъ високи длѣжности и на други възнаграждения и привилегии, за да ги накаратъ да се откажатъ отъ вѣрата си. Но тѣхниятъ твърдъ отговоръ ще гласи : Докажете ни нашето заблуждение отъ Божието слово — сжщата молба, която Лютеръ отправяше при подобни обстоятелства. Изведени предъ сжда, тѣ ще защищаватъ истината съ ясни доказателства, и нѣкои слушатели ще взематъ решението, да пазятъ всичкитъ Божии заповѣди. Тѣй свѣтлината ще бжде изнесена предъ хиляди, които иначе никога не биха я видѣли.

Съвѣстното послушание къмъ Словото Божие ще се счита за упорство. Заслѣпени отъ сатана родители ще се отнасятъ къмъ вѣрующето си дете съ жестокостъ и строгостъ ; господари ще угнетяватъ своитъ служители, които пазятъ Божиитъ заповѣди. Любовта ще охладнѣе ; деца ще бждатъ обезнаследявани и изпжждани отъ дома. Думитъ на Павла : „Всички, които искатъ да живѣятъ благочестиво въ Христа Исуса, ще бждатъ гонени“ (2 Тим. 3: 12), ще се изпълнятъ буквално. Тѣй като защитницитъ на истината ще отказватъ да почитатъ недѣлята като сжбота, нѣкой отъ тѣхъ ще бждатъ хвърлени въ тъмница, нѣкой ще бждатъ заточени, а други третирани като роби. За човѣшката мждростъ всичко това се вижда невъзможно ; когато, обаче, обуздаващиятъ Божий Духъ бжде оттегленъ отъ човѣцитъ и тѣ бждатъ изоставени на властта на сатана, който мрази божественитъ нареждания, тогава ще се развиятъ странни нѣща. Сърдцето може да бжде много

[505]

жестоко, когато отъ него се отдалечатъ страхътъ Божий и любовта.

Когато бурята наближи, мнозина, които сж изповѣдали вѣрата въ третата ангелска вестъ, но не сж били осветени чрезъ послушанието къмъ истината, ще се откажатъ отъ становището си и ще се присъединятъ къмъ редоветъ на противниците. Чрезъ съединяването си съ свѣта и участието си въ неговия духъ тѣ сж дошли до тамъ, да виждатъ нѣщата почти въ сжщата свѣтлина, и когато изпитътъ се изпрѣчи предъ тѣхъ, тѣ ще избирагъ леката, общоприетата страна. Талантливи мжже съ приятна външность, които нѣкога сж се радвали на истината, ще прилагатъ силитѣ си, за да измамватъ и заблуждаватъ души, и ще станатъ най-горчиви врагове на нѣкогашнитѣ си братя. Когато пазителитѣ на сжботата бждатъ изправени предъ сжда, за да отговарятъ заради вѣрата си, тѣзи отпаднали ще бждатъ най-детелнитѣ орждия на сатана, които ще ги клеветятъ и обвиняватъ и чрезъ фалшиви доноси и подшепвания ще под-стрекаватъ властитѣ противъ тѣхъ.

Въ това време на преследвания ще бжде изпитана вѣрата на; Божиитѣ раби. Гледайки на Бога и на Неговото слово, тѣ сж разгласили вѣрно предупреждението ; Божиятъ Духъ е действувалъ въ сърдцата имъ и ги е принуждавалъ да говорятъ. Подбудени отъ ревность и тласкани отъ Божия Духъ съ мощъ, тѣ се заематъ да извършатъ възложенитѣ имъ задължения, безъ да смѣтатъ за последицитѣ, които биха могли да се яватъ поради проповѣждането на даденото имъ отъ Бога слово. Тѣ не мислятъ за своето временно благополучие, нито пѣкъ се стремятъ да запазятъ доброто си име или живота си; и все пакъ, когато бурята на съпротивата и на позора ги връхлети, надвити отъ уплаха, тѣ ще бждатъ готови да извикатъ: Ако бѣхме предвидѣли последицитѣ отъ нашитѣ слова, ние бихме мълчали. Тѣ сж отвсѣкжде обкржжени отъ трудности. Сатана ги атакува

съ страшни искушения. Дълото, което сж предприели, изглежда далечъ да надминава тѣхнитѣ способности, за да могатъ да го довършатъ. Заплашватъ ги, че ще ги погубятъ. Въодушевлението, което ги изпълваше, е изчезнало ; тѣ не могатъ да се върнатъ назадъ. Тогава, съзнавайки пълната си немощъ, тѣ призоваватъ Всемогщия за подкрепа. Тѣ мислятъ за това, че думитѣ, които сж говорили, не бѣха тѣхни, но слова на Оня, Който имъ заповѣдваше да съобщатъ предупреждението. Богъ бѣше посълъ истината въ тѣхнитѣ сърдца, и тѣ не можеха друго, тѣ трѣбваше да я проповѣдватъ.

Сжщитѣ опитности сж правила Божии мъже и въ ми-налитѣ времена. Виклифъ, Хусъ, Лютеръ, Тиндаль, Бжкстеръ, Веслей изискваха, всички учения да бждатъ провъварявани съ Библията, и заявяваха, че се отказваха отъ всичко, което тя осжжда. Тѣзи мъже бѣха преследвани съ неумолима яростъ, и все пакъ тѣ не преставаха да възвестяватъ истината. Различни периоди отъ черковната история се отличаватъ съ развитието на нѣкоя особена истина, споредъ нуждитѣ на Божия народъ въ онова време. Всяка нова истина си е проправяла пътя презъ умраза и съпротива ; който биваше благословенъ съ свѣтлината, биваше искушаванъ и изпитванъ. Когато е нужно, Господъ винаги дава на народа една особена истина. Кой се осмѣлява да откаже да я разгласява ? Той заповѣдва на служителитѣ Си да предложатъ на свѣта последната покана за благодать. И тѣ не могатъ да мълчатъ, безъ да изложатъ на опасностъ собствената си душа. Христовитѣ пратеници не трѣбва да мислятъ за последицитѣ. Тѣ трѣбва да изпълняватъ дълга си, а останалото да предоставятъ на Бога.

Стане ли съпротивата по-люта, Божиитѣ служители биватъ наново разтревожени, понеже имъ се струва, като че тѣ сж причинили тази криза. Обаче съвѣстътъ и Словото Божие имъ даватъ увѣрението, че поведението имъ е било правилно; и когато из-

питанията продължатъ, тѣ ще бждатъ подкрепени, да ги понесатъ. Борбата ще става все по-решителна и по-силна ; но тѣхната вѣра и куражътъ имъ ще нарастватъ споредъ нуждата. Тѣхното свидетелство ще бжде: Ние не смѣемъ да вървимъ противъ Божието Слово, като раздѣляме Неговия святъ законъ и наричаме едната частъ важна, а другата неважна, за да си спечелимъ благоволениято на свѣта. Господъ, комуто ние служимъ, е въ състояние да ни освободи. Христосъ е победилъ силитъ на земята ; трѣбва ли ние сега да се страхуваме отъ единъ вече победенъ свѣтъ ?

[507] Преследването, въ неговитѣ различни форми, е развитие на единъ принципъ, който ще съществува, докато сатана живѣе и християнството притежава жизнена сила. Никой човѣкъ не може да служи на Бога, безъ да предизвика съ-противата на тълпитѣ на тъмнината; злитѣ ангели, които сж обезпокоени, че неговото влѣяние би могло да изтрѣгне отъ рѣцетъ имъ плячката, ще го нападнатъ, и лоши хора, които се чувствуватъ укорени отъ неговия примѣръ, ще се съединятъ съ тѣхъ, за да го отдѣлятъ отъ Бога чрезъ примамливи искушения. Нѣматъ ли тѣзи последнитѣ успѣхъ, тогава ще се употреби и насилие, за да се принуди съвѣстѣта.

Но докато Исусъ стои въ небесното светилище като посрѣдникъ за човѣцитѣ, и владѣтели, и народъ ще чувствуватъ въздържащето влѣяние на Светия Духъ. Той все още, до известна степенъ, има власть надъ законитѣ въ страната. Ако не бѣха тѣзи закони, състоянието на свѣта би било много по-лошо, отколкото е сега. Докато много отъ нашитѣ управници сж активни орждия на сатана, и Богъ си има Свои инструменти между водителитѣ на народа. Врагътъ внушава на своитѣ роби да взематъ мѣрки, които да спѣватъ много Божието дѣло ; обаче държавници, които се боятъ отъ Господа, бивагъ повлѣяни отъ свети ангели, да се противопоставятъ на та-

кива предложения съ необорими доказателства. По такъв начин малко мъже ще задържат вихъра на злото. Съпротивлението на неприятелитъ на истината ще бжде потискано, за да може третата ангелска вест да извърши дѣлото си. А възвести ли се последното предупреждение, тогава вниманието на тѣзи ръководещи мъже, чрезъ които Господъ сега действува, ще бжде обърнато върху нея, и нѣкои отъ тѣхъ ще я приематъ и презъ времето на скръбта ще се присъединятъ къмъ Божия народъ.

Днгелтъ, който се присъединява къмъ разгласяването на третата ангелска вест, ще просвѣтли цѣлата земя съ своята слава. Тукъ е предсказано едно дѣло отъ всесвѣтско разпространение и необикновена мощъ. Адвентното движение отъ 1840 — 1844 бѣше едно славно откровение на Божията мощъ; първата ангелска вест бѣше разнесена изъ всички мисионски станции по свѣта, а въ нѣкои страни владѣеше най-гольмиятъ религиозенъ интересъ, какъвто бѣ вижданъ отъ времето на реформацията презъ шестнадесетото столѣтие въ коя и да е страна ; но много по-гольмо ще бжде мощното движение подъ последното предупреждение на третия ангелъ.

Дѣлото ще бжде подобно на онова презъ петдесетницата. Както „ранниятъ дъждъ“ при изливането на Светия Духъ стана въ началото на евангелската вестъ, за да подпомогне поникването на скъпоценното семе, тѣй и „късниятъ дъждъ“ ще се излѣе въ края на сжщото време, за да назрѣе жетвата. „И тѣй, нека познаемъ, нека се стремимъ да познаемъ Господа; като утрenna зора е появата Му, и Той ще дойде при насъ като дъждъ; като късенъ дъждъ ще напои земята“. (Осия 6 : 3.) „И вие, чада Сионови, радвайте се и се веселете у Господа, вашия Богъ; защото Той ще ви даде дъждъ умѣрено и ще ви праща дъждъ, дъждъ раненъ и късенъ, както по-преди“. (Йоилъ 2 : 23.) „И ето, въ последнитъ дни, казва Богъ, ще излѣя отъ Моя духъ върху всѣка плъ-

тъ“. „И тогава всъки, който призове името Господне, ще се спаси“. (Деян. 2: 17. 21.)

Великото дѣло на евангелието ще се завърши съ не по-малка сила отъ онази, която го отличаваще въ началото. Пророчествата, които се изпълниха при изливането на ранния дъждъ при разкриването на евангелието, пакъ ще се изпълнятъ чрезъ късния дъждъ и при неговото закриване. Това е времето на освежението, което апостолъ Павелъ предвиждаше, когато каза : „И тѣй, покайте се и обърнете се, за да се заличатъ грѣховете ви, за да дойдатъ времена за прохлаждане отъ лицето на Господа, и Той да прати предсказания вамъ Исуса Христа“. (Деян. 3:19.20.)

Божии служители съ просвѣтлени и сияещи отъ свѣта ревностъ лица ще бързатъ отъ мѣсто на мѣсто, за да разгласяватъ вестъта отъ небето. Хиляди гласове ще разпространяватъ предупреждението по цѣлата земя. Чудеса ще се вършатъ, болни ще бждатъ излѣкувани и ще следватъ знамения и чудеса отъ вѣрващитѣ. Но и сатана ще върши лъжливи чудеса и дори ще направи да пада огънь отъ небето предъ човѣцитѣ. (Откр. 13:13.) По този начинъ земнитѣ жители ще бждатъ изправени предъ решение, да заематъ становище.

Вестъта ще се разпространява не толкова чрезъ привеждане доказателства, колкото чрезъ дълбокото убеждение чрезъ Божия Духъ. Доказателствата сж вече изнесени. Семето е разпрѣснато и сега ще пониква и ще дава плодъ. Разпространената чрезъ мисионскитѣ работници книжнина ще е оказала влиянието си; но много, чиито духове сж били пленени отъ нея, сж били спѣвани да разбератъ напълно истината и да ѝ бждатъ послушни. А сега лжчитѣ на свѣтлината проникватъ навсѣкжде, истината се вижда въ нейната яснота и искренитѣ Божии чада разкъсватъ връзките, които сж ги задържали. Семейни задължения, черковни отношения сега сж немошни да ги задържатъ. Истината е по-ценна отъ

всичко друго. Независимо отъ действието на обявениятъ противъ истината сили, едно голѣмо число застава на страната на Господа.

[509]

Епизод 39—Времето на скръбта.

„Ивъ онова време ще се подигне Михаилъ, великъ князь, който брани синоветъ на твоя народъ; и, ще настане време тежко, каквото не е имало, откакъ сжществуватъ люде, до днесъ; но ще се спасятъ въ това време отъ твоя народъ всички, които бждатъ намърени, че сж записани въ книгата“. (Дан. 12:1.)

Когато третата ангелска вестъ е привършена, благодатъта не умолява повече гръшнитъ жители на земята. Божиятъ народъ е завършилъ дълото си; той е получилъ „късния дъждъ“, „прохладяването отъ лщето на Господа“, и е приготвенъ за предстоящия тежъкъ часъ. Ангели летятъ между небето и земята. Единъ, който се връща отъ земята, съобщава, че неговото дъло е извършено ; последното изпитание е дошло надъ свѣта, и всички, които сж се оказали върни къмъ божественитъ предписания, сж получили „печата на живия Богъ“. Тогава Исусъ преустановява Своята посръдническа служба въ небесното свѣтилище. Той вдига ржце и казва съ високъ гласъ : „Свърши се !“ и цълото множество ангели снематъ коронитъ си на земята, когато Той прави тържественото заявление : „Неправедниятъ нека върши още неправда ; нечистиятъ нека се още скверни ; праведниятъ нека върши още правда, а светииятъ нека се още освѣтява!“ (Откр. 22: 11.) Всъки случай е разрешенъ за животъ или за смъртъ. Христосъ е изв.ършилъ умилоствие за народа Си и е отхвърлилъ гръховетъ му. Числото на Неговитъ поданици е попълнено ; царството, величието и силата подъ небето скоро ще бждатъ дадени на наследниците на спасението и Исусъ ще царува като Царъ на царетъ и Господъ на господаритъ.

Когато Той напусне светилището, тъмнина покрива жи-телитъ на земята. Презъ онова страшно време праведнитъ трѣбва да живѣятъ безъ посрѣдникъ предъ свѣтия Богъ. Мощта, която до тогава е задържала безбожнитъ, е отстранена, и сатана владѣе напълно непокаянитъ. Божието дълготърпение се е свършило. Свѣтътъ е отхвърлилъ Неговата благодать, презрѣлъ е любовта Му и е потѣп-калъ за-кона Му. Безбожнитъ сж преминали границитъ на своето благодатно време ; Божиятъ Духъ, на когото тѣ упорито сж се съпротивлявали, най-последно е отегленъ отъ тѣхъ. Не закриляни повече отъ божествената благодать, тѣ нѣматъ вече никаква закрила предъ лукавия врагъ. Тогава сатана ще тласне жителитъ на земята въ една голѣма, последна скръбъ. Когато Божиитъ ангели престанатъ да обуздаватъ вихритъ на човѣшкитъ страсти, всички размирни сили ще бждатъ пуснати на свобода. Цѣлиятъ свѣтъ ще бжде вѣвлъченъ въ една гибель, по-страшна отъ онази надъ древния Йерусалимъ.

[510]

Единъ единственъ ангелъ погуби всички първородни въ Египетъ и изпълни страната съ плачъ. Когато Давидъ се провини спрямо Бога, като изброи народа, единъ ангелъ причини онова ужасно опустошение, чрезъ което бѣ наказанъ неговиятъ грѣхъ. Сжщата разрушителна сила, която упражняватъ светитъ ангели, когато Богъ заповѣда, ще се упражнява и отъ злитъ ангели, когато Той допусне. Силитъ стоятъ сега готови и чакатъ само Божието позволение, за да извършатъ навсѣкжде опустошение.

Тѣзи, които почитатъ Божиия законъ, биватъ обвинени, че тѣ сж навлѣкли поразитъ надъ свѣта, и сега се считатъ като причина за страшнитъ разтърсвания въ природата и за войнитъ и кръвопролитията между човѣцитъ, чрезъ които земята е изпълнена съ страдания. Придружаващата последното предупреждение сила е вбѣсила безбожнитъ ; тѣхниятъ гнѣвъ е насоченъ противъ всички, които сж приели

вестъта, и сатана ще разпали духа на умразата и на преследванията съ още по-голяма сила.

Когато Божието присъствие бѣше окончателно отглено отъ юдейския народъ, това не знаеха нито свещеници, нито народъ. Макаръ че се намираха подъ властта на сатана и бѣха разяждани отъ най-страшнитѣ и отвратителни страсти, тѣ все още се считаха за избраници Божии. Службата въ храма продължаваше, жертви се принасяха на неговитѣ осквернени олтари и всѣкидневно се призоваваше божественото благословение върху единъ народъ, който се бѣше провинилъ въ кръвта на скѣпия Божий Синъ и се опитваше да погуби Неговитѣ слуги и апостоли. Тѣй и земнитѣ жители не ще знаятъ, кога е изговорено неотмѣнното решение въ свѣтилицето и участъта на свѣта е опредѣлена завинаги. Народътъ, отъ когото Божиятъ Духъ е окончателно оттегленъ, ще продължава да спазва формитѣ на религията; и сатанинската ревностъ, съ която князътъ на злото ще ги въодушевява за извършване лукавитѣ му атаки, ще бѣде умодобена на ревността за Бога.

[511] Тѣй като съботата е станала особенъ предметъ на борби въ цѣлото християнство, и държава и църква сж се съединили, да наложатъ принудително почитането на не-дѣлния день, упоритото отричане на едно малцинство да изпълнява официалнитѣ изисквания ще ги направи предметъ на всеобщо проклятие. Ще се изтъква, че малцината, които се противопоставятъ на едно нареждане на черквата и на законитѣ на държавата, не трѣбва да бѣдатъ повече търпѣни; че по добре щело да бѣде, да се направело тѣзи да страдатъ, отколкото цѣли нации да бѣдатъ тласнати въ анархия и беззакония. Сжщото твърдение бѣше направено преди 1900 години отстрана на началницитѣ на Израилевия народъ противъ Христа. Хитриятъ Каяфа каза: „За насъ е по-добре единъ човѣкъ да умре за народа, отколкото цѣлъ народъ да

погине. (Йоанъ 11:50.) Този доводъ ще бжде взетъ за решаващъ, и въ следствие противъ всички, които освещаватъ сѣботата споредъ четвъртата заповѣдь, ще бжде издаденъ единъ указъ, споредъ който тѣ ще бждатъ представени като заслужаващи най-жестоко наказание, и ще се даде на народа свобода, да ги погубва следъ известно време. Католицизмътъ въ Стария и отпадналиятъ протестантизмътъ въ Новия свѣтъ ще постѣпватъ по сѣщия начинъ съ такива, които почитатъ всички божествени предписания. Тогава Божиятъ народъ ще изпадне въ ония дни на скръбъ и на печаль, които сѣ описвани отъ пророкъ Йеремия като страхътъ Якововъ: „Тѣй казва Господъ: Гласъ отъ смутъ и ужасъ чуваме ние, а не миръ... Защо лицата на всички сѣ бледни? О, горко! Великъ е оня день, нѣма подобенъ нему; това е усилено време за Якова, но той ще бжде избавенъ отъ него“. (Йерем. 30:5—7.)

Якововата нощъ на страхъ, когато той въ молитва се борѣше за избавление отъ ржката на Исава (Бит. 32:25—31), представлява опитността на Божия народъ въ времето на скръбта. Вследствие измамата, която Яковъ бѣше извършилъ, за да получи благословението на баща си, определено за Исава, той, изплашенъ отъ смъртните заплашвания на брата си, трѣбваше да избѣга, за да спаси живота си. Следъ като бѣ живѣлъ много години като изгнаникъ, той, по Божия заповѣдь, бѣше трѣгналъ на пѣть, за да се завърне съ женитѣ и децата и стадата си въ своята родина. Когато стигна границитѣ на страната, той бѣ изпълненъ съ страхъ отъ новината за приближаването на Исава начело на една орда войници, които, безъ съмнение, искаха да си отмѣстятъ. Изглеждаше, като че Якововата невѣоржжена и беззащитна група трѣбваше да падне безпомощно въ жертва на жестокостта и на съчѣта. А къмъ грижитѣ и страха се прибавяше и угнетителното време на съзнанието за собствената вина; понеже именно неговиятъ соб-

[512]

ственъ грѣхъ бѣше навлѣкълъ тази опасностъ. Неговата единствена надежда бѣше въ Божията благодать; негова- та единствена защита трѣбваше да бѣде молитвата. Но все пакъ отъ своя страна той не остави ненаправено нищо, за да издействува умилоствивение за извършената на брата неправда и да отклони застрашаващата го опасностъ. Тѣй и Христовитѣ последователи при приближаването на времето на скръбта трѣбва да полагатъ всички усилия, за да се представятъ на народа въ правилна свѣтлина, да обезоржатъ предразсѣдѣцитѣ и да отклонятъ застрашаващата свободата на съвѣстѣта опасностъ.

Следъ като отпрати семейството си, за да не вижда мжката му, Яковъ остана насаме, за да моли Бога да му помогне. Той изповѣдва грѣха си и признава съ благодарностъ Божията благодать къмъ него, позовавайки се въ дълбоко смирение върху направения съ отцитѣ му заветъ и даденитѣ му въ онова нощно видение на Ветилъ и въ страната на изгнанието обещания. Превратната точка въ живота му е настанала; всичко е поставено на карта. Въ тъмнина и усамотение той продължава да се моли и да се смирява предъ Бога. Внезапно една ржка се полага на рамото му. Той мисли, че нѣкой врагъ иска да погуби живота му, и се бори съ всичката сила на отчаянието съ оня, който го е досегналъ. Когато започва да се стъмнява, чужденецѣтъ показва своята свръхчовѣшка сила; при неговото докосване силнитѣ мжжъ изглежда като парализиранъ, и пада като безпомощенъ, плачещъ просителъ на врата на свся таинственъ противникъ. Сега Яковъ знае, че се е борилъ съ ангела на завета. Макаръ неспособенъ вече за борба, страдащъ силно, той не се отказва отъ намѣрението си. Дълго е понасялъ той тревога, угризения на съвѣстѣта и страдания заради грѣха си; сега той трѣбва да има увѣрението, че му е простено. Божествениятъ посетителъ изглежда, че иска да си отиде; но Яковъ се обвесва на него и моли за

благословение. Ангелът настоява : „Пусни ме, защото се зазори“. Но патриархът извиква: „Нъма да те пусна, докле ме не благословиш!“ Какво упование, каква решителност, каква издържливост сж проявени тукъ! Ако това бѣше едно надуто, надмѣнно искане, Яковъ веднага би билъ унищоженъ ; но той изказа това съ една увѣреностъ, която притежава само оня, който познава своята слабостъ и недостойнство, и все пакъ се уповава на благодатта на пазещия завета Богъ.

„Той се бори съ ангела — и надделъ“. (Осия 12:4.) Чрезъ смирение, разкаяние и себепреданностъ този грѣшенъ, заблуденъ смъртенъ спечели победа надъ величието на небето. Треперейки, той се осланяше на Божиитъ обещания, и сърдцето на Безкрайната Любовь не можеше да отхвърли молбата на грѣшника. Като доказателство за неговата победа и за насърчение на други, да следватъ неговия примѣръ, неговото име, което спомняше за грѣха, бѣше промѣнено въ друго, което напомняше за победата му. А фактътъ, че той се бѣше борилъ съ Бога и бѣше победилъ, бѣше едно увѣрение, че той и при човѣцитъ щѣше да одържи победа. Той не се страхуваше вече отъ гнѣва на брата си, понеже Господъ бѣше неговата защита.

[513]

Сатана бѣше наклеветилъ Якова предъ Божиитъ ангели и претендираше за правото, да го погуби поради грѣха му. Той бѣше повлиялъ Исава да потегли срещу него; и докато патриархътъ се борѣше презъ дългата нощъ, сатана се стараше да му внуши едно чувство за вината му, което да го обезсърдчи и да скжса връзката му съ Бога. Яковъ бѣше доведенъ до отчаяние; но той знаеше, че безъ помощта отъ небето той щѣше да погине. Той се бѣше искрено разкаялъ за голѣмия си грѣхъ и се позовавашена Божията благодатъ. Той не искаше да се остави да бжде отклоненъ оти своята цель, но държеше здраво ан-

гела, и подържаше молбата си съ сериозенъ, ридаещъ викъ, докато победи.

Както сатана повлия Исава, да потегли срещу Якова, тъй и презъ времето на скръбъта, той ще кара лошитъ, да погубватъ Божиитъ чада. И както наклевети Якова, той ще трупа обвинения и противъ Божия народъ. Той счита свѣта като свои подчинени; обаче малката група, която пази Божиитъ заповѣди, противостои на неговото владичество. Ако той би могълъ да я заличи отъ земята, неговата победа би била пълна. Той вижда, че свети ангели го запазватъ, и разбира, че тѣхнитъ грѣхове сж простени; но той не знае, че тѣхната участъ е опредѣлена въ небесното свѣтилище. Той има точно познание за грѣховетъ, които ги е накаралъ да вършатъ, предстазя ги на Бога въ най-ярка свѣтлина и твърди, че този народъ сжщо тъй заслужава да бжде изключенъ отъ Божията благодать, както него. Той заявява, че Господъ не можелъ въ справедливостъ да прости грѣховетъ имъ, а него и ангелитъ Му да унищожи. Той претендира за тѣхъ като за своя плячка, и изисква да му бждатъ предадени въ ржцетъ за унищожение.

Докато сатана обвинява Божиитъ чада поради грѣховетъ имъ, Господъ му позволява да ги искушава до крайностъ. Тѣхното упование въ Бога, тѣхната вѣра и решителностъ ще бждатъ тежко изпитани. Когато гледатъ въ миналото, надеждитъ имъ потъватъ: понеже въ цѣлия си животъ тѣ могатъ да откриятъ само малко добро. Тѣ напълно съзнаватъ своята слабостъ и недостойнство. Сатана се старае да ги ужаси съ мисълъта, че тѣхнитъ случаи сж безнадеждни, че петното отъ осквернението имъ никога не може да бжде измито. Той се надѣва тъй да унищожи вѣрата имъ, че тѣ да отстъпятъ на неговитъ искушения и да се откажатъ отъ вѣрнопоганичеството си спрямо Бога.

[514]

Макаръ че Божиитъ чада ще бждатъ заобиколенни отъ врагове, които искатъ тѣхната погибель, все

пакъ страхътъ, който ще изпитватъ, не е страхъ отъ преследвания заради исти-ната, но тѣ се страхуватъ, да не би да не сж се разкаяли за всѣки грѣхъ, и поради нѣкоя грѣшка отъ своя страна да не могатъ да видятъ изпълнението на Христовитѣ думи, съ които Той обещава да ги запази „отъ часа на искушението, който има да дойде върху цѣлата вселенна“ (Откр. 3 :10). Ако можеха да иматъ увѣрение за прощението на грѣховетѣ си, тѣ не биха се уплашили отъ мъчителни и смъртни ; но ако сж се оказали недостойни и поради грѣшки въ характера си изгубятъ живота си, тогава Божието свѣто име щѣше да бжде похулено.

Навсѣкжде чуватъ тѣ нападкитѣ на заговора и виждатъ действието на съпротивата; и въ тѣхъ се появява силно желание, сериозенъ копнежъ на душата, да се привърши този голѣмъ отпадъкъ и да се тури край на злината на безбожнитѣ. Но докато молятъ Бога да спре дѣлото на съпротивата, тѣ сами се упрѣкватъ, че нѣматъ сила да се противопоставятъ на мощното течение на злото и да го спратъ. Тѣ чувствуватъ, че ако бѣха вложили всичкитѣ си сили въ служба на Христа и бѣха напредвали отъ сила въ сила, сатанинскитѣ пълчища щѣха да иматъ по-малко мощъ да се опълчватъ противъ тѣхъ.

Тѣ измъчватъ душитѣ си предъ Бога, като посочватъ на разкаянието за многото си грѣхове и се позоваватъ на обещанието на Спасителя: „Ако прибѣгне къмъ защитата Ми и склучи миръ съ Мене. Тогава нека склучи миръ съ Мене“. (Ис. 27 : 5.) Тѣхната вѣра не се разклаща, когато молитвитѣ имъ не бждатъ въ момента послушани. Макаръ че търпятъ най-голѣмъ страхъ, ужасъ и бедствия, тѣ не преставатъ да се молятъ. Тѣ се хващатъ за Божиата сила, както Яковъ се бѣше хваналъ за ангела, и езикътъ на душата имъ е: „Не ще те оставя, докато не ме благословишъ!“

Дко Яковъ не бѣше се по-рано разкаялъ за грѣха си, постигането на първородственото право чре-

зъ измама, Богъ не би послушалъ неговата молитва и не би запазилъ милостиво живота му. Тъй и Божиитъ чада биха били надвити, ако презъ времето на скръбъта, когато сж изтерзани отъ страхъ и ужасъ, предъ тѣхъ изпъкваха още неизповѣдани грѣхове; отчаяние би задушило вѣрата имъ, и тѣ не биха имали довѣрие, да се борятъ съ Бога за избавление. Но докато съзнаватъ дълбоко недостоинството си, тѣ нѣматъ вече да разкриватъ никаква прикрита грѣшка. Тѣхнитъ грѣхове сж били вече преди това изнесени въ сѣда и сж били заличени, и тѣ не си спомнятъ вече за тѣхъ.

[515] Сатана кара много хора да вѣрватъ, че Богъ не обръща внимание на тѣхната невѣрностъ въ дребни нѣща; обаче съ начина на постѣпването си съ Якова Господъ показва, че Той по никой начинъ не ще одобрява или търпи лошото. Всички, които се стараятъ да извиняватъ грѣховетъ си или да ги прикриватъ и ги оставятъ да стоятъ въ небеснитъ книги неизповѣдани и непростени, ще бждатъ победени отъ сатана. Колкото по-голяма е претенцията имъ за набожностъ и колкото по-почетна е длъжността, която заематъ, толкова, по-лошо е тѣхното държание въ Божиитъ очи и толкова по-сигурна е победата на тѣхния голѣмъ противникъ. Който отлага приготвлението си за Божия день, не ще може да го получи въ деня на скръбъта и въ никое друго време. Неговиятъ случай е безнадежденъ.

Християнитъ по име, които встѣпватъ неподготвени въ последната страшна борба, въ отчаянието си ще изповѣдватъ грѣховетъ си съ думи на горящъ страхъ, докато безбожнитъ ще ликуватъ надъ тѣхното бедствие. Тѣзи изповѣди ще сж подобни на ония на Исава и на Юда. Онѣзи, които ги правятъ, плачатъ заради последствията отъ престѣплението, а не заради своята вина. Тѣ не чувствуватъ никакво истинско разкаяние, никакво отвръщение отъ злото. Тѣ признаватъ грѣха си отъ страхъ предъ нака-

занието; но както фараона нъкога, тѣ отново биха се противили на Бога, ако поразитѣ биха били отмахнати.

Историята на Якова е сжщо едно увѣрение, че Богъ не желае да отхвърли ония, които сж били измани, искушени и подведени въ грѣхъ, но въ искрено разкаяние сж се обърнали къмъ Него. Докато сатана се опитва да погуби тѣзи човѣци, Богъ ще изпраца ангелитѣ Си, да ги утешаватъ и закрилятъ въ това време на опасностъ. Нападкитѣ на сатана сж люти и решителни, измамитѣ му сж страшни; обаче окоето на Господа бди надъ чадата Му, и ушитѣ Му слушатъ тѣхнитѣ викове. Тѣхната скръбъ е голѣма, пламъцитѣ на огнената пещъ изглежда, че ще ги погълнатъ; обаче Богъ ще ги прекара презъ огънь, както се пречиства злато. Божията любовъ къмъ Неговитѣ чада презъ времето на скръбта и на тѣхнитѣ най-тежки изпитания е сжщо тѣй силна и нѣжна, както и въ всички дни на тѣхното благополучие; обаче тѣ иматъ нужда да бждатъ прекарани презъ огнената пещъ; земното въ тѣхъ трѣбва да бжде унищожено, за да може тѣ да отразяватъ въ пълнота Христовия образъ.

Предстоящето ни време на скръбъ и на страхъ ще изисква една вѣра, която да може да търпи мъки, протакания и гладъ; вѣра, която не се разклаща, макаръ и да бжде тежко изпитвана. Благодатното време се дава на всички, за да се приготвятъ за онова време. Яковъ победи, защото бѣше издържливъ и решителенъ. Неговата победа е едно доказателство за силата на продължителната молитва. Всички, които, като него, се основаватъ на Божиитѣ обещания и сж сжщо тѣй сериозни и устойчиви, както бѣше той, ще иматъ сжщо като него успѣхъ. Който, обаче, не е съгласенъ да се откаже отъ себе си, да се съкруши предъ Бога, да се моли дълго и сериозно, не ще получи Неговото благословение. Да се боришъ съ Бога — колко малцина знаятъ, какво е това! Колко мал-

ко души сж заставали задълго предъ Бога съ силното желание, докато всъка тѣхна сила е била напрегната до крайностъ! Колко малцина се държатъ съ непоклатима вѣра за Божиитѣ обещания, когато вълнитѣ на отчаянието, което никой езикъ не може да опише, нахлуятъ върху молящия се!

Тѣзи, които сега проявяватъ само малко вѣра, сж въ най-голъма опасностъ, да подпаднатъ подъ властѣта на сатанинскитѣ измами и на насилството надъ съвѣстѣта ! И дори когато устоятъ на изпитанието, тѣ ще затънатъ презъ времето на скръбѣта въ по-дълбоки бедствия и по-голъми страхове, понеже никога не сж били приучени да уповаватъ на Бога. Тѣ ще трѣбва да се запознаятъ съ ученията на вѣрата, които тѣ сж пренебрегнали, подъ единъ страшенъ гнетъ на обезкуражение.

Ние трѣбва сега да се запознаемъ съ Господа, като изпитваме Неговитѣ обещания. Ангелитѣ докладватъ всъка молитва, която е сериозна и искрена, Ние трѣбва по-скоро да оставимъ настрана себелюбивитѣ задоволявания, отколкото да пренебрегнемъ общението съ Бога. Най-дълбоката мизерия, най-голъмото себеотрицание, съ Неговото благоволение, сж по-добри отъ богатства, почести, удобства и приятелства безъ Него. Ние трѣбва да си отдѣляме време за молитва. Допуснемъ ли умоветъ ни да бждатъ завладѣни отъ свѣтски работи, Богъ. може би, ще ни даде време, когато ще ни отнеме нашитѣ идоли, като злато, кѣщи или плодородни имения.

Младежѣта не би била съблазнена да грѣши, ако би поискала да се откаже да върви по ония пѣтища, по които не може да измоли Божието благословение. Ако вестителитѣ, които разнасятъ на свѣта последното предупреждение, биха се молили за Божието благословение не по единъ студень, равнодушень, небреженъ начинъ, а задушевно и съ вѣра като Якова, тѣ често щѣха да иматъ случай да казватъ : „Видѣхъ Бога лице съ лице, и се запази душата ми“.

(Бит. 32 : 30.) Тъ биха били считани отъ небето като князе, понеже иматъ сила да изнесатъ победа надъ Бога и човѣцитъ.

Скоро надъ насъ ще настане едно време на скръбъ, каквото никога по-рано не е било, и ние ще се нуждаемъ отъ една опитностъ, която сега не притежаваме и за постигането на която мнозина нехаятъ. Често се случва, че очакваната скръбъ е много по-голяма, отколкото когато настане; не ще бжде, обаче, тъй съ предстояидитъ бедствия. Най-живото въображение не може да представи голѣмината на огнената проба. Въ онова време на изпитание всѣка душа ще трѣбва да застане сама за себе си предъ Бога. Макаръ Ной, Даниилъ и Йовъ да бѣха въ страната, „живъ съмъ азъ, казва Господъ Богъ, — не биха спасили ни синове, ни дъщери ; съ своята праведностъ тѣ биха спасили само своитъ души“. (Йез. 14 : 20.)

[517]

Докато сега нашиятъ великъ Първосвещеникъ извършва умилоствението за насъ, ние трѣбва да се стараемъ да станемъ съвършени въ Христа. Нашиятъ Спасителъ нито въ мисълта Си отстъпи нѣкога на искушението. Сатана намира въ човѣшкитъ сърдца това или онова петно, което използва; подхранва се една или друга грѣховна наклонностъ, чрезъ която неговитъ искушения биватъ затвърдени. Христосъ, обаче, заяви за Себе си : „Иде князътъ на този свѣтъ, и въ Мене той нѣма нищо“. (Йоанъ 14 : 30.) Сатана не можа да намѣри въ Божия Синъ нищо, което би могло да му помогне да Го победи. Той бѣше упазилъ заповѣдитъ на Отца Си, и въ Него нѣмаше грѣхъ, отъ който сатана да можеше да се възползва. Това е състоянието, въ което трѣбва да бждатъ намѣрени ония, които искатъ да устоятъ презъ времето на скръбта.

Още въ този животъ ние трѣбва да се освободимъ отъ грѣха чрезъ вѣрата въ умилоствителната Христова кръвъ. Нашиятъ могъщъ Спасителъ ни поканва да се присъединимъ къмъ Него, да свѣржемъ на-

шата слабостъ съ Неговата сила, нашето невежество съ Неговата мъдростъ, нашето недостойнство съ Неговата заслуга. Божието провидение е училището, въ което ние трѣбва да научимъ кротостъта и смиреннието на Исуса. Господъ винаги ни поставя истинската целъ въ живота, а не пътя, който ние бихме искали да си изберемъ, който изглежда по лекъ и по-приятенъ. На насъ е предоставено да действуваме съединено съ силитъ, които Небето използва, за да оформи нашитъ характери споредъ божествения образецъ. Никой не може да пренебрегне или отложи това дѣло, безъ да изложи на най-голъмата опасностъ душата си.

Апостолъ Йоанъ чу въ едно видение единъ силенъ гласъ въ небето, който викаше: „Горко вамъ, които населявате земята и морето, защото дяволътъ е слѣзълъ при васъ съ голъмъ гнѣвъ, като знае, че му остава малко време“. (Откр. 12: 12.) Ужасни сж сценитъ, които предизвикватъ този възкликъ на небесния гласъ. Гнѣвътъ на сатана се увеличава, колкото по-кратко остава неговото време, и неговото дѣло на измама и разрушение постига кулминационната си точка презъ времето на скръбъта.

[518]

Страшни, свѣрхестествени явления ще се покажатъ скоро на небето като знакъ за силата на чудотворни демони. Бѣсовскитъ духове ще отиватъ при царетъ на земята и при цѣлия свѣтъ, за да ги държатъ здраво въ измама и да ги каратъ да се съединятъ съ сатана въ неговия последенъ бунтъ противъ управлението на Небето. Чрезъ тѣзи чудотворни сили ще бждатъ измамани както владѣтели, така и подчинени. Личности ще обявяватъ себе си за самъ Христосъ и ще претендиратъ за титлата и почитанието, които принадлежатъ на Изкупителя на свѣта. Тъ ще извършватъ удивителни чудеса на изцѣление и ще казватъ, че иматъ от-кровения отъ небето, които противоречатъ съ свидетелството на Светото Писание.

Като вѣнецъ на дѣлата си въ голѣмата драма на измама сатана ще се представи за Христосъ. Черквата отдавна е заявила, че очаква идването на Спасителя като изпълнение на нейната надежда. И сега голѣмиятъ измамникъ ще даде видъ, че Христосъ е дошелъ. Въ различни части на земята сатана ще се открие между човѣцигъ като едно величествено сѣщество съ ослѣпителенъ блѣсъкъ, което ще прилича на даденото отъ Йоана въ Откровението описание на Божия Синъ. (Откр. 1 : 13—15.) Славата, която го обкръжава, е ненадмината отъ никое сѣщество, което нѣкога съ видѣли смъртни очи. По въздуха се разнася ликуващъ викъ: „Христосъ е дошелъ! Христосъ е дошелъ!“ Народътъ пада на земята, покланяйки му се, докато той повдига рѣцетъ си и изговаря надъ тѣхъ едно благословение, както Христосъ благославяше ученицитъ си, когато живѣеше на земята. Неговиятъ гласъ е кротъкъ и тихъ, но много благозвученъ. Съ благъ, състрадателенъ тонъ изнася той нѣкои отъ сѣщитъ благодатни небесни истини, които Спасителятъ бѣше изговорилъ; той лѣкува болеститъ на народа, после съ имитирания отъ него Христовъ характеръ заявява, че е промѣнилъ сѣботата въ недѣля и заповѣдва на всички да освещаватъ деня, който той е благословилъ. Той обяснява, че тѣзи, които още почитатъ седмия день, . наскърбяватъ името му, като отказватъ да слушатъ неговитъ ангели, които той имъ е изпращалъ съ свѣтлина и истина. Това е едно силно, почти побеждаваше заблуждение. Падобно на самарянитъ, които бѣха измамени отъ Симонъ магьосника, тѣлпата, отъ най-малкия до най-голѣмия, гледа на магьосничествата, и казва : „Този е великата сила Божия!“ (Деян. 8 : 10.)

Но Божиятъ народъ не ще бѣде заблуденъ. Ученията на този фалшивъ Христосъ не сѣ въ съгласие съ Светото Писание. Неговото благословение бива изговорено надъ почитателитъ на звѣра и на неговия образъ, тѣкмо надъ хората, за които Библията

казва, че неразводненото вино на Божия гнѣвъ ще бѣде излѣто надъ тѣхъ.

На сатана не ще бѣде позволено и да имитира начина на Христовото идване. Спасителътъ е предупредилъ Своя народъ за измамата по това и ясно е описалъ начина на идването Си: „Ще се появятъ лъжехристи и лъжепророци и ще покажатъ голѣми личби и чудеса, за да прелѣстятъ, ако е възможно, и избранитѣ ... И тѣй, ако ви кажатъ: ето, въ пустинята е Той, не излизайте; ето, въ скришнитѣ стаи е, не вѣрвайте; защото, както свѣткавицата излиза отъ изтокъ и се вижда дори до западъ, тѣй ще бѣде пришествието на Сина Човѣчески“. (Мат. 24 : 24 — 27; Откр. 1:7; 1 Сол. 4:16. 17.) Нѣма възможностъ за измама относно това идване. То ще бѣде всеизвестно и видено отъ цѣлия свѣтъ.

Само тѣзи, които сж били ревностни изследватели на Библията и сж приели съ любовъ истината, ще бѣдатъ запазени отъ голѣмата измама, която запленява свѣта. Чрезъ свидетелството на Светото Писание тѣ ще откриятъ измамника въ неговата предрешеностъ. Чрезъ пресѣването вследствие преследванията ще се откриятъ истинскитѣ християни. Е ли Божиятъ народъ сега тѣй здраво основанъ върху Неговото Слово, че да не се осланя на своитѣ сътивни възприятия ? Ще ли се придържа той въ такъвъ решителенъ часъ въ Библията, и само въ Библията ? Сатана, по възможностъ, ще го задържа, да не може да се приготви, за да може да устои въ великия денъ. Той ще нареди всичко тѣй, че да запрѣчва пжтя на Божиитѣ чада, ще ги впримчва въ земни съкровища, ще имъ даде тежко, мжчно бремене за носене, за да се препълнятъ сърдцата имъ съ грижитѣ на този животъ и денътъ на изпитанието да дойде надъ тѣхъ като крадецъ.

Тѣй като изцадениятъ отъ различни християнски владѣтели законъ противъ пазителитѣ на Божиитѣ заповѣди ще отнеме закрилата на властта отъ

тѣхъ и ще ги предостави на ония, които жадуватъ за тѣхната гибель, Божиятъ народъ ще бѣга отъ градоветъ и селата, ще се събира въ групи и ще живѣе въ най-пуститѣ и осамотени мѣста. Мнозина ще намиратъ прибѣжище между планинскитѣ скали. Подобно на християнитѣ отъ Пиемонтскитѣ долини, тѣ ще направятъ високитѣ мѣста на земята свое свѣтилище и ще благодарятъ на Бога за закрилата на скалитѣ. (Ис. 33:16.) Но много отъ всички народи и градове, висши и низши, богати и бедни, черни и бѣли ще бждатъ хвърлени въ крайно несправедливо и жестоко пленничество. Възлюбенитѣ Божии ще трѣбва да преживѣятъ усилни дни: свързани въ вериги, заключени и зарезени, осждени на смъртъ въ тъмни и отвратителни затвори, безъ нѣкое човѣшко ухо да чува риданията имъ, безъ човѣшка ржка да имъ бжде протегната за помощъ.

[520]

Ще забрави ли Господъ своя народъ въ този тежъкъ часъ? Забрави ли Той Ноя, както предпотопниятъ свѣтъ бѣ посетенъ отъ поразитѣ? Забрави ли Лота, когато падна огнь отъ небето, за да пояде градоветъ въ равнината? Забрави ли обкръжения отъ идолослужители Йосифъ въ Египетъ? Забрави ли Илия, когато Изабела съ клетва го заплаши съ участъта на Вааловитѣ пророци? Забрави ли Йеремиа въ мрачната, отвратителна яма на тъмницата? Забрави ли Той тримата младежи—херои въ огнената пещъ или Даниила въ ямата съ лъвоветъ?

„Д Сионъ казваше; остави ме Господъ, и Богъ мой ме забрави! Ще забрави ли жена кърмачето си, и не ще ли пожали сина на утробата си? Но, ако би и забравила тя, Азъ нѣма да те забравя. Ето, на Своитѣ длани съмъ те начерталъ“. (Ис. 49:14—16.) Господъ на множествата е казалъ: „Който се допира до васъ, допира се до зеницата на окоето Ми“. (Зах. 2:8.)

Макаръ че враговетъ имъ ги хвърлятъ въ тъмници, все пакъ тъмничнитѣ стени не могатъ да попрѣчатъ на сношението между тѣхъ и Христа. Единъ,

Който вижда слабоститѣ имѣ, Който познава всѣко искушение, владѣе надѣ всички земни сили, и ангели ще ги посещаватѣ въ тѣхнитѣ самотни тѣмнични килии и ще имѣ носятѣ свѣтлина и мирѣ отѣ небето. Тѣмницата ще имѣ бжде като палатѣ, понеже тамѣ живѣятѣ богатитѣ съ вѣра; мрачнитѣ стени ще бждатѣ освѣтлени съ небесна свѣтлина, както нѣкога, когато Павелѣ и Сила посрѣднощѣ се молѣха и пѣеха хвалебни пѣсни въ тѣмницата въ Филипи.

Божитѣ порази ще постигнатѣ ония, които угнетяватѣ и погубватѣ народа Му. Неговото голѣмо дълготърпение съ безбожнитѣ прави хората дрѣзки въ престѣпленията имѣ; но макарѣ наказанието имѣ да е било дълго отлагано, то затова не е по-малко сигурно и страшно. „Защото Господѣ ще се дигне, както на Герацимѣ планина; ще се разгнѣви, както въ Гаваонската долина, за да извърши дѣлото Си, необикновеното дѣло, и да свърши действието Си, чудното Си действие“. (Ис. 28:21.) За нашия милостивѣ Богѣ наказанието е нѣщо чуждо. „Живѣ съмѣ Азѣ, казва Господѣ Богѣ: не искамѣ Азѣ смъртѣта на грѣшника“. (Иез. 33:11.) Господѣ е „човѣколюбивѣ и милосърденѣ, дълготърпеливѣ, многомилостивѣ и истиненѣ . . . който прощава вина, престѣпление и грѣхѣ“, и все пакѣ не оставя нищо ненаказано. „Господѣ е дълготърпеливѣ и великѣ по сила и не оставя безѣ наказание“. (Изх. 34:6-7; Наумѣ 1:3.) Чрезѣ страшна справедливостѣ ще възстанови Той авторитета на потѣпкания законѣ. Строгата отплата, която очаква престѣпника, се показва въ забавянето на Господа, да извърши сѣда. Наро-дѣтѣ, съ който Той тѣй дълго е ималѣ търпение и когото Той не иска да порази, докато не е препѣлнилѣ мѣрката на неправдата си къмѣ Бога, най-после ще изпие чашата на гнѣва, непримѣсенѣ съ никаква милостѣ.

[521]

Когато Христосѣ остави посрѣдническата Си служба въ светилището, ще бжде излѣтъ голѣмиятѣ гнѣвѣ, съ който бѣха заплашени ония, които се пок-

ланягъ на звѣра и на образа му и приематъ неговия белегъ. (Откр. 14:9. 10.) Язвитъ, които се изсипаха надъ Египетъ, когато Богъ искаше да освободи израиля, бѣха подобни по характеръ на ония по-ужасни и по-обширни сѣдби, които ще постигнатъ свѣта преди окончателното освобождение на Божия народъ. Писателятъ на Откровението казва, описвайки тѣзи страшни бичове : „И по човѣцитъ, които имаха белега на звѣра и се покланяха на образа му, появиха се лоши и люти струпеи“. Морето „стана на кръвъ, като кръвъта на убитъ човѣкъ ; и всичко живо въ морето измрѣ . . . Рѣкитъ и изворитъ водни, и тѣ станаха на кръвъ“. Колкото и страшни да сѣ тѣзи сѣдби, все пакъ Божията правда е напълно възстановена, и ангелътъ обяснява : „Праведенъ си, Господи . . . задето тѣй си отсѣдилъ, понеже тѣ пролѣха кръвъ на светии и пророци, и Ти имъ даде кръвъ да пиятъ ; заслужаватъ това“. (Откр. 16 : 2—6. 8. 9.) Осъждайки Божиитъ чада на смъртъ, тѣ сѣ навлѣкли вината за тѣхната кръвъ върху себе си сѣщо тѣй наистина, като да е била тя пролѣта отъ собствените имъ рѣце. По сѣщия начинъ и Исусъ объяви юдеитъ по времето Си виновни за всичката кръвъ на светиитъ, която е била пролѣта отъ днитъ на Авела ; понеже тѣ притежаваха сѣщия духъ като тѣзи убийци на пророцитъ и искаха да извършатъ сѣщото дѣло.

Въ следващата язва на слънцето се дава сила „да опалза съ огънь човѣцитъ. И силна жега опали човѣцитъ“. (Откр. 16 : 8. 9.) Ето какъ описватъ пророцитъ състоянието на земята презъ това ужасно време : „Опустошено е полето, тѣгува земята, защото е изтрѣбено житото. . . Всички дървета по полето изсъхнаха ; поради това и веселбата у синоветъ човѣшки изчезна“. „Изгниха зърна подъ буцитъ си, запусъха житници . . . Какъ стене добитъкътъ, тѣжно ходятъ стада волове, защото нѣма за тѣхъ паша ... Пресъхнаха воднитъ потоци, и огънь изтрѣби пасбищата въ пустинята“. (Йоилъ 1: 10—12. 17—20.) „Пѣснитъ

въ чертозитѣ презъ оня день ще се обърнатъ на ридание, казва Господь Богъ ; много трупове ща има, навредъ ще ги хвърлятъ мълкомъ“. (Амосъ 8 : 3.)

Язвитѣ не сж всеобщи, иначе всички земни жители биха били свършено унищожени. Но тѣ все пакъ ще бждатъ най-страшнитѣ порази, познати кога-то и да е на смъртни хора. Всички язви, които сж сполетявали човѣцитѣ преди привършването на благодатното време, сж бивали размѣсени съ милость.

[522] Умоляващата Христова кръвъ е запазвала грѣшника отъ пълната мърка на достойното за вината му наказание ; обаче при последния сждъ Божиятъ гнѣвъ ще се излѣе чистъ, безъ милость.

Въ оня день много ще пожелаятъ закрилата на божествената благодать, която дотогава сж презирали. „Ето, настѣпватъ дни, казва Господь Богъ, когато ще пратя на земята гладъ — не гладъ за хлѣбъ, не жажда за вода, а жажда за слушане думитѣ Господни. И ще ходятъ отъ море до море, ще се скитатъ отъ северъ до изтокъ, търсейки словото Господне, и нѣма да го намѣрятъ“. (Амосъ 8: 11. 12.)

Божиятъ народъ не ще бжде свободенъ отъ страдания ; но докато бжде преследванъ и угнетяванъ, докато понася лишения и страда отъ липса на храна, той все пакъ не ще погине. Богъ, който се погрижи за Илия, не ще отмине нито едно отъ Своитѣ доброволно самопожертвували се чада. Оня, Който брой космитѣ по главитѣ имъ, ще се грижи за тѣхъ, и презъ времето на скжпотията тѣ ще иматъ достатъчно. Докато безбожнитѣ умиратъ отъ гладъ и чума, ангели ще закрилятъ праведнитѣ и ще задоволяватъ нуждитѣ имъ. За оня, „който ходи въ правда“, се отнася обещанието : „Хлѣбъ ще му се даде ; водата му не ще пре-сѣкне“. „Сиромаси и немотни търсятъ вода, и нѣма ; езикътъ имъ пресѣхва отъ жажда : Азъ, Господь, ще ги чуя ; Азъ, Богъ Израилевъ, нѣма да ги оставя“. (Ис. 33 : 15. 16 ; 41 : 17.)

„Макаръ и да не цъвне смоковницата и да нѣма плодъ по лозитъ, макаръ маслината да измъни и нивата да не даде храна, макаръ и да не останатъ овци въ кошарата и рогатъ добитъкъ въ оборитъ — азъ и тогава ще се радвамъ въ Господа и ще се веселя въ Бога на моето спасение“. (Ав. 3 : 17. 18.)

„Господъ е твой пазителъ ; Господъ е твоя сѣнка откъмъ твоята дѣсна рѣка. Слънцето денемъ нѣма да те удари, нито месечината нощемъ. Господъ ще те упаци отъ всѣкакво зло ; ще упаци твоята душа“. „Той ще те избави отъ примка на ловецъ, отъ изтрѣбителна пораза ; съ перата Си ще те осѣни и подъ крилетъ Му ще бѣдешъ на безопасно ; щитъ и ограда е Неговата истина. Нѣма да се уплашишъ отъ ужаситъ нощемъ, отъ стрелата, която лети денемъ, отъ ходещата въ тъмнината язва, отъ заразата, която опустошава по пладне. До тебе ще паднатъ хиляда, и десетъ хиляди тебъ отдѣсно ; но до тебе нѣма да се приближи : само ще гледашъ съ очитъ си и ще виждашъ отплатата на нечестивцитъ. Защото ти каза: Господъ е мое упование ; Всевишния си избралъ за твое прибѣжище ; зло нѣма да ти се случи, и язва нѣма да се приближи до твоето жилище“. (Пс. 120:5-7; 90:3-10.)

Все пакъ, споредъ човѣшкото сѣждане ще изглежда, като че ли Божиятъ народъ скоро ще трѣбва да запечата сви-детелството си съ крѣвта си, както нѣкога бѣха направили мѣченицитъ. Самъ Божиятъ народъ започва да се страхува, че Господъ го е оставилъ да падне въ рѣцетъ на неприятелитъ си. Това е едно време на ужасенъ душевенъ страхъ. День и нощъ той вика къмъ Бога за избавление. Безбожнитъ ликуватъ, и чува се хуленъ викъ : кѣде е сега вашата вѣра ? Защо Богъ не ви освободи отъ нашитъ рѣце, ако вие действително сте Неговъ народъ ?“ Но очаквацитъ си спомнятъ, че и пѣрвосвещеницитъ и началницитъ при Исусовата смъртъ на кръста на Голгота викаха подигравателно: „Други спаси, а Се-

[523]

бе си не може да спаси. Ако Той е царь Израилевъ, нека слъзе сега отъ кръста, и ще повърваме въ Него“. (Мат. 27 : 42.) Подобно на Якова, всички се борятъ съ Бога. Лицата имъ изразяватъ вътрешната борба. Всички лица сж побледнѣли. Но тѣ продължаваатъ своята сериозна просба.

Дко биха били отворени очитѣ на човѣцитѣ, тѣ биха видѣли тѣлпи силни ангели, които се опълчватъ около ония, които сж упазили Словото на Христовото търпение. Съ съчувствена нѣжностъ сж гледали ангелитѣ тѣхнитѣ мъжки и сж слушали тѣхнитѣ молби. Тѣ очакватъ думата на своя Повелителъ, за да ги изтръгнатъ отъ опасността. Но тѣ трѣбва да почакаатъ още малко. Божиитѣ чада трѣбва да пиятъ чашата и да бждатъ кръстени съ кръщението. Тъкмо тѣй-мжчителното за тѣхъ забавяне е най-добриятъ отговоръ на тѣхнитѣ молитви. Като се стараятъ да очакватъ съ упование Господа, Той да подействува, тѣ биватъ заставени да упражняватъ вѣра, надежда и търпение, които въ религиозния имъ животъ сж били упражнявани много малко. И все пакъ, заради избранитѣ, времето на скръбъта ще бжде съкратено. „Та Богъ ли нѣма да защити избранитѣ Си, които викатъ къмъ Него днене и ноше, макаръ и да забавя да ги защити ? Казвамъ ви, ще ги защити наскоро“. (Лука. 18 : 7. 8.) Краятъ ще дойде по-бързо, отколкото човѣцитѣ очакватъ. Житото се събира и обвързва на снопове за Божиитѣ житници ; а плевелитѣ ще бждатъ свързани на връзки, за да бждатъ изгорени въ огъня на унищожението.

Върни на дълга си, небеснитѣ стражи продължаватъ да пазятъ. Макаръ че въ опредѣлено време ще се издаде една всеобща заповѣдь да се умъртвяватъ пазителитѣ на Божиитѣ заповѣди, нѣкои отъ тѣхнитѣ неприятели въ известни случаи ще сж изпреварили закона и ще се опитатъ преди опредѣленото време да имъ отнематъ живота. Но никой не ще може да мине покрай мощнитѣ стражи, които пазятъ всѣ-

ка върна душа. Някои ще бждатъ нападнати при бѣгството имъ отъ градоветъ и селата; обаче повдигнатитъ срещу тѣхъ ножове ще се счупватъ и ще падатъ на земята немошно като сламки. Други ще бждатъ защитавани отъ ангели, преобразили се въ войници.

[524]

Презъ всички времена Богъ е действувалъ за помощ и освобождение на народа Си чрезъ свѣти ангели. Небеснитъ сщества сж вземали живо участие въ живота и работитъ на човѣцитъ. Тѣ сж се явявали като одежда, блѣскава като свѣткавицата, или пъкъ сж идвали като човѣци, облѣчени като странници. Ангели сж се явявали въ човѣшки образъ на Божии мъже Тѣ сж почивали по обѣдъ подъ дѣба, като че сж били изморени, приемали сж гостоприемството на човѣшки жилища, служили сж като водачи на закъснѣли нощемъ пѣтници, съ собствени рѣце сж запалвали огъня на олтара, отваряли сж вратитъ на тъмницата и сж извеждали на свобода Божиитъ раби. Снабдени съ небесно въоръжение, тѣ дойдоха, за да отгъркулятъ камъка отъ гроба на Спасителя.

Въ видъ на човѣци ангели често сж въ събранията на праведни и посещаватъ събранията на безбожнитъ, както отидоха въ Содомъ, за да взематъ докладъ за дѣлата на жителитъ му и да опредѣлятъ, дали тѣ сж надминали границата на Божието дълготърпение. Господъ благоволи въ милосърдието; и заради нѣколко само, които Му служатъ истински, Той отклонява нещастieto и продължава спокойствието на множеството. Колко малко съзназатъ грѣшаци тѣ спрямо Бога, че тѣ иматъ да благодарятъ за собствения си животъ на групичката върни Богу, които тѣ подиграватъ и угнетяватъ, за да се забавляватъ!

Макаръ владѣтелитъ на този свѣтъ и да не знаятъ, все пакъ въ тѣхнитъ заседания ангели сж направлявали словата имъ. Човѣшки очи сж ги гледали, човѣшки уши сж слушали поканитъ имъ; човѣшки устни сж се противопоставяли на тѣхнитъ предложе-

ния и сж осмивали тѣхнитѣ планове; човѣшки рѣце сж ги оскърбјавали и малтретирали. Въ съвещателнитѣ зали. въ сѣдилищата тѣзи небесни пратеници сж заявявали едно точно познание на човѣшката история; тѣ сж се застъпвали по-добре за дѣлото на угнетяванитѣ, отколкото способнитѣ и красноречиви защитници на последнитѣ. Тѣ сж осуetyявали намѣрения и сж задържали зли дѣла, които биха твърде много прѣчили на Божието дѣло и биха причинявали големи страдания на Неговия народъ. Въ часъ на опасностъ и на скръбъ „ангелъ на Господа застава около ония, които Му се боятъ, и ги избавя“ (Пс. 33:8).

[525] Съ голѣмъ копнежъ очаква Божиятъ народъ знаменieto на своя идващъ Царь. Когато стражитѣ извикатъ: „Вардачо, кое време е презъ нощъта?“ направо се дава отговоръ: „Наближава утро, но е още нощъ“. (Ис. 21:11.12.) Свѣтлина проблѣсва по облацитѣ надъ планинскитѣ върхове. Скоро ще се открие Неговата слава. Слѣнцето на правдата скоро ще изгрѣе. Утрото и нощъта, откриването на безкраиния день за праведния и началото на вѣчната смъртъ за безбожния, сж вече настанали.

Докато борящитѣ се отправятъ молбитѣ си къмъ Бога, булото, което ги отдѣля отъ невидимия свѣтъ, като че се съвсемъ оттегля. Небесата се възпламеняватъ отъ зазоряването на вѣчния день и подобно на благозвученъ ангелски хоръ до ухото прозвучаватъ думитѣ: „Стойте твърди въ вѣрността си! Помощъта иде! Христосъ, всемогъщиятъ победителъ, подава на своитѣ изморени борци корони на непреходна слава, и гласътъ Му прозвучава отъ полуотворените порти: „Ето, Азъ съмъ съ васъ! Не се страхувайте! Азъ познавамъ всичкитѣ ви беди, понесълъ съмъ вашитѣ грижи. Вие се борите не срещу непобедими врагове. Азъ съмъ извоювалъ борбата заради васъ, и въ Моето име вие сте повече отъ победители“.

Изпълненият съ любовъ Спасителъ ще изпрати помощъ тъкмо тогава, когато ние ще се нуждаемъ отъ нея. Пътятъ къмъ небето е осветенъ презъ Неговитъ стъпки. Всъки кръстъ, който ние сме призвани да носимъ, Той го е носилъ преди насъ. Господъ допуща борби, за да приготви душата за мира. Времето на скръбта е страшна огнена проба за Божия народъ; но пъкъ всъки истински върующъ може да погледне напредъ къмъ времето, и той ще види въ върна надъ себе си джгата на обещанието.

„И ще се върнатъ избавенитъ отъ Господа и ще дойдатъ въ Сионъ съ пѣние, и вѣчна радостъ ще бжде надъ главата имъ; тѣ ще намѣрятъ радостъ и веселие; скръбъ и въздишки ще изчезнатъ. Азъ, Азъ Самъ съмъ вашъ утешителъ. Кой си ти, та се боишъ отъ човѣка, който умира, и отъ човѣшки синъ, който е също, каквото е тревата ? И забравяшъ Господа, своя Творецъ, Който е прострѣлъ небесата и основалъ земята; и непрестанно, всъки день се плашишъ отъ яростта на притѣснителя, като че той е готовъ да изтрѣби? Но де е яростта на притѣснителя? Скоро пленникътъ ще бжде освободенъ, и нѣма да умре въ ямата, нито ще се нуждае отъ хлѣбъ. Азъ съмъ Господъ твой, Който вълнува морето, та вълнитъ му реватъ; Господъ Саваотъ е името Ми. И Азъ ще вложя Моитъ слова въ устата ти, и съ сѣнката на ржката Си ще те покрива“.

„И тѣй, слушай това ти, който си страдалецъ и пиянъ, ала не отъ вино. Тѣй казва Господъ Твой, Господъ и Богъ твой, Който отмѣстява за Своя народъ: ето, Азъ вземамъ отъ ржката ти опивалната чаша, дрождието отъ чашата на Моята яростъ: ти нѣма вече да пиешъ; и ще я дамъ въ ржката на твоитъ мжчители, които ти казваха : падни ничкомъ, за да минемъ по тебе; и ти правѣше гърба си като земя и улица за минувачитъ“. (Ис. 51: 11—16. 21—23.)

Наблюдаващето презъ всички времена Божие око е отправено върху решителния часъ, който Бо-

жиитъ чада трѣбва да преживѣятъ, когато земнитѣ сили ще се опълчатъ срещу тѣхъ въ походъ за клане. Подобно на плененитѣ затворници, тѣ ще се страхуватъ отъ смъртъ, отъ гладъ или насилие. Обаче Светиятъ, Който раздѣли Червеното море предъ израиля, ще открие Своята мощна сила и ще премахне пленничеството имъ. „Тѣ ще бждатъ Мои, казва Господъ Саваотъ, Моя собственостъ въ оня день, който ще приготвя, и ще ги милувамъ, както милува човѣкъ сина си, който му служи“. (Мал. 3 : 17.) Ако се пролѣеше кръвта на върнитѣ Христови свидетели по това време, тя не би могла да бжде, подобно на кръвта на мжченицитѣ нѣкога, като семе, посѣяно, за да назрѣе отъ него една жетва за Божия слава. Тѣхната върнотъ не би била свидетелство, което да убеди и други въ истината ; понеже вълнитѣ на милостта сж се разбили о закоравѣлитѣ сърдца, за да не се върнатъ никога вече. Ако праведнитѣ сега биха паднали въ плячка на враговетѣ си, това би означавало една победа за княза на тъмнината. Псалмистътъ казва : „Въ злочестъ день Той би ме укрилъ въ Своята скиния, би ме скрилъ въ тайната на Своето жилище“. (Пс. 26 : 5.) Христосъ е изговорилъ думитѣ : „Иди, народе Мой, влѣзь въ покоитѣ си и затвори следъ себе вратитѣ си ; скрий се за мигъ, доде мине гнѣвътъ ; защото ето, Господъ излиза отъ жилището Си, да накаже жителитѣ земни за тѣхното беззаконие“. (Ис. 26 : 20. 21.) Славно ще бжде освобождението на ония, които сж очаквали търпеливо Неговото идване и чиито имена стоятъ записани въ книгата на живота !

[527]

Епизод 40—Божиятъ народъ бива освободенъ.

Когато закрилата на човъшките закони бжде отеглена отъ ония, които почитатъ Божиитъ заповѣди, въ различни страни по едно и сѣщо време ще се появи едно движение, за да бждатъ тѣ погубени. Когато опредѣленото въ указа време наближи, народътъ се заклева да изкорени умразната секта и решава въ една нощъ да нанесе удара, който ще накара да замлъкне завинаги изобличителниятъ гласъ на отличаващитъ се отъ тѣхнитъ мнения.

Божиитъ чада, отъ които нѣкои сѣ скрити въ тъмнични килии, нѣкои въ усамотени кѣтчета по горитѣ и планинитѣ, все още викатъ къмъ Бога за божествена закрила, докато навсѣкжде вѣоржжени мъже, тласкани отъ тѣлпи зли ангели, вѣршатъ приготовления за дѣлото на смъртъта. Сега, въ часа на най-голъмата опасностъ, Израилевиятъ Богъ ще се застъпи за избавлението на Своитѣ избрани. Господъ е казалъ: „А у васъ ще има пѣсни, както презъ нощъта на свещенъ празникъ, и веселие въ сѣрдцето, както у оногова, който отива съ свирка на планината Господня, къмъ твѣрдинята Израилева. И ще загърми Господъ съ величественя Си гласъ и ще яви замаха на своята мишца въ силенъ гнѣвъ и въ пламъкъ на всепоядащъ огънь, въ буря, въ наводнение и въ градушка отъ камъни“. (Ис. 30:29. 30.)

Съ победни викове, съ подигравка и проклетия тѣлпи безбожни човѣци се готвятъ да се нахвѣрлятъ вѣрху плячката си; но ето, гжста тъмнина, по черна отъ най-тъмната нощъ, пада надъ земята. Тогава на небето се явява една излъчваща се отъ славата на

Божия тронъ блестяща джга, която като че включва въ себе си всъка моляща се група. Разгнъвенитъ човъци биватъ внезапно спрѣни. Тъхнитъ подигравателни викове замиратъ. Целъта на убийствената имъ яростъ е забравена. Съ ужасни предчувствия се вдървяватъ тѣ предъ символа на Божия заветъ и поискватъ да бѣдатъ закрилени отъ неговия мощенъ блѣсъкъ.

[528] Божиятъ народъ чува единъ ясенъ, благозвученъ гласъ, който казва : „Погледнете !“ И повдигайки очи къмъ небето, той вижда джгата на обещанието. Чернитъ, застрашаващи облаци, които покриваха небосвода, сж се раздѣлили, и, по-добно на Стефана, той гледа вторачено въ небето и съглежда славата на Бога и Сина Човъшки, седящъ на Неговия тронъ. На Неговата божествена фигура избранитъ познаватъ знацитъ на Неговото унижение и отъ устнитъ Му тѣ чуватъ предложената предъ Отца Му и предъ свѣтите ангели молба: „Отче, тия, които си Ми далъ, желая и те да бѣдатъ съ Мене тамъ, дето съмъ азъ!“ (Йоанъ 17:24.) Отново прозвучава единъ милъ и ликуващъ гласъ, който казва: „Тѣ идатъ! Идатъ ! Свето, чисто и неопетнено сж упазили тѣ словото на Моето търпение, тѣ трѣбва да живѣятъ между ангелитъ!“ И бледнитъ, треперящи устни на ония, които сж устояли твърдо въ вѣрата си, избухватъ въ единъ победенъ викъ.

Посрѣдъ нощъ е, когато Богъ открива Своята мощъ за избавлението на народа Си. Обаче слънцето става видимо и освѣтлява въ пълна сила. Знамения и чудеса следватъ бързо едно следъ друго. Безбожнитъ гледатъ съ ужасъ и тревога на събитията, докато праведнитъ посрѣщатъ съ тържествена радостъ знаменията на избавлението си. Въ природата всичко изглежда да е извънъ реда си. Рѣкитъ преставатъ да текатъ. Тъмни, черни облаци се повдигатъ и се сблъскватъ едни съ други. Но посрѣдъ разгнъвеното небе има едно мѣсто съ неописуема слава, откъдето

се разнася Божиятъ гласъ, подобенъ на много води, който казва: „Свърши се!“ (Откр. 16:17.18.)

Този гласъ разтърсва небето и земята. Става „силенъ трусъ, такъвъ голѣмъ и силенъ трусъ, какъвто не е ставалъ, откакъ има човѣци на земята“. (Откр. 16:18.) Небето изглежда да се разтваря и затваря. Славата отъ Божия тронъ като че проблѣсва по него. Планинитъ се разлюлватъ като трѣстъ отъ вѣтъръ и откъртени скали летятъ навсѣкжде. Морето е разбушувано бѣсно. Чува се бученето на урагана, подобно на гласъ на демони, когато се повдигатъ за разрушение. Цѣлата земя се повдига и люлѣе като морскитъ вълни; повърхнината ѝ се разпуква; изглежда, като че самитъ ѝ основи се размекватъ. Цѣли планински вериги пропадатъ. Населени острови изчезватъ. Морски пристанища, които по злина сж станали подобни на Содомъ, биватъ попогълнати отъ разгнѣвенитъ води. „Вавилонъ Великий биде споменатъ предъ Бога, за да му се даде чашата съ вино отъ яростъта на гнѣва Му“. (Откр. 16:10.20.) Голѣми камѣни градъ, тежъкъ „колкото талантъ“, довършватъ тѣхното разрушително дѣло. Най-гордитъ градове на земята биватъ съсипани въ развалини. Най-славнитъ палати, въ които голѣмцитъ на свѣта сж прахосвали богатствата си, за да се величаятъ, се разпадатъ предъ очитъ имъ. Затворнични видове се събарятъ, и Божиятъ народъ, който заради вѣрата си е билъ държанъ въ затворитъ, биве пуснатъ на свобода.

Гробовете се разтварятъ, и „много отъ спяцитъ въ земния прахъ ще се събудятъ — едни за вѣченъ животъ, други за вѣченъ укоръ и посрама“. (Дан. 12:2.) Всички, които сж умрѣли съ вѣра въ третата ангелска вестъ, излизатъ прославени отъ гробоветъ си, за да приематъ заедно съ тѣзи, които сж пазили Божия законъ, завета на мира съ Бога. А и ония, „които Го прободоха“ (Откр. 1:7), които се подиграваха и насмиваха надъ Христа въ Неговитъ смъртни мъжи, и

[529]

най-върлитъ противници на Неговата истина и на народа Му ще бждатъ събудени, за да Го видятъ въ славата Му и да видятъ почеститъ, които се даватъ на върнитъ и послушнитъ.

Гъсти облаци покриватъ още небето; но тукъ и тамъ прониква слънцето, изглеждаще като отъмщаваще Божие око; бѣсни свѣткавици процепватъ небето и обвиватъ земята въ огнено море. По-силно отъ страшнитъ свѣткавични гърмежи се чуватъ таинствени, страшни гласове и възвестяватъ участи-та на безбожнитъ. Изговоренитъ думи не се разбиратъ отъ всички, но биватъ ясно разбрани отъ фалшивитъ учители. Души, които малко преди това сж били още тѣй безгрижни, тѣй надмѣнни и предизвикателни, тѣй тържествуващи въ своята жестокостъ спрямо пазещия заповѣдитъ Божий народъ, сега сж обхванати отъ тревога и треперятъ отъ страхъ. Тѣхнитъ ридания заглушаватъ шума на природнитъ сили. Демонитъ признаватъ божеството на Христа и треперятъ предъ Неговата мощъ, докато човѣцитъ ридаятъ за милостъ и отъ ужасъ лазятъ въ праха.

Пророцитъ въ древността, виждайки въ видения деня на Бога, казваха: „Ридайте, защото денътъ Господенъ е близъкъ — иде като разрушителна сила отъ Всемогъщия“. (Ис. 13: 6.) „Иди въ скалата и скрий се въ земята отъ страхъ предъ Господа и отъ славата на Неговото величие. Ничкомъ ще поникнатъ горделивитъ погледи човѣшки, и онова, що е високо у човѣцитъ, ще се унизи ; и единъ Господъ ще стои високо въ оня денъ. Защото иде денътъ на Господа Саваотъ противъ всичко горделиво и високомърно и противъ всичко превъзнесено, — и то ще бжде унижено“. „Въ оня денъ човѣкъ ще хвърли на крътове и на прилепи своитъ сребърни идоли и своитъ златни идоли, които си е направилъ да имъ се кланя, за да влѣзе въ скални проломи и въ планински долища отъ страхъ предъ Господа и отъ свата на

Неговото величие, кога се дигне Той да съкруши земята“. (Ис. 2 : 10—12. 20. 21.)

Презъ процепа въ облацитъ блести една звезда, чийто блъсъкъ, въ противовесъ на тъмнината, е четворно по-силенъ. Тя подсказва на върнитъ надежда и радостъ, а на престъпниците на Божия законъ строгостъ и гнѣвъ. Ония, които сж пожертвували всичко за Христа, сж сега сигурни, тайно скрити като въ скинията на Господа. Тъ сж били изпитани и сж доказали предъ свѣта и предъ презиращитъ истината върността си къмъ Оня, Който умрѣ за тяхъ. Станало е едно чудесно преобразование съ ония, които сж упазили правдата си дори предъ лицето на смъртъта. Тъ изведнажъ сж освободени отъ мрачната и страшна яростъ на преобърналитъ се въ демони човѣци. Тъхнитъ допреди малко бледи, наплашени и смутени лица сега пламтятъ отъ удивление, въра и любовъ. Радвайки се на победата, тѣ пѣятъ: „Богъ е намъ прибѣжище и сила, бързъ помощникъ въ беда, затова нѣма да се уплашимъ, макаръ и земята да се разклати, и планинитъ да се премѣстятъ въ сърдцето морско. Нека бучатъ и се подигатъ водитъ имъ, нека се тресатъ планинитъ отъ вълнението имъ!“ (Пс. 46: 2—4.)

Докато тѣзи думи на свето упование въ Бога се възнасятъ нагоре, облацитъ се отдръпватъ, и се вижда обсипаното съ звезди небе, неизразимо славно въ противовесъ на черния и гнѣвенъ небосводъ. Славата на небесния градъ проблъсва презъ отворенитъ порти. Тогава на небето се явява една ржка, която държи две сгнати плочи. Пророкътъ казва : „Небесата ще прогласятъ Неговата правда, защото тоя сждия е Богъ“. (Пс. 49: 6.) Оня светъ законъ, Божията правда, който бѣ провъзгласенъ подъ гръмове и огнени пламъци отъ Синай като пжтеуказателъ въ живота, сега бива откритъ на човѣцитъ като мърило при сжда. Ржката разтваря плочитъ, и предписанията на десеттъ заповѣди ставатъ видими, като напи-

[530]

сани съ огнено перо. Думите сж тъй ясни, че всички могат да ги четатъ. Паметъта е пробудена, тъмнината на суевѣрието и на еретичеството е изчезнала отъ всѣки умъ, и десеттъ кратки, разбрани и напълно законни Божии слова заставатъ ясно предъ очитъ на всички земни жители.

Невъзможно е да се опише ужасътъ и отчаянието на ония, които сж потъпкали Божиитъ свети изисквания. Господъ имъ е далъ Своя законъ ; но за да си спечелятъ благоволения на свѣта, тѣ отхвърлиха неговитъ предписания и учеа и други да ги престѣпватъ. Тѣ сж се стремили да принудятъ и Божия народъ да оскверни Неговата сѣбота. Сега тѣ биватъ осждени чрезъ оня законъ, който сж презирали. Съ ужасна увѣреностъ виждатъ тѣ, че нѣматъ никакво извинение. Тѣ сами сж избрали да, служатъ на оня, на когото сж искали. „И тогава отново ще видите разликата между праведникъ и нечестивецъ, между оня, който служи Богу. и оня, който Му не служи“. (Мал. 3: 18.)

[531]

Неприятелитъ на Божия законъ, отъ проповѣдника, до най-нищожния между тѣхъ, иматъ едно ново понятие за истина и дългъ. Твърде късно виждатъ тѣ, че сѣботата, споредъ четвъртата заповѣдь, е печатътъ на живия Богъ. Твърде късно познаватъ тѣ истинската натура на своята фалшива сѣбота и пѣсъчната основа, върху която сж градили. Тъмъ става ясно, че сж се борили противъ Бога. Учители на религии сж въвели души въ погибель, заявявайки, че ги водятъ къмъ портитъ на рая. Не по-рано отъ деня на окончателната равномѣтка ще се разбере, колко голѣма е отговорността на заемащитъ свѣти длѣжности човѣци и колко страшни сж последицитъ отъ тѣхната невѣрностъ. Само въ вѣчността ще можемъ ние правилно да оценимъ загубата на една единствена душа. Страшна ще бжде участъта на оня, комуто Богъ ще каже : „Махни се отъ Менъ, безбожни рабе !“

Божиятъ гласъ прозвучава отъ небето, съобщава деня и часа на Христовото идване и предава на народа Си вѣчния заветъ. Неговигъ слова се разнасятъ надъ земята подобно на най-силнитъ гръмотевици. Божиятъ израиль слуша, съ очи отправени нагоре. Лицата биватъ просвѣтлени отъ Неговата слава и изглеждатъ като лицето на Мойсея, когато се връщаше отъ Синай. Безбожнитъ не могатъ да ги гледатъ. И когато бжде изговорено благословиението надъ ония, които сж почитали Бога чрезъ това, като сж пазили свѣто Неговата сжба, се разнася единъ мощенъ победенъ викъ.

На изтокъ се появява единъ малъкъ бѣлъ облакъ, почти колкото половината на една човѣшка дланъ Това е облакътъ, който обкръжава Спасителя и който отдалечъ изглежда да е обгърнатъ въ тъмнина. Божиятъ народъ знае, че това е знамението на Човѣшкия Синъ. Въ тържествено мълчание поглеждатъ всички втречено къмъ него, какъ той се приближава къмъ земята и става все по-свѣтълъ и по-славенъ, докато се развие въ единъ голъмъ бѣлъ облакъ, чиято основа изглежда като пояждащъ огънь, и надъ който се носи джгата на завета. Исусъ язди напредъ като мощенъ победителъ. Той сега иде не като човѣкъ на страдания, за да изпие горчивата чаша съ позоръ и мъки, но като победителъ въ небето и на земята, за да сжди житиетъ и мъртвитетъ. „Върень и истиненъ, и праведно сжци и воюва“. „А небеснитъ войнства, облѣчени въ бѣлъ и чистъ висонъ, следваха подире Му“. (Откр. 19: 11.14) Съ разни хорова отъ небесни сжщества го придружава едно голъмо, неизброимо множество свети ангели. Небосводътъ изглежда из-пълненъ съ блестящи фигури, десетохиляди по десетохиляди и хиляди по хиляди. Никое човѣшко перо не може да си представи тази величественостъ. „Величието Му покри небесата и славата Му изпълни земята. Блѣсъкътъ Му е като слънчева свѣтлина“. (Ав. 3: 3. 4.) Тѣй като живиятъ облакъ

все повече приближава, всъко око вижда Княза на живота. Никакъв трънен венец не обезобразява благородната Му глава, но диадема на слава стои на свътото Му чело. Лицето Му свъти по-силно от блестящото обедно слънце. „На дрехата и на бедрото Му бѣ написано името : Царь на царетъ и Грсподарь на господаритъ“. (Откр. 19 :16).

Предъ Неговото присъствие всички лица побледняватъ, а отхвърлилитъ Божията благодать изпадатъ въ ужаситъ на вѣчното отчаяние. „Сърдце се топи, колене треперятъ ... и лицата на всички потъмнѣха“. (Наумъ 2:10; Йер. 30:6.) Праведнитъ викатъ треперящи: „Кой може да устои?“ Пъсеньта на ангелитъ замлъква, и известно време владѣе мжчително мълчание. Тогава се чува Исусовиятъ гласъ, който казва: „Достатъчна ви е Моята благодать“. Лицата на праведнитъ се проясняватъ, радостъ изпълва всъко сърдце. И ангелитъ запѣватъ въ високъ хоръ и отново ликуватъ, като се приближаватъ още повече до земята.

Царьтъ на всички царе слиза на облака, обгърнатъ въ огнени пламъци. Небето се събира като сгънатата хартия, земята затреперва предъ Него, и всички планини и всички острови се подвижватъ отъ мѣстата си. „Иде нашиятъ Богъ, и не въ безмълвие: предъ Него — всепоядащъ огънь, и около Него — силна буря. Отгоре Той призовава небе и земя, за да сѣди Своя народъ“. (Пс. 49:3. 4.)

„И земни царе, и велможи, и богати, и хилядоначалници, и силни, и всѣки робъ и свободникъ се скриха въ пещери и планински скали, казвайки на планинитъ и на скалитъ: Паднете върху насъ и скрийте ни отъ лицето на Оногова, Който седи на престола, и отъ гнѣва на Агнеца, защото дойде великиятъ день на гнѣва Му, и кой може устоя?“ (Откр. 6:15—17.)

Подигравкитъ сж престанали. Лъжливитъ устни сж до-ведени до мълчание. Дрънкането на оржжия

и шумътъ отъ клане и всѣко чудовище и кървавитъ дрехи сж изчезнали. (Ис. 9:4.) Само гласове на молитва и стонове на плачъ и ридания се чуватъ сега. Отъ устнитъ на доскоро подиграващитъ се се разнася викаътъ: „Дойде великиятъ день на гнѣва Му, и кой може устоя?“ Безбожнитъ, преди да бждатъ погребени подъ планинскитъ скали, се молятъ, да бждатъ прикрити отъ лицето на Оня, Когото сж презирали и отхвърлили.

Тъ познаватъ оня гласъ, който прониква до ушитъ на мъртвитъ. Колко често ги е призовавалъ неговиятъ благъ, умоляващъ тонъ къмъ покаяние! Колко често сж го чували тъ въ трогателнитъ молби на единъ приятель, на единъ братъ, на единъ изкупителъ! За отхвърлитъ Неговата благодать никой другъ гласъ не би могълъ да бжде тѣй пълень съ проклятие, тѣй осждителенъ, както оня, който тѣй дълго е умолявалъ: „Върнете се отъ вашитъ лоши пжтища! За какво да умираете?“ (Йез. 33:11.) Ахъ, да бѣше това за тѣхъ гласъ на чужденецъ! Исусъ казва: „Азъ викахъ, а вие не послушахте ; простирахъ ржка, но нямаше кой да внимава; вие отхвърлихте всички Мои съвети и изобличенията Ми не приехте“. (Пр. 1 :24.25.) Оня гласъ събужда спомени, които тъ отъ сърдце биха искали да премахнатъ: пренебрегнати предупреждения, отхвърлени предложения, неоценени привилегии.

[533]

Тамъ сж тѣзи, които се подиграваха на Христа въ Неговото унижение. Съ проницателна сила си спомнятъ тъ думитъ на Страдалеца, когато Той, проклетъ отъ първосвещеника, заяви: „Отсега ще видите Сина Човѣчески, седналъ отдѣсно на силата и идещъ на небеснитъ облаци“. (Мат. 26:64.) Сега тъ Го виждатъ въ Неговата слава, и трѣбва да Го видятъ още да седне отдѣсно на силата.

Онѣзи, които се подиграваха надъ претенцията Му, че е Синъ Божий, сж сега онѣмѣли. Между тѣхъ е високомърниятъ Иродъ, който се подиграваше надъ

Неговата царска титла и заповѣда на подиграващите се войници да Го коронясатъ като царь. Тамъ сж и сжщитѣ мжже, които съ скверни ржце поставиха пурпурната одежда на тѣлото Му и положиха върху светото Му чело тръненъ вѣнецъ; които положиха въ Неговата несъпротивляваща се ржка подигравателния скиптъръ и Му се покланяха съ богохулни подигравки. Мжжете, които биха и заплюваха Княза на живота, сега се отвърщатъ отъ Неговия пронизателенъ погледъ и се опитватъ да избѣгатъ отъ великата слава на Неговото присжтствие. Робитѣ, които наковаха гвоздеитѣ презъ ржцете и нозетѣ Му, войникътъ, който прободе реброто Му, виждатъ сега тѣзи белези съ ужасъ и угризения на съвѣстѣта.

Съ страшна яснота си спомнятъ свещеницитѣ и началницитѣ събитията на Голгота. Съ трепетъ и ужасъ си спомнятъ тѣ, какъ въ сатанинско ликуване, клатейки глава, викаха: „Други спаси, а Себе си не може да спаси. Ако Той е царь Израилевъ, нека слѣзе отъ кръста, и ще повърваме въ Него! Надѣваше се на Бога — нека сега Го избави, ако Му е угоденъ!“ (Мат. 27:42.43.)

Живо си спомнятъ тѣ притчата на Спасителя за лозаритѣ, които отказаха да дадатъ на господаря си плода отъ лозето, отнесоха се лошо съ слугитѣ му и убиха сина му. Тѣ си спомнятъ и присждата, която сами бѣха изговорили: „Злодейцитѣ ще погуби зле“. (Мат. 21:41.) Въ грѣха и наказанието на онѣзи невѣрни мжже свещеницитѣ и стаѣрейшините виждатъ собственото си поведение и собствено-то си справедливо осжждане. И сега се повдига викъ на смъртенъ страхъ, по-високъ отъ вика „Разпни Го! Разпни Го!“, който се разнесе по улицитѣ на Йерусалимъ; сега се чуватъ страшни, отчаяни стенания: „Той е Божиятъ Синъ, Той е истинскиятъ Мессия!“ Тѣ се опитватъ да избѣгатъ отъ присжтствието на Царя на царетѣ. Но напразно се опитватъ тѣ да се скриятъ въ

[534]

дълбокитъ пещери на земята, образували се отъ размѣстването на елементитъ.

Въ живота на всички, които отхвърлятъ истината, има моменти, когато съвѣстътъ се пробужда, когато паметътъ представя мъчителни спомени за дѣла и думи на лицемѣрие и душата се измъчва отъ разкаяние. Но какво сж тѣзи въ сравнение съ угризенията на съвѣстътъ въ оня день, когато „нападне ужасъ като буря и беда като вихъръ“! (Пр. 1:27.) Тѣзи, които тѣй много искаха да погубятъ Христа и Неговитъ последователи, сега виждатъ славата, която почива на тѣхъ. Вsrъдъ своя ужасъ тѣ чуватъ гласоветъ на светиитъ да извикватъ въ радостни акорди: „Ето, този е нашиятъ Богъ! Нему се уповавахме, и Той ни спаси!“ (Ис. 25:9.)

Докато земята се клати, свѣткавици процепватъ въздуха и грѣмотевици го разтърсватъ, гласътъ на Божия Синъ повиква спящитъ светии на излѣзатъ. Той поглежда къмъ гробоветъ на праведнитъ и тогава извиква, повдигайки рѣка къмъ небето: „Събудете се, събудете се, събудете се вие, които спите въ прѣстътъ, и станете!“ По цѣлата дължина и ширина на земята мъртвитъ чуватъ този гласъ, и които го чуятъ, оживѣватъ. И цѣлата земя кннти подъ стѣпкитъ на необикновено голѣмото множество отъ всички езичници, племена, народи и езици. Тѣ идатъ отъ тѣмницитъ на смъртътъ, облѣчени въ безсмъртна слава, и викатъ: „Де ти е, смърте, жилото, де ти е, аде, победата?“ (1Кор. 15:55.) И живитъ праведни и възкрѣснатитъ светии съединяватъ гласоветъ си въ единъ продължителенъ, радостенъ победенъ викъ.

Всички излизатъ отъ гробоветъ си въ сжщия рѣстъ, въ който сж били положени въ тѣхъ. Адамъ, който стои посрѣдъ възкрѣснатото множество, е съ забележително висока и величествена фигура, само малко по-малкъ отъ Божия Синъ. Той представлява очебиюща противоположностъ съ хората на

[535]

по-къснитѣ поколения: само въ това отношение се вижда голѣмото израждане на човѣшкия родъ. Обаче всички възкрѣсватъ въ свежестъта и силата на вѣчната младостъ. Въ началото човѣкътъ бѣ сътворенъ по Божий образъ не само по характеръ, но и по фигура и изгледъ. Грѣхътъ е обезобразилъ божествения образъ и почти го е заличилъ; но Христосъ дойде, за да възстанови онова, което е погинало. Той ще преобрази нашето нищожно тѣло и ще го направи подобно на Своего славно тѣло. Смъртната, переходната, лишената отъ прелестъ, нѣкога опетнена отъ грѣха фигура става съвършена, красива и безсмъртна. Всички пороци и безобразности оставатъ въ гроба. Отново допуснати до дървото на живота въ отдѣлно изгубения рай, изкупенитѣ ще растатъ, докато достигнатъ пълния ръстъ на човѣшкия родъ въ неговата първоначална слава. Последнитѣ останали следи отъ проклятието на грѣха биватъ отстранени, и върнитѣ Христови се явяватъ въ славата на Господа, нашия Богъ, по духъ, душа и тѣло, и ще отражаватъ съвършения образъ на своя Господъ. О, чудесно избавление, тъй дълго лелѣяно, тъй дълго очаквано съ ревностъ, но никога напълно разбрано!

Живитѣ праведни биватъ внезапно, въ единъ мигъ, преобразени. При прозвучаването на Божия гласъ тѣ биватъ прославени; сега тѣ биватъ направени безсмъртни и заедно съ възкрѣсналитѣ светии дигнати въ въздуха да посрещнатъ Господа. „Тогаваше прати ангелитѣ Си и ще събере избраницитѣ Си отъ четиритѣ вѣтра, отъ края на земята, до края на небото“. (Марко 13:27.) Малки деца биватъ положени отъ свети ангели въ ръцетѣ на майкитѣ имъ. Приятели, които смъртъта дълго е раздѣляла, се събиратъ отново, за да не се раздѣлятъ никога, и всички заедно съ радостни пѣсни тръгватъ нагоре къмъ Божия градъ.

На всѣка страна на облачната колесница има крила, а подъ нея има живи колела, и когато ко-

лесницата върви нагоре, колелата викатъ „светъ!“ и крилата при движението си викатъ „светъ!“ и ангелитъ, които я придружаватъ, викатъ „светъ, светъ, светъ е Господъ Богъ, Саваотъ!“ А изкупенитъ викатъ; „аллилуя!“ докато колесницата се движи нагоре къмъ Новия Йерусалимъ.

Преди влизането въ Божия градъ Спасителтъ дава на Своитъ последователи отличията на победата и ги облича въ знацитъ на тѣхното царствено положение. Блестящитъ редици заематъ формата на единъ отворенъ четиригълникъ около своя царь, Чиято фигура се издига величествено надъ светии и ангели и Чието лице излъчва благосклонна любовъ къмъ всички. Всѣки погледъ отъ това неизброимо множество изкупени е обърнатъ къмъ Него, всѣко окогледа славата на Оня, Чийто ликъ „бѣше обезобразенъ повече, отколкото на всѣки човѣкъ, и видѣтъ Му — повече, отколкото на синоветъ човѣчески“. (Ис. 52:14.) Спасителтъ съ собствена ржка поставя на главитъ на победителитъ коронитъ на славата. Всѣки получава по една корона, която носи собственото му „ново име“ (Откр. 2:17) и надписъ „светъ Господу!“ Въ всѣка ржка бива положена победна палма и блестяща арфа. Светитъ ангели даватъ тонъ, и тогава всѣка ржка започва да движи изкусно струнитъ на арфитъ и изтръгва отъ тѣхъ приятна музика въ богати, мелодични акорди. Неизразимо блаженство изпълва всѣко сърдце, и всѣки гласъ се издига въ благодарствено славословие: „Който ни възлюби и оми отъ нашитъ грѣхове чрезъ Своята кръвъ и Който ни направи предъ Бога и Своя Отецъ царе и свещеници — Нему слава и владичество во-вѣки вѣковъ! Аминъ!“ (Откр. 1:5. 6.)

Предъ изкупеното множество лежи свѣтиятъ градъ. Исусъ разтваря широко бисернитъ порти, и спасенитъ, които сж пазили истината, влизатъ въ него. Тамъ тѣ виждатъ Божия рай, родината на Адама, когато бѣше невиненъ. И сега пакъ се чува оня гласъ,

по-благозвученъ отъ всъка музика, достигнала нъкога до ухото на смъртенъ, казвайки: Вашата борба е свършена ! „Елате вие, благословенитъ на Отца Ми, наследете царството, пригответо вамъ отъ създаване мира!“

И сега бива изпълнена молитвата на Спасителя за Неговитъ ученици: „Отче, които си Ми далъ, желая и тѣ да бждатъ съ мене тамъ, дето съмъ Азъ !“ (Йоанъ 17 : 24.) Христосъ поднася на Отца изкупа на Своята кръвъ „предъ славата си, непорочни въ радость“ (Юд. 24) и обяснява : „Ето, Азъ и децата, които Ми даде“. „Ония, които Си Ми далъ, упазихъ“. (Ис. 8 : 18 ; Йоанъ 17 : 12.) Какви чудеса на изкупителната любовъ ! Какво блаженство въ оня часъ, когато вѣчниятъ Отець, гледайки изкупенитъ, вижда Своего подобие; когато дисхармонията на грѣха е премахната, проклятието отнето и човѣшкото е отново доведено въ хармония отъ божественото!

Съ неизразима любовъ приветствува Исусъ Своитъ върни за радость на Господа съ „добре дошли!“ А радостта на Спасителя се състои въ това, че вижда въ царството на славата души, които сж спасени чрезъ Неговитъ страдания и Неговото унижение. И изкупенитъ ще участвуватъ въ тази радость, като забелязватъ между спасенитъ ония, които сж били спечелени за Христовата любовъ чрезъ тѣхнитъ молитви, тѣхната работа и тѣхнитъ жертви. Когато се събератъ около голѣмия бѣлъ тронъ, неизразима радость ще изпълва сърдцата имъ, понеже тѣ ще видятъ не само тия, които тѣ сж довели до Господа, но ще видятъ, че и тѣзи, отъ своя страна, сж довели души, а тѣзи пъкъ сж спечелили други, които сега всички, доведени въ пристанището на мира, полагатъ коронитъ си въ Исусовитъ нозе, за да Го славятъ въ безкрайнитъ времена на вѣчността.

Когато спасенитъ бждатъ приветствувани съ „добре дошли“ въ Божия градъ, ликуващъ възкликъ на поклонение процепва въздуха. Първиятъ и

вториятъ Адамъ се срѣщатъ. Божиятъ Синъ стои съ прострѣни рѣце, за да пригърне бащата на нашия родъ: сжществото, което Той сътвори, кое го съгрѣши спрямо своя Творецъ, заради чиито грѣхове Спасителятъ носи знацитъ на разпятието. Когато Ддамъ [537] познава следитъ отъ жестокитъ гвоздеи, той пада не на гърдитъ на своя Господъ, а се хвърля смирено въ Неговитъ нозе и иззиква: „Достойно, достойно е Агнето, Което е заклано!“ Нѣжно го повдига Спасителятъ и го помолва отново да погледне своята родина въ Едемъ, отъ която той тѣй дълго бѣше отстраненъ.

Следъ изпѣждането му отъ Едемъ Адамовиятъ животъ бѣше пѣленъ съ скърби; всѣки повѣхващъ листъ, всѣко жертвено животно, всѣко помрачение въ красивата природа, всѣки порокъ въ чистотата на човѣка му напомняха отново неговия грѣхъ. Страшна бѣше болката на разкаянието, когато той виждаше вземащето надмощие безбожие и когато на предупрежденията си трѣбваше да получава упрѣци, че той е причината за грѣха. Съ търпеливо смирение понасяше той почти хиляда години наказанието за престѣплението си. Той се разкайваше искрено за грѣха си, уповаваше на заслугитъ на обещания Спасителъ и умрѣ съ надежда за едно възкресение. Божиятъ Синъ поправи грѣшката на човѣка. И сега чрезъ дѣлото на изкуплението Адамъ бива отново поставенъ въ своята първа слава.

Възхитенъ отъ радостъ разглежда той дърветата, които нѣкога бѣха негово забавление, съвсемъ сжщитъ, отъ които той въ днитъ на невинността и на щастието си берѣше плодове. Той вижда лозитъ, които сж отгледали собственитъ му рѣце, сжщитъ цвѣтя, които той тѣй обичаше да отглежда. Умътъ му обхваща действителността на гледката ; той схваща, че това наистина е възстановениятъ Едемъ, много по-красивъ сега, отколкото тогава, когато бѣше изпѣденъ отъ него. Спасителятъ го отвежда до дървото на живота, откъсва чудесенъ плодъ и му

предлага да яде. Той се оглежда около себе си и вижда много членове отъ семейството си спасени въ Божия рай. Сега той слага блестящата си корона въ Исусовитъ нозе, хвърля се на гърдитъ Му и пригръща Спасителя. Той взема златната арфа и небеснитъ сводове отекуватъ триумфиращето пѣние : „Достойно, достойно, достойно е Агнето, което бѣ заклано, и пакъ живѣе!“ Адамовото семейство приглася на тази музика, и всички полагатъ коронитъ си въ нозетъ на Спасителя и се прекланятъ предъ Него въ поклонение.

Това отново съединяване виждатъ ангелитъ, които плакаха надъ падението на Адама и се радваха, когато Исусъ следъ възкресението Си се възнесе въ небето, следъ като бѣше отворилъ гроба за всички, които биха повѣрвали въ Неговото име. Сега тѣ виждатъ дѣлото на спасението завършено и се присъединяватъ въ хвалебната пѣсенъ.

[538] На кристалното море предъ трона, на онова стъклено море, което тѣй блести отъ славата Божия, като че ли е размѣсено съ огънь, стои множеството на ония, които победиха звѣра и образа му, белега му и числото на името му“. (Откр. 15:2.) На планината Сионъ стоятъ съ Агнеца 144,000 избавени отъ човѣцитъ, и иматъ Божии арфи; и чува се единъ гласъ, подобенъ на много води и като гласъ на голѣмъ грѣмъ, „гласъ на гуслари, които свирятъ на гуслитъ си“. (Откр. 14:1 — 3.) Тѣ пѣятъ една „нова пѣсенъ“ предъ трона, една пѣсенъ, която никой не може да научи, съ изключение на 144-тѣ хиляди. Това е пѣсенъта на Мойсея и на Агнеца, пѣсенъ на освобождение. Никой, освенъ 144-тѣ хиляди, не може да научи тази пѣсенъ, понеже това е пѣсенъта на тѣхната опитностъ, а никой другъ не е направилъ такава опитностъ както тѣхъ. Тѣзи сж, които следватъ Агнеца, кждето и да отиде. Тѣ, понеже сж изкупени измежду живитъ на земята, биватъ счетени като „начатъци на Бога и на Агнеца“ (Откр. 14:4). „Тѣ сж, които идатъ отъ голѣ-

мата скръбъ“; (Откр. 7:14.) Тъ сж преживѣли времето на скръбъта, едно време, каквото никога не е било на земята, откакъ живѣятъ на нея човѣци;тъ сж издържали страха въ времето на Якововата скръбъ; тъ сж устояли безъ ходатай презъ последното изливане на Божиитъ сѣдби. Но тъ сж избавени, понеже „опраха дрехитъ си и ги избѣлиха въ кръвта на Агнеца“. „И въ устата имъ лъсть се не намѣри ; тъ сж непорочни предъ престола Божий“. .Затова сж предъ престола на Бога, Комуто и служатъ денемъ и нощемъ въ Неговия храмъ; и Тоя, Който седи на престола, ще се всели въ тѣхъ“. (Откр. 14:5; 7:15.) Тъ сж видѣли, какъ земята бѣ опустошавана отъ гладъ и моръ, какъ слънцето имаше сила да измжчва човѣцитъ съ голѣмъ пекъ, и сами сж понасяли страдания, гладъ и жажда. Но сега „нѣма вече да огладнѣятъ, нито да ожаднѣятъ: тѣхъ нѣма да види слънце, и никакъвъ пекъ; защото Агнецътъ, Който е срѣдъ престола, ще ги пасе и води на живи извори водни, и Богъ ще отрие всѣка сълза отъ очитъ имъ“. (Откр. 7:16. 17.)

Презъ всички времена избранитъ на Спасителя сж били възпитавани и дисциплинирани въ училището на изпитанието. Тъ сж вървѣли на земята по тѣсни пѣтеки; тъ сж били пречиствани въ огнената пещъ на скръбъта. Заради Исуса тъ сж тѣрпѣли съпротива, умраза и клевети. Тъ сж Го следвали презъ болезнени борби; тъ сж показвали себеотрицание и сж понасяли горчиви разочарования. Отъ собствена си горчива опитностъ сж познали тѣ злото на грѣха, чиято мощъ, наказуемостъ и нещастие тѣ познаватъ, гледайки на тѣхъ съ отвръщение. Съзнанието за безкрайната жертва, принесена за тѣхното спасение, ги е смирило въ собственитъ имъ очи и е изпълнило сърдцата имъ съ благодарностъ и хвала така, както такива, които не сж падали въ грѣхъ, никога не биха могли да оценятъ това. Тъ любятъ много, защото много имъ е било простено. Тѣй като сж ста-

нали съучастници на Христовите страдания, те могат сега да вземат участие и във Неговата слава.

Божият наследници са дошли от тавански стаи, от колиби, от тъмни килии, от ешафоти, от планини, от пустини, от земни хралупи, от морски пещери. На земята „скитаха се във овчи и кози кожи, лишавани, оскърбявани и измъчвани“. (Евр. 11:37.) Милиони са слъзли във гроба, обсипани с хули, понеже упорито са отказвали да отстъпят на измамливите искания на сатана. От човешките съдилища те са били осъдени като най-лоши престъпници. Но сега Бог е съдията. (Пс. 49 : 6.) Сета земната присъда бива обърната. „Бог . . . ще снем срама от Своя народ“. „И ще ги нарекат свѣтъ народъ, изкупенъ отъ Господа“. (Ис. 25:8; 62: 12.) Той е наредилъ, „вместо пепель, да имъ се даде украшение, вмѣсто плачъ — елей на радость, вмѣсто отпадналъ духъ — славна одежда“. (Ис. 61 : 3.) Те не са вече слаби, наскърбени, разпръснати и угнетявани. Отсега нататък те ще бъдат винаги при Господа. Те стоятъ предъ трона, облѣчени във по-богати одежди, отколкото най-почитаните на земята са носили някога. Те са украсени с по-славни корони от ония, които са стояли когато и да е на челата на земни владѣтели. Дните на скръбъ и плачъ са винаги преминали. Царятъ на славата е избърсалъ слъзите от всички лица; всѣка причина за скръбъ е премахната. Развѣвайки палмови клончета, те запѣватъ високо, приятно и хармонично славословие; гласовете подхващат мелодията, докато небесните сводове заехтяват от хора : „Спасението дължимъ на нашия Богъ, Който седи на престола, и на Агнецца!“ И всички жители на небето отговарят с възклик: „Аминъ! Благословение и слава, премъдростъ и благодарение, честь и сила и могъщество на нашия Богъ во-вѣки вѣковъ!“ (Откр. 7 : 10. 12.)

Въ този животъ ние правимъ само едно начало, за да разберемъ чудесната същност на спасение-

то. Съ нашия ограниченъ разумъ ние можемъ сериозно да разглеждаме позора и славата, живота и смъртта, правдата и благодатъта, които се срѣщатъ въ кръста, и все пакъ, въпрѣки крайното напрежение, намъ липсватъ необходимитъ умствени сили, за да схванемъ тѣхното пълно значение. Дължината и ширината, височината и дълбочината на изкупителната любовъ сега ние можемъ да схващаме само неясно, Спасителниятъ планъ не ще бѣде напълно разбранъ дори и тогава, когато спасенитъ ще виждатъ, както сж виждани, и ще познаватъ, както сж познати; но презъ всички епохи на вѣчността предъ удивения и възхитенъ умъ ще се разкриватъ все нови истини. Макаръ че скърбитъ, болкитъ и искушенията на земята сж се свършили и причината за тѣхъ е отстранена, Божиятъ народъ, все пакъ, винаги ще има ясно, разбрано знание за това, какво е коствало неговото спасение. [540]

Христовиятъ кръстъ ще бѣде во-вѣки науката и пѣсньта на спасенитъ. Въ прославения Христосъ тѣ ще виждатъ разпнатия Христосъ. Тѣ никога не ще забравятъ, че Този, Чиято мощъ сътвори и поддържае неизброимитъ свѣтове въ небесното пространство, Възлюблениятъ на бога, Величеството на небето, Този, на Когото херувими и блестящи серафими съ радостъ се покланяха, се унизи, за да възвиси падналия човѣкъ; че Той понесе вината и позора на грѣха и отвъръщането на Бащиното Му лице отъ Него, докато болката за изгубения свѣтъ съкруши сърдцето Му и погуби живота Му на кръста на Голгота. Това, че Творецътъ на всички свѣтове, Отсждащиятъ участитъ на всички, можа да остави на страна славата си и отъ любовъ къмъ човѣцитъ да се смири тѣй много, винаги ще предизвиква удивлението и почитанието на вселенната. Когато тълпитъ на избавенитъ гледатъ на своя Спасителъ и въ лицето Му виждатъ вѣчната слава на Отца, когато поглеждатъ Неговия тронъ, основанъ отъ вѣки

до вѣки, и знаятъ, че царството Му не ще има край, тѣ избухватъ въ възхитителната пѣсенъ: „Достойно, достойно е Агнето, което бѣ заклано и ни примири съ Бога чрезъ собствената Си скъпоценна кръвъ!“

Тайната на кръста обяснява всички други тайни. Въ свѣтлината, която свѣти отъ Голгота, просвѣтватъ всички качества Божии, които ни изпълватъ съ страхъ и свѣнъ, красиви и привлѣкателни. Ние виждаме милость, нѣжностъ и бащинска любовъ, размѣсени съ светостъ, справедливостъ и мощъ. Докато разглеждаме величието на Наговия високъ и възвишенъ тронъ, ние виждаме характера Му въ Неговите милостиви откровения и разбираме, както никога дотогава, значението на милото име „Татко нашъ“.

Ние ще видимъ, че Безкрайниятъ по мъдростъ не е могълъ да измисли никакъвъ другъ планъ за нашето спасение, освенъ пожертвуването на Своя Синъ. Наградата за тази жертва е радостъта, да види земята населена отъ избавени, свети, щастливи и безсмъртни сжщества. Резултатътъ отъ борбата на нашия Спасителъ съ силитъ на тъмнината е радостъта на спасенитъ, която се отеква презъ вѣковетъ за прослава на Бога. А цената на всѣка душа е тѣй голѣма, че Богъ е обезщетенъ чрезъ платената цена, и самъ Христосъ изпитва удовлетворение, когато вижда ;плодоветъ на Своята велика жертва.

[541]

Епизод 41—Запустяването на земята.

„Нейните гръхове стигнаха до небето, и Богъ си спомни неправдите ѝ . . . Съ чашата, съ която ви черпъше, почерпете я двойно. Колкото се е прославила и живѣла разкошно, толкова мъжа и скърбъ ѝ върнете ; понеже тя казва въ сърдцето си : седя като царица, вдовица не съмъ и скърбъ нѣма да видя. Затова въ единъ день ще ѝ се струпатъ поразитъ : смъртъ, жалостъ и гладъ, и ще бжде изгорена въ огънь, защото силенъ е Господъ Богъ, Който я съди. Ще я оплачатъ и ще ридаятъ за нея земните царе, които сж блудствували съ нея и живѣли разкошно, кога видятъ дима отъ изгарянето ѝ, като стоятъ надалечъ отъ страхъ предъ нейните мъжи и казватъ : горко ти, горко ти, велики граде Вавилоне, граде силни, защото въ единъ часъ дойде твоята осжда !“

„Търговците земни разбогатѣха отъ голѣмия ѝ разкошъ . . . ще застанатъ надалечъ отъ страхъ предъ мъжитъ ѝ, като плачатъ, ридаятъ и казватъ : горко ти, горко ти, граде велики, облѣченъ въ висонъ, порфира и багреница, украсенъ съ злато, драгоценни камъни и бисери, защото въ единъ часъ пропадна толкова голѣмо богатство !“ (Откр. 18: 5-10. 3. 15—17.)

Такива сж поразитъ, които ще постигнатъ Вавилонъ въ днитъ на посещенияето чрезъ Божия гнѣвъ. Тя е препълнила мърката на своята неправда, времето ѝ е дошло, назрѣла е за унищожение.

Когато Божиятъ гласъ премахне пленничеството на Своя народъ, това ще бжде едно страшно пробуждане за ония, които въ борбата на живота сж изгубили всичко. Презъ благодатното време тѣ бѣха заслѣпени отъ сатанинскитъ измами и оправдаваха

[542]

гръховния си животъ. Богатитъ парадираха съ преимуществата си предъ малцината облагодетелствувани, макаръ че сж спечелили богатствата си чрезъ престъпване на Божия законъ. Тъ сж пренебрегвали да хранятъ гладнитъ, да обличатъ голите, да постъпватъ справедливо и да обичатъ милость. Тъ сж се старали да възвишаватъ себе си и да спечелятъ почитъта на съчовъцитъ си. Но сега тъмъ е отнето всичко, което ги е правило голъмци, и тъ стоятъ разголени и беззащитни. Тъ гледатъ съ ужасъ на разрушението на идолитъ имъ, които тъ предпочитаха предъ Твореца си. Тъ сж продали душитъ си за земни богатства и радости, а не сж се стремили да богатъятъ въ Бога. Резултатътъ е : животътъ имъ е едно поражение ; удоволствията имъ сж се обърнали въ жлъчка (горестъ), съкровищата имъ въ гнилость. Всичко, което сж спечелили презъ живота си, бива отнето въ единъ мигъ. Тъ оплакватъ разрушението на къщитъ си, разпръсването на натрупаното имъ злато и сребро. Но тъхнитъ оплаквания заглъхватъ отъ страхъ, че сами тъ ще трѣбва да погинатъ заедно съ идолитъ си.

Безбожнитъ биватъ изпълнени съ разкаяние, не заради гръховното си пренебрегване на Бога и на съчовъцитъ си, но защото Богъ е победилъ. Тъ се оплакватъ за тъзи последици, но не се разкайватъ заради безбожието си. Тъ не биха оставили неизползвано срѣдство, за да победятъ, ако можеха.

Свѣтътъ вижда тъкмо човъцитъ, които той е подигравалъ и осмивалъ, и които е искалъ да погуби, да минаватъ невредими презъ болести, бури и земетресения. Оня, Който за престъпващитъ закона Му е пояждащъ огънь, е сигурна закрила на народа Си.

Проповѣдникътъ, който е жертвувалъ истината, за да си спечели благоволенieto на човъцитъ, сега разбира характера и влиянието на живота си. Става явно, че едно всезнаещо око го е следило, кога-

то е стоялъ на амвона, когато е вървѣлъ по улицитѣ или когато се е срѣщалъ при различни обстоятелства въ живота съ човѣцитѣ. Всѣко вълнение на душата, всѣки написанъ редъ, всѣка изказана дума, всѣко дѣло, чрезъ които човѣцитѣ сж бивали приспивани въ фалшива сигурностъ, сж били разпрѣснати семена, и той вижда жетвата отъ тѣхъ въ нещастнитѣ, изгубени души около него.

Господь казва: „И лѣкуватъ лекомислено раната на дѣщерята на Моя народъ, думайки: „миръ миръ! а миръ нѣма“. „Съ лѣжа разтѣжвате сърдцето на праведника, което азъ не искахъ да разтѣжвамъ, и подѣржате рѣцетѣ на беззаконника, та той да се не обърне отъ порочния си пѣтъ и да не запази живота си“. (Йер. 8: 11 ; Йез. 13:22.)

„Горко на пастиритѣ, които погубватъ и разпрѣсватъ овцитѣ на Моето паство ! . . . Ето, Азъ ще ви накажа за злитѣ ви деяния, казва Господь“. „Ридайте, пастири, и стенете, и посипете се съ пепель, вожди на стадого; защото се изпълниха днитѣ ви, за да бждете заклани и разпилѣни... И не ще има убѣжище за пастиритѣ и спасение — за вождитѣ на стадото“. (Йер. 23 : 1. 2 ; 25 : 34. 35.)

Проповѣдници и народъ виждатъ, че не сж подѣржали правилни отношения съ Бога. Тѣ съзнаватъ, че сж упорствували противъ автора на справедливия законъ. Тѣхното неуважаване божественитѣ предписания е дало поводъ на хиляди за зло, разпри, умраза и неправда, докато земята се е обърнала въ едно обширно поле на борби, въ едно блато на гибель. Такава гледка лежи сега предъ ония, които отхвърлиха истината и подѣржаха заблудата. Никой езикъ не може да изрази копнежа, който непослушнитѣ и невѣрнитѣ изпитватъ за онова, което зави-
наги сж изгубили: за вѣчния животъ. Човѣци, които сж бивали уважавани отъ свѣта заради дарбитѣ и красноречието имъ, сега виждатъ тѣзи нѣща въ истинската имъ свѣтлина. Тѣ съзнаватъ, какво сж из-

[543]

действували чрезъ престѣпленията си, хвърлятъ се въ нозетъ на ония, чиято вѣрность тѣ сѣ презирали и подигравали, и признаватъ, че Богъ ги е обичалъ.

Народътъ вижда, че е билъ измаменъ. Единъ обвинява други, че той го билъ въвелъ въ погибель; обаче всички струпватъ най-горчивото осъждение върху проповѣдниците. Невѣрни пастири сѣ предсказвали приятни нѣща, карали сѣ слушателитѣ си да отхвърлятъ Божия законъ и да преследватъ ония, които сѣ искали да го пазятъ свето. Въ своето отчаяние сега тѣзи учители изповѣдватъ предъ свѣта своето измамническо дѣло. Тѣлпата се изпълва съ яростъ. „Ние сме изгубени!“ вика тя, „и вие сте причината за нашата погибель!“ И тя се обръща противъ фалшивитѣ пастири. Тѣкмо тия, които най-много сѣ се възхищавали отъ тѣхъ, ще изговарятъ най-ужаснитѣ проклятия надъ тѣхъ. Сѣщитѣ рѣще, които нѣкога сѣ ги увѣнчавали съ лаврови вѣнци, ще се повдигнатъ да ги погубятъ. Мечоветѣ, които трѣбваше да погубятъ Божия народъ, сега се употребяватъ, за да унищожатъ неговитѣ врагове. Навсѣкѣде владѣе борба и кръвопролитие.

„Шумътъ ще достигне земнитѣ краища, защото Господъ се бори съ народитѣ; Той ще се сѣди съ всѣка плътъ; нечестивитѣ ще предаде на мечъ“. (Йер. 25:31.) Шестъ хиляди години е продължавала голѣмата борба. Божиятъ Синъ и Неговитѣ небесни пратеници сѣ се борили противъ силата на злото, за да предупреждаватъ, освѣтляватъ и спасяватъ човѣцитѣ. И сега всички сѣ взели своето решение; безбожнитѣ сѣ се напълно пресѣединили къмъ сатана въ борбата противъ Бога. Дошло е времето, Богъ да възстанови авторитета на потѣпкания Си законъ. Сега борбата става не само съ сатана, но и съ човѣци. „Господъ се бори съ народитѣ“, „нечестивитѣ ще предаде на мечъ“.

Знакътъ на освобождението е отпечатанъ върху ония, „които скърбятъ, които въздишатъ за всички

гнусотии“. Сега излиза ангелът на смъртта, който въ видението на Йезекииля е представен чрез въоръжения съ смърто- носни оръжия мъже, които получавитъ заповѣдта: „Убивайте; нека вашето око не жали, и не щадете; старецъ, момъкъ и девица, младенецъ и жени бийте до смъртъ, ала не закачайте ни едного човѣка, който има знакъ, и почнете отъ Моето светилище!“ Пророкътъ казва; „И почнаха тѣ отъ тия старейшини, които бѣха предъ Дома“. (Йез. 9:1—6.) Дѣлото на унищожението започва отъ ония, които претендираха да сж духовни пастири на народа. Фалшивитъ пазачи сж първитъ, които трѣбва да паднатъ. Никой не бива съжаленъ, никой — пощаденъ. Мъже, жени, девици и деца биватъ заедно погубени.

„Господь излиза отъ жилището Си, да накаже жителитъ земни за тѣхното беззаконие“. (Ис. 26:21.) „И ето какво ще бжде поражението, съ което Гоатодь ще порази всички народи, които сж воювали противъ Йерусалимъ: тѣлото на всѣкиго ще изхилѣе, докато той стои още на нозетъ си, и очитъ му ще се стопятъ въ дълбнатинитъ си, и езикътъ му ще изсъхне въ устата му. Въ оня день ще произлѣзе между тѣхъ голѣмо смущение отъ Господа, тѣй че единъ ще хване ржката на друго и ще повдигне ржката му противъ ржката на ближния му“. (Зах. 14:12. 13.) Въ бѣсната борба на тѣхнитъ собствени жестоки страсти и чрезъ ужасното изливане на неразмѣсения Божий гнѣвъ падатъ безбожнитъ жители на земята: свещеници, началници и народъ, богати и бедни, висши и низши. „И въ оня день поразени отъ Господа ще има отъ единия край на земята до другия; тѣ не ще бждатъ оплакани, нито прибрани и погребени; ще бждатъ торъ по земното лице“. (Йер. 25:33.)

При Христовото идване безбожнитъ по цѣлата земя ще бждатъ изтрѣбени, поядени отъ Духа на Неговата уста и унищожени чрезъ явлението на Неговата слава. Христосъ взема Своя народъ въ Божия гра-

дъ, и на земята нѣма вече никакви жители. „Ето, Господъ унищожава земята и я прави неплодна; измѣня вида ѝ и разпрѣсква живѣещитѣ по нея“. „Земята е опустошена до край и е съвсемъ разграбена, защото Господъ изрече това слово“. „Защото тѣ престѣпиха законитѣ, измѣниха устава, нарушиха вѣчния заветъ. Затова проклетие пояжда земята, и жителитѣ ѝ тѣрпятъ наказание; затова сж изгорени обитателитѣ земни“. (Ис. 24:1. 3. 5. 6.)

Цѣлиятъ свѣтъ изглежда като една пустиня. Развалини отъ разрушенитѣ отъ земетресения градове и села, изкоренени дървета, груби, изхвърлени отъ морето или изтрѣгнати отъ самата земя скали лежатъ разпрѣснати по повърхността, докато зѣщи пропасти отбелязватъ мѣстата, кждето планинитѣ сж били изтрѣгнати отъ основитѣ имъ.

[545] Сега се извършва събитието, на което последната тържествена церемония въ деня на умилостивението бѣше сѣнка. Следъ като службата въ Светая светихъ бѣше привършена и израилевитѣ грѣхове бѣха отстранени отъ светилището чрезъ кръвта на умилостивителната жертва, предъ Господа биваше доведенъ единъ живъ козелъ; и въ присѣтствието на народа първосвещеникътъ изповѣдваше „надъ него всички беззакония на синоветѣ Израилеви, всичкитѣ имъ престѣпления и всичкитѣ имъ грѣхове“ и ги полагаше върху главата на живия козелъ. (Лев. 16:21.) По сѣщия начинъ, когато службата въ небесното свѣтилище бжде привършена, въ присѣтствието на Бога и на светитѣ ангели и на множеството спасени грѣховитѣ на Божия народъ ще бѣдатъ натоварени на сатана; той ще бжде обявенъ виновенъ за всичкото зло, което е причинилъ. И както свободниятъ козелъ биваше изпжденъ въ една ненаселена страна, тѣй и сатана ще бжде заточенъ на запусѣлата земя, въ една ненаселена, празна пустиня.

Писателят на Откровението предсказва заточението на сатана, както и състоянието на хаосъ и запустение, въ което ще бжде поставена земята, и обяснява, че това състояние ще трае хиляда години. Следъ описанието на събитията при пришествието на Господа и на погинването на безбожнитъ, пророчеството продължава: „Видѣхъ, че отъ небето слизаше ангелъ, който имаше ключа на бездната и голѣма верига въ рѣцетъ си ; той хвана змея, древната змия, която е дяволъ и сатана — и го свърза за хиляда години; следъ това го хвърли въ бездната и го заключи, като тури печатъ върху му, за да не прелъсти вече народитъ до свършека на хилядата години, следъ което той трѣбва да бжде пуснатъ за малко време“. (Откр. 20 : 1 — 3.)

Че изразътъ „бездна“ означава земята въ едно състояние на хаосъ и тъмнина, се вижда ясно отъ други текстове отъ Писанието. Относно състоянието на земята „въ началото“ библейскиятъ докладъ казва : „А земята бѣше безвидна и пуста ; тъмнина се разстилаше надъ бездната“. (Бит. 1:1.) Предсказанието ни учи, че земята ще бжде възвърната поне наполовина въ това състояние. Относно великия денъ на Бога пророкъ Йеремия обяснява: „Гледамъ земята — и ето, тя е разорена и пуста, — и небесата, и нѣма на тѣхъ свѣтлина. Гледамъ планинитъ — и ето, тѣ трелерятъ, и всички хълмове се клатятъ. Гледамъ — и ето, нѣма човѣкъ, и всички небесни птици съ отлетѣли. Гледамъ — и ето. Кармилъ е пустиня, и всичкитъ му градове съ съсипани“. (Йер. 4:23—27.)

Тукъ трѣбва да бжде въ течение на хиляда години родината на сатана и на неговитъ зли ангели. Ограниченъ на земята, той не ще има достъпъ до другитъ свѣтове, за да искушава и прелъстя ония, които никога не съ падали въ грѣхъ. Въ този смисълъ той е свързанъ: не е останалъ никой, върху когото той да упражнява мощта си. Той е напълно откъснатъ

отъ дѣлото на измама и гибель, което толкова много столѣтия е било неговата единствена радостъ.

Виждайки това време на провалянето на сатана, пророкъ Исаия се провиква: „Какъ падна ти отъ небето, деннице, сине на зората! Разби се о земята ти, който тъпчеше народитъ. А въ сърдцето си думаше : ще възлѣза на небето и ще издигна престола си погоре отъ Божиитъ звезди и... ще бѣда подобенъ на Всевишния. Но ти си сваленъ въ ада, въ дима на преизподнята. Които те виждатъ, вглеждатъ се въ тебе, думатъ си за тебе : този ли е човѣкътъ, който земя разклащаше, царства раздрусваше, вселенната въ пустиня обърна, разрушаваше градоветъ и пленницитъ си не отпущаше по домоветъ имъ?“ (Ис. 4:11 — 17.)

Въ течение на шестъ хиляди години сатанинското дѣло на упорство правѣше свѣта да трепери. Той е, който „вселенната въ пустиня обърна и разрушаваше градоветъ“. И той „не отпущаше“ плененитъ отъ него. Шестъ хиляди години неговата тъмница е задържала Божия народъ, и той би го задържалъ тамъ вѣчно; Но Христосъ разкъса връзкитъ и освободи пленницитъ.

Дори самитъ безбожни сѣ сега вѣнъ отъ властѣта на сатана; и самъ той съ злитъ ангели може да види действието на проклятието, което грѣхътъ донесе. „Всички царе на народитъ, всички почиватъ съ честь, всѣкой въ своята гробница; а ти си захвърленъ вѣнъ отъ гробницата си, като захвърленъ клонъ . . . нѣма да се съединишъ съ тѣхъ въ гроба; защото ти разори земята си, уби народа си“. (Ис. 14: 18—20.)

Въ течение на хиляди години сатана ще обикаля по запустената земя, за да гледа последицитъ отъ своя бунтъ противъ Божия законъ. Презъ това време той страда извънредно много. Отъ неговото падение насамъ животътъ му на непрекъснатата измама е пренебрегвалъ размислянето; но сега, лишенъ отъ силата си, нему остава само още, да разглежда

ролята, която той е игралъ, откакъ най-напредъ се опълчи противъ управлението на Небето, и съ трепетъ и ужасъ поглежда той напредъ къмъ страшно-то бъдеще, когато ще трѣбва да страда заради злитѣ си дѣла и да бжде наказанъ заради грѣховетѣ, които е причинилъ.

На Божия народъ затворничеството на сатана ще донесе радостъ и ликуване. Пророкътъ казва: „И въ оня день, кога Господъ те отърве отъ скръбъта ти, отъ страха и отъ тежкото робство, подъ което бѣше заробенъ, ти ще подѣемешъ победна пѣсенъ противъ вавилонския царъ (който тукъ представлява сатана) и ще кажешъ: какъ изчезна мжчительтъ — пресече се тиранията! Господъ съкруши жезъла на нечестивцитѣ, скиптѣра на владѣтелитѣ, който яростно поразяваше народитѣ съ неотвратни удари, гнѣвно владѣеше надъ племената съ неудържимо гонение“. (Ис. 14 : 3-6.)

[547]

Презъ хилядата години между първото и второто въз-кресение се извършва сждѣтъ надъ безбожнитѣ. Апостолъ Павелъ посочва на този сждѣ като на едно следваще следъ Христовото идване събитие. „Прочее, за нищо не сждете преди времето, докле не дойде Господъ, Който и ще изнесе на ви-делина тайнитѣ на мрака и ще извади на яве намѣренията на сърдцето“. (1 Кор. 4 : 5.) Даниилъ обяснява, че когато Стариятъ по дни дойде, „сждѣ биде даденъ на светиитѣ на Всевишния“. (Дан. 7 : 22.) По това време праведнитѣ управляватъ като царе и свещеници Божии. Йоанъ обяснява въ Откровението: „И видѣхъ престоли и седналитѣ на тѣхъ, на които бѣ дадено да сждятъ“. „А тѣ ще бждатъ свещеници на Бога и на Христа и ще царуватъ звездно съ Него хиляда години“. (Откр. 20 : 4. 6.) По това време, както Павелъ е предсказалъ, „светиитѣ ще сждятъ свѣта“. (1 Кор. 6 : 2.) Тѣ, заедно съ Христа, ще сждятъ безбожнитѣ, като сравняватъ дѣлата имъ съ книгата на закона, Библията, и решаватъ всѣки случай споредъ извършенитѣ

презъ живота дъла. Тогава наказанието, което безбожните тръбва да претърпятъ, бива отмърено споредъ дълата имъ и се отбелязва срещу имената имъ въ книгата на смъртъта.

И сатана и ангелитъ му ще бждатъ съдени отъ Христа и Неговия народъ. Павелъ казва: „Не знаете ли, че ангели ще съдимъ?“ (1 Кор. 6:3.) А Юда обяснява: „Ангелитъ пъкъ, които не упазиха своето началничество, а напуснаха жилището си, запази въ вѣчни окови, въ мракъ за съда на великия день“. (Юда 6.)

Въ края на хилядата години ще стане второто възкресение. Тогава безбожните ще бждатъ събудени отъ смъртъта и ще се явятъ предъ Бога, за да се извърши надъ тяхъ писаниятъ съдъ. Тъй писателтъ на Откровението, следъ като е описалъ възкресението на праведните, казва: „Останалитъ пъкъ отъ умрѣлитъ не оживѣха, докле не свършиха хилядата години“. (Откр. 20:5.) А Исая обяснява относно безбожните, че тѣ ще бждатъ събрани наедно като затворници въ трапъ, ще бждатъ заключени въ тъмница, и следъ много дни ще бждатъ наказани“. (Ис. 24 : 22.)

[548]

Епизод 42—Краятъ на борбата.

Въ края на хилядата години Христосъ идва пакъ на земята. Спасенитъ и множество ангели го придружаватъ. Докато слиза въ страшно величие, Той заповѣдва на безбожнитъ мъртви да станатъ, за да получатъ присждата си. Тъ излизатъ, едно огромно множество, неизброими, като пѣсъка на морето. Какъвъ контрастъ съ ония, които бѣха възкресени при първото възкресение! Праведнитъ бѣха облѣчени въ безсмъртна младостъ и красота ; безбожнитъ носятъ следитъ на болестъта и смъртъта.

Всѣко око на огромното множество вижда славата на Божия Синъ, и тѣзи безбожни тълпи извикатъ единогласно: „Благословенъ Идециятъ въ името Господне!“ Не отъ любовъ къмъ Исуса произлиза този викъ ; силата на истината изтрѣгва принудително тѣзи думи отъ непокорнитъ уста. Каквито сж влѣзли въ гробоветъ си, такива и излизатъ отъ тѣхъ безбожнитъ, съ сжщата вражда противъ Христа, съ сжщия духъ на бунтъ. Тѣмъ не се дава вече ново благодатно време, въ което да могатъ да поправятъ грѣшкитъ на миналия си животъ. Чрезъ това нищо не би било спечелено. Животътъ имъ, пълненъ съ престѣпления, не е смекчилъ сърдцата имъ, и тѣ, ако имъ се дадѣше второ благодатно време, биха го прекарвали сжщо както първото, въ презиране на Божиитъ заповѣди и въ опълчване противъ Бога.

Христосъ слиза на Елеонската планина, откъдето Той следъ възкресението Си се възнесе на небето и където ангелитъ повториха обещанието за Неговото завръщане. Пророкътъ казва: „И ще дойде Господъ, Богъ мой, и всички светии съ Него“. „И ще застанатъ нозетъ Му въ оня день на Елеонската планина, която

е предъ лицето на Йерусалимъ къмъ изтокъ. И ще се разцепи презъ срѣдата Елеонската планина ...съ твърде голѣма долина“. „И Господъ ще бжде царъ надъ цѣла земя : въ него день Господъ ще бжде единъ, и името Му — едно“. (Зах. 14:4. 5. 9.) Когато Новиятъ Йерусалимъ въ своя ослѣпителенъ блѣсъкъ слѣзе отъ небето, той се установява на очистеното и приготвено за приемъ мѣсто, и Христосъ, народътъ Му и ангелитѣ влизатъ въ свѣтия градъ.

[549]

Сега сатана отново се приготвя за последната мощна борба за върховно владичество. Докато бѣше лишенъ отъ властѣта си и откъснатъ отъ дѣлото си на измама, князътъ на злото бѣше нещастенъ и сломенъ; щомъ, обаче, безбожнитѣ мъртви бждатъ събудени и той види на страната си огромното множество, неговата надежда отново се съживява и той решава да не се отказва отъ голѣмата борба. Той иска да призове подъ своето знаме всички множества на изгубенитѣ и да се опита чрезъ тѣхъ да постигне плановатѣ си. Безбожнитѣ сж пленници на сатана. Чрезъ отхвърлянето на Христа тѣ сж приели владичеството на упорствуващия бунтовникъ. Тѣ сж готови да приематъ предложенията му и да изпълняватъ заповѣдитѣ му. Вѣренъ на по-раншната си хитростъ, той не се явява като сатана. Той твърди, че той е князътъ, законниятъ собственикъ на свѣта, комуто незаконно е било отнето наследството. Той се представя на своитѣ обезумѣли подчинени като спасителъ и ги увѣрява, че неговата мощъ ги е извела изъ гробоветѣ имъ и че сега той намѣривалъ да ги освободи отъ най-жестоката тирания. Тѣй като Христосъ се е отдалечилъ, сатана върши чудеса, за да подкрепя твърденията си. Той прави слабитѣ силни и въоду-шевява всички съ своя духъ и съ своята дееспособностъ. Той предлага да ги поведе срещу лагера на светиитѣ и да завзематъ Божия градъ. Въ враждебно ликуване посочва той неизброимитѣ милиони, възкресени отъ мъртвитѣ, и заявява, че като

тѣхенъ водителъ той билъ напълно въ състояние да завладѣе града и отново да спечели трона и царството си.

Между онова огромно множество има много отъ дъл-гоживотното поколѣние отъ днитѣ преди потопа; човѣци съ едра тѣлесна конструкция и съ огромнѣнь умъ, които, изоставяйки се на властта на паднали ангели, сж посвещавали всичкитѣ си способности и знания на себевъзвишението ; човѣци, които чудни дѣла на изкуство сж карали свѣта да боготвори дарбитѣ имъ, обаче чиято жестокостъ и злонамѣрени изобретения, тѣй като опетниха земята и поквариха Божия образъ, дадоха поводъ на Господа да ги изкорени завинаги отъ Своето творение. Тамъ между тѣхъ сж царе и полководци, които сж побеждавали народи, храбри мъже, които никога не сж изгубили сражение, горди, славолюбиви войници, чието приближаване е карало царствата да треперятъ. Смъртъта не ги е промѣнила. Излѣзли отъ гроба, тѣ подхващатъ течението на мисълъта си тѣкмо отъ тамъ, където е било прекъснато. Жаждата за завоевание ги владѣе сжщо както тогава, когато сж паднали.

Сатана се съветва съ своитѣ ангели и после съ тѣзи царе, владѣтели и силни мъже. Тѣ разглеждатъ силата и множеството на своята страна и заявяватъ, че множеството въ града въ сравнение съ тѣхното е малко, и че то може да бжде победено. Тѣ съставятъ планове, за да завладѣятъ богатствата и славата на Новия Йерусалимъ. Веднага всички започватъ да се приготвятъ за борбата. Способни техници приготвяватъ военни орждия. Военни полководци, известни по своитѣ успѣхи, нареждатъ множеството воинствени мъже въ баталиони и полкове.

Най-после се дава заповѣдь за настѣпление, и неизброимото множество се подвижва напредъ, една войска, каквато никога никой отъ земнитѣ владѣтели не е командвалъ, съ която не могатъ да се сравня-

[550]

тъ дори и съединенитѣ сили на всички епохи, откакъ сж започнали войни на земята. Сатана, най-мощниятъ воинъ, предводителствува авангарда, и неговитѣ ангели събиратъ войскитѣ си за тази последна борба. Царе и войници заобикалятъ сатана, и множеството следва въ голѣми отряди, всѣки подъ началството на свой опредѣленъ полководецъ. Съ военна точностъ се движатъ стѣстенитѣ редици по поуканата и неравна повърхнина на земята къмъ Божия градъ. По заповѣдь на Исуса портитѣ на Новия Йерусалимъ се затварятъ и пълчищата на сатана заобикалятъ града и се приготвятъ за настѣпление.

Но сега Исусъ отново се явява предъ лицето на неприятелитѣ. Високо надъ града, върху една основа отъ блестящо злато, се издига единъ величественъ и възвишенъ тронъ. На този тронъ седи Божиятъ Синъ, заобиколенъ отъ поданицитѣ на Своего царство. Никой езикъ, никое перо не може да опише величественостъта и благородството на Христа. Славата на вѣчния Отецъ обгрѣща Неговия Синъ. Блѣсъкътъ на Неговото присѣствие изпълва Божия градъ, разлива се до извѣнъ портитѣ и изпълва цѣлата земя съ лжчистъ блѣсъкъ.

Близо до трона стоятъ тия, които нѣкога ревностно сж подпомагали дѣлото на сатана, които, обаче, като главни, извадени отъ огъня, сж последвали своя Спасителъ съ дълбока, сърдечна преданностъ. До тѣзи се намиратъ ония, които всрѣдъ измама и невѣрие сж развили единъ съвършенъ християнски характеръ, почитали сж Божия законъ, когато християнскиятъ свѣтъ го е обявявалъ за невалиденъ и нищоженъ, и милионитѣ отъ всички вѣкове, които заради вѣрата си сж претърпѣли мъченичество. Осенъ това тукъ е голѣмо множество народъ, което никой не можеше да преброи — отъ всички колѣна и племена, народи и езици; тѣ стояха предъ престола и предъ Агнеца, облѣчени въ бѣли дрехи и съ палмови вѣйки въ рѣце“. (Откр. 7 : 9) Тѣхната бор-

ба е свършена, постигнали сж победа. Тъ сж бѣгали до границата и сж получили наградата. Палмовата вѣйка въ ржката имъ е символъ на тѣхната победа, бѣлата дреха е знакъ на непорочната Христова правда, която сега е тѣхна.

[551]

Спасенитѣ запѣватъ една хвалебна пѣсень, която се разнася по цѣлия небосводъ и отглася: „Спасението дѣлжимъ на нашия Богъ, Който седи на престола, и на Агнеца!“ И ангели и серафими присѣдиняватъ гласоветѣ си съ благоговѣние. Следъ като спасенитѣ сж видѣли силата и злобата на сатана, тѣ съзнаватъ, както никога по-рано, че никоя друга сила, освенъ тази на Божия Синъ, не би могла да ги направи победители. Въ цѣлото блестящо множество не се намира никой, който самъ да си припише избавлението, като да е той самъ победителъ съ собствена сила и превъзходство. Нищо не се казва за онова, което тѣ сж извършили или пострадали ; а главно-то съдържание на всѣка пѣсень, основниятъ тонъ на всѣки хоръ е: Спасението дѣлжимъ на нашия Богъ и на Агнеца!

Въ присѣтствието на събранитѣ жители на земята и на небето се извършва окончателно коронясване на Божия Синъ. Тогава, облѣченъ въ най-високо величие и мощъ, Царьтъ на царетѣ изговаря присждата надъ бунтовницитѣ противъ Неговото управление и отадава справедливото на ония, които сж престѣпвали закона Му и сж угнетявали народа Му. Божиятъ пророкъ казва: „И видѣха голѣмъ бѣлъ престолъ, и седналия на него, отъ Чието лице побегна земята и небето, и за тѣхъ се мѣсто не намѣри. Следъ това видѣхъ мъртвитѣ, малки и голѣми, да стоятъ предъ Бога; отвори се книги ; отвори се и друга книга — книгата на живота; и сждени бѣха мъртвитѣ по записаното въ книгитѣ, споредъ дѣлата си“. (Откр. 20: 11. 12.)

Щомъ книгитѣ бждатъ отворени и Исусовото око погледне безбожнитѣ, тѣ съзнаватъ всѣки грѣхъ,

който нѣкога сж извършили. Тѣ виждатъ, кжде тѣх-ниятъ кракъ се е отклонилъ отъ пътеката на чистотата и свѣтостъта, колко далеко сж ги довели гордостъта и упорството имъ въ престѣпването на Божия законъ. Съблазнителнитъ искушения, които тѣ доброволно сж подхранвали въ грѣхъ, благословенията, съ които сж злоупотрѣбвали, презирането на Божиитъ пратеници, отхвърленитъ предупреждения, проявитъ на милость, които безрезултатно сж били отблъсквани отъ тѣхнитъ непокаяни сърдца, — всичко застава предъ тѣхъ като написано съ огнени букви.

[552] Надъ трона се вижда кръстътъ; и като на калейдоскопъ се представятъ случаитъ на искушението и на падението на Адама и следващитъ една следъ друга стѣпки въ великия изкупителенъ планъ. Христовото рождение въ унижение, простотата и послушанието на Неговата младость, кръщението Му въ Йорданъ, постътъ и искушението въ пустинята; неговитъ публични поучения, които разкриха на човѣцитъ скѣпоценнитъ благословения на небето, увѣнчанитъ съ дѣла на любовъ и състрадание дни и ноцитъ на молитва и бдение въ усамотението на планинитъ; нападкитъ на завистъта, умразата и злобата, като отплата за Неговитъ благодеяния; страшната, тайнствена душевна борба въ Гетсимания подъ угнетителното бreme на грѣховетъ на цѣлия свѣтъ; предаването Му въ рѣцетъ на тѣлпата убийци; страшнитъ събития на онази ужасна нощъ, несъпротивляващиятъ се пленникъ, изоставенъ отъ най-любимитъ Си ученици, влаченъ насилнически по улицитъ на Йерусалимъ; Божиятъ Синъ, представенъ на Анна отъ ликуващитъ човѣци, изведенъ предъ сѣда въ палата на първосвещеника, въ сѣда на Пилата и предъ страхливия и жестокъ Иродъ; осмиванъ, хуленъ, бичуванъ, измѣчванъ, най-после осѣденъ на смъртъ — всичко това бива живо представено.

И тогава на треперящата тълпа биватъ открити последнитъ събития: тихиятъ Страдалецъ по пътя къмъ Голгота, Небесниятъ Князъ на кръста, високомърнитъ свещеници и хулещата тълпа, подиграващи се съ Неговата предсмъртна борба ; свърхестествената тъмнина; треперенето на земята, откъснатитъ скали, отворенитъ гробове, които характеризираха момента, когато Изкупителътъ на свѣта предаваше живота Си.

Ужасната драма се явява точно такава, каквато е била. Сатана, ангелитъ му и подчиненитъ му нѣматъ сила да се отвърнатъ отъ картината на собственитъ си дѣла. Всѣки участващъ си спомня за онова, което е вършилъ. Иродъ, който заповѣда да избиятъ невиннитъ деца въ Витлеемъ, за да погуби Царя Израилевъ ; скверната Иродиада, чиято грѣшна душа бѣ опетнена съ кръвта на Йоанъ Кръстителя ; Пилатъ, слабиятъ робъ на обстоятелствата ; подиграващитъ се войници ; свещеницитъ и началницитъ и бѣснуващата тълпа, която викаше : „Кръвта Му нека бѣде върху насъ и върху чадата ни !“ (Мат. 27 : 25) — всички съзнаватъ огромността на вината си. Напразно се опитватъ тѣ да се скриятъ отъ божественото величие на Неговото надминаващо слънцето по блѣсъкъ лице, докато спасенитъ полагатъ коронитъ си до нозетъ на Спасителя, викайки: „Той умрѣ за мене!“

Между спасената група сж Христовитъ апостоли, храбриятъ Павелъ, пламенниятъ Петъръ, възлюбениятъ и любящиятъ Йоанъ и тѣхнитъ върни братя, а съ тѣхъ и голѣмото множество мъченици, докато отвънъ зиждетъ, заедно съ всичко нечисто и отвратително, стоятъ ония, отъ които тѣ сж били преследвани, затваряни и избивани. Тамъ е Неронъ, чудовището на жестокостта и пороцитъ ; той вижда радостта и възвишението на ония, които нѣкога избиваше мъченически, забавлявайки се съ тѣхния безграниченъ страхъ. Тамъ е и неговата майка, за да види

последниците отъ соб-ственото си дѣло, да види, какъ лошитѣ качества, които тя е предала на сина си, и насърдчаванитѣ и развивани чрезъ нейното влияние и примѣръ страсти сж принесли плодове на погибель, които правѣха свѣта да потръпва.

Тамъ се намиратъ папски свещеници и прелати, които претендираха, че сж Христови посланици, и все пакъ си слу-жеха съ клади, тъмници и мъченически колове, за да насилватъ съвѣститѣ на Божиитѣ чада. Тукъ сж гордитѣ папи, които се възвишаваха надъ Бога и се одързостиха да промѣнятъ закона на Всевишния. Онѣзи мними черковни отци иматъ да отдадатъ смѣтка на Бога, отъ която много биха искали да бждатъ освободени. Твърде късно виждатъ тѣ, че Всезнаещиятъ ревнува за закона Си и не оставя никого ненаказанъ. Тѣ узнаватъ, че Христосъ поставя благо на Своя народъ наравно съ Своето лично благо и разбиратъ значението на думитѣ Му: „Доколкото сте сторили това на едного отъ тия Мои най-малки братя, Мене сте го сторили“. (Мат. 25: 40.)

Цѣлиятъ безбоженъ свѣтъ стои предъ Божиитѣ граници подъ обзинението за държавна измѣна срещу управлението на Небето ; Никой не се защитава ; тѣ нѣматъ никакво извинение, и надъ тѣхъ се изговаря присжда за вѣчна смъртъ.

Сега на всички става ясно, че заплатата на грѣха не е благородна независимостъ и вѣченъ животъ, а робство, пропадане и смъртъ. Безбожнитѣ виждатъ, какво сж изгубили чрезъ своя животъ на съпротива. Високо възвишената и вѣчна стойностъ на славата е била презрѣна отъ тѣхъ, когато имъ е била предлагана ; а какъ желателна имъ се вижда тя сега! „Всичко това“, вика изгубената душа, „азъ бихъ могла да имамъ; но азъ предпочетохъ да отблъсна тѣзи нѣща отъ себе си. О, странно безумие! Азъ съмъ размънила мира, блаженството и славата за мизерия позоръ и отчаяние !“ Всички виждатъ, че тѣхното изключ-

ване отъ небето е една справедлива присжда; понеже презъ живота си тѣ сж заявили: „Ние не желаемъ този Исусъ да владѣе надъ насъ !“

Като омаяни гледатъ безбожнитѣ коронясването на Божия Синъ! Тѣ виждатъ въ ржцетѣ Му плочитѣ на божествения законъ съ постановленията, които тѣ сж презирали и престѣпвали. Тѣ забелязватъ израза на очудване, възхищение и поклонение отъ страна на светиитѣ и, докато вълни на пѣне се разнасятъ надъ множеството извънъ града, всички единогласно извикватъ: „Велики и чудни сж Твоитѣ дѣла, Господи, Боже Вседържителю! Праведни и истинни сж Твоитѣ пѣтища, Царю на светиитѣ!“ (Откр. 14 : 3) и като се хвърлятъ на земята, тѣ се покланятъ на Княза на живота.

Сатана изглежда като парализиранъ при гледката на славата и величието на Христа. Оня, който нѣкога бѣше осѣняващъ херувимъ, си спомня, отде е падналъ. Единъ блестящъ серафимъ, една „утринна звезда“ : какъ е промѣненъ, какъ е падналъ! Отъ общото събрание, кждето нѣкога е билъ почитанъ, сега той е завинаги изключенъ. Той вижда другъ Единъ да стои близо до Отца и да закрива славата Му. Той вижда, какъ короната бива положена отъ ржката на единъ ангелъ съ благородна фигура и величественъ изгледъ върху главата на Христа, и знае, че високата длѣжностъ на този ангелъ можеше да бжде негова.

Той си припомня родината на своята невинностъ и чистота, мира и щастието, които имаше, преди да се поддаде на роптание противъ Бога и зависть къмъ Христа. Неговитѣ обвинения, съпротивлението му, неговитѣ измами, за да си спечели съчувствието и подкрепата на ангелитѣ, неговата твърдоглава упоритостъ, да не се погрижи за своето избавление, макаръ че Богъ би му далъ прощение: всичко се явява живо предъ него. Той поглежда назадъ къмъ дѣлото си на земята и неговитѣ последици: враждата на човѣка къмъ неговитѣ съчовѣци, страшното ра-

зорение въ живота, появата и пропадането на царства, събарянето на тронове, дългата редица бунтове, войни и възстания. Той си спомня постоянните си старания да се противопоставя на Христовото дѣло и да кара човѣцитѣ да падатъ все по-дълбоко. Той вижда, че неговитѣ демонски нападки сж били немошни да унищожатъ ония, които сж се уповавали въ Исуса. Той вижда своето царство, плодоветъ на своята работа, и не забелязва друго, освенъ поражение и погибель. Той е заблудилъ множеството да вѣрва, че Божиятъ градъ може лесно да се превземе, но той знае, че това не е вѣрно. Той постоянно е бивалъ поражаванъ презъ голѣмата борба и е бивалъ принуждаванъ да отстъпва. Той познава мощта и величието на Вѣчния много добре.

Стремежътъ на голѣмия бунтовникъ винаги е билъ, да оправдава себе си, а отговорно за бунта да прави божественото управление. Въ тази насока е отправялъ той всичкитѣ сили на огромния си умъ. Той е работилъ преднамѣрено, планомѣрно и съ чудесенъ успѣхъ и е подвелъ безкрайно много да сподѣлятъ неговия възгледъ за голѣмата, тѣй дълго траеща борба. Презъ течение на хиляди години този началникъ на всѣко съзаклатие е поставялъ заблудата на мѣстото на истината; но сега е дошло времето, когато съпротивата трѣбва да бжде окончателно победена и историята и характерътъ на сатана да бждатъ разкрити. При това последно голѣмо усилие да отнеме короната на Христа, да унищожитъ народа Му и да завземе Божия градъ, измамникътъ бива напълно изобличенъ. Всички, които сж се свързали съ него, виждатъ пълното поражение на неговото дѣло. Христовитѣ последователи и вѣрнитѣ ангели схващатъ пълното значение на неговия бунтъ противъ управлението на Бога. Той става предметъ на всеобщо отвръщение.

[555]

Сатана вижда, че неговото доброволно бунтовничество го е направило негоденъ за небето. Той е обу-

чавалъ силитъ си, за да води война противъ Бога; чистотата, мирътъ и простотата на небето биха били за него най-гольмото мъчение. Неговитъ обвинения противъ миг.остъта и справедливостъта на Бога сега сж замлъкнали. Упрѣкътъ, който той търсѣше да стовари върху Йехова, сега пада напълно върху него. И сега сатана се прекланя предъ Бога и принава справедливостъта на Неговата присжда.

„Кой не ще се побои отъ Тебе, Господи, и не ще да прослави Твоето име? Защото само Ти си светъ; защото всички народи ще дойдатъ и ще се поклонятъ предъ Тебе; защото Твоитъ присжди станаха явни“. (Откр. 15 :4.) Всѣки въпросъ върху истината и заблудата въ продължителната борба е сега изясненъ. Последницитъ отъ упорството, плодоветъ отъ неуважаването божественитъ постановления сж явно изложени предъ погледа на всички творения, и на цѣлия свѣтъ е показано действието на владичество на сатана въ контрастъ съ Божието управление. Собственитъ дѣла на сатана сж го осждали. Божията мъдростъ, справедливостъта и добротата Му сж напълно удовлетворени. Става явно, че всички Негови постѣпки въ голъмата борба сж били извършени съ огледъ на вѣчното благо на Неговия народъ и за доброто на всички създадени отъ Него свѣтове. „Да Те славятъ, Господи, всички Твои дѣла, и да Те благославятъ Твоитъ свети!“ (Пс. 144 : 10.) Историата на грѣха ще бжде вѣчно като свидетель, че отъ сжществуването на Божия законъ зависи блаженството на всички сжщества, които Богъ е създалъ. Имайки всички факти на великата борба предъ очитъ си, цѣлата вселенна ,както върнитъ, така и упорстващитъ, ще заявятъ единогласно: „Праведни и истинни сж Твоитъ пѣтица, Царю на светиитъ!“

На цѣлата вселенна е показана ясно великата жертва, която е била принесена отъ Отца и Сина заради човѣка. Сега е дошелъ часътъ, Христосъ да земе подобаващето Му положение и да бжде просла-

[556]

венъ надъ княжества и власти и надъ всѣко име, което може да се спомене. Заради радостъта, която Му се представяше за въ бъдеще — дето щѣше да доведе много чада въ слава — Той пострада на кръста и претърпѣ позоръ. Макаръ болкитѣ и хулитѣ да бѣха невъобразимо голѣми, все пакъ радостъта и славата сега сж много по-голѣми. Той поглежда спасенитѣ, които сж обновени по Неговия образъ, отъ които всѣко сърдце носи съвършения отпечатъкъ на божественото, всѣко лице отражава образа на Царя. Той вижда въ тѣхъ успѣха на своята лична работа, и е доволенъ. Тогава Той заявява съ гласъ, който достига всички събрани праведни и безбожни : „Вижте изкупа на Моята кръвъ! За тѣзи страдахъ азъ: за тѣхъ умрѣхъ, за да могатъ тѣ да живѣятъ вѣчно въ моето присѣствие!“ И отъ облѣченитѣ въ бѣло около трона се възнася славословие: „Достоенъ е закланиятъ Агнецъ да приеме силата и богатството, премъдростъта и могъществото, честъта, славата и благословението!“ (Откр. 5 : 12.)

Макаръ че сатана е принуденъ да признае Божиата справедливостъ и да се преклони предъ надмощието на Христа, неговиятъ характеръ, все пакъ, си остава непромѣненъ. Духътъ на съпротива отново избухва, подобно на буйна рѣка. Изпълненъ съ яростъ, той решава да продължи голѣмата борба. Времето за последната отчаяна борба съ Царя на небото е дошло. Той се втурва между своитѣ подчинени, опитва се да ги изпълни съ собствената си яростъ и да ги възпламени за бърза война. Но между всичкитѣ неизброими милиони, които той е подвелъ въ бунтъ, сега никой не признава неговото владичество. Неговата властъ се е свършила. Наистина, и злитѣ сж изпълнени съ сжщата умраза къмъ Бога, както сатана; но тѣ виждатъ, че тѣхниятъ случай е безнадежденъ, че тѣ не могатъ да устоятъ противъ Йеова. Тѣхниятъ гнѣвъ се разпалва противъ сатана и ония, които сж били негови инструменти при тѣхното из-

мамване, и съ демонски бѣсъ се обръщатъ срещу тѣхъ.

Господъ казва: „Понеже ти туряшъ твоя умъ наравно съ Божия умъ, ето, Азъ ще доведа противъ тебе другоземци, най-вѣрлитъ измежду народитъ, и тѣ ще извадятъ мечоветъ си противъ красотата на твоята мъдростъ и ще помрачатъ твоя блѣсъкъ ; тѣ ще те въ гробъ свалятъ“. „Азъ те свалихъ като нечистъ отъ Божията планина, изгонихъ те, осѣняващи херувиме, изсрѣдъ огненитъ камъни . . . Затова Азъ ще те сваля на-земи. ще те предамъ на позоръ предъ царе ... И Азъ ще те обърна въ пепелъ на земята предъ очитъ на всички, които те видятъ. Всички, които те знаеха между народитъ, ще се слисатъ за тебе ; ти ще станешъ за ужасъ, и нѣма да те има на-вѣки“. (Йез. 28 : 6—8. 16—19.)

„Защото всѣка войнишка обувка въ време на война и дреха, обагрена съ кръвъ, ще бждатъ предадени на изгаряне, за храна на огъня“. „Защото гнѣвътъ на Господа е върху всички народи, и яростъта Му върху цѣлото имъ войнство. Той ги предаде на заклятие, отдаде ги на клане“. (Ис. 9:5; 34:2.) „Върху нечестивитъ ще излѣе Той като дѣждъ разпалени вжглени, огънь и жупелъ ; и палецъ вѣтъръ е тѣхниятъ дѣлъ отъ чашата“. (Пс. 10 : 6.) Огънь отъ Бога пада изъ небето. Земята се разцепва. Скрититъ въ нейнитъ дълбини оръжия излизатъ. Пояждащи пламъци горятъ отъ всички зинали бездни. Самитъ планини сж се въз-пламенили. Деньтъ, „пламтящъ като пещъ“, е дошелъ. Еле-ментитъ се разтопяватъ отъ нажежаване ; „земята и всички нѣща по нея ще изгорятъ“. (Мал. 4:1; 2 Петр. 3 : 10.) По-върхнината на земята изглежда да е една разтопена маса, нѣщо чудовищно, кипящо огнено море. Това е времето на сжда и на погинването на безбожнитъ човѣци, „день за отмъщение Господне, година на отплата за Сионъ“. (Ис. 34 : 8.)

[557]

Безбожните получават наградата си на земята. (Пр. 11 : 31.) Тъ „ще бждатъ като слама, и ще ги изгори идещиятъ день, казва Господъ Саваотъ“. (Мал. 4: 1.) Нъкой биватъ унищожени като въ единъ мигъ, а други ще се мжчатъ въ продължение на много дни. Всички ще бждатъ наказани „споредъ дълата имъ“. Тъй като гръховетъ на праведните сж стоварени върху сатана, той ще трѣбва да страда не само за собственото си упорство, но и за всички гръхове, въ които той е съблазнилъ Божия народъ. Неговото наказание ще бжде много по-гольмо отъ наказанието на ония, които той е измамилъ. Следъ като всички заблудени отъ него сж унищожени, той трѣбва още дълго да живѣе и да се мжчи. Въ очистителните пламъци безбожните ще бждатъ напълно унищожени, коренъ и клоне : сатана е коренътъ, а последователитъ му — клонетъ. Небе и земя виждатъ, че пълното законно наказание е дадено, удовлетворени сж всички искания на правдата, и тѣ признавзтъ справедливостта на Йеова.

Сатанинското дѣло на разрушение е завинаги свършено. Въ течение на шестъ хиляди години е действувалъ той споредъ волята си, изпълвалъ е земята съ нещастие и е причинявалъ скръбъ по цѣлата вселенна. Цѣлото творение е стенало и се е страхувало. Сега Божитъ творения сж напълно освободени отъ присѣтствието на врага и отъ искушения. „Цѣлата земя си отдъхва, почива, възклицава отъ радостъ“. (Ис. 14 : 7.) Славословия и радостни възклицания се възнасятъ отъ цѣлата върна вселенна. „Гласъ, като че ли отъ много народъ, гласъ като че отъ много води, гласъ като че отъ силни гръмотевици“ се чува и казва: „Аллилуя, защото се възцари Господъ, Богъ Вседържителъ !“ (Откр. 19 : 6.)

Докато земята бива обгърната отъ огъня на разрушението, праведните си жизъятъ запазени въ светия градъ. Надъ ония, които имаха частъ въ първото възкресение, втората смъртъ нѣма властъ. Докато

Богъ за безбожнитъ е пояждащъ огънь, за Своя народъ Той е „слънце и щитъ“. (Пс. 83 ; 12.)

„И видѣхъ ново небе и нова земя, защото предишното небе и предишната земя бѣха преминали“. (Откр. 21 : 1.) Огънятъ, който пояжда безбожнитъ, очисти земята. Всѣка следа отъ проклятието е премахната. Никакъвъ горящъ адъ не ще напомня на избавенитъ ужаснитъ последици на грѣха.

[558]

Остава само единъ споменъ : Нашиятъ Спасителъ ще носи вѣчно бележитъ на Своего разпятие. На нѣкога наранената Му глава, по ржцетъ и нозетъ Му личатъ единственитъ следи отъ жестокото дѣло, което е извършилъ грѣхътъ. Пророкътъ, виждайки Христа въ Неговата слава, казва : „Блѣсъкътъ Му е като слънчева свѣтлина ; отъ ржцетъ Му излизатъ лжчи, и тукъ е скривалището на силата Му“. (Ав. 3 : 4.) Въ реброто Му, което бѣ прободено, отъ което изтече кървавата струя, която примири човѣка съ Бога, лежи славата на Спасителя, тамъ е „скривалището на силата Му“. Той бѣше искусенъ да помага чрезъ жертвата на изкуплението, и затова мощенъ да извърши сждъ надъ ония, които бѣха презрѣли Божиата милость. Тѣзи белези на Неговото унижение сж Неговата най-висока слава ; отъ вѣчностъ до вѣчностъ ранитъ отъ Голгота ще Го славятъ и ще възвестяватъ мощта Му.

„Д ти, куло на стадото, хълме на Сионовата щерка ! при тебъ ще дойде и ще се върне предишното владичество“. (Михей 4: 8.) Дошло е времето, което свети мжже сж очаквали съ копнежъ, откакъ огнениятъ мечъ изгони първата двойка отъ Едемъ: времето „за нашето наследство, та да се изкупи достойнието Му“. (Еф. 1 : 14.) Дадената първоначално на човѣка като негово царство, изпаднала отъ него въ ржцетъ на сатана и държана тѣй дълго въ властта на мощния врагъ земя е отново спечелена чрезъ великия изкупителенъ планъ. Всичко, което бѣше изгубено чрезъ грѣха, е отново изкупено. „Защото тѣй казва

Господь... Който образува земята и Който я създаде; Той я утвърди; не напразно я сътвори ; Той я образува за живъене“. (Ис. 45: 18.) Божието първоначално намърение при сътворението на земята е изпълнено, като тя е направена за вѣчно жилище на спасенитѣ. „Праведниците ще наследятъ земята и ще живѣятъ на нея вѣчно“. (Пс. 36: 29.)

Грижата, че бждещето наследство може да се яви твърде плътско, е накарала мнозина да одухотворятъ тъкмо истинитѣ, които искатъ да ни го представятъ като наша истинска родина. Исусъ увѣряваше Своитѣ ученици, че Той отиваше да имъ приготви мѣсто въ дома на Отца. Който приема ученията на Словото Божие, не ще бжде съвсемъ въ незнание относно небесното мѣстопребивание, а и апостолъ Павелъ обяснява : „Око не е виждало, ухо не е чувало и човѣку на умъ не е идвало това, що Богъ е приготвилъ за ония, които го обичатъ“. (1 Кор. 2: 9.) Човѣшкиятъ езикъ не е въ състояние да опише наградата на праведнитѣ. Само тѣзи ще могатъ да сторятъ това, които я видятъ. Никой смъртенъ умъ не може да обхване славата на Божия рай.

[559]

Въ Библията наследството на светиитѣ е наречено оте-чество. (Евр. 11: 14—16.) Тамъ Небесниятъ Пастиръ води Своето стадо при източници на жива вода. Дървото на живота дава своитѣ плодове всѣки месецъ, а листата на дървото служатъ за здравето на народитѣ. Тамъ има вѣчно текущи рѣки, бистри като кристалъ, а по брѣговетѣ имъ люлѣещи се дървета хвърлятъ сѣнкитѣ си по приготвенитѣ пѣтища за спасенитѣ Господни. Тамъ пространнитѣ равнини се издигатъ въ красиви хълмове и планинитѣ Божии издигатъ своитѣ величествени върхове. По тѣзи мирни равнини, покрай ония живи рѣки Божиятъ народъ, дотогава скитникъ и странникъ, ще намѣри своята родина.

„Тогава народътъ ми ще живѣе въ мирни жилища и въ безопасни селища и въ покоищата на бла-

женитъ“. „Нѣма вече да се чуе насилие въ земята ти, опустошение и разорение — въ предѣлитъ ти; и стенитъ си ще наричашъ спасение, и портитъ си — слава“. „И ще съграждатъ къщи и ще живѣятъ въ тѣхъ, ще садятъ лозя и ще ядатъ плодетъ имъ. Нѣма да грздятъ, за да живѣе другъ, нѣма да садятъ, за да яде другъ... Моитъ избрани дълго ще се ползватъ съ издѣлието на ржцетъ си“. (Ис. 32: 18; 60: 18; 65:21. 22.)

„Ще се развесели пустинята и сухата земя, и необитаемата страна ще се зарадва и разцѣфти като кринъ“. „Вмѣсто трънъ ще израсте кипарисъ; вмѣсто коприва ще израсте мирта“. (Ис. 35: 1; 55: 13.) „Тогава вълкъ ще живѣе заедно съ агне и леопардъ ще лежи заедно съ козле; теле, лѣвче и волъ ще бѣдатъ заедно, и малко дете ще ги кара“. „Не ще правятъ зло и вреда по цѣлата Ми свѣта планина“, казва Господъ. (Ис. 11 : 6. 9.)

Болки въ небесната срѣда не сж възможни. Тамъ не ще има вече сълзи, никакви погребения, никакви знаци на печаль. „Смъртъ не ще има вече ; ни жалейка, ни писъкъ, нито болка ще има вече, защото предишното се мина“. (Откр. 21 : 4.) „И ни единъ отъ жителитъ не ще каже: боленъ съмъ. На живѣещия тамъ народъ ще бждатъ опростени съгрѣшенията“. (Ис. 33 : 24.)

Тамъ е и Новиятъ Йерусалимъ, столицата на прославлената земя, „вѣнецъ на слава въ ржката Господня и царска корона — върху дланъта на твоя Богъ“. (Ис. 62 : 3) „Свѣтилото му приличаше на най-драгоцененъ камъкъ, като на кристаленъ камъкъ ясписъ“. „И спасенитъ народи ще ходятъ въ свѣтлината му ; и земнитъ царе ще принесатъ въ него своята слава и честь“. (Откр. 21 : 11. 24.) Господъ казва: „И ще се радвамъ за Йерусалимъ и ще се веселя за Моя народъ“. (Ис. 65 : 19.) „Ето скинията на Бога съ човѣцитъ, и Той ще живѣе съ тѣхъ ; тѣ ще бждатъ Неговъ народъ, а Самъ Богъ ще бжде съ тѣхъ — тѣхенъ Богъ“. (Откр. 21 : 3.)

Въ Божия градъ „не ще има нощ“. Никой не ще се нуждае отъ почивка и не ще търси такава. Никой не ще се уморява да върши волята Божия и да слави Неговото име. Ние винаги ще чувствуваме жизнената свежестъ на утрото, и то никога не ще се свърши. „И не ще иматъ нужда нито отъ свѣтило, нито отъ слънчева свѣтлина, защото Господь Богъ ги освѣтлява“. (Откр. 22 : 5.) Слънчевата свѣтлина бива замъстена отъ единъ блъсъкъ, който не е неприятно ослѣпителенъ, но все пакъ далечъ надминава свѣтлината на слънцето по обѣдъ. Славата на Бога и на Агнеца изпълва свѣтия градъ съ никога непомрачавана свѣтлина. Спасенитъ живѣятъ въ безслънчевата слава на единъ вѣченъ день.

„Храмъ пъкъ не видѣхъ въ него, понеже Господь Богъ Вседържителъ и Агнецътъ сж Неговъ храмъ“. (Откр. 21 : 22.) Божиятъ народъ се наслаждава на привилегията, да се разговаря свободно съ Отца и съ Сина. „Сега виждаме смѣтно, като презъ огледало, а тогава — лице съ лице“. (1 Кор. 13: 12.) Божиятъ образъ се отражава сега като въ огледало въ дѣлата на природата и въ Неговия начинъ на обхода съ човѣцитъ; тогава, обаче, ние ще Го виждаме лице съ лице, безъ замъгляващъ воалъ помежду. Ние ще стоимъ предъ Него и ще гледаме славата на Неговото лице.

Спасенитъ тамъ ще познаватъ, както и сами сж познати. Чувствата на любовъ и състрадание, които Самъ Богъ е насадилъ въ душата, тамъ ще се проявяватъ по най-благороденъ и милъ начинъ. Чиститъ обноски съ свѣти сжщества, чистиятъ задруженъ животъ съ възвишенитъ ангели и съ вѣрнитъ Богу отъ всички епохи, които сж опрали и избѣлили дрехитъ си въ кръвта на Агнеца, светата връзка, която свързва „всѣки родъ на небесата и на земята“ (Еф. 3 : 15), ще допринасятъ само за щастието на спасенитъ.

Тамъ безсмъртни умове ще разглеждатъ съ неуморимо възхищение чудесата на творческата си-

ла и тайнитъ на спа-сителната любовъ. Тамъ не ще има никакъвъ жестокъ, лукавъ неприятель, да подвежда хората да забравятъ Бога. Всъка наклонностъ ще се развива, всъка способностъ ще се увеличава. Увеличаването на знанията нито ще изморява паметъта, нито ще изчерпва силитъ. Тамъ могатъ да се извършватъ най-гольмитъ предприятия, да се постигатъ най-възвишенитъ стремежи, да се осъществяватъ най-висшитъ копнежи, и все пакъ постоянно ще се явяватъ все по-нови височини за изкачване, все по-нови чудеса за възхищение, нови истини за възприемане, и нови предмети ще развиватъ силитъ на разума, на душата и на тълото.

Всички съкровища на вселенната ще стоятъ на разположение на Божиитъ изкупени за изследване. Свободни отъ връзкитъ на смъртността, тъ чрезъ неуморяващо летене ще стигатъ до далечни свѣтове, които при гледката на човѣшкото страдание се изпълваха съ скръбъ и при радостната вестъ за една спасена душа запѣваха пѣсни на ликуване. Съ неизразимо блаженство ще възприематъ децата на земята радоститъ и мъдростта на никога непаднали въ грѣхъ свѣтове. Тъ ще взематъ участие въ съкровищата на науката и познанието, които ония сж спечелили чрезъ разглеждането на Божиитъ дѣла въ течение на столѣтията. Съ непомраченъ погледъ ще гледатъ тъ славата на творението: слънца, звезди и системи, както тъ всички въ определенъ редъ обкръжаватъ трона на Божеството. На всички нѣща, отъ най-малкитъ до най-гольмитъ, стои написано името на Твореца, и въ всички е развито богатството на Неговата мощъ.

Д отлитацитъ въ вѣчността години ще имъ даватъ все по-богати и по-чудесни откровения на Бога и на Христа. Заедно съ растящето познание ще се увеличава и любовта, благоговѣнието и блаженството. Колкото повече познаватъ човѣцитъ Бога, толкова по-гольмо бива тѣхното удивление отъ Божия

[561]

характеръ. А когато Исусъ имъ разкрие богатствата на спасението и удивителнитъ постижения въ голъмата борба съ сатана, сърдцата на изкупенитъ ще се разпалватъ все повече отъ любовъ ; съ по-голъмо блаженство ще хващатъ тъ златнитъ си арфи, и неизброими хиляди ще се присъединяватъ къмъ тѣхъ въ мощенъ хоръ на славословие.

„И всѣко създание на небето и на земята, подъ земята и въ морето, и всичко, що е въ тѣхъ, чувахъ да говори: На Оногова, Който седи на престола, и на Агнеца — благословение и честь, слава и владичество во-вѣки вѣковъ !“ (Откр. 5 : 13.)

Великата борба е свършена. Грѣхъ и грѣшници не съществуватъ вече. Цѣлата вселенна е чиста. Единодушие и радостъ владѣятъ въ цѣлото необятно творение. Отъ Оня, Който е сътворилъ всичко, се излъчва животъ, свѣтлина и щастие надъ всички области на неограниченото пространство. Отъ най-нищожния атомъ до най-голъмото свѣтовно тѣло, всички живи и всички безжизнени нѣща въ непомрачена красота и пълна радостъ заявяватъ : Богъ е любовъ!